

Conselleria d'Educació

DECRET 112/2007, de 20 de juliol, del Consell, pel qual s'establix el currículum de l'Educació Secundària Obligatoria a la Comunitat Valenciana. [2007/9717]

L'Estatut d'Autonomia de la Comunitat Valenciana, en l'article 53, disposa que és de competència exclusiva de la Generalitat la regulació i administració de l'ensenyament en tota la seua extensió, nivells i graus, modalitats i especialitats, sense perjudici del que disposen l'article 27 de la Constitució Espanyola i les Lleis Orgàniques que, d'acord amb l'apartat 1 de l'article 81 d'aquella, el despleguen, de les facultats que atribueix a l'Estat el número 30 de l'apartat 1 de l'article 149 de la Constitució Espanyola, i de l'alta inspecció necessària per al seu compliment i garantia.

La Llei Orgànica 2/2006, de 3 de maig, d'Educació, que té caràcter bàsic, determina en l'article 6.2 que és competència del Govern fixar els objectius, les competències bàsiques, els continguts i els criteris d'avaluació que constituïran les ensenyances mínimes, a fi de garantir una formació comuna a tot l'alumnat i la validesa dels títols corresponents en tot el territori espanyol. L'apartat 4 del mateix article precisa que les administracions educatives competents establiran el currículum de les distintes ensenyances regulades en la llei, del qual formaran part els aspectes bàsics assenyalats en els apartats anteriors, i que serà desplegat i completat pels centres docents fent ús de la seua autonomia. L'apartat 3, així mateix, especifica que els continguts bàsics de les ensenyances mínimes requeriran el 55% dels horaris escolars per a les comunitats autònomes, com la Comunitat Valenciana, que tinguen llengua cooficial.

La Llei 4/1983, de 23 de novembre, de la Generalitat, d'Ús i Ensenyament del Valencià, en els articles 18 i 19, disposa que s'ha d'incorporar a les matèries prescrites per a l'educació secundària pel Reial Decret 1631/2006, de 29 de desembre, pel qual s'establixen les ensenyances mínimes corresponents a l'Educació Secundària Obligatoria, l'ensenyança del valencià, perquè en acabar l'etapa l'alumnat estiga capacitat per a utilitzar oralment i per escrit el valencià en igualtat amb el castellà.

Una vegada fixats els aspectes bàsics del currículum que constitueixen les ensenyances mínimes, amb la finalitat d'assegurar una formació comuna i garantir la validesa dels títols corresponents pel Reial Decret 1631/2006, de 29 de desembre, cal establir el currículum de l'educació secundària obligatòria per a l'àmbit de la Comunitat Valenciana.

En desplegament d'este mandat, el present decret inclou els objectius, els continguts i criteris d'avaluació corresponents a cada una de les matèries que integren l'educació secundària obligatòria, així com fa referència a les competències bàsiques o als aprenentatges que es consideren imprescindibles, que figuren en l'annex I del Reial Decret 1631/2006, de 29 de desembre, que l'alumnat ha d'aconseguir en finalitzar esta etapa.

Per a això, s'ha tingut en compte, en primer lloc, el doble caràcter d'esta etapa, que amb l'educació primària constitueix l'ensenyança bàsica, obligatòria i gratuïta. Orientada, d'una banda, a proporcionar a l'alumnat el bagatge necessari per a la incorporació al món laboral i, d'una altra, a preparar amb garanties d'aprofitament i superació l'alumnat que continue estudis, cosa que exigeix una combinació de rigor científic i flexibilitat suficient per a fer front a ambdós reptes. En segon lloc, s'ha tingut en compte l'evolució i els grans canvis que es donen a estes edats, que augmenten la complexitat intrínseca de l'etapa i obliguen a conciliar la formació comuna amb l'atenció a la diversitat i la necessitat d'oferir varietat d'opcions a uns jòvens als quals cal iniciar en la llibertat, en la responsabilitat i en el compromís amb les decisions preses, com a objectius essencials de tot procés educatiu i com a preparació per a l'exercici dels seus drets i obligacions en la vida com a ciutadanes i ciutadans.

Així, amb la finalitat d'aconseguir eixa cultura general que ve determinada pel doble caràcter a què acabem de referir-nos, de manera que tot l'alumnat accedisca als coneixements imprescindibles per a la

Conselleria de Educación

DECRETO 112/2007, de 20 de julio, del Consell, por el que se establece el currículo de la Educación Secundaria Obligatoria en la Comunitat Valenciana. [2007/9717]

El Estatut d'Autonomia de la Comunitat Valenciana, en el artículo 53, dispone que es de competencia exclusiva de la Generalitat la regulación y administración de la enseñanza en toda su extensión, niveles y grados, modalidades y especialidades, sin perjuicio de lo que disponen el artículo 27 de la Constitución Española y las Leyes Orgánicas que, de acuerdo con el apartado 1 del artículo 81 de aquella, lo desarrollan, de las facultades que atribuye al Estado el número 30 del apartado 1 del artículo 149 de la Constitución Española, y de la alta inspección necesaria para su cumplimiento y garantía.

La Ley Orgánica 2/2006, de 3 de mayo, de Educación, que tiene carácter básico, determina en su artículo 6.2 que es competencia del Gobierno fijar los objetivos, competencias básicas, contenidos y criterios de evaluación que constituirán las enseñanzas mínimas, con el fin de garantizar una formación común a todo el alumnado y la validez de los títulos correspondientes en todo el territorio español. El apartado 4 del mismo artículo precisa que las Administraciones educativas competentes establecerán el currículo de las distintas enseñanzas reguladas en la Ley, del que formarán parte los aspectos básicos señalados en los apartados anteriores, y que será desarrollado y completado por los centros docentes en uso de su autonomía. El apartado 3, asimismo, especifica que los contenidos básicos de las enseñanzas mínimas requerirán el 55% de los horarios escolares para las Comunidades Autónomas, como la Comunitat Valenciana, que tengan lengua cooficial.

La Ley 4/1983, de 23 de noviembre, de la Generalitat, de Uso y Enseñanza del Valenciano, en los artículos 18 y 19, dispone que se incorporará a las materias prescrites para la educación secundaria por el Real Decreto 1631/2006, de 29 de diciembre, por el que se establecen las enseñanzas mínimas correspondientes a la Educación Secundaria Obligatoria, la enseñanza del valenciano, para que al terminar dicha etapa el alumnado esté capacitado para utilizar oralmente y por escrito el valenciano en igualdad con el castellano.

Una vez fijados los aspectos básicos del currículo que constituyen las enseñanzas mínimas, con el fin de asegurar una formación común y garantizar la validez de los títulos correspondientes, por el Real Decreto 1631/2006, de 29 de diciembre, procede establecer el currículo de la educación secundaria obligatoria para el ámbito de la Comunitat Valenciana.

En desarrollo de este mandato, el presente Decreto incluye los objetivos, contenidos y criterios de evaluación correspondientes a cada una de las materias que integran la educación secundaria obligatoria, así como hace referencia a las competencias básicas o aprendizajes que se consideran imprescindibles, que figuren en el anexo I del Real Decreto 1631/2006, de 29 de diciembre, que el alumnado debe alcanzar al finalizar dicha etapa.

Para ello, se ha tenido en cuenta, en primer lugar, el doble carácter de esta etapa, que con la educación primaria constituye la enseñanza básica, obligatoria y gratuita. Orientada, por una parte, a proporcionar al alumnado el bagaje necesario para la incorporación al mundo laboral y, por otra parte, a preparar con garantías de aprovechamiento y superación al alumnado que vaya a continuar sus estudios, lo que exige una combinación de rigor científico y flexibilidad suficiente para hacer frente a ambos retos. En segundo lugar, se ha tenido en cuenta la evolución y los grandes cambios que se producen a estas edades, que aumentan la complejidad intrínseca de la etapa y obligan a conciliar la formación común con la atención a la diversidad y la necesidad de ofrecer variedad de opciones a unos jóvenes a los que hay que iniciar en la libertad, en la responsabilidad y en el compromiso con las decisiones tomadas, como objetivos esenciales de todo proceso educativo y como preparación para el ejercicio de sus derechos y obligaciones en la vida como ciudadanas y ciudadanos.

Así pues, con la finalidad de alcanzar esa cultura general que viene determinada por el doble carácter a que acabamos de referirnos, de modo que todo el alumnado acceda a los conocimientos imprescindibles

seua incorporació a la societat o per a continuar, intensificar i especialitzar els seus estudis, l'educació secundària obligatòria ha d'implantar una progressió respecte a l'etapa anterior, completar els territoris conceptuals delimitats en l'educació primària i advertir, a través de la reflexió sobre les informacions rebudes, les línies mestres i vertebradores de cada matèria. Ha de garantir-se que l'alumnat domine no sols les destreses fonamentals del càlcul matemàtic, els fonaments del desenvolupament tecnològic o les llengües, sinó que també obtinga un coneixement suficient sobre què són les Ciències, les Matemàtiques, la Música, la Literatura, la Història, la Geografia, etc., les seues referències essencials, particularment aplicades a la Comunitat Valenciana, a Espanya, a Europa i al món. Una formació teòrica que pugui anar incrementant al llarg de la vida, guiada per la curiositat intel·lectual com a estímul per a l'aprenentatge permanent. L'accés de l'alumnat a bons nivells de coneixement en les diferents disciplines permetrà construir una actitud intel·ligent i crítica davant dels reptes del futur.

La consecució d'estos objectius no pot fer-se sense considerar les diferents actituds i necessitats dels jòvens a eixes edats, així com la seua varietat d'interessos a l'hora de triar el futur. Per tant, la intervenció educativa ha de contemplar com a principi la diversitat de l'alumnat, i garantir-ne el desenvolupament personal de tot l'alumnat, al temps que una atenció individualitzada en funció de les necessitats de cada alumna i alumne. Per això, des de l'inici de l'etapa, la conselleria competent en matèria d'educació ha d'esforçar-se per posar a disposició de l'alumnat tots els recursos possibles per a inculcar el sentit de la responsabilitat sobre el seu rendiment i comprometre'l en les decisions sobre el seu recorregut com a estudiants, tant en forma d'incorporació a grups de reforç i suport com en l'existència de vies diferenciades, de manera que les ensenyances comunes inicials desemboquen, a mesura que s'avança en l'etapa, en una trajectòria personalitzada i lliurement assumida, potenciada a través de processos orientadors basats en les reflexions prèvies dels equips docents.

Per a este fi servixen la diversitat de programes i opcions que la Llei Orgànica d'Educació ha disposat, com els programes de diversificació curricular, que impliquen una adaptació a grups reduïts dels continguts de les matèries fonamentals, perquè l'alumnat que ha presentat algun tipus de dificultats d'aprenentatge al llarg de la seua vida d'estudiant pugui aconseguir les competències bàsiques; els programes de qualificació professional inicial, que obrin una possibilitat de preparació per al món laboral, permeten aconseguir la titulació i continuar posteriorment cap a la formació professional, de manera que proporciona noves oportunitats a l'alumnat; els programes específics destinats a l'alumnat amb greus insuficiències de partida o en el moment de la seua incorporació al sistema educatiu espanyol; l'agrupació de matèries en quart curs, dirigida a facilitar una primera elecció d'opcions o d'itineraris i la posterior continuació d'estudis. En tots els casos, es tracta de camins diferenciats per a obtenir objectius bàsics i iguals per a tots, que permeten igualment l'obtenció del corresponent títol, així com l'adquisició d'actituds i valors com l'estimació del treball com a valor per al progrés en la vida; el respecte als altres; l'estima per la cultura i la creativitat, o el domini dels coneixements imprescindibles per a l'exercici de la ciutadania i per a l'elecció amb plena llibertat del seu futur.

L'ensenyança de les llengües estrangeres ha sigut també especialment considerada, tant per la ciutadania comuna, la construcció de la qual és un objectiu prioritari de la Unió Europea, com per l'arribada de població immigrant amb altres llengües i costums. La intercomunicació i l'actitud d'obertura a realitats diferents que implica el coneixement de llengües estrangeres actua com un incentiu per a aprendre-les i per a facilitar la incorporació de l'alumnat nouvingut; així mateix, incidix en el fet que els nous ciutadans senten en la comunitat d'acollida interès i respecte per les característiques d'altres nacions i llengües. I alhora, eixe sentiment d'estima, juntament amb l'accés al valencià i al castellà, que la conselleria competent en matèria d'educació ha de posar a la seua disposició, resultarà d'enorme valor per a impulsar la integració dels que s'incorporen a la Comunitat Valenciana, a Espanya i a Europa, des del respecte al nostre marc legal i als valors de la democràcia i la llibertat.

dibles para su incorporación a la sociedad o para continuar, intensificar y especializar sus estudios, la educación secundaria obligatoria debe suponer una progresión con respecto a la etapa anterior, completar los territorios conceptuales delimitados en la educación primaria y advertir, a través de la reflexión sobre las informaciones recibidas, las líneas maestras y vertebradoras de cada materia. Debe garantizarse que el alumnado domine no sólo las destrezas fundamentales del cálculo matemático, los fundamentos del desarrollo tecnológico o las lenguas, sino que haya obtenido un conocimiento suficiente sobre qué son las Ciencias, las Matemáticas, la Música, la Literatura, la Historia, la Geografía, etcétera, sus referencias esenciales, particularmente aplicadas a la Comunitat Valenciana, a España, a Europa y al mundo. Una formación teórica que pueda ir incrementando a lo largo de la vida, guiada por la curiosidad intelectual como estímulo para el aprendizaje permanente. El acceso del alumnado a buenos niveles de conocimiento en las diferentes disciplinas permitirá construir una actitud inteligente y crítica ante los retos del futuro.

La consecució de estos objetivos no puede hacerse sin considerar las diferentes actitudes y necesidades de los jóvenes a esas edades, así como su variedad de intereses a la hora de escoger el futuro. Por tanto, la intervención educativa ha de contemplar como principio la diversidad del alumnado, garantizando el desarrollo personal de todo el alumnado, así como una atención individualizada en función de las necesidades de cada alumna y alumno. De ahí que desde el inicio de la etapa, la conselleria competente en materia de educación ha de esforzarse por poner a disposición del alumnado todos los recursos posibles para inculcar el sentido de la responsabilidad sobre su rendimiento y comprometerlo en las decisiones sobre su recorrido como estudiantes, tanto en forma de incorporación a grupos de refuerzo y apoyo, como en la existencia de vías diferenciadas, de modo que las enseñanzas comunes iniciales desemboquen, conforme se avanza en la etapa, en una trayectoria personalizada y libremente asumida, potenciada mediante procesos orientadores basados en las reflexiones previas de los equipos docentes.

A este fin, sirven la diversidad de programas y opciones que la Ley Orgànica de Educación ha dispuesto, como los programas de diversificación curricular, que implican una adaptación a pequeños grupos de los contenidos de las materias fundamentales, para que el alumnado que haya presentado dificultades de aprendizaje a lo largo de su vida de estudiante pueda alcanzar las competencias básicas; los programas de cualificación profesional inicial, que abren una posibilidad de preparación para el mundo laboral, permiten alcanzar la titulación y continuar posteriormente hacia la formación profesional, proporcionando así nuevas oportunidades al alumnado; los programas específicos destinados al alumnado con graves carencias de partida o en el momento de su incorporación al sistema educativo español; la agrupación de materias en cuarto curso, dirigida a facilitar una primera elección de opciones o de itinerarios y la posterior continuación de estudios. En todos los casos, se trata de caminos diferenciados para obtener objetivos básicos e iguales para todos, que permitan por igual la obtención del correspondiente título, así como la adquisición de actitudes y valores, como: la estimación del trabajo como valor para el progreso en la vida; el respeto a los demás; el aprecio por la cultura y la creatividad, o el dominio de los conocimientos imprescindibles para el ejercicio de la ciudadanía y para la elección con plena libertad de su futuro.

La enseñanza de las lenguas extranjeras ha sido también especialmente considerada, tanto por la ciudadanía común, cuya construcción es un objetivo prioritario de la Unión Europea, como por la llegada de población inmigrante con otras lenguas y costumbres. La intercomunicación y la actitud de apertura a realidades diferentes que supone el conocimiento de lenguas extranjeras, actúa como un incentivo para su aprendizaje y para facilitar la incorporación del alumnado recién llegado; asimismo, incide en que los nuevos ciudadanos sientan en la comunidad de acogida interés y respeto por las características de otras naciones y lenguas. Y a su vez, ese sentimiento de aprecio, junto al acceso al valenciano y al castellano, que la conselleria competente en materia de educación debe poner a su disposición, resultará de enorme valor para impulsar la integración de los que se incorporan a la Comunitat Valenciana, a España y a Europa, desde el respeto a nuestro marco legal y a los valores de la democracia y la libertad.

A més, a la Comunitat Valenciana, l'aprenentatge escolar de les dos llengües cooficials dins del currículum ha de convertir-se en un instrument d'aprenentatge en el marc del programa o programes d'educació plurilingüe que apliquen els centres, d'anàlisi i busca de la realitat, d'adquisició d'una consciència d'identitat, de pertinença a una cultura i d'assumpció de normes i valors compartits.

Este decret estableix el currículum de l'educació secundària obligatòria a la Comunitat Valenciana, així com els criteris d'avaluació, promoció i titulació i la realització de les proves extraordinàries de setembre, amb la flexibilitat necessària perquè els centres docents, en l'ús de la seua autonomia, puguen concretar el currículum en el seu projecte educatiu, adaptant-lo a les característiques del seu alumnat i a l'entorn socioeconòmic i cultural.

Així mateix, conté elements suficients per a permetre una acció coherent i progressiva, de manera que els equips docents puguen adoptar les decisions relatives a la seqüenciació i estructuració en unitats didàctiques que es reflectiran en les programacions docents.

El present decret autoritza la conselleria competent en matèria d'educació per a la realització d'avaluacions externes que garantisquen l'objectivitat dels resultats, orienten sobre les necessitats del sistema i es constituïsquen, d'esta manera, en ferramenta indispensable per a la millora de la qualitat de les nostres ensenyances.

Per tot això, amb l'informe previ del Consell Escolar Valencià, a proposta del conseller d'Educació, conforme amb el Consell Jurídic Consultiu de la Comunitat Valenciana i amb la deliberació prèvia del Consell, en la reunió del dia 20 de juliol de 2007,

DECRETE

Article 1. Objecte i àmbit d'aplicació

1. El present decret constituïx el desplegament per a l'educació secundària obligatòria del que disposa el títol I, capítol III, de la Llei Orgànica 2/2006, de 3 de maig, d'Educació, així com l'article 6 del Reial Decret 1631/2006, de 29 de desembre, pel qual s'establixen les ensenyances mínimes corresponents a l'Educació Secundària Obligatòria.

2. A l'efecte del que disposa este decret, s'entén per currículum de l'educació secundària obligatòria el conjunt d'objectius, competències bàsiques, continguts, mètodes pedagògics i criteris d'avaluació d'esta etapa educativa.

3. Este decret s'ha d'aplicar en els centres docents públics i en els centres privats de la Comunitat Valenciana que, degudament autoritzats, impartisquen ensenyances d'educació secundària obligatòria.

Article 2. Principis generals

1. L'etapa de l'educació secundària obligatòria forma part de l'ensenyança bàsica. Per tant, d'acord amb el que estableix l'article 27.4 de la Constitució Espanyola, té caràcter obligatori i gratuït.

2. L'educació secundària obligatòria comprén quatre cursos acadèmics que s'han de seguir, ordinàriament, entre els 12 i els 16 anys d'edat.

3. L'alumnat podrà accedir al primer curs l'any natural en què complisca 12 anys.

4. Amb caràcter general, l'alumnat té dret a estar escolaritzat en règim ordinari fins als 18 anys, complits l'any en què finalitze el curs.

5. L'educació secundària obligatòria s'organitza en matèries diferenciades, tenint en compte tant la finalitat d'una educació comuna com la necessària atenció a la diversitat de l'alumnat. Per a això, la conselleria competent en matèria d'educació, d'acord amb el que disposa l'article 12 del Real Decret 1631/2006, de 29 de desembre, regularà les mesures organitzatives i curriculars d'atenció a la diversitat que els centres adoptaran d'acord amb el seu projecte educatiu.

6. En esta etapa, s'ha de prestar especial atenció a la tutoria personal de l'alumnat, així com a la seua orientació educativa, psicopedagògica i professional.

Además, en la Comunitat Valenciana, el aprendizaje escolar de las dos lenguas cooficiales dentro del currículo ha de convertirse en un instrumento de aprendizaje en el marco del programa o programas de educación plurilingüe que apliquen los centros, de análisis y búsqueda de la realidad, de adquisición de una conciencia de identidad, de pertenencia a una cultura y de asunción de normas y valores compartidos.

Este decreto establece el currículo de la educación secundaria obligatoria en la Comunitat Valenciana, así como los criterios de evaluación, promoción y titulación y la realización de las pruebas extraordinarias de septiembre, con la flexibilidad necesaria para que los centros docentes, en uso de su autonomía, puedan concretar el currículo en su proyecto educativo, adaptándolo a las características de su alumnado y al entorno socioeconómico y cultural.

Asimismo, contiene elementos suficientes para permitir una acción coherente y progresiva, de forma que los equipos docentes puedan adoptar las decisiones relativas a la secuenciación y estructuración en unidades didácticas que quedarán reflejadas en las programaciones docentes.

El presente Decreto autoriza a la conselleria competente en materia de educación para la realización de evaluaciones externas que garanticen la objetividad de los resultados, orienten sobre las necesidades del sistema y se constituyan, de esta manera, en herramienta indispensable para la mejora de la calidad de nuestras enseñanzas.

Por todo ello, previo informe del Consejo Escolar Valenciano, a propuesta del conseller de Educación, conforme con el Consell Jurídic Consultiu de la Comunitat Valenciana y previa deliberación del Consell, en la reunión del día 20 de julio de 2007,

DECRETO

Artículo 1. Objeto y ámbito de aplicación

1. El presente Decreto constituye el desarrollo para la educación secundaria obligatoria de lo dispuesto en el título I, capítulo III, de la Ley Orgánica 2/2006, de 3 de mayo, de Educación, así como en el artículo 6 del Real Decreto 1631/2006, de 29 de diciembre, por el que se establecen las enseñanzas mínimas correspondientes a la Educación Secundaria Obligatoria.

2. A los efectos de lo dispuesto en este decreto se entiende por currículo de la educación secundaria obligatoria el conjunto de objetivos, competencias básicas, contenidos, métodos pedagógicos y criterios de evaluación de esta etapa educativa.

3. Este decreto será de aplicación en los centros docentes públicos y en los centros privados de la Comunitat Valenciana que, debidamente autorizados, impartan enseñanzas de educación secundaria obligatoria.

Artículo 2. Principios generales

1. La etapa de la educación secundaria obligatoria forma parte de la enseñanza básica. Por tanto, de acuerdo con lo que establece el artículo 27.4 de la Constitución Española, tiene carácter obligatorio y gratuito.

2. La educación secundaria obligatoria comprende cuatro cursos académicos que se seguirán ordinariamente, entre los 12 y los 16 años de edad.

3. El alumnado podrá acceder al primer curso en el año natural en el que cumpla 12 años.

4. Con carácter general, el alumnado tendrá derecho a permanecer escolarizado en régimen ordinario hasta los 18 años de edad, cumplidos en el año en que finalice el curso.

5. La educación secundaria obligatoria se organiza en materias diferenciadas, teniendo en cuenta tanto la finalidad de una educación común como la necesaria atención a la diversidad del alumnado. Para ello, la conselleria competente en materia de educación, de acuerdo con lo dispuesto en el artículo 12 del Real Decreto 1631/2006, de 29 de diciembre, regulará las medidas organizativas y curriculares de atención a la diversidad que los centros adoptarán de acuerdo con su proyecto educativo.

6. En esta etapa, se prestará especial atención a la tutoría personal del alumnado, así como a su orientación educativa, psicopedagógica y profesional.

7. Els centres docents han de desplegar i completar, si és el cas, el currículum de l'educació secundària obligatòria establert en el present decret i en les normes que el despleguen. El resultat d'esta creació formarà part del projecte educatiu del centre.

8. La conselleria competent en matèria d'educació afavorirà l'elaboració de projectes d'innovació, així com de models de programació docent i de materials didàctics que faciliten al professorat el desenvolupament del currículum.

9. La conselleria competent en matèria d'educació establirà l'horari setmanal per a cada una de les matèries de l'educació secundària obligatòria, respectant l'horari que figura en l'annex III del Reial Decret 1631/2006, de 29 de desembre. Este horari ha de garantir el dret de tot l'alumnat a rebre l'ensenyança del valencià i en valencià, tal com disposa l'article 6.2 de l'Estatut d'Autonomia de la Comunitat Valenciana.

10. Les tecnologies de la informació i la comunicació han d'estar integrades en el currículum, d'acord amb el que disposa l'article 19.2 de l'Estatut d'Autonomia de la Comunitat Valenciana.

Article 3. Finalitat

D'acord amb el que estableix l'article 2 del Reial Decret 1631/2006, de 29 de desembre, la finalitat de l'educació secundària obligatòria consisteix a aconseguir que l'alumnat adquirisca els elements bàsics de la cultura, especialment, en els seus aspectes humanístic, artístic, científic i tecnològic; que desenvolup i consolide hàbits d'estudi i de treball; preparar l'alumnat per a la incorporació als estudis posteriors i per a la inserció laboral, i formar-lo per a l'exercici dels seus drets i deures en la vida com a ciutadanes i ciutadans.

Article 4. Objectius de l'etapa

L'educació secundària obligatòria ha de contribuir a desenvolupar en les i els alumnes les capacitats que els permeten:

a) Conèixer, assumir responsablement els seus deures i exercir els seus drets en el respecte als altres, practicar la tolerància, la cooperació i la solidaritat entre les persones i grups, exercitar-se en el diàleg, refermant els drets humans com a valors comuns d'una societat plural, oberta i democràtica, i preparar-se per a l'exercici de la ciutadania democràtica.

b) Adquirir, desenvolupar i consolidar hàbits de disciplina, estudi i treball individual i en equip com a condició necessària per a una realització eficaç dels processos de l'aprenentatge i com a mitjà de desenvolupament personal.

c) Fomentar actituds que afavorisquen la convivència en els àmbits escolar, familiar i social.

d) Valorar i respectar, com un principi essencial de la nostra Constitució, la igualtat de drets i oportunitats de totes les persones, amb independència del seu sexe, i rebutjar els estereotips i qualsevol discriminació.

e) Enfortir les seues capacitats afectives en tots els àmbits de la personalitat i en les seues relacions amb els altres, així com rebutjar la violència, els prejudis de qualsevol tipus, els comportaments sexistes i resoldre pacíficament els conflictes.

f) Desenvolupar destreses bàsiques en la utilització de les fonts d'informació per a adquirir, amb sentit crític, nous coneixements. Adquirir una preparació bàsica en el camp de les tecnologies, especialment les de la informació i la comunicació.

g) Concebre el coneixement científic com un saber integrat que s'estructura en distintes disciplines, així com conèixer i aplicar els mètodes per a identificar els problemes en els diversos camps del coneixement i de l'experiència.

h) Desenvolupar l'esperit emprenedor i la confiança en si mateix, la participació, el sentit crític, la iniciativa personal i la capacitat per a aprendre a aprendre, planificar, prendre decisions i assumir responsabilitats, així com valorar l'esforç amb la finalitat de superar les dificultats.

i) Comprendre i expressar amb correcció textos i missatges complexos, oralment i per escrit, en valencià i en castellà. Valorar les possibilitats comunicatives del valencià com a llengua pròpia de la Comu-

7. Los centros docentes desarrollarán y completarán, en su caso, el currículo de la educación secundaria obligatoria establecido en el presente Decreto y en las normas que lo desarrollen. El resultado de esta concreción formará parte del proyecto educativo del centro.

8. La conselleria competente en materia de educación favorecerá la elaboración de proyectos de innovación, así como de modelos de programación docente y de materiales didácticos que faciliten al profesorado el desarrollo del currículo.

9. La conselleria competente en materia de educación establecerá el horario semanal para cada una de las materias de la educación secundaria obligatoria, respetando el horario que figura en el anexo III del Real Decreto 1631/2006, de 29 de diciembre. Dicho horario garantizará el derecho de todo el alumnado a recibir la enseñanza del valenciano y en valenciano, tal como dispone el artículo 6.2 del Estatut d'Autonomia de la Comunitat Valenciana.

10. Las tecnologías de la información y la comunicación estarán integradas en el currículo, de acuerdo con lo que dispone el artículo 19.2 del Estatut d'Autonomia de la Comunitat Valenciana.

Artículo 3. Finalidad

De acuerdo con lo que establece el artículo 2 del Real Decreto 1631/2006, de 29 de diciembre, la finalidad de la educación secundaria obligatoria consiste en lograr que el alumnado adquiera los elementos básicos de la cultura, especialmente, en sus aspectos humanístico, artístico, científico y tecnológico; que desarrolle y consolide hábitos de estudio y de trabajo; preparar al alumnado para su incorporación a estudios posteriores y para su inserción laboral, y formarlo para el ejercicio de sus derechos y obligaciones en la vida como ciudadanas y ciudadanos.

Artículo 4. Objetivos de la etapa

La educación secundaria obligatoria contribuirá a desarrollar en las alumnas y los alumnos las capacidades que les permitan:

a) Conocer, asumir responsablemente sus deberes y ejercer sus derechos en el respeto a los demás, practicar la tolerancia, la cooperación y la solidaridad entre las personas y grupos, ejercitarse en el diálogo, afianzando los derechos humanos como valores comunes de una sociedad plural, abierta y democrática, y prepararse para el ejercicio de la ciudadanía democrática.

b) Adquirir, desarrollar y consolidar hábitos de disciplina, estudio y trabajo individual y en equipo como condición necesaria para una realización eficaz de los procesos del aprendizaje y como medio de desarrollo personal.

c) Fomentar actitudes que favorezcan la convivencia en los ámbitos escolar, familiar y social.

d) Valorar y respetar, como un principio esencial de nuestra Constitución, la igualdad de derechos y oportunidades de todas las personas, con independencia de su sexo, y rechazar los estereotipos y cualquier discriminación.

e) Fortalecer sus capacidades afectivas en todos los ámbitos de la personalidad y en sus relaciones con los demás, así como rechazar la violencia, los prejuicios de cualquier tipo, los comportamientos sexistas y resolver pacíficamente los conflictos.

f) Desarrollar destrezas básicas en la utilización de las fuentes de información para, con sentido crítico, adquirir nuevos conocimientos. Adquirir una preparación básica en el campo de las tecnologías, especialmente las de la información y la comunicación.

g) Concebir el conocimiento científico como un saber integrado que se estructura en distintas disciplinas, así como conocer y aplicar los métodos para identificar los problemas en los diversos campos del conocimiento y de la experiencia.

h) Desarrollar el espíritu emprendedor y la confianza en sí mismo, la participación, el sentido crítico, la iniciativa personal y la capacidad para aprender a aprender, planificar, tomar decisiones y asumir responsabilidades, así como valorar el esfuerzo con la finalidad de superar las dificultades.

i) Comprender y expresar con corrección textos y mensajes complejos, oralmente y por escrito, en valenciano y en castellano. Valorar las posibilidades comunicativas del valenciano como lengua propia de

nitat Valenciana i com a part fonamental del seu patrimoni cultural, així com les possibilitats comunicatives del castellà com a llengua comuna de totes les espanyoles i els espanyols i d'idioma internacional. Iniciar-se, així mateix, en el coneixement, la lectura i l'estudi de la literatura d'ambdós llengües.

j) Comprendre i expressar-se en una o més llengües estrangeres de manera apropiada.

k) Conèixer els aspectes fonamentals de la cultura, la geografia i la història de la Comunitat Valenciana, d'Espanya i del món; respectar el patrimoni artístic, cultural i lingüístic; conèixer la diversitat de cultures i societats a fi de poder valorar-les críticament i desenvolupar actituds de respecte per la cultura pròpia i per la dels altres.

l) Conèixer i acceptar el funcionament del cos humà i respectar les diferències. Conèixer i apreciar els efectes beneficiosos per a la salut dels hàbits d'higiene, així com de l'exercici físic i de l'adequada alimentació, incorporant la pràctica de l'esport i l'educació física per a afavorir el desenvolupament personal i social.

m) Analitzar els mecanismes i valors que regixen el funcionament de les societats, en especial els relatius als drets, deures i llibertats de les ciutadanes i dels ciutadans, i adoptar juís i actituds personals respecte a estos.

n) Valorar críticament els hàbits socials relacionats amb la salut, el consum responsable, l'atenció dels sers vius i el medi ambient, i contribuir-ne així a la conservació i millora.

o) Valorar i participar en la creació artística i comprendre el llenguatge de les distintes manifestacions artístiques, utilitzant diversos mitjans d'expressió i representació.

p) Analitzar i valorar, de manera crítica, els mitjans de comunicació escrita i audiovisual.

Article 5. Competències bàsiques

1. Les competències bàsiques, com a elements integrants del currículum, són les fixades en l'annex I del Reial Decret 1631/2006, de 29 de desembre. En les distintes matèries de l'etapa es presta una atenció especial al desenvolupament d'estes competències, iniciat en l'educació primària, que l'alumnat haurà d'haver adquirit en finalitzar l'ensenyança bàsica.

2. La lectura constituïx un factor primordial per al desenvolupament de les competències bàsiques. Els centres hauran de garantir en la pràctica docent de totes les matèries un temps dedicat a la lectura en tots els cursos de l'etapa.

Article 6. Organització dels tres primers cursos

1. Las matèries dels tres primers cursos de l'educació secundària obligatòria són les següents:

- Ciències de la naturalesa
- Ciències socials, Geografia i Història
- Educació física
- Educació per a la ciutadania i els drets humans
- Educació plàstica i visual
- Castellà: llengua i literatura
- Valencià: llengua i literatura
- Llengua estrangera
- Matemàtiques
- Música
- Tecnologies

2. D'acord amb el que disposa en l'article 24.6 de la Llei Orgànica 2/2006, de 3 de maig, d'Educació i l'article 4.5 del Reial Decret 1631/2006, de 29 de desembre, pel qual s'establixen les ensenyances mínimes corresponents a l'Educació Secundària Obligatòria, en cada un dels cursos primer i segon l'alumnat ha de cursar un màxim de dos matèries més que en l'últim cicle de l'educació primària.

3. En cada un dels tres primers cursos de l'etapa, tot l'alumnat ha de cursar les matèries següents:

- Ciències de la naturalesa
- Ciències socials, Geografia i Història
- Educació física
- Castellà: llengua i literatura

la Comunitat Valenciana y como parte fundamental de su patrimonio cultural, así como las posibilidades comunicativas del castellano como lengua común de todas las españolas y los españoles y de idioma internacional. Iniciarse, asimismo, en el conocimiento, la lectura y el estudio de la literatura de ambas lenguas.

j) Comprender y expresarse en una o más lenguas extranjeras de manera apropiada.

k) Conocer los aspectos fundamentales de la cultura, la geografía y la historia de la Comunitat Valenciana, de España y del mundo; respetar el patrimonio artístico, cultural y lingüístico; conocer la diversidad de culturas y sociedades a fin de poder valorarlas críticamente y desarrollar actitudes de respeto por la cultura propia y por la de los demás.

l) Conocer y aceptar el funcionamiento del cuerpo humano y respetar las diferencias. Conocer y apreciar los efectos beneficiosos para la salud de los hábitos de higiene, así como del ejercicio físico y de la adecuada alimentación, incorporando la práctica del deporte y la educación física para favorecer el desarrollo personal y social.

m) Analizar los mecanismos y valores que rigen el funcionamiento de las sociedades, en especial los relativos a los derechos, deberes y libertades de las ciudadanas y los ciudadanos, y adoptar juicios y actitudes personales respecto a ellos.

n. Valorar críticamente los hábitos sociales relacionados con la salud, el consumo responsable, el cuidado de los seres vivos y el medio ambiente, contribuyendo a su conservación y mejora.

o) Valorar y participar en la creación artística y comprender el lenguaje de las distintas manifestaciones artísticas, utilizando diversos medios de expresión y representación.

p) Analizar y valorar, de forma crítica, los medios de comunicación escrita y audiovisual.

Artículo 5. Competencias básicas

1. Las competencias básicas, como elementos integrantes del currículo, son las fijadas en el anexo I del Real Decreto 1631/2006, de 29 de diciembre. En las distintas materias de la etapa, se prestará una atención especial al desarrollo de dichas competencias, iniciado en la educación primaria, que el alumnado deberá haber adquirido al finalizar la enseñanza básica.

2. La lectura constituye un factor primordial para el desarrollo de las competencias básicas. Los centros deberán garantizar en la práctica docente de todas las materias un tiempo dedicado a la lectura en todos los cursos de la etapa.

Artículo 6. Organización de los tres primeros cursos

1. Las materias de los tres primeros cursos de la educación secundaria obligatoria són las siguientes:

- Ciencias de la naturaleza
- Ciencias sociales, Geografía e Historia
- Educación física
- Educación para la ciudadanía y los derechos humanos
- Educación plástica y visual
- Castellano: lengua y literatura
- Valenciano: lengua y literatura
- Lengua extranjera
- Matemáticas
- Música
- Tecnologías

2. De acuerdo con lo dispuesto en el artículo 24.6 de la Ley Orgánica 2/2006, de 3 de mayo, de Educación, y en el artículo 4.5 del Real Decreto 1631/2006, de 29 de diciembre, por el que se establecen las enseñanzas mínimas correspondientes a la Educación Secundaria Obligatoria, en cada uno de los cursos primero y segundo el alumnado cursará un máximo de dos materias más que en el último ciclo de la educación primaria.

3. En cada uno de los tres primeros cursos de la etapa, todo el alumnado cursará las siguientes materias:

- Ciencias de la naturaleza
- Ciencias sociales, Geografía e Historia
- Educación física
- Castellano: lengua y literatura

- Valencià: llengua i literatura
- Llengua estrangera
- Matemàtiques

4. A més de les matèries indicades en l'apartat anterior, tot l'alumnat ha de cursar: Educació plàstica i visual, en els cursos primer i tercer; Música, en segon i tercer; Tecnologies, en primer i tercer; en segon, Educació per a la ciutadania i els drets humans, en la qual es prestarà especial atenció a la igualtat entre dones i hòmens.

5. En el curs tercer, les ensenyances de la matèria Ciències de la naturalesa s'organitzaran en dos matèries (Biologia i Geologia, i Física i Química), i mantindran el seu caràcter unitari a l'efecte de promoció.

6. La conselleria competent en matèria d'educació ordenarà l'oferta de les matèries optatives al llarg dels tres primers cursos de l'etapa, n'establirà el currículum i les condicions per a la ser elegides per l'alumnat. En tot cas, esta oferta haurà d'incloure una segona Llengua estrangera, Cultura clàssica i Informàtica.

7. L'ensenyança de la religió s'ha d'impartir en cada un dels tres primers cursos de l'etapa i s'ha d'ajustar al que estableix la disposició addicional segona del present decret.

8. La lectura i la comprensió lectora, l'expressió oral i escrita, la comunicació audiovisual, així com les tecnologies de la comunicació i de la informació s'han de treballar en totes les matèries.

9. Així mateix, d'acord amb el projecte educatiu del centre, s'ha de potenciar l'educació en valors, amb especial referència a l'educació en la convivència escolar, familiar i social, així com a la resolució de conflictes.

Article 7. Organització del quart curs

1. D'acord amb el que estableix l'article 25 del Reial Decret 1631/2006, de 29 de desembre, en el quart curs tot l'alumnat ha de cursar les matèries de:

- Ciències socials, Geografia i Història
- Educació èticocívica
- Educació física
- Castellà: llengua i literatura
- Valencià: llengua i literatura
- Matemàtiques
- Primera llengua estrangera

2. En les condicions que estableix la conselleria competent en matèria d'educació, la matèria de Matemàtiques de quart curs s'organitzarà en dos opcions, de les quals l'alumnat n'haurà de cursar una. L'opció A té caràcter terminal i l'opció B, caràcter propedèutic. Els currículums respectius s'inclouen en l'annex d'este decret.

3. A més de les matèries indicades en l'apartat primer, en el quart curs tot l'alumnat ha de cursar tres matèries entre les següents:

- Biologia i Geologia
- Educació plàstica i visual
- Física i Química
- Informàtica
- Llatí
- Música
- Segona llengua estrangera
- Tecnologia

4. Este quart curs té caràcter orientador, tant per als estudis postobligatoris com per a la incorporació a la vida laboral. Per això, els centres hauran d'oferir totes les matèries a què es referix l'apartat anterior, agrupades per opcions que configuren vies formatives coherents, d'acord amb els criteris pedagògics i organitzatius que estableix la conselleria competent en matèria d'educació.

5. Esta mateixa conselleria ordenarà l'oferta de matèries optatives de quart curs i l'elecció d'estes per part de l'alumnat.

6. L'ensenyança de la religió en este curs s'ha d'ajustar al que estableix la disposició addicional segona del present decret.

- Valenciano: lengua y literatura
- Lengua extranjera
- Matemáticas

4. Además de las materias indicadas en el apartado anterior, todo el alumnado cursará: Educación plástica y visual, en los cursos primero y tercero; Música, en segundo y tercero; Tecnologías, en primero y tercero; en segundo, Educación para la ciudadanía y los derechos humanos, en la que se prestará especial atención a la igualdad entre mujeres y hombres.

5. En el curso tercero, las enseñanzas de la materia Ciencias de la naturaleza se organizarán en dos materias (Biología y Geología y Física y Química), manteniendo su carácter unitario a los efectos de promoción.

6. La conselleria competente en materia de educación ordenará la oferta de las materias optativas a lo largo de los tres primeros cursos de la etapa, establecerá su currículo y las condiciones para su elección por parte del alumnado. En todo caso, dicha oferta deberá incluir una segunda Lengua extranjera, Cultura clásica e Informática.

7. La enseñanza de la religión se impartirá en cada uno de los tres primeros cursos de la etapa y se ajustará a lo establecido en la disposición adicional segunda del presente Decreto.

8. La lectura y la comprensión lectora, la expresión oral y escrita, la comunicación audiovisual, así como las tecnologías de la comunicación y de la información, se trabajarán en todas las materias.

9. Asimismo, de acuerdo con el proyecto educativo del centro, se potenciará la educación en valores, con especial referencia a la educación en la convivencia escolar, familiar y social, así como a la resolución de conflictos.

Artículo 7. Organización del cuarto curso

1. De acuerdo con lo que establece el artículo 25 del Real Decreto 1631/2006, de 29 de diciembre, en el curso cuarto todo el alumnado cursará las materias de:

- Ciencias sociales, Geografía e Historia
- Educación ético-cívica
- Educación física
- Castellano: lengua y literatura
- Valenciano: lengua y literatura
- Matemáticas
- Primera lengua extranjera

2. En las condiciones que establezca la conselleria competente en materia de educación, la materia de Matemáticas de cuarto curso se organizará en dos opciones, de las que el alumnado cursará una. La opción A tendrá carácter terminal y la opción B carácter propedèutic. Los respectivos currículos se incluyen en el anexo de este decreto.

3. Además de las materias indicadas en el apartado primero, en el cuarto curso todo el alumnado cursará tres materias de entre las siguientes:

- Biología y Geología
- Educación plástica y visual
- Física y Química
- Informática
- Latín
- Música
- Segunda lengua extranjera
- Tecnología

4. Este cuarto curso tendrá carácter orientador, tanto para los estudios postobligatorios como para la incorporación a la vida laboral. Por ello, los centros deberán ofrecer todas las materias a las que se refiere el apartado anterior, agrupadas por opciones que configuren vías formativas coherentes, de acuerdo con los criterios pedagógicos y organizativos que establezca la conselleria competente en materia de educación.

5. Esta misma conselleria ordenará la oferta de materias optativas de cuarto curso y la elección de las mismas por parte del alumnado.

6. La enseñanza de la religión en este curso de la etapa se ajustará a lo establecido en la disposición adicional segunda del presente Decreto.

7. La lectura i la comprensió lectora, l'expressió oral i escrita, la comunicació audiovisual, així com les tecnologies de la comunicació i de la informació s'han de treballar en totes les matèries.

8. Així mateix, d'acord amb el projecte educatiu del centre, s'ha de potenciar l'educació en valors, amb especial referència a l'educació en la convivència escolar, familiar i social, així com a la resolució de conflictes.

Article 8. Objectius, continguts i criteris d'avaluació de les matèries

El currículum de les matèries de l'educació secundària obligatòria per als centres docents de la Comunitat Valenciana, del qual formen part les ensenyances mínimes fixades en el Reial Decret 1631/2006, de 29 de desembre, és el que figura en l'annex del present decret, en el qual s'establixen els objectius, els continguts i els criteris d'avaluació de cada matèria, així com la seua contribució a l'adquisició de les competències bàsiques.

Article 9. Avaluació dels aprenentatges

1. L'avaluació del procés d'aprenentatge de l'alumnat de l'educació secundària obligatòria ha de ser contínua i diferenciada segons les distintes matèries del currículum.

2. El professorat avaluarà el seu alumnat tenint en compte els diferents elements del currículum.

3. Els criteris d'avaluació de les matèries són el referent fonamental per a valorar el grau d'adquisició de les competències bàsiques i el de consecució dels objectius.

4. L'equip docent, constituït pel conjunt del professorat de l'alumnat coordinat per la professora tutora o el professor tutor, ha d'actuar de manera col·legiada al llarg del procés d'avaluació i en l'adopció de les decisions que en resulten, en el marc del que establisca la conselleria competent en matèria d'educació.

5. En el procés d'avaluació contínua, quan el progrés d'una alumna o alumne no siga l'adequat, s'han d'establir mesures de reforç educatiu. Estes mesures s'adoptaran en qualsevol moment del curs, tan prompte com es detecten les dificultats, i estaran dirigides a garantir l'adquisició dels aprenentatges imprescindibles per a continuar el procés educatiu.

6. El professorat ha d'avaluar tant els aprenentatges de l'alumnat com els processos d'ensenyança i la seua pròpia pràctica docent.

Article 10. Promoció

1. L'alumnat passarà de curs quan supere els objectius de les matèries cursades o tinga avaluació negativa en dos matèries com a màxim; repetirà curs quan tinga avaluació negativa en tres o més matèries. Excepcionalment, podrà autoritzar-se que passe de curs l'alumnat amb avaluació negativa en tres matèries quan l'equip docent considere que la naturalesa d'estes matèries no li impedisca seguir amb èxit el curs següent, que té expectatives favorables de recuperació i que esta promoció beneficiarà la seua evolució acadèmica. La conselleria competent en matèria d'educació elaborarà els documents corresponents, de conformitat amb el que establix l'article 16 del Reial Decret 1631/2006, de 29 de desembre.

2. Amb la finalitat de facilitar, a l'alumnat, la recuperació de les matèries amb avaluació negativa, la conselleria competent en matèria d'educació regularà les condicions perquè els centres organitzen en cada un dels cursos, al mes de setembre, les proves extraordinàries oportunes.

3. Els qui passen de curs sense haver superat totes les matèries han de seguir els programes de reforç que establisca l'equip docent, d'acord amb el que determine la conselleria competent en matèria d'educació, i hauran de superar les avaluacions corresponents a estos programes de reforç. Esta circumstància s'ha de tindre en compte a l'efecte de superar les matèries pendents, així com de passar de curs i, si és el cas, d'obtenir de la titulació prevista en l'article següent.

4. L'alumnat pot repetir el mateix curs només una vegada i dos vegades com a màxim dins de l'etapa. Quan esta segona repetició haja de fer-se en l'últim curs de l'etapa, es prolongarà un any el límit

7. La lectura y la comprensión lectora, la expresión oral y escrita, la comunicación audiovisual, así como las tecnologías de la comunicación y de la información, se trabajarán en todas las materias.

8. Asimismo, de acuerdo con el proyecto educativo del centro, se potenciará la educación en valores, con especial referencia a la educación en la convivencia escolar, familiar y social, así como a la resolución de conflictos.

Artículo 8. Objetivos, contenidos y criterios de evaluación de las materias

El currículo de las materias de la educación secundaria obligatoria para los centros docentes de la Comunitat Valenciana, del que forman parte las enseñanzas mínimas fijadas en el Real Decreto 1631/2006, de 29 de diciembre, es el que figura en el anexo del presente Decreto, en el que se establecen los objetivos, contenidos y criterios de evaluación de cada materia, así como su contribución a la adquisición de las competencias básicas.

Artículo 9. Evaluación de los aprendizajes

1. La evaluación del proceso de aprendizaje del alumnado de la educación secundaria obligatoria será continua y diferenciada según las distintas materias del currículo.

2. El profesorado evaluará a su alumnado teniendo en cuenta los diferentes elementos del currículo.

3. Los criterios de evaluación de las materias serán el referente fundamental para valorar el grado de adquisición de las competencias básicas y el de consecución de los objetivos.

4. El equipo docente, constituido por el conjunto del profesorado del alumnado coordinados por la profesora tutora o el profesor tutor, actuará de manera colegiada a lo largo del proceso de evaluación y en la adopción de las decisiones resultantes del mismo, en el marco de lo que establezca la conselleria competente en materia de educación.

5. En el proceso de evaluación continua, cuando el progreso de una alumna o alumno no sea el adecuado, se establecerán medidas de refuerzo educativo. Estas medidas se adoptarán en cualquier momento del curso, tan pronto como se detecten las dificultades y estarán dirigidas a garantizar la adquisición de los aprendizajes imprescindibles para continuar el proceso educativo.

6. El profesorado evaluará tanto los aprendizajes del alumnado como los procesos de enseñanza y su propia práctica docente.

Artículo 10. Promoción

1. El alumnado promocionará de curso cuando haya superado los objetivos de las materias cursadas o tenga evaluación negativa en dos materias como máximo; repetirá curso cuando tenga evaluación negativa en tres o más materias. Excepcionalmente, podrá autorizarse la promoción del alumnado con evaluación negativa en tres materias cuando el equipo docente considere que la naturaleza de las mismas no le impida seguir con éxito el curso siguiente, que tiene expectativas favorables de recuperación y que dicha promoción beneficiará su evolución académica. La conselleria competente en materia de educación elaborará los documentos correspondientes, de acuerdo con lo establecido en el artículo 16 del Real Decreto 1631/2006, de 29 de diciembre.

2. Con el fin de facilitar al alumnado la recuperación de las materias con evaluación negativa, la conselleria competente en materia de educación regulará las condiciones para que los centros organicen en cada uno de los cursos, en el mes de septiembre, las oportunas pruebas extraordinarias.

3. Quienes promocionen sin haber superado todas las materias, seguirán los programas de refuerzo que establezca el equipo docente, de acuerdo con lo que determine la conselleria competente en materia de educación y deberán superar las evaluaciones correspondientes a dichos programas de refuerzo. Esta circunstancia será tenida en cuenta a los efectos de superación de las materias pendientes, así como de los de promoción y, en su caso, obtención de la titulación prevista en el artículo siguiente.

4. El alumnado podrá repetir el mismo curso una sola vez y dos veces como máximo dentro de la etapa. Cuando esta segunda repetición deba producirse en el último curso de la etapa, se prolongará un

d'edat a què es referix l'article 2 d'este decret. Excepcionalment, es pot repetir una segona vegada en quart curs si no s'ha repetit en els cursos anteriors de l'etapa.

5. En tot cas, les repeticions es planificaran de manera que les condicions curriculars s'adapten a les necessitats de l'alumnat i que estiguen orientades a la superació de les dificultats detectades.

Article 11. Títol de Graduat en Educació Secundària Obligatoria

1. L'alumnat que, en acabar l'educació secundària obligatòria, haja aconseguit les competències bàsiques i els objectius de l'etapa, obtindrà el títol de Graduat en Educació Secundària Obligatoria.

2. Este títol permet accedir al batxillerat, a la formació professional de grau mitjà, als cicles de grau mitjà d'arts plàstiques i disseny, a les ensenyances esportives de grau mitjà i al món laboral.

3. Aquells que superen totes les matèries de l'etapa obtindran este títol. Així mateix, podran obtindre'l aquells que, després de la prova extraordinària de setembre, hagen finalitzat el curs amb avaluació negativa en una o dos matèries, i excepcionalment en tres, sempre que l'equip docent, assessorat pel departament d'orientació o per qui realitze les seues funcions, en el marc del que estableix la conselleria competent en matèria d'educació, considere que la naturalesa i el pes d'estes matèries en el conjunt de l'etapa no els haja impedit aconseguir les competències bàsiques i els objectius de l'etapa. S'ha de ponderar de manera especial el Valencià: llengua i literatura, el Castellà: llengua i literatura i les Matemàtiques, matèries instrumentals bàsiques.

4. L'alumnat que curse l'educació secundària obligatòria i no n'obtinga el títol rebrà un certificat d'escolaritat en què consten els anys i matèries cursats.

Article 12. Atenció a la diversitat

1. Les diferents actuacions educatives hauran de preveure l'atenció a la diversitat de l'alumnat, compatibilitzant el desenvolupament de tots amb l'atenció personalitzada a les necessitats de cada un.

2. D'acord amb el que disposa l'article 12 del Reial Decret 1631/2006, de 29 de desembre, la conselleria competent en matèria d'educació establirà les mesures curriculars i organitzatives per a atendre tot l'alumnat i, en particular, a qui presente dificultats especials d'aprenentatge o d'integració en l'activitat ordinària dels centres, a qui presente necessitats educatives especials, a l'alumnat d'alta capacitat intel·lectual i a l'alumnat amb incorporació tardana al nostre sistema educatiu.

Article 13. Programes de diversificació curricular

1. D'acord amb el que estableix l'article 13 del Reial Decret 1631/2006, de 29 de desembre, la conselleria competent en matèria d'educació inclourà, entre les mesures d'atenció a la diversitat a què es referix l'article 12 d'este decret, programes de diversificació curricular per tal que l'alumnat que ho requerisca, després de l'avaluació oportuna, pugua aconseguir els objectius de l'etapa i el títol de Graduat en Educació Secundària Obligatoria, amb una metodologia específica a través d'una organització de continguts, activitats pràctiques i matèries diferent a l'establida amb caràcter general.

2. L'alumnat podrà participar en estos programes des de tercer curs d'educació secundària obligatòria. També podrà participar-hi l'alumnat que haja cursat segon en les condicions establides en l'article 13.2 del Reial Decret 1631/2006, de 29 de desembre.

3. La conselleria competent en matèria d'educació establirà el currículum d'estos programes, les condicions d'incorporació de l'alumnat, així com els procediments i els criteris d'avaluació, promoció i obtenció del títol de Graduat en Educació Secundària Obligatoria.

Article 14. Programes de qualificació professional inicial

1. La conselleria competent en matèria d'educació organitzarà i regularà els programes de qualificació professional inicial, d'acord

año el límite de edad al que se refiere el artículo 2.4 de este decreto. Excepcionalmente, se podrá repetir una segunda vez en cuarto curso si no se ha repetido en los cursos anteriores de la etapa.

5. En todo caso, las repeticiones se planificarán de manera que las condiciones curriculares se adapten a las necesidades del alumnado y estén orientadas a la superación de las dificultades detectadas.

Artículo 11. Título de Graduado en Educación Secundaria Obligatoria

1. El alumnado que al terminar la educación secundaria obligatoria haya alcanzado las competencias básicas y los objetivos de la etapa obtendrá el título de Graduado en Educación Secundaria Obligatoria.

2. Este título permitirá acceder al bachillerato, a la formación profesional de grado medio, a los ciclos de grado medio de artes plásticas y diseño, a las enseñanzas deportivas de grado medio y al mundo laboral.

3. Quienes superen todas las materias de la etapa obtendrán dicho título. Asimismo, podrán obtenerlo quienes, tras la prueba extraordinaria de septiembre, hayan finalizado el curso con evaluación negativa en una o dos materias, y excepcionalmente en tres, siempre que el equipo docente asesorado por el departamento de orientación o quien realice sus funciones, de acuerdo con lo que establezca la conselleria competente en materia de educación, considere que la naturaleza y el peso de las mismas en el conjunto de la etapa no les haya impedido alcanzar las competencias básicas y los objetivos de la etapa. Se ponderará de forma especial el Valenciano: lengua y literatura, el Castellano: lengua y literatura y las Matemáticas, materias instrumentales básicas.

4. El alumnado que curse la educación secundaria obligatoria y no obtenga el título recibirá un certificado de escolaridad en el que consten los años y materias cursadas.

Artículo 12. Atención a la diversidad

1. Las diferentes actuaciones educativas deberán contemplar la atención a la diversidad del alumnado, compatibilizando el desarrollo de todos con la atención personalizada de las necesidades de cada uno.

2. De acuerdo con lo que dispone el artículo 12 del Real Decreto 1631/2006, de 29 de diciembre, la conselleria competente en materia de educación establecerá las medidas curriculares y organizativas para atender a todo el alumnado y, en particular, al que manifieste dificultades especiales de aprendizaje o de integración en la actividad ordinaria de los centros, al que presente necesidades educativas especiales, al alumnado de alta capacidad intelectual y al alumnado con incorporación tardía en nuestro sistema educativo.

Artículo 13. Programas de diversificación curricular

1. De acuerdo con lo que establece el artículo 13 del Real Decreto 1631/2006, de 29 de diciembre, la conselleria competente en materia de educación incluirá, entre las medidas de atención a la diversidad a que se refiere el artículo 12 de este decreto, programas de diversificación curricular para que el alumnado que lo requiera, tras la oportuna evaluación, pueda alcanzar los objetivos de la etapa y el título de Graduado en Educación Secundaria Obligatoria, con una metodología específica a través de una organización de contenidos, actividades prácticas y materias diferente a la establecida con carácter general.

2. El alumnado podrá participar en estos programas desde tercer curso de educación secundaria obligatoria. Asimismo, podrá participar el alumnado que haya cursado segundo, en las condiciones establecidas en el artículo 13.2 del Real Decreto 1631/2006, de 29 de diciembre.

3. La conselleria competente en materia de educación establecerá el currículo de estos programas, las condiciones de incorporación del alumnado, así como los procedimientos y criterios de evaluación, promoción y obtención del título de Graduado en Educación Secundaria Obligatoria.

Artículo 14. Programas de cualificación profesional inicial

1. La conselleria competente en materia de educación organitzarà i regularà los programas de cualificación profesional inicial, conforme a

amb el que establixen els apartats 1 i 6 de l'article 30 de la Llei Orgànica 2/2006, de 3 de maig, d'Educació, i n'establirà els procediments i criteris d'avaluació, promoció i obtenció del títol de Graduat en Educació Secundària Obligatoria.

2. Els programes de qualificació professional inicial hauran de respondre a un perfil professional expressat a través de la competència general, les competències personals, socials i professionals, i la relació de les qualificacions professionals i, si és el cas, les unitats de competència de Nivell 1 del Catàleg Nacional de Qualificacions Professionals incloses en el programa.

Article 15. Autonomia dels centres

1. D'acord amb el que disposa l'article 120 de la Llei Orgànica 2/2006, de 3 de maig, d'Educació, la conselleria competent en matèria d'educació facilitarà l'autonomia pedagògica i organitzativa dels centres, afavorirà el treball en equip del professorat i la seua activitat investigadora a partir de la pràctica docent. Així mateix, establirà la normativa perquè els centres públics puguen disposar d'autonomia en la gestió econòmica. A més, vetlarà perquè el professorat reba el tracte, la consideració i el respecte que corresponen a la importància social de la seua professió i la realitat de la seua tasca diària.

2. Els centres docents han de desplegar i completar el currículum establert en este decret, així com les mesures d'atenció a la diversitat establides per la conselleria competent en matèria d'educació, adaptant-les a les característiques de l'alumnat i a la realitat educativa, a fi d'atendre tant l'alumnat que té dificultats d'aprenentatge com el que té més capacitat o motivació per a aprendre. Esta concreció s'ha d'incorporar al projecte educatiu de centre.

3. A fi de respectar i potenciar la responsabilitat fonamental de les famílies en esta etapa, els centres han de cooperar estretament amb estes i han d'establir mecanismes per a afavorir que participen en el procés educatiu de les filles i els fills, i refermar l'autoritat del professorat en l'exercici de la seua tasca docent i educadora. Així mateix, han d'establir mecanismes de cooperació amb l'alumnat per a facilitar el seu progrés educatiu.

4. Per a afavorir el dret a l'estudi de tot l'alumnat, el claustre, l'equip directiu i tots els membres de la comunitat educativa propiciarán un clima ordenat i cooperatiu, d'acord amb el pla de convivència del centre.

5. Els centres, en l'exercici de la seua autonomia, podran adoptar experimentacions, plans de treball, formes d'organització o ampliació de l'horari escolar en els termes que estableisca la conselleria competent en matèria d'educació, sense que, en cap cas, s'hi imposen aportacions de les famílies ni exigències per a esta conselleria.

Article 16. Avaluació de l'etapa

1. L'avaluació de diagnòstic, regulada en l'article 29 de la Llei Orgànica 2/2006, de 3 de maig, d'Educació, que ha de realitzar tot l'alumnat en finalitzar el segon curs de l'educació secundària obligatòria sobre les competències bàsiques aconseguides, no tindrà efectes acadèmics, tindrà caràcter formatiu i orientador per als centres, i informatiu, per a les famílies i per al conjunt de la comunitat educativa.

2. Així mateix, la conselleria competent en matèria d'educació, d'acord amb el seu propi pla d'avaluació, podrà realitzar avaluacions externes a tot l'alumnat en finalitzar qualsevol dels cursos de l'educació secundària obligatòria.

3. Els centres utilitzaran els resultats d'estes avaluacions per a, entre altres fins, organitzar mesures i programes dirigits a millorar l'atenció de l'alumnat i a garantir que aconseguisca les competències bàsiques corresponents.

4. Les avaluacions de l'etapa permetran, junt amb l'avaluació dels processos d'ensenyança i la pràctica docent, analitzar, valorar i reorientar, si és procedent, les distintes actuacions educatives.

lo establecido en los apartados 1 y 6 del artículo 30 de la Ley Orgánica 2/2006, de 3 de mayo, de Educación, y establecerá los procedimientos y criterios de evaluación, promoción y obtención del título de Graduado en Educación Secundaria Obligatoria.

2. Los programas de cualificación profesional inicial deberán responder a un perfil profesional expresado a través de la competencia general, las competencias personales, sociales y profesionales, y la relación de cualificaciones profesionales y, en su caso, unidades de competencia de Nivel 1 del Catálogo Nacional de Cualificaciones Profesionales incluidas en el programa.

Artículo 15. Autonomía de los centros

1. De acuerdo con lo que dispone el artículo 120 de la Ley Orgánica 2/2006, de 3 de mayo, de Educación, la conselleria competente en materia de educación facilitará la autonomía pedagógica y organizativa de los centros, favorecerá el trabajo en equipo del profesorado y su actividad investigadora a partir de la práctica docente. Asimismo, establecerá la normativa para que los centros públicos puedan disponer de autonomía en su gestión económica. Además, velará para que el profesorado reciba el trato, la consideración y el respeto acordes con la importancia social de su profesión y la realidad de su tarea diaria.

2. Los centros docentes desarrollarán y completarán el currículo establecido en este decreto, así como las medidas de atención a la diversidad establecidas por la conselleria competente en materia de educación, adaptándolas a las características de su alumnado y a su realidad educativa, con el fin de atender tanto al que tiene mayores de aprendizaje como al que tiene mayor capacidad o motivación para aprender. Dicha concreción quedará incorporada en el proyecto educativo de centro.

3. Con el objeto de respetar y potenciar la responsabilidad fundamental de las familias en esta etapa, los centros cooperarán estrechamente con ellas y establecerán mecanismos para favorecer su participación en el proceso educativo de sus hijas e hijos, apoyando la autoridad del profesorado en el ejercicio de su labor docente y educadora. Asimismo, establecerán mecanismos de cooperación con el alumnado para facilitar su progreso educativo.

4. Para favorecer el derecho al estudio de todo el alumnado, el claustro, el equipo directivo y todos los miembros de la comunidad educativa propiciarán un clima ordenado y cooperativo, de acuerdo con el plan de convivencia del centro.

5. Los centros, en el ejercicio de su autonomía, podrán adoptar experimentaciones, planes de trabajo, formas de organización o ampliación del horario escolar en los términos que establezca la conselleria competente en materia de educación, sin que, en ningún caso, se impongan aportaciones de las familias ni exigencias para esta conselleria.

Artículo 16. Evaluación de la etapa

1. La evaluación de diagnóstico, regulada en el artículo 29 de la Ley Orgánica 2/2006, de 3 de mayo, de Educación, que realizará todo el alumnado al finalizar el segundo curso de la educación secundaria obligatoria sobre las competencias básicas alcanzadas, no tendrá efectos académicos, tendrá carácter formativo y orientador para los centros e informativo para las familias y para el conjunto de la comunidad educativa.

2. Asimismo, la conselleria competente en materia de educación, conforme a su propio plan de evaluación, podrá realizar evaluaciones externas a todo el alumnado al finalizar cualquiera de los cursos de la educación secundaria obligatoria.

3. Los centros utilizarán los resultados de estas evaluaciones para, entre otros fines, organizar medidas y programas dirigidos a mejorar la atención del alumnado y a garantizar que alcance las correspondientes competencias básicas.

4. Las evaluaciones de la etapa permitirán, junto con la evaluación de los procesos de enseñanza y la práctica docente, analizar, valorar y reorientar, si procede, las distintas actuaciones educativas.

DISPOSICIONS ADDICIONALS

Primera. Ensenyances del sistema educatiu espanyol impartides en llengües estrangeres

1. La conselleria competent en matèria d'educació podrà autoritzar la implantació de programes d'educació plurilingüe, els quals perme-tran als centres docents impartir una part de les matèries del currí-culum en llengua estrangera, sense que això supose cap modificació dels aspectes bàsics del currículum regulats en el Reial Decret 1631/2006, de 29 de desembre. Així mateix, facilitarà la formació corresponent al professorat dels centres sostinguts amb fons públics. Al llarg de l'eta-pa l'alumnat ha d'adquirir la terminologia bàsica de les matèries en les llengües del programa.

2. Estos centres, autoritzats per a impartir una part de les matè-ries del currículum en llengües estrangeres, han d'aplicar, en tot cas, per a l'admissió de l'alumnat, els criteris establits en la Llei Orgànica 2/2006, de 3 de maig, d'Educació, així com la normativa pròpia de la Comunitat Valenciana.

Segona. Ensenyança de la religió

1. L'ensenyança de la religió s'ha d'ajustar al que estableix la dis-posició addicional segona de la Llei Orgànica 2/2006, de 3 de maig, d'Educació.

2. La conselleria competent en matèria d'educació ha de garan-tir que, a l'inici de l'etapa, les mares i els pares o els tutors puguen manifestar la voluntat que les seues filles i els seus fills reben, o no, ensenyances de religió. Esta decisió pot ser modificada al principi de cada curs acadèmic. Així mateix, s'ha de garantir que estes ensenyances s'impartisquen en horari lectiu i en condicions de no-discriminació horària.

3. Els centres docents, de conformitat amb els criteris que deter-mine la conselleria competent en matèria d'educació, posaran en marxa mesures organitzatives perquè l'alumnat, les mares, els pares o els tutors dels quals no hagen optat per l'ensenyança de religió, reba l'adequada atenció educativa, de manera que l'elecció d'una opció o de l'altra no hi comporte cap discriminació. Estes mesures s'han d'in-cloure en el projecte educatiu del centre, per tal que siguen conegudes per la comunitat educativa.

Tercera. Educació de persones adultes

1. D'acord amb el que disposa l'article 68.1 de la Llei Orgànica 2/2006, de 3 de maig, d'Educació, les persones adultes que vulguen adquirir les competències i els coneixements corresponents a l'edu-cació secundària obligatòria disposaran d'una oferta adaptada a les seues condicions i necessitats, que es regirà pels principis de mobilitat i transparència, i que podrà desenvolupar-se a través de l'ensenyança presencial i també per mitjà de l'educació a distància.

2. La conselleria competent en matèria d'educació organitzarà i regularà de manera específica estes ensenyances, en el marc de la disposició addicional primera del Reial Decret 1631/2006, de 29 de desembre. En este sentit, per a la formació de persones adultes, con-tinua vigent el currículum establert pel Decret 220/1999, de 23 de novembre, del Consell.

3. La conselleria competent en matèria d'educació organitzarà anu-alment proves perquè les persones majors de 18 anys puguen obtindre directament el títol de Graduat en Educació Secundària Obligatòria, sempre que hagen aconseguit les competències bàsiques i els objectius de l'etapa.

4. Així mateix, continua vigent el Decret 83/2000, de 30 de maig, del Consell, pel qual s'estableix la prova perquè les persones majors de 18 anys d'edat puguen obtindre directament el títol de Graduat en Educació Secundària a la Comunitat Valenciana.

DISPOSICIÓ TRANSITÒRIA

Única. Calendari d'implantació

1. La implantació de les ensenyances establides en el present Decret tindrà lloc l'any acadèmic 2007/2008 per als cursos primer i

DISPOSICIONES ADICIONALES

Primera. Enseñanzas del sistema educativo español impartidas en len-guas extranjeras

1. La conselleria competente en materia de educación podrá auto-rizar la implantación de programas de educación plurilingüe, que permitirá a los centros docentes impartir una parte de las materias del currículo en lengua extranjera, sin que ello suponga modificación de los aspectos básicos del currículo regulados en el Real Decreto 1531/2006, de 29 de diciembre. Asimismo, facilitará la correspon-diente formación al profesorado de los centros sostenidos con fondos públicos. A lo largo de la etapa el alumnado adquirirá la terminología básica de las materias en las lenguas del programa.

2. Estos centros, autorizados para impartir una parte de las mate-rias del currículo en lenguas extranjeras, aplicarán, en todo caso, para la admisión del alumnado, los criterios establecidos en la Ley Orgáni-ca 2/2006, de 3 de mayo, de Educación, así como la normativa propia de la Comunitat Valenciana.

Segunda. Enseñanza de la religión

1. La enseñanza de la religión se ajustará a lo establecido en la dis-posición adicional segunda de la Ley Orgànica 2/2006, de 3 de mayo, de Educación.

2. La conselleria competente en materia de educación garantiza-rá que, al inicio de la etapa, las madres y los padres o tutores pue-dan manifestar la voluntad de que sus hijos reciban o no enseñanzas de religión. Dicha decisión podrá ser modificada al principio de cada curso académico. Asimismo, se garantizará que dichas enseñanzas se impartan en horario lectivo y en condiciones de no discriminación horaria.

3. Los centros docentes, de conformidad con los criterios que determine la conselleria competente en materia de educación, desa-rrollarán medidas organizativas para que el alumnado, cuyas madres, padres o tutores no hayan optado por las enseñanzas de religión, reci-ba la debida atención educativa, de modo que la elección de una u otra opción no suponga discriminación alguna. Estas medidas se incluirán en el proyecto educativo del centro para que sean conocidas por la comunidad educativa.

Tercera. Educación de personas adultas

1. De acuerdo con lo dispuesto en el artículo 68.1 de la Ley Orgá-nica 2/2006, de 3 de mayo, de Educación, las personas adultas que quieran adquirir las competencias y los conocimientos correspon-dientes a la educación secundaria obligatoria, contarán con una oferta adaptada a sus condiciones y necesidades que se regirá por los princi-pios de movilidad y transparencia, y que podrá desarrollarse a través de la enseñanza presencial y también mediante la educación a distan-cia.

2. La conselleria competente en materia de educación organitzarà i regularà de forma específica estas enseñanzas, en el marco de la dis-posición adicional primera del Real Decreto 1631/2006, de 29 de diciem-bre. En este sentido, para la formación de personas adultas, continuará en vigor el currículo establecido por el Decreto 220/1999, de 23 de noviembre, del Consell.

3. La conselleria competente en materia de educación organitzarà anualmente pruebas para que las personas mayores de 18 años puedan obtener directamente el título de Graduado en Educación Secundaria Obligatoria, siempre que hayan alcanzado las competencias básicas y los objetivos de la etapa.

4. Asimismo, continuará vigente el Decreto 83/2000, de 30 de mayo, del Consell, por el que se establece la prueba para que las perso-nas mayores de 18 años de edad puedan obtener directamente el Título de Graduado en Educación Secundaria, en la Comunitat Valenciana.

DISPOSICIÓN TRANSITORIA

Única. Calendario de implantación

1. La implantación de las enseñanzas establecidas en el presente Decreto tendrá lugar en el año académico 2007/2008 para los cursos

tercer de l'educació secundària obligatòria i l'any acadèmic 2008/2009 en els cursos segon i quart d'esta etapa educativa.

2. Fins a la implantació de la nova ordenació de l'educació secundària obligatòria, de conformitat amb el que estableix el punt anterior, les ensenyances d'esta etapa s'han de regir pel que disposa el Decret 47/1992, de 30 de març, del Consell, pel qual estableix el currículum de l'Educació Secundària obligatòria a la Comunitat Valenciana; pel Decret 39/2002, de 5 de març, del Consell, pel qual es modifica parcialment l'anterior Decret; així com pel que disposa el Reial Decret 2438/1994, de 16 de desembre, pel qual es regula l'Ensenyança de la Religió, en allò que fa referència a esta etapa educativa.

DISPOSICIÓ DEROGATÒRIA

Única. Derogació normativa

1. Queda derogat el Decret 47/1992, de 30 de març, del Consell, pel qual estableix el currículum de l'Educació Secundària obligatòria a la Comunitat Valenciana, així com el Decret 39/2002, de 5 de març, del Consell, pel qual es modifica parcialment l'anterior Decret, d'acord amb el que estableix la disposició transitòria única d'este decret.

2. Queden derogades les altres normes de rang igual o inferior que s'oposen al que estableix el present decret.

DISPOSICIONS FINALS

Primera. Desplegament normatiu

S'autoritza la conselleria competent en matèria d'educació per a dictar totes les disposicions que siguen necessàries per a la interpretació, l'aplicació i el desplegament d'este decret.

Segona. Entrada en vigor

El present decret entrarà en vigor l'endemà de la seua publicació en el *Diari Oficial de la Comunitat Valenciana*.

València, 20 de juliol de 2007.

El president de la Generalitat,
FRANCISCO CAMPS ORTIZ

El conseller d'Educació,
ALEJANDRO FONT DE MORA TURÓN

Valencià: Llengua i Literatura
Castellà: Llengua i Literatura

La finalitat de l'Educació Secundària Obligatòria és el desenvolupament integral i harmònic de la persona en els aspectes intel·lectuals, afectius i socials. Un component fonamental d'este desenvolupament el constitueix l'educació lingüística i literària, entesa la primera com la capacitat per a usar la llengua en les diverses esferes de l'activitat social –incloses l'adquisició i transmissió del coneixement– i la segona com el conjunt d'habilitats i destreses necessàries per a llegir de manera competent els textos literaris significatius del nostre àmbit cultural. A més, la millora de la competència en les habilitats lingüístiques és un factor determinant per a aconseguir els objectius específics de cada matèria no lingüística.

L'objectiu d'esta matèria és, com en l'Educació Primària, desenvolupar la competència comunicativa en les dos llengües oficials, és a dir, un conjunt de coneixements sobre la llengua i de procediments d'ús necessaris per a interactuar satisfactòriament en diferents àmbits socials. Estos sabers es referixen als principis i a les normes socials que presidixen els intercanvis, a les formes convencionals dels textos en la nostra cultura, als procediments que articulen les parts del text en un conjunt cohesionat, a les regles lexicosintàctiques que permeten la construcció d'enunciat amb sentit i gramaticalment acceptables, i a les normes ortogràfiques.

L'educació literària participa del conjunt d'aprenentatges anteriors, però implica unes competències específiques que obeeixen a les carac-

tercero y tercero de la educación secundaria obligatoria y en el año académico 2008/2009 en los cursos segundo y cuarto de dicha etapa educativa.

2. Hasta la implantación de la nueva ordenación de la educación secundaria obligatoria, de acuerdo con lo dispuesto en el punto anterior, las enseñanzas de esta etapa se regirán por lo dispuesto en el Decreto 47/1992, de 30 de marzo, del Consell, por el que establece el currículo de la Educación Secundaria Obligatoria en la Comunitat Valenciana, por el Decreto 39/2002, de 5 de marzo, del Consell, por el que se modifica parcialmente el anterior, así como por lo dispuesto en el Real Decreto 2438/1994, de 16 de diciembre, por el que se regula la Enseñanza de la Religión, en lo relativo a esta etapa educativa.

DISPOSICIÓN DEROGATORIA

Única. Derogación normativa

1. Queda derogado el Decreto 47/1992, de 30 de marzo, del Consell, por el que establece el currículo de la Educación Secundaria Obligatoria en la Comunitat Valenciana, así como el Decreto 39/2002, de 5 de marzo, del Consell, por el que se modifica parcialmente el anterior, de acuerdo con lo establecido en la disposición transitoria única de este decreto.

2. Quedan derogadas las demás normas de igual o inferior rango que se opongan a lo establecido en este decreto.

DISPOSICIONES FINALES

Primera. Desarrollo normativo

Se autoriza a la conselleria competente en materia de educación para dictar cuantas disposiciones sean precisas para la interpretación, la aplicación y el desarrollo de este decreto.

Segunda. Entrada en vigor

El presente Decreto entrará en vigor el día siguiente al de su publicación en el *Diari Oficial de la Comunitat Valenciana*.

Valencia, a 20 de julio de 2007.

El presidente de la Generalitat,
FRANCISCO CAMPS ORTIZ

El conseller de Educación,
ALEJANDRO FONT DE MORA TURÓN

Castellano: Lengua y Literatura
Valenciano: Lengua y Literatura

La finalidad de la Educación Secundaria Obligatoria es el desarrollo integral y armónico de la persona en los aspectos intelectuales, afectivos y sociales. Un componente fundamental de este desarrollo lo constituye la educación lingüística y literaria, entendida la primera como la capacidad para usar la lengua en las diversas esferas de la actividad social –incluidas la adquisición y transmisión del conocimiento– y la segunda como el conjunto de habilidades y destrezas necesarias para leer de forma competente los textos literarios significativos de nuestro ámbito cultural. Además, la mejora de la competencia en las habilidades lingüísticas es un factor determinante para conseguir los objetivos específicos de cada materia no lingüística.

El objetivo de esta materia es, como en Educación Primaria, desarrollar la competencia comunicativa en las dos lenguas oficiales, es decir, un conjunto de conocimientos sobre la lengua y de procedimientos de uso necesarios para interactuar satisfactoriamente en diferentes ámbitos sociales. Estos saberes se refieren a los principios y normas sociales que presiden los intercambios, a las formas convencionales de los textos en nuestra cultura, a los procedimientos que articulan las partes del texto en un conjunto cohesionado, a las reglas léxico-sintácticas que permiten la construcción de enunciados con sentido y gramaticalmente aceptables, y a las normas ortográficas.

La educación literaria participa del conjunto de aprendizajes anteriores, pero implica unas competencias específicas que obedecen a las

terístiques especials de la comunicació literària, a les convencions pròpies de l'ús literari de la llengua i a les relacions del text literari amb el seu context cultural.

Els objectius de les matèries de Valencià: Llengua i Literatura i Castellà: Llengua i Literatura en esta etapa marquen una progressió respecte als establits per a l'Educació Primària, dels quals caldrà partir. Esta progressió implica ampliar la diversitat de pràctiques discursives i fer-les més complexes, augmentar la importància de l'ús de la llengua en l'àmbit acadèmic, subratllar el paper de les convencions literàries i del context històric en la comprensió dels textos literaris, assignar un paper més rellevant a la reflexió sobre el funcionament de la llengua, sobre les seues normes d'ús i la seua variació considerant també l'ús social i les actituds que es generen, així com la sistematització dels coneixements lingüístics explícits.

Per tant, la consideració del llenguatge com una activitat les funcions bàsiques de la qual són la comunicació i la representació de la realitat física i social ha de guiar l'educació lingüística i literària. El llenguatge s'adquirix i es desenrotlla, a partir de les aptituds humanes per a la parla, per mitjà dels intercanvis en contextos socials determinats. Així, el llenguatge té una arrel comunicativa i la seua funció primària és la comunicació. El llenguatge, a més d'instrument de comunicació, és un mitjà de representació del món. Estes dos funcions estan interrelacionades: la comunicació es produïx per la capacitat del llenguatge per a representar i simbolitzar la realitat, i, a més, en l'intercanvi comunicatiu es creen representacions intersubjectivament compartides.

El llenguatge està vinculat al pensament i al coneixement. Per mitjà de les operacions cognoscitives que constituïxen el llenguatge interior ens comuniquem amb nosaltres mateixos, analitzem problemes, organitzem la informació, elaborem plans i iniciem processos de decisió. En suma, regulem i orientem la nostra pròpia activitat. D'altra banda, en els intercanvis comunicatius, regulem i orientem l'activitat de les altres persones, alhora que elles influïxen sobre nosaltres, regulant i orientant la nostra pròpia activitat. En este sentit, el llenguatge complix una funció de representació i de regulació del pensament i de l'acció.

Aprendre una llengua no és únicament apropiarse d'un sistema de signes, sinó també dels significats culturals que estos transmeten, i, amb estos significats, de les maneres que les persones de l'entorn entenen o interpreten la realitat. El llenguatge contribuïx d'esta manera a construir una representació del món socialment compartida i comunicable, i, amb això, a la integració social i cultural de les persones. Alguns d'estos significats culturals que s'adquirixen en el procés de l'aprenentatge lingüístic constituïxen prejudis respecte al gènere social, als grups ètnics, a la religió, a la procedència social..., així com respecte a les llengües i a les maneres d'usar-les. L'escola té com a responsabilitat, en el procés d'aprenentatge de les llengües, fomentar l'anàlisi crítica de les maneres per mitjà de les quals el llenguatge transmet i sanciona estos prejudis i imatges estereotipades del món, amb l'objecte de contribuir a l'eradicació dels usos discriminatoris i al foment d'actituds de respecte davant de la varietat cultural i lingüística. En este sentit, l'educació ha d'afavorir el coneixement i la valoració positiva de la realitat plurilingüe i pluricultural d'Espanya i d'Europa, així com la integració de l'alumnat immigrant.

Si el llenguatge és un mitjà de comunicació i representació, l'educació lingüística s'ha de referir al domini del funcionament de la llengua en contextos socials o competència comunicativa. Esta competència comprén, no sols el coneixement del sistema d'unitats i regles d'una llengua, és a dir la seua gramàtica, sinó també la capacitat per a ancorar el discurs en la situació i per a adequar-lo als aspectes rellevants del context social. Situar l'ensenyança i l'aprenentatge de la llengua en el marc de la competència comunicativa significa que el nucli de l'objecte d'aprenentatge són les destreses discursives (conversa i diàleg, comprensió i expressió oral i escrita), el domini de les quals requerix l'aprenentatge de procediments i coneixements explícits sobre el funcionament del llenguatge en els plans següents: relació dels enunciats amb el context físic (participants, espai i temps) i social (papers socials dels participants, relacions entre ells, finalitats...) en què es produïxen; planificació i estructuració dels textos segons

característiques especials de la comunicació literària, a les convencions pròpies del uso literario de la lengua y a las relaciones del texto literario con su contexto cultural.

Los objetivos de las materias de Valenciano: Lengua y Literatura y Castellano: Lengua y Literatura en esta etapa marcan una progresión con respecto a los establecidos para la Educación Primaria, de los que habrá que partir. Esta progresión supone ampliar la diversidad de prácticas discursivas y hacerlas más complejas, acrecentar la importancia del uso de la lengua en el ámbito académico, subrayar el papel de las convenciones literarias y del contexto histórico en la comprensión de los textos literarios, dar un papel más relevante a la reflexión sobre cómo funciona la lengua, sobre sus normas de uso y su variación, considerando también su uso social y las actitudes que se generan, así como la sistematización de los conocimientos lingüísticos explícitos.

Por tanto, la consideración del lenguaje como actividad las funciones básicas son la comunicación y la representación de la realidad física y social guiará la educación lingüística y literaria. El lenguaje se adquiere y se desarrolla, a partir de las aptitudes humanas para el habla, mediante los intercambios en contextos sociales determinados. Así pues, el lenguaje tiene una raíz comunicativa y su función primaria es la comunicación. El lenguaje, además de instrumento de comunicación, es un medio de representación del mundo. Estas dos funciones están interrelacionadas: la comunicación se produce por la capacidad del lenguaje para representar y simbolizar la realidad, y, además, en el intercambio comunicativo se crean representaciones intersubjetivamente compartidas.

El lenguaje está vinculado al pensamiento y al conocimiento. Mediante las operaciones cognoscitivas que constituyen el lenguaje interior nos comunicamos con nosotros mismos, analizamos problemas, organizamos la información, elaboramos planes y emprendemos procesos de decisión. En suma, regulamos y orientamos nuestra propia actividad. Por otra parte, en los intercambios comunicativos, regulamos y orientamos la actividad de las otras personas, al tiempo que ellas influyen sobre nosotros, regulando y orientando nuestra propia actividad. En este sentido, el lenguaje cumple una función de representación y de regulación del pensamiento y de la acción.

Aprender una lengua no es únicamente apropiarse de un sistema de signos, sino también de los significados culturales que éstos transmiten, y, con dichos significados, de los modos como las personas del entorno entienden o interpretan la realidad. El lenguaje contribuye de esta forma a construir una representación del mundo socialmente compartida y comunicable, y, con ello, a la integración social y cultural de las personas. Algunos de estos significados culturales que se adquieren en el proceso del aprendizaje lingüístico constituyen prejuicios con respecto al género social, a los grupos étnicos, a la religión, a la procedencia social..., así como en relación a las lenguas y a los modos de usarlas. La escuela tiene como responsabilidad, en el proceso de aprendizaje de las lenguas, fomentar el análisis crítico de los modos mediante los que el lenguaje transmite y sanciona estos prejuicios e imágenes estereotipadas del mundo, con el objeto de contribuir a la erradicación de los usos discriminatorios y al fomento de actitudes de respeto ante la variedad cultural y lingüística. En este sentido, la educación ha de favorecer el conocimiento y la valoración positiva de la realidad plurilingüe y pluricultural de España y de Europa, así como la integración del alumnado inmigrante.

Si el lenguaje es un medio de comunicación y representación, la educación lingüística se referirá al dominio del funcionamiento de la lengua en contextos sociales o competencia comunicativa. Esta competencia comprende, no sólo el conocimiento del sistema de unidades y reglas de una lengua, es decir, su gramática, sino también la capacidad para anclar el discurso en la situación y para adecuarlo a los aspectos relevantes del contexto social. Situar la enseñanza y el aprendizaje de la lengua en el marco de la competencia comunicativa significa que el núcleo del objeto de aprendizaje son las destrezas discursivas (conversación y diálogo, comprensión y expresión oral y escrita), cuyo dominio requiere el aprendizaje de procedimientos y conocimientos explícitos acerca del funcionamiento del lenguaje en los siguientes planos: relación de los enunciados con el contexto físico (participantes, espacio y tiempo) y social (papeles sociales de los participantes, relaciones entre ellos, finalidades...) en que se producen; planificación

esquemes convencionals; articulació dels enunciats per mitjà de procediments de cohesió lèxica i gramatical; organització de les oracions d'acord amb regles lexicosintàctiques.

Les estratègies que constitueixen la competència comunicativa s'ensenyen i s'aprenen des d'una llengua determinada, però no es referixen exclusivament a saber usar esta llengua concreta, sinó a una competència sobre l'ús del llenguatge en general. Esta característica de l'aprenentatge lingüístic té una gran importància en el nostre context educatiu, en què s'aprenen les dos llengües oficials junt amb una llengua estrangera a partir del Primer Cicle de Primària. Situar l'aprenentatge en l'àmbit de la competència comunicativa significa que els aprenentatges que s'efectuen en una llengua són transferibles a l'aprenentatge de les altres, el coneixement de les quals contribueix, al mateix temps, a ampliar esta competència comunicativa o competència sobre l'ús del llenguatge en general. Totes les matèries lingüístiques han de participar, per tant, d'un marc de referència comú i aconseguir acords bàsics sobre metallenguatge, metodologia, criteris didàctics, etc., coherents i respectuosos amb l'especificitat de cada disciplina.

L'educació lingüística entesa com a desplegament de la competència comunicativa requereix la pràctica sistemàtica de producció i interpretació de textos pertanyents als diversos àmbits d'ús. Este treball es referix tant al discurs oral com a l'escrit. La comunicació oral i l'escrita s'oposen, principalment, per la naturalesa dels signes i del canal utilitzat i pel caràcter diferit o no diferit de l'intercanvi, la qual cosa afecta la copresència dels participants i el fet que es compartisca, o no, el context espacial i temporal. Estes diferències reclamen estratègies específiques en l'ensenyança i l'aprenentatge de l'un i l'altre ús. No obstant això, en un nivell formal i planificat, l'ús oral i l'escrit tenen molts aspectes comuns (tema prefixat, planificació del contingut, explicitació sintàctica i lèxica, subjecció a una norma estàndard...). A més, hi ha nombroses situacions de comunicació que combinen diversos usos, per exemple una exposició oral basada en un guió o les conclusions d'un debat que es fixen per escrit. Estos aspectes comuns en el nivell formal permeten relacionar ambdós aprenentatges i refermar l'un sobre l'altre. En l'Educació Secundària Obligatoria els continguts relatius a l'ús oral es referixen al nivell formal i planificat. L'aprenentatge d'este nivell formal s'ha de realitzar, òbviament, dins de les situacions d'interacció comunicativa que oferix el context de l'aula i el del centre escolar en general. L'ús oral informal –l'ús espontani entre interlocutors amb tracte freqüent i familiar– serà objecte d'observació i d'anàlisi a fi de reconèixer les normes sociocomunicatives que regixen l'intercanvi en diferents contextos socials, per a observar les estratègies que posen en funcionament els parlants a fi d'aconseguir una comunicació satisfactòria i per a reconèixer i criticar els estereotips i prejudis, tant socials com sociolingüístics. Quant a l'ús escrit, l'aprenentatge de la lectura i de l'escriptura, que s'ha d'haver iniciat i desenvolupat en les etapes anteriors, continua en l'Educació Secundària Obligatoria i cal buscar nivells de més complexitat en la planificació i estructuració dels textos i una diversificació més gran quant als contextos en què se situa el discurs que es produïx o s'interpreta.

En l'Educació Secundària Obligatoria adquireix rellevància el discurs acadèmic, és a dir, l'usat en exàmens, treballs, recensions, articles, comentaris de textos... És un tipus de discurs que requereix –a més de les estratègies habituals de l'expressió escrita– un conjunt d'habilitats especials, com saber aplegar, classificar, analitzar, sintetitzar, interpretar i adaptar informacions procedents d'explicacions, discussions a classe, apunts, lectures complementàries, manuals, etc.; així mateix, saber obtenir i organitzar informació a partir de diccionaris o d'Internet, localitzar referències bibliogràfiques, saber donar compte d'estudis realitzats (experiments, observacions, enquestes), saber analitzar i interpretar correctament les dades... A més, s'ha de consolidar el domini de les tècniques gràfiques i la disposició del text en la pàgina.

Este vessant de l'educació lingüística –l'ús i producció de textos amb funció predominantment documental, o l'aproximació a qualsevol text des d'esta perspectiva– té una gran importància en el currículum, ja que l'ús de la llengua per a l'adquisició i organització de

y estructuración de los textos según esquemas convencionales; articulación de los enunciados mediante procedimientos de cohesión léxicos y gramaticales; organización de las oraciones de acuerdo con reglas léxico-sintácticas.

Las estrategias que constituyen la competencia comunicativa se enseñan y se aprenden desde una lengua determinada, pero no se refieren exclusivamente a saber usar esta lengua concreta, sino a una competencia sobre el uso del lenguaje en general. Esta característica del aprendizaje lingüístico tiene una gran importancia en nuestro contexto educativo, en el que se aprenden las dos lenguas oficiales junto con una lengua extranjera a partir del primer ciclo de Primaria. Situar el aprendizaje en el ámbito de la competencia comunicativa significa que los aprendizajes que se efectúan en una lengua son transferibles al aprendizaje de otras, cuyo conocimiento contribuye, a la vez, a acrecentar esta competencia comunicativa o competencia sobre el uso del lenguaje en general. Todas las materias lingüísticas deben participar, por tanto, de un marco de referencia común y alcanzar acuerdos básicos sobre metalenguaje, metodología, criterios didácticos, etc., coherentes y respetuosos con la especificidad de cada disciplina.

La educación lingüística entendida como desarrollo de la competencia comunicativa requiere la práctica sistemática de producción e interpretación de textos pertenecientes a los diversos ámbitos de uso. Este trabajo se refiere tanto al discurso oral como al escrito. La comunicación oral y la escrita se oponen, principalmente, por la naturaleza de los signos y el canal utilizado y por el carácter diferido o no diferido del intercambio, lo que afecta a la co-presencia de los participantes y a que se comparta, o no, el contexto espacial y temporal. Estas diferencias reclaman estrategias específicas en la enseñanza y el aprendizaje de uno y otro uso. Sin embargo, en un nivel formal y planificado, el uso oral y el escrito tienen muchos aspectos comunes (tema prefijado, planificación del contenido, explicitación sintáctica y léxica, sujeción a una norma estándar...). Además, hay numerosas situaciones de comunicación que combinan varios usos, por ejemplo, una exposición oral que se apoya en un guió o las conclusiones de un debate que se fijan por escrito. Estos aspectos comunes en el nivel formal permiten relacionar ambos aprendizajes y apoyar uno en otro. En la Educación Secundaria Obligatoria los contenidos en torno al uso oral se refieren al nivel formal y planificado. El aprendizaje de este nivel formal se ha de realizar, obviamente, dentro de las situaciones de interacción comunicativa que ofrece el contexto del aula y el del centro escolar en general. El uso oral informal –el uso espontáneo entre interlocutores con trato frecuente y familiar– será objeto de observación y análisis con el fin de reconocer las normas socio-comunicativas que rigen el intercambio en diferentes contextos sociales, para observar las estrategias que ponen en funcionamiento los hablantes con el fin de lograr una comunicación satisfactoria y para reconocer y criticar los estereotipos y prejuicios, tanto sociales como sociolingüísticos. En cuanto al uso escrito, el aprendizaje de la lectura y de la escritura, que se habrá iniciado y desarrollado en las etapas anteriores, continúa en la Educación Secundaria Obligatoria y se debe buscar mayores niveles de complejidad en la planificación y estructuración de los textos y una mayor diversificación de los contextos en que se sitúa el discurso que se produce o se interpreta.

En la Educación Secundaria Obligatoria adquiere relevancia el discurso académico, es decir, el usado en exámenes, trabajos, recensiones, artículos, comentarios de textos... Es un tipo de discurso que requiere –además de las estrategias habituales de la expresión escrita– un conjunto de habilidades especiales, como saber recoger, clasificar, analizar, sintetizar, interpretar y adaptar informaciones procedentes de explicaciones, discussions en clase, apuntes, lecturas complementarias, manuales, etc.; asimismo, saber obtener y organizar información a partir de diccionarios o de Internet, localizar referencias bibliográficas, saber dar cuenta de estudios realizados (experimentos, observaciones, encuestas), saber analizar e interpretar correctamente los datos... Además, se debe consolidar el dominio de las técnicas gráficas y la disposición del texto en la página.

Esta vertiente de la educación lingüística –el uso y producción de textos con función predominantemente documental, o la aproximación a cualquier texto desde esta perspectiva– tiene una gran importancia en el currículo, ya que el uso de la lengua para la adquisición y organiza-

coneixements està estretament vinculat a les activitats d'ensenyança-aprenentatge en totes les matèries. Per això, és necessari garantir a la llengua minoritzada este àmbit d'ús, que tradicionalment li ha sigut negat, com a únic camí per a aconseguir un tractament adequat dels continguts d'este tipus.

Adquirix relleu en esta etapa, en relació amb les activitats de producció i interpretació de textos orals i escrits, la reflexió sistemàtica sobre el llenguatge: els factors del context a què s'ha d'adequar el discurs, els esquemes textuais convencionals que servixen de model tant per a la producció com per a la interpretació del discurs, el funcionament d'unes certes unitats lingüístiques com a elements de cohesió del text, les regularitats lexicosintàctiques de l'oració i els mecanismes per a la formació de paraules. Esta reflexió sobre el llenguatge i les seues condicions d'ús ha de desembocar en l'estructuració dels coneixements en un sistema conceptual bàsic i d'un metalenguatge que facilite la comunicació en l'aula dins del procés d'aprenentatge i que servisca de suport per a l'aprenentatge d'altres llengües. L'estudi de les unitats del sistema lingüístic en relació amb les seues condicions d'ús –en la relació del text amb el context, en l'estructuració i cohesió del text, i en la construcció d'oracions i paraules– és un requisit imprescindible per a incorporar l'avaluació i la correcció de les pròpies produccions al procés d'escriptura, a fi d'afavorir l'aprenentatge autònom.

La lectura i interpretació de textos literaris requerixen l'adquisició d'unes competències específiques, ja que la comunicació en què intervé el discurs literari té característiques diferents de la comunicació habitual. L'obra literària està destinada a la fruïció, és a dir, a produir en el lector un plaer buscat conscientment i activament. Esta finalitat del text se satisfà si es crea una situació de comunicació en què la lectora o el lector acudix a l'encontre de l'obra i –allunyat del context espacial, temporal i cultural en què l'obra es va escriure– crea un context nou, a partir dels propis repertoris de significats individuals i socioculturals.

En etapes anteriors, cal haver propiciat en les i els estudiants experiències plaents amb la lectura i recreació de textos literaris, sobretot per mitjà dels jocs verbals oferits per la literatura: embarbussaments, rimes, dramatització d'un text narratiu, etc. Este objectiu ha de continuar actuant com a eix de l'Educació Secundària Obligatòria. Però en esta etapa, a més, la literatura ha d'atraure pel seu poder per a representar i interpretar simbòlicament tant l'experiència interior com la col·lectiva. Les alumnes i els alumnes s'aficionaran a la literatura si descobrixen en les obres més destacades –i fins i tot si exploren les produccions pròpies– esta capacitat per a simbolitzar les pròpies experiències. Per a això, és necessari desenrotllar en les alumnes i els alumnes una competència literària que els proporcione instruments específics per a interpretar i recrear el discurs literari, per mitjà de la lectura activa i la producció de textos. Estos instruments es referixen, d'una banda, al coneixement de les convencions literàries –estructures de gènere i procediments retòrics– i, d'una altra, a l'aplicació d'informacions sobre el context lingüístic, històric, cultural i ideològic en què s'han produït les obres literàries, en la mesura que estes dades siguen significatives per a la interpretació del text i d'acord amb les expectatives d'una lectora o un lector d'esta etapa escolar.

A més, s'ha de considerar la literatura com un mitjà per a conèixer i interpretar críticament l'experiència col·lectiva, la qual cosa afavorix la inserció de l'individu en la tradició del seu àmbit cultural. Així, el coneixement de la literatura produïda en la pròpia llengua i en relació amb la història, la cultura i la tradició de la comunitat a què un pertany actua com un poderós mitjà de socialització. L'educació literària, finalment, inclou la capacitat crítica per a avaluar un conjunt de factors externs a l'obra mateixa que en condicionen la recepció: els prejudis quant al gènere social, la llengua i la cultura dels escriptors, la crítica, la publicitat, les modes, etc.

En conclusió, el desenrotllament de la competència literària té uns objectius i uns aprenentatges específics, però requerix, d'altra banda, el desenrotllament de la competència lingüística i discursiva, objecte d'aprenentatge en el conjunt de la matèria. Alhora, la interpretació reflexiva del discurs literari potencia l'aprenentatge lingüístic i discursiu general, ja que els textos literaris representen tota la varietat

de conocimientos está estrechamente vinculado a las actividades de enseñanza-aprendizaje en todas las materias. Por ello, es necesario garantizar a la lengua minorizada este ámbito de uso, que tradicionalmente se le ha negado, como único camino para conseguir un tratamiento adecuado de los contenidos de este tipo.

Adquiere relieve en esta etapa, en relación con las actividades de producción e interpretación de textos orales y escritos, la reflexión sistemática sobre el lenguaje: los factores del contexto a los que se ha de adecuar el discurso, los esquemas textuales convencionales que sirven de modelo tanto para la producción como para la interpretación del discurso, el funcionamiento de ciertas unidades lingüísticas como elementos de cohesión del texto, las regularidades léxico-sintácticas de la oración y los mecanismos para la formación de palabras. Esta reflexión sobre el lenguaje y sus condiciones de uso ha de desembocar en la estructuración de los conocimientos en un sistema conceptual básico y de un metalenguaje que facilite la comunicación en la aula dentro del proceso de aprendizaje y que sirva de apoyo para el aprendizaje de otras lenguas. El estudio de las unidades del sistema lingüístico en relación con sus condiciones de uso –en la relación del texto con el contexto, en la estructuración y cohesión del texto, y en la construcción de oraciones y palabras(es un requisito imprescindible para incorporar la evaluación y la corrección de las propias producciones al proceso de escritura, con el fin de favorecer el aprendizaje autónomo.

La lectura e interpretación de textos literarios requieren el desarrollo de unas competencias específicas, ya que la comunicación en la que interviene el discurso literario tiene características diferentes de la comunicación habitual. La obra literaria está destinada a la fruición, es decir, a producir en el lector un placer buscado consciente y activamente. Esta finalidad del texto se satisface si se crea una situación de comunicación en la que la lectora o el lector acude al encuentro de la obra y –alejado del contexto espacial, temporal y cultural en el que la obra se escribió(crea un contexto nuevo, a partir de los propios repertorios de significados individuales y socioculturales.

En etapas anteriores, se habrá propiciado en las y los estudiantes experiencias placenteras con la lectura y recreación de textos literarios, sobre todo, mediante los juegos verbales ofrecidos por la literatura: trabalenguas, rimas, dramatización de un texto narrativo, etc. Este objetivo continúa como eje de la Educación Secundaria Obligatoria. Pero en esta etapa, además, la literatura debe atraer por su poder para representar e interpretar simbólicamente tanto la experiencia interior como la colectiva. Las alumnas y los alumnos se aficionarán a la literatura si descubren en las obras más destacadas –e incluso si exploran en sus propias producciones(esta capacidad para simbolizar las propias experiencias. Para ello, es necesario desarrollar en las alumnas y en los alumnos una competencia literaria que les proporcione instrumentos específicos para interpretar y recrear el discurso literario, mediante la lectura activa y la producción de textos. Estos instrumentos se refieren, por una parte, al conocimiento de las convenciones literarias –estructuras de género y procedimientos retóricos(y, por otra, a la aplicación de informaciones acerca del contexto lingüístico, histórico, cultural e ideológico en el que se han producido las obras literarias, en la medida en que estos datos sean significativos para la interpretación del texto y de acuerdo con las expectativas de una lectora o un lector de esta etapa escolar.

Además, se debe considerar la literatura como un medio para conocer e interpretar críticamente la experiencia colectiva, lo que favorece la inserción del individuo en la tradición de su ámbito cultural. Así, el conocimiento de la literatura producida en la propia lengua y en relación con la historia, la cultura y la tradición de la comunidad a la que se pertenece, actúa como un poderoso medio de socialización. La educación literaria, finalmente, incluye la capacidad crítica para evaluar un conjunto de factores externos a la obra misma que condicionan su recepción: los prejuicios en cuanto al género social, la lengua y la cultura de los escritores, la crítica, la publicidad, las modas, etc.

En conclusión, el desarrollo de la competencia literaria tiene unos objetivos y unos aprendizajes específicos, pero requiere, por su parte, el desarrollo de la competencia lingüística y discursiva, objeto de aprendizaje en el conjunto de la materia. A su vez, la interpretación reflexiva del discurso literario potencia el aprendizaje lingüístico y discursivo general, ya que los textos literarios representan toda

de situacions de comunicació, d'actes de parla, de registres, de tons i d'estils, i impliquen una anàlisi del llenguatge en l'acte mateix de funcionament.

En qualsevol situació d'intercanvi comunicatiu estan presents els prejudis, les actituds i els estereotips discriminatoris, que també incideixen en els coneixements sociolingüístics i sociocomunicatius previs. La institució escolar en conjunt, i les matèries de Valencià: Llengua i Literatura i Castellà: Llengua i Literatura en concret, han de ser sensibles a qualsevol discriminació i, especialment a la discriminació per motiu de gènere, ja que esta se superposa a totes les altres i deixa una empremta específica en el fet lingüístic.

Quant a la valoració discriminatòria cap a les llengües i, per tant, cap als seus parlants, i quant a les actituds que esta valoració comporta, una educació lingüística satisfactòria haurà de contribuir a valorar tota llengua com igualment apta per a exercir les funcions de comunicació i de representació. En el nostre àmbit lingüístic i cultural, els prejudis lingüístics i les actituds discriminatòries procedeixen d'una realitat sociolingüística caracteritzada per la convivència, en situació de conflicte, d'una llengua minoritzada i una altra de més prestigiada socialment, amb un repartiment desigual d'usos i funcions, en l'escola i en la societat. Els prejudis sociolingüístics generats per esta situació poden ser un obstacle important per a l'aprenentatge, i eradicar-los no depèn únicament de la labor que es realitze en esta matèria, sinó que requereix que la llengua minoritzada funcione com a llengua de comunicació formal, que s'utilitze com a instrument d'aprenentatge en les distintes disciplines del currículum, i, en definitiva, que impregne tots els àmbits de l'activitat escolar.

Una altra font important de prejudis i actituds discriminatòries la constitueixen la variació geogràfica i els usos socials menys valorats culturalment. Si esta valoració discriminadora d'uns usos sobre els altres es fa en l'àmbit escolar, el resultat és l'aparició de barreres sociolingüístiques entre l'alumnat i el sistema educatiu.

El punt de partida per a l'educació lingüística ha de ser l'ús de la llengua que l'alumnat ha adquirit en el medi familiar i que és funcionalment adequada per a l'intercanvi en eixe context. A més, hem de tindre en compte que, a vegades, esta educació lingüística ha de ser impartida a alumnat de procedència molt diversa, fet que comporta, d'entrada, unes competències desiguals respecte a les llengües que configuren el currículum. Es tracta d'alumnat que arriba als centres educatius amb una llengua familiar o habitual, amb un repertori verbal i amb unes experiències culturals diferents, que han anat adquirint en les seues interaccions amb altres parlants a casa o en l'entorn immediat. Així mateix, poden tindre un coneixement en potència sobre els diferents tipus de discursos o textos, diferent en cada cas, segons el major o menor contacte amb l'alfabetització o amb els mitjans de comunicació que haja tingut en l'entorn social de procedència. Així, trobarem alumnat monolingüe, bilingüe i plurilingüe, tant nascut a la nostra Comunitat, com procedent de territoris amb llengües o cultures diferents.

El paper de l'escola en l'etapa de l'Educació Secundària Obligatoria consistix a ampliar la competència lingüística i comunicativa dels estudiants en les dos llengües oficials perquè puguen interactuar en els diversos àmbits socials en què es veuran immersos i preparar-los perquè puguen participar de manera activa en un procés continu de canvi de la realitat social i sociolingüística, ampliant efectivament els usos de la llengua minoritzada, amb l'objectiu que esta abaste una plena normalitat. Però a més, en el cas de l'alumnat nouvingut, cal ampliar la seua competència lingüística i comunicativa inicial de manera que siguen capaços d'interactuar, també, en els diversos àmbits socials en què es veuran immersos. D'estos, s'han de seleccionar aquells que es consideren més apropiats per al context escolar: el de les relacions socials que conformen la vida quotidiana en l'aula i en el centre, el dels mitjans de comunicació, el literari i, de manera privilegiada, l'àmbit acadèmic. En estos àmbits s'interpreten i produeixen els diversos textos i és on cal treballar les diferents habilitats lingüístiques.

Per tant, els objectius de l'aprenentatge de llengües, propis de l'educació plurilingüe, han de ser comuns per a totes les alumnes i els

la variedad de situaciones de comunicación, de actos de habla, de registros, tonos y estilos, y suponen un análisis del lenguaje en el acto mismo de funcionamiento.

En cualquier situación de intercambio comunicativo están presentes los prejuicios, las actitudes y los estereotipos discriminatorios, que también inciden en los conocimientos sociolingüísticos y socio-comunicativos previos. La institución escolar en su conjunto, y las materias de Valenciano: Lengua y Literatura y Castellano: Lengua y Literatura en concreto, deben ser sensibles a cualquier discriminación y, especialmente, a la discriminación por motivos de género, ya que ésta se superpone a todas las demás y deja una impronta específica en el hecho lingüístico.

En cuanto a la valoración discriminatoria hacia las lenguas y, por lo tanto, hacia sus hablantes, y en cuanto a las actitudes que ésta conlleva, una educación lingüística satisfactoria deberá contribuir a valorar toda lengua como igualmente apta para desempeñar las funciones de comunicación y de representación. En nuestro ámbito lingüístico y cultural, los prejuicios lingüísticos y actitudes discriminatorias proceden de una realidad sociolingüística caracterizada por la convivencia, en situación de conflicto, de una lengua minorizada y otra más prestigiada socialmente, con un reparto desigual de usos y funciones, en la escuela y en la sociedad. Los prejuicios sociolingüísticos generados por esta situación pueden ser un obstáculo importante para el aprendizaje, y erradicarlos no depende únicamente de la labor que se realice en esta materia, sino que requiere, que la lengua minorizada funcione como lengua de comunicación formal y se utilice como instrumento de aprendizaje en las distintas disciplinas del currículo, y, en definitiva, impregne todos los ámbitos de la actividad escolar.

Otra fuente importante de prejuicios y actitudes discriminatorias la constituyen la variación geográfica y los usos sociales menos valorados culturalmente. Si esta valoración discriminadora de unos usos sobre otros se produce en el ámbito escolar, el resultado es la aparición de barreras sociolingüísticas entre el alumnado y el sistema educativo.

El punto de partida para la educación lingüística debe ser el uso de la lengua que el alumnado ha adquirido en el medio familiar y que es funcionalmente adecuada para el intercambio en ese contexto. Además, debemos tener en cuenta que, en ocasiones, esta educación lingüística tiene que ser impartida a alumnado de procedencia muy diversa, hecho que comporta, de entrada, unas competencias desiguales con respecto a las lenguas que configuran el currículo. Se trata de alumnas y alumnos que llegan a los centros educativos con una lengua familiar o habitual, con un repertorio verbal y con unas experiencias culturales diferentes, que han ido adquiriendo en sus interacciones con otros hablantes en casa o en el entorno inmediato. Asimismo, pueden tener un conocimiento en ciernes sobre los diferentes tipos de discursos o textos, diferente en cada caso, según el mayor o menor contacto con la alfabetización o con los medios de comunicación que haya tenido en su entorno social de procedencia. De esta manera, encontraremos alumnas y alumnos monolingües, bilingües y plurilingües, tanto nacidos en nuestra Comunitat, como procedentes de territorios con lenguas o culturas diferentes.

El papel de la escuela en la etapa de la Educación Secundaria Obligatoria será ampliar la competencia lingüística y comunicativa de los estudiantes en las dos lenguas oficiales para que puedan interactuar en los diversos ámbitos sociales en los que se van a ver inmersos y prepararlos para que puedan participar de forma activa en un continuo proceso de cambio de la realidad social y sociolingüística, ampliando efectivamente los usos de la lengua minorizada, con el objetivo de que ésta alcance una plena normalidad. Pero además, en el caso del alumnado inmigrante, será necesario ampliar esta competencia lingüística y comunicativa inicial de modo que sean capaces, también, de interactuar en los diversos ámbitos sociales en los que se van a ver inmersos. De éstos se deben seleccionar aquéllos que se estiman más apropiados para el contexto escolar: el de las relaciones sociales que conforman la vida cotidiana en el aula y en el centro, el de los medios de comunicación, el literario y, de manera privilegiada, el ámbito académico. En dichos ámbitos se interpretan y producen los distintos textos y en ellos se deben desarrollar las diferentes habilidades lingüísticas.

Por lo tanto, los objetivos del aprendizaje de lenguas, propios de la educación plurilingüe, tienen que ser comunes para todas las alumnas

alumnes, independentment de la seua procedència geogràfica, lingüística i cultural, i del nivell social i cultural de les seues famílies.

D'esta manera, el respecte per la diversitat d'usos és compatible amb el component normatiu necessari en l'ensenyança de la llengua pel fet que les alumnes i els alumnes han d'aprendre a comunicar-se en la llengua estàndard, per ser l'apropiada socialment per a tractar uns certs temes en situacions determinades.

En resum, l'eix de l'educació lingüística ha d'estar constituït pels procediments encaminats al desplegament de les capacitats d'expressió i comprensió oral i escrita, en les dos llengües oficials, en contextos socials significatius, així com en l'àmbit de la comunicació literària. Estos procediments requereixen una reflexió planificada sobre el funcionament del llenguatge i sobre les característiques formals de la llengua l'ús de la qual s'està aprenent, coneixement que s'organitza en forma de conceptes gramaticals. A més, l'aprenentatge de la llengua implica l'aprenentatge de significats culturals impregnats de valoracions socials i sociolingüístiques que requereixen el desenvolupament d'actituds crítiques sobre la manera que el llenguatge els transmet i sanciona.

Per tant, l'objecte d'aprenentatge en les matèries de Valencià: llengua i literatura i Castellà: llengua i literatura en l'Educació Secundària Obligatòria comprén el conjunt dels components del procés comunicatiu:

a) L'apropiació pel parlant dels factors del context físic i social susceptibles de deixar empremta en els enunciatos, així com de les regles comunicatives per mitjà de les quals s'adequa el discurs al context.

b) El coneixement i l'ús reflexiu del codi lingüístic, pel que fa tant al pla oracional com al textual i atenent les realitzacions orals i escrites.

c) Actitud afavoridora d'una comunicació satisfactòria, així com desenvolupament d'actituds crítiques respecte a les formes per mitjà de les quals el llenguatge reflectix prejudis i estereotips socials i sociolingüístics.

L'objecte d'aprenentatge així definit orientarà la selecció de continguts per a l'ensenyança i l'aprenentatge de les dos llengües incloses en les matèries de Valencià: llengua i literatura i Castellà: llengua i literatura en esta etapa educativa. Al mateix temps, estableix un marc per a l'aprenentatge comú amb les etapes anteriors de la mateixa matèria i amb la matèria de Llengües Estrangeres. Este marc comú aconsella adoptar una orientació didàctica igualment compartida.

L'eix del currículum són les habilitats i estratègies per a parlar i escoltar –incloent-hi la interacció, escriure i llegir– en àmbits significatius de l'activitat social. Estos aprenentatges s'arrepleguen en tres dels blocs de continguts del currículum: 1. Comunicació. 4. Educació literària. 5. Tècniques de treball. Relacionats amb els tres blocs anteriors, el bloc 2. Llengua i societat i el 3. Coneixement de la llengua reuniten els continguts que fan referència a la capacitat de l'alumnat per a observar el funcionament de la llengua i per a parlar-ne, als coneixements explícits sobre la llengua i les seues formes d'ús que es deriven de la diversitat geogràfica, social i d'estil, així com de les actituds adoptades pels usuaris de les llengües oficials.

L'organització dels continguts del currículum en estos blocs no té com a finalitat establir l'orde i l'organització de les activitats d'aprenentatge en l'aula. Els blocs de continguts exposen, d'una manera analítica, els components de l'educació lingüística i literària, i n'assenyalen els nivells assolibles en cada curs. Així, per exemple, en el bloc 1. Comunicació, a més d'aspectes com els elements de la comunicació, les funcions del llenguatge o les tipologies textuals, s'han separat els continguts referits a l'ús oral i escrit en subpartats distints, a fi d'exposar amb més claredat els aprenentatges específics dels dos àmbits. Els gèneres orals i escrits són diferents, i responen a funcions socials distintes, raó per la qual requereixen estratègies d'aprenentatge específiques per a la seua recepció i la seua producció. Però la necessitat d'exposar de manera diferenciada els continguts no ha d'ocultar la interconnexió que hi ha entre l'ús oral formal i l'escrit ni la interrelació que es dona en moltes activitats socials entre usos orals i escrits: s'escriu l'orde del dia d'una reunió; s'alça acta d'una sessió; s'escriu el guió d'un programa de ràdio o d'una exposició oral; etc. És per això

y los alumnos, independientemente de su procedencia geográfica, lingüística y cultural, y del nivel social y cultural de sus familias.

De este modo, el respeto por la diversidad de usos es compatible con el componente normativo necesario en la enseñanza de la lengua por el hecho de que las alumnas y los alumnos deben aprender a comunicarse en la lengua estándar, al ser la apropiada socialmente para tratar de ciertos temas en situaciones determinadas.

En resumen, el eje de la educación lingüística estará constituido por los procedimientos encaminados al desarrollo de las capacidades de expresión y comprensión oral y escrita, en las dos lenguas oficiales, en contextos sociales significativos, así como en el ámbito de la comunicación literaria. Estos procedimientos requieren una reflexión planificada sobre el funcionamiento del lenguaje y sobre las características formales de la lengua cuyo uso se está aprendiendo, conocimiento que se organiza en forma de conceptos gramaticales. Además, el aprendizaje de la lengua implica el aprendizaje de significados culturales impregnados de valoraciones sociales y sociolingüísticas que requieren el desarrollo de actitudes críticas acerca del modo como el lenguaje los transmite y sanciona.

Por tanto, el objeto de aprendizaje en las materias de Valenciano: lengua y literatura y Castellano: lengua y literatura en la Educación Secundaria Obligatoria abarca el conjunto de los componentes del proceso comunicativo:

a) La apropiación por el hablante de los factores del contexto físico y social susceptibles de dejar huella en los enunciatos, así como de las reglas comunicativas mediante las que se adecua el discurso al contexto.

b) El conocimiento y uso reflexivo del código lingüístico, en lo que respecta tanto al plano oracional como al textual y atendiendo a sus realizaciones orales y escritas.

c) Actitud favorecedora de una comunicación satisfactoria, así como desarrollo de actitudes críticas con respecto a las formas mediante las que el lenguaje refleja prejuicios y estereotipos sociales y sociolingüísticos.

El objeto de aprendizaje, así definido, orientará la selección de contenidos para la enseñanza y el aprendizaje de las dos lenguas incluidas en las materias de Valenciano: lengua y literatura y Castellano: lengua y literatura en esta etapa educativa. Al mismo tiempo, establece un marco para el aprendizaje común con etapas anteriores de la misma materia y con la materia de Lenguas Extranjeras. Este marco común aconseja adoptar una orientación didáctica igualmente compartida.

El eje del currículo son las habilidades y estrategias para hablar y escuchar –incluyendo la interacción, escribir y leer– en ámbitos significativos de la actividad social. Estos aprendizajes se recogen en tres de los bloques de contenidos del currículo: 1. Comunicación. 4. Educación literaria. 5. Técnicas de trabajo. En relación con ellos, los bloques 2. Lengua y sociedad y 3. Conocimiento de la lengua, reúnen los contenidos que se refieren a la capacidad de las alumnas y los alumnos para observar el funcionamiento de la lengua y para hablar de ella, a los conocimientos explícitos sobre la lengua y sus formas de uso derivadas de la diversidad geográfica, social y de estilo, así como de las actitudes adoptadas por los usuarios de las lenguas oficiales.

La organización de los contenidos del currículo en estos bloques no tiene como finalidad establecer el orden y la organización de las actividades de aprendizaje en el aula. Los bloques de contenidos exponen, de un modo analítico, los componentes de la educación lingüística y literaria, señalando los niveles alcanzables en cada curso. Así, por ejemplo, en el bloque 1. Comunicación, además de aspectos como los elementos de la comunicación, las funciones del lenguaje o las tipologías textuales, se han distinguido los contenidos referidos al uso oral y escrito en subpartados distintos, con el fin de exponer con mayor claridad los aprendizajes específicos de ambos ámbitos. Los géneros orales y escritos son diferentes, y responden a funciones sociales distintas, razón por la cual requieren estrategias de aprendizaje específicas para su recepción y su producción. Pero la necesidad de exponer de modo diferenciado los contenidos no debe ocultar la interconexión que hay entre el uso oral formal y el escrito ni la interrelación que se da en muchas actividades sociales entre usos orales y escritos: se escribe el orden del día de una reunión; se levanta acta de una sesión;

que pareix oportú integrar els aprenentatges dels dos blocs tant en les programacions com en les seqüències d'activitats que es porten a l'aula.

Els mòduls de continguts dedicats a les habilitats lingüístiques – escoltar, parlar i conversar, llegir i escriure– situen estos aprenentatges en diversos àmbits d'ús de cada una de les dos llengües oficials: el de les relacions interpersonal i dins de les institucions, el dels mitjans de comunicació i l'àmbit acadèmic. La concreció de les habilitats lingüístiques en diferents àmbits d'ús obeix al fet que la comprensió i la composició de textos –orals i escrits– requereixen habilitats i estratègies específiques segons la classe d'intercanvi comunicatiu, l'àmbit social en què este es realitza i la classe de text que utilitza. En el cas de l'escriptura, s'hi han diferenciat entre els continguts referits a la comprensió –llegir– i a la composició –escriure–, ja que impliquen habilitats i estratègies diferents.

Tot i això, cal destacar el fet que parlar i escoltar, igual com llegir i escriure, són molt sovint activitats interrelacionades: es busca informació per a elaborar un treball acadèmic; es torna a llegir un text propi per a revisar-lo; es prenen notes d'una conferència per a escriure'n una crònica, etc. Esta interrelació indica, novament, la conveniència d'integrar elements dels dos aspectes de l'ús lingüístic, la comprensió i la producció, en la seqüència d'activitats d'aprenentatge.

La gradació dels aprenentatges d'estos mòduls al llarg dels quatre cursos de l'etapa es basa en estos criteris: més o menys proximitat de les pràctiques discursives a l'experiència lingüística i cultural de l'alumnat; més o menys complexitat de l'organització interna dels textos; progressió en la busca d'un nivell òptim de competència lingüística en valencià i castellà; diversificació de les finalitats que s'assignen a la recepció o composició dels textos.

El bloc 2. Llengua i societat inclou continguts –aplicables al valencià i al castellà– referits a la variació i als factors que expliquen dialectes, registres i usos socials; la relació de l'ús de la llengua amb l'entorn social de l'alumnat, el qual haurà de ser capaç d'apreciar-ne les diferents varietats lingüístiques i observar els trets característics de la resta de llengües constitucionals. En este sentit, l'educació ha d'afavorir que es conega i es valore positivament la realitat plurilingüe i pluricultural de la societat espanyola, així com la identificació de la modalitat lingüística pròpia i la de l'alumnat d'altres procedències geogràfiques. També convé valorar de manera positiva el plurilingüisme en l'entorn pluricultural d'Europa. L'aprenentatge de la llengua ha de considerar, a més, la reflexió sobre els fenòmens derivats del contacte entre les llengües, que inclouen la presència de prejudis i actituds discriminatòries.

D'altra banda, el bloc 3. Coneixement de la llengua integra els continguts relacionats amb la reflexió sobre la llengua i amb l'adquisició d'uns conceptes i una terminologia gramatical. La presència d'este bloc es justifica pel fet que l'adquisició de les habilitats lingüísticocomunicatives implica l'ús reflexiu sobre diferents aspectes de la llengua: les formes lingüístiques que indiquen en el text la presència dels factors del context; els procediments que contribueixen a cohesionar el text; les diverses possibilitats sintàctiques utilitzables per a expressar un mateix contingut; els procediments gramaticals per a integrar diferents proposicions en un enunciat cohesionat; els mecanismes per a la formació de paraules; la norma gramatical i ortogràfica, etc.

La interrelació d'este bloc amb la resta obliga a justificar la programació de les activitats relacionades amb el seu contingut des del punt de vista de la seua rellevància per a la millora de les habilitats en l'ús de les llengües. Així mateix, este criteri guiarà l'establiment del grau de complexitat amb què s'aborden els continguts.

Els continguts relacionats amb l'educació literària s'agrupen en el bloc 4. La lectura i interpretació de textos literaris requereixen uns aprenentatges específics que s'hauran iniciat en l'Educació Primària amb la recitació, la pràctica de jocs retòrics, l'escolta de textos propis de la literatura oral o les dramatitzacions. D'esta manera, s'haurà aconseguit un primer acostament a les convencions literàries bàsiques i a les relacions entre les obres i el context històric, en la mesura que

se escribe el guión de un programa de radio o de una exposición oral; etc. Por ello, parece oportuno integrar los aprendizajes de los dos bloques al elaborar las programaciones y al llevar al aula las secuencias de actividades.

Los módulos de contenidos dedicados a las habilidades lingüísticas –escuchar, hablar y conversar, leer y escribir– sitúan estos aprendizajes en diversos ámbitos de uso de cada una de las dos lenguas oficiales: el de las relaciones interpersonales y dentro de las instituciones, el de los medios de comunicación y el ámbito académico. La concreción de las habilidades lingüísticas en diferentes ámbitos de uso obedece al hecho de que la comprensión y la composición de textos –orales y escritos– requieren habilidades y estrategias específicas según la clase de intercambio comunicativo, el ámbito social en que éste se realiza y la clase de texto que se utiliza. En el caso de la escritura, se han distinguido los contenidos referidos a la comprensión –leer– y a la composición –escribir–, ya que implican habilidades y estrategias diferentes.

Aún así cabe destacar el hecho de que hablar y escuchar, lo mismo que leer y escribir, son en muchas ocasiones actividades interrelacionadas: se busca información para elaborar un trabajo académico; se releo un texto propio para revisarlo; se toman notas de una conferencia para escribir una crónica de este acto, etc. Esta interrelación indica, de nuevo, la conveniencia de integrar elementos de las dos vertientes del uso lingüístico, la comprensión y la producción, en la secuencia de actividades de aprendizaje.

La gradación de los aprendizajes de estos módulos a lo largo de los cuatro cursos de la etapa se basa en estos criterios: mayor o menor proximidad de las prácticas discursivas a la experiencia lingüística y cultural de las alumnas y los alumnos; mayor o menor complejidad de los textos en cuanto a su organización interna; progresión en la búsqueda de un nivel óptimo de competencia lingüística en valenciano y castellano; diversificación de los fines que se asignan a la recepción o composición de los textos.

El bloque 2. Lengua y sociedad incluye contenidos –aplicables al valenciano y al castellano– referidos a la variación y a los factores que explican dialectos, registros y usos sociales; la relación del uso de la lengua con el entorno social del alumnado, quien habrá de ser capaz de apreciar las diferentes variedades lingüísticas y observar los rasgos característicos del resto de lenguas constitucionales. En este sentido, la educación debe favorecer que se conozca y valore positivamente la realidad plurilingüe y pluricultural de la sociedad española, así como la identificación de la modalidad lingüística propia y la del alumnado de otras procedencias geográficas. También resulta conveniente valorar de manera positiva el plurilingüismo en el entorno pluricultural de Europa. El aprendizaje de la lengua debe considerar, además, la reflexión sobre los fenómenos derivados del contacto entre las lenguas, que incluyen la presencia de prejuicios y actitudes discriminatòries.

Por su parte, el bloque 3. Conocimiento de la lengua, integra los contenidos relacionados con la reflexión sobre la lengua y con la adquisición de unos conceptos y una terminología gramatical. La presencia de este bloque se justifica por el hecho de que la adquisición de las habilidades lingüístico-comunicativas implica el uso reflexivo sobre diferentes aspectos de la lengua: las formas lingüísticas que indican en el texto la presencia de los factores del contexto; los procedimientos que contribuyen a cohesionar el texto; las diversas posibilidades sintácticas utilizables para expresar un mismo contenido; los procedimientos gramaticales para integrar diferentes proposiciones en un enunciat cohesionat; los mecanismes para la formación de palabras; la norma gramatical y ortogràfica, etc.

La interrelación de este bloque con el resto, obliga a justificar la programación de las actividades relacionadas con su contenido, desde el punto de vista de su relevancia para la mejora de las habilidades en el uso de las lenguas. Asimismo, este criterio debe guiar el establecimiento del grado de complejidad con que se abordan los contenidos.

Los contenidos relacionados con la educación literaria se agrupan en el bloque 4. La lectura e interpretación de textos literarios requieren unos aprendizajes específicos que se habrán iniciado en la Educación Primaria con el recitado, la práctica de juegos retóricos, la escucha de textos propios de la literatura oral o las dramatizaciones. De este modo, se habrá conseguido un primer acercamiento a las convenciones literarias básicas y a las relaciones entre las obras y el contexto histó-

estes dades siguen significatives per a la interpretació del text. Junt amb tot això, s'hauran afavorit experiències plaents amb la lectura i la recreació de textos literaris. Esta orientació de l'educació literària continua en l'Educació Secundària Obligatoria, així es consoliden els hàbits de lectura, s'amplien les experiències en els camps de la lectura i de la recreació de textos, adequant-les a les noves necessitats de simbolització de l'experiència i de l'expressió dels sentiments, se sistematitzen les observacions sobre les convencions literàries i s'establix, de manera més sistemàtica també, la relació entre les obres i els contextos històrics corresponents.

En el bloc 5, dedicat a les Tècniques de treball, s'integren i sistematitzen les estratègies necessàries que consoliden el domini de les diferents habilitats. S'hi destaca l'ús i maneig del diccionari, les tècniques de lectura comprensiva, d'anàlisi i síntesi de la informació, així com els procediments per a la presentació d'escrits i treballs acadèmics i l'adquisició d'hàbits que manifesten actituds d'interès per la presentació adequada i correcta dels textos escrits. Les tecnologies de la informació i la comunicació s'incorporen a l'aula com a instrument vàlid per a desenvolupar els continguts i com a recurs útil per a buscar informació i presentar treballs, a més d'estratègia motivadora per a l'alumnat i molt ben valorada per la societat actual.

En síntesi, l'eix del currículum en les matèries de Valencià: Llengua i Literatura i Castellà: Llengua i Literatura són els procediments encaminats a desenvolupar les habilitats lingüísticocomunicatives, és a dir, per a l'expressió i la comprensió oral i escrita en contextos socials significatius, així com en l'àmbit de la comunicació literària. L'adquisició i el desenvolupament d'estes habilitats implica reflexionar sobre els mecanismes de funcionament de la llengua i les seues condicions d'ús, i també adquirir una terminologia que permeta la comunicació sobre la llengua. Així mateix, l'educació literària comporta l'aplicació de coneixements sobre el context historicocultural a la lectura i interpretació de textos literaris.

La relació de continguts de les matèries de Valencià i Castellà hi apareix diferenciada, per a atendre els aspectes formals, històrics, socials i literaris específics de cada llengua. No obstant això, la distribució dels continguts en cada bloc permet l'enfocament integrat de l'aprenentatge lingüístic i literari de l'alumnat.

Contribució de la matèria a l'adquisició de les competències bàsiques

El currículum d'esta matèria, en tindre com a meta el desenvolupament de la capacitat per a interactuar de forma competent per mitjà del llenguatge en les diferents esferes de l'activitat social, contribueix d'una manera decisiva al desenvolupament de tots els aspectes que conformen la competència en comunicació lingüística. A més, les habilitats i estratègies per a l'ús d'una llengua determinada i la capacitat per a prendre la llengua com a objecte d'observació, encara que s'adquirixen des d'una llengua, es transferixen i apliquen a l'aprenentatge d'altres. Este aprenentatge amplia, al seu torn, esta competència sobre l'ús del llenguatge en general.

S'aprén a parlar i a escoltar i a llegir i a escriure, per a la interacció comunicativa, però també per a adquirir nous coneixements: el llenguatge, a més d'instrument de comunicació, és un mitjà de representació del món i està en la base del pensament i del coneixement. L'accés al saber i a la construcció de coneixements per mitjà del llenguatge es relaciona directament amb la competència bàsica d'aprendre a aprendre. Així mateix, els continguts de reflexió sobre la llengua arpleguen un conjunt de sabers conceptuals (metallenguatge gramatical) i procedimentals (capacitat per a analitzar, contrastar, ampliar i reduir enunciats per mitjà de l'ús conscient d'uns certs mecanismes gramaticals, substituir elements de l'enunciat per altres gramaticalment equivalents, usar diferents esquemes sintàctics per a expressar una mateixa idea, diagnosticar errors i reparar-los, etc.) que s'adquirixen en relació amb les activitats de comprensió i composició de textos i que es reutilitzen per a optimitzar l'aprenentatge lingüístic, és a dir, per a aprendre a aprendre llengua.

D'altra banda, aprendre a usar la llengua és també contribuir al desenvolupament de l'autonomia i la iniciativa personal. S'aprén a analitzar i a resoldre problemes, traçar plans i iniciar processos de decisió,

rico, en la medida en que estos datos sean significativos para la interpretación del texto. Junto a todo ello, se habrán favorecido experiencias placenteras con la lectura y la recreación de textos literarios. Esta orientación de la educación literaria continúa en la Educación Secundaria Obligatoria, de modo que se consoliden los hábitos de lectura, se amplien las experiencias en los campos de la lectura y recreación de textos, adecuándolas a las nuevas necesidades de simbolización de la experiencia y de la expresión de los sentimientos, se sistematicen las observaciones sobre las convenciones literarias y se establezca, de forma más sistemática también, la relación entre las obras y sus contextos históricos.

En el bloque 5, dedicado a las Técnicas de trabajo, se integran y sistematizan las estrategias necesarias que consolidan el dominio de las diferentes habilidades. Se destaca el uso y manejo del diccionario, las técnicas de lectura comprensiva, de análisis y síntesis de la información, así como los procedimientos para la presentación de escritos y trabajos académicos y la adquisición de hábitos que manifesten actitudes de interés por la presentación adecuada y correcta de los textos escritos. Las tecnologías de la información y la comunicación se incorporan al aula como instrumento válido para desarrollar los contenidos y herramienta útil para buscar información y presentar trabajos, además de estrategia motivadora para la alumna y el alumno y valorada positivamente por la sociedad actual.

En síntesis, el eje del currículo en las materias de Valenciano: Lengua y Literatura y Castellano: Lengua y Literatura son los procedimientos encaminados a desarrollar las habilidades lingüístico-comunicativas, es decir, para la expresión y comprensión oral y escrita en contextos sociales significativos, así como en el ámbito de la comunicación literaria. La adquisición y desarrollo de estas habilidades implica reflexionar sobre los mecanismos de funcionamiento de la lengua y sus condiciones de uso, y también la adquisición de una terminología que permita la comunicación sobre la lengua. Asimismo, la educación literaria supone la aplicación de conocimientos sobre el contexto histórico-cultural a la lectura e interpretación de textos literarios.

La relación de contenidos aparece diferenciada para las materias de Valenciano y Castellano, para atender los aspectos formales, históricos, sociales y literarios específicos de cada lengua. No obstante, la distribución de los contenidos en cada bloque permite el enfoque integrado del aprendizaje lingüístico y literario del alumnado.

Contribución de la materia a la adquisición de las competencias básicas

El currículo de esta materia, al tener como meta el desarrollo de la capacidad para interactuar de forma competente mediante el lenguaje en las diferentes esferas de la actividad social, contribuye de un modo decisivo al desarrollo de todos los aspectos que conforman la competencia en comunicación lingüística. Además, las habilidades y estrategias para el uso de una lengua determinada y la capacidad para tomar la lengua como objeto de observación, aunque se adquieren desde una lengua, se transfieren y aplican al aprendizaje de otras. Este aprendizaje acrecienta, a su vez, esta competencia sobre el uso del lenguaje en general.

Se aprende a hablar y a escuchar y a leer y a escribir, para la interacción comunicativa, pero también para adquirir nuevos conocimientos: el lenguaje, además de instrumento de comunicación, es un medio de representación del mundo y está en la base del pensamiento y del conocimiento. El acceso al saber y a la construcción de conocimientos mediante el lenguaje se relaciona directamente con la competencia básica de aprender a aprender. Asimismo, los contenidos de reflexión sobre la lengua recogen un conjunto de saberes conceptuales (metallenguaje gramatical) y procedimentales (capacidad para analizar, contrastar, ampliar y reducir enunciados mediante el uso consciente de ciertos mecanismos gramaticales, sustituir elementos del enunciado por otros gramaticalmente equivalentes, usar diferentes esquemas sintácticos para expresar una misma idea, diagnosticar errores y repararlos, etc.) que se adquieren en relación con las actividades de comprensión y composición de textos y que se reutilizan para optimizar el aprendizaje lingüístico, es decir, para aprender a aprender lengua.

Por otra parte, aprender a usar la lengua es también contribuir al desarrollo de la autonomía e iniciativa personal. Se aprende a analizar y resolver problemas, trazar planes y emprender procesos de decisión,

ja que una de les funcions del llenguatge és regular i orientar la nostra pròpia activitat. Per això, l'adquisició d'habilitats lingüístiques contribueix a progressar en la iniciativa personal i en la regulació de la pròpia activitat amb progressiva autonomia.

La matèria contribueix al tractament de la informació i competència digital ja que té, com una de les seues metes, proporcionar coneixements i destreses per a buscar i seleccionar informació rellevant d'acord amb diferents necessitats, així com per a reutilitzar-la en la producció de textos orals i escrits propis. Buscar i seleccionar moltes d'estes informacions requerirà, per exemple, l'ús adequat de biblioteques i l'aprofitament de la tecnologies de la informació i la comunicació. La realització guiada d'estes busques constituirà un mitjà per a desenrotllar de la competència digital. A això contribueix també el fet que el currículum incloga l'ús de suports electrònics en la composició de textos, de manera que s'aborden més eficaçment algunes operacions que intervenen en el procés d'escriptura (planificació, execució del text, revisió...) i que constitueixen un dels continguts bàsics d'esta matèria. També poden contribuir al desenrotllament d'esta competència l'ús en esta matèria dels nous mitjans de comunicació digitals que impliquen un ús social i col·laboratiu de l'escriptura i dels coneixements.

L'aprenentatge de la llengua concebut com a desenrotllament de la competència comunicativa contribueix decisivament a desenrotllar la competència social i ciutadana, entesa com un conjunt d'habilitats i destreses per a les relacions, la convivència, el respecte i l'entendiment entre les persones. En efecte, aprendre llengua és aprendre a comunicar-se amb els altres, a comprendre el que estos transmeten i a aproximar-se a altres realitats. D'altra banda, l'educació lingüística té un component estretament vinculat a esta competència: la constatació de la varietat dels usos de la llengua i de la diversitat lingüística, i la valoració de totes les llengües com igualment aptes per a exercir les funcions de comunicació i de representació. També s'aporta des de la matèria a esta competència en la mesura que s'analitzen els modes per mitjà dels quals el llenguatge transmet i sanciona prejudis i imatges estereotipades del món, amb l'objecte de contribuir a l'eradicació dels usos discriminatoris del llenguatge.

Dins d'esta matèria, la lectura, interpretació i valoració de les obres literàries contribueixen de manera rellevant al desenrotllament d'una competència artística i cultural, entesa com a aproximació a un patrimoni literari i a uns temes recurrents que són expressió de preocupacions essencials del ser humà. La seua aportació serà més rellevant en tant que es relacione la valoració de les manifestacions literàries amb altres manifestacions artístiques, com la música, la pintura o el cine. També es contribueix a esta competència procurant que el món social de la literatura (autors, crítics, accés a biblioteques, llibreries, catàlegs o la presència d'allò literari en la premsa) adquirisca sentit per a l'alumnat.

Objectius

L'ensenyança de la llengua i la literatura, tant en valencià com en castellà, en esta etapa tindrà com a objectiu el desenrotllament de les següents capacitats:

1. Comprendre discursos orals i escrits en els diversos contextos de l'activitat social i cultural.
2. Utilitzar el valencià i el castellà per a expressar-se oralment i per escrit, de manera coherent i adequada en cada situació de comunicació i en els diversos contextos de l'activitat social i cultural, per a prendre consciència dels propis sentiments i idees, i per a controlar la pròpia conducta.
3. Utilitzar la llengua oral en l'activitat social i cultural de manera adequada a les distintes funcions i situacions de comunicació, adoptant una actitud respectuosa i de cooperació.
4. Reconèixer les diverses tipologies dels textos escrits, i les seues estructures formals, per mitjà dels quals es produïx la comunicació amb les institucions públiques, les privades i les de la vida laboral, així com fer-ne un ús correcte.
5. Utilitzar el valencià i el castellà per a adquirir nous coneixements, així com per a buscar, seleccionar i processar informació de manera eficaç en l'activitat escolar i per a redactar textos propis de l'àmbit acadèmic.

ya que una de las funciones del lenguaje es regular y orientar nuestra propia actividad. Por ello, la adquisición de habilidades lingüísticas contribuye a progresar en la iniciativa personal y en la regulación de la propia actividad con progresiva autonomía.

La materia incide en el tratamiento de la información y competencia digital al tener como una de sus metas proporcionar conocimientos y destrezas para la búsqueda y selección de información relevante de acuerdo con diferentes necesidades, así como para su reutilización en la producción de textos orales y escritos propios. La búsqueda y selección de muchas de estas informaciones requerirá, por ejemplo, el uso adecuado de bibliotecas y el aprovechamiento de las tecnologías de la información y la comunicación. La realización guiada de estas búsquedas constituirá un medio para desarrollar la competencia digital. A ello apunta también el hecho de que el currículo incluya el uso de soportes electrónicos en la composición de textos, de modo que se aborden más eficazmente algunas operaciones participantes en el proceso de escritura (planificación, ejecución del texto, revisión...) y que constituyen uno de los contenidos básicos de esta materia. También pueden contribuir al desarrollo de esta competencia el uso en esta materia de los nuevos medios de comunicación digitales que implican una utilización social y colaborativa de la escritura y de los conocimientos.

El aprendizaje de la lengua concebido como desarrollo de la competencia comunicativa contribuye decisivamente a desarrollar la competencia social y ciudadana, entendida como un conjunto de habilidades y destrezas para las relaciones, la convivencia, el respeto y el entendimiento entre las personas. En efecto, aprender lengua es aprender a comunicarse con los otros, a comprender lo que éstos transmiten y a aproximarse a otras realidades. Por otra parte, la educación lingüística tiene un componente estrechamente vinculado con esta competencia: la constatación de la variedad de los usos de la lengua y la diversidad lingüística, y la valoración de todas las lenguas como igualmente aptas para desempeñar las funciones de comunicación y de representación. También se aporta desde la materia a esta competencia en la medida en que se analizan los modos mediante los que el lenguaje transmite y sanciona prejuicios e imágenes estereotipadas del mundo, con el objeto de contribuir a la erradicación de los usos discriminatorios del lenguaje.

Dentro de esta materia, la lectura, interpretación y valoración de las obras literarias contribuyen de forma relevante al desarrollo de una competencia artística y cultural, entendida como aproximación a un patrimonio literario y a unos temas recurrentes que son expresión de preocupaciones esenciales del ser humano. Su aportación será más significativa en tanto se relacione el aprecio de las manifestaciones literarias con otras manifestaciones artísticas, como la música, la pintura o el cine. También se contribuye a esta competencia procurando que el mundo social de la literatura (autores, críticos, acceso a bibliotecas, librerías, catálogos o la presencia de lo literario en la prensa) adquiera sentido para el alumnado.

Objetivos

La enseñanza de la lengua y la literatura, tanto en valenciano como en castellano, tendrá como objetivo en esta etapa el desarrollo de las siguientes capacidades:

1. Comprender discursos orales y escritos en los diversos contextos de la actividad social y cultural.
2. Utilizar el valenciano y el castellano para expresarse oralmente y por escrito, de forma coherente y adecuada en cada situación de comunicación y en los diversos contextos de la actividad social y cultural para tomar conciencia de los propios sentimientos e ideas, y para controlar la propia conducta.
3. Utilizar la lengua oral en la actividad social y cultural de forma adecuada a las distintas funciones y situaciones de comunicación, adoptando una actitud respetuosa y de cooperación.
4. Reconocer las diversas tipologías de los textos escritos, incluidas sus estructuras formales, mediante los que se produce la comunicación con las instituciones públicas, privadas y de la vida laboral, así como el uso correcto de los mismos.
5. Utilizar el valenciano y el castellano para adquirir nuevos conocimientos, para buscar, seleccionar y procesar información de manera eficaz en la actividad escolar y para redactar textos propios del ámbito académico.

6. Conèixer i valorar com a patrimoni de tots els espanyols la riquesa lingüística i cultural d'Espanya, i considerar, adequadament i amb respecte, les diferents situacions que originen les llengües en contacte en les comunitats bilingües.

7. Apreciar les possibilitats extraordinàries que ofereix el castellà com a llengua comuna per a totes les espanyoles i tots els espanyols i per a les ciutadanes i els ciutadans dels països de parla castellana, com a vehicle de comunicació i vertebració d'una de les comunitats culturals més importants del món.

8. Conèixer les diferents manifestacions i varietats del castellà, derivades de la seua expansió per Espanya i Amèrica, i valorar la unitat essencial de la llengua comuna per a tots els parlants de l'idioma.

9. Comprendre i valorar, a partir del coneixement de la realitat sociolingüística, la necessitat de recuperar un ús normalitzat del valencià, símbol d'identitat cultural i mitjà irrenunciable per a entendre la realitat de l'entorn i accedir al patrimoni cultural propi.

10. Analitzar els diferents usos socials del valencià i del castellà per a evitar els estereotips lingüístics que impliquen juís de valor i prejudis classistes, racistes o sexistes.

11. Apreciar les possibilitats que ofereix el valencià, llengua pròpia de la Comunitat Valenciana, com a vehicle de comunicació i de vertebració.

12. Conèixer els principis fonamentals de la gramàtica del valencià i del castellà, i reconèixer les diferents unitats de la llengua i les seues combinacions.

13. Aplicar, amb una certa autonomia, els coneixements sobre la llengua i les normes de l'ús lingüístic per a comprendre textos orals i escrits i per a escriure i parlar amb adequació, coherència, cohesió i correcció, tant en valencià com en castellà.

14. Comprendre textos literaris utilitzant els coneixements sobre les convencions de cada gènere, els temes i motius de la tradició literària i els recursos estilístics. Apreciar-ne les possibilitats comunicatives per a la millora de la producció personal.

15. Aproximar-se al coneixement de mostres rellevants del patrimoni literari i valorar-lo com una manera de simbolitzar l'experiència individual i col·lectiva en diferents contextos historicoculturals.

16. Conèixer i distingir les principals èpoques artístiques i literàries, els seus trets característics, les obres, i les autores i els autors més representatius de cada època. Conèixer les obres i els fragments representatius de les literatures de les llengües oficials de la Comunitat Valenciana.

17. Interpretar i utilitzar la lectura i l'escriptura com a fonts de plaer, d'enriquiment personal i de coneixement del món, i consolidar hàbits lectors per mitjà de textos adequats a l'edat.

18. Aprendre i utilitzar tècniques senzilles de maneig de la informació: busca, elaboració i presentació amb l'ajuda dels mitjans tradicionals i l'aplicació de les noves tecnologies.

19. Utilitzar, amb una autonomia progressiva, els mitjans de comunicació social i les tecnologies de la informació per a obtenir, interpretar i valorar informacions de diversos tipus i opinions diferents.

Primer curs

Continguts

Valencià: Llengua i Literatura

Bloc 1. Comunicació

– Elements de la comunicació.

– Observació de diferències rellevants, contextuals i formals, entre comunicació oral i escrita i entre els usos col·loquials i formals, especialment els propis de l'àmbit escolar.

– Mediació per a assegurar l'èxit de la comunicació oral i escrita. Actuació com a intermediari entre els interlocutors que no poden comprendre's de forma directa.

– Tipologies textuals: exposició, narració, descripció, diàleg i conversa.

1ª. Habilitats lingüístiques. Escoltar, parlar i conversar

– Comprensió de notícies d'actualitat pròximes als interessos de l'alumnat procedents dels mitjans de comunicació audiovisual.

– Comprensió de textos orals utilitzats en l'àmbit acadèmic, amb especial atenció a la presentació de treballs i a les instruccions per a

6. Conocer y valorar como patrimonio de todos los españoles la riqueza lingüística y cultural de España, y considerar, adecuadamente y con respeto, las diferentes situaciones que originan las lenguas en contacto en las comunidades bilingües.

7. Apreciar las extraordinarias posibilidades que ofrece el castellano como lengua común para todas y todos los españoles y para las ciudadanas y ciudadanos de los países de habla castellana, en tanto que vehículo de comunicación y vertebración de una de las comunidades culturales más importantes del mundo.

8. Conocer las diferentes manifestaciones y variedades del castellano, derivadas de su expansión por España y América, valorando la unidad esencial de la lengua común para todos los hablantes del idioma.

9. Comprender y valorar, a partir del conocimiento de la realidad sociolingüística, la necesidad de recuperar un uso normalizado del valenciano, símbolo de identidad cultural y medio irrenunciable para entender la realidad del entorno y acceder al patrimonio cultural propio.

10. Analizar los diferentes usos sociales del valenciano y del castellano para evitar los estereotipos lingüísticos que suponen juicios de valor y prejuicios clasistas, racistas o sexistas.

11. Apreciar las posibilidades que ofrece el valenciano, lengua propia de la Comunitat Valenciana, como vehículo de comunicación y de vertebración.

12. Conocer los principios fundamentales de la gramática del valenciano y del castellano, reconociendo las diferentes unidades de la lengua y sus combinaciones.

13. Aplicar con cierta autonomía, los conocimientos sobre la lengua y las normas del uso lingüístico para comprender textos orales y escritos y para escribir y hablar con adecuación, coherencia, cohesión y corrección, tanto en valenciano como en castellano.

14. Comprender textos literarios utilizando los conocimientos sobre las convenciones de cada género, los temas y motivos de la tradición literaria y los recursos estilísticos. Apreciar sus posibilidades comunicativas para la mejora de la producción personal.

15. Aproximarse al conocimiento de muestras relevantes del patrimonio literario y valorarlo como un modo de simbolizar la experiencia individual y colectiva en diferentes contextos histórico-culturales.

16. Conocer y distinguir las principales épocas artísticas y literarias, sus rasgos característicos y las autoras y los autores y obras más representativos de cada una de ellas. Conocer las obras y fragmentos representativos de las literaturas de las lenguas oficiales de la Comunitat Valenciana.

17. Interpretar y emplear la lectura y la escritura como fuentes de placer, de enriquecimiento personal y de conocimiento del mundo y consolidar hábitos lectores mediante textos adecuados a la edad.

18. Aprender y utilizar técnicas sencillas de manejo de la información: búsqueda, elaboración y presentación, con ayuda de los medios tradicionales y de las nuevas tecnologías.

19. Utilizar con progresiva autonomía los medios de comunicación social y las tecnologías de la información para obtener, interpretar y valorar informaciones de diversos tipos y opiniones diferentes.

Primer curso

Contenidos

Valenciano: lengua y literatura

Bloque 1. Comunicación

– Elementos de la comunicación.

– Observación de diferencias relevantes, contextuales y formales, entre comunicación oral y escrita y entre los usos coloquiales y formales, especialmente, los propios del ámbito escolar.

– Mediación para asegurar el éxito de la comunicación oral y escrita. Actuación como intermediario entre los interlocutores que no pueden comprenderse de forma directa.

– Tipologías textuales: exposición, narración, descripción, diálogo y conversación.

1ª. Habilidades lingüísticas. Escuchar, hablar y conversar

– Comprensió de notícies de actualitat pròximes a los intereses del alumnado procedentes de los medios de comunicación audiovisual.

– Comprensió de textos orales utilizados en el ámbito académico atendiendo, especialmente, a la presentación de tareas e instrucciones

fer-los, a les exposicions orals breus i a l'obtenció d'informacions de documentals procedents dels mitjans de comunicació.

– Exposició d'informacions d'actualitat procedents dels mitjans de comunicació.

– Narració oral, a partir d'un guió preparat prèviament, de fets relacionats amb l'experiència, presentada de forma seqüenciada i amb claredat, en què s'inclouen descripcions senzilles i també sentiments i valoracions respecte al que s'exposa, amb ajuda de mitjans audiovisuals i de les tecnologies de la informació i la comunicació.

– Participació activa en situacions de comunicació pròpies de l'àmbit acadèmic, especialment en la petició d'aclariments davant d'una instrucció, en les propostes sobre la manera d'organitzar les tasques, en la descripció de seqüències senzilles d'activitats realitzades, en l'intercanvi d'opinions i en l'exposició de conclusions.

– Actitud de cooperació i de respecte en situacions d'aprenentatge compartit.

– Coneixement i ús de les estratègies i les normes per a l'intercanvi comunicatiu: escolta atenta, exposició clara, respecte del torn de paraula; participació fent aportacions, control de la impulsivitat, comentaris orals i juí personal respectuosos amb les sensacions, les experiències, les idees, les opinions i els coneixements dels altres, i atenció a les fórmules de cortesia.

– Utilització de la llengua per a prendre consciència dels coneixements, les idees i els sentiments propis i per a regular la conducta d'un mateix.

1b. Habilitats lingüístiques. Llegir. Comprensió de textos escrits

– Comprensió de textos propis de la vida quotidiana i de les relacions socials en àmbits pròxims a l'experiència de l'alumnat, com ara instruccions d'ús, normes i avisos.

– Comprensió de textos dels mitjans de comunicació, tenint en compte l'estructura del periòdic (seccions i gèneres) i els elements paratextuals, amb atenció especial a les notícies relacionades amb la vida quotidiana i amb la informació de fets.

– Comprensió de textos de l'àmbit acadèmic, amb atenció especial als de caràcter expositiu i explicatiu; a les instruccions per a fer treballs; a la consulta, en diversos suports, de diccionaris, glossaris i altres fonts d'informació, com ara enciclopèdies i pàgines web educatives.

– Actitud reflexiva i crítica respecte a la informació disponible davant dels missatges que impliquen qualsevol tipus de discriminació, incloent-hi la manifestació de prejudis lingüístics.

1c. Habilitats lingüístiques. Escriure. Composició de textos escrits

– Composició de textos propis de la vida quotidiana i de les relacions socials en àmbits pròxims a l'experiència de l'alumnat, com cartes, notes i avisos.

– Composició de textos propis dels mitjans de comunicació, especialment notícies, destinats a un suport imprès i digital.

– Composició, en suport de paper i digital, de textos propis de l'àmbit acadèmic, especialment resums, exposicions senzilles, glossaris i conclusions sobre les tasques i els aprenentatges efectuats.

– Interès per la composició escrita com a font d'informació i d'aprenentatge, com a forma de comunicar les experiències, les idees, les opinions i els coneixements propis, i com a forma de regular la conducta.

Bloc 2. Llengua i societat

– La variació lingüística.

– Usos formals i informals de la llengua.

– Els usos discriminatoris de la llengua.

– Consideració del valencià com a idioma propi de la Comunitat Valenciana, apte per a tot tipus d'usos funcionals i vehicle necessari de cultura.

– Acceptació de la conveniència i la necessitat de dominar el valencià i el castellà a la Comunitat Valenciana.

– Incorporació del valencià en tots els àmbits d'ús de la llengua i per a qualsevol funció comunicativa, en un procés de compromís personal en la recuperació cultural i la normalitat lingüística.

para su realización, a breves exposiciones orales y a la obtención de informaciones de documentales tomados de los medios de comunicación.

– Exposición de informaciones de actualidad tomadas de los medios de comunicación.

– Narración oral, a partir de un guió preparado previamente, de hechos relacionados con la experiencia, presentada de forma secuenciada y con claridad, en el que aparezcan descripciones sencillas y sentimientos y valoraciones en relación con lo expuesto, ayudados de medios audiovisuales y de las tecnologías de la información y la comunicación.

– Participación activa en situaciones de comunicación propias del ámbito académico, especialmente en la petición de aclaraciones ante una instrucción, en propuestas sobre el modo de organizar las tareas, en la descripción de secuencias sencillas de actividades realizadas, en el intercambio de opiniones y en la exposición de conclusiones.

– Actitud de cooperación y de respeto en situaciones de aprendizaje compartido.

– Conocimiento y uso de las estrategias y las normas para el intercambio comunicativo: escucha atenta, exposición clara, respeto del turno de palabra; participación mediante aportaciones, control de la impulsividad, comentarios orales y juicio personal que respete las sensaciones, experiencias, ideas, opiniones y conocimientos de las otras y los otros, y atención a las fórmulas de cortesia.

– Utilización de la lengua para tomar conciencia de los conocimientos, las ideas y los sentimientos propios y para regular la propia conducta.

1b. Habilidades lingüísticas. Leer. Comprensió de textos escritos

– Comprensió de textos propis de la vida cotidiana i de les relacions socials en àmbits pròxims a la experiència del alumnado, como instrucciones de uso, normas y avisos.

– Comprensió de textos de los medios de comunicación, atendiendo a la estructura del periódico (secciones y géneros) y a los elementos paratextuales, con especial atención a las noticias relacionadas con la vida cotidiana y la información de hechos.

– Comprensió de textos del ámbito académico, con atención, especialmente, a los de carácter expositivo y explicativo a las instrucciones para realizar tareas a la consulta, en diversos soportes, de diccionarios, glosarios y otras fuentes de información, como enciclopedias y páginas web educativas.

– Actitud reflexiva y crítica con respecto a la información disponible ante los mensajes que supongan cualquier tipo de discriminación, incluida la manifestación de prejuicios lingüísticos.

1c. Habilidades lingüísticas. Escribir. Composición de textos escritos

– Composición de textos propis de la vida cotidiana i de les relacions socials en àmbits pròxims a la experiència del alumnado, como cartas, notas y avisos.

– Composición de textos propis de los medios de comunicación, especialmente, noticias, destinados a un soporte impreso y digital.

– Composición, en soporte de papel y digital, de textos propis del ámbito académico, especialmente resúmenes, exposiciones sencillas, glosarios y conclusiones sobre tareas y aprendizajes efectuados.

– Interés por la composición escrita como fuente de información y aprendizaje, como forma de comunicar las experiencias, ideas, opiniones y conocimientos propios, y como forma de regular la conducta

Bloque 2. Lengua y sociedad

– La variación lingüística.

– Usos formales e informales de la lengua.

– Los usos discriminatorios de la lengua.

– Consideración del valenciano como idioma propio de la Comunitat Valenciana, apto para todo tipo de usos funcionales y vehículo necesario de cultura.

– Aceptación de la conveniencia y la necesidad de dominar el valenciano y el castellano en la Comunitat Valenciana.

– Incorporación del valenciano en todos los ámbitos de uso de la lengua y para toda función comunicativa, en un proceso de compromiso personal en la recuperación cultural y la normalidad lingüística.

– Realitat plurilingüe d'Espanya i d'Europa. Coneixement general de la diversitat lingüística i de la distribució geogràfica de les llengües d'Espanya i d'Europa. Valoració del plurilingüisme com a font d'enriquiment personal i col·lectiu.

– Respecte pels sentiments, les experiències, les idees, les opinions i els coneixements expressats pels parlants d'altres llengües.

– Ús d'un llenguatge no discriminatori i respectuós amb les diferències lingüístiques, culturals, ètniques o de gènere.

– Actitud de rebuig davant dels usos discriminadors de les llengües per raons de classe, lingüístiques, culturals, ètniques o de gènere; i davant d'estereotips i prejudis sobre les varietats lingüístiques i sobre els seus parlants.

– Consciència positiva de la diversitat lingüística i cultural existent en el context social i escolar, com a manifestació enriquidora a la qual s'aporta i de la qual es participa; condició necessària per a la integració adequada de les persones procedents d'altres països, societats i cultures.

Bloc 3. Coneixement de la llengua

3ª. Fonètica i ortografia

– Correspondència entre sons i grafies. L'alfabet i els dígrafs. Vocals obertes i tancades.

– La síl·laba. Principals esquemes sil·làbics. Diftongs, triptongs i hiats.

– Nocions bàsiques d'accentuació i puntuació. Ús de la dièresi.

– Coneixement i ús reflexiu de les normes ortogràfiques, reconeixement del seu valor social i de la necessitat de ceñir-se a la norma lingüística en els escrits.

3b. Norma culta de la llengua

– Observació dels diferents registres i dels factors que incidixen en l'ús de la llengua en diferents àmbits socials.

– Reconeixement de les principals normes fonètiques.

– Qüestions morfològiques: l'article (l'apòstrof, les contraccions, l'article personal), el gènere i el nombre.

– Lectura en veu alta: l'enunciat. Dicció, entonació, intensitat i pausa.

– Lèxic: barbarismes i vulgarismes.

3c. Gramàtica

– Classes de paraules. El substantiu i l'adjectiu (característiques). El pronom (classificació). El determinant (classificació). El verb: la conjugació. L'adverbi. La preposició. La conjunció. La interjecció.

– Estructura de l'oració simple. La concordança.

– Reconeixement del funcionament sintàctic de verbs d'ús freqüent a partir del seu significat, identificació del subjecte i dels complements del verb, i constatació de l'existència de complements necessaris o argumentals i dels no necessaris o circumstancials; comprensió d'una terminologia sintàctica bàsica: oració; subjecte, verb i complements; subjecte i predicat; predicat nominal i predicat verbal.

– Coneixement de les modalitats de l'oració i dels modes del verb com a formes d'expressar les intencions dels parlants.

– Identificació i ús reflexiu d'alguns connectors textuais, amb especial atenció als temporals, explicatius i d'orde, i d'alguns mecanismes de referència interna, tant gramaticals (pronoms personals, possessius i demostratius) com lèxics (repeticions, sinònims i el·lipsis).

– Reconeixement i ús coherent de les formes verbals en els textos, amb especial atenció als temps de pretèrit en la narració. La distinció entre el passat simple i el passat perifràstic.

– Ús de procediments per a compondre els enunciats amb un estil cohesionat, especialment la inserció en l'oració d'expressions amb valor explicatiu, com l'aposició, l'adjectiu i l'oració de relatiu.

– Distinció entre paraules flexives i no flexives; i reconeixement de les diferents categories gramaticals.

– Identificació i ús de les formes lingüístiques de la dixi personal (pronoms personals, possessius i terminacions verbals) en textos orals i escrits com cartes i normes.

– Realidad plurilingüe de España y de Europa. Conocimiento general de la diversidad lingüística y de la distribución geográfica de las lenguas de España y de Europa. Valoración del plurilingüismo como fuente de enriquecimiento personal y colectivo

– Respeto por los sentimientos, las experiencias, las ideas, las opiniones y los conocimientos expresados por los hablantes de otras lenguas.

– Uso de un lenguaje no discriminatorio y respetuoso con las diferencias lingüísticas, culturales, étnicas o de género.

– Actitud de rechazo ante los usos discriminadores de las lenguas por razones de clase, lingüísticas, culturales, étnicas o de género; y ante estereotipos y prejuicios sobre las variedades lingüísticas y sobre sus hablantes.

– Conciencia positiva de la diversidad lingüística y cultural existente en el contexto social y escolar, como manifestación enriquecedora a la que se aporta y de la que se participa; condición necesaria para la adecuada integración de las personas procedentes de otros países, sociedades y culturas.

Bloque 3. Conocimiento de la lengua

3ª. Fonética y Ortografía

– Correspondencia entre sonidos y grafías. El alfabeto y los dígrafos. Vocales abiertas y cerradas.

– La sílaba. Principales esquemas silábicos. Diftongos, triptongos e hiatos.

– Nociones básicas de acentuación y puntuación. Uso de la diéresis.

– Conocimiento y uso reflexivo de las normas ortográficas, su valor social y la necesidad de ceñirse a la norma lingüística en los escritos.

3b. Norma culta de la lengua

– Observación de los diferentes registros y de los factores que inciden en el uso de la lengua en distintos ámbitos sociales.

– Reconocimiento de las principales normas fonéticas.

– Cuestiones morfológicas: el artículo (el apóstrofo, las contracciones, el artículo personal), el género y el número.

– Lectura en voz alta: el enunciado. Dicción, entonación, intensidad y pausa.

– Léxico: barbarismos y vulgarismos.

3c Gramàtica

– Clases de palabras. El sustantivo y el adjetivo (características). El pronombre (clasificación). El determinante (clasificación). El verbo: la conjugación. El adverbio. La preposición. La conjunción. La interjección.

– Estructura de la oración simple. La concordancia.

– Reconocimiento del funcionamiento sintáctico de verbos de uso frecuente a partir de su significado, identificar el sujeto y los complementos del verbo, y constatar la existencia de complementos necesarios o argumentales frente a los no necesarios o circunstanciales; comprensión de una terminología sintáctica básica: oración; sujeto, verbo y complementos; sujeto y predicado; predicado nominal y predicado verbal.

– Conocimiento de las modalidades de la oración y de los modos del verbo como formas de expresar las intenciones de los hablantes.

– Identificación y uso reflexivo de algunos conectores textuales, con especial atención a los temporales, explicativos y de orden, y de algunos mecanismos de referencia interna, tanto gramaticales (pronombres personales, posesivos y demostrativos) como léxicos (repeticiones, sinónimos y elipsis).

– Reconocimiento y uso coherente de las formas verbales en los textos, con especial atención a los tiempos de pretérito en la narración. La distinción entre el passat simple y el passat perifràstic.

– Uso de procedimientos para componer los enunciados con un estilo cohesionado, especialmente, la inserción en la oración de expresiones con valor explicativo, como la aposición, el adjetivo y la oración de relativo.

– Distinción entre palabras flexivas y no flexivas; reconocimiento de las diferentes categorías gramaticales.

– Identificación y uso de las formas lingüísticas de la deixis personal (pronombres personales, posesivos y terminaciones verbales) en textos orales y escritos como cartas y normas.

3d. Lèxic

- Estructura de la paraula.
- Reconeixement dels mecanismes de formació de paraules: composició i derivació. Ús del guionet.

Bloc 4. Educació literària

- Desenvolupament de l'autonomia lectora i valoració de la literatura com a font de plaer i de coneixement del món i del patrimoni cultural valencià.

- Lectura de diverses obres adequades a l'edat.
- Introducció als gèneres literaris a través de la lectura comentada de fragments representatius d'obres adequades a l'edat. Anàlisi dels seus trets més característics.

- El llenguatge literari. Identificació dels recursos lingüístics propis dels textos de caràcter literari.

- Lectura comentada, recitació de poemes i audició de poemes musicats de la nostra tradició, reconeixent els elements bàsics del ritme, la versificació i les figures semàntiques més rellevants.

- Lectura comentada de relats breus, com ara mites i llegendes de diferents cultures, reconeixent els elements del relat literari i la seua funcionalitat. Lectura comentada de rondalles, tot reconeixent la funció i les característiques de les narracions orals.

- Lectura comentada i dramatitzada d'obres teatrals breus, o de fragments, i reconeixement dels aspectes formals del text teatral.

- Contacte, a través de la lectura, amb les autores i els autors de literatura juvenil i general més rellevants de la pròpia cultura i de la cultura universal, tant clàssica com moderna.

- Foment de la lectura per mitjà del contacte amb autores i autors en visites al centre, la lectura de ressenyes i la participació en altres actuacions d'animació lectora (presentacions de llibres, sessions de llibrefòrum, etc.) per a consolidar l'hàbit lector, formar amb sentit crític les preferències personals en la selecció de llibres, i gust per compartir sentiments i emocions suscitats per l'experiència lectora.

Bloc 5. Tècniques de treball

- Iniciació a l'ús del diccionari, les enciclopèdies, els correctors ortogràfics sobre textos en suport digital i altres obres de consulta.

- Interpretació de les informacions lingüístiques que proporcionen els diccionaris escolars i les altres obres de consulta, especialment sobre classes de paraules, relacions semàntiques del lèxic (polisèmia, homonímia, sinonímia, antonímia...) i normativa.

- Anàlisi: estratègies per a una lectura correcta i tècniques per a la presa d'anotacions.

- Síntesi: pràctica en l'elaboració d'esquemes, resums, mapes conceptuals.

- Utilització dirigida de la biblioteca del centre, de les biblioteques virtuals i, en general, de les tecnologies de la informació i la comunicació, com a font d'informació i de models per a la composició escrita.

- Presentació de la informació. Tractament informàtic de textos (I).

- Interès per la bona presentació dels textos escrits tant en suport de paper com digital, i respecte per les normes gramaticals, ortogràfiques i tipogràfiques (titulació, espais, marges, paràgrafs, etc.).

Castellà: Llengua i Literatura

Bloc 1. Comunicació

- Elements de la comunicació.
- Observació de diferències rellevants, contextuals i formals, entre comunicació oral i escrita i entre els usos col·loquials i formals, especialment els propis de l'àmbit escolar.

- Mediació per a assegurar l'èxit de la comunicació oral i escrita. Actuació com a intermediari entre els interlocutors que no poden comprendre's de forma directa.

- Tipologies textuals: exposició, narració, descripció, diàleg i conversa.

1ª. Habilitats lingüístiques. Escutar, parlar i conversar

- Comprensió de notícies d'actualitat pròximes als interessos de l'alumnat procedents dels mitjans de comunicació audiovisual.

- Comprensió de textos orals utilitzats en l'àmbit acadèmic, amb especial atenció a la presentació de treballs i a les instruccions per a

3d. Léxico

- Estructura de la palabra.

- Reconocimiento de los mecanismos de formación de palabras: composición y derivación. Uso del guionet.

Bloque 4. Educación literaria

- Desarrollo de la autonomía lectora y aprecio por la literatura como fuente de placer y de conocimiento del mundo y del patrimonio cultural valenciano.

- Lectura de varias obras adecuadas a la edad.

- Introducción a los géneros literarios a través de la lectura comentada de fragmentos representativos de obras adecuadas a la edad. Análisis de sus rasgos más característicos.

- El lenguaje literario. Identificación de los recursos lingüísticos propios de los textos de carácter literario.

- Lectura comentada, recitado de poemas y audición de poemas musicados de nuestra tradición, reconociendo los elementos básicos del ritmo, la versificación y las figuras semánticas más relevantes.

- Lectura comentada de relatos breves, como mitos y leyendas de diferentes culturas, reconociendo los elementos del relato literario y su funcionalidad. Lectura comentada de rondalles, reconociendo la función y las características de las narraciones orales.

- Lectura comentada y dramatizada de obras teatrales breves, o de fragmentos, reconociendo los aspectos formales del texto teatral.

- Contacto, a través de la lectura, con las autoras y autores de literatura juvenil y general más relevantes de la propia cultura y de la cultura universal, tanto clásica como moderna.

- Fomento de la lectura mediante el contacto con autoras y autores en visitas al centro, lectura de reseñas y participación en otras actuaciones de animación lectora (presentaciones de libros, sesiones de libro-fórum, etc.) para consolidar el hábito lector, formar las preferencias personales, con sentido crítico, en la selección de libros, y gusto por compartir sentimientos y emociones suscitados por la experiencia lectora.

Bloque 5. Técnicas de trabajo

- Iniciación al uso del diccionario, enciclopedias, correctores ortográficos sobre textos en soporte digital y otras obras de consulta.

- Interpretación de las informaciones lingüísticas que proporcionan los diccionarios escolares y otras obras de consulta, especialmente sobre clases de palabras, relaciones semánticas del léxico (polisemia, homonimia, sinonimia, antonimia...) y normativa.

- Análisis: estrategias para una lectura correcta y técnicas para la toma de anotaciones.

- Síntesis: práctica en la elaboración de esquemas, resúmenes, mapas conceptuales.

- Utilización dirigida de la biblioteca del centro, de bibliotecas virtuales y, en general, de las tecnologías de la información y la comunicación, como fuente de información y de modelos para la composición escrita.

- Presentación de la información. Tratamiento informático de textos (I).

- Interés por la buena presentación de los textos escritos tanto en soporte papel como digital, con respeto a las normas gramaticales, ortográficas y tipográficas (titulación, espacios, márgenes, párrafos, etc.).

Castellano: lengua y literatura

Bloque 1. Comunicación

- Elementos de la comunicación.
- Observación de diferencias relevantes, contextuales y formales, entre comunicación oral y escrita y entre los usos coloquiales y formales, especialmente, los propios del ámbito escolar.

- Mediación para asegurar el éxito de la comunicación oral y escrita. Actuación como intermediario entre los interlocutores que no pueden comprenderse de forma directa.

- Tipologías textuales: exposición, narración, descripción, diálogo y conversación.

1ª. Habilidades lingüísticas. Escuchar, hablar y conversar

- Comprensió de notícies de actualitat pròximes a los intereses del alumnado procedentes de los medios de comunicación audiovisual.

- Comprensió de textos orales utilizados en el ámbito académico atendiendo, especialmente, a la presentación de tareas e instrucciones

fer-los, a les exposicions orals breus i a l'obtenció d'informacions de documentals procedents dels mitjans de comunicació.

– Exposició d'informacions d'actualitat procedents dels mitjans de comunicació.

– Narració oral, a partir d'un guió preparat prèviament, de fets relacionats amb l'experiència, presentada de forma seqüenciada i amb claredat, en què s'inclouen descripcions senzilles i també sentiments i valoracions respecte al que s'exposa, amb ajuda de mitjans audiovisuals i de les tecnologies de la informació i la comunicació.

– Participació activa en situacions de comunicació pròpies de l'àmbit acadèmic, especialment en la petició d'aclariments davant d'una instrucció, en les propostes sobre la manera d'organitzar les tasques, en la descripció de seqüències senzilles d'activitats realitzades, en l'intercanvi d'opinions i en l'exposició de conclusions.

– Actitud de cooperació i de respecte en situacions d'aprenentatge compartit.

– Coneixement i ús de les estratègies i les normes per a l'intercanvi comunicatiu: escolta atenta, exposició clara, respecte del torn de paraula; participació fent aportacions, control de la impulsivitat, comentaris orals i juí personal respectuosos amb les sensacions, les experiències, les idees, les opinions i els coneixements dels altres, i atenció a les fórmules de cortesia.

– Utilització de la llengua per a prendre consciència dels coneixements, les idees i els sentiments propis i per a regular la conducta d'un mateix.

1b. Habilitats lingüístiques. Llegir. Comprensió de textos escrits

– Comprensió de textos propis de la vida quotidiana i de les relacions socials en àmbits pròxims a l'experiència de l'alumnat, com ara instruccions d'ús, normes i avisos.

– Comprensió de textos dels mitjans de comunicació, tenint en compte l'estructura del periòdic (seccions i gèneres) i els elements paratextuals, amb atenció especial a les notícies relacionades amb la vida quotidiana i amb la informació de fets.

– Comprensió de textos de l'àmbit acadèmic, amb atenció especial als de caràcter expositiu i explicatiu; a les instruccions per a fer treballs; a la consulta, en diversos suports, de diccionaris, glossaris i altres fonts d'informació, com ara enciclopèdies i pàgines web educatives.

– Actitud reflexiva i crítica respecte a la informació disponible davant dels missatges que impliquen qualsevol tipus de discriminació, incloent-hi la manifestació de prejudis lingüístics.

1c. Habilitats lingüístiques. Escriure. Composició de textos escrits

– Composició de textos propis de la vida quotidiana i de les relacions socials en àmbits pròxims a l'experiència de l'alumnat, com cartes, notes i avisos.

– Composició de textos propis dels mitjans de comunicació, especialment notícies, destinats a un suport imprès i digital.

– Composició, en suport de paper i digital, de textos propis de l'àmbit acadèmic, especialment resums, exposicions senzilles, glossaris i conclusions sobre les tasques i els aprenentatges efectuats.

– Interès per la composició escrita com a font d'informació i d'aprenentatge, com a forma de comunicar les experiències, les idees, les opinions i els coneixements propis, i com a forma de regular la conducta.

Bloc 2. Llengua i societat

– La variació lingüística.

– Usos formals i informals de la llengua.

– Els usos discriminatoris de la llengua.

– Consideració del valencià com a idioma propi de la Comunitat Valenciana, apte per a tot tipus d'usos funcionals i vehicle necessari de cultura.

– Acceptació de la conveniència i la necessitat de dominar el valencià i el castellà a la Comunitat Valenciana.

– Incorporació del valencià en tots els àmbits d'ús de la llengua i per a qualsevol funció comunicativa, en un procés de compromís personal en la recuperació cultural i la normalitat lingüística.

para su realización, a breves exposiciones orales y a la obtención de informaciones de documentales tomados de los medios de comunicación.

– Exposición de informaciones de actualidad tomadas de los medios de comunicación.

– Narración oral, a partir de un guió preparado previamente, de hechos relacionados con la experiencia, presentada de forma secuenciada y con claridad, en el que aparezcan descripciones sencillas y sentimientos y valoraciones en relación con lo expuesto, ayudados de medios audiovisuales y de las tecnologías de la información y la comunicación.

– Participación activa en situaciones de comunicación propias del ámbito académico, especialmente en la petición de aclaraciones ante una instrucción, en propuestas sobre el modo de organizar las tareas, en la descripción de secuencias sencillas de actividades realizadas, en el intercambio de opiniones y en la exposición de conclusiones.

– Actitud de cooperación y de respeto en situaciones de aprendizaje compartido.

– Conocimiento y uso de las estrategias y las normas para el intercambio comunicativo: escucha atenta, exposición clara, respeto del turno de palabra; participación mediante aportaciones, control de la impulsividad, comentarios orales y juicio personal que respete las sensaciones, experiencias, ideas, opiniones y conocimientos de los otros y los otros, y atención a las fórmulas de cortesia.

– Utilización de la lengua para tomar conciencia de los conocimientos, las ideas y los sentimientos propios y para regular la propia conducta.

1b. Habilidades lingüísticas. Leer. Comprensió de textos escritos

– Comprensió de textos propis de la vida cotidiana y de las relaciones sociales en ámbitos pròxims a la experiencia del alumnado, como instrucciones de uso, normas y avisos.

– Comprensió de textos de los medios de comunicación, atendiendo a la estructura del periódico (secciones y géneros) y a los elementos paratextuales, con especial atención a las noticias relacionadas con la vida cotidiana y la información de hechos.

– Comprensió de textos del ámbito académico, con atención, especialmente, a los de carácter expositivo y explicativo, a las instrucciones para realizar tareas, a la consulta, en diversos soportes, de diccionarios, glosarios y otras fuentes de información, como enciclopedias y páginas web educativas.

– Actitud reflexiva y crítica con respecto a la información disponible ante los mensajes que supongan cualquier tipo de discriminación, incluida la manifestación de prejuicios lingüísticos.

1c. Habilidades lingüísticas. Escribir. Composición de textos escritos

– Composición de textos propis de la vida cotidiana y de las relaciones sociales en ámbitos pròxims a la experiencia del alumnado, como cartas, notas y avisos.

– Composición de textos propis de los medios de comunicación, especialmente noticias, destinados a un soporte impreso y digital.

– Composición, en soporte de papel y digital, de textos propis del ámbito académico, especialmente resúmenes, exposiciones sencillas, glosarios y conclusiones sobre tareas y aprendizajes efectuados.

– Interés por la composición escrita como fuente de información y aprendizaje, como forma de comunicar las experiencias, ideas, opiniones y conocimientos propios, y como forma de regular la conducta

Bloque 2. Lengua y sociedad

– La variación lingüística.

– Usos formales e informales de la lengua.

– Los usos discriminatorios de la lengua.

– Consideración del valenciano como idioma propio de la Comunitat Valenciana, apto para todo tipo de usos funcionales y vehículo necesario de cultura.

– Aceptación de la conveniencia y la necesidad de dominar el valenciano y el castellano en la Comunitat Valenciana.

– Incorporación del valenciano en todos los ámbitos de uso de la lengua y para toda función comunicativa, en un proceso de compromiso personal en la recuperación cultural y la normalidad lingüística.

– Realitat plurilingüe d'Espanya i d'Europa. Coneixement general de la diversitat lingüística i de la distribució geogràfica de les llengües d'Espanya i d'Europa. Valoració del plurilingüisme com a font d'enriquiment personal i col·lectiu.

– Respecte per les sensacions, les experiències, les idees, les opinions i els coneixements expressats pels parlants d'altres llengües.

– Ús d'un llenguatge no discriminatori i respectuós amb les diferències lingüístiques, culturals, ètniques o de gènere.

– Actitud de rebuig davant dels usos discriminadors de les llengües per raons de classe, lingüístiques, culturals, ètniques o de gènere, i davant d'estereotips i prejudis sobre les varietats lingüístiques i sobre els seus parlants.

– Consciència positiva de la diversitat lingüística i cultural existent en el context social i escolar, com a manifestació enriquidora a la qual s'aporta i de la qual es participa; condició necessària per a la integració adequada de les persones procedents d'altres països, societats i cultures.

Bloc 3. Coneixement de la llengua

3ª. Fonètica i ortografia

– Correspondència entre sons i grafies. L'alfabet i la síl·laba.

– La síl·laba. Principals esquemes sil·làbics. Diftongs, triptongs i hiats.

– Nocions bàsiques d'accentuació i puntuació. Ús de la dièresi.

– Coneixement i ús reflexiu de les normes ortogràfiques, reconeixement del seu valor social i de la necessitat de cenyir-se a la norma lingüística en els escrits.

3b. Norma culta de la llengua

– Observació dels diferents registres i dels factors que incidixen en l'ús de la llengua en diferents àmbits socials.

– Reconeixement de les principals normes fonètiques.

– Qüestions morfològiques: l'article (les contraccions), el gènere i el nombre.

– Lectura en veu alta: l'enunciat. Dicció, entonació, intensitat i pausa.

– Lèxic: barbarismes i vulgarismes.

3c. Gramàtica

– Classes de paraules. El substantiu i l'adjectiu (característiques). El pronom (classificació). El determinant (classificació). El verb: la conjugació. L'adverbi. La preposició. La conjunció. La interjecció.

– Estructura de l'oració simple. La concordança.

– Reconeixement del funcionament sintàctic de verbs d'ús freqüent a partir del seu significat, identificació del subjecte i dels complements del verb, i constatació de l'existència de complements necessaris o argumentals i dels no necessaris o circumstancials; comprensió d'una terminologia sintàctica bàsica: oració; subjecte, verb i complements; subjecte i predicat; predicat nominal i predicat verbal.

– Coneixement de les modalitats de l'oració i dels modes del verb com a formes d'expressar les intencions dels parlants.

– Identificació i ús reflexiu d'alguns connectors textuais, amb especial atenció als temporals, explicatius i d'orde, i d'alguns mecanismes de referència interna, tant gramaticals (pronoms personals, possessius i demostratius) com lèxics (repeticions, sinònims i el·lipsis).

– Reconeixement i ús coherent de les formes verbals en els textos, amb especial atenció als temps de pretèrit en la narració.

– Ús de procediments per a compondre els enunciats amb un estil cohesionat, especialment la inserció en l'oració d'expressions amb valor explicatiu, com l'aposició, l'adjectiu i l'oració de relatiu

– Distinció entre paraules flexives i no flexives; reconeixement de les diferents categories gramaticals.

– Identificació i ús de les formes lingüístiques de la dixi personal (pronoms personals, possessius i terminacions verbals) en textos orals i escrits com cartes i normes.

3d. Lèxic

– Estructura de la paraula.

– Realidad plurilingüe de España y de Europa. Conocimiento general de la diversidad lingüística y de la distribución geográfica de las lenguas de España y de Europa. Valoración del plurilingüismo como fuente de enriquecimiento personal y colectivo

– Respeto por las sensaciones, las experiencias, las ideas, las opiniones y los conocimientos expresados por los hablantes de otras lenguas.

– Uso de un lenguaje no discriminatorio y respetuoso con las diferencias lingüísticas, culturales, étnicas o de género.

– Actitud de rechazo ante los usos discriminadores de las lenguas por razones de clase, lingüísticas, culturales, étnicas o de género, y ante estereotipos y prejuicios sobre las variedades lingüísticas y sobre sus hablantes.

– Conciencia positiva de la diversidad lingüística y cultural existente en el contexto social y escolar como manifestación enriquecedora a la que se aporta y de la que se participa; condición necesaria para la adecuada integración de las personas procedentes de otros países, sociedades y culturas.

Bloque 3. Conocimiento de la lengua

3ª. Fonética y ortografía

– Correspondencia entre sonidos y grafías. El alfabeto y la sílaba.

– La sílaba. Principales esquemas silábicos. Diftongos, triptongos e hiatos.

– Nociones básicas de acentuación y puntuación. Uso de la diéresis.

– Conocimiento y uso reflexivo de las normas ortográficas, su valor social y la necesidad de ceñirse a la norma lingüística en los escritos.

3b. Norma culta de la lengua

– Observación de los diferentes registros y de los factores que inciden en el uso de la lengua en distintos ámbitos sociales.

– Reconocimiento de las principales normas fonéticas.

– Cuestiones morfológicas: el artículo (las contracciones), el género y el número.

– Lectura en voz alta: el enunciado. Dicción, entonación, intensidad y pausa.

– Léxico: barbarismos y vulgarismos.

3c. Gramática

– Clases de palabras. El sustantivo y el adjetivo (características). El pronombre (clasificación). El determinante (clasificación). El verbo: la conjugación. El adverbio. La preposición. La conjunción. La interjección.

– Estructura de la oración simple. La concordancia.

– Reconocimiento del funcionamiento sintáctico de verbos de uso frecuente a partir de su significado, identificando el sujeto y los complementos del verbo, constatando la existencia de complementos necesarios o argumentales frente a los no necesarios o circunstanciales; comprensión de una terminología sintáctica básica: oración; sujeto, verbo y complementos; sujeto y predicado; predicado nominal y predicado verbal.

– Conocimiento de las modalidades de la oración y de los modos del verbo como formas de expresar las intenciones de los hablantes.

– Identificación y uso reflexivo de algunos conectores textuales, con especial atención a los temporales, explicativos y de orden, y de algunos mecanismos de referencia interna, tanto gramaticales (pronombres personales, posesivos y demostrativos) como lèxics (repeticiones, sinònims i el·lipsis).

– Reconocimiento y uso coherente de las formas verbales en los textos, con especial atención a los tiempos de pretèrit en la narración.

– Uso de procedimientos para componer los enunciados con un estilo cohesionado, especialmente la inserción en la oración de expresiones con valor explicativo, como la aposición, el adjetivo y la oración de relatiu.

– Distinción entre palabras flexivas y no flexivas; reconocimiento de las diferentes categorías gramaticales.

– Identificación y uso de las formas lingüísticas de la deixis personal (pronombres personales, posesivos y terminaciones verbales) en textos orales y escritos como cartas y normas.

3d. Léxico

– Estructura de la palabra.

– Reconeixement dels mecanismes de formació de paraules. Composició i derivació.

Bloc 4. Educació literària

– Desenvolupament de l'autonomia lectora i valoració de la literatura com a font de plaer i de coneixement del món i del patrimoni cultural valencià.

– Lectura de diverses obres adequades a l'edat.

– Introducció als gèneres literaris a través de la lectura comentada de fragments representatius d'obres adequades a l'edat. Anàlisi dels seus trets més característics.

– El llenguatge literari. Identificació dels recursos lingüístics propis dels textos de caràcter literari.

– Lectura comentada i recitació de poemes i reconèixer els elements bàsics del ritme, la versificació i les figures semàntiques més rellevants.

– Lectura comentada de relats breus, com ara mites i llegendes de diferents cultures, tot reconeixent els elements del relat literari i la seua funcionalitat. Reconeixement de la funció i les característiques de la narració oral.

– Lectura comentada i dramatitzada d'obres teatrals breus, o de fragments, i reconeixement dels aspectes formals del text teatral.

– Contacte, a través de la lectura, amb les autores i els autors de literatura juvenil i general més rellevants de la pròpia cultura i de la cultura universal, tant clàssica com moderna.

– Foment de la lectura per mitjà del contacte amb autores i autors en visites al centre, la lectura de ressenyes i la participació en altres actuacions d'animació lectora (presentacions de llibres, sessions de llibre-fòrum, etc.) per a consolidar l'hàbit lector, formar amb sentit crític les preferències personals en la selecció de llibres, i gust per compartir sentiments i emocions suscitats per l'experiència lectora.

Bloc 5. Tècniques de treball

– Iniciació a l'ús del diccionari, les enciclopèdies, els correctors ortogràfics sobre textos en suport digital i altres obres de consulta.

– Interpretació de les informacions lingüístiques que proporcionen els diccionaris escolars i les altres obres de consulta, especialment sobre classes de paraules, relacions semàntiques del lèxic (polisèmia, homonímia, sinonímia, antonímia...) i normativa.

– Anàlisi: estratègies per a una lectura correcta i tècniques per a la presa d'anotacions.

– Síntesi: pràctica en l'elaboració d'esquemes, resums, mapes conceptuals.

– Utilització dirigida de la biblioteca del centre, de les biblioteques virtuals i, en general, de les tecnologies de la informació i la comunicació com a font d'informació i de models per a la composició escrita.

– Presentació de la informació. Tractament informàtic de textos (I).

– Interés per la bona presentació dels textos escrits tant en suport de paper com digital, i respecte per les normes gramaticals, ortogràfiques i tipogràfiques (titulació, espais, marges, paràgrafs, etc.).

Criteris d'avaluació

1. Captar les idees essencials i les intencions de textos orals, de diferent tipus i distint nivell de formalització, i reproduir el contingut en textos orals o escrits.

2. Utilitzar el valencià i el castellà per a expressar-se oralment i per escrit de la forma més adequada en cada situació de comunicació.

3. Participar en situacions de comunicació, dirigides o espontànies, respectant les normes de la comunicació: usar el torn de paraula, organitzar el discurs, escoltar i incorporar les intervencions dels altres.

4. Valorar el valencià com a vehicle de comunicació i usar-lo progressivament en situacions formals i informals. Incorporar el valencià a tots els àmbits d'ús de la llengua, especialment a l'àmbit acadèmic, com a vehicle d'aprenentatge.

5. Fer ús de la mediació per a assegurar l'èxit de la comunicació oral i escrita. Actuar com a intermediari entre els interlocutors que no poden comprendre's de manera directa.

– Reconocimiento de los mecanismos de formación de palabras. Composición y derivación.

Bloque 4. Educación literaria

– Desarrollo de la autonomía lectora y aprecio por la literatura como fuente de placer y de conocimiento del mundo y del patrimonio cultural valenciano.

– Lectura de varias obras adecuadas a la edad.

– Introducción a los géneros literarios a través de la lectura comentada de fragmentos representativos de obras adecuadas a la edad. Análisis de sus rasgos más característicos.

– El lenguaje literario. Identificación de los recursos lingüísticos propios de los textos de carácter literario.

– Lectura comentada y recitado de poemas, reconocimiento de los elementos básicos del ritmo, la versificación y las figuras semánticas más relevantes.

– Lectura comentada de relatos breves, como mitos y leyendas de diferentes culturas, reconocimiento de los elementos del relato literario y su funcionalidad. Reconocimiento de la función y características de la narración oral.

– Lectura comentada y dramatizada de obras teatrales breves, o de fragmentos, reconociendo los aspectos formales del texto teatral.

– Contacto, a través de la lectura, con las autoras y autores de literatura juvenil y general más relevantes de la propia cultura y de la cultura universal, tanto clásica como moderna.

– Fomento de la lectura mediante del contacto con autoras y autores en visitas al centro, lectura de reseñas y participación en otras actuaciones de animación lectora (presentaciones de libros, sesiones de libro-fórum, etc.) para consolidar el hábito lector, formar las preferencias personales, con sentido crítico, en la selección de libros y gusto por compartir sentimientos y emociones suscitados por la experiencia lectora.

Bloque 5. Técnicas de trabajo

– Iniciación al uso del diccionario, enciclopedias, correctores ortográficos sobre textos en soporte digital y otras obras de consulta.

– Interpretación de las informaciones lingüísticas que proporcionan los diccionarios escolares y otras obras de consulta, especialmente sobre clases de palabras, relaciones semánticas del léxico (polisemia, homonimia, sinonimia, antonimia...) y normativa.

– Análisis: estrategias para una lectura correcta y técnicas para la toma de anotaciones.

– Síntesis: pràctica en la elaboración de esquemas, resúmenes, mapas conceptuales.

– Utilización dirigida de la biblioteca del centro, de bibliotecas virtuales y, en general, de las tecnologías de la información y la comunicación como fuente de información y de modelos para la composición escrita.

– Presentación de la información. Tratamiento informàtico de textos (I).

– Interés por la buena presentación de los textos escritos tanto en soporte papel como digital, con respeto a las normas gramaticales, ortográficas y tipográficas (titulación, espacios, márgenes, párrafos, etc.).

Criterios de evaluación

1. Captar las ideas esenciales y las intenciones de textos orales, de diferente tipo y distinto nivel de formalización, y reproducir su contenido en textos orales o escritos.

2. Utilizar el valenciano y el castellano para expresarse oralmente y por escrito de la forma más adecuada en cada situación de comunicación.

3. Participar en situaciones de comunicación, dirigidas o espontàneas, respetando las normas de la comunicación: usar el turno de palabra, organizar el discurso, escuchar e incorporar las intervenciones de los demás.

4. Valorar el valenciano como vehículo de comunicación y usarlo progresivamente en situaciones formales e informales. Incorporar el valenciano a todos los ámbitos de uso de la lengua, especialmente, al ámbito académico como vehículo de aprendizaje.

5. Hacer uso de la mediación para asegurar el éxito de la comunicación oral y escrita. Actuar como intermediario entre los interlocutores que no pueden comprenderse de forma directa.

6. Reconéixer i ser capaç d'utilitzar els diferents tipus de textos i les seues estructures formals. Conéixer els principis fonamentals de la gramàtica; reconéixer les diferents unitats de la llengua i les seues combinacions.

7. Aplicar els coneixements sobre la llengua i les normes de l'ús lingüístic per a solucionar problemes de comprensió de textos orals i escrits, i per a la composició i la revisió dirigida dels textos propis d'este curs.

8. Reconéixer el propòsit i la idea general en textos orals d'àmbits socials pròxims a l'experiència de l'alumnat i de l'àmbit acadèmic; captar la idea global d'informacions sentides en ràdio o en televisió i seguir instruccions poc complexes per a realitzar tasques d'aprenentatge.

9. Realitzar oralment narracions d'experiències viscudes de manera ordenada, clara i ben estructurada, a partir d'un pla o guió previ; seguir un orde lògic en la presentació d'informacions i arguments; adequar el llenguatge utilitzat al contingut i a la situació comunicativa, amb l'ajuda de mitjans audiovisuals; mantindre l'atenció del receptor.

10. Sintetitzar oralment el sentit global de textos escrits expositius, identificar-ne les intencions, diferenciar les idees principals i secundàries, reconéixer possibles incoherències o ambigüitats en el contingut i aportar una opinió personal.

11. Integrar informacions procedents de diferents textos sobre un tema, a fi d'elaborar un text de síntesi en què es reflectisquen tant les informacions principals i els punts de vista trobats com el punt de vista propi.

12. Extraure informacions concretes i identificar el propòsit en textos escrits d'àmbits socials pròxims a l'experiència de l'alumnat; seguir instruccions senzilles; identificar els enunciats en què el tema general apareix explícit i distingir les parts del text. Aplicar tècniques d'organització d'idees, com ara esquemes jeràrquics o mapes conceptuals.

13. Narrar, exposar i resumir en suport de paper i digital; usar el registre adequat; organitzar les idees amb claredat; enllaçar els enunciats en seqüències lineals cohesionades; respectar els criteris de correcció gramatical i ortogràfica; valorar la importància de planificar i revisar el text.

14. Conéixer la diversitat lingüística d'Europa, la realitat plurilingüe i pluricultural d'Espanya i de la Comunitat Valenciana. Valorar esta diversitat com un patrimoni que ens enriquit a tots i a totes. Considerar les diferents situacions que plantegen les llengües en contacte.

15. Identificar els trets lingüístics propis de distints usos geogràfics, socials i estilístics de la llengua, per mitjà de l'observació directa i la comparació de produccions diverses.

16. Conéixer i utilitzar les normes lingüístiques, amb especial atenció a les ortogràfiques.

17. Iniciar el coneixement d'una terminologia lingüística bàsica en les activitats de reflexió sobre l'ús.

18. Conéixer i comprendre les principals formes i gèneres de la tradició literària. Identificar el gènere a què pertany un text literari llegit en la seua totalitat, reconéixer-ne els elements estructurals bàsics, els grans tipus de recursos lingüístics i emetre una opinió personal.

19. Exposar una opinió sobre la lectura personal d'una obra completa adequada a l'edat; reconéixer-ne el gènere i l'estructura global; valorar de manera general l'ús del llenguatge; diferenciar contingut literal i sentit de l'obra; relacionar el contingut amb la pròpia experiència.

20. Utilitzar els coneixements literaris en la comprensió i la valoració de textos breus o fragments, considerant els temes i motius de la tradició, les característiques bàsiques del gènere, els elements bàsics del ritme i l'ús del llenguatge, amb especial atenció a les figures semàntiques més generals.

21. Compondre textos, en suport paper i digital, prenent com a model un text literari dels llegits i comentats en l'aula, o realitzar-hi alguna transformació senzilla.

22. Incorporar la lectura i l'escriptura com a mitjans d'enriquiment personal.

6. Reconocer y ser capaz de utilizar los diferentes tipos de textos y sus estructuras formales. Conocer los principios fundamentales de la gramática; reconocer las diferentes unidades de la lengua y sus combinaciones.

7. Aplicar los conocimientos sobre la lengua y las normas del uso lingüístico para solucionar problemas de comprensión de textos orales y escritos, y para la composición y la revisión dirigida de los textos propios de este curso.

8. Reconocer el propósito y la idea general en textos orales de ámbitos sociales próximos a la experiencia del alumnado y en el ámbito académico; captar la idea global de informaciones oídas en radio o en televisión y seguir instrucciones poco complejas para realizar tareas de aprendizaje.

9. Realizar oralmente narraciones de experiencias vividas de forma ordenada, clara y bien estructurada, a partir de un plan o guión previo; seguir un orden lógico en la presentación de informaciones y argumentos; adecuar el lenguaje utilizado al contenido y a la situación comunicativa, con la ayuda de medios audiovisuales; mantener la atención del receptor.

10. Sintetizar oralmente el sentido global de textos escritos expositivos, identificar sus intenciones, diferenciar las ideas principales y secundarias, reconocer posibles incoherencias o ambigüedades en el contenido y aportar una opinión personal.

11. Integrar informaciones procedentes de diferentes textos sobre un tema, con el fin de elaborar un texto de síntesis en el que se reflejen tanto las informaciones principales y los puntos de vista encontrados como el punto de vista propio.

12. Extraer informaciones concretas e identificar el propósito en textos escritos de ámbitos sociales próximos a la experiencia del alumnado; seguir instrucciones sencillas; identificar los enunciados en los que el tema general aparece explícito y distinguir las partes del texto. Aplicar técnicas de organización de ideas como esquemas jerárquicos o mapas conceptuales.

13. Narrar, exponer y resumir en soporte papel y digital; usar un registro adecuado; organizar las ideas con claridad; enlazar los enunciados en secuencias lineales cohesionadas; respetar los criterios de corrección gramatical y ortográfica. Valorar la importancia de la planificación y revisión del texto.

14. Conocer la diversidad lingüística de Europa, la realidad plurilingüe y pluricultural de España y de la Comunitat Valenciana. Valorar esta diversidad como un patrimonio que nos enriquece. Considerar las diferentes situaciones que plantean las lenguas en contacto.

15. Identificar los rasgos lingüísticos propios de distintos usos geográficos, sociales y estilísticos de la lengua, mediante la observación directa y la comparación de producciones diversas.

16. Conocer y emplear las normas lingüísticas, con especial atención a las ortográficas.

17. Iniciar el conocimiento de una terminología lingüística básica en las actividades de reflexión sobre el uso.

18. Conocer y comprender las principales formas y géneros de la tradición literaria. Identificar el género al que pertenece un texto literario leído en su totalidad, reconocer los elementos estructurales básicos, los grandes tipos de recursos lingüísticos y emitir una opinión personal.

19. Exponer una opinión sobre la lectura personal de una obra completa adecuada a la edad; reconocer el género y la estructura global; valorar de forma general el uso del lenguaje; diferenciar contenido literal y sentido de la obra; relacionar el contenido con la propia experiencia.

20. Utilizar los conocimientos literarios en la comprensión y la valoración de textos breves o fragmentos, atendiendo a los temas y motivos de la tradición, a las características básicas del género, a los elementos básicos del ritmo y al uso del lenguaje, con especial atención a las figuras semánticas más generales.

21. Componer textos, en soporte de papel y digital, tomando como modelo un texto literario de los leídos y comentados en el aula, o realizar alguna transformación sencilla en esos textos.

22. Incorporar la lectura y la escritura como medios de enriquecimiento personal.

23. Aprendre i utilitzar tècniques senzilles de maneig de la informació: busca, elaboració i presentació, amb ajuda dels mitjans tradicionals i l'aplicació de les noves tecnologies. Planificar i dur a terme, individualment o en equip, la consulta de diccionaris especialitzats i obres de consulta diverses, en el marc de treballs senzills d'investigació. Utilitzar els processadors de textos i ser capaç d'aplicar-los a treballs senzills d'investigació, fent ús dels mitjans informàtics complementaris (Internet, bases de dades, CD-ROM, etc.).

24. Identificar en textos orals i escrits imatges i expressions que denoten alguna forma de discriminació (de gènere, social, relacionada amb el grup ètnic, etc.), evitar-ne l'ús i utilitzar el llenguatge com a mitjà de resolució de conflictes.

Segon curs

Continguts

Valencià: Llengua i Literatura

Bloc 1. Comunicació

– Funcions del llenguatge.

– Reconeixement de les diferències contextuais i formals rellevants entre comunicació oral i escrita, entre els usos col·loquials i formals, en els discursos aliens i en l'elaboració dels propis.

– Reconeixement d'alguns significats contextuais que poden adquirir les modalitats de l'oració.

– Mediació per a assegurar l'èxit de la comunicació oral i escrita. Actuació com a intermediari entre els interlocutors que no poden comprendre's de manera directa. Utilització de la interpretació oral, fent resums de la llengua de l'emissor, quan el receptor no comprén el missatge original.

– Tipologies textuais: exposició, narració, descripció, argumentació, conversa i diàleg.

1ª. Habilitats lingüístiques. Escoltar, parlar i conversar

– Comprensió d'informacions d'actualitat procedents dels mitjans de comunicació audiovisual.

– Comprensió de textos orals utilitzats en l'àmbit acadèmic, amb especial atenció a la presentació de treballs i instruccions per a fer-los, a les exposicions orals breus i a l'obtenció d'informacions dels mitjans de comunicació en informatius i documentals.

– Exposició d'informacions tretes de diversos mitjans de comunicació posant en relleu les diferències observades en la manera de presentar uns mateixos fets.

– Presentació d'informacions, prèviament preparades, sobre temes d'interès per a l'alumnat, de manera ordenada i clara, amb ajuda de mitjans audiovisuals i de les tecnologies de la informació i la comunicació.

– Participació activa en situacions de comunicació pròpies de l'àmbit acadèmic, especialment en les propostes sobre la manera d'organitzar l'activitat, en l'aportació d'informacions útils per al treball en comú i en l'exposició d'informes breus sobre les tasques realitzades.

– Actitud de cooperació i de respecte en situacions d'aprenentatge compartit.

– Coneixement i ús de les estratègies i les normes per a l'intercanvi comunicatiu: escolta atenta, exposició clara, respecte del torn de paraula; participació fent aportacions, control de la impulsivitat, comentaris orals i juí personal respectuosos amb les sensacions, les experiències, les idees, les opinions i els coneixements dels altres, i atenció a les fórmules de cortesia.

– Utilització de la llengua per a prendre consciència dels coneixements, les idees i els sentiments propis i per a regular la conducta d'un mateix.

1b. Habilitats lingüístiques. Llegir. Comprensió de textos escrits

– Comprensió de textos propis de la vida quotidiana i de les relacions socials en àmbits pròxims a l'experiència de l'alumnat, com ara normes, avisos i comunicacions.

– Comprensió de textos dels mitjans de comunicació, especialment d'informació sobre fets, notícies i cròniques, tot considerant l'estructura del periòdic, en suport de paper i digital (seccions i gèneres), i els elements paratextuals.

23. Aprender y utilizar técnicas sencillas de manejo de la información: búsqueda, elaboración y presentación, con ayuda de los medios tradicionales y la aplicación de las nuevas tecnologías. Planificar y llevar a cabo, individualmente o en equipo, la consulta de diccionarios especializados y obras de consulta diversas, en el marco de trabajos sencillos de investigación. Manejar los procesadores de textos y ser capaz de aplicarlos a trabajos sencillos de investigación, utilizando los medios informáticos complementarios (Internet, bases de datos, CD-ROM, etc.).

24. Identificar en textos orales y escritos imágenes y expresiones que denoten alguna forma de discriminación (de género, social, relacionada con el grupo étnico, etc.), evitar el uso de las mismas y utilizar el lenguaje como medio de resolución de conflictos.

Segundo curso

Contenidos

Valenciano: lengua y literatura

Bloque 1. Comunicación

– Funciones del lenguaje.

– Reconocimiento de las diferencias contextuales y formales relevantes entre comunicación oral y escrita, entre los usos coloquiales y formales, en los discursos ajenos y en la elaboración de los propios.

– Reconocimiento de algunos significados contextuales que pueden adquirir las modalidades de la oración.

– Mediación para asegurar el éxito de la comunicación oral y escrita. Actuación como intermediario entre los interlocutores que no pueden comprenderse de forma directa. Utilización de la interpretación oral, haciendo resúmenes de la lengua del emisor, cuando el receptor no comprende el mensaje original.

– Tipologías textuales: exposición, narración, descripción, argumentación, conversación y diálogo.

1ª. Habilidades lingüísticas. Escuchar, hablar y conversar

– Comprensió de informaciones de actualitat procedents dels mitjans de comunicació audiovisual.

– Comprensió de textos orals utilitzats en l'àmbit acadèmic atendieno, especialment, a la presentació de tasques e instruccions para su realización, a breves exposiciones orales y a la obtención de informaciones de los medios de comunicación en informativos y documentales.

– Exposición de informaciones tomadas de distintos medios de comunicación, y puesta de relieve de las diferencias observadas en el modo de presentar unos mismos hechos.

– Presentación de informaciones, previamente preparadas, sobre temas de interés del alumnado de forma ordenada y clara, con ayuda de medios audiovisuales y de las tecnologías de la información y la comunicación.

– Participación activa en situaciones de comunicación propias del ámbito académico, especialmente en las propuestas sobre el modo de organizar la actividad, en la aportación de informaciones útiles para el trabajo en común y en la exposición de breves informes sobre las tareas realizadas.

– Actitud de cooperació i de respecte en situacions d'aprenentatge compartit.

– Conocimiento y uso de las estrategias y las normas para el intercambio comunicativo: escucha atenta, exposición clara, respeto del turno de palabra; participación mediante aportaciones, control de la impulsividad, comentarios orales y juicio personal que respete las sensaciones, experiencias, ideas, opiniones y conocimientos de las otras y los otros, y atención a las fórmulas de cortesia.

– Utilización de la lengua para tomar conciencia de los conocimientos, las ideas y los sentimientos propios y para regular la propia conducta.

1b. Habilidades lingüísticas. Leer. Comprensió de textos escrits

– Comprensió de textos propis de la vida cotidiana i de les relacions socials en àmbits pròxims a la experiència del alumnado, como normas, avisos y comunicaciones. Instrucciones de uso y circulares

– Comprensió de textos de los medios de comunicación, especialmente de información sobre hechos, noticias y crónicas, atendieno a la estructura del periódico, en soporte de papel y digital (secciones y géneros), y a los elementos paratextuales.

– Comprensió de textos de l'àmbit acadèmic, amb atenció especial als expositius i explicatius; a les instruccions per a fer treballs; a la consulta, en diversos suports, de diccionaris, glossaris i altres fonts d'informació, com ara enciclopèdies i pàgines web educatives.

– Actitud reflexiva i crítica respecte a la informació disponible davant dels missatges que impliquen qualsevol tipus de discriminació, incloent-hi la manifestació de prejudis lingüístics.

1c. Habilitats lingüístiques. Escriure. Composició de textos escrits

– Composició de textos propis de la vida quotidiana i de les relacions socials en àmbits pròxims a l'experiència de l'alumnat, amb especial atenció a la participació en fòrums i a les cartes de sol·licitud.

– Composició de textos propis dels mitjans de comunicació, especialment cròniques, destinats a un suport imprès i digital, a àudio o a vídeo.

– Composició, en suport de paper i digital, de textos propis de l'àmbit acadèmic, especialment resums, exposicions i explicacions senzilles, glossaris i informes de tasques i aprenentatges efectuats.

– Interés per la composició escrita com a font d'informació i aprenentatge, com a forma de comunicar les experiències i els coneixements propis, i com a forma de regular la conducta.

Bloc 2. Llengua i societat

– La variació geogràfica, social i estilística.

– L'estàndard.

– Consideració del valencià com a idioma propi de la Comunitat Valenciana, apte per a tot tipus d'usos funcionals i vehicle necessari de cultura.

– Acceptació de la conveniència i la necessitat de dominar el valencià i el castellà a la Comunitat Valenciana.

– Incorporació del valencià en tots els àmbits d'ús de la llengua i per a qualsevol funció comunicativa, en un procés de compromís personal en la recuperació cultural i la normalitat lingüística.

– Respecte per les sensacions i pels sentiments, les experiències, les idees, les opinions i els coneixements expressats pels parlants d'altres llengües.

– Ús d'un llenguatge no discriminatori i respectuós amb les diferències lingüístiques, culturals, ètniques o de gènere.

– Actitud de rebuig davant dels usos discriminadors de les llengües per raons de classe, lingüístiques, culturals, ètniques o de gènere, i davant d'estereotips i prejudis sobre les varietats lingüístiques i sobre els seus parlants.

– Consciència positiva de la diversitat lingüística i cultural existent en el context social i escolar, com a manifestació enriquidora a la qual s'aporta i de la qual es participa; condició necessària per a la integració adequada de les persones procedents d'altres països, societats i cultures.

Bloc 3. Coneixement de la llengua

3ª. Fonètica i ortografia

– Sons i grafies. Principals normes fonètiques i ortogràfiques (I).

– Ús de l'accent gràfic i la dièresi en combinacions vocàliques (diftongs, triptongs, hiatos).

– La puntuació. Ús dels signes d'exclamació i interrogació. Ús del guió, la ratlla, les cometes i el parèntesi.

– Coneixement i ús reflexiu de les normes ortogràfiques, el seu valor social i la necessitat de cenyir-se a la norma lingüística en els escrits.

3b. Norma culta de la llengua

– Observació dels diferents registres i dels factors que incidixen en l'ús de la llengua en diferents àmbits socials; valoració de la importància d'usar el registre adequat segons les circumstàncies de la situació comunicativa.

– Pronunciació dels grups cultes.

– Pronoms personals tòncics i àtons.

– Interrogatius.

– Lectura en veu alta: paràgrafs de distinta estructura. Funció distintiva de la dicció, l'entonació, la intensitat i la pausa.

– Lèxic: dialectalismes.

– Comprensió de textos del àmbit acadèmic, con atención especialmente a los expositivos y explicativos; a las instrucciones para realizar tareas; a la consulta, en diversos soportes, de diccionarios, glosarios y otras fuentes de información, como enciclopedias y páginas web educativas.

– Actitud reflexiva y crítica con respecto a la información disponible ante los mensajes que supongan cualquier tipo de discriminación, incluida la manifestación de prejuicios lingüísticos.

1c. Habilidades lingüísticas. Escribir. Composición de textos escritos

– Composición de textos propios de la vida cotidiana y de las relaciones sociales en ámbitos próximos a la experiencia del alumnado, con especial atención a la participación en foros y a las cartas de sol·licitud.

– Composición de textos propios de los medios de comunicació, especialmente crónicas, destinados a un soporte impreso y digital, a audio o a vídeo.

– Composición, en soporte de papel y digital, de textos propios del àmbit acadèmic, especialmente resúmenes, exposiciones y explicaciones sencillas, glosarios e informes de tareas y aprendizajes efectuados.

– Interés por la composición escrita como fuente de información y aprendizaje, como forma de comunicar las experiencias y los conocimientos propios, y como forma de regular la conducta.

Bloque 2. Lengua y sociedad

– La variación geográfica, social y estilística.

– El estándar.

– Consideración del valenciano como idioma propio de la Comunitat Valenciana, apto para todo tipo de usos funcionales y vehículo necesario de cultura.

– Aceptación de la conveniencia y la necesidad de dominar el valenciano y el castellano en la Comunitat Valenciana.

– Incorporación del valenciano en todos los ámbitos de uso de la lengua y para toda función comunicativa, en un proceso de compromiso personal en la recuperación cultural y la normalidad lingüística.

– Respeto por las sensaciones y por los sentimientos, las experiencias, las ideas, las opiniones y los conocimientos expresados por los hablantes de otras lenguas.

– Uso de un lenguaje no discriminatorio y respetuoso con las diferencias lingüísticas, culturales, étnicas o de género.

– Actitud de rechazo ante los usos discriminadores de las lenguas por razones de clase, lingüísticas, culturales, étnicas o de género, y ante estereotipos y prejuicios sobre las variedades lingüísticas y sobre sus hablantes.

– Conciencia positiva de la diversidad lingüística y cultural existente en el contexto social y escolar, como manifestación enriquecedora a la que se aporta y de la que se participa; condición necesaria para la adecuada integración de las personas procedentes de otros países, sociedades y culturas.

Bloque 3. Conocimiento de la lengua

3ª. Fonética y Ortografía

– Sonidos y grafías. Principales normas fonéticas y ortográficas (I).

– Uso del acento gráfico y la dièresis en combinaciones vocálicas (diftongos, triptongos, hiatos).

– La puntuación. Uso de los signos de exclamación e interrogación. Uso del guionet, la raya, las comillas y el paréntesis.

– Conocimiento y uso reflexivo de las normas ortográficas, su valor social y la necesidad de ceñirse a la norma lingüística en los escritos.

3b. Norma culta de la lengua

– Observación de los diferentes registros y de los factores que inciden en el uso de la lengua en distintos ámbitos sociales, valoración de la importancia de usar el registro adecuado según las circunstancias de la situación comunicativa.

– Pronunciación de los grupos cultos.

– Pronombres personales tónicos y átonos.

– Interrogativos.

– Lectura en voz alta: párrafos de distinta estructura. Función distintiva de la dicción, la entonación, la intensidad y la pausa.

– Léxico: dialectalismos.

3c. Gramàtica

– L'oració simple. Subjecte i predicat. Tipus de complements. Classes d'oracions.

– Reconeixement del funcionament sintàctic del verb a partir del seu significat; identificació del subjecte i dels complements del verb, distingint entre argumentals i no argumentals; transformació d'oracions per a observar diferents papers semàntics del subjecte (agent, causa, pacient); utilització d'una terminologia sintàctica bàsica: oració; subjecte i predicat; predicat nominal i predicat verbal; subjecte, verb i complements; agent, causa i pacient.

– Identificació i ús reflexiu d'alguns connectors textuais, com els d'orde, explicatius i de contrast, i d'alguns mecanismes de referència interna, tant gramaticals (substitucions pronominals) com lèxics, especialment l'el·lipsi i l'ús d'hiperònims de significat concret.

– Coneixement i ús coherent de les formes verbals en els textos, amb especial atenció als diferents valors del present d'indicatiu.

– Ús de procediments per a compondre els enunciats amb un estil cohesionat, especialment la inserció d'expressions explicatives i la utilització de construccions de participi i de gerundi.

– Identificació i ús de les formes de deixis personal, temporal i espacial (demostratius, adverbis de temps i lloc) en textos orals i escrits.

3d. Lèxic

– Polisèmia, homonímia, sinonímia i antonímia.

Bloc 4. Educació literària

– Desenvolupament de l'autonomia lectora i valoració de la literatura com a font de coneixement del patrimoni cultural valencià i d'altres cultures.

– Els gèneres literaris. Trets característics. Diferenciació dels principals subgèneres literaris a través de la lectura comentada de diverses obres adequades a l'edat.

– La lírica: el ritme i la rima. Mètrica. Versos i estrofes. Lectura comentada i recitació de poemes, posant atenció al valor simbòlic del llenguatge poètic i al sentit dels recursos retòrics més importants, reconeixent els procediments de la versificació i valorar la funció de tots estos elements en el poema.

– La narrativa: estructura. L'èpica, el conte i la novel·la. Lectura comentada de relats, comparar i contrastar temes i elements de la història, formes d'inici, desenvolupament cronològic, desenllaços...

– El teatre: text i representació. Aspectes generals de la tragèdia i de la comèdia. Lectura comentada i dramatitzada de fragments d'obres teatrals; reconèixer alguns subgèneres; posar atenció a l'estructura i als components del text teatral i a les possibilitats de plasmació en una representació teatral.

– Composició de textos d'intenció literària utilitzant alguns dels aprenentatges adquirits en les lectures comentades.

– Contacte, a través de la lectura, amb les autores i els autors de literatura juvenil i general més rellevants de la pròpia cultura i de la cultura universal, tant clàssica com moderna.

– Foment de la lectura per mitjà del contacte amb autores i autors en visites al centre, la lectura de ressenyes i la participació en altres actuacions d'animació lectora (presentacions de llibres, sessions de llibrefòrum, etc.) per a consolidar l'hàbit lector, formar amb sentit crític les preferències personals en la selecció de llibres, i gust per compartir sentiments i emocions suscitats per l'experiència lectora.

Bloc 5. Tècniques de treball

– Ús de diccionaris especialitzats (sinònims, refranys, locucions, dubtes, etc.) i de correctors ortogràfics sobre textos en suport digital.

– Interpretació de les informacions lingüístiques que proporcionen els diccionaris escolars, especialment sobre classes de paraules, sobre relacions semàntiques del lèxic (polisèmia, homonímia, sinonímia, antonímia...) i sobre normativa.

– Anàlisi: estratègies per a una lectura correcta i tècniques per a la presa d'annotacions.

– Síntesi: pràctica en l'elaboració d'esquemes, resums i mapes conceptuals.

3c. Gramática

– La oración simple. Sujeto y predicado. Tipos de complementos. Clases de oraciones.

– Reconocimiento del funcionamiento sintáctico del verbo a partir de su significado; identificar el sujeto y los complementos del verbo, distinguiendo entre argumentales y no argumentales; transformar oraciones para observar diferentes papeles semánticos del sujeto (agente, causa, paciente); utilización de una terminología sintáctica básica: oración; sujeto y predicado; predicado nominal y predicado verbal; sujeto, verbo y complementos; agente, causa y paciente.

– Identificación y uso reflexivo de algunos conectores textuales, como los de orden, explicativos y de contraste, y de algunos mecanismos de referencia interna, tanto gramaticales (sustituciones pronominales) como léxicos, especialmente la elipsis y el uso de hiperónimos de significado concreto.

– Conocimiento y uso coherente de las formas verbales en los textos, con especial atención a los distintos valores del presente de indicativo.

– Uso de procedimientos para componer los enunciados con un estilo cohesionado, especialmente la inserción de expresiones explicativas y el empleo de construcciones de participio y de gerundio.

– Identificación y uso de las formas de deixis personal, temporal y espacial (demostrativos, adverbios de tiempo y lugar) en textos orales y escritos.

3d. Léxico

– Polisemia, homonimia, sinonimia y antonimia.

Bloque 4. Educación literaria

– Desarrollo de la autonomía lectora y aprecio por la literatura como fuente de conocimiento del patrimonio cultural valenciano y de otras culturas.

– Los géneros literarios. Rasgos característicos. Diferenciación de los principales subgéneros literarios a través de la lectura comentada de varias obras adecuadas a la edad.

– La lírica: el ritmo y la rima. Métrica. Versos y estrofes. Lectura comentada y recitado de poemes, con atención al valor simbólico del lenguaje poético y al sentido de los recursos retóricos más importantes, reconociendo los procedimientos de la versificación y valorar la función de todos estos elementos en el poema.

– La narrativa: estructura. La épica, el cuento y la novela. Lectura comentada de relatos, comparar y contrastar temas y elementos de la historia, formas de inicio, desarrollo cronológico, desenlaces...

– El teatro: texto y representación. Aspectos generales de la tragedia y de la comedia. Lectura comentada y dramatizada de fragmentos de obras teatrales; reconocer algunos subgéneros; prestar atención a la estructura y componentes del texto teatral y a las posibilidades de plasmación en una representación teatral.

– Composición de textos de intención literaria por medio de algunos de los aprendizajes adquiridos en las lecturas comentadas.

– Contacto, a través de la lectura, con las autoras y autores de literatura juvenil y general más relevantes de la propia cultura y de la cultura universal, tanto clásica como moderna.

– Fomento de la lectura mediante el contacto con autoras y autores en visitas al centro, lectura de reseñas y participación en otras actuaciones de animación lectora (presentaciones de libros, sesiones de libro-fórum, etc.) para consolidar el hábito lector, formar las preferencias personales, con sentido crítico, en la selección de libros, gusto por compartir sentimientos y emociones suscitados por la experiencia lectora.

Bloque 5. Técnicas de trabajo

– Uso de diccionarios especializados (sinónimos, refranes, locuciones, dudas, etc.) y de correctores ortográficos sobre textos en soporte digital.

– Interpretación de las informaciones lingüísticas que proporcionan los diccionarios escolares, especialmente sobre clases de palabras, sobre relaciones semánticas del léxico (polisemia, homonimia, sinonimia, antonimia...) y sobre normativa.

– Análisis: estrategias para una lectura correcta y técnicas para la toma de anotaciones.

– Síntesis: práctica en la elaboración de esquemas, resúmenes y mapas conceptuales.

– Utilització progressivament autònoma de les biblioteques (del centre, virtuals, etc.) i de les tecnologies de la informació i la comunicació, com a font d'informació i de models per a la composició escrita.

– Presentació de la informació. Tractament informàtic de textos (II).

– Interés per la bona presentació dels textos escrits tant en suport de paper com digital, i respecte per les normes gramaticals, ortogràfiques i tipogràfiques (titulació, espais, marges, paràgrafs, etc.).

Castellà: Llengua i Literatura

Bloc 1. Comunicació

– Funcions del llenguatge.

– Reconeixement de les diferències contextuais i formals rellevants entre comunicació oral i escrita, entre els usos col·loquials i formals, en els discursos aliens i en l'elaboració dels propis.

– Reconeixement d'alguns significats contextuais que poden adquirir les modalitats de l'oració.

– Mediació per a assegurar l'èxit de la comunicació oral i escrita. Actuació com a intermediari entre els interlocutors que no poden comprendre's de manera directa. Utilització de la interpretació oral, fent resums de la llengua de l'emissor, quan el receptor no comprén el missatge original.

– Tipologies textuais: exposició, narració, descripció, argumentació, conversa i diàleg.

1ª. Habilitats lingüístiques. Escoltar, parlar i conversar

– Comprensió d'informacions d'actualitat procedents dels mitjans de comunicació audiovisual.

– Comprensió de textos orals utilitzats en l'àmbit acadèmic, amb especial atenció a la presentació de treballs i instruccions per a fer-los, a les exposicions orals breus i a l'obtenció d'informacions dels mitjans de comunicació en informatius i documentals.

– Exposició d'informacions tretes de diversos mitjans de comunicació posant en relleu les diferències observades en la manera de presentar uns mateixos fets.

– Presentació d'informacions, prèviament preparades, sobre temes d'interés per a l'alumnat, de manera ordenada i clara, amb ajuda de mitjans audiovisuals i de les tecnologies de la informació i la comunicació.

– Participació activa en situacions de comunicació pròpies de l'àmbit acadèmic, especialment en les propostes sobre la manera d'organitzar l'activitat, en l'aportació d'informacions útils per al treball en comú i en l'exposició d'informes breus sobre les tasques realitzades.

– Actitud de cooperació i de respecte en situacions d'aprenentatge compartit.

– Coneixement i ús de les estratègies i les normes per a l'intercanvi comunicatiu: escolta atenta, exposició clara, respecte del torn de paraula; participació fent aportacions, control de la impulsivitat, comentaris orals i juí personal respectuosos amb les sensacions, les experiències, les idees, les opinions i els coneixements dels altres, i atenció a les fórmules de cortesia.

– Utilització de la llengua per a prendre consciència dels coneixements, les idees i els sentiments propis i per a regular la conducta d'un mateix.

1b. Habilitats lingüístiques. Llegir. Comprensió de textos escrits

– Comprensió de textos propis de la vida quotidiana i de les relacions socials en àmbits pròxims a l'experiència de l'alumnat, com ara normes, avisos i comunicacions.

– Comprensió de textos dels mitjans de comunicació, especialment d'informació sobre fets, notícies i cròniques, tot considerant l'estructura del periòdic, en suport de paper i digital (seccions i gèneres), i els elements paratextuals.

– Comprensió de textos de l'àmbit acadèmic, amb especial atenció als expositius i explicatius, a les instruccions per a fer treballs; a la consulta, en diversos suports, de diccionaris, glossaris i altres fonts d'informació, com ara enciclopèdies i pàgines web educatives.

– Utilización progresivamente autónoma de las bibliotecas (del centro, virtuales, etc.) y de las tecnologías de la información y la comunicación, como fuente de información y de modelos para la composición escrita.

– Presentación de la información. Tratamiento informático de textos (II).

– Interés por la buena presentación de los textos escritos tanto en soporte papel como digital, con respeto a las normas gramaticales, ortográficas y tipográficas (titulación, espacios, márgenes, párrafos, etc.).

Castellano: lengua y literatura

Bloque 1. Comunicación

– Funciones del lenguaje.

– Reconocimiento de las diferencias contextuales y formales relevantes entre comunicación oral y escrita, entre los usos coloquiales y formales, en los discursos ajenos y en la elaboración de los propios.

– Reconocimiento de algunos significados contextuales que pueden adquirir las modalidades de la oración.

– Mediación para asegurar el éxito de la comunicación oral y escrita. Actuación como intermediario entre los interlocutores que no pueden comprenderse de forma directa. Utilización de la interpretación oral, haciendo resúmenes de la misma lengua, cuando el interlocutor no comprende el mensaje original.

– Tipologías textuales: exposición, narración, descripción, argumentación, conversación y diálogo.

1ª. Habilidades lingüísticas. Escuchar, hablar y conversar

– Comprensió de informaciones de actualitat procedents de los medios de comunicación audiovisual.

– Comprensió de textos orales utilizados en el ámbito académico atendiendo, especialmente, a la presentación de tareas e instrucciones para su realización, a breves exposiciones orales y a la obtención de informaciones de los medios de comunicación en informativos y documentales.

– Exposición de informaciones tomadas de distintos medios de comunicación, y puesta de relieve de las diferencias observadas en el modo de presentar unos mismos hechos.

– Presentación de informaciones, previamente preparadas, sobre temas de interés del alumnado de forma ordenada y clara, con ayuda de medios audiovisuales y de las tecnologías de la información y la comunicación.

– Participación activa en situaciones de comunicación propias del ámbito académico, especialmente en las propuestas sobre el modo de organizar la actividad, en la aportación de informaciones útiles para el trabajo en común y en la exposición de breves informes sobre las tareas realizadas.

– Actitud de cooperación y de respeto en situaciones de aprendizaje compartido.

– Conocimiento y uso de las estrategias y las normas para el intercambio comunicativo: escucha atenta, exposición clara, respeto del turno de palabra; participación mediante aportaciones, control de la impulsividad, comentarios orales y juicio personal que respete las sensaciones, experiencias, ideas, opiniones y conocimientos de las otras y los otros, y atención a las fórmulas de cortesia.

– Utilización de la lengua para tomar conciencia de los conocimientos, las ideas y los sentimientos propios y para regular la propia conducta.

1b. Habilidades lingüísticas. Leer. Comprensió de textos escritos

– Comprensió de textos propis de la vida cotidiana y de las relaciones sociales en ámbitos pròxims a la experiencia del alumnado, como normas, avisos y comunicaciones. Instrucciones de uso y circulares

– Comprensió de textos de los medios de comunicación, especialmente de información sobre hechos, noticias y crónicas, atendiendo a la estructura del periódico, en soporte papel y digital (secciones y géneros), y a los elementos paratextuales.

– Comprensió de textos del ámbito académico, con atención especialmente a los expositivos y explicativos; a las instrucciones para realizar tareas; a la consulta, en diversos soportes, de diccionarios, glosarios y otras fuentes de información, como enciclopedias y páginas web educativas.

– Actitud reflexiva i crítica respecte a la informació disponible davant dels missatges que impliquen qualsevol tipus de discriminació, incloent-hi la manifestació de prejudis lingüístics.

1c. Habilitats lingüístiques. Escriure. Composició de textos escrits

– Composició de textos propis de la vida quotidiana i de les relacions socials en àmbits pròxims a l'experiència de l'alumnat, amb especial atenció a la participació en fòrums i a les cartes de sol·licitud.

– Composició de textos propis dels mitjans de comunicació, especialment cròniques, destinats a un suport imprès i digital, a àudio o a vídeo.

– Composició, en suport de paper i digital, de textos propis de l'àmbit acadèmic, especialment resums, exposicions i explicacions senzilles, glossaris i informes de tasques i aprenentatges efectuats.

– Interés per la composició escrita com a font d'informació i aprenentatge, com a forma de comunicar les experiències i els coneixements propis i com a forma de regular la conducta.

Bloc 2. Llengua i societat

– La variació geogràfica, social i estilística.

– L'estàndard.

– Consideració del valencià com a idioma propi de la Comunitat Valenciana, apte per a tot tipus d'usos funcionals i vehicle necessari de cultura.

– Acceptació de la conveniència i la necessitat de dominar el valencià i el castellà a la Comunitat Valenciana.

– Incorporació del valencià en tots els àmbits d'ús de la llengua i per a qualsevol funció comunicativa, en un procés de compromís personal en la recuperació cultural i la normalitat lingüística.

– Respecte per les sensacions i pels sentiments, les experiències, les idees, les opinions i els coneixements expressats pels parlants d'altres llengües.

– Ús d'un llenguatge no discriminatori i respectuós amb les diferències lingüístiques, culturals, ètniques o de gènere.

– Actitud de rebuig davant dels usos discriminadors de les llengües per raons de classe, lingüístiques, culturals, ètniques o de gènere, i davant d'estereotips i prejudis sobre les varietats lingüístiques i sobre els seus parlants.

– Consciència positiva de la diversitat lingüística i cultural existent en el context social i escolar, com a manifestació enriquidora a la qual s'aporta i de la qual es participa, condició necessària per a la integració adequada de les persones procedents d'altres països, societats i cultures.

Bloc 3. Coneixement de la llengua

3ª. Fonètica i ortografia

– Sons i grafies. Principals normes fonètiques i ortogràfiques (I).

– Ús de l'accent gràfic en combinacions vocàliques (diftongs, triptongs, hiats).

– La puntuació. Ús dels signes d'exclamació i interrogació. Ús del guió, la ratlla, les cometes i el parèntesi.

– Coneixement i ús reflexiu de les normes ortogràfiques; reconeixement del seu valor social i de la necessitat de cenyir-se a la norma lingüística en els escrits.

3b. Norma culta de la llengua

– Observació dels diferents registres i dels factors que incidixen en l'ús de la llengua en diferents àmbits socials; valoració de la importància d'usar el registre adequat segons les circumstàncies de la situació comunicativa.

– Pronunciació dels grups cultes.

– Pronoms.

– Interrogatius.

– Lectura en veu alta: paràgrafs de distinta estructura. Funció distintiva de la dicció, l'entonació, la intensitat i la pausa.

– Lèxic: dialectalismes.

3c. Gramàtica

– L'oració simple. Subjecte i predicat. Tipus de complements. Classes d'oracions.

– Reconeixement del funcionament sintàctic del verb a partir del seu significat; identificació del subjecte i dels complements del verb,

– Actitud reflexiva y crítica con respecto a la información disponible ante los mensajes que supongan cualquier tipo de discriminación, incluida la manifestación de prejuicios lingüísticos.

1c. Habilidades lingüísticas. Escribir. Composición de textos escritos

– Composición de textos propios de la vida cotidiana y de las relaciones sociales en ámbitos próximos a la experiencia del alumnado, con especial atención a la participación en foros y a las cartas de solicitud.

– Composición de textos propios de los medios de comunicación, especialmente crónicas, destinados a un soporte impreso y digital, a audio o a vídeo.

– Composición, en soporte de papel y digital, de textos propios del ámbito académico, especialmente resúmenes, exposiciones y explicaciones sencillas, glosarios e informes de tareas y aprendizajes efectuados.

– Interés por la composición escrita como fuente de información y aprendizaje, como forma de comunicar las experiencias y los conocimientos propios, y como forma de regular la conducta.

Bloque 2. Lengua y sociedad

– La variación geográfica, social y estilística.

– El estándar

– Consideración del valenciano como idioma propio de la Comunitat Valenciana, apto para todo tipo de usos funcionales y vehículo necesario de cultura.

– Aceptación de la conveniencia y la necesidad de dominar el valenciano y el castellano en la Comunitat Valenciana.

– Incorporación del valenciano en todos los ámbitos de uso de la lengua y para toda función comunicativa, en un proceso de compromiso personal en la recuperación cultural y la normalidad lingüística.

– Respeto por las sensaciones y por los sentimientos, las experiencias, las ideas, las opiniones y los conocimientos expresados por los hablantes de otras lenguas.

– Uso de un lenguaje no discriminatorio y respetuoso con las diferencias lingüísticas, culturales, étnicas o de género.

– Actitud de rechazo ante los usos discriminadores de las lenguas por razones de clase, lingüísticas, culturales, étnicas o de género, y ante estereotipos y prejuicios sobre las variedades lingüísticas y sobre sus hablantes.

– Conciencia positiva de la diversidad lingüística y cultural existente en el contexto social y escolar, como manifestación enriquecedora a la que se aporta y de la que se participa; condición necesaria para la adecuada integración de las personas procedentes de otros países, sociedades y culturas.

Bloque 3. Conocimiento de la lengua

3ª. Fonética y Ortografía

– Sonidos y grafías. Principales normas fonéticas y ortográficas (I).

– Uso de la tilde en combinaciones vocálicas (diftongos, triptongos, hiatos).

– La puntuación. Uso de los signos de exclamación e interrogación. Uso del guión, la raya, las comillas y el paréntesis.

– Conocimiento y uso reflexivo de las normas ortográficas, apreciando su valor social y la necesidad de ceñirse a la norma lingüística en los escritos.

3b. Norma culta de la lengua

– Observación de los diferentes registros y de los factores que inciden en el uso de la lengua en distintos ámbitos sociales, valoración de la importancia de usar el registro adecuado según las circunstancias de la situación comunicativa.

– Pronunciación de los grupos cultos.

– Pronombres.

– Interrogativos.

– Lectura en voz alta: párrafos de distinta estructura. Función distintiva de la dicción, la entonación, la intensidad y la pausa.

– Léxico: dialectalismos.

3c. Gramática

– La oración simple. Sujeto y predicado. Tipos de complementos. Clases de oraciones.

– Reconocimiento del funcionamiento sintáctico del verbo a partir de su significado; identificar el sujeto y los complementos del verbo,

distingint entre argumentals i no argumentals; transformació d'oracions per a observar diferents papers semàntics del subjecte (agent, causa, pacient); utilització d'una terminologia sintàctica bàsica: oració; subjecte i predicat; predicat nominal i predicat verbal; subjecte, verb i complements; agent, causa i pacient.

– Identificació i ús reflexiu d'alguns connectors textuais, com els d'orde, explicatius i de contrast, i d'alguns mecanismes de referència interna, tant gramaticals (substitucions pronominals) com lèxics, especialment l'el·lipsi i l'ús d'hiperònims de significat concret.

– Coneixement i ús coherent de les formes verbals en els textos, amb especial atenció als diferents valors del present d'indicatiu.

– Ús de procediments per a compondre els enunciats amb un estil cohesionat, especialment la inserció d'expressions explicatives i la utilització de construccions de participi i de gerundi.

– Identificació i ús de les formes de dixi personal, temporal i espacial (demostratiu, adverbis de temps i lloc) en textos orals i escrits.

3d. Lèxic

– Polisèmia, homonímia, sinonímia i antonímia.

Bloc 4. Educació literària

– Desenvolupament de l'autonomia lectora i valoració de la literatura com a font de coneixement del patrimoni cultural valencià i d'altres cultures.

– Els gèneres literaris. Trets característics. Diferenciació dels principals subgèneres literaris a través de la lectura comentada de diverses obres adequades a l'edat.

– La lírica: el ritme i la rima. Mètrica. Versos i estrofes. Lectura comentada i recitació de poemes, posant atenció al valor simbòlic del llenguatge poètic i al sentit dels recursos retòrics més importants, reconeixent els procediments de la versificació i valorar la funció de tots estos elements en el poema.

– La narrativa: estructura. L'èpica, el conte i la novel·la. Lectura comentada de relats, comparar i contrastar temes i elements de la història, formes d'inici, desenvolupament cronològic, desenllaços...

– El teatre: text i representació. Aspectes generals de la tragèdia i de la comèdia. Lectura comentada i dramatitzada de fragments d'obres teatrals; reconèixer alguns subgèneres; posar atenció a l'estructura i als components del text teatral i a les possibilitats de plasmació en una representació teatral.

– Composició de textos d'intenció literària utilitzant alguns dels aprenentatges adquirits en les lectures comentades.

– Contacte, a través de la lectura, amb les autores i els autors de literatura juvenil i general més rellevants de la pròpia cultura i de la cultura universal, tant clàssica com moderna.

– Foment de la lectura per mitjà del contacte amb autores i autors en visites al centre, la lectura de ressenyes i la participació en altres actuacions d'animació lectora (presentacions de llibres, sessions de llibre-fòrum, etc.) per a consolidar l'hàbit lector, formar amb sentit crític les preferències personals en la selecció de llibres, i gust per compartir sentiments i emocions suscitats per l'experiència lectora.

Bloc 5. Tècniques de treball

– Ús de diccionaris especialitzats (sinònims, refranys, locucions, dubtes, etc.) i de correctors ortogràfics sobre textos en suport digital.

– Interpretació de les informacions lingüístiques que proporcionen els diccionaris escolars, especialment sobre classes de paraules, sobre relacions semàntiques del lèxic (polisèmia, homonímia, sinonímia, antonímia...) i sobre normativa.

– Anàlisi: estratègies per a una lectura correcta i tècniques per a la presa d'anotacions.

– Síntesi: pràctica en l'elaboració d'esquemes, resums i mapes conceptuals.

– Utilització progressivament autònoma de les biblioteques (del centre, virtuals, etc.) i de les tecnologies de la informació i la comunicació, com a font d'informació i de models per a la composició escrita.

distinguiendo entre argumentales y no argumentales; transformar oraciones para observar diferentes papeles semánticos del sujeto (agente, causa, paciente); utilización de una terminología sintáctica básica: oración; sujeto y predicado; predicado nominal y predicado verbal; sujeto, verbo y complementos; agente, causa y paciente.

– Identificación y uso reflexivo de algunos conectores textuales, como los de orden, explicativos y de contraste, y de algunos mecanismos de referencia interna, tanto gramaticales (sustituciones pronominales) como léxicos, especialmente la elipsis y el uso de hiperónimos de significado concreto.

– Conocimiento y uso coherente de las formas verbales en los textos, con especial atención a los distintos valores del presente de indicativo.

– Uso de procedimientos para componer los enunciados con un estilo cohesionado, especialmente la inserción de expresiones explicativas y el empleo de construcciones de participio y de gerundio.

– Identificación y uso de las formas de deixis personal, temporal y espacial (demostrativos, adverbios de tiempo y lugar) en textos orales y escritos.

3d. Léxico

– Polisemia, homonimia, sinonimia y antonimia.

Bloque 4. Educación literaria

– Desarrollo de la autonomía lectora y aprecio por la literatura como fuente de conocimiento del patrimonio cultural valenciano y de otras culturas.

– Los géneros literarios. Rasgos característicos. Diferenciación de los principales subgéneros literarios a través de la lectura comentada de varias obras adecuadas a la edad.

– La lírica: el ritmo y la rima. Métrica. Versos y estrofes. Lectura comentada y recitado de poemas, con atención al valor simbólico del lenguaje poético y al sentido de los recursos retóricos más importantes, reconocimiento de los procedimientos de la versificación y valorar la función de todos estos elementos en el poema.

– La narrativa: estructura. La épica, el cuento y la novela. Lectura comentada de relatos, que compare y contraste temas y elementos de la historia, formas de inicio, desarrollo cronológico, desenlaces...

– El teatro: texto y representación. Aspectos generales de la tragedia y de la comedia. Lectura comentada y dramatizada de fragmentos de obras teatrales; reconocer algunos subgéneros; prestar atención a la estructura y componentes del texto teatral y a las posibilidades de plasmación en una representación teatral.

– Composición de textos de intención literaria por medio de algunos de los aprendizajes adquiridos en las lecturas comentadas.

– Contacto, a través de la lectura, con las autoras y autores de literatura juvenil y general más relevantes de la propia cultura y de la cultura universal, tanto clásica como moderna.

– Fomento de la lectura mediante el contacto con autoras y autores en visitas al centro, lectura de reseñas y participación en otras actuaciones de animación lectora (presentaciones de libros, sesiones de libro-fórum, etc.) para consolidar el hábito lector, formar las preferencias personales, con sentido crítico, en la selección de libros, y gusto por compartir sentimientos y emociones suscitados por la experiencia lectora.

Bloque 5. Técnicas de trabajo

– Uso de diccionarios especializados (sinónimos, refranes, locuciones, dudas, etc.) y de correctores ortográficos sobre textos en soporte digital.

– Interpretación de las informaciones lingüísticas que proporcionan los diccionarios escolares, especialmente sobre clases de palabras, sobre relaciones semánticas del léxico (polisemia, homonimia, sinonimia, antonimia...) y sobre normativa.

– Análisis: estrategias para una lectura correcta y técnicas para la toma de anotaciones.

– Síntesis: práctica en la elaboración de esquemas, resúmenes y mapas conceptuales.

– Utilización progresivamente autónoma de las bibliotecas (del centro, virtuales, etc.) y de las tecnologías de la información y la comunicación, como fuente de información y de modelos para la composición escrita.

– Presentació de la informació. Tractament informàtic de textos (II).

– Interés per la bona presentació dels textos escrits tant en suport de paper com digital, i respecte per les normes gramaticals, ortogràfiques i tipogràfiques (titulació, espais, marges, paràgrafs, etc.).

Criteris d'avaluació

1. Captar les idees essencials i les intencions de textos orals, de diferent tipus i distint nivell de formalització, i reproduir-ne el contingut en textos orals o escrits. Utilitzar la llengua per a adquirir nous coneixements.

2. Aplicar els coneixements sobre el valencià i el castellà i les normes de l'ús lingüístic per a solucionar problemes de comprensió de textos orals i escrits i per a compondre i revisar, de manera progressivament autònoma, els textos propis d'este curs.

3. Participar en situacions de comunicació, dirigides o espontànies, respectant les normes de la comunicació: usar el torn de paraula; organitzar el discurs, escoltar i incorporar les intervencions dels altres.

4. Valorar el valencià com a vehicle de comunicació i usar-lo progressivament en situacions formals i informals. Incorporar el valencià a tots els àmbits d'ús de la llengua, especialment a l'àmbit acadèmic com a vehicle d'aprenentatge.

5. Fer ús de la mediació per a assegurar l'èxit de la comunicació oral i escrita. Actuar com a intermediari entre els interlocutors que no poden comprendre's de manera directa. Utilitzar la interpretació oral, fent resums de la llengua de l'emissor, quan el receptor no comprén el missatge original.

6. Reconèixer en un text les diferents funcions del llenguatge.

7. Reconèixer i ser capaç d'utilitzar els diferents tipus de textos (expositius, narratius, descriptius, argumentatius, conversacionals i dialogats) i les seues estructures formals.

8. Reconèixer, junt amb el propòsit i la idea general, idees, fets o dades rellevants en textos orals d'àmbits socials pròxims a l'experiència de l'alumnat i de l'àmbit acadèmic; captar la idea global i la rellevància d'informacions sentides en ràdio o en televisió i seguir instruccions per a realitzar autònomament tasques d'aprenentatge.

9. Fer exposicions orals senzilles sobre temes que tinguen interès per a l'alumnat i que siguen pròxims al seu entorn, amb l'ajuda de mitjans audiovisuals i de les tecnologies de la informació i la comunicació, de manera ordenada i fluida, ajustant-se a un pla o guió previ; seguir un orde lògic en la presentació d'informacions i arguments; adequar el llenguatge utilitzat al contingut i a la situació comunicativa; mantindre l'atenció del receptor.

10. Sintetitzar oralment el sentit global de textos escrits expositius i argumentatius, identificar-ne les intencions, diferenciar les idees principals i secundàries, reconèixer possibles incoherències o ambigüitats en el contingut i aportar una opinió personal.

11. Elaborar el resum d'una exposició o argumentació oral sobre un tema específic i conegut, reflectint els principals arguments i punts de vista dels participants.

12. Integrar informacions procedents de diferents textos sobre un tema, a fi d'elaborar un text de síntesi en què es reflectisquen tant les informacions principals i punts de vista trobats com el punt de vista propi.

13. Extraure informacions concretes i identificar el propòsit en textos escrits d'àmbits socials pròxims a l'experiència de l'alumnat; seguir instruccions de certa extensió en processos poc complexos; identificar el tema general i els temes secundaris; i distingir com està organitzada la informació. Aplicar tècniques d'organització d'idees, com ara esquemes jeràrquics o mapes conceptuais.

14. Narrar, exposar, explicar, resumir i comentar en suport de paper i digital; usar el registre adequat; organitzar les idees amb claredat; enllaçar els enunciats en seqüències lineals cohesionades; respectar les normes gramaticals, ortogràfiques i tipogràfiques. Valorar la importància de planificar i revisar el text. Redactar cròniques periodístiques breus organitzant la informació de manera jeràrquica.

15. Conèixer la diversitat lingüística d'Europa, la realitat plurilingüe i pluricultural d'Espanya i de la Comunitat Valenciana. Valorar

– Presentación de la información. Tratamiento informático de textos (II).

– Interés por la buena presentación de los textos escritos tanto en soporte papel como digital, con respeto a las normas gramaticales, ortográficas y tipográficas (titulación, espacios, márgenes, párrafos, etc.).

Criterios de evaluación

1. Captar las ideas esenciales y las intenciones de textos orales, de diferente tipo y distinto nivel de formalización, y reproducir su contenido en textos orales o escritos. Utilizar la lengua para adquirir nuevos conocimientos.

2. Aplicar los conocimientos sobre el valenciano y el castellano y las normas del uso lingüístico para solucionar problemas de comprensión de textos orales y escritos y para la composición y revisión, progresivamente autónoma, de los textos propios de este curso.

3. Participar en situaciones de comunicación, dirigidas o espontáneas, respetando las normas de la comunicación: turno de palabra; organizar el discurso, escuchar e incorporar las intervenciones de los demás.

4. Valorar el valenciano como vehículo de comunicación y usarlo progresivamente en situaciones formales e informales. Incorporar el valenciano a todos los ámbitos de uso de la lengua, especialmente al ámbito académico como vehículo de aprendizaje.

5. Hacer uso de la mediación para asegurar el éxito de la comunicación oral y escrita. Actuar como intermediario entre los interlocutores que no pueden comprenderse de forma directa. Utilizar la interpretación oral, haciendo resúmenes de la lengua del emisor, cuando el receptor no comprende el mensaje original.

6. Reconocer en un texto las diferentes funciones del lenguaje.

7. Reconocer y ser capaz de utilizar los diferentes tipos de textos (expositivos, narrativos, descriptivos, argumentativos, conversacionales y dialogados) y sus estructuras formales.

8. Reconocer, junto al propósito y la idea general, ideas, hechos o datos relevantes en textos orales de ámbitos sociales pròxims a la experiencia del alumnado y en el ámbito académico; captar la idea global y la relevancia de informaciones oídas en radio o en televisión y seguir instrucciones para realizar autónomamente tareas de aprendizaje.

9. Realizar exposiciones orales sencillas sobre temas que sean del interés del alumnado y pròxims a su entorno, con la ayuda de medios audiovisuales y de las tecnologías de la información y la comunicación, de forma ordenada y fluida, ajustándose a un plan o guió previo; seguir un orden lógico en la presentación de las informaciones y argumentos; adecuar el lenguaje utilizado al contenido, a la situación comunicativa; mantener la atención del receptor.

10. Sintetizar oralmente el sentido global de textos escritos expositivos y argumentativos, identificar sus intenciones, diferenciar las ideas principales y secundarias, reconocer posibles incoherencias o ambigüedades en el contenido y aportar una opinión personal.

11. Elaborar el resumen de una exposición o argumentación oral sobre un tema específico y conocido, reflejando los principales argumentos y puntos de vista de los participantes.

12. Integrar informaciones procedentes de diferentes textos sobre un tema, con el fin de elaborar un texto de síntesis en el que se reflejen tanto las principales informaciones y puntos de vista encontrados como el punto de vista propio.

13. Extraer informaciones concretas e identificar el propósito en textos escritos de ámbitos sociales pròxims a la experiencia del alumnado; seguir instrucciones de cierta extensión en procesos poco complejos; identificar el tema general y temas secundarios; distinguir cómo está organizada la información. Aplicar técnicas de organización de ideas, como esquemas jeràrquics o mapes conceptuais.

14. Narrar, exponer, explicar, resumir y comentar en soporte papel y digital; utilizar el registro adecuado; organizar las ideas con claridad; enlazar los enunciados en secuencias lineales cohesionadas; respetar las normas gramaticales, ortográficas y tipográficas. Valorar la importancia de la planificación y revisión de los textos. Redactar crónicas periodísticas breves organizando la información de forma jeràrquica.

15. Conocer la diversidad lingüística de Europa, la realidad plurilingüe y pluricultural de España y de la Comunitat Valenciana. Valorar

esta diversitat com un patrimoni que ens enriqueix a tots i a totes. Considerar les diferents situacions que plantegen les llengües en contacte.

16. Identificar els trets lingüístics propis de distints usos geogràfics, socials i estilístics de la llengua, per mitjà de l'observació directa i la comparació de produccions diverses.

17. Conèixer una terminologia lingüística bàsica en les activitats de reflexió sobre l'ús. Conèixer i aplicar correctament les normes d'accentuació vigents. Conèixer l'estructura de l'oració i les diferents classes d'oració. Esbrinar les principals relacions de significat.

18. Incorporar la lectura i l'escriptura com a mitjans d'enriquiment personal.

19. Conèixer els gèneres literaris. Identificar el gènere a què pertany un text literari llegit en la seua totalitat, reconèixer-ne els elements estructurals bàsics, els grans tipus de recursos lingüístics i emetre una opinió personal. Aprendre a classificar els textos llegits per gèneres literaris.

20. Exposar una opinió sobre la lectura personal d'una obra completa adequada a l'edat; reconèixer l'estructura de l'obra i els elements del gènere; valorar l'ús del llenguatge i el punt de vista de l'autor; diferenciar contingut literal i sentit de l'obra, i relacionar el contingut amb la pròpia experiència.

21. Utilitzar els coneixements literaris en la comprensió i la valoració de textos breus o fragments, considerant els temes i motius de la tradició, la caracterització dels subgèneres literaris, la versificació, l'ús del llenguatge i la funcionalitat dels recursos retòrics en el text.

22. Compondre textos, en suport de paper i digital, prenent com a model textos literaris llegits i comentats en l'aula, o realitzar-hi algunes transformacions. Conèixer el procés que porta del text dramàtic a la representació teatral.

23. Aprendre i utilitzar tècniques senzilles de maneig de la informació: busca, elaboració i presentació, amb ajuda dels mitjans tradicionals i l'aplicació de les noves tecnologies. Planificar i dur a terme, individualment o en equip, la consulta de diccionaris especialitzats i obres de consulta diverses, en el marc de treballs senzills d'investigació. Utilitzar els processadors de textos i ser capaç d'aplicar-los a treballs senzills d'investigació, fent ús dels mitjans informàtics complementaris (Internet, bases de dades, CD-ROM, processadors de textos, etc.).

24. Identificar, en textos orals i escrits, imatges i expressions que denoten alguna forma de discriminació (de gènere, social, relacionada amb el grup ètnic, etc.), evitar-ne l'ús i utilitzar el llenguatge com a mitjà de resolució de conflictes.

Tercer curs

Continguts

Valencià: Llengua i Literatura

Bloc 1 Comunicació

– Els mitjans de comunicació: la premsa, la ràdio i la televisió (gèneres informatius).

– Mediació per a assegurar l'èxit de la comunicació oral i escrita. Actuació com a intermediari entre els interlocutors que no poden comprendre's de manera directa. Utilització de la interpretació oral i la traducció escrita, així com saber fer resums i paràfrasis de la llengua de l'emissor quan el receptor no comprén el missatge original.

1ª. Estructures formals del text

– Estructures narratives (conte, novel·la, notícia, crònica, reportatge, etc.).

– Estructures descriptives (descripció científica, literària, etc.).

– Estructures conversacionals i dialogades (entrevista, enquesta, teatre, etc.).

– Estructures expositives i explicatives (exposició oral, esquemes, resums, mapes conceptuals, projectes, informes, documentals, convocatòries, reglaments, actes, etc.).

1b. Habilitats lingüístiques. Escoltar, parlar i conversar

– Comprensió de textos procedents dels mitjans de comunicació audiovisual, com ara reportatges i entrevistes.

– Comprensió de textos orals utilitzats en l'àmbit acadèmic, amb especial atenció a la presentació de treballs i instruccions per a fer-los,

esta diversidad como un patrimonio que nos enriquece. Considerar las diferentes situaciones que plantean las lenguas en contacto.

16. Identificar los rasgos lingüísticos propios de distintos usos geográficos, sociales y estilísticos de la lengua, mediante la observación directa y la comparación de producciones diversas.

17. Conocer una terminología lingüística básica en las actividades de reflexión sobre el uso. Conocer y aplicar correctamente las normas de acentuación vigentes. Conocer la estructura de la oración y las diferentes clases de oración. Averiguar las principales relaciones de significado.

18. Incorporar la lectura y la escritura como medios de enriquecimiento personal.

19. Conocer los géneros literarios. Identificar el género al que pertenece un texto literario leído en su totalidad, reconocer los elementos estructurales básicos, los grandes tipos de recursos lingüísticos y emitir una opinión personal. Aprender a clasificar los textos leídos por géneros literarios.

20. Exponer una opinión sobre la lectura personal de una obra completa adecuada a la edad; reconocer la estructura de la obra y los elementos del género; valorar el uso del lenguaje y el punto de vista de la autora o autor; diferenciar contenido literal y sentido de la obra, y relacionar el contenido con la propia experiencia.

21. Utilizar los conocimientos literarios en la comprensión y la valoración de textos breves o fragmentos, atendiendo a los temas y motivos de la tradición, a la caracterización de los subgéneros literarios, a la versificación, al uso del lenguaje y a la funcionalidad de los recursos retóricos en el texto.

22. Componer textos, en soporte papel y digital, tomando como modelo textos literarios leídos y comentados en el aula, o realizar algunas transformaciones en esos textos. Conocer el proceso que lleva del texto dramático a la representación teatral.

23. Aprender y utilizar técnicas sencillas de manejo de la información: búsqueda, elaboración y presentación, con ayuda de los medios tradicionales y de las nuevas tecnologías. Planificar y llevar a cabo, individualmente o en equipo, la consulta de diccionarios especializados y obras de consulta diversas, en el marco de trabajos sencillos de investigación. Manejar los procesadores de textos y ser capaz de aplicarlos a trabajos sencillos de investigación, utilizando los medios informáticos complementarios (Internet, bases de datos, CD-ROM, procesadores de textos, etc.).

24. Identificar, en textos orales y escritos, imágenes y expresiones que denoten alguna forma de discriminación (de género, social, relacionada con el grupo étnico, etc.), evitar el uso de las mismas y utilizar el lenguaje como medio de resolución de conflictos.

Tercer curso

Contenidos

Valenciano: lengua y literatura

Bloque 1. Comunicación

– Los medios de comunicación: la prensa, la radio y la televisión (géneros informativos).

– Mediación para asegurar el éxito de la comunicación oral y escrita. Actuación como intermediario entre los interlocutores que no pueden comprenderse de forma directa. Utilización de la interpretación oral y la traducción escrita, así como saber hacer resúmenes y paráfrasis de la lengua del emisor cuando el receptor no comprende el mensaje original.

1ª. Estructuras formales del texto

– Estructuras narratives (cuento, novela, noticia, crònica, reportaje, etc.).

– Estructuras descriptivas (descripció científica, literaria, etc.).

– Estructuras conversacionales y dialogadas (entrevista, encuesta, teatro, etc.).

– Estructuras expositivas y explicativas (exposición oral, esquemas, resúmenes, mapas conceptuales, proyectos, informes, documentales, convocatorias, reglamentos, actas, etc.)

1b. Habilidades lingüísticas. Escuchar, hablar y conversar

– Comprensió de textos procedentes de los medios de comunicación audiovisual, como reportajes y entrevistas.

– Comprensió de textos orales utilizados en el ámbito académico, atendiendo especialmente a la presentación de tareas e instruccio-

a les exposicions orals breus i a l'obtenció d'informacions dels mitjans de comunicació en informatius, documentals, reportatges o entrevistes.

– Exposició de la informació tretada d'un mitjà de comunicació sobre un tema d'actualitat, respectant les normes que regixen la interacció oral.

– Explicacions orals senzilles de forma ordenada i clara, prèviament preparades, sobre fets d'actualitat social, política o cultural, que siguen d'interés per a l'alumnat, amb ajuda de mitjans audiovisuals i de les tecnologies de la informació i la comunicació.

– Intervenció activa en situacions de comunicació pròpies de l'àmbit acadèmic, especialment en les propostes sobre la manera d'organitzar l'activitat, en l'aportació d'informacions útils per al treball en comú i en l'exposició d'informes sobre les tasques realitzades.

– Coneixement de les diferències entre usos orals informals i formals de la llengua; consciència de les situacions comunicatives en que resulta adequat cada ús.

– Actitud de cooperació i de respecte en situacions d'aprenentatge compartit.

– Coneixement i ús de les estratègies i les normes per a l'intercanvi comunicatiu: escolta atenta, exposició clara, respecte del torn de paraula; participació fent aportacions, control de la impulsivitat, comentaris orals i judici personal respectuosos amb les sensacions, les experiències, les idees, les opinions i els coneixements dels altres, i atenció a les fórmules de cortesia.

– Utilització de la llengua per a prendre consciència dels coneixements, les idees i els sentiments propis i per a regular la conducta d'un mateix.

Ic. Habilitats lingüístiques. Llegir. Comprensió de textos escrits

– Comprensió de textos propis de la vida quotidiana i de les relacions socials, com ara convocatòries i ordres del dia, actes de reunions i reglaments.

– Comprensió de textos dels mitjans de comunicació, reconeixent les diferències entre informació i opinió en cròniques, reportatges i entrevistes.

– Comprensió de textos de l'àmbit acadèmic, amb especial atenció a la consulta, en diversos suports, de diccionaris, glossaris i altres fonts d'informació.

– Actitud reflexiva i crítica respecte a la informació disponible davant dels missatges que impliquen qualsevol tipus de discriminació, incloent-hi la manifestació de prejudis lingüístics.

Id. Habilitats lingüístiques. Escriure. Composició de textos escrits

– Composició de textos propis de la vida quotidiana i de les relacions socials, com ara participació en fòrums, diaris personals, reglaments o circulars.

– Composició de textos propis dels mitjans de comunicació, com ara reportatges o entrevistes, destinats a un suport escrit o digital, a àudio o a vídeo.

– Composició, en suport de paper i digital, de textos propis de l'àmbit acadèmic, especialment textos expositius i explicatius elaborats a partir de la informació obtinguda i organitzada per mitjà d'esquemes, mapes conceptuals i resums, així com elaboració de projectes i informes sobre tasques i aprenentatges.

– Interés per la composició escrita com a font d'informació i aprenentatge, com a forma de comunicar les experiències i els coneixements propis, i com a forma de regular la conducta.

Bloc 2. Llengua i societat

– Origen i evolució del valencià.

– Breu introducció a la història de les llengües constitucionals.

– El bilingüisme: característiques generals. Situació actual de la Comunitat Valenciana.

– Els fenòmens de contacte de llengües.

– Consideració del valencià com a idioma propi de la Comunitat Valenciana, apte per a tot tipus d'usos funcionals i vehicle necessari de cultura.

– Acceptació de la conveniència i la necessitat de dominar el valencià i el castellà a la Comunitat Valenciana.

nes para su realización, a breves exposiciones orales y a la obtención de datos relevantes de los medios de comunicación en informativos, documentales, reportajes o entrevistas.

– Exposición de la información tomada de un medio de comunicación acerca de un tema de actualidad, respetando las normas que rigen la interacción oral.

– Explicaciones orales sencillas de forma ordenada y clara, previamente preparadas, sobre hechos de actualidad social, política o cultural, que sean del interés del alumnado, con ayuda de medios audiovisuales y de las tecnologías de la información y la comunicación.

– Intervención activa en situaciones de comunicación propias del ámbito académico, especialmente en las propuestas sobre el modo de organizar la actividad, la aportación de informaciones útiles para el trabajo en común y la exposición de informes sobre las tareas realizadas.

– Conocimiento de las diferencias entre usos orales informales y formales de la lengua; conciencia de las situaciones comunicativas en que resultan adecuados cada uno de ellos.

– Actitud de cooperación y de respeto en situaciones de aprendizaje compartido.

– Conocimiento y uso de las estrategias y las normas para el intercambio comunicativo: escucha atenta, exposición clara, respeto del turno de palabra; participación mediante aportaciones, control de la impulsividad, comentarios orales y juicio personal que respete las sensaciones, experiencias, ideas, opiniones y conocimientos de las otras y los otros, y atención a las fórmulas de cortesia.

– Utilización de la lengua para tomar conciencia de los conocimientos, las ideas y los sentimientos propios y para regular la propia conducta.

Ic. Habilidades lingüísticas. Leer. Comprensió de textos escrits

– Comprensió de textos propis de la vida cotidiana y de las relaciones sociales, como convocatorias y órdenes del día, actas de reuniones y reglamentos.

– Comprensió de textos de los medios de comunicación, reconociendo las diferencias entre información y opinión en crónicas, reportajes y entrevistas.

– Comprensió de textos del ámbito académico, con atención especialmente a la consulta, en diversos soportes, de diccionarios, glossarios y otras fuentes de información.

– Actitud reflexiva y crítica con respecto a la información disponible ante los mensajes que supongan cualquier tipo de discriminación, incluida la manifestación de prejuicios lingüísticos.

Id. Habilidades lingüísticas. Escribir. Composición de textos escritos

– Composición de textos propis de la vida cotidiana y de las relaciones sociales, como participación en foros, diarios personales, reglamentos o circulars.

– Composición de textos propis de los medios de comunicación, como reportajes o entrevistas, destinados a un soporte escrito o digital, a audio o a vídeo.

– Composición, en soporte papel y digital, de textos propis del ámbito académico, especialmente textos expositivos y explicativos elaborados a partir de la información obtenida y organizada mediante esquemas, mapas conceptuales y resúmenes, así como elaboración de proyectos e informes sobre tareas y aprendizajes.

– Interés por la composición escrita como fuente de información y aprendizaje, como forma de comunicar las experiencias y los conocimientos propios, y como forma de regular la conducta.

Bloque 2. Lengua y sociedad

– Origen y evolución del valenciano.

– Breve introducción a la historia de las lenguas constitucionales.

– El bilingüismo: características generales. Situación actual de la Comunitat Valenciana.

– Los fenómenos de contacto de lenguas.

– Consideración del valenciano como idioma propio de la Comunitat Valenciana, apto para todo tipo de usos funcionales y vehículo necesario de cultura.

– Aceptación de la conveniencia y la necesidad de dominar el valenciano y el castellano en la Comunitat Valenciana

– Incorporació del valencià en tots els àmbits d'ús de la llengua i per a qualsevol funció comunicativa, en un procés de compromís personal en la recuperació cultural i la normalitat lingüística.

– Respecte per les sensacions i pels sentiments, les experiències, les idees, les opinions i els coneixements expressats pels parlants d'altres llengües.

– Ús d'un llenguatge no discriminatori i respectuós amb les diferències lingüístiques, culturals, ètniques o de gènere.

– Actitud de rebuig davant dels usos discriminatoris de les llengües per raons de classe, lingüístiques, culturals, ètniques o de gènere, i davant d'estereotips i prejudis sobre les varietats lingüístiques i sobre els seus parlants.

– Consciència positiva de la diversitat lingüística i cultural existent en el context social i escolar, com a manifestació enriquidora a la qual s'aporta i de la qual es participa; condició necessària per a la integració adequada de les persones procedents d'altres països, societats i cultures.

Bloc 3. Coneixement de la llengua

3ª. Fonètica i ortografia

– Sons i grafies. Principals normes fonètiques i ortogràfiques (II).

– Particularitats de l'accentuació (monosíl·labs, paraules compostes, interrogatius i exclamatius). L'accentuació diacrítica.

– Coneixement i ús reflexiu de les normes ortogràfiques, el seu valor social i la necessitat de cenyir-se a la norma lingüística en els escrits.

3b. Norma culta de la llengua

– Identificació dels diferents registres i dels factors que incidixen en l'ús de la llengua en diferents àmbits socials, i valoració de la importància d'usar el registre adequat segons les circumstàncies de la situació comunicativa.

– Qüestions morfològiques i sintàctiques: el substantiu, l'adjectiu.

Combinació de pronoms personals àtons (I).

– El verb. Les perífrasis verbals.

– Les preposicions. Les conjuncions.

– Lectura en veu alta: diàlegs. La funció expressiva de les pauses en el vers i la prosa.

– Lèxic: neologismes.

3c. Gramàtica

– Categories i funcions. Distinció entre la forma (categoria gramatical) i la funció de les paraules, així com coneixement dels procediments lèxics (afixos) i sintàctics per al canvi de categoria.

– Reconeixement i ús coherent de les formes verbals en els textos, amb especial atenció als valors aspectuals de les perífrasis verbals.

– Interpretació de les informacions lingüístiques que proporcionen els diccionaris escolars i altres obres de consulta, especialment sobre el comportament sintàctic dels verbs (transitius i intransitius) i les relacionades amb el registre i amb la normativa.

– Reconeixement i ús dels significats contextuals que poden adquirir les modalitats de l'oració i la perífrasi verbal de caràcter modal.

– Identificació i ús de les variacions (fòrmules de confiança i de cortesia) que adopten les formes dèictiques en relació amb la situació.

– Identificació i ús reflexiu de connectors textuais, amb especial atenció als distributius, d'orde, de contrast, d'explicació i de causa, i dels mecanismes de referència interna, tant gramaticals com lèxics, especialment les nominalitzacions i els hiperònims de significat abstracte com fenomen, element o característica.

– Comparació dels diferents comportaments sintàctics d'un mateix verb en algunes de les seues acepcions; identificació del subjecte i dels diferents complements verbals, incloent en estes funcions les que tenen forma oracional (subordinades substantives, adjectives i adverbials), i ús de la terminologia sintàctica necessària en les activitats: enunciat, frase i oració; subjecte i predicat; predicat nominal i predicat verbal; subjecte, verb i complements; agent, causa i pacient; oració activa i oració passiva; oració transitiva i intransitiva; complement directe, indirecte, de règim, circumstancial, agent i atribut; oracions subordinades substantives, adjectives i adverbials.

– Incorporación del valenciano en todos los ámbitos de uso de la lengua y para toda función comunicativa, en un proceso de compromiso personal en la recuperación cultural y la normalidad lingüística.

– Respeto por las sensaciones y por los sentimientos, las experiencias, las ideas, las opiniones y los conocimientos expresados por los hablantes de otras lenguas.

– Uso de un lenguaje no discriminatorio y respetuoso con las diferencias lingüísticas, culturales, étnicas o de género.

– Actitud de rechazo ante los usos discriminatorios de las lenguas por razones sociales de clase, lingüísticas, culturales, étnicas o de género, y ante estereotipos y prejuicios sobre las variedades lingüísticas y sobre sus hablantes.

– Conciencia positiva de la diversidad lingüística y cultural existente en el contexto social y escolar como manifestación enriquecedora, a la que se aporta y de la que se participa; condición necesaria para la adecuada integración de las personas procedentes de otros países, sociedades y culturas.

Bloque 3. Conocimiento de la lengua

3ª. Fonética y Ortografía

– Sonidos y grafías. Principales normas fonéticas y ortográficas (II).

– Particularidades de la acentuación (monosílabos, palabras compuestas, interrogativos y exclamativos). La acentuación diacrítica.

– Conocimiento y uso reflexivo de las normas ortográficas, su valor social y la necesidad de ceñirse a la norma lingüística en los escritos.

3b. Norma culta de la lengua

– Identificación de los diferentes registros y de los factores que inciden en el uso de la lengua en distintos ámbitos sociales, y valoración de la importancia de usar el registro adecuado según las circunstancias de la situación comunicativa.

– Cuestiones morfológicas y sintácticas: El sustantivo, el adjetivo.

Combinación de pronombres personales átonos (I).

– El verbo. Las perífrasis verbales.

– Las preposiciones. Las conjunciones.

– Lectura en voz alta: diálogos. La función expresiva de las pausas en el verso y la prosa.

– Léxico: neologismos.

3c. Gramática

– Categorías y funciones. Distinción entre la forma (categoría gramatical) y la función de las palabras, así como conocimiento de los procedimientos léxicos (afijos) y sintácticos para el cambio de categoría.

– Reconocimiento y uso coherente de las formas verbales en los textos, con especial atención a los valores aspectuales de perífrasis verbales.

– Interpretación de las informaciones lingüísticas que proporcionan los diccionarios escolares y otras obras de consulta, especialmente sobre el comportamiento sintáctico de los verbos (transitivos e intransitivos) y las relacionadas con el registro y con la normativa.

– Reconocimiento y uso de los significados contextuales que pueden adquirir las modalidades de la oración y la perífrasis verbales de carácter modal.

– Identificación y uso de las variaciones (fórmulas de confianza y de cortesía) que adoptan las formas dèicticas en relación con la situación.

– Identificación y uso reflexivo de conectores textuales, con especial atención a los distributivos, de orden, contraste, explicación y causa, y de los mecanismos de referencia interna, tanto gramaticales como léxicos, especialmente las nominalizaciones y los hiperónimos de significado abstracto como fenómeno, elemento o característica.

– Comparación de los diferentes comportamientos sintácticos de un mismo verbo en algunas de sus acepciones; identificación del sujeto y de los diferentes complementos verbales, incluyendo entre estas funciones las que tienen forma oracional (subordinadas substantivas, adjetivas y adverbiales) y uso de la terminología sintáctica necesaria en las actividades: enunciado, frase y oración; sujeto y predicado; predicado nominal y predicado verbal; sujeto, verbo y complementos; agente, causa y paciente; oración activa y oración pasiva; oración transitiva e intransitiva; complemento directo, indirecto, de régimen, circunstancial, agente y atributo; oraciones subordinadas substantivas, adjetivas y adverbiales.

– L'oració composta: coordinació i subordinació.
– Ús de procediments per a compondre els enunciats amb un estil cohesionat, especialment per mitjà de la transformació d'oracions independents, coordinades o juxtaposades, en subordinades adverbials o en oracions subordinades per mitjà de les quals s'expressen diferents relacions lògiques: causals, consecutives, condicionals i concessives.

– Coneixement de les funcions sintàctiques característiques de les classes de paraules i anàlisi de la seua forma (flexió, afixos...), especialment pel que fa als aspectes relacionats amb la normativa.

3d. Lèxic

– Processos fonamentals de la formació de paraules: derivació i composició.

– Significat i sentit. Camps semàntics i associatius. Famílies lèxiques. El canvi semàntic.

Bloc 4. Educació literària

– Desenvolupament de l'autonomia lectora i valoració de la literatura com a font de plaer i de coneixement d'altres temps i cultures.

– Lectura de textos de les literatures de les llengües constitucionals i de la literatura occidental.

– Lectura d'obres o fragments adequats a l'edat i relacionades amb els períodes estudiats.

– Composició de textos d'intenció literària i elaboració de treballs senzills sobre lectures.

– Contacte, a través de la lectura, amb les autores i els autors de literatura juvenil i general més rellevants de la pròpia cultura i de la cultura universal, tant clàssica com moderna.

– Foment de la lectura per mitjà del contacte amb autores i autors en visites al centre, la lectura de ressenyes i la participació en altres actuacions d'animació lectora (presentacions de llibres, sessions de llibrefòrum, etc.) per a consolidar l'hàbit lector, formar amb sentit crític les preferències personals en la selecció de llibres, i gust per compartir sentiments i emocions suscitats per l'experiència lectora.

– Coneixement de les característiques generals dels grans períodes de la història de la literatura des de l'Edat Mitjana fins al segle XVIII i aproximació a alguns autors i obres rellevants.

– Lectura comentada i recitació de poemes, comparació del tractament de certs temes recurrents en distints períodes literaris; valoració de la funció dels elements simbòlics i dels recursos retòrics i mètrics en el poema.

– Lectura comentada de relats; observar la transformació de la narrativa des de les primeres produccions literàries medievals a la narració moderna en prosa, i de l'heroi al personatge de novel·la.

– Lectura comentada i dramatitzada d'obres teatrals breus i fragments representatius del teatre anterior al segle XIX, tot reconeixent algunes característiques temàtiques i formals.

– La literatura medieval. Característiques generals.

– La lírica. La poesia trobadoresca.

– La prosa. Les cròniques.

– El teatre. El Misteri d'Elx.

– El Segle d'Or. Característiques generals.

– La lírica. Ausiàs March.

– La prosa humanista.

– La novel·la. Tirant lo Blanch.

– Rois de Corella.

– La literatura de l'Edat Moderna. Renaixement, Manierisme i Barroc. Joan de Timoneda, Joaquim Aierdi i Lluís Galiana.

Bloc 5. Tècniques de treball

– Tècniques per a buscar informació en suports tradicionals (fitxes, biblioteques, etc.) i en nous suports (CD-ROM, DVD, Internet, etc.).

– Interpretació de les informacions lingüístiques que proporcionen els diccionaris escolars i altres obres de consulta, especialment sobre el comportament sintàctic dels verbs (transitius i intransitius) i les relacionades amb el registre i amb la normativa.

– La oración compuesta: coordinación y subordinación.

– Uso de procedimientos para componer los enunciados con un estilo cohesionado, especialmente mediante la transformación de oraciones independientes, coordinadas o juxtapuestas, en subordinadas adverbiales o en oraciones subordinadas mediante las que se expresan diferentes relaciones lógicas: causales, consecutivas, condicionales y concesivas.

– Conocimiento de las funciones sintácticas características de las clases de palabras y análisis de su forma (flexión, afixos...), especialmente en lo que se refiere a los aspectos relacionados con la normativa.

3d. Léxico

– Procesos fundamentales de la formación de palabras: derivación y composición.

– Significado y sentido. Campos semánticos y asociativos. Familias léxicas. El cambio semántico.

Bloque 4. Educación literaria

– Desarrollo de la autonomía lectora y aprecio por la literatura como fuente de placer y de conocimiento de otros tiempos y culturas.

– Lectura de textos de las literaturas de las lenguas constitucionales y de la literatura occidental.

– Lectura de obras o fragmentos adecuados a la edad y relacionadas con los periodos estudiados.

– Composición de textos de intención literaria y elaboración de trabajos sencillos sobre lecturas.

– Contacto, a través de la lectura, con las autoras y autores de literatura juvenil y general más relevantes de la propia cultura y de la cultura universal, tanto clásica como moderna.

– Fomento de la lectura a través del contacto con autoras y autores en visitas al centro, lectura de reseñas y participación en otras actuaciones de animación lectora (presentaciones de libros, sesiones de libro-fórum, etc.) para consolidar el hábito lector, formar las preferencias personales, con sentido crítico, en la selección de libros, y gusto por compartir sentimientos y emociones suscitados por la experiencia lectora.

– Conocimiento de las características generales de los grandes periodos de la historia de la literatura desde la Edad Media hasta el siglo XVIII y acercamiento a algunas autoras y autores y obras relevantes.

– Lectura comentada y recitado de poemas, comparación del tratamiento de ciertos temas recurrentes en distintos periodos literarios; valoración de la función de los elementos simbólicos y de los recursos retóricos y métricos en el poema.

– Lectura comentada de relatos; observar la transformación de la narrativa desde las primeras producciones literarias medievals a la narración moderna en prosa y del héroe al personaje de novela.

– Lectura comentada y dramatizada de obras teatrales breves y fragmentos representativos del teatro anterior al siglo XIX, reconociendo algunas características temáticas y formales.

– La literatura medieval. Características generales.

– La lírica. La poesía trovadoresca.

– La prosa. Las crónicas.

– El teatro. El Misteri d'Elx.

– El Siglo de Oro. Características generales.

– La lírica. Ausiàs March.

– La prosa humanista.

– La novela. Tirant lo Blanch.

– Rois de Corella.

– La literatura de la Edad Moderna. Renacimiento, Manierismo y Barroco. Joan de Timoneda, Joaquim Aierdi y Lluís Galiana.

Bloque 5. Técnicas de trabajo

– Técnicas de búsqueda de información en soportes tradicionales (fichas, bibliotecas, etc.) y en nuevos soportes (CD-ROM, DVD, Internet, etc.).

– Interpretación de las informaciones lingüísticas que proporcionan los diccionarios escolares y otras obras de consulta, especialmente sobre el comportamiento sintáctico de los verbos (transitivos e intransitivos) y las relacionadas con el registro y con la normativa.

– Comprensió de textos de l'àmbit acadèmic, amb especial atenció a la consulta, en diversos suports, de diccionaris, glossaris i altres fonts d'informació.

– Utilització autònoma de les biblioteques (del centre, de l'entorn i virtuals) i de les tecnologies de la informació i la comunicació de manera autònoma per a la localització, selecció i organització d'informació.

– Ús autònom de diccionaris i de correctors ortogràfics sobre textos en suport digital.

– Presentació de la informació. Tractament informàtic de textos (III).

– Interés per la bona presentació dels textos escrits, tant en suport de paper com digital, i respecte per les normes gramaticals, ortogràfiques i tipogràfiques (titulació, espais, marges, paràgrafs, etc.).

Castellà: Llengua i Literatura

Bloc 1. Comunicació

– Els mitjans de comunicació: la premsa, la ràdio i la televisió (gèneres informatius).

– Mediació per a assegurar l'èxit de la comunicació oral i escrita. Actuació com a intermediari entre els interlocutors que no poden comprendre's de manera directa. Utilització de la interpretació oral i la traducció escrita, així com saber fer resums i paràfrasis de la llengua de l'emissor quan el receptor no comprén el missatge original.

1ª. Estructures formals del text

– Estructures narratives (conte, novel·la, notícia, crònica, reportatge, etc.).

– Estructures descriptives (descripció científica, literària, etc.).

– Estructures conversacionals i dialogades (entrevista, enquesta, teatre, etc.).

– Estructures expositives i explicatives (exposició oral, esquemes, resums, mapes conceptuals, projectes, informes, documentals, convocatòries, reglaments, actes, etc.).

1b. Habilitats lingüístiques. Escoltar, parlar i conversar

– Comprensió de textos procedents dels mitjans de comunicació audiovisual, com ara reportatges i entrevistes.

– Comprensió de textos orals utilitzats en l'àmbit acadèmic, amb especial atenció a la presentació de treballs i instruccions per a fer-los, a les exposicions orals breus i a l'obtenció d'informacions dels mitjans de comunicació en informatius, documentals, reportatges o entrevistes.

– Exposició de la informació treta d'un mitjà de comunicació sobre un tema d'actualitat, respectant les normes que regixen la interacció oral.

– Explicacions orals senzilles de forma ordenada i clara, prèviament preparades, sobre fets d'actualitat social, política o cultural, que siguen d'interés de l'alumnat, amb ajuda de mitjans audiovisuals i de les tecnologies de la informació i la comunicació.

– Intervenció activa en situacions de comunicació pròpies de l'àmbit acadèmic, especialment en les propostes sobre la manera d'organitzar l'activitat, l'aportació d'informacions útils per al treball en comú i l'exposició d'informes sobre les tasques realitzades.

– Coneixement de les diferències entre usos orals informals i formals de la llengua; consciència de les situacions comunicatives en què resulta adequat cada ús.

– Actitud de cooperació i de respecte en situacions d'aprenentatge compartit.

– Coneixement i ús de les estratègies i les normes per a l'intercanvi comunicatiu: escolta atenta, exposició clara, respecte del torn de parla; participació fent aportacions, control de la impulsivitat, comentaris orals i juí personal respectuosos amb les sensacions, les experiències, les idees, les opinions i els coneixements dels altres, i atenció a les fórmules de cortesia.

– Utilització de la llengua per a prendre consciència dels coneixements, les idees i els sentiments propis i per a regular la conducta d'un mateix.

1c. Habilitats lingüístiques. Llegir. Comprensió de textos escrits

– Comprensió de textos del àmbit acadèmic, atendiendo especialmente a la consulta, en diversos soportes, de diccionarios, glosarios y otras fuentes de información.

– Utilización de forma autónoma de las bibliotecas (del centro, del entorno y virtuales) y de las tecnologías de la información y la comunicación de forma autónoma para la localización, selección y organización de información.

– Uso autónomo de diccionarios y de correctores ortográficos sobre textos en soporte digital.

– Presentación de la información. Tratamiento informático de textos (III).

– Interés por la buena presentación de los textos escritos, tanto en soporte de papel como digital, con respeto a las normas gramaticales, ortográficas y tipográficas (titulación, espacios, márgenes, párrafos, etc.).

Castellano: lengua y literatura

Bloque 1. Comunicación

– Los medios de comunicación: la prensa, la radio y la televisión (géneros informativos).

– Mediación para asegurar el éxito de la comunicación oral y escrita. Actuación como intermediario entre los interlocutores que no pueden comprenderse de forma directa. Utilización de la interpretación oral y la traducción escrita, así como saber hacer resúmenes y paráfrasis de la lengua del emisor cuando el receptor no comprende el mensaje original.

1ª. Estructuras formales del texto

– Estructuras narrativas (cuento, novela, noticia, crónica, reportaje, etc.).

– Estructuras descriptivas (descripción científica, literaria, etc.).

– Estructuras conversacionales y dialogadas (entrevista, encuesta, teatro, etc.).

– Estructuras expositivas y explicativas (exposición oral, esquemas, resúmenes, mapas conceptuales, proyectos, informes, documentales, convocatorias, reglamentos, actos, etc.).

1b. Habilidades lingüísticas. Escuchar, hablar y conversar

– Comprensió de textos procedents dels mitjans de comunicació audiovisual, com ara reportatges i entrevistes.

– Comprensió de textos orals utilitzats en el àmbit acadèmic, atendiendo especialmente a la presentación de tareas e instrucciones para su realización, a breves exposiciones orales y a la obtención de datos relevantes de los medios de comunicación en informativos, documentales, reportajes o entrevistas.

– Exposició de la informació tomada de un medio de comunicación acerca de un tema de actualidad, con respeto a las normas que rigen la interacción oral.

– Explicaciones orales sencillas de forma ordenada y clara, previamente preparadas, sobre hechos de actualidad social, política o cultural, que sean del interés del alumnado, con ayuda de medios audiovisuales y de las tecnologías de la información y la comunicación.

– Intervención activa en situaciones de comunicación propias del ámbito académico, especialmente en las propuestas sobre el modo de organizar la actividad, la aportación de informaciones útiles para el trabajo en común y la exposición de informes sobre las tareas realizadas.

– Conocimiento de las diferencias entre usos orales informales y formales de la lengua; conciencia de las situaciones comunicativas en que resultan adecuados cada uno de ellos.

– Actitud de cooperación y de respeto en situaciones de aprendizaje compartido.

– Conocimiento y uso de las estrategias y las normas para el intercambio comunicativo: escucha atenta, exposición clara, respeto del turno de palabra; participación mediante aportaciones, control de la impulsividad, comentarios orales y juicio personal que respete las sensaciones, experiencias, ideas, opiniones y conocimientos de las otras y los otros, y atención a las fórmulas de cortesia.

– Utilización de la lengua para tomar conciencia de los conocimientos, las ideas y los sentimientos propios y para regular la propia conducta.

1c. Habilidades lingüísticas. Leer. Comprensió de textos escrits

– Comprensió de textos propis de la vida quotidiana i de les relacions socials, com ara convocatòries i ordres del dia, actes de reunions i reglaments.

– Comprensió de textos dels mitjans de comunicació, reconeixent les diferències entre informació i opinió en cròniques, reportatges i entrevistes.

– Comprensió de textos de l'àmbit acadèmic, amb especial atenció a la consulta, en diversos suports, de diccionaris, glossaris i altres fonts d'informació.

– Actitud reflexiva i crítica respecte a la informació disponible davant dels missatges que impliquen qualsevol tipus de discriminació, incloent-hi la manifestació de prejudis lingüístics.

1d. Habilitats lingüístiques. Escriure. Composició de textos escrits

– Composició de textos propis de la vida quotidiana i de les relacions socials, com ara participació en fòrums, diaris personals, reglaments o circulars.

– Composició de textos propis dels mitjans de comunicació, com ara reportatges o entrevistes, destinats a un suport escrit o digital, a àudio o a vídeo.

– Composició, en suport de paper i digital, de textos propis de l'àmbit acadèmic, especialment textos expositius i explicatius elaborats a partir de la informació obtinguda i organitzada per mitjà d'esquemes, mapes conceptuals i resums, així com elaboració de projectes i informes sobre tasques i aprenentatges.

– Interés per la composició escrita com a font d'informació i aprenentatge, com a forma de comunicar les experiències i els coneixements propis, i com a forma de regular la conducta.

Bloc 2. Llengua i societat

– Origen i evolució del castellà.

– Breu introducció a la història de les llengües constitucionals.

– El bilingüisme: característiques generals. Situació actual de la Comunitat Valenciana.

– Els fenòmens de contacte de llengües.

– Consideració del valencià com a idioma propi de la Comunitat Valenciana, apte per a tot tipus d'usos funcionals i vehicle necessari de cultura.

– Acceptació de la conveniència i la necessitat de dominar el valencià i el castellà a la Comunitat Valenciana.

– Incorporació del valencià en tots els àmbits d'ús de la llengua i per a qualsevol funció comunicativa, en un procés de compromís personal en la recuperació cultural i la normalitat lingüística.

– Respecte per les sensacions i pels sentiments, les experiències, les idees, les opinions i els coneixements expressats pels parlants d'altres llengües.

– Ús d'un llenguatge no discriminatori i respectuós amb les diferències lingüístiques, culturals, ètniques o de gènere.

– Actitud de rebuig davant dels usos discriminatoris de les llengües per raons de classe, lingüístiques, culturals, ètniques o de gènere, i davant d'estereotips i prejudis sobre les varietats lingüístiques i sobre els seus parlants.

– Consciència positiva de la diversitat lingüística i cultural existent en el context social i escolar, com a manifestació enriquidora a la qual s'aporta i de la qual es participa; condició necessària per a la integració adequada de les persones procedents d'altres països, societats i cultures.

Bloc 3. Coneixement de la llengua

3ª. Fonètica i Ortografia

– Sons i grafies. Principals normes fonètiques i ortogràfiques (II).

– Particularitats de l'accentuació (monosíl·labs, paraules compostes, interrogatius i exclamatus). L'accentuació diacrítica.

– Coneixement i ús reflexiu de les normes ortogràfiques, el seu valor social i la necessitat de cenyir-se a la norma lingüística en els escrits.

3b. Norma culta de la llengua

– Identificació dels diferents registres i dels factors que incidixen en l'ús de la llengua en distints àmbits socials, i valoració de la importància d'usar el registre adequat segons les circumstàncies de la situació comunicativa.

– Comprensió de textos propis de la vida cotidiana y de las relaciones sociales, como convocatorias y órdenes del día, actas de reuniones y reglamentos.

– Comprensió de textos de los medios de comunicación, reconociendo las diferencias entre información y opinión en crónicas, reportajes y entrevistas.

– Comprensió de textos del ámbito académico, con atención especialmente a la consulta, en diversos soportes, de diccionarios, glossarios y otras fuentes de información.

– Actitud reflexiva y crítica con respecto a la información disponible ante los mensajes que supongan cualquier tipo de discriminación, incluida la manifestación de prejuicios lingüísticos.

1d. Habilidades lingüísticas. Escribir. Composición de textos escritos

– Composición de textos propis de la vida cotidiana y de las relaciones sociales, como participación en foros, diarios personales, reglamentos o circulares.

– Composición de textos propis de los medios de comunicación, como reportajes o entrevistas, destinados a un soporte escrito o digital, a audio o a vídeo.

– Composición, en soporte de papel y digital, de textos propis del ámbito académico, especialmente textos expositivos y explicativos elaborados a partir de la información obtenida y organizada mediante esquemas, mapas conceptuales y resúmenes, así como elaboración de proyectos e informes sobre tareas y aprendizajes.

– Interés por la composición escrita como fuente de información y aprendizaje, como forma de comunicar las experiencias y los conocimientos propios, y como forma de regular la conducta.

Bloque 2. Lengua y sociedad

– Origen y evolución del castellano.

– Breve introducción a la historia de las lenguas constitucionales.

– El bilingüismo: Características generales. Situación actual de la Comunitat Valenciana.

– Los fenómenos de contacto de lenguas.

– Consideración del valenciano como idioma propio de la Comunitat Valenciana, apto para todo tipo de usos funcionales y vehículo necesario de cultura.

– Aceptación de la conveniencia y la necesidad de dominar el valenciano y el castellano en la Comunitat Valenciana.

– Incorporación del valenciano en todos los ámbitos de uso de la lengua y para toda función comunicativa, en un proceso de compromiso personal en la recuperación cultural y la normalidad lingüística.

– Respeto por las sensaciones y por los sentimientos, las experiencias, las ideas, las opiniones y los conocimientos expresados por los hablantes de otras lenguas.

– Uso de un lenguaje no discriminatorio y respetuoso con las diferencias lingüísticas, culturales, étnicas o de género.

– Actitud de rechazo ante los usos discriminatorios de las lenguas por razones sociales de clase, lingüísticas, culturales, étnicas o de género, y ante estereotipos y prejuicios sobre las variedades lingüísticas y sobre sus hablantes.

– Conciencia positiva de la diversidad lingüística y cultural existente en el contexto social y escolar como manifestación enriquecedora, a la que se aporta y de la que se participa; condición necesaria para la adecuada integración de las personas procedentes de otros países, sociedades y culturas.

Bloque 3. Conocimiento de la lengua

3ª. Fonètica i Ortografia

– Sonidos y grafías. Principales normas fonéticas y ortográficas (II).

– Particularidades de la acentuación (monosílabos, palabras compuestas, interrogativos y exclamativos). La acentuación diacrítica.

– Conocimiento y uso reflexivo de las normas ortográficas, su valor social y la necesidad de ceñirse a la norma lingüística en los escritos.

3b. Norma culta de la lengua

– Identificación de los diferentes registros y de los factores que inciden en el uso de la lengua en distintos ámbitos sociales, y valoración de la importancia de usar el registro adecuado según las circunstancias de la situación comunicativa.

– Qüestions morfològiques i sintàctiques: el substantiu, l'adjectiu. Combinació de pronoms.

– El verb.

– Les preposicions. Les conjuncions.

– Lectura en veu alta: diàlegs. La funció expressiva de les pauses en el vers i la prosa.

– Lèxic: neologismes.

3c. Gramàtica

– Categories i funcions. Distinció entre la forma (categoria gramatical) i la funció de les paraules, així com coneixement dels procediments lèxics (afixos) i sintàctics per al canvi de categoria.

– Reconeixement i ús coherent de les formes verbals en els textos, amb especial atenció als valors aspectuals de perífrasis verbals.

– Interpretació de les informacions lingüístiques que proporcionen els diccionaris escolars i altres obres de consulta, especialment sobre el comportament sintàctic dels verbs (transitius i intransitius) i les relacionades amb el registre i amb la normativa.

– Reconeixement i ús dels significats contextuals que poden adquirir les modalitats de l'oració i la perífrasi verbal de caràcter modal.

– Identificació i ús de les variacions (fòrmules de confiança i de cortesia) que adopten les formes dèctiques en relació amb la situació.

– Identificació i ús reflexiu de connectors textuais, amb especial atenció als distributius, d'orde, de contrast, d'explicació i de causa, i dels mecanismes de referència interna, tant gramaticals com lèxics, especialment les nominalitzacions i els hiperònims de significat abstracte com fenomen, element o característica.

– Comparació dels diferents comportaments sintàctics d'un mateix verb en algunes de les seues acepcions; identificació del subjecte i dels diferents complements verbals, incloent en estes funcions les que tenen forma oracional (subordinades substantives, adjectives i adverbials), i ús de la terminologia sintàctica necessària en les activitats: enunciat, frase i oració; subjecte i predicat; predicat nominal i predicat verbal; subjecte, verb i complements; agent, causa i pacient; oració activa i oració passiva; oració transitiva i intransitiva; complement directe, indirecte, de règim, circumstancial, agent i atribut; oracions subordinades substantives, adjectives i adverbials.

– L'oració composta: coordinació i subordinació.

– Ús de procediments per a compondre els enunciats amb un estil cohesionat, especialment per mitjà de la transformació d'oracions independents, coordinades o juxtaposades, en subordinades adverbials o en oracions subordinades per mitjà de les quals s'expressen diferents relacions lògiques: causals, consecutives, condicionals i concessives.

– Coneixement de les funcions sintàctiques característiques de les classes de paraules i anàlisi de la seua forma (flexió, afixos...), especialment pel que fa als aspectes relacionats amb la normativa.

3d. Lèxic

– Processos fonamentals de la formació de paraules: derivació i composició.

– Significat i sentit. Camps semàntics i associatius. Famílies lèxiques. El canvi semàntic.

Bloc 4. Educació literària

– Desenvolupament de l'autonomia lectora i valoració de la literatura com a font de plaer i de coneixement d'altres temps i cultures.

– Lectura de textos de les literatures de les llengües constitucionals i de la literatura occidental.

– Lectura d'obres o fragments adequats a l'edat i relacionades amb els períodes estudiats.

– Composició de textos d'intenció literària i elaboració de treballs senzills sobre lectures.

– Contacte, a través de la lectura, amb les autores i els autors de literatura juvenil i general més rellevants de la cultura pròpia i de la cultura universal, tant clàssica com moderna.

– Cuestiones morfológicas y sintácticas: El sustantivo, el adjetivo. Combinación de pronombres.

– El verbo.

– Las preposiciones. Las conjunciones

– Lectura en voz alta: diálogos. La función expresiva de las pausas en el verso y la prosa.

– Léxico: neologismos.

3c. Gramática

– Categorías y funciones. Distinción entre la forma (categoría gramatical) y la función de las palabras, así como conocimiento de los procedimientos léxicos (afijos) y sintácticos para el cambio de categoría.

– Reconocimiento y uso coherente de las formas verbales en los textos, con especial atención a los valores aspectuales de perífrasis verbales.

– Interpretación de las informaciones lingüísticas que proporcionan los diccionarios escolares y otras obras de consulta, especialmente sobre el comportamiento sintáctico de los verbos (transitivos e intransitivos) y las relacionadas con el registro y con la normativa.

– Reconocimiento y uso de los significados contextuales que pueden adquirir las modalidades de la oración y la perífrasis verbales de carácter modal.

– Identificación y uso de las variaciones (fórmulas de confianza y de cortesía) que adoptan las formas deícticas en relación con la situación.

– Identificación y uso reflexivo de conectores textuales, con especial atención a los distributivos, de orden, contraste, explicación y causa, y de los mecanismos de referencia interna, tanto gramaticales como léxicos, especialmente las nominalizaciones y los hiperónimos de significado abstracto como fenómeno, elemento o característica.

– Comparación de los diferentes comportamientos sintácticos de un mismo verbo en algunas de sus acepciones; identificación del sujeto y de los diferentes complementos verbales, incluyendo entre estas funciones las que tienen forma oracional (subordinadas sustantivas, adjetivas y adverbiales) y uso de la terminología sintáctica necesaria en las actividades: enunciado, frase y oración; sujeto y predicado; predicado nominal y predicado verbal; sujeto, verbo y complementos; agente, causa y paciente; oración activa y oración pasiva; oración transitiva e intransitiva; complemento directo, indirecto, de régimen, circumstancial, agente y atributo; oraciones subordinadas sustantivas, adjetivas y adverbiales.

– La oración compuesta: coordinación y subordinación.

– Uso de procedimientos para componer los enunciados con un estilo cohesionado, especialmente mediante la transformación de oraciones independientes, coordinadas o juxtapuestas, en subordinadas adverbiales o en oraciones subordinadas mediante las que se expresan diferentes relaciones lógicas: causales, consecutivas, condicionales y concesivas.

– Conocimiento de las funciones sintácticas características de las clases de palabras y análisis de su forma (flexión, afijos...), especialmente en lo que se refiere a los aspectos relacionados con la normativa.

3d. Léxico

– Procesos fundamentales de la formación de palabras: derivación y composición.

– Significado y sentido. Campos semánticos y asociativos. Familias léxicas. El cambio semántico.

Bloque 4. Educación literaria

– Desarrollo de la autonomía lectora y aprecio por la literatura como fuente de placer y de conocimiento de otros tiempos y culturas.

– Lectura de textos de las literaturas de las lenguas constitucionales y de la literatura occidental.

– Lectura de obras o fragmentos adecuados a la edad y relacionadas con los periodos estudiados.

– Composición de textos de intención literaria y elaboración de trabajos sencillos sobre lecturas.

– Contacto, a través de la lectura, con las autoras y autores de literatura juvenil y general más relevantes de la propia cultura y de la cultura universal, tanto clásica como moderna.

– Foment de la lectura per mitjà del contacte amb autors i autores en visites al centre, la lectura de ressenyes i la participació en altres actuacions d'animació lectora (presentacions de llibres, sessions de llibre-fòrum, etc.) per a consolidar l'hàbit lector, formar amb sentit crític les preferències personals en la selecció de llibres, i gust per compartir sentiments i emocions suscitats per l'experiència lectora.

– Coneixement de les característiques generals dels grans períodes de la història de la literatura des de l'Edat Mitjana fins al segle XVIII i aproximació a alguns autors i obres rellevants.

– Lectura comentada i recitació de poemes, comparació del tractament de certs temes recurrents en distints períodes literaris; valoració de la funció dels elements simbòlics i dels recursos retòrics i mètrics en el poema.

– Lectura comentada de relats; observar la transformació de la narrativa des de l'èpica medieval en vers a la narració moderna en prosa, i de l'heroi al personatge de novel·la.

– Lectura comentada i dramatitzada d'obres teatrals breus i fragments representatius del teatre clàssic espanyol, reconeixent-hi algunes característiques temàtiques i formals.

– Lectura comentada i dramatitzada d'obres teatrals breus i fragments representatius del teatre del segle XVIII, tot reconeixent-hi algunes característiques temàtiques i formals.

– La literatura medieval. Característiques generals.

– La lírica.

– L'èpica: el Poema del Mio Cid. La prosa: El Conde Lucanor.

– El Segle d'Or. Característiques generals.

– La lírica: Garcilaso de la Vega, Luis de Góngora, Francisco de Quevedo.

– La prosa: El Lazarillo i el Quixot.

– El teatre: Lope de Vega, Guillem de Castro i Calderón de la Barca.

– El segle XVIII. Característiques generals. La il·lustració valenciana.

– El teatre i la prosa del segle XVIII.

Bloc 5. Tècniques de treball

– Tècniques per a buscar informació en suports tradicionals (fitxes, biblioteques, etc.) i en nous suports (CD-ROM, DVD, internet, etc.).

– Interpretació de les informacions lingüístiques que proporcionen els diccionaris escolars i altres obres de consulta, especialment sobre el comportament sintàctic dels verbs (transitius i intransitius) i les relacionades amb el registre i amb la normativa.

– Comprensió de textos de l'àmbit acadèmic, amb especial atenció a la consulta, en diversos suports, de diccionaris, glossaris i altres fonts d'informació.

– Utilització autònoma de les biblioteques (del centre, de l'entorn i virtuals) i de les tecnologies de la informació i la comunicació de manera autònoma per a la localització, selecció i organització d'informació.

– Ús autònom de diccionaris i de correctors ortogràfics sobre textos en suport digital.

– Presentació de la informació. Tractament informàtic de textos (III).

– Interés per la bona presentació dels textos escrits, tant en suport de paper com digital, i respecte per les normes gramaticals, ortogràfiques i tipogràfiques (titulació, espais, marges, paràgrafs, etc.).

Criteris d'avaluació

1. Captar les idees essencials de textos orals, de diferent tipus i distint nivell de formalització i reproduir el contingut en textos escrits.

2. Aplicar els coneixements sobre el valencià i el castellà i les normes de l'ús lingüístic per a solucionar problemes de comprensió de textos orals i escrits, i per a la composició i la revisió dirigida dels textos propis d'este curs.

3. Participar en situacions de comunicació, dirigides o espontànies, respectant les normes de la comunicació: usar el torn de paraula; organitzar el discurs, escoltar i incorporar les intervencions dels altres.

– Fomento de la lectura a través del contacto con autoras y autores en visitas al centro, lectura de reseñas y participación en otras actuaciones de animación lectora (presentaciones de libros, sesiones de libro-fórum, etc.) para consolidar el hábito lector, formar las preferencias personales, con sentido crítico, en la selección de libros, y gusto por compartir sentimientos y emociones suscitados por la experiencia lectora.

– Conocimiento de las características generales de los grandes periodos de la historia de la literatura desde la Edad Media hasta el siglo XVIII y acercamiento a algunas autoras y autores y obras relevantes.

– Lectura comentada y recitado de poemas, comparación del tratamiento de ciertos temas recurrentes, en distintos periodos literarios; valoración de la función de los elementos simbólicos y de los recursos retóricos y métricos en el poema.

– Lectura comentada de relatos; observar la transformación de la narrativa desde la épica medieval en verso a la narración moderna en prosa, y del héroe al personaje de novela.

– Lectura comentada y dramatizada de obras teatrales breves y fragmentos representativos del teatro clásico español, reconociendo algunas características temáticas y formales.

– Lectura comentada y dramatizada de obras teatrales breves y fragmentos representativos del teatro del siglo XVIII, reconociendo algunas características temáticas y formales.

– La literatura medieval. Característiques generals.

– La lírica.

– La épica: El Poema del Mio Cid. La prosa: El Conde Lucanor.

– Los Siglos de Oro. Característiques generals.

– La lírica: Garcilaso de la Vega, Luis de Góngora, Francisco de Quevedo.

– La prosa: El Lazarillo y El Quijote.

– El teatro: Lope de Vega, Guillén de Castro y Calderón de la Barca.

– El Siglo XVIII. Característiques generals. La il·lustració valenciana.

– El teatro y la prosa del siglo XVIII.

Bloque 5. Técnicas de trabajo

– Técnicas de búsqueda de información en soportes tradicionales (fichas, bibliotecas, etc.) y en nuevos soportes (CD-ROM, DVD, Internet, etc.).

– Interpretación de las informaciones lingüísticas que proporcionan los diccionarios escolares y otras obras de consulta, especialmente sobre el comportamiento sintáctico de los verbos (transitivos e intransitivos) y las relacionadas con el registro y con la normativa.

– Comprensió de textos del ámbito académico, atendiendo especialmente a la consulta, en diversos soportes, de diccionarios, glosarios y otras fuentes de información.

– Utilización de forma autònoma de las bibliotecas (del centro, del entorno y virtuales) y de las tecnologías de la información y la comunicación de forma autònoma para la localización, selección y organización de información.

– Uso autònomo de diccionarios y de correctores ortogràfics sobre textos en soporte digital.

– Presentación de la informació. Tratamiento informàtic de textos (III).

– Interés por la buena presentación de los textos escritos, tanto en soporte de papel como digital, con respeto a las normas gramaticales, ortográficas y tipográficas (titulación, espacios, márgenes, párrafos, etc.).

Criterios de evaluación

1. Captar las ideas esenciales de textos orales de diferente tipo y distinto nivel de formalización, y reproducir su contenido en textos escritos.

2. Aplicar los conocimientos sobre el valenciano y el castellano y las normas del uso lingüístico para solucionar problemas de comprensión de textos orales y escritos, y para la composición y la revisión dirigida de los textos propios de este curso.

3. Participar en situaciones de comunicación, dirigidas o espontáneas, respetando las normas de la comunicación: turno de palabra; organizar el discurso, escuchar e incorporar las intervenciones de los demás.

4. Valorar el valencià com a vehicle de comunicació i usar-lo progressivament en situacions formals i informals. Incorporar el valencià a tots els àmbits d'ús de la llengua, especialment a l'àmbit acadèmic com a vehicle d'aprenentatge.

5. Fer ús de la mediació per a assegurar l'èxit de la comunicació oral i escrita. Actuar com a intermediari entre els interlocutors que no poden comprendre's de manera directa. Utilitzar la interpretació oral i la traducció escrita, així com saber fer resums i paràfrasis de la llengua de l'emissor quan el receptor no comprèn el missatge original.

6. Entendre instruccions i normes donades oralment; extraure idees generals i informacions específiques de reportatges i entrevistes; seguir el desenrotllament de presentacions breus relacionades amb temes acadèmics i plasmar-ho en forma d'esquema i resum.

7. Sintetitzar oralment el sentit global de textos escrits narratius, descriptius i dialogats, de diferent tipus (incloent-hi els propis de la premsa escrita) i distint nivell de formalització; identificar-ne les intencions; diferenciar les idees principals i secundàries; reconèixer-hi possibles incoherències o ambigüitats en el contingut; aportar una opinió personal.

8. Fer explicacions orals senzilles sobre fets d'actualitat social, política o cultural, que siguen d'interés per a l'alumnat, de manera ordenada, ajustant-se a un pla o guió previ, amb l'ajuda de mitjans audiovisuals i de les tecnologies de la informació i la comunicació; adequar el tema a la situació comunicativa; mantindre l'atenció del receptor.

9. Elaborar el resum d'una exposició o debat oral sobre un tema específic i conegut; reflectir els principals arguments i punts de vista dels participants.

10. Extraure i contrastar informacions concretes i identificar el propòsit en els textos escrits més usats per a actuar com a membres de la societat; seguir instruccions en àmbits públics i en processos d'aprenentatge d'una certa complexitat; inferir el tema general i els temes secundaris; distingir com s'organitza la informació.

11. Crear textos escrits de diferent tipus (narratius, descriptius i dialogats) en suport de paper i digital; adequar el registre a la situació comunicativa; utilitzar-ne l'estructura organitzativa per a ordenar les idees amb claredat; enllaçar els enunciats en seqüències lineals cohesionades respectar els criteris de correcció gramatical i ortogràfica, amb un vocabulari ric i variat; respectar els criteris de correcció gramatical, ortogràfica i tipogràfica. Valorar la importància de planificar i revisar el text.

12. Integar informacions procedents de diferents textos sobre un tema, a fi d'elaborar un text de síntesi en què es reflectisquen tant les informacions principals i els punts de vista trobats com el punt de vista propi.

13. Comprendre l'origen i evolució del castellà i del valencià, identificar i localitzar els fenòmens de contacte entre les distintes llengües constitucionals i conèixer les característiques fonamentals del bilingüisme.

14. Conèixer la diversitat lingüística d'Europa, d'Espanya i de la Comunitat Valenciana; valorar esta diversitat com un patrimoni que ens enriqueix a tots i a totes.

15. Identificar els trets lingüístics propis de distintos usos geogràfics, socials i estilístics del valencià i del castellà, per mitjà de l'observació directa i la comparació de produccions diverses.

16. Conèixer la terminologia lingüística necessària per a la reflexió sobre l'ús.

17. Reconèixer les diferents unitats de la llengua, les seues combinacions i, si és el cas, la relació entre estes i els seus significats. Aplicar els coneixements sobre la llengua i les normes de l'ús lingüístic per a resoldre problemes de comprensió de textos orals i escrits, i per a comprendre i revisar els textos de manera progressivament autònoma.

18. Exposar una opinió sobre la lectura personal d'una obra completa, adequada a l'edat i relacionada amb els períodes literaris estudiats; avaluar l'estructura i l'ús dels elements del gènere, l'ús del llenguatge i el punt de vista de l'autor; situar bàsicament el sentit de l'obra en relació amb el seu context i amb la pròpia experiència.

4. Valorar el valenciano como vehículo de comunicación y usarlo progresivamente en situaciones formales e informales. Incorporar el valenciano a todos los ámbitos de uso de la lengua, especialmente al ámbito académico como vehículo de aprendizaje.

5. Hacer uso de la mediación para asegurar el éxito de la comunicación oral y escrita. Actuar como intermediario entre los interlocutores que no pueden comprenderse de forma directa. Utilizar la interpretación oral y la traducción escrita, así como saber hacer resúmenes y paráfrasis de la lengua del emisor cuando el receptor no comprende el mensaje original.

6 Entender instrucciones y normas dadas oralmente; extraer ideas generales e informaciones específicas de reportajes y entrevistas; seguir el desarrollo de presentaciones breves relacionadas con temas académicos y plasmarlo en forma de esquema y resumen.

7. Sintetizar oralmente el sentido global de textos escritos narrativos, descriptivos y dialogados, de diferente tipo (incluyendo los propios de la prensa escrita) y distinto nivel de formalización: identificar sus intenciones; diferenciar las ideas principales y secundarias; reconocer posibles incoherencias o ambigüedades en el contenido; aportar una opinión personal.

8. Realizar explicaciones orales sencillas sobre hechos de actualidad social, política y cultural, que sean de interés para el alumnado, de manera ordenada, ajustándose a un plan o guión previo, con la ayuda de medios audiovisuales y de las tecnologías de la información y la comunicación; adecuar el tema a la situación comunicativa; mantener la atención del receptor.

9. Elaborar el resumen de una exposición o debate oral sobre un tema específico y conocido; reflejar los principales argumentos y puntos de vista de los participantes.

10. Extraer y contrastar informaciones concretas e identificar el propósito en los textos escritos más usados para actuar como miembros de la sociedad; seguir instrucciones en ámbitos públicos y en procesos de aprendizaje de cierta complejidad; inferir el tema general y temas secundarios; distinguir cómo se organiza la información.

11. Crear textos escritos de diferente tipo (narrativos, descriptivos y dialogados) en soporte papel y digital; adecuar el registro a la situación comunicativa; utilizar su estructura organizativa para ordenar las ideas con claridad; enlazar los enunciados en secuencias lineales cohesionadas; respetar los criterios de corrección gramatical y ortográfica, con un vocabulario rico y variado; respetar los criterios de corrección gramatical, ortográfica y tipográfica. Valorar la importancia de la planificación y revisión del texto.

12. Integar informaciones procedentes de diferentes textos sobre un tema, con el fin de elaborar un texto de síntesis en el que se reflejen tanto las principales aportaciones y puntos de vista encontrados como el punto de vista propio.

13. Comprendre el origen y evolución del castellano y del valenciano, identificar y localizar los fenómenos de contacto entre las distintas lenguas constitucionales y conocer las características fundamentales del bilingüismo.

14. Conocer la diversidad lingüística de Europa, de España y de la Comunitat Valenciana; valorar esta diversidad como un patrimonio que nos enriquece.

15. Identificar los rasgos lingüísticos propios de distintos usos geográficos, sociales y estilísticos del valenciano y del castellano, mediante la observación directa y la comparación de producciones diversas.

16. Conocer la terminología lingüística necesaria para la reflexión sobre el uso.

17. Reconocer las diferentes unidades de la lengua, sus combinaciones y, en su caso, la relación entre ellas y sus significados. Aplicar los conocimientos sobre la lengua y las normas del uso lingüístico para resolver problemas de comprensión de textos orales y escritos, y para la composición y revisión progresivamente autónoma de los textos.

18. Exponer una opinión sobre la lectura personal de una obra completa adecuada a la edad y relacionada con los periodos literarios estudiados; evaluar la estructura y el uso de los elementos del género, el uso del lenguaje y el punto de vista de la autora o autor; situar básicamente el sentido de la obra en relación con su contexto y con la propia experiencia.

19. Utilitzar els coneixements literaris en la comprensió i la valoració de textos breus o fragments, considerant la presència de certs temes recurrents, el valor simbòlic del llenguatge poètic i l'evolució dels gèneres, de les formes literàries i dels estils.

20. Mostrar el coneixement de les relacions entre les obres llegides i comentades, el context en què apareixen, i les autores i els autors més rellevants de la història de la literatura; fer un treball personal d'informació i de síntesi, o d'imitació i recreació, en suport de paper i digital.

21. Identificar el gènere a què pertany un text literari llegit en la seua totalitat. Reconèixer-ne els elements estructurals bàsics, els grans tipus de recursos lingüístics i emetre una opinió personal. Utilitzar estos coneixements en la producció de textos d'intenció literària.

22. Establir relacions entre obres, autors i moviments que constitueixen un referent clau en la història de la literatura fins al segle XVIII –incloent-hi els de les llengües constitucionals– i els elements més destacats del context cultural, social i històric en què apareixen.

23. Planificar i dur a terme, individualment i en equip, la consulta de diverses fonts d'informació tant en suports tradicionals (per mitjà de l'ús d'índexs, de fitxes i d'altres sistemes de classificació de fonts), com els que proporcionen les tecnologies de la informació i la comunicació, en el marc de treballs senzills d'investigació. Utilitzar els processadors de textos i ser capaç d'aplicar-los a treballs senzills d'investigació, fent ús dels mitjans informàtics complementaris (Internet, bases de dades, CD-ROM, DVD, etc.).

24. Identificar, en textos orals i escrits, imatges i expressions que denoten alguna forma de discriminació (de gènere, social, relacionada amb el grup ètnic, etc.), evitar-ne l'ús i utilitzar el llenguatge com a mitjà de resolució de conflictes.

25. Identificar els principals recursos utilitzats pels mitjans de comunicació per a elaborar i difondre informacions i opinions.

Quart curs

Continguts

Valencià: llengua i literatura

Bloc 1. Comunicació

– Els mitjans de comunicació: la premsa, la ràdio i la televisió (gèneres argumentatius).

– Mediació per a assegurar l'èxit de la comunicació oral i escrita. Actuació com a intermediari entre els interlocutors que no poden comprendre's de manera directa. Utilització de la interpretació oral i la traducció escrita, així com saber fer resums i parafrasis de la llengua de l'emissor quan el receptor no comprén el missatge original. Utilització dels elements no verbals de la comunicació per a la comprensió perfecta de qualsevol interlocutor.

1ª. Estructures formals del text

– Estructures expositives (conferència, currículum, instància, carta, correu electrònic, disposicions legals, contractes, correspondència institucional, fullets, mapes conceptuals, etc.).

– Estructures argumentatives (reclamació, recurs, editorial, columna d'opinió, debat, correspondència comercial, etc.).

– Reconeixement i utilització d'algunes formes d'expressió de la subjectivitat en textos de caràcter expositiu i argumentatiu.

– Identificació i ús de les variacions que adopten les formes d'íctiques en relació amb les situacions de comunicació.

1b. Habilitats lingüístiques. Escoltar, parlar i conversar

– Comprensió de textos procedents dels mitjans de comunicació audiovisual, com ara debats en ràdio o televisió i opinions dels oients.

– Comprensió de presentacions, exposicions o conferències realitzades en l'àmbit acadèmic relacionades amb continguts de diferents matèries.

– Exposició de la informació tretada de diversos mitjans de comunicació sobre un mateix tema d'actualitat, amb contrastació dels diferents punts de vista i de les opinions expressades pels dits mitjans, i amb respecte per les normes que regixen la interacció oral.

19. Utilizar los conocimientos literarios en la comprensión y la valoración de textos breves o fragmentos, atendiendo a la presencia de ciertos temas recurrentes, al valor simbólico del lenguaje poético y a la evolución de los géneros, de las formas literarias y de los estilos.

20. Mostrar el conocimiento de las relaciones entre las obras leídas y comentadas, el contexto en que aparecen, y las autoras y autores más relevantes de la historia de la literatura; realizar un trabajo personal de información y de síntesis o de imitación y recreación, en soporte papel y digital.

21. Identificar el género al que pertenece un texto literario leído en su totalidad. Reconocer sus elementos estructurales básicos, los grandes tipos de recursos lingüísticos y emitir una opinión personal. Utilizar estos conocimientos en la producción de textos de intención literaria.

22. Establecer relaciones entre obras, autoras y autores y movimientos que constituyen un referente clave en la historia de la literatura hasta el siglo XVIII –incluidos los de las lenguas constitucionales(y los elementos más destacados del contexto cultural, social e histórico en que aparecen).

23. Planificar y llevar a cabo, individualmente y en equipo, la consulta de diversas fuentes de información tanto en soportes tradicionales (mediante el manejo de índices, fichas y otros sistemas de clasificación de fuentes), como en los que proporcionan las tecnologías de la información y la comunicación, en el marco de trabajos sencillos de investigación. Manejar los procesadores de textos y ser capaz de aplicarlos a trabajos sencillos de investigación, utilizando los medios informáticos complementarios (Internet, bases de datos, CD-ROM, DVD, etc.).

24. Identificar en textos orales y escritos, imágenes y expresiones que denoten alguna forma de discriminación (de género, social, relacionada con el grupo étnico, etc.), evitar el uso de las mismas y utilizar el lenguaje como medio de resolución de conflictos.

25. Identificar los principales recursos utilizados por los medios de comunicación para la elaboración y difusión de informaciones y de opiniones.

Cuarto curso

Contenidos

Valenciano: lengua y literatura

Bloque 1. Comunicación

– Los medios de comunicación: la prensa, la radio y la televisión (géneros argumentativos).

– Mediación para asegurar el éxito de la comunicación oral y escrita. Actuación como intermediario entre los interlocutores que no pueden comprenderse de forma directa. Utilización de la interpretación oral y la traducción escrita, así como saber hacer resúmenes y parafrasis de la lengua del emisor cuando el receptor no comprende el mensaje original. Utilización de los elementos no verbales de la comunicación para la comprensión perfecta de cualquier interlocutor.

1ª. Estructuras formales del texto

– Estructuras expositivas (conferencia, currículum, instancia, carta, correo electrónico, disposiciones legales, contratos, correspondencia institucional, folletos, mapas conceptuales, etc.).

– Estructuras argumentativas (reclamación, recurso, editorial, columna de opinión, debate, correspondencia comercial, etc.).

– Reconocimiento y utilización de algunas formas de expresión de la subjetividad en textos de carácter expositivo y argumentativo.

– Identificación y uso de las variaciones que adoptan las formas d'ícticas en relación con las situaciones de comunicación.

1b. Habilidades lingüísticas. Escuchar, hablar y conversar

– Comprensió de textos procedents de los medios de comunicación audiovisual, como debates en radio o televisión y opiniones de los oyentes.

– Comprensió de presentaciones, exposiciones o conferencias realizadas en el ámbito académico relacionadas con contenidos de diferentes materias.

– Exposición de la información tomada de varios medios de comunicación acerca de un mismo tema de actualidad, contraste de los diferentes puntos de vista y las opiniones expresadas por dichos medios, respetando las normas que rigen la interacción oral.

– Presentacions orals clares i ben estructurades sobre temes relacionats amb l'activitat acadèmica o l'actualitat social, política o cultural, que admeten diferents punts de vista i diverses actituds davant d'estos, utilitzant el suport de mitjans audiovisuals i de les tecnologies de la informació i la comunicació.

– Intervenció activa en les situacions de comunicació pròpies de l'àmbit acadèmic, especialment en les propostes de planificació de les activitats i en la presentació d'informes de seguiment i avaluació dels treballs.

– Actitud de cooperació i de respecte en situacions d'aprenentatge compartit.

– Coneixement i ús de les estratègies i les normes per a l'intercanvi comunicatiu: escolta atenta, exposició clara, respecte del torn de paraula; participació fent aportacions, control de la impulsivitat, comentaris orals i judici personal respectuosos amb les sensacions, les experiències, les idees, les opinions i els coneixements dels altres, i atenció a les fórmules de cortesia.

– Utilització de la llengua per a prendre consciència dels coneixements, les idees i els sentiments propis i per a regular la conducta d'un mateix.

1c. Habilitats lingüístiques. Llegir. Comprensió de textos escrits

– Comprensió de textos propis de la vida quotidiana i de les relacions socials, com ara disposicions legals, contractes, fullets i correspondència institucional i comercial.

– Comprensió de textos dels mitjans de comunicació, amb especial atenció als gèneres d'opinió, com ara editorials o columnes.

– Comprensió de textos de l'àmbit acadèmic, amb especial atenció a la consulta, en diversos suports, de diccionaris, glossaris i altres fonts d'informació, com ara enciclopèdies i pàgines web educatives, incloent-hi fragments d'assaig.

– Actitud reflexiva i crítica respecte a la informació disponible davant dels missatges que impliquen qualsevol tipus de discriminació, incloent-hi la manifestació de prejudis lingüístics.

1d. Habilitats lingüístiques. Escriure. Composició de textos escrits

– Composició de textos propis de la vida quotidiana i de les relacions socials, com ara participació en fòrums, sol·licituds i instàncies, reclamacions, currículum vitae i fullets.

– Composició de textos propis dels mitjans de comunicació, especialment cartes al director i articles d'opinió com els editorials i les columnes, destinats tant a un suport escrit com digital.

– Composició, en suport de paper i digital, de textos propis de l'àmbit acadèmic, especialment textos expositius, explicatius i argumentatius, elaborats a partir de la informació obtinguda de diverses fonts i organitzada per mitjà d'esquemes, mapes conceptuals i resums, així com l'elaboració de projectes d'aprenentatge i informes sobre tasques.

– Interés per la composició escrita com a font d'informació i aprenentatge, com a forma de comunicar les experiències i els coneixements propis i com a forma de regular la conducta.

Bloc 2. Llengua i societat

– Coneixement de la diversitat lingüística d'Espanya (llengües i dialectes).

– Situació actual del valencià.

– Trets principals de les varietats geogràfiques.

– Consideració del valencià com a idioma propi de la Comunitat Valenciana, apte per a tot tipus d'usos funcionals i vehicle necessari de cultura.

– Aceptació de la conveniència i la necessitat de dominar el valencià i el castellà a la Comunitat Valenciana

– Incorporació del valencià en tots els àmbits d'ús de la llengua i per a qualsevol funció comunicativa, en un procés de compromís personal en la recuperació cultural i la normalitat lingüística.

– Respecte per les sensacions i pels sentiments, les experiències, les idees, les opinions i els coneixements expressats pels parlants d'altres llengües.

– Ús d'un llenguatge no discriminatori i respectuós amb les diferències lingüístiques, culturals, ètniques o de gènere.

– Presentaciones orales claras y bien estructuradas sobre temas relacionados con la actividad académica o la actualidad social, política o cultural que admitan diferentes puntos de vista y diversas actitudes ante ellos, con el apoyo de medios audiovisuales y de las tecnologías de la información y la comunicación.

– Intervención activa en las situaciones de comunicación propias del ámbito académico, especialmente en las propuestas de planificación de las actividades y en la presentación de informes de seguimiento y evaluación de los trabajos.

– Actitud de cooperación y de respeto en situaciones de aprendizaje compartido.

– Conocimiento y uso de las estrategias y las normas para el intercambio comunicativo: escucha atenta, exposición clara, respeto del turno de palabra; participación mediante aportaciones, control de la impulsividad, comentarios orales y juicio personal que respete las sensaciones, experiencias, ideas, opiniones y conocimientos de las otras y los otros, y atención a las fórmulas de cortesia.

– Utilización de la lengua para tomar conciencia de los conocimientos, las ideas y los sentimientos propios y para regular la propia conducta.

1c. Habilidades lingüísticas. Leer. Comprensión de textos escritos

– Comprensión de textos propios de la vida cotidiana y de las relaciones sociales como disposiciones legales, contratos, folletos y correspondencia institucional y comercial.

– Comprensión de textos de los medios de comunicación, con atención especialmente a los géneros de opinión, como editoriales o columnas.

– Comprensión de textos del ámbito académico, atendiendo especialmente a la consulta, en diversos soportes, de diccionarios, glosarios, y otras fuentes de información, como enciclopedias y páginas web educativas, incluyendo fragmentos de ensayos.

– Actitud reflexiva y crítica con respecto a la información disponible ante los mensajes que supongan cualquier tipo de discriminación, incluida la manifestación de prejuicios lingüísticos.

1d. Habilidades lingüísticas. Escribir. Composición de textos escritos

– Composición de textos propios de la vida cotidiana y de las relaciones sociales, como participación en foros, solicitudes e instancias, reclamaciones, currículum vitae y folletos.

– Composición de textos propios de los medios de comunicación, especialmente cartas al director y artículos de opinión como editoriales y columnas, destinados tanto a un soporte escrito como digital.

– Composición, en soporte de papel y digital, de textos propios del ámbito académico, especialmente textos expositivos, explicativos y argumentativos, elaborados a partir de la información obtenida en diversas fuentes y organizada mediante esquemas, mapas conceptuales y resúmenes, así como la elaboración de proyectos de aprendizaje e informes sobre tareas.

– Interés por la composición escrita como fuente de información y aprendizaje, como forma de comunicar las experiencias y los conocimientos propios y como forma de regular la conducta.

Bloque 2. Lengua y sociedad

– Conocimiento de la diversidad lingüística de España (lenguas y dialectos).

– Situación actual del valenciano.

– Rasgos principales de las variedades geográficas.

– Consideración del valenciano como idioma propio de la Comunitat Valenciana, apto para todo tipo de usos funcionales y vehículo necesario de cultura.

– Aceptación de la conveniència y la necesidad de dominar el valenciano y el castellano en la Comunitat Valenciana.

– Incorporación del valenciano en todos los ámbitos de uso de la lengua y para toda función comunicativa, en un proceso de compromiso personal en la recuperación cultural y la normalidad lingüística.

– Respeto por las sensaciones y por los sentimientos, las experiencias, las ideas, las opiniones y los conocimientos expresados por los hablantes de otras lenguas.

– Uso de un lenguaje no discriminatorio y respetuoso con las diferencias lingüísticas, culturales, étnicas o de género.

– Actitud de rebuig davant dels usos discriminatoris de les llengües per raons de classe, lingüístiques, culturals, ètniques o de gènere, i davant d'estereotips i prejudis sobre les varietats lingüístiques i sobre els seus parlants.

– Consciència positiva de la diversitat lingüística i cultural existent en el context social i escolar, com a manifestació enriquidora a la qual s'aporta i de la qual es participa; condició necessària per a la integració adequada de les persones procedents d'altres països, societats i cultures.

Bloc 3. Coneixement de la llengua

3ª. Fonètica i ortografia

– Abreviatures, acrònims i sigles.

– Ús reflexiu de les normes ortogràfiques.

– Coneixement de les normes ortogràfiques, utilització dels termes apropiats en l'explicació sobre l'ús (síllaba tònica, accent diacrític, etc.). Valoració del seu valor social i de la necessitat de cenyir-se a la norma lingüística en els escrits.

3b. Norma culta de la llengua

– Coneixement dels diferents registres i dels factors que incidixen en l'ús de la llengua en distints àmbits socials, i valoració de la importància d'usar el registre adequat segons les circumstàncies de la situació comunicativa.

– Principals problemes sintàctics i morfològics. Els relatius. Combinació de pronoms personals àtons (II).

– La concordança i l'orde.

– Lectura en veu alta: el vers. Pausas, entonació i expressivitat.

– Lèxic: préstecs.

3c. Gramàtica

– Text i discurs. Ús dels principals marcadors.

– Reconeixement dels esquemes semàntic i sintàctic de l'oració, construcció i transformació d'enunciats d'acord amb estos esquemes; ús de la terminologia sintàctica necessària en les activitats: enunciat, frase i oració; subjecte i predicat; predicat nominal i predicat verbal; subjecte, verb i complements; agent, causa i pacient; oració impersonal; oració activa i oració passiva; oració transitiva i intransitiva; complement directe, indirecte, de règim, circumstancial, agent i atribut; oracions subordinades substantives, adjectives i adverbials.

– Identificació i ús reflexiu de distints procediments de connexió en els textos, amb especial atenció a connectors de causa, conseqüència, condició i hipòtesi, i dels mecanismes gramaticals i lèxics de referència interna, afavorint l'autonomia en la revisió dels mateixos textos.

– Reconeixement i ús coherent de la correlació temporal en la coordinació i subordinació d'oracions, i en el discurs relatat (pas d'estil directe a indirecte).

– Ús de procediments per a compondre els enunciats amb un estil cohesionat i ús dels termes següents: aposició; adjectiu i oració de relatiu explicatiu; construcció de participi i de gerundi; oració coordinada copulativa, disjuntiva, adversativa i consecutiva; oració subordinada causal, consecutiva, condicional i concessiva.

3d. Lèxic

– Formació del lèxic: veus patrimonials, préstecs i neologismes.

– Locucions i frases fetes.

– Interpretació de les informacions lingüístiques que proporcionen els diccionaris de la llengua (gramaticals, semàntiques, de registre i de normativa).

Bloc 4. Educació literària

– Desenvolupament de l'autonomia lectora i valoració per la literatura com a font de plaer i de coneixement d'altres mons, temps i cultures.

– Lectura de textos de les literatures de les llengües constitucionals i de la literatura occidental.

– Coneixement de les característiques generals dels grans períodes de la història de la literatura des del segle XIX fins a l'actualitat.

– Actitud de rechazo ante los usos discriminatorios de las lenguas por razones sociales de clase, lingüísticas, culturales, étnicas o de género, y ante estereotipos y prejuicios sobre las variedades lingüísticas y sobre sus hablantes.

– Conciencia positiva de la diversidad lingüística y cultural existente en el contexto social y escolar, como manifestación enriquecedora a la que se aporta y de la que se participa; condición necesaria para la adecuada integración de las personas procedentes de otros países, sociedades y culturas.

Bloque 3. Conocimiento de la lengua

3ª. Fonética y Ortografía

– Abreviaturas, acrónimos y siglas.

– Uso reflexivo de las normas ortográficas.

– Conocimiento de las normas ortográficas, empleo de los términos apropiados en la explicación sobre el uso (síllaba tónica, tilde diacrítica, etc.). Aprecio por su valor social y la necesidad de ceñirse a la norma lingüística en los escritos.

3b. Norma culta de la lengua

– Conocimiento de los diferentes registros y de los factores que inciden en el uso de la lengua en distintos ámbitos sociales. Valoración de la importancia de usar el registro adecuado según las circunstancias de la situación comunicativa.

– Principales problemas sintácticos y morfológicos. Los relativos. Combinación de pronombres personales átonos (II).

– La concordancia y el orden.

– Lectura en voz alta: el verso. Pausas, entonación y expresividad.

– Léxico: préstamos.

3c. Gramática

– Texto y discurso. Uso de los principales marcadores.

– Reconocimiento de los esquemas semántico y sintáctico de la oración, construcción y transformación de enunciados de acuerdo con estos esquemas. Uso de la terminología sintáctica necesaria en las actividades: enunciado, frase y oración; sujeto y predicado; predicado nominal y predicado verbal; sujeto, verbo y complementos; agente, causa y paciente; oración impersonal; oración activa y oración pasiva; oración transitiva e intransitiva; complemento directo, indirecto, de régimen, circumstancial, agente y atributo; oraciones subordinadas sustantivas, adjetivas y adverbiales.

– Identificación y uso reflexivo de distintos procedimientos de conexión en los textos, con especial atención a conectores de causa, consecuencia, condición e hipótesis, y de los mecanismos gramaticales y léxicos de referencia interna, favoreciendo la autonomía en la revisión de los propios textos.

– Reconocimiento y uso coherente de la correlación temporal en la coordinación y subordinación de oraciones, y en el discurso relatatado (paso de estilo directo a indirecto).

– Uso de procedimientos para componer los enunciados con un estilo cohesionado y empleo de los siguientes términos: aposición; adjetivo y oración de relativo explicativos; construcción de participio y de gerundio; oración coordinada copulativa, disyuntiva, adversativa y consecutiva; oración subordinada causal, consecutiva, condicional y concessiva.

3d. Léxico

– Formación del léxico: voces patrimoniales, préstamos y neologismos.

– Locuciones y frases hechas.

– Interpretación de las informaciones lingüísticas que proporcionan los diccionarios de la lengua (gramaticales, semánticas, de registro y normativa).

Bloque 4. Educación literaria

– Desarrollo de la autonomía lectora y aprecio por la literatura como fuente de placer y de conocimiento de otros mundos, tiempos y culturas.

– Lectura de textos de las literaturas de las lenguas constitucionales y de la literatura occidental.

– Conocimiento de las características generales de los grandes periodos de la historia de la literatura desde el siglo XIX hasta la actualidad.

– Aproximació a alguns autors rellevants de les literatures de les llengües constitucionals i de la literatura europea des del segle XIX fins a l'actualitat.

– Lectura comentada i recitació de poemes contemporanis, amb especial atenció a les aportacions del simbolisme i les avantguardes al llenguatge poètic; valoració de la funció dels elements simbòlics i dels recursos retòrics i mètrics en el poema.

– Lectura comentada de novel·les i relats escrits des del segle XIX fins a l'actualitat, que oferisquen distintes estructures i veus narratives.

– Lectura comentada i dramatitzada de peces teatrals breus contemporànies o de fragments, de caràcter divers; constatació d'algunes innovacions en els temes i en les formes.

– Contacte, a través de la lectura, amb les autores i els autors de literatura juvenil i general més rellevants de la cultura pròpia i de la cultura universal, tant clàssica com moderna.

– Foment de la lectura per mitjà del contacte amb autores i autors en visites al centre, la lectura de ressenyes i la participació en altres actuacions d'animació lectora (presentacions de llibres, sessions de llibrefòrum, etc.) per a consolidar l'hàbit lector. Formar amb sentit crític les preferències personals en la selecció de llibres i gust per compartir sentiments i emocions suscitats per l'experiència lectora.

– Composició de textos d'intenció literària i elaboració de treballs sobre lectures.

– La literatura del segle XIX: romanticisme i realisme. Característiques generals i particulars.

– La poesia de la Renaixença. Teodor Llorente. Constantí Llombart.

– La narrativa realista. El teatre culte i popular. Eduard Escalante.

– El segle XX. Característiques generals i particulars.

– Modernisme, noucentisme i avantguardisme.

– La poesia. Vicent Andrés Estellés.

– L'evolució en la novel·la i el conte. Enric Valor.

– El teatre. Text i espectacle.

– L'assaig. Joan Fuster.

Bloc 5. Tècniques de treball

– Tècniques per a buscar informació en suports tradicionals (fitxes, biblioteques, etc.) i en nous suports (CD-ROM, DVD, Internet, etc.).

– Utilització de les biblioteques (del centre, de l'entorn i virtuals) i de les tecnologies de la informació i la comunicació de manera autònoma per a la localització, selecció i organització d'informació.

– Ús autònom de diccionaris i correctors ortogràfics sobre textos en suport digital.

– Presentació de la informació. Tractament informàtic de textos (IV).

– Interés per la bona presentació dels textos escrits, tant en suport de paper com digital, i respecte per les normes gramaticals, ortogràfiques i tipogràfiques (titulació, espais, marges, paràgrafs, etc.).

Castellà: lengua i literatura

Bloc 1. Comunicació

– Els mitjans de comunicació: la premsa, la ràdio i la televisió (gèneres argumentatius).

– Mediació per a assegurar l'èxit de la comunicació oral i escrita. Actuació com a intermediari entre els interlocutors que no poden comprendre's de manera directa. Utilització de la interpretació oral i la traducció escrita, així com saber fer resums i paràfrasis de la llengua de l'emissor quan el receptor no comprén el missatge original. Utilització dels elements no verbals de la comunicació per a la comprensió perfecta de qualsevol interlocutor.

1ª. Estructures formals del text

– Estructures expositives (conferència, currículum, instància, carta, correu electrònic, disposicions legals, contractes, correspondència institucional, fullets, mapes conceptuals, etc.).

– Estructures argumentatives (reclamació, recurs, editorial, columna d'opinió, debat, correspondència comercial, etc.).

– Acercamiento a algunas autoras y autores relevantes de las literaturas de las lenguas constitucionales y de la literatura europea desde el siglo XIX hasta la actualidad.

– Lectura comentada y recitado de poemas contemporáneos, con especial atención a las aportaciones del simbolismo y las vanguardias al lenguaje poético. Valoración de la función de los elementos simbólicos y de los recursos retóricos y métricos en el poema.

– Lectura comentada de novelas y relatos escritos desde el siglo XIX hasta la actualidad, que ofrezcan distintas estructuras y voces narrativas.

– Lectura comentada y dramatizada de breves piezas teatrales contemporáneas o de fragmentos, de carácter diverso; constatación de algunas innovaciones en los temas y las formas.

– Contacto, a través de la lectura, con las autoras y autores de literatura juvenil y general más relevantes de la propia cultura y de la cultura universal, tanto clásica como moderna.

– Fomento de la lectura a través del contacto con autoras y autores en visitas al centro, lectura de reseñas y participación en otras actuaciones de animación lectora (presentaciones de libros, sesiones de libro-fórum, etc.) para consolidar el hábito lector. Formar las preferencias personales, con sentido crítico, en la selección de libros y gusto por compartir sentimientos y emociones suscitados por la experiencia lectora.

– Composición de textos de intención literaria y elaboración de trabajos sobre lecturas.

– La literatura del siglo XIX: Romanticismo y Realismo. Características generales y particulares.

– La poesía de la Renaixença. Teodor Llorente. Constantí Llombart.

– La narrativa realista. El teatro culto y popular. Eduard Escalante

– El Siglo XX. Características generales y particulares.

– Modernismo, Novecentismo y Vanguardismo.

– La poesía. Vicent Andrés Estellés.

– La evolución en la novela y el cuento. Enric Valor.

– El teatro. Texto y espectáculo.

– El ensayo. Joan Fuster.

Bloque 5. Técnicas de trabajo

– Técnicas de búsqueda de información en soportes tradicionales (fichas, bibliotecas, etc.) y en nuevos soportes (CD-ROM, DVD, Internet, etc.).

– Utilización de las bibliotecas (del centro, del entorno y virtuales) y de las tecnologías de la información y la comunicación de forma autónoma para la localización, selección y organización de información.

– Uso con autonomía de diccionarios y correctores ortográficos sobre textos en soporte digital.

– Presentación de la información. Tratamiento informático de textos (IV).

– Interés por la buena presentación de los textos escritos tanto en soporte papel como digital, con respeto a las normas gramaticales, ortográficas y tipográficas (titulación, espacios, márgenes, párrafos, etc.).

Castellano: lengua y literatura

Bloque 1. Comunicación

– Los medios de comunicación: la prensa, la radio y la televisión (gèneros argumentatius).

– Mediación para asegurar el éxito de la comunicación oral y escrita. Actuación como intermediario entre los interlocutores que no pueden comprenderse de forma directa. Utilización de la interpretación oral y la traducción escrita, así como saber hacer resúmenes y paráfrasis de la lengua del emisor cuando el receptor no comprende el mensaje original. Utilización de los elementos no verbales de la comunicación para la comprensión perfecta de cualquier interlocutor.

1ª. Estructuras formales del texto

– Estructuras expositivas (conferencia, currículum, instancia, carta, correo electrónico, disposiciones legales, contratos, correspondencia institucional, folletos, mapas conceptuals, etc.).

– Estructuras argumentativas (reclamación, recurso, editorial, columna de opinión, debate, correspondencia comercial, etc.).

– Reconeixement i utilització d'algunes formes d'expressió de la subjectivitat en textos de caràcter expositiu i argumentatiu.

– Identificació i ús de les variacions que adopten les formes díctiques en relació amb les situacions de comunicació.

1b. Habilitats lingüístiques. Escoltar, parlar i conversar

– Comprensió de textos procedents dels mitjans de comunicació audiovisual, com ara debats en ràdio o televisió i opinions dels oients.

– Comprensió de presentacions, exposicions o conferències realitzades en l'àmbit acadèmic relacionades amb continguts de diferents matèries.

– Exposició de la informació tretada de diversos mitjans de comunicació sobre un mateix tema d'actualitat, amb contrast dels diferents punts de vista i de les opinions expressades pels dits mitjans, i amb respecte per les normes que regixen la interacció oral.

– Presentacions orals clares i ben estructurades sobre temes relacionats amb l'activitat acadèmica o l'actualitat social, política o cultural, que admeten diferents punts de vista i diverses actituds davant d'estos, utilitzant el suport de mitjans audiovisuals i de les tecnologies de la informació i la comunicació.

– Intervenció activa en les situacions de comunicació pròpies de l'àmbit acadèmic, especialment en les propostes de planificació de les activitats i en la presentació d'informes de seguiment i avaluació dels treballs.

– Actitud de cooperació i de respecte en situacions d'aprenentatge compartit.

– Coneixement i ús de les estratègies i les normes per a l'intercanvi comunicatiu: escolta atenta, exposició clara, respecte del torn de paraula; participació fent aportacions, control de la impulsivitat, comentaris orals i judici personal respectuosos amb les sensacions, les experiències, les idees, les opinions i els coneixements dels altres, i atenció a les fórmules de cortesia.

– Utilització de la llengua per a prendre consciència dels coneixements, les idees i els sentiments propis i per a regular la conducta d'un mateix.

1c. Habilitats lingüístiques. Llegir. Comprensió de textos escrits

– Comprensió de textos propis de la vida quotidiana i de les relacions socials, com ara disposicions legals, contractes, fullets i correspondència institucional i comercial.

– Comprensió de textos dels mitjans de comunicació, amb especial atenció als gèneres d'opinió, com ara editorials o columnes.

– Comprensió de textos de l'àmbit acadèmic, amb especial atenció a la consulta, en diversos suports, de diccionaris, glossaris i altres fonts d'informació, com ara enciclopèdies i pàgines web educatives, incloent-hi fragments d'assaig.

– Actitud reflexiva i crítica respecte a la informació disponible davant dels missatges que impliquen qualsevol tipus de discriminació, incloent-hi la manifestació de prejudis lingüístics.

1d. Habilitats lingüístiques. Escriure. Composició de textos escrits

– Composició de textos propis de la vida quotidiana i de les relacions socials, com ara participació en fòrums, sol·licituds i instàncies, reclamacions, currículum vitae i fullets.

– Composició de textos propis dels mitjans de comunicació, especialment cartes al director i articles d'opinió com els editorials i les columnes, destinats tant a un suport escrit com digital.

– Composició, en suport de paper i digital, de textos propis de l'àmbit acadèmic, especialment textos expositius, explicatius i argumentatius elaborats a partir de la informació obtinguda en diverses fonts i organitzada per mitjà d'esquemes, mapes conceptuals i resums, així com l'elaboració de projectes d'aprenentatge i informes sobre tasques.

– Interès per la composició escrita com a font d'informació i aprenentatge, com a forma de comunicar les experiències i els coneixements propis i com a forma de regular la conducta.

Bloc 2. Llengua i societat

– Coneixement de la diversitat lingüística d'Espanya (llengües i dialectes).

– Situació actual del castellà en el món. L'espanyol d'Amèrica.

– Reconocimiento y utilización de algunas formas de expresión de la subjetividad en textos de carácter expositivo y argumentativo.

– Identificación y uso de las variaciones que adoptan las formas dídcticas en relación con las situaciones de comunicación.

1b. Habilidades lingüísticas. Escuchar, hablar y conversar

– Comprensió de textos procedentes de los medios de comunicación audiovisual, como debates en radio o televisión y opiniones de los oyentes.

– Comprensió de presentaciones, exposiciones o conferencias realizadas en el ámbito académico relacionadas con contenidos de diferentes materias.

– Exposición de la información tomada de varios medios de comunicación acerca de un mismo tema de actualidad, contraste de los diferentes puntos de vista y las opiniones expresadas por dichos medios, con respeto a las normas que rigen la interacción oral.

– Presentaciones orales claras y bien estructuradas sobre temas relacionados con la actividad académica o la actualidad social, política o cultural que admitan diferentes puntos de vista y diversas actitudes ante ellos, con el apoyo de medios audiovisuales y de las tecnologías de la información y la comunicación.

– Intervención activa en las situaciones de comunicación propias del ámbito académico, especialmente en las propuestas de planificación de las actividades y en la presentación de informes de seguimiento y evaluación de las tareas.

– Actitud de cooperación y de respeto en situaciones de aprendizaje compartido.

– Conocimiento y uso de las estrategias y las normas para el intercambio comunicativo: escucha atenta, exposición clara, respeto del turno de palabra; participación mediante aportaciones, control de la impulsividad, comentarios orales y juicio personal que respete las sensaciones, experiencias, ideas, opiniones y conocimientos de las otras y los otros, y atención a las fórmulas de cortesia.

– Utilización de la lengua para tomar conciencia de los conocimientos, las ideas y los sentimientos propios y para regular la propia conducta.

1c. Habilidades lingüísticas. Leer. Comprensió de textos escritos

– Comprensió de textos propis de la vida cotidiana y de las relaciones sociales como disposiciones legales, contratos, folletos y correspondencia institucional y comercial.

– Comprensió de textos de los medios de comunicación, con atención especialmente a los géneros de opinión, como editoriales o columnas.

– Comprensió de textos del ámbito académico, atendiendo especialmente a la consulta, en diversos soportes, de diccionarios, glosarios, y otras fuentes de información, como enciclopedias y páginas web educativas, incluyendo fragmentos de ensayos.

– Actitud reflexiva y crítica con respecto a la información disponible ante los mensajes que supongan cualquier tipo de discriminación, incluida la manifestación de prejuicios lingüísticos.

1d. Habilidades lingüísticas. Escribir. Composició de textos escritos

– Composició de textos propis de la vida cotidiana y de las relaciones sociales, como participación en foros, solicitudes e instancias, reclamaciones, currículum vitae y folletos.

– Composició de textos propis de los medios de comunicación, especialmente, cartas al director y artículos de opinión como editoriales y columnas, destinados tanto a un soporte escrito como digital.

– Composición, en soporte de papel y digital, de textos propios del ámbito académico, especialmente textos expositivos, explicativos y argumentativos, elaborados a partir de la información obtenida en diversas fuentes y organizada mediante esquemas, mapas conceptuales y resúmenes, así como la elaboración de proyectos de aprendizaje e informes sobre tareas.

– Interés por la composición escrita como fuente de información y aprendizaje, como forma de comunicar las experiencias y los conocimientos propios y como forma de regular la conducta.

Bloque 2. Lengua y sociedad

– Conocimiento de la diversidad lingüística de España (lenguas y dialectos).

– Situación actual del castellano en el mundo. El español de América.

– Principals fenòmens lingüístics de les variants geogràfiques del castellà: seseo, ceceo, ieisme, voseo, etc.

– Consideració del valencià com a idioma propi de la Comunitat Valenciana, apte per a tot tipus d'usos funcionals i vehicle necessari de cultura.

– Acceptació de la conveniència i la necessitat de dominar el valencià i el castellà a la Comunitat Valenciana.

– Incorporació del valencià en tots els àmbits d'ús de la llengua i per a qualsevol funció comunicativa, en un procés de compromís personal en la recuperació cultural i la normalitat lingüística.

– Respecte per les sensacions i pels sentiments, les experiències, les idees, les opinions i els coneixements expressats pels parlants d'altres llengües.

– Ús d'un llenguatge no discriminatori i respectuós amb les diferències lingüístiques, culturals, ètniques o de gènere.

– Actitud de rebuig davant dels usos discriminatoris de les llengües per raons de classe, lingüístiques, culturals, ètniques o de gènere, i davant d'estereotips i prejudis sobre les varietats lingüístiques i sobre els seus parlants.

– Consciència positiva de la diversitat lingüística i cultural existent en el context social i escolar, com a manifestació enriquidora a la qual s'aporta i de la qual es participa; condició necessària per a la integració adequada de les persones procedents d'altres països, societats i cultures.

Bloc 3. Coneixement de la llengua

3ª. Fonètica i ortografia

– Abreviatures, acrònims i sigles.

– Ús reflexiu de les normes ortogràfiques.

– Coneixement de les normes ortogràfiques, utilització dels termes apropiats en l'explicació sobre l'ús (sílabes tònica, accent diacrític, etc.). Valoració del seu valor social i de la necessitat de cenyir-se a la norma lingüística en els escrits

3b. Norma culta de la llengua

– Coneixement dels diferents registres i dels factors que incideixen en l'ús de la llengua en diferents àmbits socials. Valoració de la importància d'usar el registre adequat segons les circumstàncies de la situació comunicativa.

– Principals problemes sintàctics i morfològics.

– La concordança i l'orde.

– Lectura en veu alta: el vers. Pausas, entonació i expressivitat.

– Lèxic: préstecs.

3c. Gramàtica

– Text i discurs. Ús dels principals marcadors.

– Reconeixement dels esquemes semàntic i sintàctic de l'oració, construcció i transformació d'enunciats d'acord amb estos esquemes. Ús de la terminologia sintàctica necessària en les activitats: enunciat, frase i oració; subjecte i predicat; predicat nominal i predicat verbal; subjecte, verb i complements; agent, causa i pacient; oració impersonal; oració activa i oració passiva; oració transitiva i intransitiva; complement directe, indirecte, de règim, circumstancial, agent i atribut; oracions subordinades substantives, adjectives i adverbials.

– Identificació i ús reflexiu de diferents procediments de connexió en els textos, amb especial atenció a connectors de causa, conseqüència, condició i hipòtesi, i dels mecanismes gramaticals i lèxics de referència interna, afavorint l'autonomia en la revisió dels mateixos textos.

– Reconeixement i ús coherent de la correlació temporal en la coordinació i subordinació d'oracions, i en el discurs relatat (pas d'estil directe a indirecte).

– Ús de procediments per a compondre els enunciats amb un estil cohesionat i ús dels termes següents: aposició; adjectiu i oració de relatiu explicatiu; construcció de participi i de gerundi; oració coordinada copulativa, disjuntiva, adversativa i consecutiva; oració subordinada causal, consecutiva, condicional i concessiva.

3d. Lèxic

– Formació del lèxic: veus patrimonials, préstecs i neologismes.

– Locucions i frases fetes.

– Principales fenómenos lingüísticos de las variantes geográficas del castellano: seseo, ceceo, yeísmo, voseo, etc.

– Consideración del valenciano como idioma propio de la Comunitat Valenciana, apto para todo tipo de usos funcionales y vehículo necesario de cultura.

– Aceptación de la conveniencia y la necesidad de dominar el valenciano y el castellano en la Comunitat Valenciana.

– Incorporación del valenciano en todos los ámbitos de uso de la lengua y para toda función comunicativa, en un proceso de compromiso personal en la recuperación cultural y la normalidad lingüística.

– Respeto por las sensaciones y por los sentimientos, las experiencias, las ideas, las opiniones y los conocimientos expresados por los hablantes de otras lenguas.

– Uso de un lenguaje no discriminatorio y respetuoso con las diferencias lingüísticas, culturales, étnicas o de género.

– Actitud de rechazo ante los usos discriminatorios de las lenguas por razones sociales de clase, lingüísticas, culturales, étnicas o de género, y ante estereotipos y prejuicios sobre las variedades lingüísticas y sobre sus hablantes.

– Conciencia positiva de la diversidad lingüística y cultural existente en el contexto social y escolar, como manifestación enriquecedora a la que se aporta y de la que se participa; condición necesaria para la adecuada integración de las personas procedentes de otros países, sociedades y culturas.

Bloque 3. Conocimiento de la lengua

3ª. Fonética y Ortografía

– Abreviaturas, acrónimos y siglas.

– Uso reflexivo de las normas ortográficas.

– Conocimiento de las normas ortográficas, empleo de los términos apropiados en la explicación sobre el uso (sílabas tónica, tilde diacrítica, etc.). Aprecio por su valor social y la necesidad de ceñirse a la norma lingüística en los escritos.

3b. Norma culta de la lengua

– Conocimiento de los diferentes registros y de los factores que inciden en el uso de la lengua en distintos ámbitos sociales. Valoración de la importancia de usar el registro adecuado según las circunstancias de la situación comunicativa.

– Principales problemas sintácticos y morfológicos.

– La concordancia y el orden.

– Lectura en voz alta: el verso. Pausas, entonación y expresividad.

– Léxico: préstamos.

3c. Gramática

– Texto y discurso. Uso de los principales marcadors.

– Reconocimiento de los esquemas semántico y sintáctico de la oración, construcción y transformación de enunciados de acuerdo con estos esquemas. Uso de la terminología sintáctica necesaria en las actividades: enunciado, frase y oración; sujeto y predicado; predicado nominal y predicado verbal; sujeto, verbo y complementos; agente, causa y paciente; oración impersonal; oración activa y oración pasiva; oración transitiva e intransitiva; complemento directo, indirecto, de régimen, circumstancial, agente y atributo; oraciones subordinadas sustantivas, adjetivas y adverbiales.

– Identificación y uso reflexivo de distintos procedimientos de conexión en los textos, con especial atención a conectores de causa, consecuencia, condición e hipótesis, y de los mecanismos gramaticales y lèxics de referencia interna, favoreciendo la autonomía en la revisión de los propios textos.

– Reconocimiento y uso coherente de la correlación temporal en la coordinació y subordinació de oraciones y en el discurso relatat (paso de estilo directo a indirecto).

– Uso de procedimientos para componer los enunciados con un estilo cohesionado y empleo de los siguientes términos: aposición; adjetivo y oración de relativo explicativos; construcción de participio y de gerundio; oración coordinada copulativa, disyuntiva, adversativa y consecutiva; oración subordinada causal, consecutiva, condicional y concesiva.

3d. Léxico

– Formació del lèxic: voces patrimoniales, préstamos y neologismos.

– Locuciones y frases hechas.

– Interpretació de les informacions lingüístiques que proporcionen els diccionaris de la llengua (gramaticals, semàntiques, de registre i de normativa).

Bloc 4. Educació literària

– Desenrotllament de l'autonomia lectora i valoració de la literatura com a font de plaer i de coneixement d'altres mons, temps i cultures.

– Lectura de textos de les literatures de les llengües constitucionals i de la literatura occidental.

– Coneixement de les característiques generals dels grans períodes de la història de la literatura des del segle XIX fins a l'actualitat.

– Aproximació a alguns autors rellevants de les literatures de les llengües constitucionals i de la literatura europea des del segle XIX fins a l'actualitat.

– Lectura comentada i recitació de poemes contemporanis, amb especial atenció a les aportacions del simbolisme i les avantguardes al llenguatge poètic; valoració de la funció dels elements simbòlics i dels recursos retòrics i mètrics en el poema.

– Lectura comentada de novel·les i relats escrits des del segle XIX fins a l'actualitat, que oferisquen distintes estructures i veus narratives.

– Lectura comentada i dramatitzada de peces teatrals breus contemporànies o de fragments, de caràcter divers; constatació d'algunes innovacions en els temes i en les formes.

– Contacte, a través de la lectura, amb les autores i els autors de literatura juvenil i general més rellevants de la cultura pròpia i de la cultura universal, tant clàssica com moderna.

– Foment de la lectura per mitjà del contacte amb autores i autors en visites al centre, la lectura de ressenyes i la participació en altres actuacions d'animació lectora (presentacions de llibres, sessions de llibrefòrum, etc.) per a consolidar l'hàbit lector. Formar amb sentit crític les preferències personals en la selecció de llibres i gust per compartir sentiments i emocions suscitats per l'experiència lectora.

– Composició de textos d'intenció literària i elaboració de treballs sobre lectures.

– La literatura del segle XIX: romanticisme i realisme. Característiques generals i particulars.

– La literatura romàntica: José de Espronceda i Gustavo Adolfo Bécquer.

– La narrativa realista: Benito Pérez Galdós, Leopoldo Alas Clarín i Vicent Blasco Ibàñez.

– El segle XX. Característiques generals i particulars.

– Modernisme i generació del 98. Rubén Darío.

– La generació del 27.

– Miguel Hernández.

– Els exilis: Max Aub, Juan Gil-Albert i Juan Chabás.

– La literatura contemporània.

Bloc 5. Tècniques de treball

– Tècniques per a buscar informació en suports tradicionals (fitxes, biblioteques, etc.) i en nous suports (CD-ROM, DVD, Internet, etc.).

– Utilització de les biblioteques (del centre, de l'entorn i virtuals) i de les tecnologies de la informació i la comunicació de manera autònoma per a la localització, selecció i organització d'informació.

– Ús autònom de diccionaris i correctors ortogràfics sobre textos en suport digital.

– Presentació de la informació. Tractament informàtic de textos (IV).

– Interés per la bona presentació dels textos escrits, tant en suport de paper com digital, i respecte per les normes gramaticals, ortogràfiques i tipogràfiques (titulació, espais, marges, paràgrafs, etc.).

Críteris d'avaluació

1. Captar i extraure les idees essencials, les intencions i les dades rellevants de textos orals, de diferent tipus i distint nivell de formalització, com ara presentacions d'una certa extensió o conferències no massa extenses; identificar el propòsit, la tesi i els arguments de decla-

– Interpretación de las informaciones lingüísticas que proporcionan los diccionarios de la lengua (gramaticales, semánticas, de registro y normativa).

Bloque 4. Educación literaria

– Desarrollo de la autonomía lectora y aprecio por la literatura como fuente de placer y de conocimiento de otros mundos, tiempos y culturas.

– Lectura de textos de las literaturas de las lenguas constitucionales y de la literatura occidental.

– Conocimiento de las características generales de los grandes periodos de la historia de la literatura desde el siglo XIX hasta la actualidad.

– Acercamiento a algunas autoras y autores relevantes de las literaturas de las lenguas constitucionales y de la literatura europea desde el siglo XIX hasta la actualidad.

– Lectura comentada y recitado de poemas contemporáneos, con especial atención a las aportaciones del simbolismo y las vanguardias al lenguaje poético; valoración de la función de los elementos simbólicos y de los recursos retóricos y métricos en el poema.

– Lectura comentada de novelas y relatos escritos desde el siglo XIX hasta la actualidad, que ofrezcan distintas estructuras y voces narrativas.

– Lectura comentada y dramatizada de breves piezas teatrales contemporáneas, o de fragmentos, de carácter diverso; constatando algunas innovaciones en los temas y las formas.

– Contacto, a través de la lectura, con las autoras y autores de literatura juvenil y general más relevantes de la propia cultura y de la cultura universal, tanto clásica como moderna.

– Fomento de la lectura a través del contacto con autoras y autores en visitas al centro, lectura de reseñas y participación en otras actuaciones de animación lectora (presentaciones de libros, sesiones de libro-fórum, etc.) para consolidar el hábito lector. Formar las preferencias personales, con sentido crítico, en la selección de libros y gusto por compartir sentimientos y emociones suscitados por la experiencia lectora.

– Composición de textos de intención literaria y elaboración de trabajos sobre lecturas.

– La literatura del siglo XIX: Romanticismo y Realismo. Características generales y particulares.

– La literatura romántica: José de Espronceda y Gustavo Adolfo Bécquer.

– La narrativa realista: Benito Pérez Galdós, Leopoldo Alas Clarín y Vicente Blasco Ibàñez.

– El Siglo XX. Características generales y particulares.

– Modernismo y generación del 98. Rubén Darío.

– La generación del 27.

– Miguel Hernández.

– Los exilios: Max Aub, Juan Gil-Albert y Juan Chabás.

– La literatura contemporánea.

Bloque 5. Técnicas de trabajo

– Técnicas de búsqueda de información en soportes tradicionales (fichas, bibliotecas, etc.) y en nuevos soportes (CD-ROM, DVD, Internet, etc.).

– Utilización de las bibliotecas (del centro, del entorno y virtuales) y de las tecnologías de la información y la comunicación de forma autónoma para la localización, selección y organización de información.

– Uso con autonomía de diccionarios y correctores ortográficos sobre textos en soporte digital.

– Presentación de la información. Tratamiento informático de textos (IV).

– Interés por la buena presentación de los textos escritos, tanto en soporte papel como digital, con respeto a las normas gramaticales, ortográficas y tipográficas (titulación, espacios, márgenes, párrafos, etc.).

Críteris de evaluació

1. Captar y extraer las ideas esenciales, las intenciones y los datos relevantes de textos orales, de diferente tipo y distinto nivel de formalización, como presentaciones de una cierta extensión o conferencias no muy extensas; identificar el propósito, la tesis y los argumentos de

racions o de debats públics en mitjans de comunicació o en el marc escolar; reproduir-ne el contingut en textos escrits.

2. Aplicar els coneixements sobre el valencià i el castellà i les normes de l'ús lingüístic per a solucionar problemes de comprensió de textos orals i escrits, i per a la composició i la revisió autònoma dels textos.

3. Participar en situacions de comunicació, dirigides o espontànies, respectant les normes de la comunicació: usar el torn de paraula; organitzar el discurs, escoltar i incorporar les intervencions dels altres.

4. Valorar el valencià com a vehicle de comunicació i usar-lo progressivament en situacions formals i informals. Incorporar el valencià a tots els àmbits d'ús de la llengua, especialment a l'àmbit acadèmic com a vehicle d'aprenentatge.

5. Fer ús de la mediació per a assegurar l'èxit de la comunicació oral i escrita. Actuar com a intermediari entre els interlocutors que no poden comprendre's de manera directa. Utilitzar la interpretació oral i la traducció escrita, així com saber fer resums i paràfrasis de la llengua de l'emissor quan el receptor no comprén el missatge original. Utilitzar els elements no verbals de la comunicació per a la comprensió perfecta de qualsevol interlocutor.

6. Sintetitzar oralment el sentit global de textos escrits, de diferent tipus i distint nivell de formalització, identificar-ne les intencions, diferenciar les idees principals i les secundàries, reconèixer-hi possibles incoherències o ambigüitats en el contingut, i aportar una opinió personal.

7. Elaborar el resum d'una exposició o debat oral sobre un tema específic i conegut; reflectir els principals arguments i punts de vista dels participants.

8. Fer presentacions orals clares, ordenades i ben estructurades, sobre temes relacionats amb l'activitat acadèmica o l'actualitat social, política o cultural, que admeten diferents punts de vista i diverses actituds sobre estos, amb l'ajuda de mitjans audiovisuals i de les tecnologies de la informació i la comunicació. Ajustar-se a un pla o guió previ, seguir un orde lògic en la presentació de les informacions i arguments. Adequar el llenguatge utilitzat a la situació comunicativa i al contingut, i mantindre l'atenció del receptor.

9. Identificar i contrastar el propòsit en textos escrits de l'àmbit públic i dels mitjans de comunicació; comprendre instruccions que regulen la vida social i processos d'aprenentatge complexos; inferir el tema general i els temes secundaris; distingir com s'organitza la informació; contrastar explicacions i arguments i valorar l'eficàcia dels procediments lingüístics usats.

10. Elaborar missatges en què s'integren el llenguatge verbal i llenguatges no verbals (icònic, gestual i musical), tenint en compte la situació de comunicació i comparar els procediments expressius d'estos llenguatges.

11. Identificar, en textos orals i escrits de distint tipus, imatges i expressions que denoten alguna forma de discriminació (sexual, social, relacionada amb el grup ètnic, etc.); explorar alternatives que eviten este ús i utilitzar estes alternatives en les produccions pròpies.

12. Integrar informacions procedents de diferents textos sobre un tema, amb la finalitat d'elaborar un text de síntesi en què es reflectisquen tant les principals informacions i punts de vista trobats com el punt de vista propi.

13. Crear textos escrits de diferent tipus (narratius, descriptius, expositius i argumentatius), en suport de paper i digital; adequar el registre a la situació comunicativa; utilitzar-ne l'estructura organitzativa per a ordenar les idees amb claredat i de manera coherent; enllaçar els enunciats en seqüències lineals cohesionades, amb un vocabulari ric i variat; respectar els criteris de correcció gramatical i ortogràfica. Valorar la importància de planificar i revisar el text.

14. Conèixer la diversitat lingüística d'Europa, d'Espanya i de la Comunitat Valenciana; valorar esta diversitat com un patrimoni que ens enriqueix a tots i a totes. Identificar i localitzar les varietats dialectals actuals del castellà (incloent-hi l'espanyol d'Amèrica) i del valencià. Identificar i localitzar les llengües constitucionals.

declaraciones o de debates públicos en medios de comunicación o en el marco escolar; reproducir su contenido en textos escritos.

2. Aplicar los conocimientos sobre el valenciano y el castellano y las normas del uso lingüístico para solucionar problemas de comprensión de textos orales y escritos, y para la composición y la revisión autónoma de los textos.

3. Participar en situaciones de comunicación, dirigidas o espontáneas, respetando las normas de la comunicación: turno de palabra; organizar el discurso, escuchar e incorporar las intervenciones de los demás.

4. Valorar el valenciano como vehículo de comunicación y usarlo progresivamente en situaciones formales e informales. Incorporar el valenciano a todos los ámbitos de uso de la lengua, especialmente al ámbito académico como vehículo de aprendizaje.

5. Hacer uso de la mediación para asegurar el éxito de la comunicación oral y escrita. Actuar como intermediario entre los interlocutores que no pueden comprenderse de forma directa. Utilizar la interpretación oral y la traducción escrita, así como saber hacer resúmenes y paráfrasis de la lengua del emisor cuando el receptor no comprende el mensaje original. Utilizar los elementos no verbales de la comunicación para la comprensión perfecta de cualquier interlocutor.

6. Sintetizar oralmente el sentido global de textos escritos, de diferente tipo y distinto nivel de formalización, identificar sus intenciones, diferenciar las ideas principales y secundarias, reconocer posibles incoherencias o ambigüedades en el contenido, y aportar una opinión personal.

7. Elaborar el resumen de una exposición o debate oral sobre un tema específico y conocido; reflejar los principales argumentos y puntos de vista de los participantes.

8. Realizar presentaciones orales claras, ordenadas y bien estructuradas sobre temas relacionados con la actividad académica o la actualidad social, política o cultural que admitan diferentes puntos de vista y diversas actitudes ante ellos, con la ayuda de medios audiovisuales y de las tecnologías de la información y la comunicación. Ajustarse a un plan o guión previo, seguir un orden lógico en la presentación de las informaciones y argumentos. Adequar el lenguaje utilizado a la situación comunicativa y al contenido, con el fin de mantener la atención del receptor.

9. Identificar y contrastar el propósito en textos escritos del ámbito público y de los medios de comunicación; comprender instrucciones que regulan la vida social y procesos de aprendizaje complejos; inferir el tema general y temas secundarios; distinguir cómo se organiza la información; contrastar explicaciones y argumentos y juzgar la eficacia de los procedimientos lingüísticos usados.

10. Elaborar mensajes en los que se integren el lenguaje verbal y lenguajes no verbales (icónico, gestual y musical), teniendo en cuenta la situación de comunicación y comparar los procedimientos expresivos de estos lenguajes.

11. Identificar en textos orales y escritos de distinto tipo, imágenes y expresiones que denoten alguna forma de discriminación (sexual, social, relacionada con el grupo étnico, etc.); explorar alternativas que eviten el uso de las mismas y utilizar dichas alternativas en las producciones propias.

12. Integrar informaciones procedentes de diferentes textos sobre un tema, con el fin elaborar un texto de síntesis en el que se reflejen tanto las principales informaciones y puntos de vista encontrados como el punto de vista propio.

13. Crear textos escritos de diferente tipo (narrativos, descriptivos, expositivos y argumentativos), en soporte de papel y digital; adequar el registro a la situación comunicativa; utilizar su estructura organizativa, para ordenar las ideas con claridad y de forma coherente; enlazar los enunciados en secuencias lineales cohesionadas, con un vocabulario rico y variado; respetar los criterios de corrección gramatical y ortográfica. Valorar la importancia de planificación y revisión del texto.

14. Conocer la diversidad lingüística de Europa, de España y de la Comunitat Valenciana; valorar esta diversidad como un patrimonio que nos enriquece a todos y a todas. Identificar y localizar las variedades dialectales actuales del castellano (incluido el español de América) y del valenciano. Identificar y localizar las lenguas constitucionales.

15. Identificar els trets lingüístics propis de distints usos geogràfics, socials i estilístics del valencià i del castellà, per mitjà de l'observació directa i la comparació de produccions diverses.

16. Conèixer i usar una terminologia lingüística adequada en les activitats de reflexió sobre l'ús.

17. Reconèixer les diferents unitats de la llengua, les seues combinacions i, si és el cas, la relació entre estes i els seus significats. Aplicar els coneixements sobre la llengua i les normes de l'ús lingüístic per a resoldre problemes de comprensió de textos orals i escrits, i per a compondre i revisar els textos de manera autònoma.

18. Identificar el gènere a què pertany un text literari llegit en la seua totalitat; reconèixer-ne els elements estructurals bàsics i els grans tipus de recursos lingüístics; emetre una opinió personal; utilitzar estos coneixements en la producció de textos d'intenció literària.

19. Utilitzar els coneixements literaris en la comprensió i la valoració de textos breus o fragments, amb especial atenció a les innovacions dels gèneres i de les formes (en la versificació i en el llenguatge) en la literatura contemporània.

20. Exposar una opinió ben argumentada sobre la lectura personal de relats d'una certa extensió i de novel·les des del segle XIX fins a l'actualitat; avaluar-ne l'estructura i l'ús dels elements del gènere, del llenguatge, del punt de vista i de l'ofici de l'autora o autor; relacionar el sentit de l'obra amb el seu context i amb la pròpia experiència.

21. Explicar relacions entre les obres llegides i comentades, el context històric i literari en què apareixen i les autores i els autors més rellevants des del segle XIX fins a l'actualitat, per mitjà d'un treball personal d'informació i de síntesi, en què s'expose una valoració personal, o d'imitació i recreació, en suport de paper i digital.

22. Utilitzar els coneixements literaris en la comprensió i la valoració de textos breus o fragments, atenent especialment a les innovacions dels gèneres i de les formes (en la versificació i en el llenguatge) en la literatura contemporània.

23. Establir relacions entre obres, autores i autors, i moviments que constitueixen un referent clau en la història de la literatura dels segles XIX i XX –incloent-hi els de les llengües constitucionals i de la literatura occidental– i els elements més destacats del context cultural, social i històric en què apareixen.

24. Planificar i dur a terme, individualment i en equip, la consulta de diverses fonts d'informació, per mitjà de l'ús d'índexs, de fitxes i de diversos sistemes de classificació de fonts, aplicant mitjans tradicionals i noves tecnologies de la informació i la comunicació, en el marc de treballs d'investigació. Utilitzar els principis fonamentals del funcionament dels processadors de textos i ser capaç d'aplicar-los a treballs senzills d'investigació, fent ús dels mitjans informàtics complementaris (internet, bases de dades, CD-ROM, DVD, etc.).

25. Identificar, en textos orals i escrits, imatges i expressions que denoten alguna forma de discriminació (de gènere, social, relacionada amb el grup ètnic, etc.), evitar-ne l'ús i utilitzar el llenguatge com a mitjà de resolució de conflictes.

26. Identificar els principals recursos utilitzats pels mitjans de comunicació per a elaborar i difondre informacions i opinions.

Ciències de la naturalesa

En la societat actual, la ciència és un instrument indispensable per a comprendre el món que ens envolta i els avanços tecnològics que es produeixen continuament i que, a poc a poc, van transformant les nostres condicions de vida, així com per a desenrotllar actituds responsables sobre aspectes lligats a la vida, a la salut, als recursos naturals i al medi ambient. Per això, els coneixements científics s'integren en el saber humanístic, que ha de formar part de la cultura bàsica de totes les ciutadanes i ciutadans.

Els coneixements sobre Ciències de la naturalesa, adquirits en l'Educació Primària s'han de refermar i ampliar durant l'etapa de Secundària Obligatoria, i s'han d'incorporar també activitats pràctiques obligatòries, pròpies del treball del naturalista i de la Física i Química, enfocades a la recerca d'explicacions. Les activitats pràctiques s'han de convertir en autèntics continguts pràctics, imprescindibles en estes matèries.

15. Identificar los rasgos lingüísticos propios de distintos usos geográficos, sociales y estilísticos del valenciano y del castellano, mediante la observación directa y la comparación de producciones diversas.

16. Conocer y usar una terminología lingüística adecuada en las actividades de reflexión sobre el uso.

17. Reconocer las diferentes unidades de la lengua, sus combinaciones y, en su caso, la relación entre ellas y sus significados. Aplicar los conocimientos sobre la lengua y las normas del uso lingüístico para resolver problemas de comprensión de textos orales y escritos, y para la composición y revisión autónoma de los textos.

18. Identificar el género al que pertenece un texto literario leído en su totalidad; reconocer los elementos estructurales básicos y los grandes tipos de recursos lingüísticos; emitir una opinión personal; utilizar estos conocimientos en la producción de textos de intención literaria.

19. Utilizar los conocimientos literarios en la comprensión y la valoración de textos breves o fragmentos, atendiendo especialmente a las innovaciones de los géneros y de las formas (versificación y lenguaje) en la literatura contemporánea.

20. Exponer una opinión bien argumentada sobre la lectura personal de relatos de cierta extensión y novelas desde el siglo XIX hasta la actualidad; evaluar la estructura y el uso de los elementos del género, el uso del lenguaje, el punto de vista y el oficio de la autora o autor; relacionar el sentido de la obra con su contexto y con la propia experiencia.

21. Explicar relaciones entre las obras leídas y comentadas, el contexto histórico y literario en que aparecen y las autoras y autores más relevantes desde el siglo XIX hasta la actualidad, mediante un trabajo personal de información y de síntesis, exponiendo una valoración personal, o de imitación y recreación, en soporte de papel y digital.

22. Utilizar los conocimientos literarios en la comprensión y la valoración de textos breves o fragmentos, atendiendo especialmente a las innovaciones de los géneros y de las formas (versificación y lenguaje) en la literatura contemporánea.

23. Establecer relaciones entre obras, autoras y autores, y movimientos que constituyen un referente clave en la historia de la literatura de los siglos XIX y XX –incluidos los de las lenguas constitucionales y de la literatura occidental– y los elementos más destacados del contexto cultural, social e histórico en que aparecen.

24. Planificar y llevar a cabo, individualmente y en equipo, la consulta de diversas fuentes de información, mediante el manejo de índices, fichas y diversos sistemas de clasificación de fuentes, aplicando medios tradicionales y nuevas tecnologías de la información y la comunicación en el marco de trabajos de investigación. Manejar los principios fundamentales del funcionamiento de los procesadores de textos y ser capaz de aplicarlos a trabajos sencillos de investigación, utilizando los medios informáticos complementarios (Internet, bases de datos, CD-ROM, DVD, etc.).

25. Identificar en textos orales y escritos imágenes y expresiones que denoten alguna forma de discriminación (de género, social, relacionada con el grupo étnico, etc.), evitar el uso de las mismas y utilizar el lenguaje como medio de resolución de conflictos.

26. Identificar los principales recursos utilizados por los medios de comunicación para la elaboración y difusión de informaciones y de opiniones.

Ciencias de la naturaleza

En la sociedad actual, la ciencia es un instrumento indispensable para comprender el mundo que nos rodea y los avances tecnológicos que se producen continuamente y que, poco a poco, van transformando nuestras condiciones de vida, así como para desarrollar actitudes responsables sobre aspectos ligados a la vida, a la salud, a los recursos naturales y al medio ambiente. Por ello, los conocimientos científicos se integran en el saber humanístico, que debe formar parte de la cultura básica de todas las ciudadanas y ciudadanos.

Los conocimientos sobre Ciencias de la naturaleza, adquiridos en la Educación Primaria deben afianzarse y ampliarse durante la etapa de Secundaria Obligatoria, incorporando también actividades prácticas obligatorias, propias del trabajo del naturalista y de la Física y Química, enfocadas a la búsqueda de explicaciones. Las actividades prácticas deben convertirse en auténticos contenidos prácticos, imprescindibles en estas materias.

Els continguts que es treballen en esta assignatura han d'estar orientats a adquirir per part de l'alumnat les bases pròpies de la cultura científica, en especial, en la unitat dels fenòmens que estructuren el món natural, en les lleis que els regixen i en l'expressió matemàtica d'eixes lleis, de la qual cosa s'obté una visió racional i global del nostre entorn que servisca de base per a abordar els problemes actuals relacionats amb la vida, la salut, el medi i les aplicacions tecnològiques.

En el currículum que es presenta, s'han englobat en l'assignatura de les Ciències de la naturalesa les matèries de Biologia i Geologia, i Física i Química en els dos primers cursos d'esta etapa, amb la qual cosa es crea una unitat curricular i es manté així una aproximació de conjunt al coneixement dels fenòmens naturals, integrant conceptes i subratllant les relacions i connexions entre si. Es pretén que l'alumnat descobrisca l'existència de marcs conceptuals i procediments d'indagació, comuns als diferents àmbits del saber científic. En tercer i quart curs, atenent a la maduresa de l'alumnat, se separen les dos matèries per a aprofundir d'una manera més especialitzada en els continguts.

Els continguts seleccionats en els diferents cursos obeeixen a un orde creixent de complexitat i, per tant, van associats a la formació de l'alumnat a qui van destinats. Els procediments que s'introdueixen són aspectes de l'aprenentatge estretament relacionats amb els conceptes i, per consegüent, veritables continguts pràctics del currículum. També es considera necessari desenrotllar, de forma transversal, el mètode científic d'estudi de la naturalesa, així com de les implicacions que se n'inferixen amb la tecnologia i la societat.

L'estudi de la Terra en l'univers configura el primer curs. Després de començar amb una visió general de l'univers s'hi situa la Terra com a planeta i s'estudien les característiques de la matèria que la constitueix per a seguir amb la introducció al coneixement de la geosfera i iniciar l'estudi de la diversitat dels sers vius que hi habiten.

En el segon curs és l'Energia el nucli principal, entorn del qual s'estructuren els continguts, les seues diverses formes de transferència; s'estudia la calor, la llum i el so, així com els problemes associats a l'obtenció i ús dels recursos energètics. S'aborda la transferència d'energia interna produïda en la Terra, per a estudiar a continuació les característiques funcionals dels sers vius i les relacions entre si i amb el medi físic. També s'estudia l'activitat geològica deguda a l'energia externa al planeta, la importància del qual en la superfície terrestre la converteix en el marc de referència fonamental i dinàmic on tenen lloc aquelles interaccions.

Així mateix, s'incorpora un nou bloc de continguts en ambdós cursos: L'Entorn natural, de manera que en primer, l'alumnat ha de conèixer les característiques del seu entorn natural més pròxim, i en el segon curs, el de la Comunitat Valenciana.

Després d'estudiar les Ciències de la naturalesa des d'un punt de vista general, en els cursos tercer i quart, a fi d'aprofundir en l'estudi d'aspectes concrets, es considera necessari separar la Física i Química de la Biologia i Geologia.

Els blocs de continguts de la matèria de Física i Química s'han distribuït de manera asimètrica entre els dos cursos. Així, tenint en consideració els coneixements matemàtics que posseïx l'alumnat, en el tercer curs predominaran els conceptes de química sobre els de física i en quart, els de física sobre els de química, per a aconseguir al final de l'etapa un coneixement compensat i homogeni d'ambdós.

En concret, en tercer s'aborda el mètode i el treball científic. S'estudia l'estructura de la matèria macroscòpicament i microscòpicament, com els principals elements de la reactivitat química. Es fa insistència en la considerable repercussió que esta ciència té en la societat actual. La física que s'estudia en este curs conté conceptes energètics, especialment relacionats amb l'electricitat, per ser senzills i amb múltiples aplicacions en l'entorn.

En este mateix curs, la Biologia i Geologia introdueixen un nucli referent al coneixement teòric i pràctic de la matèria mineral, precedit d'un altre previ que relaciona tots els processos geològics cíclicament. A continuació, s'estudia l'estructura i funció del cos humà que, des de la perspectiva de l'educació per a la salut, estableix la importan-

Los contenidos que se trabajan en esta asignatura han de estar orientados a adquirir por parte del alumnado las bases propias de la cultura científica, en especial, en la unidad de los fenómenos que estructuran el mundo natural, en las leyes que los rigen y en la expresión matemática de esas leyes, de lo que se obtiene una visión racional y global de nuestro entorno que sirva de base para abordar los problemas actuales relacionados con la vida, la salud, el medio y las aplicaciones tecnológicas.

En el currículo que se presenta, se han englobado en la asignatura de las Ciencias de la naturaleza las materias de Biología y Geología, y Física y Química en los dos primeros cursos de esta etapa, con lo que se crea una unidad curricular y se mantiene así una aproximación de conjunto al conocimiento de los fenómenos naturales, integrando conceptos y subrayando las relaciones y conexiones entre los mismos. Se pretende que el alumnado descubra la existencia de marcos conceptuales y procedimientos de indagación, comunes a los diferentes ámbitos del saber científico. En tercer y cuarto curso, dada la madurez del alumnado, se separan las dos materias para profundizar de un modo más especializado en los contenidos.

Los contenidos seleccionados en los diferentes cursos obedecen a un orden creciente de complejidad y, por tanto, van asociados a la formación del alumnado al que van destinados. Los procedimientos que se introducen son aspectos del aprendizaje estrechamente relacionados con los conceptos y, por consiguiente, verdaderos contenidos prácticos del currículo. También se considera preciso desarrollar, de forma transversal, el método científico de estudio de la naturaleza, así como de las implicaciones que de él se infieren con la tecnología y la sociedad.

El estudio de la Tierra en el Universo configura el primer curso. Tras comenzar con una visión general del Universo se sitúa en él a la Tierra como planeta y se estudian las características de la materia que la constituye para seguir con la introducción al conocimiento de la geosfera e iniciar el estudio de la diversidad de los seres vivos que en ella habitan.

En el segundo curso es la Energía el núcleo principal, en torno al cual se estructuran los contenidos, sus diversas formas de transferencia, estudiando el calor, la luz y el sonido, así como los problemas asociados a la obtención y uso de los recursos energéticos. Se aborda la transferencia de energía interna producida en la Tierra, para estudiar a continuación las características funcionales de los seres vivos y las relaciones entre ellos y con el medio físico. También se estudia la actividad geológica debida a la energía externa al planeta, cuya importancia en la superficie terrestre la convierte en el marco de referencia fundamental y dinámico donde tienen lugar aquellas interacciones.

Asimismo, se incorpora un nuevo bloque de contenidos en ambos cursos: El Entorno natural, de manera que en primero, el alumnado debe conocer las características de su entorno natural más próximo, y en el segundo curso, el de la Comunitat Valenciana.

Después de estudiar las Ciencias de la naturaleza desde un punto de vista general, en los cursos tercero y cuarto, con el fin de profundizar en el estudio de aspectos concretos, se considera necesario separar la Física y Química de la Biología y Geología.

Los bloques de contenidos de la materia de Física y Química se han distribuido de forma asimétrica entre los dos cursos. Así, teniendo en consideración los conocimientos matemáticos que posee el alumnado, en el tercer curso predominarán los conceptos de química sobre los de física y en cuarto, los de física sobre los de química, para lograr al final de la etapa un conocimiento compensado y homogéneo de ambas.

En concreto, en tercero se aborda el método y el trabajo científico. Se estudia la estructura de la materia macro y microscópicamente, como los principales elementos de la reactividad química. Se hace especial hincapié en la considerable repercusión que esta ciencia tiene en la sociedad actual. La física que se estudia en este curso desarrolla conceptos energéticos, especialmente relacionados con la electricidad, por ser sencillos y con múltiples aplicaciones en su entorno.

En este mismo curso, la Biología y Geología introducen un núcleo referente al conocimiento teórico y práctico de la materia mineral, precedido de otro previo que relaciona todos los procesos geológicos cíclicamente. Seguidamente, se estudia la estructura y función del cuerpo humano que, desde la perspectiva de la educación para la

cia de les conductes saludables i assenyalava la relació de cada sistema orgànic amb la higiene i prevenció de les seues principals malalties. Així mateix, es proposa una visió integradora del ser humà amb el seu entorn, per mitjà de l'estudi de les interaccions i interdependències entre les persones i el medi ambient.

En quart curs, es pretén que l'alumnat aconseguisca una preparació científica més general i cultural, suficient per a moure's de manera adequada en el món del segle XXI.

El currículum de Física engloba els conceptes i aplicacions de forces i moviments, i s'estudien a més les energies mecànica, calorífica i ondulatòria. La Química aborda, sobretot, els canvis químics, així com una introducció dels compostos del carboni. Finalment, el bloc La contribució de la ciència a un futur sostenible, permet analitzar i prendre posició davant d'algun dels grans problemes globals amb què s'enfronta la humanitat.

Pel que fa a Biologia i Geologia, en quart curs, es tracta amb detall la dinàmica terrestre, amb particular insistència en el paradigma de la tectònica global, i s'aprofundix en aspectes de citologia i ecologia; així mateix, s'introdueixen la genètica mendeliana i alguns temes relatius al coneixement dels ecosistemes, i a la detecció i prevenció de problemes mediambientals.

En tots els cursos s'arreglen conjuntament, els continguts que tenen a veure amb les formes de construir la ciència i de transmetre l'experiència i el coneixement científic.

A l'hora d'elaborar les programacions didàctiques, es fa imprescindible la coordinació entre les matèries de Biologia i Geologia i les de Física i Química, i d'estes amb Matemàtiques.

Pel que fa a la metodologia, és important transmetre la idea que la ciència és una activitat en permanent construcció i revisió, amb implicacions amb la tecnologia i amb la societat; plantejar qüestions tant teòriques com pràctiques, a través de les quals l'alumnat compregua que un dels objectius de la ciència és donar explicacions científiques d'allò que ens envolta.

La realització d'activitats pràctiques adaptades a cada nivell d'ensenyança en l'etapa posarà l'alumnat enfront del desenvolupament real d'alguna de les fases del mètode científic, li proporcionarà mètodes de treball en equip, li permetrà desenvolupar habilitats experimentals i li servirà de motivació per a l'estudi. Esta formació és indispensable per a tots els jòvens, siga quina siga la seua orientació futura, perquè s'haurà d'aplicar a tots els camps del coneixement, fins i tot als que no es consideren habitualment com a científics.

Finalment, cal tindre present incloure tant els temes puntuals com els grans programes actuals que la ciència està abordant. Pel que fa a este tema, és important la recerca d'informació, per mitjà de la utilització de les fonts adequades, sense oblidar les noves tecnologies de la informació i la comunicació, en la mesura que els recursos de l'alumnat i el centre ho permeten, així com el seu tractament organitzat i coherent.

Els criteris d'avaluació establits es corresponen amb els blocs de continguts que s'indiquen a continuació per a cada curs, més aquells que les professores i els professors consideren oportuns, d'acord també amb l'exercici d'activitats pràctiques i valors a què es pretenga donar prioritat.

Contribució de la matèria a l'adquisició de les competències bàsiques

La major part dels continguts de Ciències de la naturalesa incidix directament en l'adquisició de la competència en el coneixement i la interacció amb el món físic. Precisament el millor coneixement del món físic requereix aprendre els conceptes i procediments essencials de cada una de les ciències de la naturalesa i manejar les relacions entre si: de causalitat o d'influència, qualitatives o quantitatives, i requereix així mateix l'habilitat per a analitzar sistemes complexos, en els quals intervien diversos factors. Però esta competència també exigeix els aprenentatges relatius a la manera de generar el coneixement sobre els fenòmens naturals. Cal per a això familiaritzar-se amb el treball científic, per al tractament de situacions d'interés, i amb el seu caràcter temptatiu i creatiu: des de la discussió sobre l'interés de les situacions proposades i l'anàlisi qualitativa, significativa d'estes, que ajude a comprendre i a delimitar les situacions plantejades, passant pel plan-

salud, establece la importancia de las conductas saludables y señala la relación de cada sistema orgánico con la higiene y prevención de sus principales enfermedades. Asimismo, se propone una visión integradora del ser humano con su entorno, mediante el estudio de las interacciones e interdependencias entre las personas y el medio ambiente.

En cuarto curso, se pretende que el alumnado alcance una preparación científica más general y cultural, suficiente para desenvolverse de manera adecuada en el mundo del siglo XXI.

El currículo de Física engloba los conceptos y aplicaciones de fuerzas y movimientos, y se estudian además las energías mecánica, calorífica y ondulatoria. La Química aborda, sobre todo, los cambios químicos, así como una introducción de los compuestos del carbono. Por último, el bloque La contribución de la ciencia a un futuro sostenible, permite analizar y tomar posición ante alguno de los grandes problemas globales con los que se enfrenta la humanidad.

En lo referente a Biología y Geología, en cuarto curso, se trata con detalle la dinámica terrestre, con particular insistencia en el paradigma de la tectónica global, y se profundiza en aspectos de citología y ecología; asimismo, se introducen la Genética mendeliana y algunos temas relativos al conocimiento de los ecosistemas, y a la detección y prevención de problemas medioambientales.

En todos los cursos se recogen conjuntamente, los contenidos que tienen que ver con las formas de construir la ciencia y de transmitir la experiencia y el conocimiento científico.

A la hora de realizar las programaciones didácticas, se hace imprescindible la coordinación entre las materias de Biología y Geología y las de Física y Química, y de éstas con Matemáticas.

En lo referente a la metodología, es importante transmitir la idea de que la ciencia es una actividad en permanente construcción y revisión, con implicaciones con la tecnología y con la sociedad; plantear cuestiones tanto teóricas como prácticas, a través de las cuales el alumnado comprenda que uno de los objetivos de la ciencia es dar explicaciones científicas de aquello que nos rodea.

La realización de actividades prácticas adaptadas a cada nivel de enseñanza en la etapa, pondrá al alumnado frente al desarrollo real de alguna de las fases del método científico, le proporcionará métodos de trabajo en equipo, le permitirá desarrollar habilidades experimentales y le servirá de motivación para el estudio. Esta formación es indispensable para todas y todos los jóvenes, cualquiera que vaya a ser su orientación futura, pues tendrá que aplicarse a todos los campos del conocimiento, incluso a los que no se consideran habitualmente como científicos.

Por último, hay que tener presente incluir tanto los temas puntuales como los grandes programas actuales que la ciencia está abordando. A este respecto, es importante la búsqueda de información, mediante la utilización de las fuentes adecuadas, sin olvidar las nuevas tecnologías de la información y la comunicación, en la medida en la que los recursos del alumnado y el centro lo permitan, así como su tratamiento organizado y coherente.

Los criterios de evaluación establecidos se corresponden con los bloques de contenidos que a continuación se indican para cada curso, más aquellos que las profesoras y profesores consideren oportunos, de acuerdo también con el desarrollo de actividades prácticas y valores a los que se pretenda dar prioridad.

Contribución de la materia a la adquisición de las competencias básicas

La mayor parte de los contenidos de Ciencias de la naturaleza incide directamente en la adquisición de la competencia en el conocimiento y la interacción con el mundo físico. Precisamente el mejor conocimiento del mundo físico requiere aprender los conceptos y procedimientos esenciales de cada una de las ciencias de la naturaleza y manejar las relaciones entre ellos: de causalidad o de influencia, cualitativas o cuantitativas, y requiere asimismo la habilidad para analizar sistemas complejos, en los que intervienen varios factores. Pero esta competencia también exige los aprendizajes relativos al modo de generar el conocimiento sobre los fenómenos naturales. Es necesario para ello familiarizarse con el trabajo científico, para el tratamiento de situaciones de interés, y con su carácter tentativo y creativo: desde la discusión acerca del interés de las situaciones propuestas y el análisis cualitativo, significativo de las mismas, que ayude a comprender

tejament de conjectures i inferències fonamentades i l'elaboració d'estratègies per a obtenir conclusions, incloent-hi, si és el cas, dissenys experimentals, fins a l'anàlisi dels resultats.

Alguns aspectes d'esta competència requerixen, a més, una atenció precisa. És el cas, per exemple, del coneixement del propi cos i les relacions entre els hàbits i les formes de vida i la salut. També ho són les implicacions que l'activitat humana i, en particular, determinats hàbits socials i l'activitat científica i tecnològica tenen en el medi ambient. En este sentit cal evitar caure en actituds simplistes d'exaltació o de rebuig del paper de la tecnociència, i afavorir el coneixement dels grans problemes a què s'enfronta actualment la humanitat, la recerca de solucions per a avançar cap a l'èxit d'un desenvolupament sostenible i la formació bàsica per a participar, fonamentadament, en la necessària presa de decisions al voltant dels problemes locals i globals plantejats.

La competència matemàtica està íntimament associada als aprenentatges de les Ciències de la naturalesa. La utilització del llenguatge matemàtic per a quantificar els fenòmens naturals, per a analitzar causes i conseqüències i per a expressar dades i idees sobre la naturalesa proporciona contextos nombrosos i variats per a posar en joc els continguts associats a esta competència i, amb això, dóna sentit a eixos aprenentatges. Però es contribuïx des de les Ciències de la naturalesa a la competència matemàtica en la mesura que s'insistisca en la utilització adequada de les ferramentes matemàtiques i en la seua utilitat, en l'oportunitat del seu ús i en l'elecció precisa dels procediments i formes d'expressió adequats amb el context, amb la precisió requerida i amb la finalitat que es persegueisca. D'altra banda, en el treball científic es presenten sovint situacions de resolució de problemes de formulació i solució més o menys obertes, que exigixen posar en joc estratègies associades a esta competència.

El treball científic té també formes específiques per a la recerca, recollida, selecció, processament i presentació de la informació que s'utilitza a més en molt diferents formes: verbal, numèrica, simbòlica o gràfica. La incorporació de continguts relacionats amb tot això fa possible la contribució d'estes matèries al desenvolupament de la competència en el tractament de la informació i competència digital. Afavorix l'adquisició d'esta competència la millora en les destreses associades a la utilització de recursos freqüents en les matèries com són els esquemes, mapes conceptuals, etc., així com la producció i presentació de memòries, textos, etc. D'altra banda, en la faceta de competència digital, també es contribuïx a través de la utilització de les tecnologies de la informació i la comunicació en l'aprenentatge de les ciències per a comunicar-se, demanar informació, retroalimentar-la, simular i visualitzar situacions, per a l'obtenció i el tractament de dades, etc. Es tracta d'un recurs útil en el camp de les ciències de la naturalesa i que contribuïx a mostrar una visió actualitzada de l'activitat científica.

La contribució de les Ciències de la naturalesa a la competència social i ciutadana està lligada, en primer lloc, al paper de la ciència en la preparació de futurs i futurs ciutadans d'una societat democràtica per a la seua participació activa en la presa fonamentada de decisions; i això pel paper que juga la naturalesa social del coneixement científic. L'alfabetització científica permet la concepció i tractament de problemes d'interès, la consideració de les implicacions i perspectives obertes per les investigacions realitzades i la presa fonamentada de decisions col·lectives en un àmbit de creixent importància en el debat social.

En segon lloc, el coneixement de com s'han produït determinats debats essencials per a l'avanç de la ciència contribuïx a entendre millor qüestions importants per a comprendre l'evolució de la societat en èpoques passades i analitzar la societat actual. Si bé la història de la ciència presenta ombres que no han de ser ignorades, el millor d'esta ha aportat a la llibertat del pensament i a l'extensió dels drets humans. L'alfabetització científica constituïx una dimensió fonamental de la cultura ciutadana, garantia, al seu torn, d'aplicació del principi de precaució, que es basa en una creixent sensibilitat social enfront de les implicacions del desenvolupament tecnològic que puguén comportar riscos per a les persones o el medi ambient.

y a acotar las situaciones planteadas, pasando por el planteamiento de conjeturas e inferencias fundamentadas y la elaboración de estrategias para obtener conclusiones, incluyendo, en su caso, diseños experimentales, hasta el análisis de los resultados.

Algunos aspectos de esta competencia requieren, además, una atención precisa. Es el caso, por ejemplo, del conocimiento del propio cuerpo y las relaciones entre los hábitos y las formas de vida y la salud. También lo son las implicaciones que la actividad humana y, en particular, determinados hábitos sociales y la actividad científica y tecnológica tienen en el medio ambiente. En este sentido es necesario evitar caer en actitudes simplistas de exaltación o de rechazo del papel de la tecnociencia, favoreciendo el conocimiento de los grandes problemas a los que se enfrenta hoy la humanidad, la búsqueda de soluciones para avanzar hacia el logro de un desarrollo sostenible y la formación básica para participar, fundamentadamente, en la necesaria toma de decisiones en torno a los problemas locales y globales planteados.

La competencia matemática está íntimamente asociada a los aprendizajes de las Ciencias de la naturaleza. La utilización del lenguaje matemático para cuantificar los fenómenos naturales, para analizar causas y consecuencias y para expresar datos e ideas sobre la naturaleza proporciona contextos numerosos y variados para poner en juego los contenidos asociados a esta competencia y, con ello, da sentido a esos aprendizajes. Pero se contribuye desde las Ciencias de la naturaleza a la competencia matemática en la medida en que se insista en la utilización adecuada de las herramientas matemáticas y en su utilidad, en la oportunidad de su uso y en la elección precisa de los procedimientos y formas de expresión acordes con el contexto, con la precisión requerida y con la finalidad que se persiga. Por otra parte en el trabajo científico se presentan a menudo situaciones de resolución de problemas de formulación y solución más o menos abiertas, que exigen poner en juego estrategias asociadas a esta competencia.

El trabajo científico tiene también formas específicas para la búsqueda, recogida, selección, procesamiento y presentación de la información que se utiliza además en muy diferentes formas: verbal, numérica, simbólica o gráfica. La incorporación de contenidos relacionados con todo ello hace posible la contribución de estas materias al desarrollo de la competencia en el tratamiento de la información y competencia digital. Favorece la adquisición de esta competencia la mejora en las destrezas asociadas a la utilización de recursos frecuentes en las materias como son los esquemas, mapas conceptuales, etc., así como la producción y presentación de memorias, textos, etc. Por otro lado, en la faceta de competencia digital, también se contribuye a través de la utilización de las tecnologías de la información y la comunicación en el aprendizaje de las ciencias para comunicarse, recabar información, retroalimentarla, simular y visualizar situaciones, para la obtención y el tratamiento de datos, etc. Se trata de un recurso útil en el campo de las ciencias de la naturaleza y que contribuye a mostrar una visión actualizada de la actividad científica.

La contribución de las Ciencias de la naturaleza a la competencia social y ciudadana está ligada, en primer lugar, al papel de la ciencia en la preparación de futuras y futuros ciudadanos de una sociedad democrática para su participación activa en la toma fundamentada de decisiones; y ello por el papel que juega la naturaleza social del conocimiento científico. La alfabetización científica permite la concepción y tratamiento de problemas de interés, la consideración de las implicaciones y perspectivas abiertas por las investigaciones realizadas y la toma fundamentada de decisiones colectivas en un ámbito de creciente importancia en el debate social.

En segundo lugar, el conocimiento de cómo se han producido determinados debates esenciales para el avance de la ciencia, contribuye a entender mejor cuestiones importantes para comprender la evolución de la sociedad en épocas pasadas y analizar la sociedad actual. Si bien la historia de la ciencia presenta sombras que no deben ser ignoradas, lo mejor de la misma ha aportado a la libertad del pensamiento y a la extensión de los derechos humanos. La alfabetización científica constituye una dimensión fundamental de la cultura ciudadana, garantía, a su vez, de aplicación del principio de precaución, que se apoya en una creciente sensibilidad social frente a las implicaciones del desarrollo tecnológico que puedan comportar riesgos para las personas o el medio ambiente.

La contribució d'esta matèria a la competència en comunicació lingüística es produïx a través de dos vies. D'una banda, la configuració i la transmissió de les idees i informacions sobre la naturalesa posa en joc un mode específic de construcció del discurs, dirigit a argumentar o a fer explícites les relacions, que només s'adquiriran des dels aprenentatges d'estes matèries. L'atenció en la precisió dels termes utilitzats, en l'encadenament adequat de les idees o en l'expressió verbal de les relacions farà efectiva esta contribució. D'altra banda, adquirir la terminologia específica sobre els sers vius, els objectes i els fenòmens naturals fa possible comunicar adequadament una part molt rellevant de l'experiència humana i comprendre prou el que altres expressen sobre esta.

Els continguts associats a la forma de construir i transmetre el coneixement científic constitueixen una oportunitat per a desenvolupar la competència per a aprendre a aprendre. L'aprenentatge al llarg de la vida, en el cas del coneixement de la naturalesa, es va produint a l'incorporar informacions provinents en unes ocasions de la pròpia experiència i en altres de mitjans escrits o audiovisuals. La integració d'esta informació en l'estructura de coneixement de cada persona es produïx si s'han adquirit en primer lloc els conceptes essencials lligats al nostre coneixement del món natural i, en segon lloc, els procediments d'anàlisi de causes i conseqüències habituals en les Ciències de la naturalesa, així com les destreses lligades al desenvolupament del caràcter temptatiu i creatiu del treball científic, la integració de coneixements i recerca de coherència global, i l'auto i interregulació dels processos mentals.

L'èmfasi en la formació d'un esperit crític, capaç de qüestionar dogmes i desafiar prejudis, permet contribuir al desenvolupament de l'autonomia i iniciativa personal. És important, en este sentit, assenyalar el paper de la ciència com a potenciadora de l'esperit crític en un sentit més profund: l'aventura que suposa enfrontar-se a problemes oberts, participar en la construcció temptativa de solucions, en definitiva, l'aventura de fer ciència. Quant a la faceta d'esta competència relacionada amb l'habilitat per a iniciar i dur a terme projectes, es podrà contribuir a través del desenvolupament de la capacitat d'analitzar situacions i valorar els factors que hi han incidit i les conseqüències que poden tindre. El pensament hipotètic propi del quefer científic es pot, així, transferir a altres situacions.

Objectius

La ensenyança de les Ciències de la naturalesa en esta etapa tindrà com a objectiu el desenvolupament de les següents capacitats:

1. Comprendre i expressar missatges amb contingut científic utilitzant el llenguatge oral i escrit amb propietat, així com argumentar i donar explicacions entre altres en l'àmbit de la ciència. Interpretar i construir, a partir de dades experimentals, mapes, diagrames, gràfiques, taules i altres models de representació, i formular conclusions.

2. Utilitzar la terminologia i la notació científica. Interpretar i formular els enunciats de les lleis de la naturalesa, i també els principis físics i químics, a través d'expressions matemàtiques senzilles. Manejar amb desimboltura i sentit crític la calculadora.

3. Comprendre i utilitzar les estratègies i conceptes bàsics de les Ciències de la naturalesa per a interpretar els fenòmens naturals, i per a analitzar i valorar les repercussions de les aplicacions i desenvolupaments tecnocientífics.

4. Aplicar, en la resolució de problemes, estratègies coherents amb els procediments de les ciències, com ara la discussió de l'interès dels problemes plantejats, la formulació d'hipòtesis, l'elaboració d'estratègies de resolució i de dissenys experimentals, l'anàlisi de resultats, la consideració d'aplicacions i repercussions de l'estudi realitzat i la busca de coherència global.

5. Descobrir, reforçar i aprofundir en els continguts teòrics, per mitjà d'activitats pràctiques relacionades amb estos continguts.

6. Obtindre informació sobre temes científics utilitzant les tecnologies de la informació i la comunicació i altres mitjans i utilitzar-la; valorar el seu contingut, per a fonamentar i orientar els treballs sobre temes científics.

7. Adoptar actituds crítiques fonamentades en el coneixement per a analitzar, individualment o en grup, qüestions científiques i tecnològiques.

La contribució de esta matèria a la competència en comunicació lingüística se realiza a través de dos vías. Por una parte, la configuración y la transmisión de las ideas e informaciones sobre la naturaleza pone en juego un modo específico de construcción del discurso, dirigido a argumentar o a hacer explícitas las relaciones, que sólo se adquirirán desde los aprendizajes de estas materias. El cuidado en la precisión de los términos utilizados, en el encadenamiento adecuado de las ideas o en la expresión verbal de las relaciones hará efectiva esta contribución. Por otra parte, adquirir la terminología específica sobre los seres vivos, los objetos y los fenómenos naturales hace posible comunicar adecuadamente una parte muy relevante de la experiencia humana y comprender suficientemente lo que otras y otros expresan sobre ella.

Los contenidos asociados a la forma de construir y transmitir el conocimiento científico constituyen una oportunidad para desarrollar la competencia para aprender a aprender. El aprendizaje a lo largo de la vida, en el caso del conocimiento de la naturaleza, se va produciendo al incorporar informaciones provenientes en unas ocasiones de la propia experiencia y en otras de medios escritos o audiovisuales. La integración de esta información en la estructura de conocimiento de cada persona se produce si se han adquirido en primer lugar los conceptos esenciales ligados a nuestro conocimiento del mundo natural y, en segundo lugar, los procedimientos de análisis de causas y consecuencias habituales en las ciencias de la naturaleza, así como las destrezas ligadas al desarrollo del carácter tentativo y creativo del trabajo científico, la integración de conocimientos y búsqueda de coherencia global, y la auto e interregulación de los procesos mentales.

El énfasis en la formación de un espíritu crítico, capaz de cuestionar dogmas y desafiar prejuicios, permite contribuir al desarrollo de la autonomía e iniciativa personal. Es importante, en este sentido, señalar el papel de la ciencia como potenciadora del espíritu crítico en un sentido más profundo: la aventura que supone enfrentarse a problemas abiertos, participar en la construcción tentativa de soluciones, en definitiva, la aventura de hacer ciencia. En cuanto a la faceta de esta competencia relacionada con la habilidad para iniciar y llevar a cabo proyectos, se podrá contribuir a través del desarrollo de la capacidad de analizar situaciones y valorar los factores que han incidido en ellas y las consecuencias que pueden tener. El pensamiento hipotético propio del quehacer científico se puede, así, transferir a otras situaciones.

Objetivos

La enseñanza de las Ciencias de la naturaleza en esta etapa tendrá como objetivo el desarrollo de las siguientes capacidades:

1. Comprender y expresar mensajes con contenido científico utilizando el lenguaje oral y escrito con propiedad, así como argumentar y dar explicaciones entre otros en el ámbito de la ciencia. Interpretar y construir, a partir de datos experimentales, mapas, diagramas, gráficas, tablas y otros modelos de representación, y formular conclusiones.

2. Utilizar la terminología y la notación científica. Interpretar y formular los enunciados de las leyes de la naturaleza, asimismo los principios físicos y químicos, a través de expresiones matemáticas sencillas. Manejar con soltura y sentido crítico la calculadora.

3. Comprender y utilizar las estrategias y conceptos básicos de las ciencias de la naturaleza para interpretar los fenómenos naturales, y para analizar y valorar las repercusiones de las aplicaciones y desarrollos tecnocientíficos.

4. Aplicar, en la resolución de problemas, estrategias coherentes con los procedimientos de las ciencias, tales como la discusión del interés de los problemas planteados, la formulación de hipótesis, la elaboración de estrategias de resolución y de diseños experimentales, el análisis de resultados, la consideración de aplicaciones y repercusiones del estudio realizado y la búsqueda de coherencia global.

5. Descubrir, reforzar y profundizar en los contenidos teóricos, mediante actividades prácticas relacionadas con estos contenidos.

6. Obtener información sobre temas científicos utilizando las tecnologías de la información y la comunicación y otros medios y emplearla; valorar su contenido, para fundamentar y orientar los trabajos sobre temas científicos.

7. Adoptar actitudes críticas fundamentadas en el conocimiento para analizar, individualmente o en grupo, cuestiones científicas y tecnológicas.

8. Desenvolupar hàbits favorables a la promoció de la salut personal i comunitària, facilitant estratègies que permeten afrontar els riscos de la societat actual en aspectes relacionats amb l'alimentació, el consum, les drogodependències i la sexualitat.

9. Comprendre la importància d'utilitzar els coneixements provinents de les Ciències de la naturalesa per a satisfer les necessitats humanes i participar en la necessària presa de decisions entorn de problemes locals i globals als quals ens enfrontem.

10. Conèixer i valorar les interaccions de la ciència i la tecnologia amb la societat i el medi ambient amb atenció particular als problemes a què s'enfronta hui la humanitat i la necessitat de busca i aplicació de solucions, subjectes al principi de precaució, per a avançar cap a l'èxit d'un futur sostenible.

11. Entendre el coneixement científic com una cosa integrada, que es compartimenta en disciplines diferents per a aprofundir en els diferents aspectes de la realitat.

12. Descriure les peculiaritats bàsiques del medi natural més pròxim, quant als seus aspectes geològics, zoològics i botànics.

13. Conèixer el patrimoni natural de la Comunitat Valenciana, les seues característiques i elements integradors; valorar la necessitat de la seua conservació i millora.

Primer curs

Continguts

Bloc 1. Continguts comuns

– Familiarització amb les característiques bàsiques del treball científic, per mitjà de: plantejament de problemes, discussió del seu interès, formulació de conjetures, experimentació, etc., per a comprendre millor els fenòmens naturals i resoldre els problemes que el seu estudi planteja.

– Utilització dels mitjans de comunicació i les tecnologies de la informació per a seleccionar informació sobre el medi natural.

– Interpretació de dades i informacions sobre la naturalesa i la seua utilització per a conèixer-la.

– Reconeixement del paper del coneixement científic en el desenvolupament tecnològic i en la vida de les persones.

– Utilització cuidadosa dels materials i instruments bàsics d'un laboratori i respecte per les normes de seguretat en el laboratori.

Bloc 2. La Terra en l'Univers

– L'Univers i el Sistema Solar.

· L'observació de l'Univers: planetes, estrelles i galàxies.

· La Via Làctia i el Sistema Solar.

· Característiques físiques de la Terra i dels altres components del Sistema Solar.

· Els moviments de la Terra: les estacions, el dia i la nit, els eclipsis i les fases de la Lluna.

· Utilització de tècniques d'orientació. Observació del cel diürn i nocturn.

· Evolució històrica de les concepcions sobre el lloc de la Terra a l'Univers: el pas del geocentrisme a l'heliocentrisme com primera i gran revolució científica.

· Les capes de la terra: nucli, mantell, escorça, hidrosfera, atmosfera i biosfera.

– La matèria en l'Univers.

· Propietats generals de la matèria constitutiva de l'Univers: definició de superfície, volum, massa i densitat. Unitats (SI).

· Estats en els quals es presenta la matèria en l'Univers: característiques i relació amb la temperatura. Canvis d'estat. Temperatura de fusió i d'ebullició d'una substància.

· Reconeixement de situacions i realització d'experiències senzilles en què es manifesten les propietats elementals de sòlids, líquids i gasos.

· Identificació de substàncies pures i mescles. Homogeneïtat i heterogeneïtat. Concepte de dissolució. Exemples de materials d'interès i la seua utilització en la vida quotidiana.

· Utilització de tècniques de separació de substàncies.

· Àtoms i molècules. Símbols i fórmules.

· Els elements que formen l'Univers. L'hidrogen i l'heli.

Bloc 3. Materials terrestres

– L'atmosfera.

8. Desarrollar hàbits favorables a la promoció de la salut personal y comunitària, facilitando estrategias que permitan hacer frente a los riesgos de la sociedad actual en aspectos relacionados con la alimentación, el consumo, las drogodependencias y la sexualidad.

9. Comprender la importancia de utilizar los conocimientos provenientes de las ciencias de la naturaleza para satisfacer las necesidades humanas y participar en la necesaria toma de decisiones en torno a problemas locales y globales a los que nos enfrentamos.

10. Conocer y valorar las interacciones de la ciencia y la tecnología con la sociedad y el medio ambiente con atención particular a los problemas a los que se enfrenta hoy la humanidad y la necesidad de búsqueda y aplicación de soluciones, sujetas al principio de precaución, para avanzar hacia el logro de un futuro sostenible.

11. Entender el conocimiento científico como algo integrado, que se compartimenta en distintas disciplinas para profundizar en los diferentes aspectos de la realidad.

12. Describir las peculiaridades básicas del medio natural más próximo, en cuanto a sus aspectos geológicos, zoológicos y botánicos.

13. Conocer el patrimonio natural de la Comunitat Valenciana, sus características y elementos integradores; valorar la necesidad de su conservación y mejora.

Primer curso

Contenidos

Bloque 1. Contenidos comunes

– Familiarización con las características básicas del trabajo científico, por medio de: planteamiento de problemas, discusión de su interés, formulación de conjeturas, experimentación, etc., para comprender mejor los fenómenos naturales y resolver los problemas que su estudio plantea.

– Utilización de los medios de comunicación y las tecnologías de la información para seleccionar información sobre el medio natural.

– Interpretación de datos e informaciones sobre la naturaleza y su utilización para conocerla.

– Reconocimiento del papel del conocimiento científico en el desarrollo tecnológico y en la vida de las personas.

– Utilización cuidadosa de los materiales e instrumentos básicos de un laboratorio y respeto por las normas de seguridad en el mismo.

Bloque 2. La Tierra en el Universo

– El Universo y el Sistema Solar.

· La observación del Universo: planetas, estrellas y galaxias.

· La Vía Láctea y el Sistema Solar.

· Características físicas de la Tierra y de los otros componentes del Sistema Solar.

· Los movimientos de la Tierra: las estaciones, el día y la noche, los eclipses y las fases de la Luna.

· Utilización de técnicas de orientación. Observación del cielo diurno y nocturno.

· Evolución histórica de las concepciones sobre el lugar de la Tierra en el Universo: el paso del geocentrismo al heliocentrismo como primera y gran revolución científica.

· Las capas de la tierra: núcleo, manto, corteza, hidrosfera, atmósfera y biosfera.

– La materia en el Universo.

· Propiedades generales de la materia constitutiva del Universo: definición de superficie, volumen, masa y densidad. Unidades (SI).

· Estados en los que se presenta la materia en el Universo: características y relación con la temperatura. Cambios de estado. Temperatura de fusión y de ebullición de una sustancia.

· Reconocimiento de situaciones y realización de experiencias sencillas en las que se manifesten las propiedades elementales de sólidos, líquidos y gases.

· Identificación de sustancias puras y mezclas. Homogeneidad y heterogeneidad. Concepto de disolución. Ejemplos de materiales de interés y su utilización en la vida cotidiana.

· Utilización de técnicas de separación de sustancias.

· Átomos y moléculas. Símbolos y fórmulas.

· Los elementos que forman el Universo. El hidrógeno y el helio.

Bloque 3. Materiales terrestres

– La atmósfera.

- Composició i propietats de l'atmosfera. Nitrogen i oxigen: abundància i propietats. Diòxid de carboni i ozó: implicacions mediambientals. Variacions en la composició de l'aire.

- Reconeixement del paper protector de l'atmosfera, de la importància de l'aire per als sers vius i per a la salut humana i de la necessitat de contribuir a la seua atenció.

- Fenòmens atmosfèrics. Variables que condicionen el temps atmosfèric. Distinció entre temps i clima.

- Maneig d'instruments per a mesurar la temperatura, la pressió, la velocitat i la humitat de l'aire.

- Contaminants atmosfèrics: naturalesa, fonts i dispersió.

- Relació entre l'aire i la salut.

- La hidrosfera.

- L'aigua a la Terra (origen, abundància i importància) i en altres planetes.

- L'aigua a la Terra en les formes líquida, sòlida i gasosa.

- La molècula d'aigua: abundància, propietats i importància. Estudi experimental de les propietats de l'aigua.

- L'aigua del mar com a dissolució. Sodi, potassi i clor: abundància.

- L'aigua en els continents.

- El vapor d'aigua en l'atmosfera.

- El cicle de l'aigua a la Terra i la seua relació amb el Sol com a font d'energia.

- Reserves d'aigua dolça a la Terra: importància de la seua conservació.

- L'aigua i la salut: la contaminació de l'aigua i la seua depuració.

- L'aigua a la Comunitat Valenciana.

- La geosfera.

- Estructura interna de la Terra.

- L'escorça terrestre: la seua superfície, composició química i elements geoquímics.

- Composició química i petrològica de les capes de la Terra.

- Els minerals i les roques: concepte de mineral i roca.

- Tipus de roques: sedimentàries, magmàtiques i metamòrfiques. Importància i utilitat de les roques. Observació i descripció de les roques més freqüents.

- Utilitat, importància i abundància relativa dels minerals. Observació i descripció dels minerals més freqüents.

- Utilització de claus senzilles per a identificar minerals i roques.

- Explotació de minerals i roques.

- Observació i posterior reconeixement dels minerals i roques més representatius de l'entorn immediat.

- Les roques més importants de la Comunitat Valenciana.

Bloc 4. Els sers vius i la seua diversitat

- Factors que fan possible la vida a la Terra.

- Els elements bioquímics.

- Característiques i funcions comunes dels sers vius.

- La diversitat dels sers vius: ambients, grandàries, formes i modes d'alimentar-se.

- La teoria cel·lular.

- La diversitat com resultat del procés evolutiu. Els fòssils i la història de la vida.

- Classificació dels sers vius.

- Els cinc regnes.

- Introducció a la taxonomia.

- Utilització de claus senzilles d'identificació de sers vius.

- Virus, bacteris i organismes unicel·lulars eucariòtics.

- Fongs.

- El regne vegetal; principals filum.

- El regne animal; principals filum.

- Utilització de la lupa i el microscopi òptic per a l'observació i descripció d'organismes unicel·lulars, plantes i animals.

- Valoració de la importància de mantindre la diversitat dels sers vius. Anàlisi dels problemes associats a la seua pèrdua.

- La biodiversitat de la Comunitat Valenciana. Situació actual i perspectives.

- Criteris d'avaluació

- 1. Explicar l'organització del Sistema Solar i les característiques dels moviments de la Terra i la Lluna i les seues implicacions, així

- Composición y propiedades de la atmósfera. Nitrógeno y oxígeno: abundancia y propiedades. Dióxido de carbono y ozono: implicaciones medioambientales. Variaciones en la composición del aire.

- Reconocimiento del papel protector de la atmósfera, de la importancia del aire para los seres vivos y para la salud humana y de la necesidad de contribuir a su cuidado.

- Fenómenos atmosféricos. Variables que condicionan el tiempo atmosférico. Distinción entre tiempo y clima.

- Manejo de instrumentos para medir la temperatura, la presión, la velocidad y la humedad del aire.

- Contaminantes atmosféricos: naturaleza, fuentes y dispersión.

- Relación entre el aire y la salud.

- La hidrosfera.

- El agua en la Tierra (origen, abundancia e importancia) y en otros planetas.

- El agua en la Tierra en sus formas líquida, sólida y gaseosa.

- La molécula de agua: abundancia, propiedades e importancia. Estudio experimental de las propiedades del agua.

- El agua del mar como disolución. Sodio, potasio y cloro: abundancia.

- El agua en los continentes.

- El vapor de agua en la atmósfera.

- El ciclo del agua en la Tierra y su relación con el Sol como fuente de energía.

- Reservas de agua dulce en la Tierra: Importancia de su conservación.

- El agua y la salud: la contaminación del agua y su depuración.

- El agua en la Comunitat Valenciana.

- La geosfera.

- Estructura interna de la Tierra.

- La corteza terrestre: su superficie, composición química y elementos geoquímicos.

- Composición química y petrològica de las capas de la Tierra.

- Los minerales y las rocas: concepto de mineral y roca.

- Tipos de rocas: sedimentarias, magmáticas y metamórficas. Importancia y utilidad de las rocas. Observación y descripción de las rocas más frecuentes.

- Utilidad, importancia y abundancia relativa de los minerales. Observación y descripción de los minerales más frecuentes.

- Utilización de claves sencillas para identificar minerales y rocas.

- Explotación de minerales y rocas.

- Observación y posterior reconocimiento de los minerales y rocas más representativos del entorno inmediato.

- Las rocas más importantes de la Comunitat Valenciana.

Bloque 4. Los seres vivos y su diversidad

- Factores que hacen posible la vida en la Tierra.

- Los elementos bioquímicos.

- Características y funciones comunes de los seres vivos.

- La diversidad de los seres vivos: ambientes, tamaños, formas y modos de alimentarse.

- La teoría celular.

- La diversidad como resultado del proceso evolutivo. Los fósiles y la historia de la vida.

- Clasificación de los seres vivos.

- Los cinco reinos.

- Introducción a la taxonomía.

- Utilización de claves sencillas de identificación de seres vivos.

- Virus, bacterias y organismos unicelulares eucarióticos.

- Hongos.

- El reino vegetal; principales filum.

- El reino animal; principales filum.

- Utilización de la lupa y el microscopio óptico para la observación y descripción de organismos unicelulares, plantas y animales.

- Valoración de la importancia de mantener la diversidad de los seres vivos. Análisis de los problemas asociados a su pérdida.

- La biodiversidad de la Comunitat Valenciana. Situación actual y perspectivas.

- Criterios de evaluación

- 1. Explicar la organización del Sistema Solar y las características de los movimientos de la Tierra y la Luna y sus implicaciones,

com algunes de les concepcions sobre el sistema planetari al llarg de la història.

2. Situar i descriure les capes internes i externes del nostre planeta explicant la importància de cada una.

3. Establir procediments per a descriure les propietats de la matèria que ens envolta, com ara la massa, el volum, la densitat, els estats en què es presenten i els seus canvis. Valorar el maneig de l'instrumental científic. Utilitzar models gràfics per a representar i comparar les dades obtingudes.

4. Fer correctament càlculs senzills que incloguen la utilització de les diferents unitats del SI, i manejar les diferents unitats del sistema mètric decimal.

5. Relacionar propietats dels materials amb l'ús que se'n fa i diferenciar entre mesclades i substàncies, gràcies a les propietats característiques d'estes últimes i a la possibilitat de separar aquelles per processos físics com la filtració, decantació, cristallització, etc. aprofitant les propietats que diferencien cada substància de les altres.

6. Diferenciar entre elements i compostos, àtoms i molècules, símbols i fórmules. Conèixer les característiques de les partícules fonamentals de l'àtom.

7. Explicar l'àtom segons el model planetari i establir el criteri de matèria neutra.

8. Elaborar i interpretar gràfics i models senzills sobre l'estructura i dinàmica atmosfèriques, i establir relacions entre les variables que condicionen el clima i els principals fenòmens meteorològics.

9. Reconèixer la importància de l'atmosfera per als sers vius, i considerar-ne les repercussions de l'activitat humana.

10. Explicar, a partir del coneixement de les propietats de l'aigua, el cicle de l'aigua en la naturalesa i la seua importància per als sers vius, considerant les repercussions de les activitats humanes en relació amb la seua utilització. Conèixer i valorar la problemàtica de l'aigua en la Comunitat Valenciana.

11. Conèixer l'estructura interna de la Terra i els components químics de les seues capes, i diferenciar clarament els conceptes de mineral i roca.

12. Identificar les roques i els minerals més freqüents, en especial els que es troben en l'entorn pròxim, utilitzant claus senzilles i reconèixer les seues aplicacions més freqüents. Conèixer i valorar la importància i els usos habituals de les roques en la Comunitat Valenciana.

13. Establir els criteris que servixen per a classificar els sers vius i identificar els principals models taxonòmics a què pertanyen els animals i plantes més comunes, i relacionar la presència de determinades estructures amb la seua adaptació al medi.

14. Conèixer de manera operativa el concepte de biodiversitat. Valorar la importància de la biodiversitat a escala mundial, a Espanya i a la Comunitat Valenciana.

15. Explicar les funcions comunes a tots els sers vius, tenint en compte la teoria cel·lular.

16. Realitzar correctament experiències de laboratori, respectant les normes de seguretat.

Segon curs

Continguts

Bloc 1. Continguts comuns

– Familiarització amb les característiques bàsiques del treball científic, per mitjà del plantejament de problemes, discussió del seu interès, formulació de conjectures, dissenys experimentals, etc., per a comprendre millor els fenòmens naturals i resoldre els problemes que el seu estudi planteja.

– Utilització dels mitjans de comunicació i les tecnologies de la informació i la comunicació per a obtenir informació sobre els fenòmens naturals.

– Interpretació d'informació de caràcter científic i la seua utilització per a formar-se una opinió pròpia i expressar-se adequadament.

– Reconeixement de la importància del coneixement científic per a prendre decisions sobre els objectes i sobre un mateix.

– Utilització correcta dels materials i instruments bàsics d'un laboratori i respecte-ne les normes de seguretat.

así como algunas de las concepciones sobre el sistema planetario a lo largo de la Historia.

2. Situar y describir las capas internas y externas de nuestro planeta explicando la importancia de cada una de ellas.

3. Establecer procedimientos para describir las propiedades de la materia que nos rodea, tales como la masa, el volumen, la densidad, los estados en los que se presentan y sus cambios. Valorar el manejo del instrumental científico. Utilizar modelos gráficos para representar y comparar los datos obtenidos.

4. Hacer correctamente cálculos sencillos que incluyan la utilización de las diferentes unidades del SI, y manejar las diferentes unidades del sistema métrico decimal.

5. Relacionar propiedades de los materiales con el uso que se hace de ellos y diferenciar entre mezclas y sustancias, gracias a las propiedades características de estas últimas y a la posibilidad de separar aquellas por procesos físicos como la filtración, decantación, cristalización, etc. aprovechando las propiedades que diferencian a cada sustancia de las demás.

6. Diferenciar entre elementos y compuestos, átomos y moléculas, símbolos y fórmulas. Conocer las características de las partículas fundamentales del átomo.

7. Explicar el átomo según el modelo planetario y establecer el criterio de materia neutra.

8. Elaborar e interpretar gráficos y modelos sencillos sobre la estructura y dinámica atmosféricas, estableciendo relaciones entre las variables que condicionan el clima y los principales fenómenos meteorológicos.

9. Reconocer la importancia de la atmósfera para los seres vivos, considerando las repercusiones de la actividad humana.

10. Explicar, a partir del conocimiento de las propiedades del agua, el ciclo del agua en la naturaleza y su importancia para los seres vivos, considerando las repercusiones de las actividades humanas en relación con su utilización. Conocer y valorar la problemática del agua en la Comunitat Valenciana.

11. Conocer la estructura interna de la Tierra y los componentes químicos de sus capas, y diferenciar claramente los conceptos de mineral y roca.

12. Identificar las rocas y los minerales más frecuentes, en especial los que se encuentran en el entorno próximo, utilizando claves sencillas y reconocer sus aplicaciones más frecuentes. Conocer y valorar la importancia y los usos habituales de las rocas en la Comunitat Valenciana.

13. Establecer los criterios que sirven para clasificar a los seres vivos e identificar los principales modelos taxonómicos a los que pertenecen los animales y plantas más comunes, relacionando la presencia de determinadas estructuras con su adaptación al medio.

14. Conocer de forma operativa el concepto de biodiversidad. Valorar la importancia de la biodiversidad a escala mundial, en España y en la Comunitat Valenciana.

15. Explicar las funciones comunes a todos los seres vivos, teniendo en cuenta la teoría celular.

16. Realizar correctamente experiencias de laboratorio, respetando las normas de seguridad.

Segundo curso

Contenidos

Bloque 1. Contenidos comunes

– Familiarización con las características básicas del trabajo científico, por medio de planteamiento de problemas, discusión de su interès, formulación de conjeturas, diseños experimentales, etc., para comprender mejor los fenómenos naturales y resolver los problemas que su estudio plantea.

– Utilización de los medios de comunicación y las tecnologías de la información y la comunicación para obtener información sobre los fenómenos naturales.

– Interpretación de información de carácter científico y su utilización para formarse una opinión propia y expresarse adecuadamente.

– Reconocimiento de la importancia del conocimiento científico para tomar decisiones sobre los objetos y sobre uno mismo.

– Utilización correcta de los materiales e instrumentos básicos de un laboratorio y respeto por las normas de seguridad.

Bloc 2. Matèria i energia

- Sistemes materials.
- Composició de la matèria. Àtoms i molècules. Elements i compostos.
- Formulació de compostos binaris.
- Escales d'observació macro i microscòpica (unitats representatives: mega, any llum, micro).
- Els canvis de posició en els sistemes materials.
- Moviment rectilini uniforme i uniformement variat. Concepte d'acceleració.
- Representació gràfica de moviments senzills.
- Les forces i les seues aplicacions.
- Les forces com a causa del moviment, els equilibris i les deformacions (equació i unitats en el SI).
- Massa i pes dels cossos. Atracció gravitatòria.
- Estudi qualitatiu del principi d'Arquimedes. Aplicacions senzilles.
- L'energia en els sistemes materials.
- L'energia com a concepte fonamental per a l'estudi dels canvis. Canvi de posició, forma i estat. Valoració del paper de l'energia en les nostres vides.
- Treball i energia: anàlisi qualitativa i interpretació de transformacions energètiques de processos senzills quotidians.
- Principi de conservació de l'energia. Tipus d'energia, cinètica i potencial. Energia mecànica.
- Anàlisi i valoració de les diferents fonts d'energia, renovables i no renovables.
- Problemes associats a l'obtenció, transport i utilització de l'energia.

· Presa de consciència de la importància de l'estalvi energètic.

Bloc 3. Transferència d'energia

- Calor i temperatura.
- Interpretació de la calor com a forma de transferència d'energia.
- Distinció entre calor i temperatura. Els termòmetres.
- La calor com a agent productor de canvis. Reconeixement de situacions i realització d'experiències senzilles en què es manifesten els efectes de la calor sobre els cossos.
- Propagació de la calor. Aïllants i conductors.
- Valoració de les aplicacions i repercussions de l'ús de la calor.
- Llum i so.
- La llum i el so com a models d'ones.
- Llum i visió: els objectes com a fonts secundàries de llum.
- Propagació rectilínia de la llum en totes direccions. Reconeixement de situacions i realització d'experiències senzilles per a posar-la de manifest. Ombres i eclipsis.
- Estudi qualitatiu de la reflexió i de la refracció. Utilització d'espejells i lents.
- Descomposició de la llum: interpretació dels colors.
- So i audició. Propagació i reflexió del so.
- Valoració del problema de la contaminació acústica i lumínica.

Bloc 4. Transformacions geològiques degudes a l'energia interna de la Terra

- L'energia interna del planeta.
- Les manifestacions de l'energia interna de la Terra: erupcions volcàniques i terratrèmols.
- Interpretació del comportament de les ones sísmiques i la seua contribució al coneixement de l'interior de la Terra.
- Distribució de terratrèmols i volcans i descobriment de les plaques litosfèriques.
- Moviments dels continents.
- Valoració dels riscos volcànic i sísmic i de la seua predicció i prevenció.
- Manifestacions volcàniques i sísmiques en la Comunitat Valenciana.
- Estudi del cicle de les roques.
- La formació de roques magmàtiques i metamòrfiques. Identificació de tipus de roques i relació entre la seua textura i origen. La seua localització en la Comunitat Valenciana.

Bloque 2. Materia y energía

- Sistemas materiales.
- Composición de la materia. Átomos y moléculas. Elementos y compuestos.
- Formulación de compuestos binarios.
- Escalas de observación macro y microscópica (unidades representativas: mega, año luz, micro).
- Los cambios de posición en los sistemas materiales.
- Movimiento rectilíneo uniforme y uniformemente variado. Concepto de aceleración.
- Representación gráfica de movimientos sencillos
- Las fuerzas y sus aplicaciones.
- Las fuerzas como causa del movimiento, los equilibrios y las deformaciones (ecuación y unidades en el SI).
- Masa y peso de los cuerpos. Atracción gravitatoria.
- Estudio cualitativo del principio de Arquímedes. Aplicaciones sencillas.
- La energía en los sistemas materiales.
- La energía como concepto fundamental para el estudio de los cambios. Cambio de posición, forma y estado. Valoración del papel de la energía en nuestras vidas.
- Trabajo y energía: análisis cualitativo e interpretación de transformaciones energéticas de procesos sencillos cotidianos.
- Principio de conservación de la energía. Tipos de energía, cinética y potencial. Energía mecánica.
- Análisis y valoración de las diferentes fuentes de energía, renovables y no renovables.
- Problemas asociados a la obtención, transporte y utilización de la energía.

· Toma de conciencia de la importancia del ahorro energético.

Bloque 3. Transferencia de energía

- Calor y temperatura.
- Interpretación del calor como forma de transferencia de energía.
- Distinción entre calor y temperatura. Los termómetros.
- El calor como agente productor de cambios. Reconocimiento de situaciones y realización de experiencias sencillas en las que se manifiesten los efectos del calor sobre los cuerpos.
- Propagación del calor. Aislantes y conductores.
- Valoración de las aplicaciones y repercusiones del uso del calor.
- Luz y sonido.
- La luz y el sonido como modelos de ondas.
- Luz y visión: los objetos como fuentes secundarias de luz.
- Propagación rectilínea de la luz en todas direcciones. Reconocimiento de situaciones y realización de experiencias sencillas para ponerla de manifiesto. Sombras y eclipses.
- Estudio cualitativo de la reflexión y de la refracción. Utilización de espejos y lentes.
- Descomposición de la luz: interpretación de los colores.
- Sonido y audición. Propagación y reflexión del sonido.
- Valoración del problema de la contaminación acústica y lumínica.

Bloque 4. Transformaciones geológicas debidas a la energía interna de la Tierra

- La energía interna del planeta.
- Las manifestaciones de la energía interna de la Tierra: erupciones volcánicas y terremotos.
- Interpretación del comportamiento de las ondas sísmicas y su contribución al conocimiento del interior de la Tierra.
- Distribución de terremotos y volcanes y descubrimiento de las placas litosféricas.
- Movimientos de los continentes.
- Valoración de los riesgos volcánico y sísmico y de su predicción y prevención.
- Manifestaciones volcánicas y sísmicas en la Comunitat Valenciana.
- Estudio del ciclo de las rocas.
- La formación de rocas magmáticas y metamórficas. Identificación de tipos de rocas y relación entre su textura y origen. Su localización en la Comunitat Valenciana.

· Interpretació del relleu terrestre com a resultat de l'acció de les forces internes i externes del planeta. Els sistemes muntanyosos de la Comunitat Valenciana.

Bloc 5. La vida en acció

- Les funcions vitals.
- El descobriment de la cèl·lula.
- Observació de cèl·lules al microscopi.
- Les funcions de nutrició: obtenció i ús de matèria i energia pels sers vius.

- Nutrició autòtropa i heteròtropa.
- La fotosíntesi i la seua importància en la vida de la Terra.
- La respiració en els sers vius.
- Les funcions de relació: percepció, coordinació i moviment.
- Les funcions de reproducció: la reproducció sexual i asexual.
- El manteniment de l'espècie. La reproducció animal i vegetal: analogies i diferències.

- Observació i descripció de cicles vitals en animals i vegetals.

Bloc 6. El medi ambient natural

- Conceptes de biosfera, ecosfera i ecosistema.
- Identificació dels components d'un ecosistema.
- Influència dels factors biòtics i abiòtics en els ecosistemes.
- Ecosistemes aquàtics d'aigua dolça i marins.
- Ecosistemes terrestres: els biomes.
- El paper que exercixen els organismes productors, consumidors i descomponedors en l'ecosistema. Cadenes i xarxes tròfiques.
- Realització d'indagacions senzilles sobre algun ecosistema de l'entorn.

- Ecosistemes característics en la Comunitat Valenciana.

Criteris d'avaluació

1. Interpretar els sistemes materials com a parts de l'Univers de molt distintes escales, als quals la ciència delimita per al seu estudi, i destacar l'energia com una propietat inseparable de tots ells, capaç d'originar canvis.

2. Definir magnituds com: velocitat, acceleració i força; relacionar-les amb una expressió matemàtica i unes unitats pròpies.

3. Definir els conceptes i magnituds que caracteritzen el moviment. Resoldre problemes senzills.

4. Identificar les forces en contextos quotidians com a causa dels canvis en els moviments i de les deformacions, així com el seu paper en l'equilibri dels cossos.

5. Definir el concepte de pes com una força i diferenciar-lo del de massa. Distingir amb exactitud i diferenciar els conceptes d'energia cinètica i potencial, així com els de calor i temperatura.

6. Utilitzar el concepte qualitatiu d'energia per a explicar el seu paper en les transformacions que tenen lloc en el nostre entorn; reconèixer la importància i repercussions per a la societat i el medi ambient de les diferents fonts d'energia renovables i no renovables.

7. Resoldre problemes senzills aplicant els coneixements sobre el concepte de temperatura i la seua mesura, l'equilibri i desequilibri tèrmic, els efectes de la calor sobre els cossos i la seua forma de propagació.

8. Explicar fenòmens naturals referits a la transmissió de la llum i del so, i reproduir-ne alguns tenint en compte les seues propietats.

9. Reconèixer i valorar els riscos associats als processos geològics terrestres i les pautes utilitzades en la seua prevenció i predicció. Analitzar la importància dels fenòmens volcànics i sismològics en el passat i en el present de la Comunitat Valenciana, així com la necessitat de planificar la prevenció de riscos futurs.

10. Analitzar la incidència d'algunes actuacions individuals i socials relacionades amb l'energia en el deteriorament i millora del medi ambient.

11. Relacionar el vulcanisme, els terratrèmols, la formació del relleu i la gènesi de les roques metamòrfiques i magmàtiques amb l'energia interna del planeta, tot arribant a situar en un mapa les zones on estes manifestacions són més intenses i freqüents. Valorar l'extensió dels afloraments de materials metamòrfics i ignis en la Comunitat Valenciana.

· Interpretación del relieve terrestre como resultado de la acción de las fuerzas internas y externas del planeta. Los sistemas montañosos de la Comunitat Valenciana.

Bloque 5. La vida en acción

- Las funciones vitales.
- El descubrimiento de la célula.
- Observación de células al microscopio.
- Las funciones de nutrición: obtención y uso de materia y energía por los seres vivos.

- Nutrición autótrofa y heterótrofa.
- La fotosíntesis y su importancia en la vida de la Tierra.
- La respiración en los seres vivos.
- Las funciones de relación: percepción, coordinación y movimiento.
- Las funciones de reproducción: la reproducción sexual y asexual.
- El mantenimiento de la especie. La reproducción animal y vegetal: analogías y diferencias.

- Observación y descripción de ciclos vitales en animales y vegetales.

Bloque 6. El medio ambiente natural

- Conceptos de biosfera, ecosfera y ecosistema.
- Identificación de los componentes de un ecosistema.
- Influencia de los factores bióticos y abióticos en los ecosistemas.
- Ecosistemas acuáticos de agua dulce y marinos.
- Ecosistemas terrestres: los biomas.
- El papel que desempeñan los organismos productores, consumidores y descomponedores en el ecosistema. Cadenas y redes tróficas.
- Realización de indagaciones sencillas sobre algún ecosistema del entorno.

- Ecosistemas característicos en la Comunitat Valenciana.

Criterios de evaluación

1. Interpretar los sistemas materiales como partes del Universo de muy distintas escalas, a los que la ciencia delimita para su estudio, y destacar la energía como una propiedad inseparable de todos ellos, capaz de originar cambios.

2. Definir magnitudes como: velocidad, aceleración y fuerza; relacionarlas con una expresión matemática y unas unidades propias.

3. Definir los conceptos y magnitudes que caracterizan el movimiento. Resolver problemas sencillos.

4. Identificar las fuerzas en contextos cotidianos como causa de los cambios en los movimientos y de las deformaciones, así como su papel en el equilibrio de los cuerpos.

5. Definir el concepto de peso como una fuerza y diferenciarlo del de masa. Distinguir con exactitud y diferenciar los conceptos de energía cinética y potencial, así como los de calor y temperatura.

6. Utilizar el concepto cualitativo de energía para explicar su papel en las transformaciones que tienen lugar en nuestro entorno; reconocer la importancia y repercusiones para la sociedad y el medio ambiente de las diferentes fuentes de energía renovables y no renovables.

7. Resolver problemas sencillos aplicando los conocimientos sobre el concepto de temperatura y su medida, el equilibrio y desequilibrio térmico, los efectos del calor sobre los cuerpos y su forma de propagación.

8. Explicar fenómenos naturales referidos a la transmisión de la luz y del sonido, y reproducir algunos de ellos teniendo en cuenta sus propiedades.

9. Reconocer y valorar los riesgos asociados a los procesos geológicos terrestres y las pautas utilizadas en su prevención y predicción. Analizar la importancia de los fenómenos volcánicos y sismológicos en el pasado y en el presente de la Comunitat Valenciana, así como la necesidad de planificar la prevención de riesgos futuros.

10. Analizar la incidencia de algunas actuaciones individuales y sociales relacionadas con la energía en el deterioro y mejora del medio ambiente.

11. Relacionar el vulcanismo, los terremotos, la formación del relieve y la génesis de las rocas metamórficas y magmáticas con la energía interna del planeta, llegando a situar en un mapa las zonas donde dichas manifestaciones son más intensas y frecuentes. Valorar la extensión de los afloramientos de materiales metamórficos e ígneos en la Comunitat Valenciana.

12. Interpretar els aspectes relacionats amb les funcions vitals dels sers vius a partir de distintes observacions i experiències realitzades amb organismes senzills; comprovar l'efecte que tenen determinades variables en els processos de nutrició, relació i reproducció.

13. Definir els conceptes de nutrició cel·lular i respiració aplicant els coneixements sobre l'obtenció d'energia.

14. Diferenciar els mecanismes que han d'utilitzar els sers pluricel·lulars per a realitzar les seues funcions, distingint entre els processos que produïxen energia i els que la consumixen, arribant a distingir entre nutrició autòtropa i heteròtropa, i entre reproducció animal i vegetal.

15. Distingir entre els conceptes de biosfera i exosfera explicant, per mitjà d'exemples senzills, el flux d'energia en els ecosistemes.

16. Identificar i quantificar els components biòtics i abiòtics d'un ecosistema pròxim, valorar la seua diversitat i representar gràficament les relacions tròfiques establides entre els sers vius d'este.

17. Caracteritzar els ecosistemes més significatius de la Comunitat Valenciana. Identificar els espais naturals protegits en la nostra Comunitat i valorar algunes figures de protecció.

18. Realitzar correctament experiències de laboratori, respectant les normes de seguretat.

Tercer curs

Continguts

Bloc 1 (Comú). Introducció a la metodologia científica

– Utilització d'estratègies pròpies del treball científic com el plantejament de problemes i discussió del seu interès, la formulació i posada a prova d'hipòtesis i la interpretació dels resultats. L'informe científic. Anàlisi de dades organitzades en taules i gràfics.

– Busca i selecció d'informació de caràcter científic per mitjà de les tecnologies de la informació i comunicació i altres fonts.

– Interpretació d'informació de caràcter científic i utilització d'esta per a formar-se una opinió pròpia, expressar-se amb precisió i argumentar sobre problemes relacionats amb la naturalesa. La notació científica.

– Valoració de les aportacions de les ciències de la naturalesa per a donar resposta a les necessitats dels sers humans i millorar les condicions de la seua existència, així com per a apreciar i gaudir de la diversitat natural i cultural, participant en la seua conservació, protecció i millora.

– Utilització correcta dels materials, substàncies i instruments bàsics d'un laboratori. Caràcter aproximat de la mesura. Sistema internacional d'unitats. El respecte per les normes de seguretat en el laboratori.

Física i química

Bloc 2. Energia i electricitat

– El concepte d'energia.

· Energies tradicionals.

· Fonts d'energia.

· Energies alternatives.

· Conservació i degradació de l'energia.

– Electricitat.

· Fenòmens electrostàtics.

· Les càrregues elèctriques i la seua interacció: les forces elèctriques.

· Camp elèctric. Flux de càrregues. Conductors i aïllants.

· L'energia elèctrica. Generadors i corrent elèctric. Circuits elèctrics senzills.

· L'electricitat a casa. L'estalvi energètic.

Bloc 3. Diversitat i unitat d'estructura de la matèria

– La matèria, elements i compostos.

· La matèria i els seus estats d'agregació: sòlid, líquid i gasós.

· Teoria cinètica i canvis d'estat.

– Substàncies pures i mescles. Mètodes de separació de mescles.

Dissolucions. Substàncies simples i compostes.

– Àtoms, molècules i cristalls.

· Estructura atòmica: partícules constituents.

12. Interpretar los aspectos relacionados con las funciones vitales de los seres vivos a partir de distintas observaciones y experiencias realizadas con organismos sencillos; comprobar el efecto que tienen determinadas variables en los procesos de nutrición, relación y reproducción.

13. Definir los conceptos de nutrición celular y respiración aplicando los conocimientos sobre la obtención de energía.

14. Diferenciar los mecanismos que tienen que utilizar los seres pluricelulares para realizar sus funciones, distinguiendo entre los procesos que producen energía y los que la consumen, llegando a distinguir entre nutrición autótrofa y heterótrofa, y entre reproducción animal y vegetal.

15. Distinguir entre los conceptos de biosfera y exosfera explicando, mediante ejemplos sencillos, el flujo de energía en los ecosistemas.

16. Identificar y cuantificar los componentes bióticos y abióticos de un ecosistema cercano, valorar su diversidad y representar gráficamente las relaciones tróficas establecidas entre los seres vivos del mismo.

17. Caracterizar los ecosistemas más significativos de la Comunitat Valenciana. Identificar los espacios naturales protegidos en nuestra Comunitat i valorar algunes figures de protecció.

18. Realizar correctamente experiencias de laboratorio, respetando las normas de seguridad.

Tercer curso

Contenidos

Bloque 1 (Común). Introducción a la metodología científica

– Utilización de estrategias propias del trabajo científico como el planteamiento de problemas y discusión de su interés, la formulación y puesta a prueba de hipótesis y la interpretación de los resultados. El informe científico. Análisis de datos organizados en tablas y gráficos.

– Búsqueda y selección de información de carácter científico mediante las tecnologías de la información y comunicación y otras fuentes.

– Interpretación de información de carácter científico y utilización de ésta para formarse una opinión propia, expresarse con precisión y argumentar sobre problemas relacionados con la naturaleza. La notación científica.

– Valoración de las aportaciones de las ciencias de la naturaleza para dar respuesta a las necesidades de los seres humanos y mejorar las condiciones de su existencia, así como para apreciar y disfrutar de la diversidad natural y cultural, participando en su conservación, protección y mejora.

– Utilización correcta de los materiales, sustancias e instrumentos básicos de un laboratorio. Carácter aproximado de la medida. Sistema internacional de unidades. El respeto por las normas de seguridad en el laboratorio.

Física y química

Bloque 2. Energía y electricidad

– El concepto de energía.

· Energías tradicionales.

· Fuentes de energía.

· Energías alternativas.

· Conservación y degradación de la energía.

– Electricidad.

· Fenómenos electrostáticos.

· Las cargas eléctricas y su interacción: las fuerzas eléctricas.

· Campo eléctrico. Flujo de cargas. Conductores y aislantes.

· La energía eléctrica. Generadores y corriente eléctrica. Circuitos eléctricos sencillos.

· La electricidad en casa. El ahorro energético.

Bloque 3. Diversidad y unidad de estructura de la materia

– La materia, elementos y compuestos.

· La materia y sus estados de agregación: sólido, líquido y gaseoso.

· Teoría cinética y cambios de estado.

– Sustancias puras y mezclas. Métodos de separación de mezclas.

Disoluciones. Sustancias simples y compuestas.

– Átomos, moléculas y cristales.

· Estructura atómica: partículas constituyentes.

- Utilització de models.
- Nombre atòmic.
- Introducció al concepte d'element químic.
- Unions entre àtoms: molècules i cristalls.
- Fórmules i nomenclatura de les substàncies més corrents segons les normes de la IUPAC.
- Masses atòmiques i moleculars. Isòtops: concepte i aplicacions.

Bloc 4. Canvis químics i les seues aplicacions

- Les reaccions químiques.
- Perspectives macroscòpica i atòmicomolecular dels processos químics.
- Representació simbòlica.
- Concepte de mol.
- Equacions químiques i el seu ajust.
- Conservació de la massa.
- Càlculs de massa en reaccions químiques senzilles.
- Realització experimental d'alguns canvis químics.
- La química en la societat.
- Elements químics bàsics en els sers vius.
- La química i el medi ambient: efecte hivernacle, pluja àcida, destrucció de la capa d'ozó, contaminació d'aigües i terres.
- Petrolí i derivats.
- Energia nuclear.
- Medicaments.

Biologia i geologia

Bloc 5. Les persones i la salut

- Promoció de la salut. Sexualitat i reproducció humanes.
- El concepte d'organisme pluricel·lular. L'organització general del cos humà: la cèl·lula, teixits, òrgans, sistemes i aparells.
- El concepte de salut i el de malaltia.
- Principals agents causants de malalties infeccioses.
- La lluita contra estes malalties. Sistema immunitari. Vacunes.

- Malalties no infeccioses. Causes, remeis i prevenció.
- Primers auxilis.
- Estudi de factors i hàbits relacionats amb la salut en la Comunitat Valenciana. La promoció de la salut i d'estils de vida saludables.

- El trasplantament i donació de cèl·lules, òrgans i sang.
- La reproducció humana.
- Canvis físics i psíquics en l'adolescència.
- Els aparells reproductors masculí i femení.
- El cicle menstrual.
- Relació amb la fecunditat.
- Fecundació, embaràs i part.
- Mètodes anticonceptius.
- Noves tècniques de reproducció i la seua valoració ètica i social.
- Les malalties de transmissió sexual.
- La resposta sexual humana. Sexe i sexualitat. Salut i higiene sexual.

- Alimentació i nutrició humanes.
- Les funcions de nutrició.
- Aparells que intervenen en la nutrició.
- Anatomia i fisiologia de l'aparell digestiu.
- Principals malalties.
- Alimentació i salut.
- Dietes saludables i equilibrades.
- Prevenció de les malalties provocades per malnutrició.
- La conservació, manipulació i comercialització dels aliments.

- Les persones i el consum d'aliments.
- L'aparell respiratori.
- Hàbits saludables.
- Malalties més freqüents.
- L'aparell circulatori: anatomia i fisiologia.
- Estils de vida per a una salut cardiovascular.
- Malalties més freqüents.
- Anatomia i fisiologia de l'aparell excretor. Prevenció de les malalties més freqüents.

- Utilización de modelos.
- Número atómico.
- Introducción al concepto de elemento químico.
- Uniones entre átomos: moléculas y cristales.
- Fórmulas y nomenclatura de las sustancias más corrientes según las normas de la IUPAC.
- Masas atómicas y moleculares. Isótopos: concepto y aplicaciones.

Bloque 4. Cambios químicos y sus aplicaciones

- Las reacciones químicas.
- Perspectivas macroscópica y atómico-molecular de los procesos químicos.
- Representación simbólica.
- Concepto de mol.
- Ecuaciones químicas y su ajuste.
- Conservación de la masa.
- Cálculos de masa en reacciones químicas sencillas.
- Realización experimental de algunos cambios químicos.
- La química en la sociedad.
- Elementos químicos básicos en los seres vivos.
- La química y el medioambiente: efecto invernadero, lluvia ácida, destrucción de la capa de ozono, contaminación de aguas y tierras.
- Petróleo y derivados.
- Energía nuclear.
- Medicamentos.

Biología y geología

Bloque 5. Las personas y la salud

- Promoción de la salud. Sexualidad y reproducción humanas.
- El concepto de organismo pluricelular. La organización general del cuerpo humano: la célula, tejidos, órganos, sistemas y aparatos.
- El concepto de salud y el de enfermedad.
- Principales agentes causantes de enfermedades infecciosas.
- La lucha contra dichas enfermedades. Sistema inmunitario. Vacunas.

- Enfermedades no infecciosas. Causas, remedios y prevención.
- Primeros auxilios.

Estudio de factores y hábitos relacionados con la salud en la Comunitat Valenciana. La promoción de la salud y de estilos de vida saludables

- El trasplante y donación de células, órganos y sangre.
- La reproducción humana.
- Cambios físicos y psíquicos en la adolescencia.
- Los aparatos reproductores masculino y femenino.
- El ciclo menstrual.
- Relación con la fecundidad.
- Fecundación, embarazo y parto.
- Métodos anticonceptivos.
- Nuevas técnicas de reproducción y su valoración ética y social.
- Las enfermedades de transmisión sexual
- La respuesta sexual humana. Sexo y sexualidad. Salud e higiene sexual.

- Alimentación y nutrición humanas.
- Las funciones de nutrición.
- Aparatos que interviene en la nutrición.
- Anatomía y fisiología del aparato digestivo.
- Principales enfermedades.
- Alimentación y salud.
- Dietas saludables y equilibradas.
- Prevención de las enfermedades provocadas por malnutrición.
- La conservación, manipulación y comercialización de los alimentos.

- Las personas y el consumo de alimentos.
- El aparato respiratorio.
- Hábitos saludables.
- Enfermedades más frecuentes.
- El aparato circulatorio: anatomía y fisiología.
- Estilos de vida para una salud cardiovascular.
- Enfermedades más frecuentes.
- Anatomía y fisiología del aparato excretor. Prevención de las enfermedades más frecuentes.

- Les funcions de relació: percepció, coordinació i moviment.
- La percepció: els òrgans dels sentits i distints nivells d'integració nerviosa; la seua cura i higiene.
- La coordinació i el sistema nerviós: organització i funció.
- El sistema endocrí.
- El control intern de l'organisme.
- Glàndules i principals hormones.
- L'equilibri hormonal.
- Malalties més freqüents.
- L'aparell locomotor. Anàlisi de les lesions més freqüents i la seua prevenció. Importància de l'exercici físic.
- Els actes involuntaris. Els actes voluntaris.
- Factors que repercutixen en la salut mental en la societat actual.
- Les substàncies addictives: el tabac, l'alcohol i altres drogues.
- Problemes associats.
- Actitud responsable davant de conductes de risc per a la salut.
- Bloc 6. L'activitat humana i el medi ambient
- Els recursos naturals: definició i classificació.
- Les fonts d'energia renovables i no renovables.
- Importància de l'ús i gestió sostenible dels recursos hídrics.
- La potabilització i els sistemes de depuració.
- Utilització de tècniques senzilles per a conèixer el grau de contaminació i depuració de l'aire i de l'aigua.
- Els residus i la seua gestió. Valoració de l'impacte de l'activitat humana en els ecosistemes. Anàlisi crítica de les intervencions humanes en el medi.
- Principals problemes ambientals de l'actualitat. Problemàtica ambiental en la Comunitat Valenciana.
- Valoració de la necessitat de cuidar del medi ambient i adoptar conductes solidàries i respectuoses amb este.
- Bloc 7. Transformacions geològiques degudes a l'energia externa
- L'activitat geològica externa del planeta Terra. El cicle geològic.
- L'energia solar en la Terra. L'atmosfera i la seua dinàmica. Interpretació de mapes del temps senzills. El relleu terrestre i la seua representació. Els mapes topogràfics: lectura i interpretació.
- Alteracions de les roques produïdes per l'aire i l'aigua. La meteorització.
- Processos geològics externs: erosió, transport i sedimentació.
- Els torrents, els rius i les aigües subterrànies com a agents geològics. La sobreexplotació d'aqüífers. L'acció geològica del gel i el vent. Dinàmica marina.
- El cicle litològic.
- La formació de les roques sedimentàries: la diagènesi. Classificació de les roques sedimentàries. L'origen i la utilitat del carbó, del petroli i del gas natural. Valoració de les conseqüències de la seua utilització i esgotament.
- Localització i importància econòmica de les roques sedimentàries a la Comunitat Valenciana.
- El relleu de la Comunitat Valenciana: agents i processos externs característics.
- Criteris d'avaluació
- 1 (comú). Determinar els trets distintius del treball científic a través de l'anàlisi contrastada d'algun problema científic o tecnològic d'actualitat, així com la seua influència sobre la qualitat de vida de les persones.
- 2 (comú). Realitzar correctament experiències de laboratori proposades al llarg del curs, respectant les normes de seguretat.
- 3 (comú). Descriure les interrelacions existents en l'actualitat entre societat, ciència i tecnologia.
- Física i química
- 4. Descriure les característiques dels estats sòlid, líquid i gasós. Explicar en què consistixen els canvis d'estat, utilitzant la teoria cinètica, incloent la comprensió de gràfiques i el concepte de calor latent.
- 5. Diferenciar entre elements, compostos i mesclades, així com explicar els procediments químics bàsics per al seu estudi. Descriure

- Las funciones de relación: percepción, coordinación y movimiento.
- La percepción: los órganos de los sentidos y distintos niveles de integración nerviosa; su cuidado e higiene.
- La coordinación y el sistema nervioso: organización y función.
- El sistema endocrino.
- El control interno del organismo.
- Glándulas y principales hormonas.
- El equilibrio hormonal.
- Enfermedades más frecuentes.
- El aparato locomotor. Análisis de las lesiones más frecuentes y su prevención. Importancia del ejercicio físico.
- Los actos involuntarios. Los actos voluntarios.
- Factores que repercuten en la salud mental en la sociedad actual.
- Las sustancias adictivas: el tabaco, el alcohol y otras drogas.
- Problemas asociados.
- Actitud responsable ante conductas de riesgo para la salud.
- Bloque 6. La actividad humana y el medio ambiente
- Los recursos naturales: definición y clasificación.
- Las fuentes de energía renovables y no renovables.
- Importancia del uso y gestión sostenible de los recursos hídricos.
- La potabilización y los sistemas de depuración.
- Utilización de técnicas sencillas para conocer el grado de contaminación y depuración del aire y del agua.
- Los residuos y su gestión. Valoración del impacto de la actividad humana en los ecosistemas. Análisis crítico de las intervenciones humanas en el medio.
- Principales problemas ambientales de la actualidad. Problemática ambiental en la Comunitat Valenciana.
- Valoración de la necesidad de cuidar del medio ambiente y adoptar conductas solidarias y respetuosas con él.
- Bloque 7. Transformaciones geológicas debidas a la energía externa
- La actividad geológica externa del planeta Tierra. El ciclo geológico.
- La energía solar en la Tierra. La atmósfera y su dinámica. Interpretación de mapas del tiempo sencillos. El relieve terrestre y su representación. Los mapas topográficos: lectura e interpretación.
- Alteraciones de las rocas producidas por el aire y el agua. La meteorización.
- Procesos geológicos externos: erosión, transporte y sedimentación.
- Los torrents, ríos y aguas subterráneas como agentes geológicos. La sobreexplotación de acuíferos. La acción geológica del hielo y el viento. Dinámica marina.
- El ciclo litológico.
- La formación de las rocas sedimentarias: la diagénesis. Clasificación de las rocas sedimentarias. El origen y utilidad del carbón, del petróleo y del gas natural. Valoración de las consecuencias de su utilización y agotamiento.
- Localización e importancia económica de las rocas sedimentarias en la Comunitat Valenciana.
- El relieve de la Comunitat Valenciana: agentes y procesos externos característicos.
- Criterios de evaluación
- 1 (común). Determinar los rasgos distintivos del trabajo científico a través del análisis contrastado de algún problema científico o tecnológico de actualidad, así como su influencia sobre la calidad de vida de las personas.
- 2 (común). Realizar correctamente experiencias de laboratorio propuestas a lo largo del curso, respetando las normas de seguridad.
- 3 (común). Describir las interrelaciones existentes en la actualidad entre sociedad, ciencia y tecnología.
- Física y química
- 4. Describir las características de los estados sólido, líquido y gaseoso. Explicar en qué consisten los cambios de estado, empleando la teoría cinética, incluyendo la comprensión de gráficas y el concepto de calor latente.
- 5. Diferenciar entre elementos, compuestos y mezclas, así como explicar los procedimientos químicos básicos para su estudio. Descri-

les dissolucions. Efectuar correctament càlculs numèrics senzills sobre la seua composició. Explicar i usar les tècniques de separació i purificació.

6. Distingir entre àtoms i molècules. Indicar les característiques de les partícules components dels àtoms. Diferenciar els elements. Calcular les partícules components d'àtoms, ions i isòtops.

7. Formular i anomenar algunes substàncies importants. Indicar les seues propietats. Calcular les seues masses moleculars.

8. Discernir entre canvi físic i químic. Comprovar que la conservació de la massa es complix en tota reacció química. Escriure i ajustar correctament equacions químiques senzilles. Resoldre exercicis numèrics en què intervinguen mols.

9. Enumerar els elements bàsics de la vida. Explicar quins són els principals problemes mediambientals de la nostra època i les seues mesures preventives.

10. Explicar les característiques bàsiques de compostos químics d'interés social: petroli i derivats, i fàrmacs. Explicar els perills de l'ús inadequat dels medicaments. Explicar en què consistix l'energia nuclear i els problemes que se'n deriven.

11. Demostrar una comprensió científica del concepte d'energia. Raonar avantatges i inconvenients de les diferents fonts energètiques. Enumerar mesures que contribuïxen a l'estalvi col·lectiu o individual d'energia. Explicar per què l'energia no pot reutilitzar-se sense límits.

12. Descriure els diferents processos d'electrització de la matèria. Classificar materials segons la seua conductivitat. Realitzar exercicis utilitzant la llei de Coulomb. Indicar les diferents magnituds elèctriques i els components bàsics d'un circuit. Resoldre exercicis numèrics de circuits senzills. Saber calcular el consum elèctric en l'àmbit domèstic.

13. Dissenyar i muntar circuits de corrent continu respectant les normes de seguretat en què es puguen dur a terme mesuraments de la intensitat de corrent i de diferència de potencial, indicant-ne quantitats d'acord amb la precisió de l'aparell utilitzat.

Biologia i geologia

14. Descriure els òrgans i aparells humans implicats en les funcions vitals, establir relacions entre les diferents funcions de l'organisme i els hàbits saludables.

15. Explicar els processos fonamentals de la digestió i assimilació dels aliments, utilitzant esquemes i representacions gràfiques, i justificar, a partir d'estes, els hàbits alimentaris saludables, independents de pràctiques consumistes inadequades. Analitzar el consum d'aliments en la Comunitat Valenciana.

16. Explicar la missió integradora del sistema nerviós davant de diferents estímuls, descriure el seu funcionament, enumerar alguns factors que l'alteren i reflexionar sobre la importància d'hàbits de vida saludable.

17. Explicar la funció integradora del sistema endocrí, conèixer les causes de les seues alteracions més freqüents i valorar la importància de l'equilibri entre tots els òrgans del cos humà.

18. Localitzar els principals ossos i músculs que integren l'aparell locomotor.

19. Descriure els aspectes bàsics de l'aparell reproductor, diferenciant entre sexualitat i reproducció.

20. Conèixer i comprendre el funcionament dels mètodes de control de natalitat i valorar l'ús de mètodes de prevenció de malalties de transmissió sexual.

21. Reconèixer que en la salut influïxen aspectes físics, psicològics i socials; valorar la importància dels estils de vida per a previndre malalties i millorar la qualitat de vida, així com les contínues aportacions de les ciències biomèdiques. Analitzar la influència d'alguns estils de vida sobre la salut, amb especial referència a la Comunitat Valenciana.

22. Recopilar informació procedent de fonts documentals i d'Internet sobre la influència de les actuacions humanes sobre diferents ecosistemes: efectes de la contaminació, desertització, disminució de la capa d'ozó, esgotament de recursos i extinció d'espècies; analitzar esta informació i argumentar possibles actuacions per a evitar el deteriorament del medi ambient i promoure una gestió més racional dels

bir las disoluciones. Efectuar correctamente cálculos numéricos sencillos sobre su composición. Explicar y emplear las técnicas de separación y purificación.

6. Distinguir entre átomos y moléculas. Indicar las características de las partículas componentes de los átomos. Diferenciar los elementos. Calcular las partículas componentes de átomos, iones e isótopos.

7. Formular y nombrar algunas sustancias importantes. Indicar sus propiedades. Calcular sus masas moleculares.

8. Discernir entre cambio físico y químico. Comprobar que la conservación de la masa se cumple en toda reacción química. Escribir y ajustar correctamente ecuaciones químicas sencillas. Resolver ejercicios numéricos en los que intervengan moles.

9. Enumerar los elementos básicos de la vida. Explicar cuáles son los principales problemas medioambientales de nuestra época y sus medidas preventivas.

10. Explicar las características básicas de compuestos químicos de interés social: petróleo y derivados, y fármacos. Explicar los peligros del uso inadecuado de los medicamentos. Explicar en qué consiste la energía nuclear y los problemas derivados de ella.

11. Demostrar una comprensión científica del concepto de energía. Razonar ventajas e inconvenientes de las diferentes fuentes energéticas. Enumerar medidas que contribuyen al ahorro colectivo o individual de energía. Explicar por qué la energía no puede reutilizarse sin límites.

12. Describir los diferentes procesos de electrificación de la materia. Clasificar materiales según su conductividad. Realizar ejercicios utilizando la ley de Coulomb. Indicar las diferentes magnitudes eléctricas y los componentes básicos de un circuito. Resolver ejercicios numéricos de circuitos sencillos. Saber calcular el consumo eléctrico en el ámbito doméstico.

13. Diseñar y montar circuitos de corriente continua respetando las normas de seguridad en los que se puedan llevar a cabo mediciones de la intensidad de corriente y de diferencia de potencial, indicando las cantidades de acuerdo con la precisión del aparato utilizado.

Biología y geología

14. Describir los órganos y aparatos humanos implicados en las funciones vitales, establecer relaciones entre las diferentes funciones del organismo y los hábitos saludables.

15. Explicar los procesos fundamentales de la digestión y asimilación de los alimentos, utilizando esquemas y representaciones gráficas, y justificar, a partir de ellos, los hábitos alimenticios saludables, independientes de prácticas consumistas inadecuadas. Analizar el consumo de alimentos en la Comunitat Valenciana.

16. Explicar la misión integradora del sistema nervioso ante diferentes estímulos, describir su funcionamiento, enumerar algunos factores que lo alteran y reflexionar sobre la importancia de hábitos de vida saludable.

17. Explicar la función integradora del sistema endocrino, conocer las causas de sus alteraciones más frecuentes y valorar la importancia del equilibrio entre todos los órganos del cuerpo humano.

18. Localizar los principales huesos y músculos que integran el aparato locomotor.

19. Describir los aspectos básicos del aparato reproductor, diferenciando entre sexualidad y reproducción.

20. Conocer y comprender el funcionamiento de los métodos de control de natalidad y valorar el uso de métodos de prevención de enfermedades de transmisión sexual.

21. Reconocer que en la salud influyen aspectos físicos, psicológicos y sociales; valorar la importancia de los estilos de vida para prevenir enfermedades y mejorar la calidad de vida, así como las continuas aportaciones de las ciencias biomédicas. Analizar la influencia de algunos estilos de vida sobre la salud, con especial referencia a la Comunitat Valenciana.

22. Recopilar información procedente de fuentes documentales y de Internet acerca de la influencia de las actuaciones humanas sobre diferentes ecosistemas: efectos de la contaminación, desertización, disminución de la capa de ozono, agotamiento de recursos y extinción de especies; analizar dicha información y argumentar posibles actuaciones para evitar el deterioro del medio ambiente y promover una

recursos naturals. Estudiar algun cas d'incidència notable en la Comunitat Valenciana.

23. Relacionar els processos geològics externs i interns per mitjà de l'explicació del cicle litològic i la seua representació esquemàtica.

24. Identificar les accions dels agents geològics externs en l'origen i modelatge del relleu terrestre, així com en el procés de formació de les roques sedimentàries.

25. Identificar les principals roques sedimentàries, relacionar el seu origen amb la seua estructura i textures, amb especial atenció a la Comunitat Valenciana.

Quart curs

Física i química

Continguts

Bloc 1. Introducció al treball experimental

– Les magnituds i com mesurar-les. El Sistema Internacional d'unitats. Caràcter aproximat de la mesura. Notació científica. Arrodoniment.

– Aparells de mesura. Mesura de masses: balances. Mesures de volum. Mesures de longitud: regla i calibrador. Mesures de temps: cronòmetre.

– El treball en el laboratori. Formulació d'hipòtesis i dissenys experimentals. Anàlisi i interpretació de resultats experimentals.

– La comunicació científica: l'informe científic. Regles i exemples.

Bloc 2. Forces i moviment

– Iniciació a l'estudi del moviment.

· Moviment i sistema de referència. Trajectòria i posició. Desplaçament i espai recorregut. Velocitat i acceleració.

· Estudi del moviment rectilini i uniforme. Estudi del moviment rectilini i uniformement accelerat.

· Anàlisi dels moviments quotidians.

– Les forces i l'equilibri.

· Interaccions entre els cossos: forces. Tipus.

· Composició i descomposició de forces de la mateixa direcció i angulars.

· Equilibri de forces.

· Forces en els fluids. Concepte de pressió. Pressions hidrostàtica i atmosfèrica. Aplicacions.

· Principi de Pascal i la multiplicació de la força.

· El principi d'Arquímedes i la flotació de vaixells i globus. Tensió superficial.

– Les forces i el moviment.

· Les lleis de la Dinàmica i la superació de la física del «sentit comú».

· Tractament qualitatiu de la força de fregament.

· La llei de la Gravitació universal i la culminació de la primera de les revolucions científiques. El pes dels cossos i la seua caiguda. El moviment de planetes i satèl·lits.

Bloc 3. Energia, treball i calor

– Treball, potència i energia mecànica.

· Concepte de treball. Unitats. Treball mecànic. Aplicació a màquines i ferramentes. Concepte de potència.

· L'energia mecànica i les formes que té. El treball com a transferència d'energia mecànica. Principi de conservació de l'energia mecànica.

– Calor i energia tèrmica.

· Concepte de temperatura. Energia tèrmica.

· Transferència d'energia per efecte de diferències de temperatura.

· Conservació i degradació de l'energia. Efectes de la calor sobre els cossos.

– L'energia de les ones: llum i so.

· Concepte d'ona. Tipus i característiques de les ones.

· Transferència d'energia sense transport de matèria.

· La llum i el so. Propietats de la seua propagació. Espectre lumínic i espectre acústic.

Bloc 4. Estructura i propietats de les substàncies

– L'àtom i les propietats de les substàncies.

· L'estructura de l'àtom.

· La taula periòdica dels elements químics.

gestión más racional de los recursos naturales. Estudiar algún caso de incidencia notable en la Comunitat Valenciana.

23. Relacionar los procesos geológicos externos e internos mediante la explicación del ciclo litológico y su representación esquemática.

24. Identificar las acciones de los agentes geológicos externos en el origen y modelado del relieve terrestre, así como en el proceso de formación de las rocas sedimentarias.

25. Identificar las principales rocas sedimentarias, relacionar su origen con su estructura y texturas, con especial atención a la Comunitat Valenciana.

Cuarto curso

Física y química

Contenidos

Bloque 1. Introducción al trabajo experimental

– Las magnitudes y su medida. El Sistema Internacional de unidades. Carácter aproximado de la medida. Notación científica. Redondeo.

– Aparatos de medida. Medida de masas: balanzas. Medidas de volumen. Medidas de longitud: regla y calibrador. Medidas de tiempo: cronómetro.

– El trabajo en el laboratorio. Formulació de hipòtesis y diseños experimentales. Anàlisi e interpretación de resultados experimentales.

– La comunicación científica: el informe científico. Reglas y ejemplos.

Bloque 2. Fuerzas y movimiento

– Iniciación al estudio del movimiento.

· Movimiento y sistema de referencia. Trayectoria y posición. Desplazamiento y espacio recorrido. Velocidad y aceleración.

· Estudio del movimiento rectilíneo y uniforme. Estudio del movimiento rectilíneo y uniformemente acelerado.

· Análisis de los movimientos cotidianos.

– Las fuerzas y el equilibrio.

· Interacciones entre los cuerpos: fuerzas. Sus tipos.

· Composición y descomposición de fuerzas de la misma dirección y angulares.

· Equilibrio de fuerzas.

· Fuerzas en los fluidos. Concepto de presión. Presiones hidrostática y atmosférica. Aplicaciones.

· Principio de Pascal y la multiplicación de la fuerza.

· El principio de Arquímedes y la flotación de barcos y globos. Tensión superficial.

– Las fuerzas y el movimiento.

· Las leyes de la Dinámica y la superación de la física del «sentido común».

· Tratamiento cualitativo de la fuerza de rozamiento.

· La ley de la Gravitación universal y la culminación de la primera de las revoluciones científicas. El peso de los cuerpos y su caída. El movimiento de planetas y satélites.

Bloque 3. Energía, trabajo y calor

– Trabajo, potencia y energía mecánica.

· Concepto de trabajo. Unidades. Trabajo mecánico. Aplicación a máquinas y herramientas. Concepto de potencia.

· La energía mecánica y sus formas. El trabajo como transferencia de energía mecánica. Principio de conservación de la energía mecánica.

– Calor y energía térmica.

· Concepto de temperatura. Energía térmica.

· Transferencia de energía por efecto de diferencias de temperatura.

· Conservación y degradación de la energía. Efectos del calor sobre los cuerpos.

– La energía de las ondas: luz y sonido.

· Concepto de onda. Tipos y características de las ondas.

· Transferencia de energía sin transporte de materia.

· La luz y el sonido. Propiedades de su propagación. Espectro lumínico y espectro acústico.

Bloque 4. Estructura y propiedades de las sustancias

– El átomo y las propiedades de las sustancias.

· La estructura del átomo.

· El sistema periódico de los elementos químicos.

· Classificació de les substàncies segons les seues propietats. Estudi experimental.

- L'enllaç químic: enllaços iònics, covalent i metàl·lic.
- Interpretació de les propietats de les substàncies.
- Introducció a la formulació i nomenclatura inorgànica segons les normes de la IUPAC.

- Les reaccions químiques.
- Tipus de reaccions químiques.
- Relacions estequiomètriques i volumètriques en les reaccions químiques.

- Calor de reacció. Concepte d'exotèrmia i endotèrmia.
- Velocitat d'una reacció química. Factors que hi influïxen.

Bloc 5. Iniciació a l'estructura dels compostos de carboni

- La química dels compostos del carboni.

· El carboni com a component essencial dels sers vius. El carboni i la gran quantitat de compostos orgànics. Característiques dels compostos de carboni.

· Descripció dels compostos orgànics més senzills: hidrocarburs i la seua importància com a recursos energètics. Alcohols. Àcids orgànics.

- Polímers sintètics.
- Fabricació i reciclatge de materials plàstics.
- Macromolècules: importància en la constitució dels sers vius.
- Valoració del paper de la química en la comprensió de l'origen i desenvolupament de la vida.

Bloc 6. La contribució de la ciència a un futur sostenible

- El desafiament mediambiental.

· El problema de l'increment de l'efecte hivernacle: causes i mesures per a la prevenció.

- Canvi climàtic.
- Contaminació sense fronteres.
- Esgotament de recursos.
- Reducció de la biodiversitat.

– Contribució del desenvolupament científicotècnic a la sostenibilitat.

· Importància de l'aplicació del principi de precaució i de la participació ciutadana en la presa de decisions.

- Energies netes.
- Gestió racional dels recursos naturals.

· Valoració de l'educació científica de la ciutadania com a requisit de societats democràtiques sostenibles.

- La cultura científica com a font de satisfacció.

Criteris d'avaluació

1. Aplicar correctament les principals equacions, explicar les diferències fonamentals dels moviments MRU, MRUA i MCU. Distingir clarament entre les unitats de velocitat i acceleració, així com entre magnituds lineals i angulars.

2. Identificar les forces pels seus efectes estàtics. Compondre i descompondre forces. Manejar les nocions bàsiques de l'estàtica de fluids i comprendre'n les aplicacions. Explicar com actuen els fluids sobre els cossos que suren o que hi estan submergits aplicant el principi d'Arquimedes.

3. Identificar les forces que actuen sobre un cos, generen o no acceleracions. Descriure les lleis de la dinàmica i aportar a partir d'estes forces una explicació científica als moviments quotidians. Determinar la importància de la força de fregament en la vida real. Dibuixar les forces que actuen sobre un cos en moviment, justificar l'origen de cada una, i indicar les possibles interaccions del cos en relació amb altres cossos.

4. Identificar el caràcter universal de la força de la gravitació i vincular-ho a una visió del món subjecta a lleis que s'expressen en forma matemàtica.

5. Diferenciar entre treball mecànic i treball fisiològic. Explicar que el treball consistix en la transmissió d'energia d'un cos a un altre per mitjà d'una força. Identificar la potència amb la rapidesa amb què es realitza un treball i explicar la importància d'esta magnitud en la indústria i la tecnologia.

6. Relacionar la variació d'energia mecànica que ha tingut lloc en un procés amb el treball amb què s'ha realitzat. Aplicar de forma cor-

· Clasificación de las sustancias según sus propiedades. Estudio experimental.

- El enlace químico: enlaces iónico, covalente y metálico.
- Interpretación de las propiedades de las sustancias.
- Introducción a la formulación y nomenclatura inorgánica según las normas de la IUPAC.

- Las reacciones químicas.
- Tipos de reacciones químicas.
- Relaciones estequiométricas y volumétricas en las reacciones químicas.

- Calor de reacción. Concepto de exotermia y endotermia.
- Velocidad de una reacción química. Factores que influyen.

Bloque 5. Iniciación a la estructura de los compuestos de carbono

- La química de los compuestos del carbono.

· El carbono como componente esencial de los seres vivos. El carbono y la gran cantidad de compuestos orgánicos. Características de los compuestos de carbono.

· Descripción de los compuestos orgánicos más sencillos: hidrocarburos y su importancia como recursos energéticos. Alcoholes. Ácidos orgánicos.

- Polímeros sintéticos.
- Fabricación y reciclaje de materiales plásticos.
- Macromoléculas: importancia en la constitución de los seres vivos.

· Valoración del papel de la química en la comprensión del origen y desarrollo de la vida.

Bloque 6. La contribución de la ciencia a un futuro sostenible

- El desafío medioambiental.

· El problema del incremento del efecto invernadero: causas y medidas para su prevención.

- Cambio climático.
- Contaminación sin fronteras.
- Agotamiento de recursos.
- Reducción de la biodiversidad.

– Contribución del desarrollo científico-técnico a la sostenibilidad.

· Importancia de la aplicación del principio de precaución y de la participación ciudadana en la toma de decisiones.

- Energías limpias.
- Gestión racional de los recursos naturales.
- Valoración de la educación científica de la ciudadanía como requisito de sociedades democráticas sostenibles.

- La cultura científica como fuente de satisfacción.

Criterios de evaluación

1. Aplicar correctamente las principales ecuaciones, explicar las diferencias fundamentales de los movimientos MRU, MRUA y MCU. Distinguir claramente entre las unidades de velocidad y aceleración, así como entre magnitudes lineales y angulares.

2. Identificar las fuerzas por sus efectos estáticos. Componer y descomponer fuerzas. Manejar las nociones básicas de la estática de fluidos y comprender sus aplicaciones. Explicar cómo actúan los fluidos sobre los cuerpos que flotan o están sumergidos en ellos aplicando el Principio de Arquimedes.

3. Identificar las fuerzas que actúan sobre un cuerpo, generen o no aceleraciones. Describir las leyes de la Dinámica y aportar a partir de ellas una explicación científica a los movimientos cotidianos. Determinar la importancia de la fuerza de rozamiento en la vida real. Dibuixar las fuerzas que actúan sobre un cuerpo en movimiento, justificar el origen de cada una, e indicar las posibles interacciones del cuerpo en relación con otros cuerpos.

4. Identificar el carácter universal de la fuerza de la gravitació i vincularlo a una visió del món subjecta a lleis que se expresan en forma matemàtica.

5. Diferenciar entre trabajo mecánico y trabajo fisiológico. Explicar que el trabajo consiste en la transmisión de energía de un cuerpo a otro mediante una fuerza. Identificar la potencia con la rapidez con que se realiza un trabajo y explicar la importancia de esta magnitud en la industria y la tecnología.

6. Relacionar la variación de energía mecánica que ha tenido lugar en un proceso con el trabajo con que se ha realizado. Aplicar de forma

recta el principi de conservació de l'energia en l'àmbit de la mecànica.

7. Identificar la calor com una energia en trànsit entre els cossos a diferent temperatura i descriure casos reals en què es posa de manifest. Diferenciar la conservació de l'energia en termes de quantitat amb la degradació de la seua qualitat a mesura que és utilitzada. Aplicar-ho a transformacions energètiques relacionades amb la vida real.

8. Descriure el funcionament teòric d'una màquina tèrmica i calcular-ne el rendiment. Identificar les transformacions energètiques produïdes en aparells d'ús comú (mecànics, elèctrics i tèrmics).

9. Explicar les característiques fonamentals dels moviments ondulatoris. Identificar fets reals en els quals es manifeste un moviment ondulatori. Relacionar la formació d'una ona amb la propagació de la pertorbació que l'origina. Distingir les ones longitudinals de les transversals i realitzar càlculs numèrics en què intervé el període, la freqüència i la longitud d'ones sonores i electromagnètiques.

10. Indicar les característiques que han de tindre els sons per a ser audibles. Descriure la naturalesa de l'emissió sonora.

11. Utilitzar la teoria atòmica per a explicar la formació de noves substàncies a partir d'altres preexistents. Representar per mitjà d'equacions estes transformacions i observar-hi el principi de conservació de la matèria.

12. Diferenciar entre processos físics i processos químics. Escriure i ajustar correctament les equacions químiques corresponents a enunciat i descripcions de processos químics senzills i analitzar les reaccions químiques que intervenen en processos energètics fonamentals.

13. Explicar les característiques dels àcids i de les bases i realitzar-ne la neutralització. Ús dels indicadors per a esbrinar el pH.

14. Explicar els processos d'oxidació i combustió, i analitzar-ne la incidència en el medi ambient.

15. Explicar les característiques bàsiques dels processos radioactius, la seua perillositat i les seues aplicacions.

16. Escriure fórmules senzilles dels compostos de carboni i distingir entre compostos saturats i insaturats.

17. Conèixer els principals compostos del carboni: hidrocarburs, petroli, alcohols i àcids.

18. Justificar la gran quantitat de compostos orgànics existents així com la formació de macromolècules i la seua importància en els sers vius.

19. Enumerar els elements bàsics de la vida. Explicar quins són els principals problemes mediambientals de la nostra època i la seua prevenció.

20. Descriure algunes de les principals substàncies químiques aplicades en diversos àmbits de la societat: agrícola, alimentari, construcció i industrial.

Biologia i geologia

Continguts

Bloc 1. La metodologia científica

– Actuació d'acord amb el procés de treball científic: plantejament de problemes i discussió del seu interès, formulació d'hipòtesis, estratègies i dissenys experimentals, anàlisi i interpretació i comunicació de resultats.

– Busca i selecció d'informació de caràcter científic per mitjà de les tecnologies de la informació i comunicació i altres fonts.

– Interpretació d'informació de caràcter científic i la seua utilització per a formar-se una opinió pròpia, expressar-se amb precisió i prendre decisions sobre problemes relacionats amb les ciències de la naturalesa.

– Reconeixement de les relacions de la biologia i la geologia amb la tecnologia, la societat i el medi ambient, considerant les possibles aplicacions de l'estudi realitzat i les seues repercussions.

– Utilització correcta dels materials i instruments bàsics d'un laboratori i respecte per les normes de seguretat en este.

Bloc 2. La Terra, un planeta en continu canvi

– La història de la Terra.

correcta el principio de conservación de la energía en el ámbito de la mecánica.

7. Identificar el calor como una energía en tránsito entre los cuerpos a diferente temperatura y describir casos reales en los que se pone de manifiesto. Diferenciar la conservación de la energía en términos de cantidad con la degradación de su calidad conforme es utilizada. Aplicar lo anterior a transformaciones energéticas relacionadas con la vida real.

8. Describir el funcionamiento teórico de una máquina térmica y calcular su rendimiento. Identificar las transformaciones energéticas producidas en aparatos de uso común (mecánicos, eléctricos y térmicos).

9. Explicar las características fundamentales de los movimientos ondulatorios. Identificar hechos reales en los que se manifieste un movimiento ondulatorio. Relacionar la formación de una onda con la propagación de la perturbación que la origina. Distinguir las ondas longitudinales de las transversales y realizar cálculos numéricos en los que interviene el periodo, la frecuencia y la longitud de ondas sonoras y electromagnéticas.

10. Indicar las características que deben tener los sonidos para ser audibles. Describir la naturaleza de la emisión sonora.

11. Utilizar la teoría atómica para explicar la formación de nuevas sustancias a partir de otras preexistentes. Representar mediante ecuaciones dichas transformaciones, y observar en ellas el principio de conservación de la materia.

12. Diferenciar entre procesos físicos y procesos químicos. Escribir y ajustar correctamente las ecuaciones químicas correspondientes a enunciados y descripciones de procesos químicos sencillos y analizar las reacciones químicas que interviene en procesos energéticos fundamentales.

13. Explicar las características de los ácidos y de las bases y realizar su neutralización. Empleo de los indicadores para averiguar el pH.

14. Explicar los procesos de oxidación y combustión, y analizar su incidencia en el medio ambiente.

15. Explicar las características básicas de los procesos radiactivos, su peligrosidad y sus aplicaciones.

16. Escribir fórmulas sencillas de los compuestos de carbono y distinguir entre compuestos saturados e insaturados.

17. Conocer los principales compuestos del carbono: hidrocarburos, petróleo, alcoholes y ácidos.

18. Justificar la gran cantidad de compuestos orgánicos existentes así como la formación de macromoléculas y su importancia en los seres vivos.

19. Enumerar los elementos básicos de la vida. Explicar cuáles son los principales problemas medioambientales de nuestra época y su prevención.

20. Describir algunas de las principales sustancias químicas aplicadas en diversos ámbitos de la sociedad: agrícola, alimentario, construcción e industrial.

Biología y geología

Contenidos

Bloque 1. La metodología científica

– Actuación de acuerdo con el proceso de trabajo científico: planteamiento de problemas y discusión de su interès, formulación de hipótesis, estrategias y diseños experimentales, análisis e interpretación y comunicación de resultados.

– Búsqueda y selección de información de carácter científico mediante las tecnologías de la información y comunicación y otras fuentes.

– Interpretación de información de carácter científico y su utilización para formarse una opinión propia, expresarse con precisión y tomar decisiones sobre problemas relacionados con las ciencias de la naturaleza.

– Reconocimiento de las relaciones de la biología y la geología con la tecnología, la sociedad y el medio ambiente, considerando las posibles aplicaciones del estudio realizado y sus repercusiones.

– Utilización correcta de los materiales e instrumentos básicos de un laboratorio y respeto por las normas de seguridad en el mismo.

Bloque 2. La Tierra, un planeta en continuo cambio

– La historia de la Tierra.

- L'origen de la Terra. El temps geològic: idees històriques sobre l'edat de la Terra. Principis i procediments que permeten reconstruir la història. Utilització de l'actualisme com a mètode d'interpretació.

- Els fòssils, la seua importància com a testimoni del passat. Els primers sers vius i la seua influència en el planeta.

- Reconeixement dels fòssils guia més importants.

- Història geològica de la Terra: les eres geològiques. Ubicació dels esdeveniments geològics i biològics més significatius.

- Identificació d'alguns fòssils característics.

- Reconstrucció elemental de la història d'un territori a partir d'una columna estratigràfica senzilla.

- La tectònica de plaques i les seues manifestacions.

- El problema de l'origen de les serralades: algunes interpretacions històriques. El cicle de les roques.

- Distribució geogràfica de terratrèmols i volcans. Wegener i la deriva continental. L'expansió del fons oceànic. Proves de la tectònica de plaques.

- Les plaques litosfèriques. Vores de placa. La formació de serralades: tipus i processos geològics associats.

- Fenòmens geològics associats al moviment de les plaques: els terratrèmols. El pla de Benioff. Vulcanisme terrestre. Les dorsals oceàniques. Les fosses submarines. La subducció. Les estructures tectòniques: plegues, falles i mantells de corriment.

- La tectònica de plaques, una revolució en les Ciències de la Terra. Utilització de la tectònica de plaques per a la interpretació del relleu i dels esdeveniments geològics.

- Valoració de les conseqüències de la dinàmica de l'interior terrestre en la superfície del planeta.

Bloc 3. La vida en el planeta

- La cèl·lula, unitat de vida.

- La teoria cel·lular i la seua importància en Biologia. La cèl·lula com a unitat estructural i funcional dels sers vius.

- Reproducció cel·lular. Mitosi i meiosi. Característiques diferencials i importància biològica de cada una.

- Estudi de l'ADN: composició, estructura i propietats. Valoració del seu descobriment en l'evolució posterior de les ciències biològiques.

- Els nivells d'organització biològics. Interés pel món microscòpic.

- Utilització de la teoria cel·lular per a interpretar l'estructura i el funcionament dels sers vius.

- L'herència i la transmissió dels caràcters.

- Genètica. Les lleis de Mendel.

- Genètica humana. L'herència del sexe. L'herència lligada al sexe.

Estudi d'algunes malalties hereditàries.

- Aproximació al concepte de gen. El codi genètic. Les mutacions.

- Resolució de problemes senzills de genètica.

- Enginyeria i manipulació genètica: aplicacions, repercussions i desafiaments més importants. Els aliments transgènics. La clonació. El genoma humà.

- Implicacions ecològiques, socials i ètiques dels avanços en biotecnologia genètica i reproductiva.

- Origen i evolució dels sers vius.

- L'origen de la vida. Principals teories.

- L'evolució: mecanismes i proves. Aparició i extinció d'espècies.

- Teories evolutives. Gradualisme i equilibri puntuat.

- Valoració de la biodiversitat com a resultat del procés evolutiu. El paper de la humanitat en l'extinció d'espècies i les seues causes.

- Estudi esquemàtic del procés de l'evolució humana.

Bloc 4. La dinàmica dels ecosistemes

- Anàlisi de les interaccions existents en l'ecosistema: les relacions tròfiques. Cicle de matèria i flux d'energia. Identificació de cadenes i xarxes tròfiques en ecosistemes terrestres i aquàtics. Cicles biogeoquímics.

- Autoregulació de l'ecosistema: les plagues i la lluita biològica.

- El origen de la Tierra. El tiempo geológico: ideas históricas sobre la edad de la Tierra. Principios y procedimientos que permiten reconstruir su historia. Utilización del actualismo como método de interpretación.

- Los fósiles, su importancia como testimonio del pasado. Los primeros seres vivos y su influencia en el planeta.

- Reconocimiento de los fósiles guía más importantes.

- Historia geológica de la Tierra: las eras geológicas. Ubicación de los acontecimientos geológicos y biológicos más significativos.

- Identificación de algunos fósiles característicos.

- Reconstrucción elemental de la historia de un territorio a partir de una columna estratigráfica sencilla.

- La tectónica de placas y sus manifestaciones.

- El problema del origen de las cordilleras: algunas interpretaciones históricas. El ciclo de las rocas.

- Distribución geográfica de terremotos y volcanes. Wegener y la deriva continental. La expansión del fondo oceánico. Pruebas de la tectónica de placas.

- Las placas litosféricas. Bordes de placa. La formación de cordilleras: tipos y procesos geológicos asociados.

- Fenómenos geológicos asociados al movimiento de las placas: Los terremotos. El plano de Benioff. Vulcanismo terrestre. Las dorsales oceánicas. Las fosas submarinas. La subducción. Las estructuras tectónicas: pliegues, fallas y mantos de corrimiento.

- La tectónica de placas, una revolución en las Ciencias de la Tierra. Utilización de la tectónica de placas para la interpretación del relieve y de los acontecimientos geológicos.

- Valoración de las consecuencias de la dinámica del interior terrestre en la superficie del planeta.

Bloque 3. La vida en el planeta

- La célula, unidad de vida.

- La teoría celular y su importancia en Biología. La célula como unidad estructural y funcional de los seres vivos.

- Reproducción celular. Mitosis y meiosis. Características diferenciales e importancia biológica de cada una.

- Estudio del ADN: composición, estructura y propiedades. Valoración de su descubrimiento en la evolución posterior de las ciencias biológicas.

- Los niveles de organización biológicos. Interés por el mundo microscópico.

- Utilización de la teoría celular para interpretar la estructura y el funcionamiento de los seres vivos.

- La herencia y la transmisión de los caracteres.

- Genética. Las leyes de Mendel.

- Genética humana. La herencia del sexo. La herencia ligada al sexo. Estudio de algunas enfermedades hereditarias.

- Aproximación al concepto de gen. El código genético. Las mutaciones.

- Resolución de problemas sencillos de genética.

- Ingeniería y manipulación genética: aplicaciones, repercusiones y desafíos más importantes. Los alimentos transgénicos. La clonación. El genoma humano.

- Implicaciones ecológicas, sociales y éticas de los avances en biotecnología genética y reproductiva.

- Origen y evolución de los seres vivos.

- El origen de la vida. Principales teorías.

- La evolución: mecanismos y pruebas. Aparición y extinción de especies.

- Teorías evolutivas. Gradualismo y equilibrio puntuado.

- Valoración de la biodiversidad como resultado del proceso evolutivo. El papel de la humanidad en la extinción de especies y sus causas.

- Estudio esquemático del proceso de la evolución humana.

Bloque 4. La dinámica de los ecosistemas

- Análisis de las interacciones existentes en el ecosistema: las relaciones tróficas. Ciclo de materia y flujo de energía. Identificación de cadenas y redes tróficas en ecosistemas terrestres y acuáticos. Ciclos biogeoquímicos.

- Autorregulación del ecosistema: las plagas y la lucha biológica.

– Les successions ecològiques. La formació i la destrucció de sòls. Impacte dels incendis forestals i importància de la prevenció.

– La modificació d'ambients pels sers vius i les adaptacions dels sers vius a l'entorn. Els canvis ambientals de la història de la Terra.

– Atenció i respecte pel manteniment del medi físic i dels sers vius com a part essencial de la protecció del medi natural.

Criteris d'avaluació

1. Reconèixer en la naturalesa o per mitjà de models (fotos, diapositives o vídeos), indicadors de processos erosió, transport i sedimentació en el relleu, i indicar l'agent causant.

2. Explicar les principals manifestacions de la dinàmica interna de la Terra (sismes, volcans, serralades, plecs, falles...) a la llum de la Tectònica global.

3. Realitzar mapes mundials i zonals on s'indique la situació de les plaques litosfèriques i els fenòmens geològics més importants associats al seu moviment.

4. Indicar les diverses unitats temporals de la història de la Terra, i explicar la importància dels fòssils com a testimonis estratigràfics i paleobiòtics.

5. Identificar i descriure fets que mostren la Terra com un planeta canviant, conèixer i situar alguns dels canvis més notables de la seua llarga història utilitzant models temporals a escala.

6. Aplicar els postulats de la teoria cel·lular a l'estudi de diferents tipus de sers vius.

7. Identificar les estructures característiques de la cèl·lula procariòtica, eucariòtica, vegetal i animal, relacionar cada un dels elements cel·lulars amb la seua funció biològica.

8. Descriure la reproducció cel·lular, assenyalar les diferències principals entre meiosi i mitosi, així com la finalitat d'ambdós.

9. Resoldre problemes senzills de transmissió de caràcters hereditaris, incloent-hi els relacionats amb malalties en l'home, aplicant els coneixements de les lleis de Mendel.

10. Interpretar el paper de la diversitat genètica (intraespecífica i interespecífica) i les mutacions a partir del concepte de gen; valorar críticament les conseqüències dels avanços actuals de l'enginyeria genètica.

11. Exposar raonadament algunes dades sobre les quals recolza la teoria de l'evolució, així com les controvèrsies científiques, socials i religioses que va suscitar esta teoria.

12. Relacionar l'evolució i distribució dels sers vius, destacar les seues adaptacions més importants amb els mecanismes de selecció natural, que actuen sobre la variabilitat genètica de cada espècie.

13. Explicar com es produeix la transferència de matèria i energia al llarg d'una cadena o xarxa tròfica; identificar en un ecosistema els factors desencadenants de desequilibris i reconèixer les estratègies per a restablir-ne l'equilibri.

14. Analitzar algunes actuacions humanes sobre diferents ecosistemes i exposar les actuacions individuals, col·lectives i administratives per a evitar el deteriorament del medi ambient.

15. Determinar les característiques ecològiques d'alguns aigües-molls de la Comunitat Valenciana i valorar la importància de la seua protecció i conservació.

16. Realitzar correctament experiències de laboratori, respectant les normes de seguretat.

Ciències socials, geografia i història

La Geografia i la Història són dos pilars fonamentals de les Ciències socials, la qual cosa obeeix tant a la seua perspectiva generalista, sobre l'espai i el temps, respectivament, com a la seua àmplia tradició pedagògica. Acostar-se al coneixement del passat i de l'espai habitat pels sers humans és tasca totalment imprescindible per a entendre el present, base, al seu torn, de la construcció del futur. D'ací la importància que tenen la Geografia i la Història, disciplines que contribueixen a facilitar en les alumnes i els alumnes una comprensió organitzada del món i de la societat, però que, al mateix temps, els inicien en l'explicació de la realitat en què viuen. La Geografia i la Història ofereixen una visió global del món, al mateix temps que impulsen el desenvolupament de valors que induiran els escolars a adoptar una actitud ètica i compromesa en una societat plural i solidària.

– Las sucesiones ecológicas. La formación y la destrucción de suelos. Impacto de los incendios forestales e importancia de su prevención.

– La modificación de ambientes por los seres vivos y las adaptaciones de los seres vivos al entorno. Los cambios ambientales de la historia de la Tierra.

– Cuidado y respeto por el mantenimiento del medio físico y de los seres vivos como parte esencial de la protección del medio natural.

Criterios de evaluación

1. Reconocer en la naturaleza o mediante modelos (fotos, diapositivas o vídeos), indicadores de procesos erosión, transporte y sedimentación en el relieve, e indicar el agente causante.

2. Explicar las principales manifestaciones de la dinámica interna de la Tierra (sismos, volcanes, cordilleras, pliegues, fallas...) a la luz de la Tectónica Global.

3. Realizar mapas mundiales y zonales donde se indique la situación de las placas litosféricas y los fenómenos geológicos más importantes asociados a su movimiento.

4. Indicar las diversas unidades temporales de la historia de la Tierra, y explicar la importancia de los fósiles como testimonios estratigráficos y paleobióticos.

5. Identificar y describir hechos que muestren a la Tierra como un planeta cambiante, conocer y situar algunos de los cambios más notables de su larga historia utilizando modelos temporales a escala.

6. Aplicar los postulados de la teoría celular al estudio de distintos tipos de seres vivos.

7. Identificar las estructuras características de la célula procariótica, eucariótica, vegetal y animal, relacionar cada uno de los elementos celulares con su función biológica.

8. Describir la reproducción celular, señalar las diferencias principales entre meiosis y mitosis, así como la finalidad de ambas.

9. Resolver problemas sencillos de transmisión de caracteres hereditarios, incluyendo los relacionados con enfermedades en el hombre, aplicando los conocimientos de las leyes de Mendel.

10. Interpretar el papel de la diversidad genética (intraespecífica e interespecífica) y las mutaciones a partir del concepto de gen; valorar críticamente las consecuencias de los avances actuales de la ingeniería genética.

11. Exponer razonadamente algunos datos sobre los que se apoya la teoría de la evolución, así como las controversias científicas, sociales y religiosas que suscitó esta teoría.

12. Relacionar la evolución y distribución de los seres vivos, destacar sus adaptaciones más importantes con los mecanismos de selección natural, que actúan sobre la variabilidad genética de cada especie.

13. Explicar como se produce la transferencia de materia y energía a lo largo de una cadena o red trófica; identificar en un ecosistema los factores desencadenantes de desequilibrios y reconocerlas estrategias para restablecer el equilibrio del mismo.

14. Analizar algunas actuaciones humanas sobre diferentes ecosistemas y exponer las actuaciones individuales, colectivas y administrativas para evitar el deterioro del medio ambiente.

15. Determinar las características ecológicas de algunos humedales de la Comunitat Valenciana y valorar la importancia de su protección y conservación.

16. Realizar correctamente experiencias de laboratorio, respetando las normas de seguridad.

Ciencias sociales, geografía e historia

La Geografía y la Historia son dos pilares fundamentales de las Ciencias sociales, lo que obedece tanto a su perspectiva generalista, sobre el espacio y el tiempo, respectivamente, como a su amplia tradición pedagógica. Acercarse al conocimiento del pasado y del espacio habitado por los seres humanos es tarea de todo punto imprescindible para entender el presente, base, a su vez, de la construcción del futuro. De ahí la importancia que tienen la Geografía y la Historia, disciplinas que contribuyen a facilitar en las alumnas y alumnos una comprensión organizada del mundo y de la sociedad, pero que, al mismo tiempo, les inician en la explicación de la realidad en que viven. La Geografía y la Historia ofrecen una visión global del mundo, a la vez que impulsan el desarrollo de valores que inducirán a los escolares a adoptar una actitud ética y comprometida en una sociedad plural y solidaria.

Basant-se en això, l'assimilació intel·lectual dels fets històrics i geogràfics a distintes escales es converteix en un aspecte bàsic a l'hora d'entendre la realitat que envolta l'alumnat, des de la visió més genèrica fins a la més concreta i específica. Aconseguir este encast, sense perdre el sentit de la coherència i de l'articulació, tant conceptual com interpretativa, és, sens dubte, un dels majors desafiaments de tot projecte educatiu modern i sensible. La Geografia i la Història han de respondre satisfactòriament a eixe propòsit, a fi d'oferir a les alumnes i els alumnes un encadenament lògic de les qüestions, que ajude a comprendre de quina manera els esdeveniments històrics i tot allò que succeïx en l'espai no són producte de l'atzar o de la casualitat, sinó la manifestació de la resposta oferida en cada moment per la societat, d'acord amb els seus objectius, estructures i necessitats.

L'estudi de la Història ha de proporcionar a les alumnes i els alumnes de l'Educació Secundària Obligatoria un coneixement de l'evolució de les societats humanes al llarg del temps, necessari per a comprendre el seu procés de canvi i transformació, la noció de permanència i les múltiples interrelacions dels factors que els determinen. La Geografia servirà per a localitzar i interpretar estos processos en l'espai, entitat que estudiarà en totes les seues dimensions. Finalment, l'aproximació particular a les manifestacions artístiques serà necessària per a significar l'esforç creatiu del ser humà a través del temps i, consegüentment, per a valorar en la seua riquesa i varietat el patrimoni cultural.

De tot això es desprén que estes disciplines servixen no sols per a l'estudi dels seus corresponents continguts propis, sinó per a transmetre una sèrie de valors que permetrà a les alumnes i els alumnes comprendre el món en què viuen. Entre ells mereixen especial atenció alguns tan fonamentals com la solidaritat, el respecte a altres cultures, la tolerància, la llibertat o la pràctica d'idees democràtiques.

Tots estos plantejaments s'expressen en els objectius de l'assignatura, la majoria dels quals integren al mateix temps les finalitats educatives pròpies de la Història, Geografia i Història de l'Art, així com d'altres Ciències socials, sobre la base de l'Educació Secundària Obligatoria com a etapa propedèutica i terminal.

Els continguts s'han exposat en tots els temes de forma oberta, perquè la pràctica de classe s'adapte a la realitat concreta de cada grup. S'han inclòs, no obstant això, tots aquells que es consideren imprescindibles en cada curs i sense els quals no s'aconseguirien adequadament els objectius de la matèria.

Primer d'ESO es dedica, pel que fa a la Geografia, a l'estudi de la Terra i els mitjans naturals, amb especial atenció a la relació entre el ser humà i l'espai físic. L'estudi de les societats al llarg del temps se centra en la seua evolució històrica des dels seus orígens fins a l'edat antiga, amb la finalitat que l'alumna i l'alumne compreguen la configuració de les primeres civilitzacions. En un àmbit espacial mundial i particularment europeu, s'inserix la caracterització de la història del nostre país.

En segon d'ESO s'inclou l'estudi de les característiques i tendències de la població, en especial l'espanyola i l'europea, la seua estructura i diversitat, i es pretén valorar el significat de les diferències socials i demogràfiques en l'organització de l'espai. Al mateix temps, en este curs s'analitza l'Edat Mitjana, prestant especial atenció a la configuració plural del territori peninsular, i l'Edat Moderna, en què es dona especial rellevància a la monarquia hispànica, la colonització d'Amèrica i a la lluita per l'hegemonia a Europa.

En tercer d'ESO predominen els aspectes geopolítics i econòmics. La major part dels continguts s'aborden des de l'anàlisi de l'organització política i l'espai geogràfic dels grans àmbits del món, de la Unió Europea i d'Espanya, així com les transformacions i problemes d'un món interdependent i de la creixent globalització, amb important referència a les desigualtats en el desenvolupament humà. Es conclou amb l'anàlisi de l'espai geogràfic europeu i espanyol, amb especial atenció a la diversitat geogràfica d'Espanya.

Finalment, en quart d'ESO se sintetitzen les bases històriques de la societat actual i les transformacions econòmiques, polítiques i socials produïdes des del segle XVIII fins a l'actualitat. Es fa, a més, insistència en la història contemporània espanyola, singularment en la con-

Sobre esta base, la asimilación intelectual de los hechos históricos y geográficos a distintas escalas se convierte en un aspecto básico a la hora de entender la realidad que rodea al alumnado, desde la visión más genérica hasta la más concreta y específica. Lograr este engarce, sin perder el sentido de la coherencia y de la articulación, tanto conceptual como interpretativa, es, sin duda, uno de los mayores desafíos de todo proyecto educativo moderno y sensible. La Geografía y la Historia deben responder satisfactoriamente a ese propósito, con el fin de ofrecer a las alumnas y alumnos un encadenamiento lógico de las cuestiones, que ayude a comprender de qué modo los acontecimientos históricos y cuanto sucede en el espacio no son producto del azar o de la casualidad, sino la manifestación de la respuesta ofrecida en cada momento por la sociedad, en consonancia con sus objetivos, estructuras y necesidades.

El estudio de la Historia debe proporcionar a las alumnas y alumnos de la Educación Secundaria Obligatoria un conocimiento de la evolución de las sociedades humanas a lo largo del tiempo, necesario para comprender el proceso de cambio y transformación de las mismas, la noción de permanencia y las múltiples interrelaciones de los factores que los determinan. La Geografía servirá para localizar e interpretar dichos procesos en el espacio, entidad que estudiará en todas sus dimensiones. Por último, la aproximación particular a las manifestaciones artísticas será necesaria para significar el esfuerzo creativo del ser humano a través del tiempo y, consiguientemente, para valorar en su riqueza y variedad el patrimonio cultural.

De todo ello se desprende que estas disciplinas sirven no sólo para el estudio de sus correspondientes contenidos propios, sino para transmitir una serie de valores que permitirá a las alumnas y alumnos comprender el mundo en que viven. Entre ellos merecen especial atención algunos tan fundamentales como la solidaridad, el respeto a otras culturas, la tolerancia, la libertad o la práctica de ideas democráticas.

Todos estos planteamientos se expresan en los objetivos de la asignatura, la mayoría de los cuales integran a la vez las finalidades educativas propias de la Historia, Geografía e Historia del Arte, así como de otras Ciencias sociales, sobre la base de la Educación Secundaria Obligatoria como etapa propedéutica y terminal.

Los contenidos se han expuesto en todos los temas de forma abierta, para que la práctica de clase se adapte a la realidad concreta de cada grupo. Se han incluido, no obstante, todos aquéllos que se consideran imprescindibles en cada curso y sin los cuales no se alcanzarían adecuadamente los objetivos de la materia.

Primero de ESO se dedica, por lo que a la Geografía se refiere, al estudio de la Tierra y los medios naturales, con especial atención a la relación entre el ser humano y el espacio físico. El estudio de las sociedades a lo largo del tiempo se centra en su evolución histórica desde sus orígenes hasta la edad antigua, con la finalidad de que la alumna y el alumno comprendan la configuración de las primeras civilizaciones. En un ámbito espacial mundial y particularmente europeo, se inserta la caracterización de la historia de nuestro país.

En segundo de ESO se incluye el estudio de las características y tendencias de la población, en especial la española y la europea, su estructura y diversidad, y se pretende valorar el significado de las diferencias sociales y demográficas en la organización del espacio. A la vez, en este curso se analiza la Edad Media, prestando especial atención a la configuración plural del territorio peninsular, y la Edad Moderna, en la que se da especial relevancia a la monarquía hispánica, la colonización de América y a la lucha por la hegemonía en Europa.

En tercero de ESO predominan los aspectos geopolíticos y económicos. La mayor parte de los contenidos se abordan desde el análisis de la organización política y el espacio geográfico de los grandes ámbitos del mundo, de la Unión Europea y de España, así como las transformaciones y problemas de un mundo interdependiente y de la creciente globalización, con importante referencia a las desigualdades en el desarrollo humano. Se concluye con el análisis del espacio geográfico europeo y español, con especial atención a la diversidad geográfica de España.

Por último, en cuarto de ESO se sintetizan las bases históricas de la sociedad actual y las transformaciones económicas, políticas y sociales producidas desde el siglo XVIII hasta la actualidad. Se hace, además, hincapié en la historia contemporánea española, singularmen-

figuració de l'estat democràtic a Espanya i en la seua pertinença a la Unió Europea.

Els criteris d'avaluació es relacionen amb els objectius i els continguts i tenen en compte el desenvolupament mental de les alumnes i els alumnes i la seua evolució psicopedagògica.

Les alumnes i els alumnes que, després de superar els criteris d'avaluació que s'acompanyen, continuen la seua educació en cada una de les modalitats de Batxillerat, tindran la base suficient per a escometre l'estudi de tots els aspectes relacionats amb la matèria.

Els continguts d'Història resulten necessaris per a la correcta formació en el Batxillerat, ja que des del primer curs d'esta etapa podran abordar Història del Món Contemporani. Així mateix, la formació que han rebut en Història d'Espanya permet abordar els continguts d'esta mateixa matèria en Batxillerat.

Altre tant pot dir-se per a la Geografia i per a la Història de l'Art de Batxillerat, ateses prioritàriament en els continguts de l'Educació Secundària Obligatoria. Ambdós disciplines cobren gran importància dins de les coordenades de les diverses comunitats autònomes, el patrimoni artístic i natural de les quals representa una de les majors riqueses que pot oferir al conjunt nacional espanyol, així com un dels seus instruments de desenvolupament en el context europeu.

Encara que no hi ha disciplines específiques de Geografia, Història i Història de l'Art en els cicles formatius de grau mitjà, les ensenyances rebudes en l'Educació Secundària Obligatoria proporcionen una base adequada de coneixements per a poder desenvolupar amb garanties este tipus d'estudis.

La metodologia idònia per a l'assignatura es basa en la construcció dels coneixements de manera progressiva. S'atorga un protagonisme especial a la pràctica directa per mitjà de la utilització de recursos didàctics específics, a fi que l'alumna i l'alumne observen i interpreten els fets geogràfics, històrics i artístics a través de textos, imatges, mapes o informacions estadístiques. Tots estos aspectes han sigut reforçats amb la inclusió en cada curs d'un bloc de continguts comuns.

Des del punt de vista didàctic, pot ser bon mètode condicionar l'aula amb la dotació de recursos bibliogràfics, cartogràfics i audiovisuals propis de les distintes branques de la matèria, per a l'adequat desenvolupament de les distintes propostes educatives.

Serà el Departament de Geografia i Història de cada centre el que decidisca l'organització de les activitats d'aula més adequades. El seu professorat coneix el context concret de cada grup d'alumnat i té la responsabilitat directa en la selecció de continguts, la seua estructuració, la fixació dels ritmes didàctics de desenvolupament i la valoració de l'aprenentatge de tot el plantejament curricular ací exposat.

Contribució de la matèria a l'adquisició de les competències bàsiques

El caràcter integrador de la matèria de Ciències socials, geografia i història, fa que el seu aprenentatge contribueisca a l'adquisició de diverses competències bàsiques.

La competència social i ciutadana està estretament vinculada al propi objecte d'estudi. Pot dir-se que tot el currículum contribueix a l'adquisició d'esta competència, ja que la comprensió de la realitat social, actual i històrica, és el propi objecte d'aprenentatge, però ho farà realment des de la perspectiva que el coneixement sobre l'evolució i organització de les societats, dels seus èxits i dels seus problemes, ha de poder utilitzar-se per l'alumnat per a desitjar-se'n socialment. Contribueix òbviament a entendre els trets de les societats actuals, la seua pluralitat, els elements i interessos comuns de la societat en què es viu, i participa així a crear sentiments comuns que afavorixen la convivència.

També ajuda a l'adquisició d'habilitats socials. D'una banda, la comprensió de les accions humanes del passat o del present, exigix que estes siguen vistes per l'alumnat des de la perspectiva dels propis agents del seu temps amb el que s'afavorix el desenvolupament de la capacitat de posar-se en el lloc de l'altre, és a dir, l'empatia. D'altra banda, es contribueix a esta competència quan esta comprensió possibilita la valoració i l'exercici del diàleg com a via necessària per a solucionar els problemes o el respecte cap a les persones amb opinions distintes. A més, es preveu l'exercici d'eixos valors per mitjà del tre-

te en la configuració del Estado democràtic en España y en su pertenencia a la Unión Europea.

Los criterios de evaluación se relacionan con los objetivos y los contenidos y tienen en cuenta el desarrollo mental de las alumnas y alumnos y su evolución psicopedagógica.

Las alumnas y alumnos que, después de superar los criterios de evaluación que se acompañan, continúen su educación en cada una de las modalidades de Bachillerato, tendrán la base suficiente para acometer el estudio de todos los aspectos relacionados con la materia.

Los contenidos de Historia resultan necesarios para la correcta formación en el Bachillerato, ya que desde el primer curso de esta etapa podrán abordar Historia del Mundo Contemporáneo. Asimismo, la formación que han recibido en Historia de España permiten abordar los contenidos de esta misma materia en Bachillerato.

Otro tanto puede decirse para la Geografía y para la Historia del Arte de Bachillerato, atendidas prioritariamente en los contenidos de la Educación Secundaria Obligatoria. Ambas disciplinas cobran gran importancia dentro de las coordenadas de las diversas comunidades autónomas, cuyo patrimonio artístico y natural representa una de las mayores riquezas que puede ofrecer al conjunto nacional español, así como uno de sus instrumentos de desarrollo en el contexto europeo.

Aunque no existen disciplinas específicas de Geografía, Historia e Historia del Arte en los ciclos formativos de grado medio, las enseñanzas recibidas en la Educación Secundaria Obligatoria proporcionan una base adecuada de conocimientos para poder desarrollar con garantías este tipo de estudios.

La metodología idónea para la asignatura se apoya en la construcción de los conocimientos de manera progresiva. Se otorga un protagonismo especial a la práctica directa mediante la utilización de recursos didácticos específicos, con el fin de que la alumna y el alumno observen e interpreten los hechos geográficos, históricos y artísticos a través de textos, imágenes, mapas o informaciones estadísticas. Todos estos aspectos han sido reforzados con la inclusión en cada curso de un bloque de contenidos comunes.

Desde el punto de vista didáctico, puede ser buen método acondicionar el aula con la dotación de recursos bibliográficos, cartográficos y audiovisuales propios de las distintas ramas de la materia, para el adecuado desarrollo de las distintas propuestas educativas.

Será el Departamento de Geografía e Historia de cada centro el que decida la organización de las actividades de aula más adecuadas. Su profesorado conoce el contexto concreto de cada grupo de alumnas y alumnos y tiene la responsabilidad directa en la selección de contenidos, su estructuración, la fijación de los ritmos didácticos de desarrollo y la valoración del aprendizaje de todo el planteamiento curricular aquí expuesto.

Contribución de la materia a la adquisición de las competencias básicas

El carácter integrador de la materia de Ciencias sociales, geografía e historia, hace que su aprendizaje contribuya a la adquisición de varias competencias básicas.

La competencia social y ciudadana está estrechamente vinculada al propio objeto de estudio. Puede decirse que todo el currículo contribuye a la adquisición de esta competencia, ya que la comprensión de la realidad social, actual e histórica, es el propio objeto de aprendizaje, pero lo hará realmente desde la perspectiva de que el conocimiento sobre la evolución y organización de las sociedades, de sus logros y de sus problemas, debe poder utilizarse por el alumnado para desenvolverse socialmente. Contribuye obviamente a entender los rasgos de las sociedades actuales, su pluralidad, los elementos e intereses comunes de la sociedad en que se vive, y participa así en crear sentimientos comunes que favorecen la convivencia.

También ayuda a la adquisición de habilidades sociales. Por una parte, la comprensión de las acciones humanas del pasado o del presente, exige que éstas sean vistas por el alumnado desde la perspectiva de los propios agentes de su tiempo con lo que se favorece el desarrollo de la capacidad de ponerse en el lugar del otro, es decir, la empatía. Por otro lado, se contribuye a esta competencia cuando dicha comprensión posibilita la valoración y el ejercicio del diálogo como vía necesaria para solucionar los problemas o el respeto hacia las personas con opiniones distintas. Además, se prevé el ejercicio de esos

ball en col·laboració o els debats en què s'expressen les pròpies idees i s'escolte amb respecte les dels altres. L'acostament a diferents realitats socials, actuals o històriques, o la valoració de les aportacions de diferents cultures ajuda, encara que siga més indirectament, a desenrotllar les habilitats de tipus social.

En l'adquisició de la competència coneixement i la interacció amb el món físic la contribució és, així mateix, rellevant. Esta competència inclou, entre altres aspectes, la percepció i el coneixement de l'espai físic en què s'exercix l'activitat humana, tant en grans àmbits com en l'entorn immediat, així com la interacció que es produïx entre ambdós. Estes constitueixen un dels principals eixos de treball de la geografia: comprendre l'espai dels fets socials i la pròpia vida de l'alumna o alumne, és a dir, la dimensió espacial. Es contribuïx a la competència en la mesura que s'assegure que esta dimensió impregna l'aprenentatge dels continguts geogràfics. Per a això, adquirixen protagonisme els procediments d'orientació, localització, observació i interpretació dels espais i paisatges, reals o representats.

Una altra aportació, no menys significativa, es possibilita des del coneixement de la interacció ser humà-medi i l'organització del territori resultant. La matèria ofereix espais per a analitzar l'acció del ser humà en la utilització de l'espai i dels seus recursos, no sols els problemes que a vegades genera, sinó també aquelles accions que, des d'un ús responsable, busquen assegurar la protecció i l'atenció del medi ambient.

La contribució a la competència expressió cultural i artística es relaciona principalment amb el seu vessant de conèixer i valorar les manifestacions del fet artístic. Esta competència es facilitarà si es contempla una selecció d'obres d'art rellevants, bé siga pel seu significat en la caracterització d'estils o artistes o per formar part del patrimoni cultural, i si al mateix temps, es dota l'alumnat de destreses per a observar i comprendre aquells elements tècnics imprescindibles per a la seua anàlisi. Des d'aquí s'afavorix l'apreciació de les obres d'art, s'adquirixen habilitats perceptives i de sensibilització, es desenrotlla la capacitat d'emocionar-se amb elles, a més d'ajudar-se també a valorar el patrimoni cultural, a respectar-lo i a interessar-se per la seua conservació.

Es contribuïx a la competència en el tractament de la informació i competència digital per la importància per a comprendre els fenòmens socials i històrics de comptar amb destreses relatives a l'obtenció i la comprensió d'informació, element imprescindible d'una bona part dels aprenentatges de la matèria. S'aporta, de manera particular, en la recerca, obtenció i tractament d'informació procedent de l'observació directa i indirecta de la realitat, així com de fonts escrites, gràfiques, audiovisuals, tant en suport de paper com digital. Establir criteris de selecció de la informació proporcionada per diverses fonts des de l'objectivitat i pertinència, distingir entre els aspectes rellevants i els que no ho són, relacionar i comparar fonts o integrar i analitzar la informació de forma crítica són algunes de les aportacions fonamentals a l'adquisició d'esta competència.

D'altra banda, el llenguatge no verbal utilitzat en nombroses ocasions per a comprendre la realitat contribuïx al coneixement i la interpretació de llenguatges icònics, simbòlics i de representació. És el cas del llenguatge cartogràfic i de la imatge.

El pes de la informació en esta matèria singularitza les relacions entre esta competència i la competència en comunicació lingüística, més enllà d'utilitzar el llenguatge com a vehicle de comunicació en el procés d'ensenyança-aprenentatge. A més, es faciliten les habilitats d'ús de diferents variants del discurs, concretament, la descripció, la narració, la dissertació i l'argumentació i es col·labora a adquirir vocabulari específic que hauria de formar part del llenguatge habitual de l'alumnat o formar amb clar valor funcional en la matèria.

Es contribuïx també, en certa manera, a adquirir la competència matemàtica. El coneixement dels aspectes quantitatius i espacials de la realitat ho permet en la mesura que la matèria incorpora operacions senzilles, magnituds, percentatges i proporcions, nocions d'estadística bàsica, ús d'escalas numèriques i gràfiques, sistemes de referència o reconeixement de formes geomètriques, així com criteris de mesura-

valores mediante el trabajo colaborativo o los debates en que se expresen las propias ideas y se escuche con respeto las de los demás. El acercamiento a diferentes realidades sociales, actuales o históricas, o la valoración de las aportaciones de diferentes culturas ayuda, aunque sea más indirectamente, a desarrollar las habilidades de tipo social.

En la adquisición de la competencia conocimiento y la interacción con el mundo físico la contribución es, asimismo, relevante. Dicha competencia incluye, entre otros aspectos, la percepción y conocimiento del espacio físico en que se desarrolla la actividad humana, tanto en grandes ámbitos como en el entorno inmediato, así como la interacción que se produce entre ambos. Éstas constituyen uno de los principales ejes de trabajo de la geografía: comprender el espacio de los hechos sociales y la propia vida de la alumna o alumno, es decir, la dimensión espacial. Se contribuye a la competencia en la medida en que se asegure que dicha dimensión impregna el aprendizaje de los contenidos geográficos. Para ello, adquieren protagonismo los procedimientos de orientación, localización, observación e interpretación de los espacios y paisajes, reales o representados.

Otra aportación, no menos significativa, se posibilita desde el conocimiento de la interacción ser humano-medio y la organización del territorio resultante. La materia ofrece espacios para analizar la acción del ser humano en la utilización del espacio y de sus recursos, no sólo los problemas que a veces genera, sino también aquellas acciones que, desde un uso responsable, buscan asegurar la protección y el cuidado del medio ambiente.

La contribución a la competencia expresión cultural y artística se relaciona principalmente con su vertiente de conocer y valorar las manifestaciones del hecho artístico. Esta competencia se facilitará si se contempla una selección de obras de arte relevantes, bien sea por su significado en la caracterización de estilos o artistas o por formar parte del patrimonio cultural, y si al mismo tiempo, se dota al alumnado de destrezas para observar y comprender aquellos elementos técnicos imprescindibles para su análisis. Desde aquí se favorece la apreciación de las obras de arte, se adquieren habilidades perceptivas y de sensibilización, se desarrolla la capacidad de emocionarse con ellas, además de ayudarse también a valorar el patrimonio cultural, a respetarlo y a interesarse por su conservación.

Se contribuye a la competencia en el tratamiento de la información y competencia digital por la importancia para comprender los fenómenos sociales e históricos de contar con destrezas relativas a la obtención y comprensión de información, elemento imprescindible de una buena parte de los aprendizajes de la materia. Se aporta, de manera particular, en la búsqueda, obtención y tratamiento de información procedente de la observación directa e indirecta de la realidad, así como de fuentes escritas, gráficas, audiovisuales, tanto en soporte de papel como digital. Establecer criterios de selección de la información proporcionada por diversas fuentes desde la objetividad y pertinencia, distinguir entre los aspectos relevantes y los que no lo son, relacionar y comparar fuentes o integrar y analizar la información de forma crítica son algunas de las aportaciones fundamentales a la adquisición de esta competencia.

Por otra parte, el lenguaje no verbal utilizado en numerosas ocasiones para comprender la realidad contribuye al conocimiento e interpretación de lenguajes icónicos, simbólicos y de representación. Es el caso del lenguaje cartográfico y de la imagen.

El peso de la información en esta materia singulariza las relaciones entre esta competencia y la competencia en comunicación lingüística, más allá de utilizar el lenguaje como vehículo de comunicación en el proceso de enseñanza-aprendizaje. Además, se facilitan las habilidades de uso de diferentes variantes del discurso, concretamente, la descripción, la narración, la disertación y la argumentación y se colabora a adquirir vocabulario específico que debería formar parte del lenguaje habitual del alumnado o formar con claro valor funcional en la materia.

Se contribuye también, en cierta manera, a adquirir la competencia matemática. El conocimiento de los aspectos cuantitativos y espaciales de la realidad lo permite en la medida en que la materia incorpora operaciones sencillas, magnitudes, porcentajes y proporciones, nociones de estadística básica, uso de escalas numéricas y gráficas, sistemas de referencia o reconocimiento de formas geométricas, así como criterios

ment, codificació numèrica d'informacions i la seua representació gràfica. La utilització de totes estes ferramentes en la descripció i anàlisi de la realitat social amplien el conjunt de situacions en què les alumnes i els alumnes perceben la seua aplicabilitat i, amb això, fan més funcionals els aprenentatges associats a la competència matemàtica.

La competència per a aprendre a aprendre suposa comptar amb ferramentes que faciliten l'aprenentatge, però també amb una visió estratègica dels problemes i saber preveure i adaptar-se positivament als canvis que es produïxen. A tot això contribuïxen, des de les seues possibilitats per a aplicar raonaments de distint tipus, el fet de buscar explicacions multicausals i predir efectes dels fenòmens socials es proporcionen coneixements de les fonts d'informació i de la seua utilització per mitjà de la recollida i classificació de la informació obtinguda per diversos mitjans i sempre que se'n faça una anàlisi. També es contribuïx a la competència quan s'afavorix el desenrotllament d'estratègies per a pensar, per a organitzar, memoritzar i recuperar informació, com ara resums, esquemes o mapes conceptuals.

Perquè esta matèria contribuïska a l'autonomia i iniciativa personal és necessari afavorir iniciatives de planificació i execució, així com processos de presa de decisions, presents més clarament en debats i treballs individuals o en grup ja que impliquen idear, analitzar, planificar, actuar, revisar allò que s'ha fet, comparar els objectius previstos amb els aconseguits i extraure conclusions.

Objectius

L'ensenyança de les Ciències socials, geografia i història en esta etapa tindrà com a objectiu el desenrotllament de les capacitats següents:

1. Identificar els processos i mecanismes que regixen els fets socials i les interrelacions entre fets polítics, econòmics i culturals i utilitzar este coneixement per a comprendre la pluralitat de causes explicatives de l'evolució de les societats actuals, el paper que hòmens i dones exercixen en elles i els seus problemes més rellevants.

2. Identificar, localitzar i analitzar, a diferents escales, els elements bàsics que caracteritzen el medi físic, les interaccions donades entre ells i les que els grups humans establixen a l'utilitzar l'espai i els seus recursos, i valorar les conseqüències de tipus econòmic, social, polític i mediambiental. Conèixer la problemàtica específica que planteja utilitzar els recursos de la Comunitat Valenciana.

3. Comprendre el territori com el resultat de la interacció de les societats sobre el medi en què es desenrotllen i que organitzen.

4. Conèixer, localitzar i comprendre les característiques bàsiques de la diversitat geogràfica del món i de les grans àrees socioeconòmiques, culturals i polítiques, així com els trets físics i humans d'Europa i Espanya, fent referència específica a la Comunitat Valenciana.

5. Identificar i localitzar en el temps i en l'espai els processos i esdeveniments històrics rellevants de la història del món, d'Europa i d'Espanya per a adquirir una perspectiva global de l'evolució de la Humanitat amb un marc cronològic precís i elaborar-ne una interpretació que facilite la comprensió de la pluralitat de comunitats socials a què es pertany.

6. Valorar la diversitat cultural manifestant actituds de respecte i tolerància cap a altres cultures i cap a opinions que no coincidixen amb les pròpies, sense renunciar per això a un parer sobre elles.

7. Adquirir una visió històrica que permeta elaborar una interpretació personal del món, a través d'uns coneixements bàsics d'Història universal, europea, espanyola i de la Comunitat Autònoma Valenciana, amb respecte i valoració dels aspectes comuns i els de caràcter divers, a fi de facilitar la comprensió de la possible pertinença simultània a més d'una identitat col·lectiva.

8. Valorar i respectar el patrimoni natural, històric, lingüístic, cultural i artístic espanyol, i de manera particular, el de la Comunitat Valenciana, així com assumir les responsabilitats que suposa la seua conservació i millora.

9. Conèixer i valorar les especials característiques de la identitat lingüística, cultural i històrica de la Comunitat Valenciana i la seua relació amb les altres comunitats autònomes de l'Estat Espanyol.

de medición, codificación numérica de informaciones y su representación gráfica. La utilización de todas estas herramientas en la descripción y análisis de la realidad social amplían el conjunto de situaciones en las que las alumnas y alumnos perciben su aplicabilidad y, con ello, hacen más funcionales los aprendizajes asociados a la competencia matemática.

La competencia para aprender a aprender supone contar con herramientas que faciliten el aprendizaje, pero también con una visión estratégica de los problemas y saber prever y adaptarse positivamente a los cambios que se producen. A todo ello contribuyen, desde sus posibilidades para aplicar razonamientos de distinto tipo, el buscar explicaciones multicausales y predecir efectos de los fenómenos sociales se proporcionan conocimientos de las fuentes de información y de su utilización mediante la recogida y clasificación de la información obtenida por diversos medios y siempre que se realice un análisis de ésta. También se contribuye a la competencia cuando se favorece el desarrollo de estrategias para pensar, para organizar, memorizar y recuperar información, tales como resúmenes, esquemas o mapas conceptuales.

Para que esta materia contribuya a la autonomía e iniciativa personal es necesario favorecer iniciativas de planificación y ejecución, así como procesos de toma de decisiones, presentes más claramente en debates y trabajos individuales o en grupo ya que implican idear, analizar, planificar, actuar, revisar lo hecho, comparar los objetivos previstos con los alcanzados y extraer conclusiones.

Objetivos

La enseñanza de las Ciencias sociales, geografía e historia en esta etapa tendrá como objetivo el desarrollo de las siguientes capacidades:

1. Identificar los procesos y mecanismos que rigen los hechos sociales y las interrelaciones entre hechos políticos, económicos y culturales y utilizar este conocimiento para comprender la pluralidad de causas explicativas de la evolución de las sociedades actuales, el papel que hombres y mujeres desempeñan en ellas y sus problemas más relevantes.

2. Identificar, localizar y analizar, a diferentes escalas, los elementos básicos que caracterizan el medio físico, las interacciones dadas entre ellos y las que los grupos humanos establecen al utilizar el espacio y sus recursos, valorar las consecuencias de tipo económico, social, político y medioambiental. Conocer la problemática específica que plantea utilizar los recursos de la Comunitat Valenciana.

3. Comprender el territorio como el resultado de la interacción de las sociedades sobre el medio en que se desenvuelven y que organizan.

4. Conocer, localizar y comprender las características básicas de la diversidad geográfica del mundo y de las grandes áreas socioeconómicas, culturales y políticas, así como los rasgos físicos y humanos de Europa y España, haciendo referencia específica a la Comunitat Valenciana.

5. Identificar y localizar en el tiempo y en el espacio los procesos y acontecimientos históricos relevantes de la historia del mundo, de Europa y de España para adquirir una perspectiva global de la evolución de la Humanidad con un marco cronológico preciso y elaborar una interpretación de la misma que facilite la comprensión de la pluralidad de comunidades sociales a las que se pertenece.

6. Valorar la diversidad cultural manifestando actitudes de respeto y tolerancia hacia otras culturas y hacia opiniones que no coinciden con las propias, sin renunciar por ello a un juicio sobre ellas.

7. Adquirir una visión histórica que permita elaborar una interpretación personal del mundo, a través de unos conocimientos básicos de Historia universal, europea, española y de la Comunitat Autònoma Valenciana, con respeto y valoración de los aspectos comunes y los de carácter diverso, a fin de facilitar la comprensión de la posible pertenencia simultánea a más de una identidad colectiva.

8. Valorar y respetar el patrimonio natural, histórico, lingüístico, cultural y artístico español, y de manera particular, el de la Comunitat Valenciana, así como asumir las responsabilidades que supone su conservación y mejora.

9. Conocer y valorar las especiales características de la identidad lingüística, cultural e histórica de la Comunitat Valenciana y su relación con las otras comunidades autónomas del Estado Español.

10. Comprendre els elements tècnics bàsics característics de les manifestacions artístiques en la seua realitat social i cultural per a valorar i respectar el patrimoni natural, històric, cultural i artístic, assumint la responsabilitat que suposa la seua conservació i apreciament-ho com a recurs per a l'enriquiment individual i col·lectiu.

11. Adquirir i usar el vocabulari específic de les Ciències socials perquè en incorporar-lo al vocabulari habitual augmente la precisió en l'ús del llenguatge i millore la comunicació.

12. Buscar, seleccionar, comprendre i relacionar informació verbal, gràfica, icònica, estadística i cartogràfica, procedent de fonts diverses, inclosa la proporcionada per l'entorn físic i social, els mitjans de comunicació i les tecnologies de la informació, tractar-la d'acord amb el fi perseguit i comunicar-la als altres de manera organitzada i intel·ligible.

13. Utilitzar les imatges i les representacions cartogràfiques per a identificar i localitzar objectes i fets geogràfics, i explicar la seua distribució a distintes escales, amb especial atenció al territori espanyol. Utilitzar, així mateix, fonts geogràfiques d'informació: textos escrits, sèries estadístiques, gràfics i imatges, i elaborar croquis i gràfics apropiats.

14. Conèixer el funcionament de les societats democràtiques, apreciar els seus valors i bases fonamentals, així com els drets i llibertats com un èxit irrenunciable i una condició necessària per a la pau, denunciant actituds i situacions discriminatòries i injustes i mostrant-se solidari amb els pobles, grups socials i persones privats dels seus drets o dels recursos econòmics necessaris.

15. Realitzar tasques en grup i participar en debats amb una actitud constructiva, crítica i tolerant, fonamentant adequadament les opinions i valorant el diàleg com una via necessària per a solucionar els problemes humans i socials.

Primer curs

Continguts

Bloc 1. Continguts comuns

– Lectura i interpretació d'imatges i mapes de diferents escales i característiques. Percepció de la realitat geogràfica per mitjà de l'observació directa o indirecta. Interpretació de gràfics i elaboració d'estos a partir de dades.

– Valoració de la diversitat de mitjans naturals de la Terra com a riquesa que cal conservar.

– Coneixement dels mètodes bàsics d'estudi utilitzats per la Geografia i la Història.

– Valoració de les fonts històriques per al coneixement del passat. Obtenció d'informació a través de fonts documentals, arqueològiques i d'obres d'art; classificació del tipus d'informació que proporcionen i elaboració escrita de la informació obtinguda. Utilitat de les tecnologies de la informació i la comunicació per a l'estudi de la Història.

– Coneixement del concepte de periodització en la Història: nocions elementals de temps històric. Cronologia i periodització. Localització en el temps i en el passat de períodes i esdeveniments històrics i identificació de processos d'evolució i canvi. Representació gràfica de seqüències temporals.

– Identificació de causes i conseqüències de fets i processos històrics; diferenciació d'estes segons la seua naturalesa.

– Interpretació dels elements bàsics que caracteritzen les manifestacions artístiques més rellevants en el seu context històric.

– Valoració de l'herència cultural i del patrimoni artístic com a riquesa que cal preservar i col·laborar en la seua conservació

Bloc 2. La Terra i els mitjans naturals

– La Terra, un planeta del Sistema Solar

· Els moviments de la Terra i els seus efectes

· La representació de la Terra. Aplicació de tècniques d'orientació geogràfica.

· La Terra: composició i estructura. Les plaques tectòniques: distribució i dinàmica.

· Caracterització i distribució en l'espai de continents, oceans, mars, unitats del relleu i rius en el món, a Europa i a Espanya. El relleu dels fons oceànics.

· L'atmosfera i els fenòmens atmosfèrics.

10. Comprendre los elementos técnicos básicos característicos de las manifestaciones artísticas en su realidad social y cultural para valorar y respetar el patrimonio natural, histórico, cultural y artístico, asumiendo la responsabilidad que supone su conservación y apreciándolo como recurso para el enriquecimiento individual y colectivo.

11. Adquirir y emplear el vocabulario específico de las Ciencias sociales para que al incorporarlo al vocabulario habitual aumente la precisión en el uso del lenguaje y mejore la comunicación.

12. Buscar, seleccionar, comprender y relacionar información verbal, gráfica, icónica, estadística y cartográfica, procedente de fuentes diversas, incluida la proporcionada por el entorno físico y social, los medios de comunicación y las tecnologías de la información, tratarla de acuerdo con el fin perseguido y comunicarla a los demás de manera organizada e inteligible.

13. Utilizar las imágenes y las representaciones cartográficas para identificar y localizar objetos y hechos geográficos, y explicar su distribución a distintas escalas, con especial atención al territorio español. Utilizar, asimismo, fuentes geográficas de información: textos escritos, series estadísticas, gráficos e imágenes, y elaborar croquis y gráficos apropiados.

14. Conocer el funcionamiento de las sociedades democráticas, apreciar sus valores y bases fundamentales, así como los derechos y libertades como un logro irrenunciable y una condición necesaria para la paz, denunciando actitudes y situaciones discriminatorias e injustas y mostrándose solidario con los pueblos, grupos sociales y personas privados de sus derechos o de los recursos económicos necesarios.

15. Realizar tareas en grupo y participar en debates con una actitud constructiva, crítica y tolerante, fundamentando adecuadamente las opiniones y valorando el diálogo como una vía necesaria para solucionar los problemas humanos y sociales.

Primer curso

Contenidos

Bloque 1. Contenidos comunes

– Lectura e interpretación de imágenes y mapas de diferentes escalas y características. Percepción de la realidad geográfica mediante la observación directa o indirecta. Interpretación de gráficos y elaboración de éstos a partir de datos.

– Valoración de la diversidad de medios naturales de la Tierra como riqueza que hay que conservar.

– Conocimiento de los métodos básicos de estudio empleados por la Geografía y la Historia.

– Valoración de las fuentes históricas para el conocimiento del pasado. Obtención de información a través de fuentes documentales, arqueológicas y de obras de arte; clasificación del tipo de información que proporcionan y elaboración escrita de la información obtenida. Utilidad de las tecnologías de la información y la comunicación para el estudio de la Historia.

– Conocimiento del concepto de periodización en la Historia: nociones elementales de tiempo histórico. Cronología y periodización. Localización en el tiempo y en el pasado de periodos y acontecimientos históricos e identificación de procesos de evolución y cambio. Representación gráfica de secuencias temporales.

– Identificación de causas y consecuencias de hechos y procesos históricos; diferenciación de las mismas según su naturaleza.

– Interpretación de los elementos básicos que caracterizan las manifestaciones artísticas más relevantes en su contexto histórico.

– Valoración de la herencia cultural y del patrimonio artístico como riqueza que hay que preservar y colaborar en su conservación

Bloque 2. La Tierra y los medios naturales

– La Tierra, un planeta del Sistema Solar

· Los movimientos de la Tierra y sus efectos

· La representación de la Tierra. Aplicación de técnicas de orientación geográfica.

· La Tierra: composición y estructura. Las placas tectónicas: distribución y dinámica.

· Caracterización y distribución en el espacio de continentes, océanos, mares, unidades del relieve y ríos en el mundo, en Europa y en España. El relieve de los fondos oceánicos.

· La atmósfera y los fenómenos atmosféricos.

· El clima: elements, factors, característiques i distribució. Aigües i formacions vegetals. Els riscos climàtics en la Comunitat Valenciana.

– Localització i caracterització dels principals mitjans naturals, amb especial atenció al territori espanyol i europeu

· Parcs naturals i reserves marines de la Comunitat Valenciana. Observació i interpretació d'imatges representatives d'estos.

· Els grans espais naturals del món. Regions polars i subpolars, serralades alpines, espais tropicals, zona temperada.

· La varietat natural de l'espai europeu. La configuració del relleu, els climes i els paisatges vegetals, les xarxes hidrogràfiques. El medi físic espanyol en el context natural d'Europa, amb particular referència a la Comunitat Valenciana.

– Els grups humans i la utilització del medi: anàlisi de les seues interaccions

· Riscos naturals, degradació i polítiques correctores.

· Problemàtica de la Comunitat Valenciana.

· Presa de consciència de les possibilitats que el medi ofereix i disposició favorable per a contribuir al manteniment de la biodiversitat i a un desenrotllament sostenible.

Bloc 3. Societats prehistòriques, primeres civilitzacions i edat antiga

– El procés d'hominització. La prehistòria: periodització i concepte

· Caçadors i recol·lectors.

· Canvis produïts per la revolució neolítica. L'edat dels metalls.

· Aspectes significatius de la prehistòria a la Península Ibèrica.

· La presència humana a la Península Ibèrica: Atapuerca.

· L'art prehistòric. L'art rupestre llewantí. La Valltorta.

– Les primeres civilitzacions urbanes. Egipte i Mesopotàmia. Art i cultura.

– El món clàssic: Grècia i Roma

· Grècia: fonaments de la cultura europea.

· La polis. La democràcia atenesa.

· L'Helenisme. Art i cultura: anàlisi de manifestacions artístiques significatives.

– La civilització romana: la unitat del món mediterrani

· La República i l'Imperi.

· El cristianisme.

· Els pobles bàrbars.

· Fi de l'Imperi romà i fraccionament de la unitat mediterrània.

· Art i cultura: anàlisi de manifestacions artístiques significatives.

– Pobles preromans: la cultura ibèrica en el territori de l'actual Comunitat Valenciana.

– La Hispània romana

· Conquesta i romanització.

· La ciutat i la forma de vida urbana.

· La romanització. La presència romana en terres valencianes.

· Origen i expansió del cristianisme.

· Les invasions germàniques i el fi de l'Imperi romà.

· Art romà a Hispània: manifestacions artístiques significatives.

· La Hispània visigoda. El regne visigot. L'art visigot: anàlisi de manifestacions artístiques significatives.

· Criteris d'avaluació

1. Conèixer el planeta Terra: forma, dimensions i condicions essencials que fan possible la vida.

2. Localitzar llocs o espais en un mapa utilitzant dades de coordenades geogràfiques i obtenir informació sobre l'espai representat a partir de la llegenda i la simbologia.

3. Localitzar en un mapa els elements bàsics que configuren el medi físic de la Comunitat Valenciana, d'Espanya, d'Europa i del planeta (oceans i mars, continents, unitats de relleu, zones climàtiques i rius) i caracteritzar els trets que predominen en un espai concret.

· El clima: elementos, factores, características y distribución. Aguas y formaciones vegetales. Los riesgos climáticos en la Comunitat Valenciana.

– Localización y caracterización de los principales medios naturales, con especial atención al territorio español y europeo

· Parques naturales y reservas marinas de la Comunitat Valenciana. Observación e interpretación de imágenes representativas de los mismos.

· Los grandes espacios naturales del mundo. Regiones polares y subpolares, cordilleras alpinas, espacios tropicales, zona templada.

La variedad natural del espacio europeo. La configuración del relieve, los climas y los paisajes vegetales, las redes hidrográficas. El medio físico español en el contexto natural de Europa, con particular referencia a la Comunitat Valenciana.

– Los grupos humanos y la utilización del medio: análisis de sus interacciones

· Riesgos naturales, degradación y políticas correctoras.

· Problemática de la Comunitat Valenciana.

Toma de conciencia de las posibilidades que el medio ofrece y disposición favorable para contribuir al mantenimiento de la biodiversidad y a un desarrollo sostenible.

Bloque 3. Sociedades prehistóricas, primeras civilizaciones y edad antigua

– El proceso de hominización. La Prehistoria: periodización y concepto

· Cazadores y recolectores.

· Cambios producidos por la revolución neolítica. La edad de los metales.

· Aspectos significativos de la Prehistoria en la Península Ibérica.

· La presencia humana en la Península Ibérica: Atapuerca.

· El arte prehistórico. El arte rupestre levantino. La Valltorta.

– Las primeras civilizaciones urbanas. Egipto y Mesopotamia. Arte y cultura.

– El mundo clásico: Grecia y Roma

· Grecia: fundamentos de la cultura europea.

· La polis. La democracia ateniense.

· El Helenismo. Arte y cultura: análisis de manifestaciones artísticas significativas.

– La civilización romana: la unidad del mundo mediterráneo

· La República y el Imperio.

· El cristianismo.

· Los pueblos bárbaros.

· Fin del Imperio romano y fraccionamiento de la unidad mediterránea.

· Arte y cultura: análisis de manifestaciones artísticas significativas.

– Pueblos prerromanos: la cultura ibérica en el territorio de la actual Comunitat Valenciana.

– La Hispania romana

· Conquista y romanización.

· La ciudad y la forma de vida urbana.

· La romanización. La presencia romana en tierras valencianas.

· Origen y expansión del cristianismo.

· Las invasiones germánicas y el fin del Imperio romano.

· Arte romano en Hispania: manifestaciones artísticas significativas.

· La Hispania visigoda. El reino visigodo. El arte visigodo: análisis de manifestaciones artísticas significativas.

· Criterios de evaluación

1. Conocer el planeta Tierra: forma, dimensiones y condiciones esenciales que hacen posible la vida.

2. Localizar lugares o espacios en un mapa utilizando datos de coordenadas geográficas y obtener información sobre el espacio representado a partir de la leyenda y la simbología.

3. Localizar en un mapa los elementos básicos que configuran el medio físico de la Comunitat Valenciana, de España, de Europa y del planeta (océanos y mares, continentes, unidades de relieve, zonas climáticas y ríos) caracterizando los rasgos que predominan en un espacio concreto.

4. Comparar els trets físics que configuren els grans mitjans naturals del planeta, amb especial referència a Europa, Espanya i la Comunitat Valenciana, localitzant-los en l'espai i relacionant-los amb les possibilitats que ofereix als grups humans.

5. Identificar alguns casos en què l'acció humana provoca impactes sobre el medi natural reconeixent, a escala mundial, a Europa, a Espanya i en la Comunitat Valenciana, problemes rellevants relacionats amb el medi ambient, explicar les seues causes i efectes, i aportar propostes d'actuacions que poden contribuir a la seua millora.

6. Utilitzar les unitats cronològiques i les nocions d'evolució i canvi, aplicar-les a fets i processos referits a la prehistòria i història antiga del món i de la Península Ibèrica, amb especial referència a l'àmbit de l'actual Comunitat Valenciana.

7. Comprendre el procés d'hominització i l'evolució cultural de la humanitat fins a l'aparició de l'escriptura. Conèixer i destacar el significat de l'art rupestre llewantí.

8. Explicar els canvis que va suposar la Revolució Neolítica en l'evolució de la humanitat i valorar la seua importància i les seues conseqüències en comparar-los amb els elements que van conformar les societats anteriors.

9. Conèixer els trets que caracteritzen les primeres civilitzacions històriques, i destacar la seua importància cultural i artística.

10. Analitzar els aspectes originals de la civilització grega, així com les seues aportacions a la civilització occidental.

11. Caracteritzar els trets de la civilització romana. Distingir i situar en el temps i en l'espai les cultures que es van desenvolupar a la Península Ibèrica durant l'Antiguitat i valorar la transcendència de la romanització i les pervivències del seu llegat a Espanya, amb especial referència a l'àmbit de l'actual Comunitat Valenciana.

12. Analitzar l'art clàssic i aplicar este coneixement a l'anàlisi d'algunes obres i autors o autores representatius.

13. Identificar els aspectes bàsics dels principals pobles, societats i cultures que es van desenvolupar en l'àmbit de l'actual Comunitat Valenciana durant la Prehistòria, les colonitzacions mediterrànies i el període clàssic grecoromà.

14. Adquirir una comprensió bàsica del període visigot com a pont entre la Hispània romana i l'Edat Mitjana.

15. Obtindre i usar informacions rellevants sobre els temes estudiats. Relacionar les informacions, valorar-les i combinar-les per a explicar fets històrics i espacials. Consultar les diverses fonts disponibles i utilitzar les noves tecnologies de la informació.

16. Conèixer les principals manifestacions artístiques i culturals per a valorar el seu significat com a patrimoni històric, especialment les que se referixen a l'àmbit de l'actual Comunitat Valenciana.

17. Elaborar, individualment o en grup, treballs i exposicions orals sobre temes de la matèria, utilitzant el vocabulari pertinent i la correcció formal adequada.

18. Utilitzar, interpretar i elaborar distints tipus de mapes, croquis, gràfics i taules estadístiques, i servir-se'n com a font d'informació i mitjans d'anàlisi i síntesi.

Segon Curs

Continguts

Bloc 1. Continguts comuns

– Interpretació dels factors que expliquen les dinàmiques demogràfiques al llarg del temps, la seua diversitat espacial, els contrastos estructurals i els processos d'integració sociocultural.

– Lectura i interpretació de dades i gràfics demogràfics; transformació d'informació estadística en informació gràfica.

– Localització en el temps i en l'espai de períodes i esdeveniments històrics. Identificació de nocions de simultaneïtat i evolució. Representació gràfica de seqüències temporals.

– Estudi de causes i conseqüències en els fets i processos històrics distingint la seua naturalesa. Identificació de la multiplicitat causal en els fets socials. Anàlisi del paper social dels hòmens i de les dones en la història.

– Obtenció d'informació de fonts documentals i iconogràfiques i elaboració escrita d'aquella.

– Coneixement d'elements bàsics que configuren els estils artístics i interpretació d'obres significatives.

4. Comparar los rasgos físicos que configuran los grandes medios naturales del planeta, con especial referencia a Europa, España y la Comunitat Valenciana, localizándolos en el espacio y relacionándolos con las posibilidades que ofrecen a los grupos humanos.

5. Identificar algunos casos en que la acción humana provoca impactos sobre el medio natural reconociendo, a escala mundial, en Europa, en España y en la Comunitat Valenciana, problemas relevantes relacionados con el medioambiente, explicando sus causas y efectos, y aportando propuestas de actuaciones que pueden contribuir a su mejora.

6. Utilizar las unidades cronológicas y las nociones de evolución y cambio, aplicarlas a hechos y procesos referidos a la prehistoria e historia antigua del mundo y de la Península Ibèrica, con especial referencia al ámbito de la actual Comunitat Valenciana.

7. Comprender el proceso de hominización y la evolución cultural de la Humanidad hasta la aparición de la escritura. Conocer y destacar el significado del arte rupestre levantino.

8. Explicar los cambios que supuso la Revolución Neolítica en la evolución de la humanidad y valorar su importancia y sus consecuencias al compararlos con los elementos que conformaron las sociedades anteriores.

9. Conocer los rasgos que caracterizan las primeras civilizaciones históricas, y destacar su importancia cultural y artística.

10. Analizar los aspectos originales de la civilización griega, así como sus aportaciones a la civilización occidental.

11. Caracterizar los rasgos de la civilización romana. Distinguir y situar en el tiempo y en el espacio las culturas que se desarrollaron en la Península Ibèrica durante la Antigüedad y valorar la trascendencia de la romanización y las pervivencias de su legado en España, con especial referencia al ámbito de la actual Comunitat Valenciana.

12. Analizar el arte clásico y aplicar este conocimiento al análisis de algunas obras y autoras o autores representativos.

13. Identificar los aspectos básicos de los principales pueblos, sociedades y culturas que se desarrollaron en el ámbito de la actual Comunitat Valenciana durante la Prehistoria, las colonizaciones mediterráneas y el período clásico grecorromano.

14. Adquirir una comprensión básica del período visigodo como puente entre la Hispania romana y la Edad Media.

15. Obtener y emplear informaciones relevantes sobre los temas estudiados. Relacionar las informaciones, valorarlas y combinarlas para explicar hechos históricos y espaciales. Consultar las diversas fuentes disponibles y utilizar las nuevas tecnologías de la información.

16. Conocer las principales manifestaciones artísticas y culturales para valorar su significado como patrimonio histórico, especialmente las que se refieren al ámbito de la actual Comunitat Valenciana.

17. Elaborar, individualmente o en grupo, trabajos y exposiciones orales sobre temas de la materia, utilizando el vocabulario pertinente y la corrección formal adecuada.

18. Utilizar, interpretar y elaborar distintos tipos de mapas, croquis, gráficos y tablas estadísticas, y servirse de ellos como fuente de información y medios de análisis y síntesis.

Segundo Curso

Contenidos

Bloque 1. Contenidos comunes

– Interpretación de los factores que explican las dinámicas demográficas a lo largo del tiempo, su diversidad espacial, los contrastes estructurales y los procesos de integración sociocultural.

– Lectura e interpretación de datos y gráficos demográficos; transformación de información estadística en información gràfica.

– Localización en el tiempo y en el espacio de periodos y acontecimientos históricos. Identificación de nociones de simultaneidad y evolución. Representación gràfica de secuencias temporales.

– Estudio de causas y consecuencias en los hechos y procesos históricos distinguiendo la naturaleza de las mismas. Identificación de la multiplicitad causal en los hechos sociales. Anàlisi del papel social de los hombres y de las mujeres en la historia.

– Obtención de información de fuentes documentales e iconogràficas y elaboración escrita de aquella.

– Conocimiento de elementos básicos que configuran los estilos artísticos e interpretación de obras significativas.

– Valoració de l’herència cultural i del patrimoni artístic com a riquesa que cal preservar i amb la conservació del qual cal col·laborar.

– Busca de la relació entre processos històrics de l’època medieval o moderna i el temps present.

– La importància del patrimoni documental per a l’estudi de la Història: els grans arxius històrics nacionals.

Bloc 2. Població i societat

– La població

· Creixement, règims demogràfics, moviments migratoris i distribució.

· Aplicació dels conceptes bàsics de demografia a la comprensió de les tendències actuals del creixement de la població. Anàlisi i valoració de les seues conseqüències en el món i a Espanya, amb referència específica a la Comunitat Valenciana.

· Les estructures demogràfiques. Diferències segons nivells i models de desenvolupament.

· La població espanyola. Evolució i distribució. Contrastes regionals. La població de la Comunitat Valenciana.

– Les societats actuals

· Estratificació social.

· La diversitat cultural dels grups humans.

· Processos de canvi i conflicte social.

· Caracterització de la societat europea i espanyola, amb especial referència a la Comunitat Valenciana.

· Immigració i integració. Anàlisi i valoració de les diferències culturals.

– L’espai urbà

· Urbanització del territori en el món actual i jerarquia urbana.

· Funcions i identificació espacial de l’estructura urbana.

· Forma de vida i problemes urbans.

· Les ciutats espanyoles: creixement demogràfic i transformacions espacials. Anàlisi de les ciutats d’Alacant, Castelló i València.

Bloc 3. Les societats preindustrials

– Edat Mitjana

· Bizanci. L’Islam i l’expansió del món islàmic. L’Imperi de Carlemany. El naixement d’Europa. Art i cultura.

· La societat, l’economia i el poder en l’Europa feudal: senyors, clergues i llauradors i llauradors. El ressorgir de la ciutat i de l’intercanvi comercial. Burguesia i organització gremial. El paper de l’Església.

· Europa del segle XI al XV. L’expansió (segles XI al XIII). La crisi (segles XIV al XV). El pensament medieval: monestirs i universitats. L’art romànic i l’art gòtic.

· La Península Ibèrica en l’Edat Mitjana: Al-Andalus. Evolució política, econòmica i social: emirat, califat i regnes de taifes. Els regnes de taifes en l’àmbit de l’actual Comunitat Valenciana. Cultura i art. La forma de vida en les ciutats musulmanes.

· La Península Ibèrica en l’Edat Mitjana. La configuració dels regnes cristians peninsulars: panoràmica general i evolució territorial. Reconquesta i repoblació. Les institucions polítiques. Jaume I i Jaume II. El Regne de València. L’art preromànic espanyol. Art romànic i gòtic a Espanya. El gòtic valencià. La forma de vida en les ciutats cristianes. L’art mudèjar. Les tres cultures: cristiana, musulmana i jueva.

– Edat Moderna

· L’Estat Modern a Europa. L’enfortiment del poder reial. Renaixement i Reforma. Humanisme i crisi religiosa.

· Evolució política i econòmica en la Península Ibèrica. La monarquia dels Reis Catòlics. El Regne de València en el segle XV. L’expansió europea: les Illes Canàries. El descobriment i la colonització d’Amèrica i el seu impacte econòmic.

· L’Espanya del segle XVI. L’Europa de Carles V. La monarquia hispànica de Felip II. Art i cultura en el segle XVI.

· La lluita per l’hegemonia i el relleu del poder polític: L’Europa del barroc. Transformacions polítiques i econòmiques. L’Europa de Westfàlia. El Regne de València entre les germanies i l’expulsió dels moriscos. La crisi de la monarquia dels Àustria. El Segle d’Or: art i cultura.

– Valoración de la herencia cultural y del patrimonio artístico como riqueza que hay que preservar y con cuya conservación hay que colaborar.

– Búsqueda de la relación entre procesos históricos de la época medieval o moderna y el tiempo presente.

– La importancia del patrimonio documental para el estudio de la Historia: los grandes archivos históricos nacionales

Bloque 2. Población y sociedad

– La población

· Crecimiento, regímenes demográficos, movimientos migratorios y distribución.

· Aplicación de los conceptos básicos de demografía a la comprensión de las tendencias actuales del crecimiento de la población. Análisis y valoración de sus consecuencias en el mundo y en España, con referencia específica a la Comunitat Valenciana.

· Las estructuras demográficas. Diferencias según niveles y modelos de desarrollo.

· La población española. Evolución y distribución. Contrastes regionales. La población de la Comunitat Valenciana.

– Las sociedades actuales

· Estratificación social.

· La diversidad cultural de los grupos humanos.

· Procesos de cambio y conflicto social.

· Caracterización de la sociedad europea y española, con especial referencia a la Comunitat Valenciana.

· Inmigración e integración. Análisis y valoración de las diferencias culturales.

– El espacio urbano

· Urbanización del territorio en el mundo actual y jerarquía urbana.

· Funciones e identificación espacial de la estructura urbana.

· Forma de vida y problemas urbanos.

· Las ciudades españolas: crecimiento demográfico y transformaciones espaciales. Análisis de las ciudades de Alicante, Castellón y Valencia.

Bloque 3. Las sociedades preindustriales

– Edad Media

· Bizancio. El Islam y la expansión del mundo islámico. El Imperio de Carlomagno. El nacimiento de Europa. Arte y cultura.

· La sociedad, la economía y el poder en la Europa feudal: señores, clérigos y campesinos y campesinos. El resurgir de la ciudad y del intercambio comercial. Burguesía y organización gremial. El papel de la Iglesia.

· Europa del siglo XI al XV. La expansión (siglos XI al XIII). La crisis (siglos XIV al XV). El pensamiento medieval: monasterios y universidades. El arte románico y el arte gótico.

· La Península Ibérica en la Edad Media: Al-Andalus. Evolución política, económica y social: emirato, califato y reinos de taifas. Los reinos de taifas en el ámbito de la actual Comunitat Valenciana. Cultura y arte. La forma de vida en las ciudades musulmanas.

· La Península Ibérica en la Edad Media. La configuración de los reinos cristianos peninsulares: panoràmica general i evolució territorial. Reconquesta i repoblació. Les institucions polítiques. Jaume I i Jaume II. El Reino de Valencia. El arte prerrománico español. Arte románico y gótico en España. El gótico valenciano. La forma de vida en las ciudades cristianas. El arte mudéjar. Las tres culturas: cristiana, musulmana y judía.

– Edad Moderna

· El Estado Moderno en Europa. El fortalecimiento del poder real. Renacimiento y Reforma. Humanismo y crisis religiosa.

· Evolución política y económica en la Península Ibérica. La monarquía de los Reyes Católicos. El Reino de Valencia en el siglo XV. La expansión europea: las Islas Canarias. El descubrimiento y colonización de América y su impacto económico.

· La España del siglo XVI. La Europa de Carlos V. La monarquía hispànica de Felipe II. Arte y cultura en el siglo XVI.

· La lucha por la hegemonía y el relevo del poder polític: La Europa del Barroco. Transformaciones políticas y económicas. La Europa de Westfalia. El Reino de Valencia entre las germanías y la expulsión de los moriscos. La crisis de la monarquía de los Austrias. El Siglo de Oro: arte y cultura.

· La colonització americana: organització territorial, transformacions econòmiques i socials. Art i cultura en l'Amèrica Hispana.

Críteris d'avaluació

1. Descriure els factors que condicionen l'evolució d'una població, identificar les variables i les tendències demogràfiques predominants en el món, i aplicar este coneixement a l'anàlisi de la població de la Comunitat Valenciana i d'Espanya, així com les seues conseqüències.

2. Conèixer la distribució de la població en el món, diferenciant regions, amb referència específica a la Comunitat Valenciana, i estats per la densitat de població, la seua dinàmica i la seua estructura. Aplicar els conceptes de superpoblació, migració i envelliment a distintes escales. Interpretar mapes temàtics sobre població. Elaborar gràfics referents a fets demogràfics.

3. Analitzar les formes de creixement de les àrees urbanes, la diferenciació funcional dels espais urbans i els problemes que s'hi plantegen, aplicar este coneixement a exemples representatius de ciutats espanyoles, especialment a Alacant, Castelló i València.

4. Destacar la transcendència de la ruptura de la unitat del món mediterrani i la configuració de tres models diferents de civilització: Bizanci, Islam i la Cristiandat occidental.

5. Identificar i descriure els aspectes socioeconòmics, polítics i ideològics de l'Europa feudal i la seua evolució fins a l'aparició de l'Estat modern.

6. Distingir i situar en el temps i en l'espai les diverses unitats polítiques que es van succeir o van coexistir en la Península Ibèrica durant l'Edat Mitjana, analitzant els seus aspectes comuns i les seues peculiaritats, referint-se específicament a l'àmbit de l'actual Comunitat Valenciana.

7. Comprendre la transcendència dels aspectes culturals de l'Edat Mitjana i analitzar els estils artístics i la seua contribució a la riquesa del patrimoni historicoartístic, amb referència explícita al gòtic valencià.

8. Interpretar els canvis de mentalitats que caracteritzen la modernitat i, en concret, descriure els trets bàsics del Renaixement i de la Reforma.

9. Distingir els principals moments en la formació i evolució de l'Estat modern i destacar els fets més rellevants de la monarquia hispànica, amb especial referència a l'àmbit de l'actual Comunitat Valenciana.

10. Valorar la importància de l'ampliació del món conegut i subratllar el protagonisme dels pobles ibèrics en la gesta americana.

11. Conèixer les característiques generals de la monarquia espanyola dels segles XVI i XVII i incidir en l'organització territorial hispànica i de l'imperi.

12. Analitzar l'art del renaixement i del barroc i aplicar este coneixement a l'anàlisi d'algunes obres i autores o autors representatius.

13. Conèixer les principals manifestacions artístiques i culturals per a valorar el seu significat com a patrimoni històric.

14. Valorar el patrimoni documental d'Espanya, amb especial referència a la Comunitat Valenciana. Localitzar els principals arxius, destacant la seua projecció en la vida cultural de la Comunitat Valenciana, d'Espanya i del món.

15. Realitzar, individualment o en grup, treballs i exposicions orals sobre temes de la matèria, utilitzant el vocabulari pertinent i la correcció formal adequada.

16. Interpretar i elaborar distints tipus de mapes, croquis, gràfics i taules estadístiques, i utilitzar-los com a font d'informació i mitjans d'anàlisi i síntesi.

Tercer curs

Continguts

Bloc 1. Continguts comuns a tots els blocs

– Obtenció i processament d'informació, explícita i implícita, a partir de l'observació de la realitat geogràfica i de documents visuals, cartogràfics i estadístics, inclosos els proporcionats per les tecnologies de la informació i la comunicació. Comunicació oral o escrita de la informació obtinguda.

· La colonización americana: organización territorial, transformaciones económicas y sociales. Arte y cultura en la América Hispana.

Críteris de evaluació

1. Describir los factores que condicionan la evolución de una población, identificar las variables y las tendencias demográficas predominantes en el mundo, y aplicar este conocimiento al análisis de la población de la Comunitat Valenciana y de España, así como sus consecuencias.

2. Conocer la distribución de la población en el mundo, diferenciando regiones, con referencia específica a la Comunitat Valenciana, y estados por la densidad de población, su dinámica y su estructura. Aplicar los conceptos de superpoblación, migración y envejecimiento a distintas escalas. Interpretar mapas temáticos sobre población. Elaborar gráficos referentes a hechos demográficos.

3. Analizar las formas de crecimiento de las áreas urbanas, la diferenciación funcional de los espacios urbanos y los problemas que se plantean en ellos, aplicar este conocimiento a ejemplos representativos de ciudades españolas, especialmente a Alicante, Castellón y Valencia.

4. Destacar la trascendencia de la ruptura de la unidad del mundo mediterráneo y la configuración de tres modelos distintos de civilización: Bizancio, Islam y la Cristiandat occidental.

5. Identificar y describir los aspectos socioeconómicos, políticos e ideológicos de la Europa feudal y su evolución hasta la aparición del Estado moderno.

6. Distinguir y situar en el tiempo y en el espacio las diversas unidades políticas que se sucedieron o coexistieron en la Península Ibérica durante la Edad Media, analizando sus aspectos comunes y sus peculiaridades, refiriéndose específicamente al ámbito de la actual Comunitat Valenciana.

7. Comprender la trascendencia de los aspectos culturales de la Edad Media y analizar los estilos artísticos y su contribución a la riqueza del patrimonio histórico-artístico, con referencia explícita al gótico valenciano.

8. Interpretar los cambios de mentalidades que caracterizan la Modernidad y, en concreto, describir los rasgos básicos del Renacimiento y de la Reforma.

9. Distinguir los principales momentos en la formación y evolución del Estado moderno y destacar los hechos más relevantes de la monarquía hispánica, con especial referencia al ámbito de la actual Comunitat Valenciana.

10. Valorar la importancia de la ampliación del mundo conocido y subrayar el protagonismo de los pueblos ibéricos en la gesta americana.

11. Conocer las características generales de la monarquía española de los siglos XVI y XVII e incidir en la organización territorial hispánica y del Imperio.

12. Analizar el arte del Renacimiento y del Barroco y aplicar este conocimiento al análisis de algunas obras y autoras o autores representativos.

13. Conocer las principales manifestaciones artísticas y culturales para valorar su significado como patrimonio histórico.

14. Valorar el patrimonio documental de España, con especial referencia a la Comunitat Valenciana. Localizar los principales archivos, destacando su proyección en la vida cultural de la Comunitat Valenciana, de España y del mundo.

15. Realizar, individualmente o en grupo, trabajos y exposiciones orales sobre temas de la materia, utilizando el vocabulario pertinente y la corrección formal adecuada.

16. Interpretar y elaborar distintos tipos de mapas, croquis, gráficos y tablas estadísticas, y utilizarlos como fuente de información y medios de análisis y síntesis.

Tercer curso

Contenidos

Bloque 1. Contenidos comunes a todos los bloques

– Obtención y procesamiento de información, explícita e implícita, a partir de la observación de la realidad geográfica y de documentos visuales, cartográficos y estadísticos, incluidos los proporcionados por las tecnologías de la información y la comunicación. Comunicación oral o escrita de la información obtenida.

– Realització de debats, anàlisi de casos o resolució de problemes sobre alguna qüestió d'actualitat fonamentant les opinions, argumentant les propostes, respectant les dels altres i utilitzant el vocabulari geogràfic adequat.

– Elaboració de treballs de síntesi o d'indagació utilitzant informació de fonts variades i presentació correcta d'estos, combinant diferents formes d'expressió, incloses les possibilitats proporcionades per les tecnologies de la informació i la comunicació.

Bloc 2. Activitat econòmica i espai geogràfic

– L'aprofitament econòmic del medi físic: relacions entre naturalesa, desenvolupament i societat

· L'activitat econòmica. Necessitats humanes i béns econòmics.

· Conceptes i institucions bàsiques per a comprendre el funcionament de l'activitat econòmica en una economia de mercat i la seua repercussió en el desenvolupament econòmic i en les unitats familiars. Canvis en el món del treball.

– Les activitats agràries i les transformacions en el món rural. L'activitat pesquera i la utilització del mar. Les fonts d'energia i la importància de les energies renovables. L'activitat industrial i els espais industrials.

– Diversitat i importància creixent dels servicis en l'economia actual. Observació i identificació dels paisatges geogràfics resultants.

– Presa de consciència del caràcter limitat dels recursos, de la necessitat de racionalitzar el seu consum i de l'impacte de l'activitat econòmica en l'espai. El problema del canvi climàtic.

– Localització i caracterització de les principals zones i focus d'activitat econòmica, amb especial referència al territori espanyol i europeu. Agricultura, indústria i servicis en la Comunitat Valenciana.

Bloc 3. Organització política i espai geogràfic

– L'organització política de les societats

· L'Estat com a entitat política i geogràfica.

· Funcions i tipus de règims polítics. Identificació dels principis i institucions dels règims democràtics.

– Organitzacions supraestats. El paper de l'Organització de les Nacions Unides.

– L'organització política i administrativa d'Espanya i de la Unió Europea

· Funcionament de les institucions espanyoles i europees.

· El model autonòmic espanyol. La Comunitat Valenciana.

Bloc 4. Transformacions i desequilibris en el món actual

– El món contemporani

· Interdependència i globalització. Desenvolupament i subdesenvolupament

· Desenvolupament humà desigual. Rebuig de les desigualtats entre les persones i els pobles del món. Polítiques de cooperació i solidaritat. Les grans àrees geopolítiques, geoeconòmiques i culturals del món. La comunitat iberoamericana. La situació d'Espanya en el món.

· Tendències i conseqüències dels desplaçaments de població en el món actual. Les migracions contemporànies: migració econòmica i política.

· Riscos i problemes mediambientals. Mesures correctores i polítiques de sostenibilitat. Disposició favorable per a contribuir, individualment i col·lectivament, a la racionalització en el consum i al desenvolupament humà de forma equitativa i sostenible.

– L'espai geogràfic europeu i espanyol

· L'espai geogràfic europeu. La Unió Europea en el món actual: tendències demogràfiques, econòmiques i estratègies de desenvolupament.

· La diversitat geogràfica d'Espanya. Les activitats agràries i pesqueres a Espanya. El desenvolupament rural. La indústria i els espais industrials espanyols. La producció energètica i minera. La terciarització de l'economia espanyola: el comerç i el turisme. El desenvolupament de les noves tecnologies. L'articulació del territori: infraestructures de transport i telecomunicacions. El procés d'urbanització i el sistema urbà espanyol. Els impactes de l'activitat humana en el medi físic. El problema de l'aigua. Els desequilibris regionals. Estudi geogràfic de la Comunitat Valenciana.

– Realización de debates, análisis de casos o resolución de problemas sobre alguna cuestión de actualidad fundamentando las opiniones, argumentando las propuestas, respetando las de los demás y utilizando el vocabulario geográfico adecuado.

– Elaboración de trabajos de síntesis o de indagación utilizando información de fuentes variadas y presentación correcta de los mismos combinando diferentes formas de expresión, incluidas las posibilidades proporcionadas por las tecnologías de la información y la comunicación.

Bloque 2. Actividad económica y espacio geográfico

– El aprovechamiento económico del medio físico: relaciones entre naturaleza, desarrollo y sociedad

· La actividad económica. Necesidades humanas y bienes económicos.

· Conceptos e instituciones básicas para comprender el funcionamiento de la actividad económica en una economía de mercado y su repercusión en el desarrollo económico y en las unidades familiares. Cambios en el mundo del trabajo.

– Las actividades agrarias y las transformaciones en el mundo rural. La actividad pesquera y la utilización del mar. Las fuentes de energía y la importancia de las energías renovables. La actividad industrial y los espacios industriales.

– Diversidad e importancia creciente de los servicios en la economía actual. Observación e identificación de los paisajes geográficos resultantes.

– Toma de conciencia del carácter limitado de los recursos, de la necesidad de racionalizar su consumo y del impacto de la actividad económica en el espacio. El problema del cambio climático.

– Localización y caracterización de las principales zonas y focos de actividad económica, con especial referencia al territorio español y europeo. Agricultura, industria y servicios en la Comunitat Valenciana.

Bloque 3. Organización política y espacio geográfico

– La organización política de las sociedades

· El Estado como entidad política y geográfica.

· Funciones y tipos de regímenes políticos. Identificación de los principios e instituciones de los regímenes democráticos.

– Organizaciones supraestatales. El papel de la Organización de las Naciones Unidas.

– La organización política y administrativa de España y de la Unión Europea

· Funcionamiento de las instituciones españolas y europeas.

· El modelo autonómico español. La Comunitat Valenciana.

Bloque 4. Transformaciones y desequilibrios en el mundo actual

– El mundo contemporáneo

· Interdependencia y globalización. Desarrollo y subdesarrollo

· Desarrollo humano desigual. Rechazo de las desigualdades entre las personas y los pueblos del mundo. Políticas de cooperación y solidaridad. Las grandes áreas geopolíticas, geoeconómicas y culturales del mundo. La comunidad iberoamericana. La situación de España en el mundo.

· Tendencias y consecuencias de los desplazamientos de población en el mundo actual. Las migraciones contemporáneas: migración económica y política.

· Riesgos y problemas medioambientales. Medidas correctoras y políticas de sostenibilidad. Disposición favorable para contribuir, individual y colectivamente, a la racionalización en el consumo y al desarrollo humano de forma equitativa y sostenible.

– El espacio geográfico europeo y español

· El espacio geográfico europeo. La Unión Europea en el mundo actual: tendencias demográficas, económicas y estrategias de desarrollo.

· La diversidad geográfica de España. Las actividades agrarias y pesqueras en España. El desarrollo rural. La industria y los espacios industriales españoles. La producción energética y minera. La terciarización de la economía española: el comercio y el turismo. El desarrollo de las nuevas tecnologías. La articulación del territorio: infraestructuras de transporte y telecomunicaciones. El proceso de urbanización y el sistema urbano español. Los impactos de la actividad humana en el medio físico. El problema del agua. Los desequilibrios regionales. Estudio geográfico de la Comunitat Valenciana.

Críteris d'avaluació

1. Identificar els principals agents i institucions econòmiques així com les funcions que exercixen en el marc d'una economia cada vegada més interdependent, i aplicar este coneixement a l'anàlisi i valoració d'algunes realitats econòmiques actuals, amb referència específica a l'agricultura, la indústria i els serveis de la Comunitat Valenciana.

2. Conèixer, identificar i valorar els aspectes geogràfics de l'entorn i de la Comunitat Valenciana, com a resultat de les interaccions entre el medi natural i l'activitat humana.

3. Analitzar indicadors socioeconòmics de diferents països i utilitzar eixe coneixement per a reconèixer els desequilibris espacials en la distribució de la riquesa; explicar els factors que originen les desigualtats en el món i les seues conseqüències.

4. Valorar la importància dels desplaçaments migratoris contemporanis, analitzar les seues causes i els seus efectes.

5. Identificar els trets característics de la societat espanyola actual i la seua estructura social, analitzar les desigualtats que li són pròpies.

6. Identificar i localitzar, a través de la representació cartogràfica, els estats i les àrees geoeconòmiques i culturals del món. Conèixer l'organització politicoadministrativa de la Unió Europea i d'Espanya, amb referència específica a la Comunitat Valenciana.

7. Distingir els principals tipus de recursos naturals i la seua distribució en el món. Valorar la seua importància social i comprendre la necessitat d'explotar-los racionalment. Percebre i descriure els efectes mediambientals de les activitats humanes, particularment a Europa i a Espanya, amb especial atenció a la Comunitat Valenciana. Conèixer els plantejaments i les mesures en defensa del medi ambient, en els àmbits europeu, espanyol i de la Comunitat Valenciana, així com manifestar interès i respecte pel medi.

8. Identificar i localitzar les grans àrees geopolítiques, econòmiques i culturals del món, amb especial atenció a la Unió Europea i Iberoamèrica. Analitzar els efectes de la integració d'Espanya en la Unió Europea. Explicar la posició d'Espanya en el sistema de relacions internacionals.

9. Caracteritzar els principals sistemes d'explotació agrària existents en el món, localitzar alguns exemples representatius d'estos, i utilitzar eixa caracterització per a analitzar alguns problemes de l'agricultura espanyola, en especial, de la Comunitat Valenciana.

10. Conèixer les característiques que definixen els espais industrials, comercials i turístics i la seua distribució geogràfica, i destacar la de la Comunitat Valenciana.

11. Situar els principals eixos de transport i comunicacions i els fluxos d'intercanvi comercial, amb especial atenció a Europa, a Espanya i a la Comunitat Valenciana.

12. Apreciar la magnitud dels impactes de l'acció humana sobre el medi ambient i valorar la importància de la sostenibilitat.

13. Comparar els trets geogràfics comuns i diversos que caracteritzen Espanya, fent referència explícita a la geografia de la Comunitat Valenciana. Identificar i explicar l'organització politicoadministrativa de l'Estat Espanyol i la diversitat de les comunitats autònomes, en especial, la de la Comunitat Valenciana. Analitzar els desequilibris territorials espanyols i les seues causes.

14. Obtindre i utilitzar informacions rellevants sobre temes geogràfics de fonts variades progressivament més complexes. Relacionar les informacions, valorar-les i combinar-les per a explicar fets socials i espacials. Adquirir autonomia per a prendre notes, consultar fonts escrites i accedir a bases de dades aprofitant les possibilitats de les tecnologies de la informació.

15. Realitzar, individualment o en grup, treballs i exposicions orals sobre temes de la matèria, utilitzant el vocabulari pertinent i la correcció formal adequada.

16. Interpretar i elaborar distints tipus de mapes, croquis, gràfics i taules estadístiques, i utilitzar-los com a font d'informació i mitjans d'anàlisi i síntesi.

Quart curs

Continguts

Bloc 1. Continguts comuns

Críteris de evaluación

1. Identificar los principales agentes e instituciones económicas así como las funciones que desempeñan en el marco de una economía cada vez más interdependiente, y aplicar este conocimiento al análisis y valoración de algunas realidades económicas actuales, con referencia específica a la agricultura, industria y servicios de la Comunitat Valenciana.

2. Conocer, identificar y valorar los aspectos geográficos del entorno y de la Comunitat Valenciana, como resultado de las interacciones entre el medio natural y la actividad humana.

3. Analizar indicadores socioeconómicos de diferentes países y utilizar ese conocimiento para reconocer los desequilibrios espaciales en la distribución de la riqueza; explicar los factores que originan las desigualdades en el mundo y sus consecuencias.

4. Valorar la importancia de los desplazamientos migratorios contemporáneos, analizar sus causas y sus efectos.

5. Identificar los rasgos característicos de la sociedad española actual y su estructura social, analizar las desigualdades que le son propias.

6. Identificar y localizar, a través de la representación cartográfica, los Estados y las áreas geoeconómicas y culturales del mundo. Conocer la organización político-administrativa de la Unión Europea y de España, con referencia específica a la Comunitat Valenciana.

7. Distinguir los principales tipos de recursos naturales y su distribución en el mundo. Valorar su importancia social y comprender la necesidad de explotarlos racionalmente. Percibir y describir los efectos medioambientales de las actividades humanas, particularmente en Europa y en España, con especial atención a la Comunitat Valenciana. Conocer los planteamientos y medidas en defensa del medio ambiente, en los ámbitos europeo, español y de la Comunitat Valenciana, así como manifestar interès y respeto por el medio.

8. Identificar y localizar las grandes áreas geopolíticas, económicas y culturales del mundo, con especial atención a la Unión Europea e Iberoamérica. Analizar los efectos de la integración de España en la Unión Europea. Explicar la posición de España en el sistema de relaciones internacionales.

9. Caracterizar los principales sistemas de explotación agraria existentes en el mundo, localizar algunos ejemplos representativos de los mismos, y utilizar esa caracterización para analizar algunos problemas de la agricultura española, en especial, de la Comunitat Valenciana.

10. Conocer las características que definen los espacios industriales, comerciales y turísticos y su distribución geográfica, y destacar la de la Comunitat Valenciana.

11. Situar los principales ejes de transporte y comunicaciones y los flujos de intercambio comercial, con especial atención a Europa, a España y a la Comunitat Valenciana.

12. Apreciar la magnitud de los impactos de la acción humana sobre el medio ambiente y valorar la importancia de la sostenibilidad.

13. Comparar los rasgos geográficos comunes y diversos que caracterizan España, haciendo referencia explícita a la geografía de la Comunitat Valenciana. Identificar y explicar la organización politico-administrativa del Estado Español y la diversidad de las comunidades autónomas, en especial, la de la Comunitat Valenciana. Analizar los desequilibrios territoriales españoles y sus causas.

14. Obtener y utilizar informaciones relevantes sobre temas geográficos de fuentes variadas progresivamente más complejas. Relacionar las informaciones, valorarlas y combinarlas para explicar hechos sociales y espaciales. Adquirir autonomía para tomar notas, consultar fuentes escritas y acceder a bases de datos aprovechando las posibilidades de las tecnologías de la información.

15. Realizar, individualmente o en grupo, trabajos y exposiciones orales sobre temas de la materia, utilizando el vocabulario pertinente y la corrección formal adecuada.

16. Interpretar y elaborar distintos tipos de mapas, croquis, gráficos y tablas estadísticas, y utilizarlos como fuente de información y medios de análisis y síntesis.

Cuarto curso

Contenidos

Bloque 1. Contenidos comunes

– Localització en el temps i en l'espai dels esdeveniments i processos històrics més rellevants. Identificació dels factors que intervien en els processos de canvi històric, diferenciació de causes i conseqüències i valoració del paper dels hòmens i de les dones, individual i col·lectivament, com a subjectes de la història.

– Identificació dels components econòmics, socials, polítics, culturals, que intervien en els processos històrics i comprensió de les interrelacions que es donen entre ells.

– Busca i selecció d'informació de fonts escrites, diferenciant els fets de les opinions i les fonts primàries de les secundàries. Contrast d'informacions contradictòries o complementàries a propòsit d'un mateix fet o situació. Anàlisi i treball amb textos històrics d'especial rellevància; valorar la importància del patrimoni documental per a l'estudi de la Història i el significat dels grans arxius històrics.

– Anàlisi de fets o situacions rellevants de l'actualitat amb indagació dels seus antecedents històrics i de les circumstàncies que els condicionen.

– Valoració dels drets humans i rebuig de qualsevol manera de discriminació o de domini. Assumpció d'una visió crítica cap a les situacions injustes i estima del diàleg i la busca de la pau en la resolució dels conflictes.

– Reconeixement dels elements bàsics que configuren els principals estils o artistes rellevants de l'època contemporània, contextualitzant-los en la seua època i interpretació d'obres artístiques significatives. Aplicació d'este coneixement a l'anàlisi d'algunes obres rellevants.

Bloc 2. Bases històriques de la societat actual

– L'Estat absolut

· Despotisme Il·lustrat i parlamentarisme anglés.

· La Il·lustració. La Il·lustració valenciana.

· La Guerra de Successió espanyola i el final del foralisme valencià.

· Reformisme borbònic a Espanya i Amèrica.

· L'art del segle XVIII: el Barroc i el Neoclassicisme. L'art barroco valencià.

– Transformacions polítiques i econòmiques en l'Europa de l'Antic Règim. La independència d'EUA. La Revolució Francesca.

– Transformacions polítiques i socioeconòmiques en el segle XIX

· Liberalisme i nacionalisme: Restauració i revolucions liberals.

· L'emancipació de l'Amèrica hispana.

· L'auge de la Revolució industrial. Transformacions econòmiques i tecnològiques. L'expansió econòmica valenciana de finals del segle XIX.

· La nova societat: velles i noves elits; les classes populars. Formes de vida en la ciutat industrial.

– Crisi de l'Antic Règim i construcció de l'Estat liberal en l'Espanya del segle XIX. La Guerra de la Independència i la revolució de Cadis. La construcció de l'Estat liberal. Art i cultura en el segle XIX. El modernisme valencià i la pintura impressionista

· L'època de l'Imperialisme i l'expansió colonial a finals del segle XIX.

· Grans canvis i conflictes en la primera mitat del segle XX. La Gran Guerra i el nou mapa d'Europa. La Revolució Russa. El crack del 29 i la depressió econòmica. L'ascens dels totalitarismes. La Segona Guerra Mundial.

· Transformacions i crisi de l'Estat liberal a Espanya. La Restauració, la crisi del 98 i el regnat d'Alfons XIII. La Segona República. La Guerra Civil i les seues conseqüències.

Bloc 3. El món actual

– L'orde polític i econòmic mundial en la segona mitat del segle XX: blocs de poder i models socioeconòmics. La Guerra Freda i la descolonització. Relacions entre països: el paper dels organismes internacionals.

– El franquisme a Espanya i la seua evolució. L'exili i l'oposició a la dictadura.

– La transició política a Espanya. La configuració de l'Estat democràtic. La Constitució de 1978. L'Estatut d'Autonomia de la Comunitat Valenciana.

– Localización en el tiempo y en el espacio de los acontecimientos y procesos históricos más relevantes. Identificación de los factores que intervienen en los procesos de cambio histórico, diferenciación de causas y consecuencias y valoración del papel de los hombres y las mujeres, individual y colectivamente, como sujetos de la historia.

– Identificación de los componentes económicos, sociales, políticos, culturales, que intervienen en los procesos históricos y comprensión de las interrelaciones que se dan entre ellos.

– Búsqueda y selección de información de fuentes escritas, diferenciando los hechos de las opiniones y las fuentes primarias de las secundarias. Contraste de informaciones contradictorias o complementarias a propósito de un mismo hecho o situación. Análisis y trabajo con textos históricos de especial relevancia; valorar la importancia del patrimonio documental para el estudio de la Historia y el significado de los grandes archivos históricos.

– Análisis de hechos o situaciones relevantes de la actualidad con indagación de sus antecedentes históricos y de las circunstancias que los condicionan.

– Valoración de los derechos humanos y rechazo de cualquier forma de discriminación o de dominio. Asunción de una visión crítica hacia las situaciones injustas y estima del diálogo y la búsqueda de la paz en la resolución de los conflictos.

– Reconocimiento de los elementos básicos que configuran los principales estilos o artistas relevantes de la época contemporánea, contextualizándolos en su época e interpretación de obras artísticas significativas. Aplicación de este conocimiento al análisis de algunas obras relevantes.

Bloque 2. Bases históricas de la sociedad actual

– El Estado absoluto

· Despotismo Ilustrado y parlamentarismo inglés.

· La Ilustración. La Ilustración valenciana.

· La Guerra de Sucesión española y el final del foralismo valenciano.

· Reformismo borbónico en España y América.

· El arte del siglo XVIII: el Barroco y el Neoclasicismo. El arte barroco valenciano.

– Transformaciones políticas y económicas en la Europa del Antiguo Régimen. La independencia de EEUU. La Revolución Francesa.

– Transformaciones políticas y socioeconómicas en el siglo XIX

· Liberalismo y nacionalismo: Restauración y revoluciones liberales.

· La emancipación de la América hispana.

· El auge de Revolución industrial. Transformaciones económicas y tecnológicas. La expansión económica valenciana de finales del siglo XIX.

· La nueva sociedad: viejas y nuevas élites; las clases populares. Formas de vida en la ciudad industrial.

– Crisis del Antiguo Régimen y construcción del Estado liberal en la España del siglo XIX. La Guerra de la Independencia y la revolución de Cádiz. La construcción del Estado liberal. Arte y cultura en el siglo XIX. El modernismo valenciano y la pintura impresionista

· La época del Imperialismo y la expansión colonial en los finales del siglo XIX.

· Grandes cambios y conflictos en la primera mitad del siglo XX. La Gran Guerra y el nuevo mapa de Europa. La Revolución Rusa. El crack del 29 y la depresión económica. El ascenso de los totalitarismos. La Segunda Guerra Mundial.

· Transformaciones y crisis del Estado liberal en España. La Restauración, la crisis del 98 y el reinado de Alfonso XIII. La Segunda República. La Guerra Civil y sus consecuencias.

Bloque 3. El mundo actual

– El orden político y económico mundial en la segunda mitad del siglo XX: bloques de poder y modelos socioeconómicos. La Guerra Fría y la descolonización. Relaciones entre países: el papel de los organismos internacionales.

– El franquismo en España y su evolución. El exilio y la oposición a la dictadura.

– La transición política en España. La configuración del Estado democrático. La Constitución de 1978. El Estatut d'Autonomia de la Comunitat Valenciana.

– El procés de construcció de la Unió Europea: les etapes de l'ampliació. Espanya i la Unió Europea en l'actualitat.

– Canvis en les societats actuals. El món occidental. La crisi del món comunista. El paper de la Xina. El món islàmic. Globalització i nous centres de poder.

– Els nous moviments socials. Els mitjans de comunicació i la seua influència. La societat de la informació.

– Conflictes i focus de tensió en el món actual. El desafiament del terrorisme.

– Art i cultura en el segle XX. La cultura en la Comunitat Valenciana en el segle XX.

Criteris d'avaluació

1. Analitzar les transformacions del segle XVIII, especialment les del reformisme borbònic a Espanya i Amèrica, amb referència explícita al final del foralisme valencià.

2. Distingir els canvis polítics que conduïxen a la crisi de l'Antic Règim i a les revolucions liberals, així com la seua repercussió a Espanya.

3. Comprendre els trets fonamentals de les revolucions liberals burgeses i assenyalar, a través d'exemples representatius, els grans processos de transformació que va experimentar el món occidental en el segle XIX.

4. Identificar i caracteritzar les distintes etapes de l'evolució política i econòmica d'Espanya durant el segle XIX, amb especial referència a l'expansió econòmica valenciana de finals del segle XIX.

5. Comprendre les transformacions socioeconòmiques de la Revolució industrial, així com els esdeveniments més rellevants que expliquen el protagonisme d'Europa durant l'època de l'imperialisme, les seues conseqüències i el seu declivi.

6. Analitzar el procés de consolidació de l'Estat liberal i del sistema capitalista en el món, relacionant-ho amb l'expansió colonial i identificar les seues peculiaritats a Espanya.

7. Assenyalar les connexions entre els principals esdeveniments mundials i conflictes de la primera mitat del segle XX.

8. Identificar i caracteritzar les distintes etapes de l'evolució política i econòmica d'Espanya durant el segle XX, els avanços i retrocessos fins a aconseguir la modernització econòmica, la consolidació del sistema democràtic i la pertinença a la Unió Europea.

9. Caracteritzar i situar cronològicament i geogràficament les grans transformacions i conflictes mundials que han tingut lloc en la segona mitat del segle XX i aplicar este coneixement a la comprensió d'alguns dels problemes internacionals més destacats de l'actualitat.

10. Conèixer les característiques essencials dels principals estils artístics des del segle XVIII al XX, amb particular atenció a Espanya. Conèixer les principals característiques de l'art barroc valencià, la il·lustració valenciana, el modernisme valencià i la pintura expressio-nista, així com les principals manifestacions culturals en la Comunitat Valenciana en el segle XX.

11. Identificar les causes i conseqüències de fets i processos històrics significatius, establir connexions entre elles i reconèixer la causalitat múltiple que comporten els fets socials.

12. Valorar el patrimoni documental d'Espanya, amb especial referència a la Comunitat Valenciana. Localitzar els principals arxius, i destacar la seua projecció en la vida cultural espanyola i internacional.

13. Realitzar, individualment o en grup, treballs i exposicions orals sobre temes de la matèria, utilitzant el vocabulari pertinent i la correcció formal adequada.

14. Interpretar i elaborar distints tipus de mapes, croquis, gràfics i taules estadístiques, i utilitzar-los com a font d'informació i mitjans d'anàlisi i síntesi.

15. Comentar i analitzar textos d'especial rellevància històrica, així com obres artístiques significatives.

Educació Física

El desenvolupament harmònic i integral del ser humà comporta ineludiblement la inclusió en la formació dels jòvens d'aquelles ensenyances que potencien el desenvolupament de les capacitats i habilitats motrius, aprofundint en el significat que adquireixen en el comporta-

– El proceso de construcción de la Unión Europea: las etapas de la ampliación. España y la Unión Europea en la actualidad.

– Cambios en las sociedades actuales. El mundo occidental. La crisis del mundo comunista. El papel de China. El mundo islámico. Globalización y nuevos centros de poder.

– Los nuevos movimientos sociales. Los medios de comunicación y su influencia. La sociedad de la información.

– Conflictos y focos de tensión en el mundo actual. El desafío del terrorismo.

– Arte y cultura en el siglo XX. La cultura en la Comunitat Valenciana en el siglo XX.

Criterios de evaluación

1. Analizar las transformaciones del siglo XVIII, especialmente las del reformismo borbónico en España y América, con referencia explícita al final del foralismo valenciano.

2. Distinguir los cambios políticos que conducen a la crisis del Antiguo Régimen y a las revoluciones liberales, así como su repercusión en España.

3. Comprender los rasgos fundamentales de las revoluciones liberales burgesas y señalar, a través de ejemplos representativos, los grandes procesos de transformación que experimentó el mundo occidental en el siglo XIX.

4. Identificar y caracterizar las distintas etapas de la evolución política y económica de España durante el siglo XIX, con especial referencia a la expansión económica valenciana de finales del siglo XIX.

5. Comprender las transformaciones socioeconómicas de la Revolución industrial, así como los acontecimientos más relevantes que explican el protagonismo de Europa durante la época del imperialismo, sus consecuencias y su declive.

6. Analizar el proceso de consolidación del Estado liberal y del sistema capitalista en el mundo, relacionándolo con la expansión colonial e identificar sus peculiaridades en España.

7. Señalar las conexiones entre los principales acontecimientos mundiales y conflictos de la primera mitad del siglo XX.

8. Identificar y caracterizar las distintas etapas de la evolución política y económica de España durante el siglo XX, los avances y retrocesos hasta lograr la modernización económica, la consolidación del sistema democrático y la pertenencia a la Unión Europea.

9. Caracterizar y situar cronológica y geográficamente las grandes transformaciones y conflictos mundiales que han tenido lugar en la segunda mitad del siglo XX y aplicar este conocimiento a la comprensión de algunos de los problemas internacionales más destacados de la actualidad.

10. Conocer las características esenciales de los principales estilos artísticos desde el siglo XVIII al XX, con particular atención a España. Conocer las principales características del arte barroco valenciano, la ilustración valenciana, el modernismo valenciano y la pintura expresionista, así como las principales manifestaciones culturales en la Comunitat Valenciana en el siglo XX.

11. Identificar las causas y consecuencias de hechos y procesos históricos significativos, establecer conexiones entre ellas y reconocer la causalidad múltiple que comportan los hechos sociales.

12. Valorar el patrimonio documental de España, con especial referencia a la Comunitat Valenciana. Localizar los principales archivos, y destacar su proyección en la vida cultural española e internacional.

13. Realizar, individualmente o en grupo, trabajos y exposiciones orales sobre temas de la materia, utilizando el vocabulario pertinente y la corrección formal adecuada.

14. Interpretar y elaborar distintos tipos de mapas, croquis, gráficos y tablas estadísticas, y utilizarlos como fuente de información y medios de análisis y síntesis.

15. Comentar y analizar textos de especial relevancia histórica, así como obras artísticas significativas.

Educación física

El desarrollo armónico e integral del ser humano conlleva ineludiblemente la inclusión en la formación de los jóvenes de aquellas enseñanzas que potencian el desarrollo de las capacidades y habilidades motrices, profundizando en el significado que adquieren en el compor-

ment humà, i assumint actituds, valors i normes relatives al cos i al moviment.

L'Educació física no sols ha de contribuir a desenvolupar les capacitats instrumentals i a generar hàbits de pràctica continuada de l'activitat física en l'Educació Secundària Obligatòria, sinó que, a més, ha de vincular aquella a una escala de valors, actituds i normes, i al coneixement dels efectes que esta té sobre el desenvolupament personal, de manera que contribuïska així a l'èxit dels objectius generals de l'etapa.

L'enfocament d'esta matèria té un caràcter integrador i inclou una multiplicitat de funcions: cognitives, expressives, comunicatives i de benestar. D'una banda, el moviment és un dels instruments cognitius fonamentals de la persona, tant per a conèixer-se a si mateixa com per a explorar i estructurar el seu entorn immediat. Per mitjà de l'organització de les seues capacitats sensorio-perceptivomotrius, es pren consciència del propi cos i del món que l'envolta, però a més, per mitjà del moviment, es millora la pròpia capacitat motriu en diferents situacions i per a diferents fins i activitats, i es permet fins i tot demostrar destreses, superar dificultats i competir.

D'altra banda, en la mesura que la persona utilitza el seu cos i el seu moviment corporal per a relacionar-se amb els altres, no sols en el joc i l'esport, sinó en general en qualsevol classe d'activitats físiques, l'Educació física afavorix la consideració d'ambdós com a instruments de comunicació, relació i expressió.

Igualment, a través de l'exercici físic es contribuïx a la conservació i millora de la salut i l'estat físic, a la prevenció de determinades malalties i disfuncions i a l'equilibri psíquic, en la mesura que les persones, a través d'aquell, alliberen tensions, realitzen activitats d'oci, i gaudixen del seu propi moviment i de la seua eficàcia corporal. Tot això resulta fins i tot més necessari atés el seu paper per a compensar les restriccions del medi i el sedentarisme habitual de la societat actual. L'Educació física actua en este sentit com a factor de prevenció de primer orde.

El cos i el moviment són, per tant, els eixos bàsics en què se centra l'acció educativa en la nostra matèria. Es tracta, d'una banda, de l'educació del cos i el moviment en el sentit de la millora de les qualitats físiques i motrius i amb això de la consolidació d'hàbits saludables. I d'un altra, de l'educació a través del cos i el moviment per a adquirir competències de caràcter afectiu i de relació, necessàries per a la vida en societat.

Contribució de la matèria a l'adquisició de les competències bàsiques

La matèria d'Educació física contribuïx de manera directa i clara a la consecució de dos competències bàsiques: la competència en el coneixement i la interacció amb el món físic i la competència social i ciutadana. El cos humà constituïx una peça clau en la interrelació de la persona amb l'entorn, i l'Educació física està directament compromesa amb l'adquisició del màxim estat de benestar físic, mental i social possible, en un entorn saludable.

Respecte a la competència en el coneixement i la interacció amb el món físic, l'Educació física proporciona coneixements i destreses sobre determinats hàbits saludables que acompanyaran els jòvens més enllà de l'etapa obligatòria. A més, aporta criteris per al manteniment i millora de la condició física, sobretot d'aquelles qualitats físiques associades a la salut: resistència cardiovascular, força-resistència i flexibilitat. D'altra banda, col·labora en un ús responsable del medi natural a través de les activitats físiques realitzades en la naturalesa.

L'Educació física planteja situacions especialment favorables a l'adquisició de la competència social i ciutadana. Les activitats físiques són un mitjà eficaç per a facilitar la integració i fomentar el respecte, al mateix temps que contribuïxen al desenvolupament de la cooperació, la igualtat i el treball en equip. La pràctica i l'organització de les activitats esportives col·lectives exigix la integració en un projecte comú, i l'acceptació de les diferències i limitacions dels participants, seguint normes democràtiques en l'organització del grup i assumint cada integrant les seues pròpies responsabilitats. El compliment de les normes i reglaments que regixen les activitats esportives col·laboren en l'acceptació dels codis de conducta propis d'una societat.

tamiento humano, y asumiendo actitudes, valores y normas relativas al cuerpo y al movimiento.

La Educación física no sólo debe contribuir a desarrollar las capacidades instrumentales y a generar hábitos de práctica continuada de la actividad física en la Educación Secundaria Obligatoria, sino que, además, debe vincular aquella a una escala de valores, actitudes y normas, y al conocimiento de los efectos que ésta tiene sobre el desarrollo personal, contribuyendo de esta forma, al logro de los objetivos generales de la etapa.

El enfoque de esta materia, tiene un carácter integrador e incluye una multiplicidad de funciones: cognitivas, expresivas, comunicativas y de bienestar. Por una parte, el movimiento es uno de los instrumentos cognitivos fundamentales de la persona, tanto para conocerse a sí misma como para explorar y estructurar su entorno inmediato. Por medio de la organización de sus capacidades sensorio-perceptivo motrices, se toma conciencia del propio cuerpo y del mundo que le rodea, pero además, mediante el movimiento, se mejora la propia capacidad motriz en diferentes situaciones y para distintos fines y actividades, permitiendo incluso demostrar destrezas, superar dificultades y competir.

Por otro lado, en tanto que la persona utiliza su cuerpo y su movimiento corporal para relacionarse con los demás, no sólo en el juego y el deporte, sino en general en toda clase de actividades físicas, la Educación física favorece la consideración de ambos como instrumentos de comunicación, relación y expresión.

Igualmente, a través del ejercicio físico se contribuye a la conservación y mejora de la salud y el estado físico, a la prevención de determinadas enfermedades y disfunciones y al equilibrio psíquico, en la medida en que las personas, a través del mismo liberan tensiones, realizan actividades de ocio, y disfrutan de su propio movimiento y de su eficacia corporal. Todo ello resulta incluso más necesario dado su papel para compensar las restricciones del medio y el sedentarismo habitual de la sociedad actual. La Educación física actúa en este sentido como factor de prevención de primer orden.

El cuerpo y el movimiento son, por tanto, los ejes básicos en los que se centra la acción educativa en nuestra materia. Se trata, por un lado, de la educación del cuerpo y el movimiento en el sentido de la mejora de las cualidades físicas y motrices y con ello de la consolidación de hábitos saludables. Y por otro, de la educación a través del cuerpo y el movimiento para adquirir competencias de carácter afectivo y de relación, necesarias para la vida en sociedad.

Contribución de la materia a la adquisición de las competencias básicas

La materia de Educación física contribuye de manera directa y clara a la consecució de dos competencias básicas: la competencia en el conocimiento y la interacción con el mundo físico y la competencia social y ciudadana. El cuerpo humano constituye una pieza clave en la interrelación de la persona con el entorno y la Educación física está directamente comprometida con la adquisición del máximo estado de bienestar físico, mental y social posible, en un entorno saludable.

Respecto a la competencia en el conocimiento y la interacción con el mundo físico, la Educación física proporciona conocimientos y destrezas sobre determinados hábitos saludables que acompañarán a los jóvenes más allá de la etapa obligatoria. Además, aporta criterios para el mantenimiento y mejora de la condición física, sobre todo de aquellas cualidades físicas asociadas a la salud: resistencia cardiovascular, fuerza-resistencia y flexibilidad. Por otra parte, colabora en un uso responsable del medio natural a través de las actividades físicas realizadas en la naturaleza.

La Educación física plantea situaciones especialmente favorables a la adquisición de la competencia social y ciudadana. Las actividades físicas son un medio eficaz para facilitar la integración y fomentar el respeto, a la vez que contribuyen al desarrollo de la cooperación, la igualdad y el trabajo en equipo. La práctica y la organización de las actividades deportivas colectivas exige la integración en un proyecto común, y la aceptación de las diferencias y limitaciones de los participantes, siguiendo normas democráticas en la organización del grupo y asumiendo cada integrante sus propias responsabilidades. El cumplimiento de las normas y reglamentos que rigen las actividades deportivas colaboran en la aceptación de los códigos de conducta propios de una sociedad.

L'Educació física ajuda de manera destacable a la consecució d'autonomia i iniciativa personal, fonamentalment en dos sentits. D'una banda, si s'atorga protagonisme a l'alumnat en aspectes d'organització individual i col·lectiva de jornades i activitats físiques i esportives o de ritme, i en aspectes de planificació d'activitats per a la millora de la seua condició física. D'altra banda, ho fa en la mesura que enfronta l'alumnat a situacions en què ha de manifestar autosuperació, perseverança i actitud positiva davant de tasques d'una certa dificultat tècnica o en la millora del propi nivell de condició física, responsabilitat i honestat en l'aplicació de les regles i capacitat d'acceptació dels diferents nivells de condició física i d'execució motriu dins del grup.

Contribuïx també a l'adquisició de la competència cultural i artística. A l'apreciació i comprensió del fet cultural hi contribuïx per mitjà del reconeixement i la valoració de les manifestacions culturals de la motricitat humana, com ara els esports, els jocs tradicionals, les activitats expressives o la dansa i la seua consideració com a part del patrimoni cultural dels pobles. A l'expressió d'idees o sentiments de forma creativa, hi contribuïx per mitjà de l'exploració i utilització de les possibilitats i recursos expressius del cos i el moviment. A l'adquisició d'habilitats perceptives, hi col·labora especialment des de les experiències sensorials i emocionals pròpies de les activitats de l'expressió corporal. D'altra banda, el coneixement de les manifestacions lúdiques, esportives i d'expressió corporal pròpies d'altres cultures ajuda a l'adquisició d'una actitud oberta cap a la diversitat cultural.

En un altre sentit, la matèria d'Educació física està compromesa amb l'adquisició d'una actitud oberta i respectuosa davant del fenomen esportiu com a espectacle, per mitjà de l'anàlisi i la reflexió crítica davant de la violència en l'esport o altres situacions contràries a la dignitat humana que s'hi produïxen.

L'Educació física ajuda a la consecució de la competència per a aprendre a aprendre, ja que ofereix recursos per a la planificació de determinades activitats físiques a partir d'un procés d'experimentació. Tot això permet que l'alumnat siga capaç de regular el seu propi aprenentatge i pràctica de l'activitat física en el seu temps lliure, de manera organitzada i estructurada. Així mateix, desenvolupa habilitats per al treball en equip en diferents activitats esportives i expressives col·lectives i contribuïx a adquirir aprenentatges tècnics, estratègics i tàctics que són generalitzables per a diverses activitats esportives.

A l'adquisició de la competència en comunicació lingüística l'Educació física contribuïx, com la resta, oferint una varietat d'intercanvis comunicatius i a través del vocabulari específic que aporta.

Objectius

L'ensenyança de l'Educació física en esta etapa tindrà com a objectiu el desenvolupament de les capacitats següents:

1. Participar i col·laborar de manera activa, amb regularitat i eficiència, en les activitats programades, amb independència del nivell d'habilitat i capacitat personal i valorant els aspectes de relació que fomenten; mostrant una actitud de respecte i tolerància cap a tots els membres de la comunitat educativa.
2. Conèixer i valorar els efectes beneficiosos, riscos i contradiccions que presenta la pràctica habitual i sistemàtica de l'activitat física al llarg de la vida, en el desenvolupament personal i en la millora de les condicions de qualitat de vida i salut, individual i col·lectiva.
3. Augmentar les pròpies possibilitats de rendiment motor per mitjà de la millora de les capacitats, tant físiques com motrius, desenvolupant actituds d'autoexigència i superació personal.
4. Millorar les capacitats d'adaptació motriu a les exigències de l'entorn i a la seua variabilitat.
5. Planificar activitats que permeten satisfer les necessitats personals en relació amb les capacitats físiques i habilitats específiques a partir de la valoració del nivell inicial.
6. Conèixer el cos i les seues necessitats, adoptar una actitud crítica i consegüent enfront de les activitats dirigides a la millora de la condició física, la salut i la qualitat de vida, fent un tractament diferenciat de cada capacitat.

La Educación física ayuda de forma destacable a la consecución de autonomía e iniciativa personal, fundamentalmente en dos sentidos. Por un lado, si se otorga protagonismo al alumnado en aspectos de organización individual y colectiva de jornadas y actividades físicas y deportivas o de ritmo, y en aspectos de planificación de actividades para la mejora de su condición física. Por otro lado, lo hace en la medida en que enfrenta al alumnado a situaciones en las que debe manifestar autosuperación, perseverancia y actitud positiva ante tareas de cierta dificultad técnica o en la mejora del propio nivel de condición física, responsabilidad y honestidad en la aplicación de las reglas y capacidad de aceptación de los diferentes niveles de condición física y de ejecución motriz dentro del grupo.

Contribuye también a la adquisición de la competencia cultural y artística. A la apreciación y comprensión del hecho cultural lo hace mediante el reconocimiento y la valoración de las manifestaciones culturales de la motricidad humana, tales como los deportes, los juegos tradicionales, las actividades expresivas o la danza y su consideración como parte del patrimonio cultural de los pueblos. A la expresión de ideas o sentimientos de forma creativa contribuye mediante la exploración y utilización de las posibilidades y recursos expresivos del cuerpo y el movimiento. A la adquisición de habilidades perceptivas, colabora especialmente desde las experiencias sensoriales y emocionales propias de las actividades de la expresión corporal. Por otro lado, el conocimiento de las manifestaciones lúdicas, deportivas y de expresión corporal propias de otras culturas ayuda a la adquisición de una actitud abierta hacia la diversidad cultural.

En otro sentido, la materia de Educación física está comprometida con la adquisición de una actitud abierta y respetuosa ante el fenómeno deportivo como espectáculo, mediante el análisis y la reflexión crítica ante la violencia en el deporte u otras situaciones contrarias a la dignidad humana que en él se producen.

La Educación física ayuda a la consecución de la competencia para aprender a aprender al ofrecer recursos para la planificación de determinadas actividades físicas a partir de un proceso de experimentación. Todo ello permite que el alumnado sea capaz de regular su propio aprendizaje y práctica de la actividad física en su tiempo libre, de forma organizada y estructurada. Asimismo, desarrolla habilidades para el trabajo en equipo en diferentes actividades deportivas y expresivas colectivas y contribuye a adquirir aprendizajes técnicos, estratégicos y tácticos que son generalizables para varias actividades deportivas.

A la adquisición de la competencia en comunicación lingüística la Educación física contribuye, como el resto, ofreciendo una variedad de intercambios comunicativos y a través del vocabulario específico que aporta.

Objetivos

La enseñanza de la Educación física en esta etapa tendrá como objetivo el desarrollo de las siguientes capacidades:

1. Participar y colaborar de manera activa, con regularidad y eficiencia, en las actividades programadas, con independencia del nivel de habilidad y capacidad personal y valorando los aspectos de relación que fomentan; mostrando una actitud de respeto y tolerancia hacia todos los miembros de la comunidad educativa.
2. Conocer y valorar los efectos beneficiosos, riesgos y contradicciones que presenta la práctica habitual y sistemática de la actividad física a lo largo de la vida, en el desarrollo personal y en la mejora de las condiciones de calidad de vida y salud, individual y colectiva.
3. Aumentar las propias posibilidades de rendimiento motor mediante la mejora de las capacidades, tanto físicas como motrices, desarrollando actitudes de autoexigencia y superación personal.
4. Mejorar las capacidades de adaptación motriz a las exigencias del entorno y a su variabilidad.
5. Planificar actividades que permitan satisfacer las necesidades personales en relación a las capacidades físicas y habilidades específicas a partir de la valoración del nivel inicial.
6. Conocer el cuerpo y sus necesidades, adoptar una actitud crítica y consecuente frente a las actividades dirigidas a la mejora de la condición física, la salud y la calidad de vida, haciendo un tratamiento diferenciado de cada capacidad.

7. Reconèixer, valorar i utilitzar el cos com a mitjà de comunicació i expressió creativa; dissenyar i practicar activitats rítmiques amb un sense una base musical.

8. Reconèixer el medi natural com a espai idoni per a l'activitat física, i discriminar aquelles pràctiques que poden causar-li qualsevol tipus de deteriorament.

9. Recuperar i comprendre el valor cultural dels jocs i esports populars, tradicionals i recreatius, com a elements característics de la Comunitat Valenciana que cal preservar; practicar-los amb independència del nivell d'habilitat personal i col·laborar amb l'organització de campionats i activitats de divulgació. Especialment, la pilota valenciana en les seues diferents modalitats.

10. Mostrar habilitats i actituds socials de respecte, treball en equip i esportivitat en la participació en activitats, jocs i esports, independentment de les diferències culturals, socials i d'habilitat.

11. Conèixer les possibilitats que l'entorn ofereix (espais, equipaments i instal·lacions) per a la pràctica d'activitat física esportiva.

12. Conèixer i utilitzar tècniques bàsiques de respiració i relaxació com a mitjà per a reduir desequilibris i alleujar tensions produïdes durant l'activitat quotidiana i/o en la pràctica d'activitats físiques esportives.

13. Conèixer i practicar activitats i modalitats esportives individuals, col·lectives i d'adversari; aplicar els fonaments reglamentaris, tècnics i tàctics en situacions de joc, amb progressiva autonomia en la seua execució.

14. Utilitzar les tecnologies de la informació i la comunicació com a recurs de suport a la matèria.

Primer curs

Continguts

Bloc 1. Condició física i salut

– El calfament. Concepte. Fases.

– Condició física. Concepte. Capacitats físiques relacionades amb la salut.

– Efectes de l'activitat física sobre l'organisme i la salut: beneficis i riscos.

– Execució d'exercicis d'aplicació al calfament general.

– Condicionament general de les capacitats físiques relacionades amb la salut.

– Pràctica de resistència aeròbica, de força general, flexibilitat i velocitat.

– Pràctica d'exercicis de manteniment de les posicions corporals en situacions d'assegut i en l'alçament i el transport de càrregues pesades.

– Relaxació muscular progressiva que permeta la distinció entre estats de tensió i relaxació muscular contribuint al benestar i la pau amb els altres i amb un mateix.

– Valoració del calfament general com a mitjà de prevenció de lesions en qualsevol activitat física.

– Discriminació de les conductes positives i negatives (sedentarisme, drogodependències...), i valoració d'hàbits.

– Ús de les tecnologies de la informació i la comunicació per a obtenir informació sobre la salut i la condició física.

Bloc 2. Jocs i esports. Qualitats motrius personals

– L'aprenentatge motor.

– El moviment coordinat: equilibri i agilitat.

– Classificació dels jocs esportius: jocs convencionals, tradicionals i recreatius.

– Justificació de la necessitat de regles i normes en la pràctica de jocs i esports.

– Habilitats bàsiques gimnàstiques globals: bots, equilibris, exercicis d'escalada, etc.

– Pràctica de jocs regulats i adaptats, convencionals i modificats, populars i tradicionals, que faciliten l'aprenentatge dels fonaments tècnics/tàctics i les estratègies d'atac i defensa comuna als esports individuals, d'adversari i col·lectius.

– Realització d'activitats cooperatives i competitives encaminades a l'aprenentatge dels fonaments tècnics i tàctiques d'un esport individual, d'adversari i col·lectiu.

7. Reconocer, valorar y utilizar el cuerpo como medio de comunicación y expresión creativa; diseñar y practicar actividades rítmicas con y sin una base musical.

8. Reconocer el medio natural como espacio idóneo para la actividad física, y discriminar aquellas prácticas que pueden causarle cualquier tipo de deterioro.

9. Recuperar y comprender el valor cultural de los juegos y deportes populares, tradicionales y recreativos, como elementos característicos de la Comunitat Valenciana que hace falta preservar; practicarlos con independencia del nivel de habilidad personal y colaborar con la organización de campeonatos y actividades de divulgación. Especialmente, la Pelota Valenciana en sus diferentes modalidades.

10. Mostrar habilidades y actitudes sociales de respeto, trabajo en equipo y deportividad en la participación en actividades, juegos y deportes, independientemente de las diferencias culturales, sociales y de habilidad.

11. Conocer las posibilidades que el entorno ofrece (espacios, equipamientos e instalaciones) para la práctica de actividad física deportiva.

12. Conocer y utilizar técnicas básicas de respiración y relajación como medio para reducir desequilibrios y aliviar tensiones producidas durante la actividad cotidiana y/o en la práctica de actividades físicas deportivas.

13. Conocer y practicar actividades y modalidades deportivas individuales, colectivas y de adversario; aplicar los fundamentos reglamentarios, técnicos y tácticos en situaciones de juego, con progresiva autonomía en su ejecución.

14. Utilizar las tecnologías de la información y la comunicación como recurso de apoyo a la materia.

Primer curso

Contenidos

Bloque 1. Condición física y salud

– El calentamiento. Concepto. Fases.

– Condición física. Concepto. Capacidades físicas relacionadas con la salud.

– Efectos de la actividad física sobre el organismo y la salud: beneficios y riesgos.

– Ejecución de ejercicios de aplicación al calentamiento general.

– Acondicionamiento general de las capacidades físicas relacionadas con la salud.

– Práctica de resistencia aeróbica, de fuerza general, flexibilidad y velocidad.

– Práctica de ejercicios de mantenimiento de las posiciones corporales en situaciones de sentado y en el levantamiento y el transporte de cargas pesadas.

– Relajación muscular progresiva que permita la distinción entre estados de tensión y relajación muscular contribuyendo al bienestar y la paz con los demás y con uno mismo.

– Valoración del calentamiento general como medio de prevención de lesiones en cualquier actividad física.

– Discriminación de las conductas positivas y negativas (sedentarismo, drogodependencias...), y valoración de hábitos.

– Uso de las tecnologías de la información y la comunicación para obtener información sobre la salud y la condición física.

Bloque 2. Juegos y deportes. Cualidades motrices personales

– El aprendizaje motor.

– El movimiento coordinado: equilibrio y agilidad.

– Clasificación de los juegos deportivos: juegos convencionales, tradicionales y recreativos.

– Justificación de la necesidad de reglas y normas en la práctica de juegos y deportes.

– Habilidades básicas gimnásticas globales: saltos, equilibrios, ejercicios de escalada, etc.

– Práctica de juegos regulados y adaptados, convencionales y modificados, populares y tradicionales, que faciliten el aprendizaje de los fundamentos técnicos/tácticos y las estrategias de ataque y defensa comunes a los deportes individuales, de adversario y colectivos.

– Realización de actividades cooperativas y competitivas encaminadas al aprendizaje de los fundamentos técnicos y tácticas de un deporte individual, de adversario y colectivo.

– Participació activa en els diferents jocs i altres activitats esportives.

– Descobrimient vivencial i crític de la necessitat i el sentit de les normes per a configurar els jocs.

– Valoració de la importància del desenvolupament motor personal i disposició favorable a l'aprenentatge en este àmbit.

– Acceptació del repte que suposa competir amb els altres sense que això implique actituds de rivalitat, entenent l'oposició com una estratègia del joc i no com una actitud contra els altres.

– Acceptació i valoració de les normes.

Bloc 3. Expressió corporal

– El cos com a instrument d'expressió i comunicació.

– El temps i el ritme.

– Pràctica d'activitats expressives i rítmiques encaminades a aconseguir la dinàmica de grup.

– Experimentació d'activitats dirigides a trencar els bloquejos i les inhibicions personals.

– Experimentació d'activitats en què es combinen distints ritmes i es manegen diversos objectes.

– Pràctica d'activitats de benestar en què s'executa el moviment al ritme de la respiració.

– Pràctica de jocs i danses com a mitjà per a interioritzar les bases del ritme i del ball (danses populars, tradicionals...).

– Disposició favorable a la desinhibició.

– Valoració del ritme com un element present en totes les accions que realitzen.

Bloc 4. Activitats en el medi natural

– Possibilitats que ofereix el nostre medi natural per a dur a terme activitats físiques esportives: terra, aire, aigua.

– Adquisició de tècniques bàsiques de manipulació d'elements en el medi natural.

– Identificació de senyals de rastreig i realització d'un recorregut pel centre i els seus voltants, prèviament marcat.

– Recerca d'espais pròxims per a realitzar activitats en la naturalesa.

– Activitats senzilles d'orientació.

– Acceptació i respecte de les normes per a la conservació i millora del medi urbà i natural.

Criteris d'avaluació

1. Recopilar activitats, jocs, estirades i exercicis de mobilitat articular apropiats per al calfament i realitzats en classe.

2. Identificar els hàbits higiènics i posturals saludables relacionats amb l'activitat física i amb la vida quotidiana.

3. Incrementar les qualitats físiques relacionades amb la salut, treballades durant el curs en el seu nivell inicial.

4. Millorar l'execució dels aspectes tècnics fonamentals d'un esport individual, i acceptar el nivell aconseguit.

5. Realitzar l'acció motriu oportuna segons la fase de joc que es desenvolupa, atac o defensa, en el joc o esport col·lectiu proposat.

6. Elaborar un missatge de manera col·lectiva, per mitjà de tècniques com el mim, el gest, la dramatització o la dansa i comunicar-lo a la resta de grups.

7. Seguir les indicacions dels senyals de rastreig en un recorregut pel centre o els seus voltants.

8. Usar les tecnologies de la informació i la comunicació de forma cooperativa i amb sentit crític per a obtenir informació relacionada amb l'Educació física i per a establir intercanvi d'opinions amb l'alumnat d'altres centres docents.

Segon curs

Continguts

Bloc 1. Condició física i salut

– El calfament general i específic. Objectius. Pautes per a preparar-lo.

– Capacitats físiques relacionades amb la salut: resistència aeròbica i flexibilitat.

– Control de la intensitat de l'esforç per mitjà de la freqüència cardíaca: presa de pulsacions i càlcul de la zona d'activitat.

– Participación activa en los diferentes juegos y otras actividades deportivas.

– Descubrimiento vivencial y crítico de la necesidad y el sentido de las normas para configurar los juegos.

– Valoración de la importancia del desarrollo motor personal y disposición favorable al aprendizaje en este ámbito.

– Aceptación del reto que supone competir con los demás sin que eso implique actitudes de rivalidad, entendiendo la oposición como una estrategia del juego y no como una actitud contra los demás.

– Aceptación y valoración de las normas.

Bloque 3. Expresión corporal

– El cuerpo como instrumento de expresión y comunicación.

– El tiempo y el ritmo.

– Práctica de actividades expresivas y rítmicas encaminadas a conseguir la dinámica de grupo.

– Experimentación de actividades dirigidas a romper los bloqueos y las inhibiciones personales.

– Experimentación de actividades en las que se combinan distintos ritmos y se manejan diversos objetos.

– Práctica de actividades de bienestar en que se ejecuta el movimiento al ritmo de la respiración.

– Práctica de juegos y danzas como medio para interiorizar las bases del ritmo y del baile (danzas populares, tradicionales...).

– Disposición favorable a la desinhibición.

– Valoración del ritmo como un elemento presente en todas las acciones que realizamos.

Bloque 4. Actividades en el medio natural

– Posibilidades que ofrece nuestro medio natural para llevar a cabo actividades físicas deportivas: tierra, aire, agua.

– Adquisición de técnicas básicas de manipulación de elementos en el medio natural.

– Identificación de señales de rastreo y realización de un recorrido por el centro y sus alrededores, previamente marcado.

– Búsqueda de espacios próximos para realizar actividades en la naturaleza.

– Actividades sencillas de orientación.

– Aceptación y respeto de las normas para la conservación y mejora del medio urbano y natural.

Criterios de evaluación

1. Recopilar actividades, juegos, estiramientos y ejercicios de movilidad articular apropiados para el calentamiento y realizados en clase.

2. Identificar los hábitos higiénicos y posturales saludables relacionados con la actividad física y con la vida cotidiana.

3. Incrementar las cualidades físicas relacionadas con la salud, trabajadas durante el curso en su nivel inicial.

4. Mejorar la ejecución de los aspectos técnicos fundamentales de un deporte individual, y aceptar el nivel alcanzado.

5. Realizar la acción motriz oportuna en función de la fase de juego que se desarrolle, ataque o defensa, en el juego o deporte colectivo propuesto.

6. Elaborar un mensaje de forma colectiva, mediante técnicas como el mimo, el gesto, la dramatización o la danza y comunicarlo al resto de grupos.

7. Seguir las indicaciones de las señales de rastreo en un recorrido por el centro o sus inmediaciones.

8. Usar las tecnologías de la información y la comunicación de forma cooperativa y con sentido crítico para obtener información relacionada con la Educación física y para establecer intercambio de opiniones con el alumnado de otros centros docentes.

Segundo curso

Contenidos

Bloque 1. Condición física y salud

– El calentamiento general y específico. Objetivos. Pautas para prepararlo.

– Capacidades físicas relacionadas con la salud: resistencia aeróbica y flexibilidad.

– Control de la intensidad del esfuerzo mediante la frecuencia cardíaca: toma de pulsaciones y cálculo de la zona de actividad.

- Recopilació i pràctica d'exercicis aplicats al calfament general.
- Condicionament de la resistència aeròbica.
- Condicionament de la flexibilitat.
- Presa de consciència de la pròpia condició física i predisposició a millorar-la amb un treball adequat.
- Valoració positiva del fet de tindre una bona condició física com a mitjà per a aconseguir un nivell més alt de qualitat de vida i salut.
- Reconeixement i valoració de la relació que hi ha entre l'adopció d'una postura correcta en el treball diari de classe i la realització d'activitats físiques com a mitjà de prevenció.
- Valoració de la relació entre respiració, postura corporal, relaxació muscular, flexibilitat, tonificació i benestar general.
- Ús de les tecnologies de la informació i la comunicació per a obtenir informació sobre la salut i la condició física.
- Bloc 2. Jocs i esports. Qualitats motrius personals
- El joc com a marc d'aprenentatge i desenrotllament personal. Implicacions en els àmbits físics, psíquics i socioafectius.
- Les habilitats específiques.
- Característiques bàsiques i comunes de les habilitats esportives: normes, regles, aspectes tècnics i tàctics.
- Execució de distintes combinacions d'habilitats gimnàstiques i acrobàtiques.
- Pràctica de jocs regulats i adaptats, convencionals i modificats, populars i tradicionals, que faciliten l'aprenentatge dels fonaments tècnics/tàctics i les estratègies d'atac i defensa comuna als esports individuals, d'adversari i col·lectius.
- Realització d'activitats cooperatives i competitives encaminades a l'aprenentatge dels fonaments tècnics i tàctiques d'un esport individual, d'adversari i col·lectiu.
- Coneixement i pràctica de jocs i esports populars i tradicionals de la Comunitat Valenciana.
- Pràctica d'activitats lúdiques i esportives individuals i col·lectives, d'oci i recreació: els esports lúdics, els jocs populars, els jocs cooperatius, els jocs de confiança.
- Respecte i acceptació de les normes i els reglaments.
- Valoració dels jocs i esports populars i tradicionals de la Comunitat Valenciana, amb especial atenció a la pilota valenciana en les seues modalitats més senzilles, d'execució i pràctica, com a part d'un patrimoni cultural que cal preservar.
- Valoració de les possibilitats lúdiques del joc i l'esport per a la dinamització de grups i el gaudi personal.
- Bloc 3. Expressió corporal
- El cos i el ritme.
- Aspectes socioculturals i artístics de les danses de la Comunitat Valenciana.
- Experimentació d'activitats encaminades al domini, al control corporal i a la comunicació amb els altres: els gestos i les postures.
- Pràctica dels components del gest.
- Combinació de moviments de distints segments corporals amb desplaçaments seguint una seqüència rítmica.
- Execució de passos senzills de danses col·lectives.
- Pràctica de balls tradicionals de la Comunitat Valenciana.
- Expressió de sentiments per mitjà del cos i el moviment.
- Creació i pràctica de coreografies que responguen a l'interès de l'alumnat.
- Acceptació de les diferències individuals i respecte davant de les execucions dels altres.
- Valoració dels balls tradicionals de la Comunitat Valenciana com a part d'un patrimoni cultural que cal preservar.
- Bloc 4. Activitats en el medi natural
- Nocions sobre supervivència i acampada: normes de seguretat, elecció del terreny i precaucions que han de tindre's en compte a l'hora de muntar tendes.
- El senderisme: en què consistix? Tipus de camins, material i vestimenta necessaris.
- Comprensió de l'entorn i introducció de mesures de seguretat i primers auxilis bàsics.

- Recopilación y práctica de ejercicios aplicados al calentamiento general.
- Acondicionamiento de la resistencia aeróbica.
- Acondicionamiento de la flexibilidad.
- Toma de conciencia de la propia condición física y predisposición a mejorarla con un trabajo adecuado.
- Valoración positiva del hecho de tener una buena condición física como medio para alcanzar un nivel más alto de calidad de vida y salud.
- Reconocimiento y valoración de la relación que hay entre la adopción de una postura correcta en el trabajo diario de clase y la realización de actividades físicas como medio de prevención.
- Valoración de la relación entre respiración, postura corporal, relajación muscular, flexibilidad, tonificación y bienestar general.
- Uso de las tecnologías de la información y la comunicación para obtener información sobre la salud y la condición física.
- Bloque 2. Juegos y deportes. Cualidades motrices personales
- El juego como marco de aprendizaje y desarrollo personal. Implicaciones en los ámbitos físicos, psíquicos y socioafectivos.
- Las habilidades específicas.
- Características básicas y comunes de las habilidades deportivas: normas, reglas, aspectos técnicos y tácticos.
- Ejecución de distintas combinaciones de habilidades gimnásticas y acrobáticas.
- Práctica de juegos regulados y adaptados, convencionales y modificados, populares y tradicionales, que faciliten el aprendizaje de los fundamentos técnicos/tácticos y las estrategias de ataque y defensa comunes a los deportes individuales, de adversario y colectivos.
- Realización de actividades cooperativas y competitivas encaminadas al aprendizaje de los fundamentos técnicos y tácticas de un deporte individual, de adversario y colectivo.
- Conocimiento y práctica de juegos y deportes populares y tradicionales de la Comunitat Valenciana.
- Práctica de actividades lúdicas y deportivas individuales y colectivas, de ocio y recreación: los deportes lúdicos, los juegos populares, los juegos cooperativos, los juegos de confianza.
- Respeto y aceptación de las normas y los reglamentos.
- Valoración de los juegos y deportes populares y tradicionales de la Comunitat Valenciana, con especial atención a la Pelota Valenciana en sus modalidades más sencillas, de ejecución y práctica, como parte de un patrimonio cultural que hace falta preservar.
- Valoración de las posibilidades lúdicas del juego y el deporte para la dinamización de grupos y el disfrute personal.
- Bloque 3. Expresión corporal
- El cuerpo y el ritmo.
- Aspectos socioculturales y artísticos de las danzas de la Comunitat Valenciana.
- Experimentación de actividades encaminadas al dominio, al control corporal y a la comunicación con los demás: los gestos y las posturas.
- Práctica de los componentes del gesto.
- Combinación de movimientos de distintos segmentos corporales con desplazamientos siguiendo una secuencia rítmica.
- Ejecución de pasos sencillos de danzas colectivas.
- Práctica de bailes tradicionales de la Comunitat Valenciana.
- Expresión de sentimientos mediante el cuerpo y el movimiento.
- Creación y práctica de coreografías que respondan al interés del alumnado.
- Aceptación de las diferencias individuales y respeto frente a las ejecuciones de los demás.
- Valoración de los bailes tradicionales de la Comunitat Valenciana como parte de un patrimonio cultural que hace falta preservar.
- Bloque 4. Actividades en el medio natural
- Nociones sobre supervivencia y acampada: normas de seguridad, elección del terreno y precauciones que tienen que tenerse en cuenta a la hora de montar tiendas.
- El senderismo: ¿en qué consiste? Tipos de caminos, material y vestimenta necesarios.
- Comprensión del entorno e introducción de medidas de seguridad y primeros auxilios básicos.

– Adquisició i posada en pràctica de tècniques bàsiques per al muntatge de tendes de campanya per a desplaçar-se i estar en condicions de seguretat en el medi natural.

– Realització d'un recorregut per un camí per a completar un itinerari.

– Identificació i prevenció de les contingències pròpies del medi natural.

– Presa de consciència dels usos i abusos que es fan del medi urbà i naturals.

– Adquisició d'una actitud autònoma per a desenrotllar-se dins d'un mitjà no habitual.

– Formació crítica respecte de les pressions i agressions en el medi natural.

Críteris d'avaluació

1. Incrementar la resistència aeròbica i la flexibilitat respecte al seu nivell inicial.

2. Reconèixer, a través de la pràctica, les activitats físiques que es desenrotllen en una franja de la freqüència cardíaca beneficiosa per a la salut.

3. Conèixer, practicar i valorar els jocs, esports i balls populars i tradicionals de la Comunitat Valenciana.

4. Mostrar autocontrol en l'aplicació de la força i en la relació amb l'adversari, davant de situacions de contacte físic en jocs i activitats de lluita.

5. Manifestar actituds de cooperació, tolerància i esportivitat tant quan s'adopta el paper de participant com el d'espectador en la pràctica d'un esport col·lectiu.

6. Resoldre situacions de joc reduït d'un o més esports col·lectius, aplicant els coneixements tècnics, tàctics i reglamentaris adquirits.

7. Crear i posar en pràctica una seqüència harmònica de moviments corporals a partir d'un ritme triat.

8. Realitzar de manera autònoma un recorregut de senda complint normes de seguretat bàsiques i mostrar una actitud de respecte cap a la conservació de l'entorn en què es du a terme l'activitat.

9. Usar les tecnologies de la informació i la comunicació de forma cooperativa i amb sentit crític per a obtenir informació relacionada amb l'Educació física i per a establir intercanvi d'opinions amb l'alumnat d'altres centres docents.

Terçer curs

Continguts

Bloc 1. Condició física i salut

– El calfament específic. Característiques. Pautes per a preparar-lo.

– Capacitats físiques relacionades amb la salut: resistència, força, velocitat i flexibilitat.

– Classificació i mètodes de millora de les capacitats físiques.

– Efectes del treball de resistència aeròbica i flexibilitat sobre el concepte de salut.

– Els processos d'adaptació a l'esforç.

– Fonaments bàsics per a una dieta equilibrada i la seua planificació.

– Preparació i posada en pràctica de calfaments específics.

– Aplicació de sistemes específics de millora de la resistència general.

– Aplicació de sistemes específics de millora de la flexibilitat.

– Pràctica d'activitats gimnàstiques suaus.

– Anàlisi dels hàbits propis de l'alimentació.

– Elaboració de dietes equilibrades i saludables.

– Reconeixement de l'efecte positiu que la pràctica de l'activitat física té sobre l'organisme.

– Valoració positiva de les repercussions que l'activitat física té sobre la pròpia imatge corporal.

– Valoració dels efectes d'activitats gimnàstiques suaus.

– Anàlisi crítica dels hàbits alimentaris. La dieta mediterrània.

– Ús de les tecnologies de la informació i la comunicació per a obtenir informació sobre la salut i la condició física.

Bloc 2. Jocs i esports. Qualitats motrius personals

– Adquisició i posada en pràctica de tècniques bàsiques para el montaje de tiendas de campaña para desplazarse y estar en condiciones de seguridad en el medio natural.

– Realización de un recorrido por un camino para completar un itinerario.

– Identificación y prevención de las contingencias propias del medio natural.

– Toma de conciencia de los usos y abusos que se hacen del medio urbano y naturales.

– Adquisición de una actitud autónoma para desarrollarse dentro de un medio no habitual.

– Formación crítica respecto de las presiones y agresiones en el medio natural.

Críteris de evaluació

1. Incrementar la resistencia aeróbica i la flexibilitat respecte a su nivel inicial.

2. Reconocer a través de la pràctica, las actividades físicas que se desarrollan en una franja de la frecuencia cardíaca beneficiosa para la salud.

3. Conocer, practicar y valorar los juegos, deportes y bailes populares y tradicionales de la Comunitat Valenciana.

4. Mostrar autocontrol en la aplicación de la fuerza i en la relación con el adversario, ante situaciones de contacto físico en juegos y actividades de lucha.

5. Manifestar actitudes de cooperación, tolerancia y deportividad tanto cuando se adopta el papel de participante como el de espectador en la práctica de un deporte colectivo.

6. Resolver situaciones de juego reducido de uno o varios deportes colectivos, aplicando los conocimientos técnicos, tácticos y reglamentarios adquiridos.

7. Crear y poner en práctica una secuencia armónica de movimientos corporales a partir de un ritmo escogido.

8. Realizar de forma autónoma un recorrido de sendero cumpliendo normas de seguridad básicas y mostrar una actitud de respeto hacia la conservación del entorno en el que se lleva a cabo la actividad.

9. Usar las tecnologías de la información y la comunicación de forma cooperativa y con sentido crítico para obtener información relacionada con la Educación física y para establecer intercambio de opiniones con el alumnado de otros centros docentes.

Terçer curso

Contenidos

Bloque 1. Condición física y salud

– El calentamiento específico. Características. Pautas para prepararlo.

– Capacidades físicas relacionadas con la salud: resistencia, fuerza, velocidad y flexibilidad.

– Clasificación y métodos de mejora de las capacidades físicas.

– Efectos del trabajo de resistencia aeróbica i flexibilitat sobre el concepto de salud.

– Los procesos de adaptación al esfuerzo.

– Fundamentos básicos para una dieta equilibrada y su planificación.

– Preparación y posada en pràctica de calentamientos específics.

– Aplicación de sistemas específics de mejora de la resistencia general.

– Aplicación de sistemas específics de mejora de la flexibilidad.

– Práctica de actividades de gimnasias suaves.

– Análisis de los hábitos propios de la alimentación.

– Elaboración de dietas equilibradas y saludables.

– Reconocimiento del efecto positivo que la pràctica de actividad física tiene sobre el organismo.

– Valoración positiva de las repercusiones que la actividad física tiene sobre la propia imagen corporal.

– Valoración de los efectos de actividades de gimnasias suaves.

– Análisis crítico de los hábitos alimentarios. La dieta mediterránea.

– Uso de las tecnologías de la información y la comunicación para obtener información sobre la salud y la condición física.

Bloque 2. Juegos y deportes. Cualidades motrices personales

– El factor qualitatiu del moviment: els mecanismes de percepció, decisió i execució.

– Aspectes tècnics, tàctics i reglamentaris dels esports que han de practicar-se.

– Els jocs i esports populars i tradicionals de la Comunitat Valenciana.

– Realització d'activitats cooperatives i competitives dirigides a l'aprenentatge dels fonaments tècnics i tàctics d'un esport col·lectiu.

– Pràctica d'activitats encaminades a l'aprenentatge d'un esport individual, d'adversari o col·lectiu.

– Resolució de conflictes per mitjà de tècniques de dinàmica de grup.

– Investigació, coneixement i pràctica dels jocs i esports populars i tradicionals a la Comunitat Valenciana. Pràctica correcta de modalitats de pilota valenciana, com el raspall i pràctica amb paret, per ser més senzilles. Concepte correcte de les restants modalitats.

– Pràctica de jocs del món en relació amb els jocs populars i tradicionals de la Comunitat Valenciana.

– Reconeixement del propi nivell de competència en diferents activitats esportives respecte d'un entorn de referència.

– Tolerància i esportivitat per damunt de la recerca desmesurada de resultats.

– Valoració del joc i l'esport com a marc de relació amb els altres i de foment de l'amistat i camaraderia en l'àmbit personal, social i cultural.

– Disposició favorable amb l'autoexigència i la superació de les pròpies limitacions.

Bloc 3. Expressió corporal

– Coneixement de diferents manifestacions expressives: balls, danses, dramatitzacions.

– Pràctica dirigida a la presa de consciència dels diferents espais utilitzats en l'expressió corporal.

– Realització de moviments globals i segmentaris amb una base rítmica.

– La relaxació. Pràctica de diferents mètodes.

– Realització d'activitats rítmiques, destacant el valor expressiu.

– Pràctica de les danses del món, en intercanvi cultural amb les danses tradicionals de la Comunitat Valenciana.

– Pràctica de diferents manifestacions expressives.

– Pràctica dels balls de saló i danses modernes.

– Actitud oberta, desinhibida i comunicativa en les relacions amb els altres.

– Valoració de la dansa com a element de relació amb persones d'altres cultures del món.

Bloc 4. Activitats al medi natural

– Nocions bàsiques específiques sobre orientació.

– Normes de seguretat necessàries per a la realització de recorreguts d'orientació al medi urbà i naturals.

– Impacte de l'activitat física dins del medi natural: activitats que causen deteriorament o contaminació i les que respecten l'entorn.

– Adquisició de tècniques bàsiques d'orientació: lectura de mapes i realització de recorreguts d'orientació.

– Aplicació de les tècniques de primers auxilis al medi natural.

– Identificació del paisatge de l'entorn i de la Comunitat Valenciana, a partir de la toponímia.

– Acceptació de les normes de seguretat i protecció en la realització d'activitats d'orientació.

– Valoració del paisatge i de la toponímia com a part de la singularitat del patrimoni natural i cultural de la Comunitat Valenciana.

Criteris d'avaluació

1. Relacionar les activitats físiques amb els efectes que produeixen en els diferents aparells i sistemes del cos humà, especialment amb aquells que són més rellevants per a la salut.

2. Incrementar els nivells de resistència aeròbica, flexibilitat i força resistència a partir del nivell inicial, en participar en la selecció de les

– El factor qualitatiu del moviment: los mecanismos de percepción, decisión y ejecución.

– Aspectos técnicos, tácticos y reglamentarios de los deportes que tienen que practicarse.

– Los juegos y deportes populares y tradicionales de la Comunitat Valenciana.

– Realización de actividades cooperativas y competitivas dirigidas al aprendizaje de los fundamentos técnicos y tácticas de un deporte colectivo.

– Práctica de actividades encaminadas al aprendizaje de un deporte individual, de adversario o colectivo.

– Resolución de conflictos mediante técnicas de dinámica de grupo.

– Investigación, conocimiento y práctica de los juegos y deportes populares y tradicionales en la Comunitat Valenciana. Práctica correcta de modalidades de Pelota Valenciana, como el raspall y práctica con pared, por ser más sencillas. Concepto correcto de las restantes modalidades.

– Práctica de juegos del mundo en relación con los juegos populares y tradicionales de la Comunitat Valenciana.

– Reconocimiento del propio nivel de competencia en diferentes actividades deportivas respecto de un entorno de referencia.

– Tolerancia y deportividad por encima de la búsqueda desmesurada de resultados.

– Valoración del juego y el deporte como marco de relación con los demás y de fomento de la amistad y compañerismo en el ámbito personal, social y cultural.

– Disposición favorable para con la autoexigencia y la superación de las propias limitaciones.

Bloque 3. Expresión corporal

– Conocimiento de diferentes manifestaciones expresivas: bailes, danzas, dramatizaciones.

– Práctica dirigida a la toma de conciencia de los diferentes espacios utilizados en la expresión corporal.

– Realización de movimientos globales y segmentarios con una base rítmica.

– La relajación. Práctica de diferentes métodos.

– Realización de actividades rítmicas, destacando el valor expresivo.

– Práctica de las danzas del mundo, en intercambio cultural con las danzas tradicionales de la Comunitat Valenciana.

– Práctica de diferentes manifestaciones expresivas.

– Práctica de los bailes de salón y danzas modernas.

– Actitud abierta, desinhibida y comunicativa en las relaciones con los demás.

– Valoración de la danza como elemento de relación con personas de otras culturas del mundo.

Bloque 4. Actividades en el medio natural

– Nociones básicas específicas sobre orientación.

– Normas de seguridad necesarias para la realización de recorridos de orientación en medio urbano y naturales.

– Impacto de la actividad física dentro del medio natural: actividades que causan deterioro o contaminación y las que respetan el entorno.

– Adquisición de técnicas básicas de orientación: lectura de mapas y realización de recorridos de orientación.

– Aplicación de las técnicas de primeros auxilios en el medio natural.

– Identificación del paisaje del entorno y de la Comunitat Valenciana, a partir de la toponímia.

– Aceptación de las normas de seguridad y protección en la realización de actividades de orientación.

– Valoración del paisaje y de la toponímia como parte de la singularidad del patrimonio natural y cultural de la Comunitat Valenciana.

Criterios de evaluación

1. Relacionar las actividades físicas con los efectos que producen en los diferentes aparatos y sistemas del cuerpo humano, especialmente con aquellos que son más relevantes para la salud.

2. Incrementar los niveles de resistencia aeróbica, flexibilidad y fuerza resistencia a partir del nivel inicial, al participar en la selección

activitats i exercicis d'acord amb els mètodes d'entrenament propis de cada capacitat.

3. Realitzar exercicis de condicionament físic atenent criteris d'higiene postural com a estratègia per a la prevenció de lesions.

4. Reflexionar sobre la importància que té per a la salut una alimentació equilibrada a partir del càlcul de la ingesta i la despesa calòrica, basant-se en les racions diàries de cada grup d'aliments i de les activitats diàries realitzades.

5. Resoldre situacions de joc reduït d'un o més esports col·lectius, entre els quals els populars i tradicionals de la Comunitat Valenciana, aplicant els coneixements tècnics, tàctics i reglamentaris adquirits.

6. Realitzar balls, incloent-hi les danses tradicionals de la Comunitat Valenciana, per parelles o en grup, amb respecte i desinhibició.

7. Completar una activitat d'orientació, respectant les normes de seguretat, preferentment al medi natural de l'entorn i de la Comunitat Valenciana, amb l'ajuda d'un mapa.

8. Usar les tecnologies de la informació i la comunicació de forma cooperativa i amb sentit crític per a obtenir informació relacionada amb l'Educació física i per a establir intercanvi d'opinions amb l'alumnat d'altres centres docents.

Quart curs Continguts

Bloc 1. Condició física i salut

– El calfament específic. Efectes.
– Capacitats físiques relacionades amb la salut: força, resistència, velocitat i flexibilitat. Concepte. Manifestacions bàsiques. Tipus d'exercicis.

– La postura corporal en les activitats quotidianes. Anàlisi dels mals hàbits i manera de corregir-los.

– Efectes del treball de força sobre l'estat de salut.

– Els espais per a la pràctica de l'activitat física: l'entorn i la Comunitat Valenciana. Espais, equipaments i instal·lacions.

– Nocions bàsiques sobre els principals sistemes de millora de les capacitats físiques.

– Preparació i posada en pràctica de calfaments, amb anàlisi prèvia de l'activitat física que es realitza.

– Condicionament de la força, resistència, velocitat i flexibilitat. Elaboració d'un repertori d'exercicis de força, resistència, velocitat i flexibilitat.

– Preparació i posada en pràctica d'un pla de treball de la resistència i la flexibilitat.

– Investigació dels espais, els equipaments i les instal·lacions de l'entorn.

– Planificació, realització i control d'un programa d'entrenament autogen personal.

– Determinació del nivell de condició física respecte a un entorn de referència en les diferents capacitats per mitjà del coneixement i la utilització de proves de test.

– Presa de consciència de la importància d'evitar actituds posturals inadequades.

– Presa de consciència del propi nivell de condició física a fi d'establir les pròpies necessitats i possibilitats de desenvolupament.

– Vigilància dels riscos que té l'activitat física, prevenció i seguretat.

– Valoració de les activitats de benestar per al descans adequat del cos i de la ment, l'estat saludable del cos i l'alliberament de tensions.

– Ús de les tecnologies de la informació i la comunicació per a obtenir informació sobre la salut i la condició física.

Bloc 2. Jocs i esports. Qualitats motrius personals

– Els esports dins de la societat actual: aspectes sociològics, culturals i econòmics.

– El joc i l'esport en el temps d'oci.

– La competició dins de la pràctica esportiva: el valor recreatiu afegit.

– Realització d'activitats encaminades a l'aprenentatge i al perfeccionament de l'esport individual, d'adversari o col·lectiu.

de las actividades y ejercicios en función de los métodos de entrenamiento propios de cada capacidad.

3. Realizar ejercicios de acondicionamiento físico atendiendo a criterios de higiene postural como estrategia para la prevención de lesiones.

4. Reflexionar sobre la importancia que tiene para la salud una alimentación equilibrada a partir del cálculo de la ingesta y el gasto calórico, en base a las raciones diarias de cada grupo de alimentos y de las actividades diarias realizadas.

5. Resolver situaciones de juego reducido de uno o varios deportes colectivos, entre ellos, los populares y tradicionales de la Comunitat Valenciana, aplicando los conocimientos técnicos, tácticos y reglamentarios adquiridos.

6. Realizar bailes, incluyendo las danzas tradicionales de la Comunitat Valenciana, por parejas o en grupo, con respeto y desinhibición.

7. Completar una actividad de orientación, respetando las normas de seguridad, preferentemente en el medio natural del entorno y de la Comunitat Valenciana, con la ayuda de un mapa.

8. Usar las tecnologías de la información y la comunicación de forma cooperativa y con sentido crítico para obtener información relacionada con la Educación física y para establecer intercambio de opiniones con el alumnado de otros centros docentes.

Cuarto curso Contenidos

Bloque 1. Condición física y salud

– El calentamiento específico. Efectos.
– Capacidades físicas relacionadas con la salud: fuerza, resistencia, velocidad y flexibilidad. Concepto. Manifestaciones básicas. Tipo de ejercicios.

– La postura corporal en las actividades cotidianas. Análisis de los malos hábitos y manera de corregirlos.

– Efectos del trabajo de fuerza sobre el estado de salud.

– Los espacios para la práctica de la actividad física: el entorno y la Comunitat Valenciana. Espacios, equipamientos e instalaciones.

– Nociones básicas sobre los principales sistemas de mejora de las capacidades físicas.

– Preparación y puesta en práctica de calentamientos, previo análisis de la actividad física que se realiza.

– Acondicionamiento de la fuerza, resistencia, velocidad y flexibilidad. Elaboración de un repertorio de ejercicios de fuerza, resistencia, velocidad y flexibilidad.

– Preparación y puesta en práctica de un plan de trabajo de la resistencia y la flexibilidad.

– Investigación de los espacios, los equipamientos y las instalaciones del entorno.

– Planificación, realización y control de un programa de entrenamiento autógeno personal.

– Determinación del nivel de condición física con respecto a un entorno de referencia en las diferentes capacidades mediante el conocimiento y la utilización de pruebas de test.

– Toma de conciencia de la importancia de evitar actitudes posturales inadecuadas.

– Toma de conciencia del propio nivel de condición física con el fin de establecer las propias necesidades y posibilidades de desarrollo.

– Vigilancia en torno a los riesgos que tiene la actividad física, prevención y seguridad.

– Valoración de las actividades de bienestar para el descanso adecuado del cuerpo y de la mente, el estado saludable del cuerpo y la liberación de tensiones.

– Uso de las tecnologías de la información y la comunicación para obtener información sobre la salud y la condición física.

Bloque 2. Juegos y deportes. Cualidades motrices personales

– Los deportes dentro de la sociedad actual: aspectos sociológicos, culturales y económicos.

– El juego y el deporte en el tiempo de ocio.

– La competición dentro de la práctica deportiva: el valor recreativo añadido.

– Realización de actividades encaminadas al aprendizaje y al perfeccionamiento del deporte individual, de adversario o colectivo.

- Planificació de propostes d'activitats aplicables als esports que es practiquen, i portar-les a la pràctica de manera autònoma.
- Pràctica d'activitats individuals i col·lectives d'oci i recreació.

- Planificació i organització de campionats esportius.
- Realització d'un treball crític sobre el tractament mediàtic de les diferents modalitats esportives, gènere i l'esport o altres temes d'interès sociològic.

- Resolució de conflictes en situacions reals de joc per mitjà de tècniques de relaxació i de dinàmica de grup.

- Cooperació i acceptació de les funcions atribuïdes dins d'una tasca d'equip.

- Valoració del joc i l'esport com a mitjans d'aprenentatge i desenvolupament de qualitats físiques, psicomotrius i socioafectives.

- Apreciació de les repercussions que la pràctica habitual d'activitats físiques i esportives tenen sobre la salut i qualitat de vida.

- Interès per la procedència del material esportiu utilitzat en el marc del comerç just.

- Coneixement i pràctica de les diferents modalitats de pilota valenciana, amb especial atenció a les modalitats més complexes de realització dins de les pràctiques d'esports populars i tradicionals de la Comunitat Valenciana, com un mitjà de gaudi i conservació del patrimoni cultural de la nostra Comunitat.

Bloc 3. Expressió corporal

- Directrius que han de seguir-se per a l'elaboració de dissenys coreogràfics.

- Pràctica d'activitats rítmiques amb una base musical.

- Creació d'una composició coreogràfica col·lectiva amb el suport d'una estructura musical, incloent-hi els diversos elements: espai, temps, intensitat.

- Pràctica de mètodes de millora de la relaxació no treballats en el curs anterior.

- Participació en el treball en grup.

Bloc 4. Activitats en el medi natural

- Aspectes generals que han de considerar-se en l'organització d'activitats en el medi natural.

- Relació entre l'activitat física, la salut i el medi natural.

- La seguretat com a premissa en la pràctica d'activitats en el medi natural: materials i elements tècnics.

- Perfeccionament i aplicació de les tècniques d'orientació. Localització de controls seguint la simbologia internacional.

- Utilització correcta dels materials i dels elements tècnics en activitats d'oci i recreació en el medi natural.

- Presa de consciència de l'impacte que tenen algunes activitats físiques i esportives sobre el medi natural.

- Valoració de la seguretat fonamentada en el coneixement de les contingències i els protocols de rescat, així com en la bona condició física.

Criteris d'avaluació

1. Planificar i posar en pràctica calfaments autònoms respectant pautes bàsiques per a la seua elaboració i atenent les característiques de l'activitat física que es realitzarà.

2. Analitzar els efectes beneficiosos i de prevenció que el treball regular de resistència aeròbica, de flexibilitat i de força resistència comporten per a l'estat de salut.

3. Dissenyar i dur a terme un pla de treball d'una qualitat física relacionada amb la salut, incrementant el propi nivell inicial, a partir del coneixement de sistemes i mètodes d'entrenament.

4. Resoldre supòsits pràctics sobre les lesions que es poden produir en la vida quotidiana, en la pràctica d'activitat física i en l'esport, aplicant unes primeres atencions.

5. Manifestar una actitud crítica davant de les pràctiques i valoracions que es fan de l'esport i del cos a través dels diferents mitjans de comunicació.

6. Resoldre situacions en diferents jocs i esports, especialment de les modalitats més complexes de la pilota valenciana, aplicant els coneixements tècnics, tàctics i reglamentaris adquirits.

7. Participar en l'organització i posada en pràctica de tornejos en els quals es practicaran esports i activitats físiques realitzades al llarg

- Planificació de propostes de activitats aplicables a los deportes que se practican, y llevarlas a la práctica de manera autónoma.

- Práctica de actividades individuales y colectivas de ocio y recreación.

- Planificación y organización de campeonatos deportivos.

- Realización de un trabajo crítico sobre el tratamiento mediático de las diferentes modalidades deportivas, género y el deporte u otros temas de interés sociológico.

- Resolución de conflictos en situaciones reales de juego mediante técnicas de relajación y de dinámica de grupo.

- Cooperación y aceptación de las funciones atribuidas dentro de una tarea de equipo.

- Valoración del juego y el deporte como medios de aprendizaje y desarrollo de cualidades físicas, psicomotrices y socioafectivas.

- Apreciación de las repercusiones que la práctica habitual de actividades físicas-deportivas tienen sobre la salud y calidad de vida.

- Interés por la procedencia del material deportivo utilizado en el marco del comercio justo.

- Conocimiento y práctica de las diferentes modalidades de Pelota Valenciana, con especial atención a las modalidades más complejas de realización dentro de las prácticas de deportes populares y tradicionales de la Comunitat Valenciana, como un medio de disfrute y conservación del patrimonio cultural de nuestra Comunitat.

Bloque 3. Expresión corporal

- Directrices que tienen que seguirse para la elaboración de diseños coreográficos.

- Práctica de actividades rítmicas con una base musical.

- Creación de una composición coreográfica colectiva con el apoyo de una estructura musical, incluyendo los diferentes elementos: espacio, tiempo, intensidad.

- Práctica de métodos de mejora de la relajación no trabajados en el curso anterior.

- Participación en el trabajo en grupo.

Bloque 4. Actividades en el medio natural

- Aspectos generales que tienen que considerarse en la organización de actividades en el medio natural.

- Relación entre la actividad física, la salud y el medio natural.

- La seguridad como premisa en la práctica de actividades en el medio natural: materiales y elementos técnicos.

- Perfeccionamiento y aplicación de las técnicas de orientación. Localización de controles siguiendo la simbología internacional.

- Utilización correcta de los materiales y de los elementos técnicos en actividades de ocio y recreación en el medio natural.

- Toma de conciencia del impacto que tienen algunas actividades físicas-deportivas sobre el medio natural.

- Valoración de la seguridad fundamentada en el conocimiento de las contingencias y los protocolos de rescate, así como en la buena condición física.

Criterios de evaluación

1. Planificar y poner en práctica calentamientos autònoms respetando pautas básicas para su elaboración y atendiendo a las características de la actividad física que se realizará.

2. Analizar los efectos beneficiosos y de prevención que el trabajo regular de resistencia aeròbica, de flexibilidad y de fuerza resistencia suponen para el estado de salud.

3. Diseñar y llevar a cabo un plan de trabajo de una cualidad física relacionada con la salud, incrementando el propio nivel inicial, a partir del conocimiento de sistemas y métodos de entrenamiento.

4. Resolver supuestos pràctics sobre las lesiones que se pueden producir en la vida cotidiana, en la pràctica de actividad física y en el deporte, aplicando unas primeras atenciones.

5. Manifestar una actitud crítica ante las pràcticas y valoraciones que se hacen del deporte y del cuerpo a través de los diferentes medios de comunicación.

6. Resolver situaciones en diferentes juegos y deportes, especialmente de las modalidades más complejas de la Pelota Valenciana, aplicando los conocimientos tècnics, tàctics y reglamentaris adquiridos.

7. Participar en la organización y puesta en pràctica de torneos en los que se practicarán deportes y actividades físicas realizadas a

de l'etapa, incloent-hi els jocs i esports populars de la Comunitat Valenciana.

8. Participar de manera desinhibida i constructiva en la creació i realització d'activitats expressives col·lectives amb suport musical.

9. Utilitzar els tipus de respiració i les tècniques i mètodes de relaxació com a mitjà per a la reducció de desequilibris i l'alleugeriment de tensions produïdes en la vida quotidiana.

10. Usar les tecnologies de la informació i la comunicació de forma cooperativa i amb sentit crític per a obtenir informació relacionada amb l'Educació física i per a establir intercanvi d'opinions amb l'alumnat d'altres centres docents.

Educació per a la ciutadania

L'Educació per a la ciutadania en l'Ensenyança Secundària Obligatoria continua la tasca començada per la seua homònima en Primària. S'organitza a través de dos matèries: l'Educació per a la ciutadania i els drets humans que s'impartirà en 2n de l'ESO, i l'Educació ètico-cívica, que s'impartirà en 4t de l'ESO.

La democràcia liberal és una forma d'organització política que s'ha decantat a través d'un llarg i convuls procés històric. S'ha mostrat al mateix temps forta i persuasiva davant dels totalitarismes que han intentat derrotar-la, perquè ha sabut incorporar en el seu si pobles i cultures molt diferents d'aquells en què va tindre el seu origen. La seua capacitat d'adaptació a situacions històriques diverses testimonia la seua fortaleza. Les democràcies s'han estés per tot el món i, amb estes, el poder de les ciutadanes i ciutadans per a decidir el seu propi futur.

No obstant això, el pluralisme polític i ideològic característic de les democràcies liberals, un dels seus trets fonamentals, no pot menyscabar un consens valoratiu bàsic que garantisca el compromís ciutadà amb el seu sistema de govern. Sense este compromís, cap règim pot subsistir a llarg termini. Eixa tasca és especialment complexa en un règim democràtic, en el qual és molt difícil de traçar la frontera entre els valors majoritaris en una societat, els dependents de les majories de govern de torn i els constitutius de la pròpia forma de govern.

Per això, les lleis només poden imposar com a mínims allò que els ciutadans s'han donat a través del procés constituent que legítima el model polític espanyol actual: la Constitució Espanyola de 1978. Els referents ineludibles d'una educació cívica per a tots els espanyols són les institucions que hi apareixen, els valors que s'hi defenen, així com els processos de transformació institucional i política que esta acull.

No obstant això, una Educació per a la ciutadania no residix exclusivament a conèixer l'ordenament polític i jurídic de la nostra nació, tot i ser coneixement imprescindible, sinó que ha d'anar més enllà i aprofundir en els trets fonamentals característics de les societats democràtiques: els drets individuals que han de respectar-se per les majories contingentment en el poder, la divisió de poders, que actua com a contrapès contra la possible temptació de despotisme per qualsevol d'estos i les eleccions lliures, on les ciutadanes i ciutadans poden organitzar-se políticament tant per a ser triats com per a triar aquells que creguen que representen millor els seus interessos i aspiracions. És ineludible, també, conèixer les tradicions filosòfiques sobre les quals s'assenta. Algunes institucions canvien i, no obstant això, no pot desaparèixer la discussió racional com a forma de dirimir els conflictes polítics en una societat d'hòmens lliures. I cap disciplina ha contribuït tant a això com la Filosofia.

El vigor de la societat democràtica depén de les seues ciutadanes i ciutadans. És un producte complex de molts elements. Les institucions socials intermèdies són fonamentals. Mitjans de comunicació, sindicats, esglésies, associacions empresarials i ciutadanes, totes poden col·laborar tant com a canalitzadores de les iniciatives ciutadanes com a impulsors d'estes. Però això no és prou, és necessari que els individus no posen els seus interessos particulars per damunt de les conviccions democràtiques, per molt legítims que estos interessos puguen ser. Ací és on l'educació juga un paper imprescindible.

Des de fa dècades, les professores i professors contribuïxen activament a educar en democràcia el nostre alumnat. Els valors de la igual-

lo largo de la etapa, incluyendo los juegos y deportes populares de la Comunitat Valenciana.

8. Participar de forma desinhibida i constructiva en la creació i realització de activitats expressives col·lectives amb soporte musical.

9. Utilizar los tipos de respiración y las técnicas y métodos de relajación como medio para la reducción de desequilibrios y el alivio de tensiones producidas en la vida cotidiana.

10. Usar las tecnologías de la información y la comunicación de forma cooperativa y con sentido crítico para obtener información relacionada con la Educación física y para establecer intercambio de opiniones con el alumnado de otros centros docentes.

Educación para la ciudadanía

La Educación para la ciudadanía en la Enseñanza Secundaria Obligatoria continúa la labor comenzada por su homónima en Primaria. Se organiza a través de dos materias: la Educación para la ciudadanía y los derechos humanos que se impartirá en 2º de la ESO, y la Educación ético-cívica, que se impartirá en 4º de la ESO.

La democracia liberal es una forma de organización política que se ha decantado a través de un largo y convulso proceso histórico. Se ha mostrado a la vez fuerte y persuasiva ante los totalitarismos que han intentado derrotarla, pues ha sabido incorporar en su seno a pueblos y culturas muy diferentes de aquellos en los que tuvo su origen. Su capacidad de adaptación a situaciones históricas diversas testimonia su fortaleza. Las democracias se han extendido por todo el mundo y, con ellas, el poder de las ciudadanas y ciudadanos para decidir su propio futuro.

Sin embargo, el pluralismo político e ideológico característico de las democracias liberales, uno de sus rasgos fundamentales, no puede menoscabar un consenso valorativo básico que garantice el compromiso ciudadano con su sistema de gobierno. Sin tal compromiso, ningún régimen puede subsistir a largo plazo. Esa tarea es especialmente compleja en un régimen democrático, en el que es muy difícil de trazar la frontera entre los valores mayoritarios en una sociedad, los dependientes de las mayorías de gobierno de turno y los constitutivos de la propia forma de gobierno.

Por ello, las leyes sólo pueden imponer como mínimos aquellos que los ciudadanos se han dado a través del proceso constituyente que legítima el modelo político español actual: la Constitución Española de 1978. Los referentes ineludibles de una educación cívica para todos los españoles son las instituciones que allí aparecen, los valores que en ella se defienden, así como los procesos de transformación institucional y política que ella misma acoge.

Sin embargo, una Educación para la ciudadanía no reside exclusivamente en conocer el ordenamiento político y jurídico de nuestra nación, con ser este conocimiento imprescindible, sino que debe ir más allá y profundizar en los rasgos fundamentales característicos de las sociedades democráticas: los derechos individuales que deben respetarse por las mayorías contingentemente en el poder, la división de poderes, que actúa como contrapeso contra la posible tentación de despotismo por cualquiera de ellos y las elecciones libres, donde las ciudadanas y ciudadanos pueden organizarse políticamente tanto para ser elegidos como para elegir a quienes crean que mejor representan sus intereses y aspiraciones. Es ineludible, también conocer las tradiciones filosóficas sobre las que se asienta. Algunas instituciones cambian, sin embargo, no puede desaparecer la discusión racional como forma de dirimir los conflictos políticos en una sociedad de hombres libres. Y ninguna disciplina ha contribuido tanto a ello como la Filosofía.

El vigor de la sociedad democrática depende de sus ciudadanas y ciudadanos. Es un producto complejo de muchos elementos. Las instituciones sociales intermedias son fundamentales. Medios de comunicación, sindicatos, iglesias, asociaciones empresariales y ciudadanas, todas ellas pueden colaborar tanto como canalizadoras de las iniciativas ciudadanas como impulsoras de éstas. Pero ello no es suficiente, es necesario que los individuos mismos no pongan sus intereses particulares por encima de las convicciones democráticas, por muy legítimos que tales intereses puedan ser. Aquí es donde la educación juega un papel imprescindible.

Desde hace décadas, las profesoras y profesores contribuyen activamente a educar en democracia a nuestras alumnas y alumnos. Los

tat, del respecte a la diferència i la llibertat individual es viuen diàriament en totes les aules d'Espanya. Però és important que l'alumnat dedica unes hores a reflexionar sobre tot això.

Es tracta que, a través dels diferents objectius proposats i dels continguts que es desenrotllen per aconseguir-los, l'alumnat aprengua a exposar les seues opinions i juís amb arguments raonats i amb capacitat per a acceptar les opinions dels altres. Això només pot aconseguir-se per mitjà de la pràctica efectiva del diàleg, que es mostrarà com la millor estratègia per a abordar els conflictes de forma no violenta.

L'alumnat haurà d'aprendre que les opinions poden canviar en el procés de diàleg i d'informació. Una ciutadana o ciutadà democràtic no és només qui millor argumenta, qui més disposat està a canviar de posició, sempre que els arguments dels altres i la informació disponible així li ho exigisca. Per a això, la preparació i la realització de debats sobre aspectes rellevants de la realitat pot ser una magnífica estratègia de treball en l'aula, a més de l'anàlisi comparativa i l'avaluació crítica de la informació a què tenen accés sobre un mateix fet o qüestió d'actualitat.

L'Educació èticocívica de 4t d'ESO es concep com a una reflexió més filosòfica sobre els valors, institucions i reptes de la democràcia liberal a Espanya i al món. Una ètica cívica no ha de derivar en un nihilisme o en un relativisme que dissolga tots els valors. Els valors del respecte a l'altre i del reconeixement de la diferència no equivalen a l'acceptació acrítica de tota idea o pràctica que siga contrària als drets humans. La seua defensa és una tasca quotidiana de totes i tots, en l'àmbit privat i immediat i en l'espai públic.

A més, adoptar la perspectiva de la filosofia moral ajuda de manera específica a situar els problemes èticopolítics i èticojurídics en un nivell d'universalitat i d'abstracció racional, la qual cosa permet desenrotllar en l'alumnat la capacitat crítica i argumentativa d'una manera eminent, i evitar així qualsevol forma d'adoctrinament. En este sentit resulta imprescindible proporcionar a l'alumnat una fonamentació filosòfica de l'especificitat moral dels sers humans i el coneixement d'alguns conceptes claus de la moralitat humana (llibertat, autonomia, valor, norma, dret, deure, etc.) i, junt amb això, una breu introducció a les principals teories ètiques del món occidental.

Contribució de la matèria a l'adquisició de les competències bàsiques

L'Educació per a la ciutadania i els drets humans i l'Educació èticocívica es relacionen directament amb la competència social i ciutadana; però, a més, contribuïxen a desplegar alguns aspectes destacats d'altres competències bàsiques.

En relació amb la competència social i ciutadana, s'afronta l'àmbit personal i públic implícit en esta: propicia l'adquisició d'habilitats i virtuts cíviques per a viure en societat i per a exercir la ciutadania democràtica. Contribuïx a reforçar l'autonomia, l'autoestima i la identitat personal; afavorix el desenrotllament d'habilitats que permeten participar, prendre decisions, triar la forma adequada de comportar-se en determinades situacions i responsabilitzar-se de les decisions adoptades i de les conseqüències s'en deriven, i ajuda a millorar les relacions interpersonals en formar l'alumnat perquè prenga consciència dels seus pensaments, valors, sentiments i accions.

Es desplega també la competència a partir de l'adquisició del coneixement dels fonaments i els modes d'organització dels estats i de les societats democràtiques i d'altres continguts específics, com l'evolució històrica dels drets humans i la forma en què es concreten i es respecten o es vulneren en el món actual, particularment, en casos de conflicte.

Es contribuïx directament a la dimensió ètica de la competència social i ciutadana afavorint que l'alumnat reconega els valors de caràcter moral i, al mateix temps, pugua avaluar-los i comportar-se coherentment amb estos quan es pren una decisió o s'afronta un conflicte. Els valors universals i els drets i els deures continguts en la Declaració Universal dels Drets Humans i en la Constitució Espanyola constituïxen el referent ètic comú, així com els continguts en l'Estatut d'Au-

valores de la igualdad, del respeto a la diferencia y la libertad individual se viven diariamente en todas las aulas de España. Pero es importante que las alumnas y los alumnos dediquen unas horas a reflexionar sobre todo ello.

Se trata de que, a través de los diferentes objetivos propuestos y de los contenidos que se desarrollen para alcanzarlos, las alumnas y los alumnos aprendan a exponer sus opiniones y juicios con argumentos razonados y capacidad para aceptar las opiniones de los otros. Ello sólo puede lograrse mediante la práctica efectiva del diálogo, que se mostrará como la mejor estrategia para abordar los conflictos de forma no violenta.

El alumnado deberá aprender que las opiniones pueden cambiar en el proceso de diálogo y de información. Una ciudadana o ciudadano democrático no es sólo el que mejor argumenta, sino el que más dispuesto está a cambiar de posición siempre que los argumentos de los demás y la información disponible así se lo exige. Para ello, la preparación y realización de debates sobre aspectos relevantes de la realidad puede ser una magnífica estrategia de trabajo en el aula, además del análisis comparativo y evaluación crítica de la información a la que tienen acceso sobre un mismo hecho o cuestión de actualidad.

La Educación ético-cívica de 4º de ESO se concibe como una reflexión más filosófica sobre los valores, instituciones y retos de la democracia liberal en España y el mundo. Una ética cívica no debe derivar en un nihilismo o en un relativismo que disuelva todos los valores. Los valores del respeto al otro y del reconocimiento de la diferencia no equivalen a la aceptación acrítica de toda idea o práctica que sea contraria a los derechos humanos. Su defensa es una tarea cotidiana de todas y todos, en el ámbito privado e inmediato y en el espacio público.

Además, adoptar la perspectiva de la filosofía moral ayuda de modo específico a situar los problemas ético-políticos y ético-jurídicos en un nivel de universalidad y de abstracción racional, lo que permite desarrollar en las alumnas y alumnos la capacidad crítica y argumentativa de un modo eminente, y evitar así cualquier forma de adoctrinamiento. En este sentido resulta imprescindible proporcionar a las alumnas y alumnos una fundamentación filosófica de la especificidad moral de los seres humanos y el conocimiento de algunos conceptos claves de la moralidad humana (libertad, autonomía, valor, norma, derecho, deber, etc.) y junto a ello una breve introducción a las principales teorías éticas del mundo occidental.

Contribución de la materia a la adquisición de las competencias básicas

La Educación para la ciudadanía y los derechos humanos y la Educación ético-cívica se relacionan directamente con la competencia social y ciudadana; pero, además, contribuyen a desarrollar algunos aspectos destacados de otras competencias básicas.

En relación con la competencia social y ciudadana, se afronta el ámbito personal y público implícito en ella: propicia la adquisición de habilidades y virtudes cívicas para vivir en sociedad y para ejercer la ciudadanía democrática. Contribuye a reforzar la autonomía, la autoestima y la identidad personal; favorece el desarrollo de habilidades que permiten participar, tomar decisiones, elegir la forma adecuada de comportarse en determinadas situaciones y responsabilizarse de las decisiones adoptadas y de las consecuencias derivadas de las mismas, y ayuda a mejorar las relaciones interpersonales al formar al alumnado para que tome conciencia de los propios pensamientos, valores, sentimientos y acciones.

Se desarrolla también la competencia a partir de la adquisición del conocimiento de los fundamentos y los modos de organización de los estados y de las sociedades democráticas y de otros contenidos específicos, como la evolución histórica de los derechos humanos y la forma en que se concreten y se respetan o se vulneran en el mundo actual, particularmente, en casos de conflicto.

Se contribuye directamente a la dimensión ética de la competencia social y ciudadana favoreciendo que las alumnas y alumnos reconozcan los valores de carácter moral y, a la vez, puedan evaluarlos y comportarse coherentemente con ellos al tomar una decisión o al afrontar un conflicto. Los valores universales y los derechos y deberes contenidos en la Declaración Universal de los Derechos Humanos y en la Constitución Española constituyen el referente ético común, así como

tonomia constituïxen el referent específic per a les valencianes i els valencians.

La inclusió, com continguts específics de la matèria, dels relacionats amb el coneixement de la pluralitat social, així com del caràcter de la globalització i de les seues implicacions per als ciutadans, facilitarà a l'alumnat instruments per a construir, acceptar i practicar normes de convivència d'acord amb els valors democràtics, exercitar els drets i les llibertats, assumir les responsabilitats i els deures cívics i, en definitiva, participar activament i plenament en la vida cívica.

L'Educació per a la ciutadania contribuïx a desplegar la competència d'aprendre a aprendre fomentant la consciència de les pròpies capacitats. Així mateix, l'estímul de les virtuts i habilitats socials, l'impuls del treball en equip, la participació i l'ús sistemàtic de l'argumentació, la síntesi de les idees pròpies i alienes, la confrontació ordenada i crítica de coneixement, informació i opinió afavorixen també els aprenentatges posteriors.

Des dels procediments de la matèria s'afavorix la competència bàsica autonomia i iniciativa personal perquè es desenrotllen iniciatives de planificació, presa de decisions, participació i assumpció de responsabilitats. El currículum atén especialment l'argumentació, la construcció d'un pensament propi, l'estudi de casos que suposen una presa de postura sobre un problema i les possibles solucions. El plantejament de dilemes morals, propi de l'Educació èticocívica de quart curs, contribuïx al fet que l'alumnat construïska un juí ètic propi basat en els valors i pràctiques democràtiques.

L'ús sistemàtic del debat aporta a la competència en comunicació lingüística, doncs, exigix exercitar-se en l'escolta, l'exposició i l'argumentació. D'altra banda, la comunicació de sentiments, idees i opinions, imprescindibles per a aconseguir els objectius d'estes matèries, en l'utilitzar tant el llenguatge verbal com l'escrit, la valoració crítica dels missatges explícits i implícits en fonts diverses també ajuden a l'adquisició d'esta competència. Així mateix afavorixen l'enriquiment del vocabulari, el coneixement i l'ús de termes i conceptes propis de l'anàlisi del social.

Educació per a la ciutadania i els drets humans

Objectius

L'ensenyança de l'Educació per a la ciutadania i els drets humans en esta etapa tindrà com a objectiu el desenrotllament de les capacitats següents:

1. Reconéixer la condició humana en la seua dimensió individual i social.
 2. Reconéixer la relació existent entre la llibertat i la responsabilitat individuals.
 3. Conèixer i valorar la igualtat essencial dels sers humans.
 4. Desenrotllar i expressar les actituds necessàries per a crear un bon clima de convivència en l'escola, en la família i amb els amics.
 5. Conèixer la Declaració Universal dels Drets Humans, la seua història, els problemes a què s'enfronta la seua implantació i el seu valor com a projecte moral.
 6. Reconéixer els drets de les dones, valorar la diferència de sexes i la igualtat de drets entre ells i rebutjar els estereotips i prejudis que suposen discriminació.
 7. Conèixer i apreciar els principis que fonamenten els sistemes democràtics, les institucions i el funcionament de la Generalitat, de l'Estat espanyol i de la Unió Europea.
 8. Conèixer i valorar la Constitució Espanyola i l'Estatut d'Autonomia de la Comunitat Valenciana, i identificar els valors que els fonamenten.
 9. Valorar la importància de la participació en la vida política i social.
 10. Assumir el principi de correlació entre deures i drets i reconèixer les virtuts cíviques.
 11. Promoure el coneixement i la valoració de les principals normes de circulació.
 12. Valorar la seguretat viària.
- Segon curs
Continguts

los contenidos en el Estatut d'Autonomia constituyen el referente específico para las valencianas y los valencianos.

La inclusión, como contenidos específicos de la materia, de los relacionados con el conocimiento de la pluralidad social, así como del carácter de la globalización y de sus implicaciones para las y los ciudadanos, facilitará a las alumnas y alumnos instrumentos para construir, aceptar y practicar normas de convivencia acordes con los valores democráticos, ejercitar los derechos y libertades, asumir las responsabilidades y deberes cívicos y, en definitiva, participar activa y plenamente en la vida cívica.

La Educación para la ciudadanía contribuye a desarrollar la competencia de aprender a aprender fomentando la conciencia de las propias capacidades. Asimismo, el estímulo de las virtudes y habilidades sociales, el impulso del trabajo en equipo, la participación y el uso sistemático de la argumentación, la síntesis de las ideas propias y ajenas, la confrontación ordenada y crítica de conocimiento, información y opinión favorecen también los aprendizajes posteriores.

Desde los procedimientos de la materia se favorece la competencia básica autonomía e iniciativa personal porque se desarrollan iniciativas de planificación, toma de decisiones, participación y asunción de responsabilidades. El currículo atiende especialmente a la argumentación, la construcción de un pensamiento propio, el estudio de casos que supongan una toma de postura sobre un problema y las posibles soluciones. El planteamiento de dilemas morales, propio de la Educación ético-cívica de cuarto curso, contribuye a que las alumnas y alumnos construyan un juicio ético propio basado en los valores y prácticas democráticas.

El uso sistemático del debate aporta a la competencia en comunicación lingüística, porque exige ejercitarse en la escucha, la exposición y la argumentación. Por otra parte, la comunicación de sentimientos, ideas y opiniones, imprescindibles para lograr los objetivos de estas materias, al utilizar tanto el lenguaje verbal como el escrito, la valoración crítica de los mensajes explícitos e implícitos en fuentes diversas también ayudan a la adquisición de dicha competencia. Asimismo favorecen el enriquecimiento del vocabulario, el conocimiento y el uso de términos y conceptos propios del análisis de lo social.

Educación para la ciudadanía y los derechos humanos

Objetivos

La enseñanza de la Educación para la ciudadanía y los derechos humanos en esta etapa tendrá como objetivo el desarrollo de las siguientes capacidades:

1. Reconocer la condición humana en su dimensión individual y social.
 2. Reconocer la relación existente entre la libertad y la responsabilidad individuales.
 3. Conocer y valorar la igualdad esencial de los seres humanos.
 4. Desarrollar y expresar las actitudes necesarias para crear un buen clima de convivencia en la escuela, en la familia y con los amigos.
 5. Conocer la Declaración Universal de los Derechos Humanos, su historia, los problemas a los que se enfrenta su implantación y su valor como proyecto moral.
 6. Reconocer los derechos de las mujeres, valorar la diferencia de sexos y la igualdad de derechos entre ellos y rechazar los estereotipos y prejuicios que supongan discriminación.
 7. Conocer y apreciar los principios que fundamentan los sistemas democráticos, las instituciones y el funcionamiento de la Generalitat, del Estado español y de la Unió Europea.
 8. Conocer y valorar la Constitución Española y el Estatut d'Autonomia de la Comunitat Valenciana, e identificar los valores que los fundamentan.
 9. Valorar la importancia de la participación en la vida política y social.
 10. Asumir el principio de correlación entre deberes y derechos y reconocer las virtudes cívicas.
 11. Promover el conocimiento y la valoración de las principales normas de circulación.
 12. Valorar la seguridad vial.
- Segundo curso
Contenidos

Bloc 1. Continguts comuns
– Exposició d'opinions i juís propis amb arguments raonats. El diàleg.

– Preparació i realització de debats sobre aspectes rellevants de la realitat.

– Anàlisi comparativa i avaluació crítica d'informacions proporcionades per diverses fonts sobre un mateix fet o qüestió d'actualitat. Fets i opinions.

Bloc 2. Relacions interpersonals i participació

– L'autonomia personal.

– Llibertat i responsabilitat.

– La igualtat essencial de tots els sers humans. La no-discriminació. Crítica als prejudis socials.

– Les relacions humanes. La família en el marc de la Constitució.

– La convivència en l'escola.

– La solidaritat. L'atenció a les persones dependents. L'ajuda als qui estan en situació desfavorida.

– La participació en el centre educatiu. Òrgans de participació.

– Les activitats de voluntariat.

Bloc 3. Drets i deures ciutadans

– Els drets humans i la seua història: la Declaració de 1948. Pactes i convenis internacionals. La protecció dels drets humans enfront de les seues violacions. Els tribunals internacionals.

– L'extensió dels drets humans: un repte del món actual.

– Igualtat de drets i pluralisme. Les llibertats individuals. Les opcions personals dels ciutadans.

– La conquesta dels drets de les dones i la seua situació en el món actual.

Bloc 4. Les societats democràtiques del segle XXI

– L'Estat de Dret: el seu funcionament.

– El model polític espanyol: la Constitució Espanyola i l'Estat de les Autonomies. L'Estatut d'Autonomia de la Comunitat Valenciana. La Unió Europea.

– Les societats democràtiques com a societats plurals i obertes.

– Les democràcies representatives. El Parlament. La participació dels ciutadans. Les eleccions. L'opinió pública.

– La seguretat nacional: funcions de l'exèrcit i de les forces d'ordre públic.

– La contribució dels ciutadans a través dels impostos al sosteniment dels serveis d'interés general.

– El consum. Drets i deures de les consumidores i consumidors. La publicitat i la seua influència en la societat actual.

– La protecció civil. Catàstrofes naturals i provocades.

– La circulació viària i la responsabilitat ciutadana. Accidents de circulació: causes i conseqüències.

Bloc 5. La ciutadania en un món global

– Els conflictes en el món actual: terrorisme, estats fallits, fanatisme religiós i nacionalisme exclouent. Accions individuals i col·lectives en favor de la pau, seguretat i llibertat. El paper dels organismes internacionals. Dret internacional humanitari.

– La pobresa en el món i les seues causes. La lluita contra la pobresa i l'ajuda al desenvolupament.

– Cap a un món més interdependent. La globalització com a motor del desenvolupament: l'eliminació de les traves a la comunicació, els desplaçaments i el comerç. Internet, el món en una pantalla.

Criteris d'avaluació

1. Valorar la llibertat com a projecte de construcció personal.

2. Descobrir els sentiments propis i els dels altres en les relacions interpersonals.

3. Raonar les motivacions de les conductes i eleccions tant pròpies com alienes.

4. Participar en la vida del centre i usar el diàleg per a superar els conflictes en les relacions escolars i familiars.

5. Identificar i rebutjar tota forma de discriminació. Respectar les diferències personals i mostrar autonomia de criteri.

Bloque 1. Contenidos comunes

– Exposición de opiniones y juicios propios con argumentos razonados. El diálogo.

– Preparación y realización de debates sobre aspectos relevantes de la realidad.

– Análisis comparativo y evaluación crítica de informaciones proporcionadas por diversas fuentes sobre un mismo hecho o cuestión de actualidad. Hechos y opiniones.

Bloque 2. Relaciones interpersonales y participación

– La autonomía personal.

– Libertad y responsabilidad.

– La igualdad esencial de todos los seres humanos. La no discriminación. Crítica a los prejuicios sociales.

– Las relaciones humanas. La familia en el marco de la Constitución.

– La convivencia en la escuela.

– La solidaridad. El cuidado a las personas dependientes. La ayuda a quienes están en situación desfavorecida.

– La participación en el centro educativo. Órganos de participación.

– Las actividades de voluntariado.

Bloque 3. Derechos y deberes ciudadanos

– Los derechos humanos y su historia: la Declaración de 1948. Pactos y convenios internacionales. La protección de los derechos humanos frente a sus violaciones. Los tribunales internacionales.

– La extensión de los derechos humanos: un reto del mundo actual.

– Igualdad de derechos y pluralismo. Las libertades individuales. Las opciones personales de los ciudadanos.

– La conquista de los derechos de las mujeres y su situación en el mundo actual.

Bloque 4. Las sociedades democráticas del siglo XXI

– El Estado de Derecho: su funcionamiento.

– El modelo político español: la Constitución Española y el Estado de las Autonomías. El Estatut d'Autonomia de la Comunitat Valenciana. La Unió Europea.

– Las sociedades democráticas como sociedades plurales y abiertas.

– Las democracias representativas. El Parlamento. La participación de los ciudadanos. Las elecciones. La opinión pública.

– La seguridad nacional: funciones del ejército y de las fuerzas de orden público.

– La contribución de los ciudadanos a través de los impuestos al sostenimiento de los servicios de interés general.

– El consumo. Derechos y deberes de las consumidoras y consumidores. La publicidad y su influencia en la sociedad actual.

– La protección civil. Catástrofes naturales y provocadas.

– La circulación vial y la responsabilidad ciudadana. Accidentes de circulación: causas y consecuencias.

Bloque 5. La ciudadanía en un mundo global

– Los conflictos en el mundo actual: terrorismo, estados fallidos, fanatismo religioso y nacionalismo excluyente. Acciones individuales y colectivas en favor de la paz, seguridad y libertad. El papel de los organismos internacionales. Derecho internacional humanitario.

– La pobreza en el mundo y sus causas. La lucha contra la pobreza y la ayuda al desarrollo.

– Hacia un mundo más interdependiente. La globalización como motor del desarrollo: la eliminación de las trabas a la comunicación, los desplazamientos y el comercio. Internet, el mundo en una pantalla.

Criterios de evaluación

1. Valorar la libertad como proyecto de construcción personal.

2. Descubrir los sentimientos propios y los de los demás en las relaciones interpersonales.

3. Razonar las motivaciones de las conductas y elecciones tanto propias como ajenas.

4. Participar en la vida del centro y usar el diálogo para superar los conflictos en las relaciones escolares y familiares.

5. Identificar y rechazar toda forma de discriminación. Respetar las diferencias personales y mostrar autonomía de criterio.

6. Identificar els principis bàsics de les declaracions internacionals dels drets humans i la seua evolució.

7. Distingir i rebutjar situacions de violació dels drets humans.

8. Reconèixer i rebutjar les desigualtats de fet i de dret, en particular les que afecten les dones.

9. Reconèixer els principis democràtics, les institucions fonamentals, l'organització, funcions i formes d'elecció dels òrgans de govern municipals, de la Comunitat Valenciana i de l'Estat espanyol, d'acord tot això amb la Constitució Espanyola i l'Estatut d'Autonomia de la Comunitat Valenciana.

10. Valorar la importància fonamental de la participació en la vida política.

11. Reconèixer les funcions que la Constitució assigna a les Forces Armades i als cossos de seguretat de l'Estat.

12. Conèixer les arrels de la pobresa, els diferents tipus de conflictes a què s'enfronta el món actual i els problemes que planteja la seua solució.

13. Conèixer els trets principals de la globalització i valorar la seua capacitat per a generar desenvolupament.

14. Conèixer les principals causes i conseqüències dels accidents de circulació.

15. Identificar els principals senyals i normes de circulació.

16. Distingir i valorar els conceptes de seguretat activa i passiva en els diversos àmbits de la circulació.

Educació èticocívica

Objectius

L'ensenyança de l'Educació èticocívica en esta etapa tindrà com a objectiu el desenvolupament de les capacitats següents:

1. Conèixer i comprendre els trets específics que fonamenten la moralitat humana; valorar el significat de la dignitat personal, de la llibertat, del bé i de la veritat; reflexionar sobre els principis que orienten la conducta.

2. Comprendre la gènesi dels valors i de les normes morals, plantejant el problema de la seua fonamentació, amb especial referència als valors que arregen la Declaració Universal dels Drets Humans, la Constitució Espanyola i l'Estatut d'Autonomia de la Comunitat Valenciana.

3. Conèixer les principals teories ètiques, tractant de comprendre les seues aportacions originals i les seues propostes sobre els principals problemes morals de la nostra època.

4. Identificar i analitzar els principals conflictes morals del món actual en què es manifesten tesis antropològiques i ètiques diferents.

5. Analitzar el pluralisme cultural i moral de les societats modernes, i identificar les raons en què es recolzen els distints plantejaments ètics que hi conviuen.

6. Identificar i analitzar les diferents formes d'organització política de les societats actuals, sobretot el sistema democràtic i l'Estat social de dret, valorar críticament els seus èxits, les seues deficiències i el seu horitzó ètic de busca de justícia i llibertat.

7. Adquirir una independència de criteri i judici crític, per mitjà de la reflexió racional dels problemes ètics, i valorar l'adquisició d'hàbits de conducta moral que planifiquen la pròpia vida.

Quart Curs

Continguts

Bloc 1. Continguts comuns

– Utilització del diàleg i del debat en el plantejament dels conflictes i dilemes morals, estimulando la capacitat argumentativa.

– Anàlisi comparativa i avaluació crítica d'informacions proporcionades per diverses fonts sobre un mateix fet o qüestió d'actualitat.

– Reconeixement i valoració de les violacions de drets humans i de llibertats i de les injustícies en el món contemporani.

– La llibertat i la justícia com a objectius de les nostres formes de vida.

– Participació en projectes que impliquen solidaritat dins i fora del centre.

Bloc 2. Identitat i alteritat. Educació afectivoemocional

6. Identificar los principios básicos de las declaraciones internacionales de los derechos humanos y su evolución.

7. Distinguir y rechazar situaciones de violación de los derechos humanos.

8. Reconocer y rechazar las desigualdades de hecho y de derecho, en particular las que afectan a las mujeres.

9. Reconocer los principios democráticos, las instituciones fundamentales, la organización, funciones y formas de elección de los órganos de gobierno municipales, de la Comunitat Valenciana y del Estado español, de acuerdo todo ello con la Constitución Española y el Estatut d'Autonomia de la Comunitat Valenciana.

10. Valorar la importancia fundamental de la participación en la vida política.

11. Reconocer las funciones que la Constitución asigna a las Fuerzas Armadas y a los cuerpos de seguridad del Estado.

12. Conocer las raíces de la pobreza, los diferentes tipos de conflictos a los que se enfrenta el mundo actual y los problemas que plantea su solución.

13. Conocer los rasgos principales de la globalización y valorar su capacidad para generar desarrollo.

14. Conocer las principales causas y consecuencias de los accidentes de circulación.

15. Identificar las principales señales y normas de circulación.

16. Distinguir y valorar los conceptos de seguridad activa y pasiva en los diversos ámbitos de la circulación.

Educación ético-cívica

Objetivos

La enseñanza de la Educación ético-cívica en esta etapa tendrá como objetivo el desarrollo de las siguientes capacidades:

1. Conocer y comprender los rasgos específicos que fundamentan la moralidad humana; valorar el significado de la dignidad personal, de la libertad, del bien y de la verdad; reflexionar sobre los principios que orientan la conducta.

2. Comprender la génesis de los valores y de las normas morales, planteando el problema de su fundamentación, con especial referencia a los valores que recogen la Declaración Universal de los Derechos Humanos, la Constitución Española y el Estatut d'Autonomia de la Comunitat Valenciana.

3. Conocer las principales teorías éticas, tratando de comprender sus aportaciones originales y sus propuestas sobre los principales problemas morales de nuestra época.

4. Identificar y analizar los principales conflictos morales del mundo actual en los que se manifiestan tesis antropológicas y éticas diferentes.

5. Analizar el pluralismo cultural y moral de las sociedades modernas; identificar las razones en que se apoyan los distintos planteamientos éticos que conviven en ellas.

6. Identificar y analizar las diferentes formas de organización política de las sociedades actuales, sobre todo el sistema democrático y el Estado social de derecho, valorar críticamente sus logros, sus deficiencias y su horizonte ético de búsqueda de justicia y libertad.

7. Adquirir una independencia de criterio y juicio crítico, mediante la reflexión racional de los problemas éticos, y valorar la adquisición de hábitos de conducta moral que planifican la propia vida.

Cuarto Curso

Contenidos

Bloque 1. Contenidos comunes

– Utilización del diálogo y del debate en el planteamiento de los conflictos y dilemas morales, estimulando la capacidad argumentativa.

– Análisis comparativo y evaluación crítica de informaciones proporcionadas por diversas fuentes sobre un mismo hecho o cuestión de actualidad.

– Reconocimiento y valoración de las violaciones de derechos humanos y de libertades y de las injusticias en el mundo contemporáneo.

– La libertad y la justicia como objetivos de nuestras formas de vida.

– Participación en proyectos que impliquen solidaridad dentro y fuera del centro.

Bloque 2. Identidad y alteridad. Educación afectivo-emocional

- Identitat personal, llibertat i responsabilitat.
- La persona com subjecte moral.
- La resposta ètica als interrogants del ser humà.
- La dignitat humana. El respecte a cada ser humà, amb independència de qualsevol condició o circumstància personal o social.
- La persona com a ser social. L'obertura als altres. Les relacions interpersonals. La violència com a mal moral.
- Les emocions: la seua expressió i el seu control.
- La convivència. Actituds socials i criteris morals. El reconeixement dels drets i el compliment dels deures com a condició imprescindible de la convivència.

Bloc 3. Teories ètiques

- L'ètica com a reflexió racional sobre l'acció humana. Fonamentació de la vida moral.
- Heteronomia i autonomia. Valors i normes morals.
- Trets fonamentals de les principals teories ètiques. Ètiques dels fins i ètiques del deure.
- Ètica, dret i política.

Bloc 4. Ètica i política. La democràcia. Els valors constitucionals

- L'ètica i la política. El problema dels fins i els mitjans. Violència legítima i violència il·legítima.
- El poder. L'autoritat i la seua legitimació.
- La democràcia liberal. El govern de la majoria i el respecte als drets individuals.
- Les institucions democràtiques. La separació de poders. El Parlament com a dipositari de la sobirania nacional; el govern democràtic i el seu control; el poder judicial i el Tribunal Constitucional.

- L'ordenament jurídic com a instrument de regulació de la convivència. Dret i justícia.
- Els valors superiors de la Constitució: la igualtat en dignitat i drets. Les llibertats bàsiques i el pluralisme polític. Els drets de les valencianes i dels valencians en l'Estatut d'Autonomia.

Bloc 5. Drets humans i reptes del món actual

- Els drets humans. Fonamentació ètica. Evolució, interpretacions i defensa activa dels drets humans. Les discriminacions i violacions dels drets humans en el món actual.
- La globalització. Seguretat jurídica, llibertat i economia de mercat com a motors del desenvolupament. La cooperació internacional. El desenvolupament humà sostenible.
- La democràcia en el món contemporani. L'extensió de la democràcia. Els totalitarismes del segle XX: dictadures feixistes, comunistes i fonamentalistes.

- La ciutadania global enfront de les amenaces del nacionalisme exclouent i del fanatisme religiós. Els conflictes armats i l'actuació de la comunitat internacional en defensa de la pau, llibertat i seguretat. La promoció de la pau, la llibertat i la justícia.

Bloc 6. La igualtat entre hòmens i dones

- La comuna i la mateixa dignitat de la persona, igualtat en llibertat i diversitat.
- Situacions de discriminació de les dones en el món. Causes i factors. Igualtat de drets i de fet.
- La lluita contra la discriminació i la busca de la igualtat. Prevenció de la violència contra les dones, i la seua protecció integral.

Criteris d'avaluació

1. Conèixer els trets propis de la moralitat humana i els conceptes bàsics de l'estructura moral dels sers humans, com ara la dignitat personal, el valor, la norma, el deure i la responsabilitat moral.
2. Conèixer i exposar de manera adequada les principals teories ètiques. Distingir les diferències i similituds que existixen entre elles.
3. Identificar i expressar de manera fonamentada els principals conflictes morals del món actual en què es presenten d'una manera clara posicions ètiques diferents o oposades.
4. Reconèixer els drets humans com a la principal referència ètica i identificar l'evolució dels drets cívics, polítics, econòmics, socials i culturals.

- Identidad personal, libertad y responsabilidad.
- La persona como sujeto moral.
- La respuesta ética a los interrogantes del ser humano.
- La dignidad humana. El respeto a cada ser humano, con independencia de cualquier condición o circunstancia personal o social.
- La persona como ser social. La apertura a los demás. Las relaciones interpersonales. La violencia como mal moral.
- Las emociones: su expresión y su control.
- La convivencia. Actitudes sociales y criterios morales. El reconocimiento de los derechos y el cumplimiento de los deberes como condición imprescindible de la convivencia.

Bloque 3. Teorías éticas

- La ética como reflexión racional sobre la acción humana. Fundamentación de la vida moral.
- Heteronomía y autonomía. Valores y normas morales.
- Rasgos fundamentales de las principales teorías éticas. Éticas de los fines y éticas del deber.
- Ética, derecho y política.

Bloque 4. Ética y política. La democracia. Los valores constitucionales

- La ética y la política. El problema de los fines y los medios. Violencia legítima y violencia ilegítima.
- El poder. La autoridad y su legitimación.
- La democracia liberal. El gobierno de la mayoría y el respeto a los derechos individuales.
- Las instituciones democráticas. La separación de poderes. El Parlamento como depositario de la soberanía nacional; el gobierno democrático y su control; el poder judicial y el Tribunal Constitucional.

- El ordenamiento jurídico como instrumento de regulación de la convivencia. Derecho y justicia.
- Los valores superiores de la Constitución: la igualdad en dignidad y derechos. Las libertades básicas y el pluralismo político. Los derechos de las valencianas y de los valencianos en el Estatut d'Autonomia.

Bloque 5. Derechos humanos y retos del mundo actual

- Los derechos humanos. Fundamentación ética. Evolución, interpretaciones y defensa activa de los derechos humanos. Las discriminaciones y violaciones de los derechos humanos en el mundo actual.
- La globalización. Seguridad jurídica, libertad y economía de mercado como motores del desarrollo. La cooperación internacional. El desarrollo humano sostenible.
- La democracia en el mundo contemporáneo. La extensión de la democracia. Los totalitarismos del siglo XX: dictaduras fascistas, comunistas y fundamentalistas.

- La ciudadanía global frente a las amenazas del nacionalismo excluyente y del fanatismo religioso. Los conflictos armados y la actuación de la comunidad internacional en defensa de la paz, libertad y seguridad. La promoción de la paz, la libertad y la justicia.

Bloque 6. La igualdad entre hombres y mujeres

- La común e igual dignidad de la persona, igualdad en libertad y diversidad.
- Situaciones de discriminación de las mujeres en el mundo. Causas y factores. Igualdad de derechos y de hecho.
- La lucha contra la discriminación y la búsqueda de la igualdad. Prevención de la violencia contra las mujeres, y protección integral de éstas.

Criterios de evaluación

1. Conocer los rasgos propios de la moralidad humana y los conceptos básicos de la estructura moral de los seres humanos, tales como dignidad personal, valor, norma, deber y responsabilidad moral.
2. Conocer y exponer de modo adecuado las principales teorías éticas. Distinguir las diferencias y similitudes que existen entre ellas.
3. Identificar y expresar de modo fundamentado los principales conflictos morales del mundo actual en los que se presentan de un modo claro posiciones éticas diferentes u opuestas.
4. Reconocer los derechos humanos como principal referencia ética e identificar la evolución de los derechos cívicos, políticos, económicos, sociales y culturales.

5. Conèixer i expressar de manera correcta i raonada la noció de sistema democràtic i de l'Estat social de dret com a forma d'organització política a Espanya i en el món.

6. Conèixer i expressar adequadament els principals nuclis conceptuals d'alguns sistemes ètics occidentals que més han contribuït al reconeixement de les llibertats i els drets de les persones en tot el món.

7. Analitzar les causes que provoquen els principals problemes de naturalesa social i política del món actual. Reconèixer la falta de llibertat, seguretat i justícia com a factors determinants en l'aparició de la discriminació i la pobresa.

8. Analitzar els conflictes més rellevants del món actual. Identificar les amenaces a la llibertat i a la pau (totalitarismes, fanatismes, nacionalismes agressius i excloents, etc.).

9. Analitzar el camí recorregut cap a la igualtat de drets de les dones, rebutjar tota possible discriminació i violència contra elles.

10. Utilitzar el diàleg com a mitjà adequat per a justificar les pròpies posicions ètiques i per a refutar les alienes.

Educació plàstica i visual

L'Educació plàstica i visual es fa imprescindible en l'Educació Secundària a partir de la necessitat de l'alumnat de desenvolupar les capacitats d'expressió, anàlisi, crítica, apreciació i creació d'imatges. Este desenvolupament es converteix en més necessari a mesura que augmenta la seua relació amb tot l'entorn social i cultural que l'envolta, un entorn sobresaturat d'informació visual, fins al punt de ser característic de la nostra època.

Esta matèria ha experimentat durant els últims decennis uns canvis espectaculars, no tant en la quantitat de nous continguts, com en l'evolució de noves tècniques i nous mitjans, a través dels quals es desenvolupa. L'accés al món de les imatges, les seues possibilitats de manipulació a través de mitjans informàtics cada dia més globalitzats, la facilitat en la creació de noves formes, la popularització de nous instruments per a la creació artística, com són l'ordinador, la fotografia digital, la càmera de vídeo, etc., fa que tant els objectius i els continguts, com també la metodologia de treball, siguen susceptibles de canvis continus.

És indispensable prendre consciència de la necessitat de treballar a partir de l'entorn de l'alumnat, el món quotidià d'imatges que li proporciona la naturalesa i l'activitat i creació humanes a través de la pintura, la publicitat, l'arquitectura, el disseny gràfic i industrial, l'escultura, etc., com també les imatges visuals –cada vegada més absorbents (transmeses pels diferents mitjans: Internet, cine, vídeo, fotografia i, evidentment, televisió. La referència bàsica sobre la qual treballar ha de ser que el nostre alumnat assimile tot este entorn amb una actitud reflexiva i crítica, i que siga capaç, a partir d'aquí, d'elaborar noves propostes de treball, de crear i experimentar.

Com qualsevol altre llenguatge, el llenguatge plasticovisual necessita dos nivells interrelacionats de comunicació: saber veure per a comprendre i saber fer per a expressar-se, amb la finalitat de comunicar-se, produir i crear, conèixer millor la realitat i a un mateix per a transformar-la i transformar-se. En definitiva, per a humanitzar la realitat i al mateix ser humà com a eix central d'esta.

Saber veure per a comprendre implica la necessitat d'educar en la percepció, suposa ser capaç d'avaluar la informació visual que es rep basant-se en una comprensió estètica que permeta arribar a conclusions personals d'acceptació o rebuig, segons la pròpia escala de valors i, a més, poder emocionar-se a través de la immediatesa de la percepció sensorial per a analitzar després la realitat, tant natural com social, de manera objectiva, raonada i crítica. Adquirir estos coneixements ha de servir perquè es creen mecanismes analítics que servisquen de filtre a tot allò que abans era assimilat de manera irreflexiva i inconscient. En un segon nivell, permetrà afavorir la seua sensibilitat estètica i gaudir de tot allò que li ofereix l'entorn visual i plàstic. L'objectiu per al nostre alumnat és la capacitat de gaudir de tot això, ja que ens permetrà poder estimular-lo a l'adquisició de conceptes senzills o d'altres de més complexos. Al mateix temps, la plàstica ha d'incidir en la formació de codis ètics, que preparen l'alumnat com a futurs ciutadans i ciutadanes en l'ús correcte en la comunicació audiovisual.

5. Conocer y expresar de modo correcto y razonado la noción de sistema democrático y del Estado social de derecho como forma de organización política en España y en el mundo.

6. Conocer y expresar adecuadamente los principales núcleos conceptuales de algunos sistemas éticos occidentales que más han contribuido al reconocimiento de las libertades y los derechos de las personas en todo el mundo.

7. Analizar las causas que provocan los principales problemas de naturaleza social y política del mundo actual. Reconocer la falta de libertad, seguridad y justicia como factores determinantes en la aparición de la discriminación y la pobreza.

8. Analizar los conflictos más relevantes del mundo actual. Identificar las amenazas a la libertad y a la paz (totalitarismos, fanatismos, nacionalismos agresivos y excluyentes, etc.).

9. Analizar el camino recorrido hacia la igualdad de derechos de las mujeres, rechazar toda posible discriminación y violencia contra ellas.

10. Utilizar el diálogo como medio adecuado para justificar las propias posiciones éticas y para refutar las ajenas.

Educación plástica y visual

La Educación plástica y visual se hace imprescindible en la Educación Secundaria a partir de la necesidad del alumnado de desarrollar las capacidades de expresión, análisis, crítica, apreciación y creación de imágenes. Este desarrollo se convierte en más necesario a medida que aumenta su relación con todo el entorno social y cultural que lo rodea, un entorno sobresaturado de información visual, hasta el punto de ser característico de nuestra época.

Esta materia ha experimentado durante los últimos decenios unos cambios espectaculares, no tanto en la cantidad de nuevos contenidos, como en la evolución de nuevas técnicas y nuevos medios, a través de los cuales se desarrolla. El acceso al mundo de las imágenes, sus posibilidades de manipulación a través de medios informáticos cada día mas globalizados, la facilidad en la creación de nuevas formas, la popularización de nuevos instrumentos para la creación artística, como son el ordenador, la fotografía digital, la cámara de vídeo, etc., hace que tanto los objetivos y los contenidos, como también la metodología de trabajo, sean susceptibles de cambios continuos.

Es indispensable tomar conciencia de la necesidad de trabajar a partir del entorno del alumnado, el mundo cotidiano de imágenes que le proporciona la naturaleza y la actividad y creación humanas a través de la pintura, la publicidad, la arquitectura, el diseño gráfico e industrial, la escultura, etc., como también las imágenes visuales –cada vez más absorbentes (transmitidas por los distintos medios: Internet, cine, vídeo, fotografía y, evidentemente, televisión. La referencia básica sobre la que trabajar ha de ser que nuestras alumnas y alumnos asimilen todo este entorno con una actitud reflexiva y crítica, y que sean capaces, a partir de aquí, de elaborar nuevas propuestas de trabajo, de crear y experimentar.

Como cualquier otro lenguaje, el lenguaje plástico-visual necesita de dos niveles interrelacionados de comunicación: saber ver para comprender y saber hacer para expresarse, con la finalidad de comunicarse, producir y crear, conocer mejor la realidad y a uno mismo para transformarla y transformarse. En definitiva, para humanizar la realidad y al propio ser humano como eje central de la misma.

Saber ver para comprender implica la necesidad de educar en la percepción, supone ser capaz de evaluar la información visual que se recibe basándose en una comprensión estètica que permita llegar a conclusiones personales de aceptación o rechazo según la propia escala de valores y, además, poder emocionarse a través de la inmediatez de la percepción sensorial para analizar después la realidad, tanto natural como social, de manera objetiva, razonada y crítica. Adquirir estos conocimientos ha de servir para que se creen mecanismos analítics que sirvan de filtro a todo aquello que antes era asimilado de manera irreflexiva e inconsciente. En un segundo nivel, permitirá favorecer su sensibilidad estètica y disfrutar de todo aquello que le ofrece el entorno visual y plàstic. El objetivo para nuestras alumnas y alumnos es la capacidad de disfrutar de todo esto, ya que nos permitirá poder estimularles a la adquisición de conceptos sencillos o de otros más complejos. Al mismo tiempo, la plàstica ha de incidir en la formación de códigos ètics, que preparen a la alumna y al alumno como futuro ciudadano en el uso correcto en la comunicació audiovisual.

Saber fer per a expressar-se necessita el saber anterior i pretén que l'alumnat desenrotlle una actitud d'indagació, producció i creació. Han de ser capaços de realitzar representacions objectives i subjectives per mitjà d'uns coneixements imprescindibles, tant conceptuals com procedimentals, que els permeten expressar-se i desenrotllar el propi potencial creatiu.

Totes estes consideracions generals han de relacionar-se, en la mesura que siga possible, amb el patrimoni cultural i artístic de la Comunitat Valenciana i de l'Estat espanyol, amb les manifestacions de l'art popular i de l'artesanía pròpies del nostre poble.

Durant l'Educació Primària, esta matèria s'ha treballat de forma intuïtiva i ha donat resposta a propòsits de caire explorador com ara aprendre a veure, descobrir l'entorn o expressar-se personalment. Enllaçant amb este nivell, i d'una forma progressiva, en l'Educació Secundària Obligatoria es consideren fonamentals dos tipus d'accions: les que instrumentitzen els continguts de la matèria com a llenguatge i atenen a situacions específiques de comunicació i expressió, i aquelles altres accions que dinamitzen una part del coneixement, i desenrotllen aptituds creatives, enginy, imaginació, intuïció, actituds de reflexió i d'autonomia. Resumint, l'Educació plàstica i visual, tractarà de desenrotllar unes capacitats bàsiques: observació, atenció retentiva, memòria visual, i d'adquirir coneixements fonamentals dels llenguatges visuals: punt, línia, pla, textura, composició, color, traçats geomètrics fonamentals i tècniques instrumentals.

El llenguatge visual, més universal que el verbal, és actualment crucial com a mitjà de comunicació en la nostra cultura de la imatge. Els nous sistemes de comunicació multidimensional requereixen una imaginació visual que fa imprescindible aprendre este llenguatge. Este coneixement ha de permetre assimilar l'entorn visual i plàstic amb una actitud crítica i reflexiva. L'accés amb profunditat a la realitat i la capacitat de distanciament crític respecte d'esta possibilitaran, en últim terme, interpretar i elaborar missatges de caire subjectiu i objectiu, per a distingir la realitat del que és mediàtic. L'apreciació i el gaudi dels valors estètics del patrimoni natural i cultural podran aconseguir-se des del desenrotllament ètic d'aptituds creatives, enginy, imaginació, intuïció i actituds de reflexió i autonomia.

La percepció visual i la creació d'imatges, la lectura de formes i imatges i la producció d'obres de creació, saber veure per a comprendre i saber fer per a expressar-se són les dos línies que configuren la nostra matèria. Saber veure implica dos processos: la percepció visual immediata i la comprensió conceptual o interiorització del que es percep. Mentre que saber fer implica igualment altres dos processos: la representació i l'expressió, els quals necessiten la instrumentació, la lectura, l'anàlisi, la interpretació i l'elaboració d'imatges.

Estos processos permeten sistematitzar els continguts de la matèria. Segons els tres eixos que interrelacionen: la sintaxi dels llenguatges visuals i plàstics; l'exploració, l'anàlisi i l'apreciació de l'entorn visual i plàstic i la utilització i l'anàlisi de tècniques i procediments expressius.

La sintaxi dels llenguatges visuals i plàstics fa referència bàsicament al coneixement dels elements del codi visual. Convé començar per l'estudi i la comprensió dels elements que configuren el llenguatge visual i plàstic per a arribar després a articular-lo en distintes composicions amb una finalitat expressiva o descriptiva, i a l'anàlisi estructural dels distintes missatges visuals transmesos per diferents mitjans d'expressió i de comunicació.

Quant a l'exploració, anàlisi i apreciació de l'entorn visual i plàstic, convé partir de l'exploració i anàlisi de determinats aspectes de l'entorn natural i cultural de l'alumnat. L'artesanía i la imatge personal han de ser punt de partida per a millorar gradualment la pròpia percepció de la realitat fins a arribar a una anàlisi i apreciació, de caràcter més general, dels valors emotius i funcionals de les imatges i les formes.

La utilització i l'anàlisi de tècniques i procediments expressius comencen amb l'experimentació manual amb materials, que s'unixen a procediments d'anàlisi de les distintes tècniques i els distintes materials de l'expressió plàstica i visual.

Saber hacer para expresarse necesita del saber anterior y pretende que el alumnado desarrolle una actitud de indagación, producción y creación. Han de ser capaces de realizar representaciones objetivas y subjetivas mediante unos conocimientos imprescindibles, tanto conceptuales como procedimentales, que les permitan expresarse y desarrollar el propio potencial creativo.

Todas estas consideraciones generales deben relacionarse, en la medida de lo posible, con el patrimonio cultural y artístico de la Comunitat Valenciana y del Estado español, con las manifestaciones del arte popular y de la artesanía propias de nuestro pueblo.

Durante la Educación Primaria, esta materia se ha trabajado de forma intuitiva i ha dado respuesta a propòsits de cariz explorador como aprender a ver, descubrir el entorno o expresarse personalmente. Enlazando con este nivel, y de una forma progresiva, en la Educación Secundaria Obligatoria se consideran fundamentales dos tipos de acciones: las que instrumentizan los contenidos de la materia como lenguaje y atienden a situaciones específicas de comunicación y expresión, y aquellas otras acciones que dinamizan una parte del conocimiento, y desarrollan aptitudes creativas, ingenio, imaginación, intuición, actitudes de reflexión y de autonomía. Resumiendo, la Educación plástica y visual, tratará de desarrollar unas capacidades básicas: observación, atención retentiva, memoria visual, y de adquirir conocimientos fundamentales de los lenguajes visuales: punto, línea, plano, textura, composición, color, trazados geométricos fundamentales y técnicas instrumentales.

El lenguaje visual, más universal que el verbal, es hoy crucial como medio de comunicación en nuestra cultura de la imagen. Los nuevos sistemas de comunicación multidimensional requieren de una imaginación visual que hace imprescindible aprender este lenguaje. Este conocimiento ha de permitir asimilar el entorno visual y plástico con una actitud crítica y reflexiva. El acceso con profundidad a la realidad y la capacidad de distanciamiento crítico respecto de esta posibilidad, en último término, interpretar y elaborar mensajes de cariz subjetivo y objetivo, para distinguir lo real de lo mediático. La apreciación y el disfrute de los valores estéticos del patrimonio natural y cultural podrán alcanzarse desde el desarrollo ético de aptitudes creativas, ingenio, imaginación, intuición y actitudes de reflexión y autonomía.

La percepción visual y la creación de imágenes, la lectura de formas e imágenes y la producción de obras de creación, el saber ver para comprender y el saber hacer para expresarse son las dos líneas que configuran nuestra materia. El saber ver implica dos procesos: la percepción visual inmediata y la comprensión conceptual o interiorización de aquello percibido. Mientras que el saber hacer implica igualmente otros dos procesos: la representación y la expresión, los cuales necesitan la instrumentación, la lectura, el análisis, la interpretación y la elaboración de imágenes.

Estos procesos permiten sistematizar los contenidos de la materia. Según los tres ejes que interrelacionan: la sintaxis de los lenguajes visuales y plásticos; la exploración, el análisis y la apreciación del entorno visual y plástico y la utilización y el análisis de técnicas y procedimientos expresivos.

La sintaxis de los lenguajes visuales y plásticos hace referencia básicamente al conocimiento de los elementos del código visual. Conviene empezar por el estudio y la comprensión de los elementos que configuran el lenguaje visual y plástico para llegar después a articular éste en distintas composiciones con una finalidad expresiva o descriptiva, y al análisis estructural de los distintos mensajes visuales transmitidos por diferentes medios de expresión y de comunicación.

En cuanto a la exploración, análisis y apreciación del entorno visual y plástico, conviene partir de la exploración y análisis de determinados aspectos del entorno natural y cultural del alumnado. La artesanía y la imagen personal serán punto de partida para mejorar gradualmente la propia percepción de la realidad hasta llegar a un análisis y apreciación, de carácter más general, de los valores emotivos y funcionales de las imágenes y las formas.

La utilización y el análisis de técnicas y procedimientos expresivos empezarán con la experimentación manual con materiales, que se unirá a procedimientos de análisis de las distintas técnicas y los distintos materiales de la expresión plástica y visual.

Els continguts es presenten conjuntament en conceptes, procediments i actituds, valors i normes. No obstant això, pel fet de ser una matèria procedimental, el desenvolupament i l'aprenentatge dels conceptes s'ha de dur a terme per mitjà dels procediments (instrumentació i tècniques) i dels aspectes actitudinals.

El currículum és continu al llarg de l'etapa, de tal manera que en cada curs s'han de revisar continguts del curs anterior, i s'ha d'establir al mateix temps una escala gradual de complexitat. En el primer curs, s'inicia el procés de sensibilització cap al contingut plàstic i l'acostament al significat dels missatges visuals. Es tracta que l'alumna i l'alumne comencen a diferenciar i reconèixer els elements bàsics del codi visual i adquirisca certes habilitats en l'ús dels diferents mitjans expressius o destreses del llenguatge plàstic. Durant el tercer curs, l'alumnat ha de progressar en els coneixements sobre la percepció, analitzar el seu entorn natural i cultural i sintetitzar els elements constitutius, en un procés creatiu personal. En el quart curs, les alumnes i els alumnes han d'aprofundir en els continguts dels cursos anteriors i valorar el significat estètic i cultural de les distintes manifestacions plàstiques de l'entorn.

Finalment, el desenvolupament dels continguts de la matèria, en les seues dos línies de saber veure per a comprendre i de saber fer per a expressar-se, no té com a objectiu final la formació d'artistes, ni una formació acadèmica molt especialitzada, que és l'objectiu d'estudis posteriors, però sí que ha de contribuir al desenvolupament d'aquelles capacitats de les alumnes i els alumnes que els permeten una formació professional de base dins del camp de l'expressió plàstica, i en tot el seu ventall de possibilitats: publicitat, còmic, televisió, cine, fotografia, disseny, dibuix, pintura, escultura i arquitectura.

L'Educació plàstica i visual connecta l'alumnat amb l'extens àmbit de la cultura de la imatge, l'art, els mitjans de comunicació i les tecnologies audiovisuals. El llenguatge visual i plàstic ha de constituir un mitjà de comunicació que l'alumnat ha d'utilitzar des de qualsevol matèria de treball, tant en l'escola com, posteriorment, en activitats laborals.

D'altra banda, els criteris d'avaluació estableixen els tipus i el grau d'aprenentatge que s'espera que haja aconseguit respecte a les capacitats expressades pels objectius generals d'esta matèria.

Estos criteris són, per tant, un instrument per a l'avaluació formativa, perquè ofereixen al professorat indicadors de l'evolució en els successius nivells d'aprenentatge del seu alumnat, amb la consegüent possibilitat d'aplicar mecanismes correctors sobre les insuficiències advertides.

Al mateix temps, constitueixen una pauta orientadora d'avaluació de tipus general, així com una referència bàsica per a concretar en les programacions didàctiques.

Amb tot, estos criteris són un referent fonamental de tot el procés interactiu d'ensenyança i aprenentatge. A través d'estes ferramentes es valora la utilitat de tots els elements que incidixen en el mencionat procés.

Per tot això, s'indica la conveniència de preveure una primera fase de diagnòstic que tendisca a identificar la situació inicial de l'alumnat en relació amb les capacitats que es pretenen desenvolupar. A partir d'este punt inicial, es procedix a estudiar i interpretar totes aquelles altres dades i informacions que permeten entendre i valorar l'evolució experimentada en els esquemes de coneixement d'este alumnat, d'una manera contínua i diferenciada.

Contribució de la matèria a l'adquisició de les competències bàsiques

L'Educació plàstica i visual contribueix, especialment, a adquirir la competència artística i cultural. En esta etapa es posa l'èmfasi a ampliar el coneixement dels diferents codis artístics i en la utilització de les tècniques i els recursos que els són propis. L'alumnat aprèn a mirar, veure, observar i percebre i, des del coneixement del llenguatge visual, a apreciar els valors estètics i culturals de les produccions artístiques. D'altra banda, es contribueix a esta competència quan s'experimenta i investiga amb diversitat de tècniques plàstiques i visuals i s'és capaç d'expressar-se a través de la imatge.

L'Educació plàstica i visual col·labora en l'adquisició d'autonomia i iniciativa personal, atés que tot procés de creació suposa convertir una idea en un producte. Ajuda estretament a desenvolupar estratègies

Los contenidos se presentan conjuntamente en conceptos, procedimientos y actitudes, valores y normas. No obstante, por el hecho de ser una materia procedimental, el desarrollo y el aprendizaje de los conceptos se llevará a cabo por medio de los procedimientos (instrumentación y técnicas) y de los aspectos actitudinales.

El currículo es continuo a lo largo de la etapa, de tal forma que en cada curso se revisarán contenidos del curso anterior, y se establecerá al mismo tiempo una escala gradual de complejidad. En el primer curso, se iniciará el proceso de sensibilización hacia el contenido plástico y el acercamiento al significado de los mensajes visuales. Se tratará de que la alumna y el alumno comiencen a diferenciar y reconocer los elementos básicos del código visual y adquiera ciertas habilidades en el uso de los distintos medios expresivos o destrezas del lenguaje plástico. Durante el tercer curso, el alumnado progresará en los conocimientos sobre la percepción, analizar su entorno natural y cultural y sintetizar los elementos constitutivos, en un proceso creativo personal. En el cuarto curso las alumnas y alumnos profundizarán en los contenidos de los cursos anteriores y valorarán el significado estético y cultural de las distintas manifestaciones plásticas del entorno.

Finalmente, el desarrollo de los contenidos de la materia, en sus dos líneas del saber ver para comprender y del saber hacer para expresarse, no tiene como objetivo final la formación de artistas, ni una formación académica muy especializada, que será el objetivo de estudios posteriores, pero sí que contribuirá al desarrollo de aquellas capacidades de las alumnas y los alumnos que les permitan una formación profesional de base dentro del campo de la expresión plástica, y en todo su abanico de posibilidades: publicidad, cómic, televisión, cine, fotografía, diseño, dibujo, pintura, escultura y arquitectura.

La Educación plástica y visual conecta al alumnado con el extenso ámbito de la cultura de la imagen, el arte, los medios de comunicación y las tecnologías audiovisuales. El lenguaje visual y plástico ha de constituir un medio de comunicación que el alumnado utilizará desde cualquier materia de trabajo, tanto en la escuela como, posteriormente, en actividades laborales.

Por otro lado, los criterios de evaluación establecen los tipos y el grado de aprendizaje que se espera que haya alcanzado respecto a las capacidades expresadas por los objetivos generales de esta materia.

Estos criterios son, por lo tanto, un instrumento para la evaluación formativa, porque ofrecen al profesorado indicadores de la evolución en los sucesivos niveles de aprendizaje de sus alumnas y alumnos, con la consiguiente posibilidad de aplicar mecanismos correctores sobre las insuficiencias advertidas.

Al mismo tiempo, constituyen una pauta orientadora de evaluación de tipo general, así como una referencia básica para concretar en las programaciones didácticas.

Con todo, estos criterios son un referente fundamental de todo el proceso interactivo de enseñanza y aprendizaje. A través de estas herramientas valoraremos la utilidad de todos los elementos que inciden en el mencionado proceso.

Por todo eso, se indica la conveniència de prever una primera fase de diagnòstic que tienda a identificar la situació inicial del alumnado en relació amb les capacitats que se pretenen desenvolupar. A partir de este punto inicial, se procede a estudiar e interpretar todos aquellos otros datos e informaciones que permitan entender y valorar la evolución experimentada en los esquemas de conocimiento de este alumnado, de una manera contínua y diferenciada.

Contribución de la materia a la adquisición de las competencias básicas

La Educación plástica y visual contribuye, especialmente, a adquirir la competencia artística y cultural. En esta etapa se pone el énfasis en ampliar el conocimiento de los diferentes códigos artísticos y en la utilización de las técnicas y los recursos que les son propios. El alumnado aprende a mirar, ver, observar y percibir y, desde el conocimiento del lenguaje visual, a apreciar los valores estéticos y culturales de las producciones artísticas. Por otra parte, se contribuye a esta competencia cuando se experimenta e investiga con diversidad de técnicas plásticas y visuales y se es capaz de expresarse a través de la imagen.

La Educación plástica y visual colabora en la adquisición de autonomía e iniciativa personal dado que todo proceso de creación supone convertir una idea en un producto. Ayuda estrechamente a desarrollar

de planificació, de previsió de recursos, d'anticipació i avaluació de resultats. En resum, situa l'alumnat davant d'un procés que l'obliga a prendre decisions de manera autònoma. Tot este procés, junt amb l'esperit creatiu, l'experimentació, la investigació i l'autocrítica fomenten la iniciativa i autonomia personal dins de l'ètica de la plàstica i la comunicació.

Esta matèria constituïx un bon vehicle per a desenrotllar la competència social i ciutadana. En aquella mesura en què la creació artística supose un treball en equip, s'han de promoure actituds de respecte, tolerància, cooperació, flexibilitat, i s'ha de contribuir a l'adquisició d'habilitats socials. D'altra banda, el treball amb ferramentes pròpies del llenguatge visual, que induïxen al pensament creatiu i a l'expressió d'emocions, vivències i idees, proporciona experiències directament relacionades amb la diversitat de respostes davant d'un mateix estímul i l'acceptació de les diferències.

A la competència per a aprendre a aprendre es contribuïx en la mesura que s'afavorisca la reflexió sobre els processos i l'experimentació creativa, ja que implica la presa de consciència sobre les pròpies capacitats i recursos, així com l'acceptació dels propis errors com a instrument de millora.

La importància que adquirixen en el currículum els continguts relatius a l'entorn audiovisual i multimèdia expressa el paper atorgat a esta matèria per a adquirir la competència en tractament de la informació i, en particular, al món de la imatge que esta informació incorpora. A més, l'ús de recursos tecnològics específics no sols suposa una ferramenta potent per a produir creacions visuals sinó que, al seu torn, col·labora en la millora de la competència digital.

L'Educació plàstica i visual contribuïx a l'adquisició de la competència en el coneixement i la interacció amb el món físic per mitjà de procediments relacionats amb el mètode científic, com l'observació, l'experimentació i el descobriment i la reflexió i l'anàlisi posterior. Així mateix, introdueix valors de sostenibilitat i reciclatge pel que fa a l'ús de materials per a la creació d'obres pròpies, anàlisi d'obres alienes i conservació del patrimoni cultural.

Finalment, aprendre a moure's amb comoditat a través del llenguatge simbòlic és objectiu de la matèria, així com aprofundir en el coneixement d'aspectes espacials de la realitat, per mitjà de la geometria i la representació objectiva de les formes. Les capacitats descrites anteriorment contribuïxen que l'alumnat adquirisca competència matemàtica.

Tota forma de comunicació posseïx uns procediments comuns i, com a tal, l'Educació plàstica i visual permet utilitzar uns recursos específics per a expressar idees, sentiments i emocions, al mateix temps que permet el llenguatge plàstic i visual amb altres llenguatges i, amb això, enriquir la comunicació.

Objectius

L'ensenyança de l'Educació plàstica i visual en esta etapa tindrà com a objectiu el desenrotllament de les capacitats següents:

1. Observar, percebre, comprendre i interpretar críticament la comunicació a través de les imatges i les formes del seu entorn natural i cultural i ser sensibles a les seues qualitats evocadores, plàstiques, estètiques i funcionals.

2. Apreciar els valors culturals i estètics, identificant, interpretant i valorant els seus continguts; entendre'ls com a part de la diversitat cultural, contribuint al seu respecte, conservació i millora.

3. Interpretar les relacions del llenguatge visual i plàstic amb altres llenguatges i buscar la manera personal i expressiva més adequada per a comunicar les troballes obtingudes amb el signe, el color i l'espai. La interpretació correcta de la comunicació publicitària davant d'un consum responsable.

4. Desenrotllar la creativitat i expressar-la, preferentment, amb la subjectivitat del seu llenguatge personal, utilitzant els codis, la terminologia i els procediments del llenguatge visual i plàstic, amb la finalitat d'enriquir estèticament les seues possibilitats de comunicació.

5. Utilitzar el llenguatge plàstic per a representar emocions i sentiments, vivències, sentiments i idees, contribuint a la comunicació, reflexió crítica i respecte entre les persones.

estrategies de planificació, de previsió de recursos, de anticipació i avaluació de resultats. En resumen, sitúa al alumnado ante un proceso que le obliga a tomar decisiones de manera autònoma. Todo este proceso, junto con el espíritu creativo, la experimentación, la investigación y la autocrítica fomentan la iniciativa y autonomía personal dentro de la ética de la plástica y la comunicación.

Esta materia constituye un buen vehículo para desarrollar la competencia social y ciudadana. En aquella medida en que la creación artística suponga un trabajo en equipo, se promoverán actitudes de respeto, tolerancia, cooperación, flexibilidad y se contribuirá a la adquisición de habilidades sociales. Por otra parte, el trabajo con herramientas propias del lenguaje visual, que inducen al pensamiento creativo y a la expresión de emociones, vivencias e ideas, proporciona experiencias directamente relacionadas con la diversidad de respuestas ante un mismo estímulo y la aceptación de las diferencias.

A la competencia para aprender a aprender se contribuye en la medida en que se favorezca la reflexión sobre los procesos y la experimentación creativa, ya que implica la toma de conciencia sobre las propias capacidades y recursos así como la aceptación de los propios errores como instrumento de mejora.

La importancia que adquieren en el currículo los contenidos relativos al entorno audiovisual y multimedia expresa el papel otorgado a esta materia para adquirir la competencia en tratamiento de la información y, en particular, al mundo de la imagen que dicha información incorpora. Además, el uso de recursos tecnológicos específicos no sólo supone una herramienta potente para producir creaciones visuales sino que, a su vez, colabora en la mejora de la competencia digital.

La Educación plástica y visual contribuye a la adquisición de la competencia en el conocimiento y la interacción con el mundo físico mediante procedimientos relacionados con el método científico, como la observación, la experimentación y el descubrimiento y la reflexión y el análisis posterior. Asimismo introduce valores de sostenibilidad y reciclaje en cuanto al uso de materiales para la creación de obras propias, análisis de obras ajenas y conservación del patrimonio cultural.

Por último, aprender a desenvolverse con comodidad a través del lenguaje simbólico es objetivo de la materia, así como profundizar en el conocimiento de aspectos espaciales de la realidad, mediante la geometría y la representación objetiva de las formas. Las capacidades descritas, anteriormente, contribuyen a que el alumnado adquiera competencia matemática.

Toda forma de comunicación posee unos procedimientos comunes y, como tal, la Educación plástica y visual permite utilizar unos recursos específicos para expresar ideas, sentimientos y emociones, a la vez que permite el lenguaje plàstic i visual con otros llenguatges i, con ello, enriquecer la comunicació.

Objetivos

La enseñanza de la Educación plástica y visual en esta etapa tendrá como objetivo el desarrollo de las siguientes capacidades:

1. Observar, percibir, comprender e interpretar críticamente la comunicación a través de las imágenes y las formas de su entorno natural y cultural y ser sensibles a sus cualidades evocadoras, plásticas, estéticas y funcionales.

2. Apreciar los valores culturales y estéticos, identificando, interpretando y valorando sus contenidos; entenderlos como parte de la diversidad cultural, contribuyendo a su respeto, conservación y mejora.

3. Interpretar las relaciones del lenguaje visual y plástico con otros lenguajes y buscar la manera personal y expresiva más adecuada para comunicar los hallazgos obtenidos con el signo, el color y el espacio. La interpretación correcta de la comunicación publicitaria ante un consumo responsable.

4. Desarrollar la creatividad y expresarla, preferentemente, con la subjetividad de su lenguaje personal, utilizando los códigos, la terminología y los procedimientos del lenguaje visual y plástico, con la finalidad de enriquecer estéticamente sus posibilidades de comunicación.

5. Utilizar el lenguaje plástico para representar emociones y sentimientos, vivencias, sentimientos e ideas, contribuyendo a la comunicación, reflexión crítica y respeto entre las personas.

6. Apreciar les possibilitats expressives que ofereix la investigació amb diverses tècniques plàstiques i visuals i les tecnologies de la informació i la comunicació; valorar l'esforç de superació que comporta el procés creatiu.

7. Representar cossos i espais simples per mitjà del domini de la perspectiva, les proporcions i la representació de les qualitats de les superfícies i el detall, de manera que siguem eficaços per a la comunicació.

8. Planificar i reflexionar, de forma individual i cooperativament, sobre el procés de realització d'un objecte partint d'uns objectius prefixats i revisar i valorar, al final de cada fase, l'estat de la seua consecució.

9. Relacionar-se amb altres persones i participar en activitats de grup, adoptant actituds de flexibilitat, responsabilitat, solidaritat, interès i tolerància, superant inhibicions i prejudis i rebutjant discriminacions o característiques personals o socials.

10. Contribuir activament al respecte, la conservació, la divulgació i la millora del patrimoni europeu, espanyol i de la Comunitat Valenciana, com a senyals de la pròpia identitat.

11. Conèixer, valorar i gaudir del patrimoni artístic i cultural de la Comunitat Valenciana, com a base de la pròpia identitat i idiosincrasia i contribuir activament a la seua defensa, conservació i desenrotllament, acceptant la convivència amb valors artístics propis d'altres cultures que coexistixen amb la nostra, per a fer de la diversitat un valor enriquidor i integrador.

12. Respectar, apreciar i aprendre a interpretar altres maneres d'expressió visual i plàstica diferents de la pròpia i de les formes dominants en l'entorn, superant estereotips i convencionalismes, i elaborar juís o adquirir criteris personals que permeten a l'alumnat actuar amb iniciativa responsable.

13. Acceptar i participar en el respecte i seguiment dels valors i les normes que regulen el comportament en les diferents situacions que sorgixen en les relacions humanes i en els processos comunicatius, reconèixer-los com a participants d'una formació global i integrar-los en l'expressió d'idees a través de missatges visuals.

Primer curs

Continguts

Bloc 1. El llenguatge visual

– Identificació dels diferents llenguatges visuals: canals de comunicació de masses (premsa, televisió, disseny gràfic, arts plàstiques i noves tecnologies).

– Finalitats dels llenguatges visuals: informativa, comunicativa, expressiva i estètica.

– La percepció visual. Relació forma/entorn. Relacions de formes entre si.

– Reconeixement dels elements bàsics del codi signic visual.

– Utilització de manera comprensiva del valor semàntic dels elements bàsics del codi visual.

– Anàlisi dels elements comuns en els llenguatges visuals específics.

– Interpretació de missatges presents en l'entorn pròxim.

– Estudi i interpretació de representacions plàstiques de l'entorn natural pròxim.

– Elaboració de formes visuals i plàstiques a partir dels mateixos mitjans.

– Exploració de possibles significats de la imatge, segons el seu context: expressiu/emotiu i referencial.

– Anàlisi de les relacions entre formes i d'estes amb l'entorn.

– Apreciació de la contribució dels llenguatges visuals a augmentar les possibilitats de comunicació.

– Interés a fer un ús personal i creatiu dels llenguatges visuals.

– Rebuig davant de la utilització en la publicitat de formes i continguts que mostren discriminacions de gènere, racials o socials.

Bloc 2. Elements configuratius del llenguatge visual

– La línia i el punt com a elements configuradors de les formes.

– La textura: identificació de la forma per mitjà de la textura. Textures naturals i artificials. Textures visuals i tàctils. Textures digitals.

6. Apreciar las posibilidades expresivas que ofrece la investigación con diversas técnicas plásticas y visuales y las tecnologías de la información y la comunicación; valorar el esfuerzo de superación que comporta el proceso creativo.

7. Representar cuerpos y espacios simples mediante el dominio de la perspectiva, las proporciones y la representación de las cualidades de las superficies y el detalle, de manera que sean eficaces para la comunicación.

8. Planificar y reflexionar, de forma individual y cooperativamente, sobre el proceso de realización de un objeto partiendo de unos objetivos prefijados y revisar y valorar, al final de cada fase, el estado de su consecución.

9. Relacionarse con otras personas y participar en actividades de grupo, adoptando actitudes de flexibilidad, responsabilidad, solidaridad, interés y tolerancia, superando inhibiciones y prejuicios y rechazando discriminaciones o características personales o sociales.

10. Contribuir activamente al respeto, la conservación, la divulgación y la mejora del patrimonio europeo, español y de la Comunitat Valenciana, como señas de la propia identidad.

11. Conocer, valorar y disfrutar del patrimonio artístico y cultural de la Comunitat Valenciana, como base de la propia identidad e idiosincrasia y contribuir activamente a su defensa, conservación y desarrollo, aceptando la convivencia con valores artísticos propios de otras culturas que coexisten con la nuestra, para hacer de la diversidad un valor enriquecedor e integrador.

12. Respetar, apreciar y aprender a interpretar otras maneras de expresión visual y plástica distintas de la propia y de las formas dominantes en el entorno, superando estereotipos y convencionalismos, y elaborar juicios o adquirir criterios personales que permitan al alumnado actuar con iniciativa responsable.

13. Aceptar y participar en el respeto y seguimiento de los valores y las normas que regulan el comportamiento en las diferentes situaciones que surgen en las relaciones humanas y en los procesos comunicativos, reconocerlos como participantes de una formación global e integrarlos en la expresión de ideas a través de mensajes visuales.

Primer curso

Contenidos

Bloque 1. El lenguaje visual

– Identificación de los distintos lenguajes visuales (canales de comunicación de masas: prensa, televisión, diseño gráfico, artes plásticas y nuevas tecnologías).

– Finalidades de los lenguajes visuales: informativa, comunicativa, expresiva y estètica.

– La percepció visual. Relació forma/entorno. Relaciones de formas entre sí.

– Reconocimiento de los elementos básicos del código signico visual.

– Utilización de forma comprensiva del valor semántico de los elementos básicos del código visual.

– Análisis de los elementos comunes en los lenguajes visuales específicos.

– Interpretación de mensajes presentes en el entorno pròxim.

– Estudio e interpretación de representaciones plásticas del entorno natural pròxim.

– Elaboración de formas visuales y plásticas a partir de los propios medios.

– Exploración de posibles significados de la imagen, según su contexto: expresivo/emotivo y referencial.

– Análisis de las relaciones entre formas y de éstas con el entorno.

– Apreciación de la contribució de los lenguajes visuales a aumentar las posibilidades de comunicació.

– Interés en hacer un uso personal y creativo de los lenguajes visuales.

– Rechazo ante la utilización en la publicidad de formas y contenidos que muestren discriminaciones de género, raciales o sociales.

Bloque 2. Elementos configurativos del lenguaje visual

– La línea y el punto como elementos configuradores de las formas.

– La textura: identificació de la forma por medio de la textura. Texturas naturales y artificiales. Texturas visuales y táctiles. Texturas digitales.

– El color. Síntesi partitiva. Colors primaris i secundaris. El cercle cromàtic. Gammes cromàtiques. Metodologia pràctica de les mescles partitives a partir dels colors utilitzables en l'aula.

– Els colors com a mitjà d'expressió. Els colors com a representació i el color com a sistema codificat.

– Ús de diferents instruments utilitzats en la representació gràfico-plàstica.

– Utilització de la línia i el pla com a element expressiu de la representació de formes.

– Observació, descobriment, representació i interpretació plàstica de distintes formes naturals i artificials per mitjà de grafismes. Trames gràfiques.

– Observació, descobriment i representació de formes per mitjà de la textura.

– Diferenciació de textures visuals i tàctils i el seu perfil o contorn visual. Qualitats expressives.

– Obtenció de textures tàctils: materials del modelatge i qualitats expressives.

– Iniciació al simbolisme del color: el color en la naturalesa i en els objectes.

– Investigació experimental de mescles de color, com també de textures.

– Anàlisi i aplicació de la simbologia del color i l'estudi del color com a sistema codificat.

– Alteració en la saturació del color per mitjà de mescles per aconseguir diferents tons.

– Coneixement dels colors fonamentals, de les gammes fredes i càlides i dels tons alts i baixos a partir de mescles.

– Observació, descobriment i anàlisi de gammes de color i textures en obres d'art.

– Estudi i observació de la utilització de la línia, la textura i el color en la representació de paisatges i entorns naturals pròxims.

– Curiositat i interès per descobrir el valor subjectiu del color en alguns missatges gràficoplàstics.

– Curiositat i interès per descobrir el valor del color i les textures en les obres d'art.

– Tendència a explorar per aconseguir matisos en el color i en les textures naturals i artificials.

– Interès per descobrir aspectes visuals significatius de l'entorn natural pròxim.

– Interès per la utilització de la textura i el color en la representació de l'entorn pròxim amb finalitats expressives.

– Atenció per a elaborar representacions gràfiques i plàstiques que denoten ordre i neteja.

Bloc 3. Representació de formes. Formes planes

– Observació de formes i de les direccions implícites.

– Observació i representació de formes: formes naturals i formes artificials.

– Traçat correcte de formes geomètriques planes.

– Traçats geomètrics elementals: paral·leles, angles, bisectrius, perpendiculars i mediatris.

– Coneixement i aplicació del teorema de Thales.

– Les escales gràfiques. Transport de mesures concepte de proporcionalitat.

– Representació en el pla de figures simples: triangles i quadrilàters.

– Traçat i divisió de la circumferència.

– Construcció de polígons regulars inscrits.

– Aplicació dels conceptes d'igualtat i de semblança en la creació de formes geomètriques senzilles.

– Ús dels diferents instruments utilitzats en la representació gràfico-plàstica.

– Valoració de la precisió, el rigor i la neteja en la realització de representacions que així ho requerisquen.

Bloc 4. Espai i volum

Concepte espacial. Percepció i representació. Relacions prop/lluny entre formes planes: per canvi de grandària, per superposició i per contrast.

– El color. Síntesis partitiva. Colores primarios y secundarios. El círculo cromático. Gamas cromáticas. Metodología práctica de las mezclas partitivas a partir de los colores utilizables en el aula.

– Los colores como medio de expresión. Los colores como representación y el color como sistema codificado.

– Uso de distintos instrumentos utilizados en la representación gràfico-plàstica.

– Utilización de la línea y el plano como elemento expresivo de la representación de formas.

– Observación, descubrimiento, representación e interpretación plàstica de distintas formas naturales y artificiales mediante grafismos. Tramas gráficas.

– Observación, descubrimiento y representación de formas por medio de la textura.

– Diferenciación de texturas visuales y táctiles y su perfil o contorno visual. Cualidades expresivas.

– Obtención de texturas táctiles: materiales del modelado y cualidades expresivas.

– Iniciación al simbolismo del color: el color en la naturaleza y en los objetos.

– Investigación experimental de mezclas de color como también de texturas.

– Análisis y aplicación de la simbología del color y el estudio del color como sistema codificado.

– Alteración en la saturación del color mediante mezclas para conseguir diferentes tonos.

– Conocimiento de los colores fundamentales, de las gamas frías y cálidas y de los tonos altibajos a partir de mezclas.

– Observación, descubrimiento y análisis de gammes de color y texturas en obras de arte.

– Estudio y observación de la utilización de la línea, la textura y el color en la representación de paisajes y entornos naturales pròxims.

– Curiosidad e interès per descobrir el valor subjectiu del color en alguns missatges gràficoplàstics.

– Curiosidad e interès per descobrir el valor del color i les textures en las obras de arte.

– Tendencia a explorar para obtener matices en el color y en las texturas naturales y artificiales.

– Interès per descobrir aspectes visuals significatius de l'entorn natural pròxim.

– Interès per la utilització de la textura i el color en la representació de l'entorn pròxim amb finalitats expressives.

– Cuidado para elaborar representaciones gráficas y plásticas que denoten orden y limpieza.

Bloque 3. Representación de formas. Formas planas

– Observación de formas y de las direcciones implícitas.

– Observación y representación de formas: formas naturales y formas artificiales.

– Trazado correcto de formas geométricas planas.

– Trazados geométricos elementales: paralelas, ángulos, bisectrices, perpendiculares y mediatrices.

– Conocimiento y aplicación del teorema de Thales.

– Las escalas gráficas. Transporte de medidas concepto de proporcionalidad

– Representación en el plano de figuras simples: triángulos y cuadriláteros.

– Trazado y división de la circumferència.

– Construcción de polígonos regulares inscritos.

– Aplicación de los conceptos de igualdad y de semejanza en la creación de formas geométricas sencillas.

– Uso de los distintos instrumentos utilizados en la representación gràfico-plàstica.

– Valoración de la precisió, el rigor i la neteja en la realització de representacions que així ho requerisquen.

Bloque 4. Espacio y volumen

Concepto espacial. Percepción y representación. Relaciones cerca/ lejos entre formas planas: por cambio de tamaño, por superposición y por contraste.

– Perspectiva cònica vertical o perspectiva lineal: angular i paral·lela i perspectiva lliure: línia de terra, línia de l’horitzó, punt de vista i punts de fuga.

– Incidència de la llum en la percepció espacial. Valor expressiu i representatiu de la llum en formes i ambients.

– Anàlisi de la distribució de les formes en l’espai.

– Planificació d’experiències en la variació de les grandàries relatives en relació amb la forma.

– Representació en un suport bidimensional de sensacions de volum i distància utilitzant relacions espacials.

– Representació de l’espai a partir d’agrupacions per contrast o analogia de formes, diferència de dimensió, superposicions i transparències de plans.

– Utilització del clarobscur per a suggerir espai i volum.

– Observació de la llum: natural i artificial. Posició i incidència en els objectes.

– Estudi d’ombres i del clarobscur.

– Estudi del clarobscur en l’art.

– Realització de variacions en ambients i formes per mitjà de la manipulació de la llum.

– Representació de l’espai natural pròxim a partir de l’estudi de la llum i de la seua incidència en les modulacions de l’ambient.

– Representació de l’espai a partir de la perspectiva cònica: situació de la línia d’horitzó i el punt de fuga. Representació de línies de fuga utilitzant obres plàstiques i fotogràfiques. Representació d’elements arquitectònics pròxims senzills.

– Aplicació en configuracions bidimensionals de representacions de l’espai ple i l’espai buit.

– Observació de l’espai i realització d’apunts del natural de paisatges i d’objectes per mitjà de la perspectiva cònica.

– Disposició favorable per a realitzar representacions de manera precisa, ordenada i neta.

– Confiança en les pròpies possibilitats.

– Curiositat davant d’il·lusions visuals de formes, colors i dimensions observades en distints contextos.

– Curiositat per descobrir el valor configurador i expressiu del clarobscur.

– Sensibilització davant de les variacions visuals produïdes per canvis lumínics.

– Valoració de la repercussió dels canvis de distància, orientació, etc., en els valors emotius i d’aparença en volums i ambients.

– Esforç per a desenvolupar les capacitats espacials a fi de visualitzar i representar formes tridimensionals.

Bloc 5. Procediments i tècniques utilitzats en els llenguatges visuals

– Coneixement del lèxic propi de la matèria.

– Utilització de distints mitjans d’expressió gràficoplàstics: llapis de grafit, llapis de colors, retoladors, pastels blans, clarió i crayón Conté, carbonet, ploma i tinta, pinzell i tinta, ceres, pintures al tremp, l’aquarel·la, el guaix, pintura a l’oli i collage.

– Aproximació experimental a distints tipus de suports gràficoplàstics: paper, fusta, cartó, etc.

– Introducció a la diversitat de tècniques i instruments en la representació gràficoplàstica.

– Organització del treball plàstic i dels materials necessaris i elaboració d’un pla amb el procés que s’ha de seguir.

– Ús i maneig dels instruments adequats a cada tècnica.

– Exploració de les possibilitats dels nous mitjans tecnològics.

– Participació en processos de producció col·lectiva.

– Gaudi en el procés de producció artística.

– Respecte per les normes d’ús i conservació d’instruments, materials i espais.

Criteris d’avaluació

1. Reconèixer els distints llenguatges visuals en les imatges de l’entorn i classificar-los segons la seua finalitat.

2. Distingir els elements figuratius dels llenguatges visuals.

– Perspectiva cònica vertical o perspectiva lineal: angular y paralela y perspectiva libre: línea de tierra, línea del horizonte, punto de vista y puntos de fuga.

– Incidencia de la luz en la percepción espacial. Valor expresivo y representativo de la luz en formas y ambientes.

– Análisis de la distribución de las formas en el espacio.

– Planificación de experiencias en la variación de los tamaños relativos en relación con la forma.

– Representación en un soporte bidimensional de sensaciones de volumen y distancia utilizando relaciones espaciales.

– Representación del espacio a partir de agrupaciones por contraste o analogía de formas, diferencia de dimensión, superposiciones y transparencias de planos.

– Utilización del claroscuro para sugerir espacio y volumen.

– Observación de la luz: natural y artificial. Posición e incidencia en los objetos.

– Estudio de sombras y del claroscuro.

– Estudio del claroscuro en el arte.

– Realización de variaciones en ambientes y formas mediante la manipulación de la luz.

– Representación del espacio natural próximo a partir del estudio de la luz y de su incidencia en las modulaciones del ambiente.

– Representación del espacio a partir de la perspectiva cònica: situación de la línea de horizonte y el punto de fuga. Representación de líneas de fuga utilizando obras plásticas y fotográficas. Representación de elementos arquitectónicos próximos sencillos.

– Aplicación en configuraciones bidimensionales de representaciones del espacio lleno y el espacio vacío.

– Observación del espacio y realización de apuntes del natural de paisajes y de objetos mediante la perspectiva cònica.

– Disposición favorable para realizar representaciones de manera precisa, ordenada y limpia.

– Confianza en las propias posibilidades.

– Curiosidad ante ilusiones visuales de formas, colores y dimensiones observadas en distintos contextos.

– Curiosidad por descubrir el valor configurador y expresivo del claroscuro.

– Sensibilización ante las variaciones visuales producidas por cambios lumínicos.

– Valoración de la repercusión de los cambios de distancia, orientación, etc., en los valores emotivos y de apariencia en volúmenes y ambientes.

– Esfuerzo para desarrollar las capacidades espaciales con el fin de visualizar y representar formas tridimensionales.

Bloque 5. Procedimientos y técnicas utilizados en los lenguajes visuales

– Conocimiento del léxico propio de la materia.

– Utilización de distintos medios de expresión gráfico-plásticos: lápiz de grafito, lápices de colores, rotuladores, pasteles blandos, tiza y crayón Conté, carboncillo, pluma y tinta, pincel y tinta, ceras, pinturas al temple, la acuarela, el gouache, pintura al óleo y collage.

– Aproximación experimental a distintos tipos de soportes gràficoplàstics: papel, madera, cartón, etc.

– Introducción a la diversidad de técnicas e instrumentos en la representación gráfico-plástica.

– Organización del trabajo plástico y de los materiales necesarios y elaboración de un plan con el proceso que se ha de seguir.

– Uso y manejo de los instrumentos adecuados a cada técnica.

– Exploración de las posibilidades de los nuevos medios tecnológicos.

– Participación en procesos de producción colectiva.

– Disfrute en el proceso de producción artística.

– Respeto por las normas de uso y conservación de instrumentos, materiales y espacios.

Criterios de evaluación

1. Reconocer los distintos lenguajes visuales en las imágenes del entorno y clasificarlos según su finalidad.

2. Distinguir los elementos figurativos de los lenguajes visuales.

3. Descriure gràficament i plàsticament una forma donada, identificant els seus elements constitutius: la configuració estructural, les textures i el color.

4. Diferenciar la varietat de textures visuals i tàctils que poden produir-se per mitjà de la manipulació de tècniques i materials diversos.

5. Utilitzar el color i la textura com a mitjans d'expressió.

6. Descriure gràficament formes, identificant l'orientació espacial i la relació entre les seues direccions.

7. Dibuixar formes geomètriques simples.

8. Representar amb formes planes sensacions espacials, utilitzant canvis de grandària, superposicions i contrastos.

9. Representar un espai de l'entorn, utilitzant com a recurs expressiu el contrast lumínic.

10. Conèixer distints mitjans d'expressió gràficoplàstica.

11. Valorar les qualitats estètiques d'entorns, objectes i imatges de la vida quotidiana.

12. Apreciar i valorar les qualitats estètiques del patrimoni artístic i cultural de la Comunitat Valenciana i d'altres cultures diferents de la pròpia.

13. Expressar idees per mitjà de missatges visuals respectant els valors i les normes de les societats democràtiques.

Tercer curs

Continguts

Bloc 1. El llenguatge visual

– La imatge com a mitjà d'expressió, comunicació i coneixement.

– Lectura d'imatges. Estructura formal. Maneres d'expressió.

– Símbols i signes en els llenguatges visuals i plàstics. Anagrames, logotips, marques i pictogrames. Signes convencionals: senyals. Significants i significats. La simbologia del color.

– Aprofundiment en la percepció visual i plàstica: entorn, contorn interior i contorn. Observació analítica i funcional, observació d'efectes visuals.

– Aprofundiment en la comprensió del llenguatge i en la comunicació visual.

– Estudi del grafisme en l'expressió plàstica: dibuix, tipus de traç, esbós, apunt del natural, estils.

– Estudi de l'estructura, les qualitats i la classificació de la forma.

– Estudi de la intencionalitat i el significat de les imatges: missatge visual analògic, simbòlic, abstracte.

– Estudi de la funció de les imatges: descriptiva, informativa, estètica.

– Elaboració de signes i símbols. La utilització del color en la simbologia i en els signes.

– Anàlisi de les informacions visuals i plàstiques presents en la realitat pròxima.

– Anàlisi dels missatges estètics de l'entorn, amb la intenció de diferenciar elements propis d'altres provinents d'altres cultures.

– Distinció entre imatge i realitat per mitjà de la comprensió de conceptes.

– Diferenciació dels distints estils i tendències de les arts visuals.

– Anàlisi i interpretació d'il·lusions òptiques en la relació reversible figura/fons i en la representació de figures impossibles.

– Valoració crítica de la publicitat davant de l'augment d'algunes necessitats de consum i la utilització que fa de continguts i formes que denoten una discriminació de gènere, social o racial.

– Valoració dels llenguatges visuals per a augmentar les possibilitats de comunicació.

– Curiositat per les noves tendències de disseny que milloren la qualitat de vida.

– Interés a conèixer qualsevol manifestació artística.

– Valoració de les influències artístiques i culturals d'altres cultures que coexistixen amb la nostra en la configuració de la cultura pròpia, especialment en el que concierne els valors artístics i estètics.

3. Describir gráfica y plásticamente una forma dada, identificando sus elementos constitutivos: la configuración estructural, las texturas y el color.

4. Diferenciar la variedad de texturas visuales y táctiles que pueden producirse mediante la manipulación de técnicas y materiales diversos.

5. Utilizar el color y la textura como medios de expresión.

6. Describir gráficamente formas, identificando la orientación espacial y la relación entre sus direcciones.

7. Dibujar formas geométricas simples.

8. Representar con formas planas sensaciones espaciales, utilizando cambios de tamaño, superposiciones y contrastes.

9. Representar un espacio del entorno utilizando como recurso expresivo el contraste lumínico.

10. Conocer distintos medios de expresión gráfico-plástica.

11. Valorar las cualidades estéticas de entornos, objetos e imágenes de la vida cotidiana.

12. Apreciar y valorar las cualidades estéticas del patrimonio artístico y cultural de la Comunitat Valenciana y de otras culturas distintas de la propia.

13. Expresar ideas por medio de mensajes visuales respetando los valores y las normas de las sociedades democráticas.

Tercer curso

Contenidos

Bloque 1. El lenguaje visual

– La imagen como medio de expresión, comunicación y conocimiento.

– Lectura de imágenes. Estructura formal. Maneras de expresión.

– Símbolos y signos en los lenguajes visuales y plásticos. Anagramas, logotipos, marcas y pictogramas. Signos convencionales: señales. Significantes y significados. La simbología del color.

– Profundización en la percepción visual y plástica: entorno, dintorno y contorno. Observación analítica y funcional, observación de efectos visuales.

– Profundización en la comprensión del lenguaje y en la comunicación visual.

– Estudio del grafismo en la expresión plástica: dibujo, tipo de trazo, boceto, apunte del natural, estilos.

– Estudio de la estructura, las cualidades y la clasificación de la forma.

– Estudio de la intencionalidad y el significado de las imágenes: mensaje visual analógico, simbólico, abstracto.

– Estudio de la función de las imágenes: descriptiva, informativa, estética.

– Elaboración de signos y símbolos. La utilización del color en la simbología y en los signos.

– Análisis de las informaciones visuales y plásticas presentes en la realidad pròxima.

– Análisis de los mensajes estéticos del entorno, con la intención de diferenciar elementos propios de otros provenientes de otras culturas.

– Distinción entre imagen y realidad por medio de la comprensión de conceptos.

– Diferenciación de los distintos estilos y tendencias de las artes visuales.

– Análisis e interpretación de ilusiones ópticas en la relación reversible figura/fondo y en la representación de figuras imposibles.

– Valoración crítica de la publicidad ante el aumento de algunas necesidades de consumo y la utilización que hace de contenidos y formas que denotan una discriminación de género, social o racial.

– Valoración de los lenguajes visuales para aumentar las posibilidades de comunicación.

– Curiosidad por las nuevas tendencias de diseño que mejoran la calidad de vida.

– Interés en conocer cualquier manifestación artística.

– Valoración de las influencias artísticas y culturales de otras culturas que coexisten con la nuestra en la configuración de la cultura propia, especialmente en lo que concierne a los valores artísticos y estéticos.

– Valoració de l'esforç que requerix l'elaboració. Processos industrials i processos artesanals.

– Interés per trobar, observar i analitzar il·lusions visuals en diferents contextos.

Bloc 2. Elements configuratius dels llenguatges visuals

– El punt, la línia i la taca com a elements expressius.

– La textura: qualitats expressives. Textures orgàniques i geomètriques.

– El color. El color com a fenomen físic i visual: mescles additives i subtractives. Colors primaris i secundaris. Colors complementaris. La mescla partitiva. Valor expressiu, representatiu i codificat.

– Estudi de les qualitats emotives i expressives del punt, de la línia, la taca i la textura i les seues aplicacions en l'art.

– Investigació experimental a partir de l'obtenció de matisos de color –mescles additives, subtractives i partitives–, i de l'obtenció de textures naturals i artificials.

– Percepció visual del color: dinàmica i visibilitat dels colors.

– Estudi de les qualitats del color: to, valor i saturació. Teories classificatòries del color d'Ostwald i de Hichetkier.

– Estudi del color en l'art.

– Elaboració de mescles binàries: harmonies i contrastos. Les mescles ternàries; grisos i terrosos.

– Exploració dels grisos cromàtics i valors emotius del color i de la llum.

– Identificació de la forma per mitjà de l'expressivitat de la textura.

– Ús de tècniques visuals complexes.

– Experimentació amb gammes de colors.

– Utilització dels matisos de color en la representació de paisatges i entorns naturals pròxims.

– Experimentació gràfica a partir dels elements bàsics d'expressió.

– Sensibilitat davant de les manifestacions del color i la llum en objectes, en la naturalesa i en ambients urbans pròxims.

– Reconeixement del valor expressiu de la textura.

– Busca de solucions personals en enfrontar-se a representacions gràfiques i plàstiques.

Bloc 3. Anàlisi i representació de formes

– Formes geomètriques i formes orgàniques. Axiomes geomètrics. Fonamentals i bases de la geometria.

– Estructura de la forma. Formes poligonals. Construcció de polígons: mètodes particulars donat el costat i mètodes generals donat el costat i el radió.

– Formes corbes en la naturalesa i en l'art. Tangències. Proporció.

– Repetició i ritme: concepte de mòdul. Estructures modulares. Xarxes poligonals: formes modulares bidimensionals bàsiques.

– Utilització de formes geomètriques poligonals en la realització de motius decoratius.

– Relació de conceptes geomètrics senzills amb les seues aplicacions en objectes simples, en l'ornamentació, en elements urbanístics o en la naturalesa.

– Observació de la naturalesa i realització d'apunts del natural de formes orgàniques.

– Estudi de formes corbes en l'art. Tangències bàsiques. Corbes tangencials d'aparença matemàtica.

– Estudi de la proporció en les formes: Teoremes de Thales. Percepció de mesures i escales, igualtat, semblança, simetria, translació i rotació.

– Aplicació de la proporció en l'estudi de la figura humana.

– Anàlisi de la proporció d'un objecte.

– Establiment de les relacions de proporció entre les distintes parts d'una mateixa forma.

– Realització de composicions plàstiques aplicant conceptes de ritme. Trames.

– Estudi del mòdul com a unitat de mesura i aplicació en xarxes poligonals bàsiques.

– Valoración del esfuerzo que requiere la elaboración. Procesos industriales y procesos artesanos.

– Interés por encontrar, observar y analizar ilusiones visuales en diferentes contextos.

Bloque 2. Elementos configurativos de los lenguajes visuales

– El punto, la línea y la mancha como elementos expresivos.

– La textura: cualidades expresivas. Texturas orgánicas y geométricas.

– El color. El color como fenómeno físico y visual: mezclas aditivas y subtractivas. Colores primarios y secundarios. Colores complementarios. La mezcla partitiva. Valor expresivo, representativo y codificado.

– Estudio de las cualidades emotivas y expresivas del punto, de la línea, la mancha y la textura y las aplicaciones de éstas en el arte.

– Investigación experimental a partir de la obtención de matices de color –mezclas aditivas, subtractivas y partitiva–, y de la obtención de texturas naturales y artificiales.

– Percepción visual del color: dinámica y visibilidad de los colores.

– Estudio de las cualidades del color: tono, valor y saturación. Teorías clasificatorias del color de Ostwald y de Hichetkier.

– Estudio del color en el arte.

– Elaboración de mezclas binarias: armonías y contrastes. Las mezclas ternarias; grises y pardos.

– Exploración de los grises cromáticos y valores emotivos del color y de la luz.

– Identificación de la forma por medio de la expresividad de la textura.

– Uso de técnicas visuales complejas.

– Experimentación con gamas de colores.

– Utilización de los matices de color en la representación de paisajes y entornos naturales pròximos.

– Experimentación gràfica a partir de los elementos básicos de expresión.

– Sensibilidad ante las manifestaciones del color y la luz en objetos, en la naturaleza y en ambientes urbanos pròximos.

– Reconocimiento del valor expresivo de la textura.

– Búsqueda de soluciones personales al enfrentarse a representaciones gráficas y plásticas.

Bloque 3. Análisis y representación de formas

– Formas geométricas y formas orgánicas. Axiomas geométricos. Fundamentales y bases de la geometría.

– Estructura de la forma. Formas poligonales. Construcción de polígonos: métodos particulares dado el lado y métodos generales dado el lado y el radio.

– Formas curvas en la naturaleza y en el arte. Tangencias. Proporción.

– Repetición y ritmo: concepto de módulo. Estructuras modulares. Redes poligonales: formas modulares bidimensionales básicas.

– Utilización de formas geométricas poligonales en la realización de motivos decorativos.

– Relación de conceptos geométricos sencillos con sus aplicaciones en objetos simples, en la ornamentación, en elementos urbanísticos o en la naturaleza.

– Observación de la naturaleza y realización de apuntes del natural de formas orgánicas.

– Estudio de formas curvas en el arte. Tangencias básicas. Curvas tangenciales de apariencia matemática.

– Estudio de la proporción en las formas: Teoremas de Thales. Percepción de medidas y escalas, igualdad, semejanza, simetria, translación y rotación.

– Aplicación de la proporción en el estudio de la figura humana.

– Análisis de la proporción de un objeto.

– Establecimiento de las relaciones de proporción entre las distintas partes de una misma forma.

– Realización de composiciones plásticas aplicando conceptos de ritmo. Tramas.

– Estudio del módulo como unidad de medida y aplicación en redes poligonales básicas.

- Organització geomètrica del pla a partir d'estructures modulars bàsiques.
- Realització de composicions modulars a partir d'un mòdul.
- Aplicació de ritmes en estructures decoratives.
- Reconeixement de la importància d'ordenar formes de diferents camps visuals.
- Esforç per a presentar els treballs de manera rigorosa, ordenada i precisa.
- Esforç per a superar estereotips i convencionalismes en la representació de la figura humana.

Bloc 4. La composició

- Organització de la forma i el seu entorn en el pla.
- Estudi dels diferents tipus de ritmes visuals: continu, discontinu, altern, ascendent i descendent.
- Realització de composicions tenint en compte la proporció, l'escala i el ritme.
- Estudi de criteris bàsics per a compondre: simetria, equilibri, pes visual de massa i color.
- Anàlisi de diverses propostes compositives d'obres d'art.
- Descripció i identificació dels elements compositius de diferents tipus i comentari personal sobre estos.
- Interés a conèixer els criteris bàsics de composició.
- Disposició oberta per a la realització d'experiències de composició.
- Participació en situacions d'intercanvi d'opinions sobre elements bàsics de la composició d'obres d'art.

- Interés a identificar l'organització interna de missatges gràfico-plàstics o visuals.

- Valoració de la importància de la mesura de les formes en les composicions.

Bloc 5. Espai i volum

- Representació objectiva de formes tridimensionals. La projecció. Classes de projeccions: cilíndriques i còniques. Sistema tancat. Interpretació de plans tancats. Sistema dièdric: vistes de sòlids senzills.

- Perspectiva cònica. Fonaments del sistema.
- Anàlisi dels fonaments del sistema dièdric i les seues aplicacions.
- Realització de dibuixos analítics de planta, alçat i vistes laterals.

- Anàlisi dels fonaments del sistema cònic i les seues aplicacions.

- Ús de la perspectiva cònica en la representació de formes geomètriques simples, de la sensació d'espai.

- Ús de la perspectiva cònica en la representació d'elements arquitectònics de l'entorn pròxim.

- Estudi de les aplicacions de la representació objectiva de la forma.

- Interés a descobrir els valors d'aparença i emotivitat en ambients, quan es modifica l'orientació, la distància i el punt de vista.

- Esforç per desenrotllar les capacitats espacials per a visualitzar formes tridimensionals.

- Valoració de la representació objectiva de la forma.

Bloc 6. Tècniques i procediments utilitzats en els llenguatges visuals

- Coneixement i utilització de les tècniques gràficoplàstiques: tècniques seques i humides.

- Identificació i utilització de distints suports, segons les intencions expressives i descriptives de la representació.

- Planificació del treball segons la tècnica seleccionada.

- Realització d'experiències per mitjà de materials diversos.

- Identificació en obres gràfiques i plàstiques del suport sobre el qual estan realitzades i el tipus de material.

- Experimentació amb diversos materials i combinació amb finalitats expressives.

- Tendència a classificar els treballs. Selecció segons les seues característiques, les tècniques, els instruments i els materials necessaris.

- Gust per realitzar experiències d'investigació amb materials diversos.

- Organización geométrica del plano a partir de estructuras modulares básicas.

- Realización de composiciones modulares a partir de un módulo.

- Aplicación de ritmos en estructuras decorativas.

- Reconocimiento de la importancia de ordenar formas de diferentes campos visuales.

- Esfuerzo para presentar los trabajos de manera rigurosa, ordenada y precisa.

- Esfuerzo para superar estereotipos y convencionalismos en la representación de la figura humana.

Bloque 4. La composición

- Organización de la forma y su entorno en el plano.

- Estudio de los diferentes tipos de ritmos visuales: continuo, discontinuo, alterno, ascendente y descendente.

- Realización de composiciones teniendo en cuenta la proporción, la escala y el ritmo.

- Estudio de criterios básicos para componer: simetría, equilibrio, peso visual de masa y color.

- Análisis de diversas propuestas compositivas de obras de arte.

- Descripción e identificación de los elementos compositivos de diferentes tipos y comentario personal sobre éstos.

- Interés en conocer los criterios básicos de composición.

- Disposición abierta para la realización de experiencias de composición.

- Participación en situaciones de intercambio de opiniones sobre elementos básicos de la composición de obras de arte.

- Interés en identificar la organización interna de mensajes gráfico-plásticos o visuales.

- Valoración de la importancia de la medida de las formas en las composiciones.

Bloque 5. Espacio y volumen

- Representación objetiva de formas tridimensionales. La proyección. Clases de proyecciones: cilíndricas y cónicas. Sistema acotado. Interpretación de planos acotados. Sistema diédrico: vistas de sólidos sencillos.

- Perspectiva cònica. Fundamentos del sistema.

- Análisis de los fundamentos del sistema diédrico y sus aplicaciones.

- Realización de dibujos analíticos de planta, alzado y vistas laterales.

- Análisis de los fundamentos del sistema cònico y sus aplicaciones.

- Uso de la perspectiva cònica en la representación de formas geométricas simples, de la sensación de espacio.

- Uso de la perspectiva cònica en la representación de elementos arquitectónicos del entorno próximo.

- Estudio de las aplicaciones de la representación objetiva de la forma.

- Interés en descubrir los valores de apariencia y emotividad en ambientes, cuando se modifica la orientación, la distancia y el punto de vista.

- Esfuerzo por desarrollar las capacidades espaciales para visualizar formas tridimensionales.

- Valoración de la representación objetiva de la forma.

Bloque 6. Técnicas y procedimientos utilizados en los lenguajes visuales

- Conocimiento y utilización de las técnicas gráfico-plásticas: técnicas secas y húmedas.

- Identificación y utilización de distintos soportes, según las intenciones expresivas y descriptivas de la representación.

- Planificación del trabajo según la técnica seleccionada.

- Realización de experiencias mediante materiales diversos.

- Identificación en obras gráficas y plásticas del soporte sobre el cual están realizadas y el tipo de material.

- Experimentación con diversos materiales y combinación con finalidades expresivas.

- Tendencia a clasificar los trabajos. Selección según sus características, las técnicas, los instrumentos y los materiales necesarios.

- Gusto por realizar experiencias de investigación con materiales diversos.

– Valoració de les possibilitats expressives que aporta la realització de treballs en equip.

Bloc 7. Apreciació del procés de creació de les arts visuals

– Diferenciació dels processos expressius de les tècniques gràfico-plàstiques.

– Determinació dels valors plàstics i estètics que destaquen en una obra.

– Exploració i anàlisi de realitats visuals i plàstiques.

– Observació i valoració d'obres artístiques de l'entorn pròxim, del patrimoni artístic i cultural, com també d'expressions contemporànies.

– Ús del lèxic propi de la matèria per a transmetre informacions i missatges sobre diferents obres artístiques.

– Reconeixement de l'esforç que exigix l'elaboració d'algunes obres artístiques.

– Interés a descobrir dimensions estètiques i qualitats expressives en l'entorn habitual.

– Apreciació, valoració i gaudi del patrimoni artístic i cultural de la Comunitat Valenciana i de l'Estat espanyol, així com contribució a la seua defensa, conservació i desenvolupament.

– Acceptació i valoració de les influències que exercixen els valors artístics propis d'altres cultures que coexistixen amb la nostra.

– Respecte per les obres dels companys i per maneres d'expressió diferents de la nostra.

– Apreciar i valorar la bona realització del treball, així com la neteja en la seua execució.

Críteris d'avaluació

1. Analitzar imatges tenint en compte elements bàsics constitutius de la sintaxi visual.

2. Seleccionar els elements configuratius de línia i textura i adequar-los a la descripció analítica de la forma.

3. Diferenciar i representar els matisos de color en la naturalesa i en l'entorn.

4. Representar geomètricament formes naturals i artificials.

5. Dissenyar composicions modulars sobre xarxes poligonals.

6. Interpretar composicions buscant distintes alternatives en l'organització de la forma.

7. Descriure una forma tridimensional simple per mitjà de la representació de les seues vistes fonamentals.

8. Representar la sensació espacial en un pla utilitzant com a recurs gràfic la perspectiva cònica.

9. Reconèixer distintos suports i tècniques d'expressió gràficoplàstiques.

10. Utilitzar adequadament les tècniques gràfiques segons les intencions comunicatives.

11. Apreciar i valorar les qualitats estètiques del patrimoni artístic i cultural de la Comunitat Valenciana, de l'Estat espanyol i d'altres cultures diferents de la pròpia.

12. Expressar idees per mitjà de missatges visuals respectant els valors i les normes de les societats democràtiques.

Quart curs

Continguts

Bloc 1. El llenguatge visual

– Lectura d'imatges. La imatge representativa i simbòlica: funció sociocultural de la imatge en la història. Aproximació als mitjans de comunicació i a les noves tecnologies. Interacció entre els distintos llenguatges: plàstic, musical, verbal i gestual. El dibuix tècnic en la comunicació visual: àmbit d'ús dels distintos sistemes.

– Anàlisi de la sintaxi dels llenguatges visuals específics: mitjans de comunicació de masses.

– Anàlisi dels trets particulars dels llenguatges i suport en fotografia, vídeo, cinema, televisió, còmic, fotonovel·la.

– Estudi dels elements de la comunicació visual: relació entre realitat i imatges, codis i contextos, formació sociocultural de les imatges, percepció visual i efectes visuals.

– Estudi de l'expressió plàstica: recursos gràfics expressius, transformació i manipulació d'imatges.

– Interpretació plàstica d'obres d'art.

– Valoración de las posibilidades expresivas que aporta la realización de trabajos en equipo.

Bloque 7. Apreciación del proceso de creación de las artes visuales

– Diferenciación de los procesos expresivos de las técnicas gráfico-plásticas.

– Determinación de los valores plásticos y estéticos que destacan en una obra.

– Exploración y análisis de realidades visuales y plásticas.

– Observación y valoración de obras artísticas del entorno próximo, del patrimonio artístico y cultural, como también de expresiones contemporáneas.

– Uso del léxico propio de la materia para transmitir informaciones y mensajes sobre diferentes obras artísticas.

– Reconocimiento del esfuerzo que exige la elaboración de algunas obras artísticas.

– Interés en descubrir dimensiones estéticas y cualidades expresivas en el entorno habitual.

– Apreciación, valoración y disfrute del patrimonio artístico y cultural de la Comunitat Valenciana y del Estado español, así como contribución a su defensa, conservación y desarrollo.

– Aceptación y valoración de las influencias que ejercen los valores artísticos propios de otras culturas que coexisten con la nuestra.

– Respeto por las obras de los compañeros y por maneras de expresión diferentes de la nuestra.

– Apreciar y valorar la buena realización del trabajo así como la limpieza en su ejecución.

Críteris de evaluació

1. Analizar imágenes teniendo en cuenta elementos básicos constitutivos de la sintaxis visual.

2. Seleccionar los elementos configurativos de línea y textura y adecuarlos a la descripción analítica de la forma.

3. Diferenciar y representar los matices de color en la naturaleza y en el entorno.

4. Representar geoméricamente formas naturales y artificiales.

5. Diseñar composiciones modulares sobre redes poligonales.

6. Interpretar composiciones buscando distintas alternativas en la organización de la forma.

7. Describir una forma tridimensional simple mediante la representación de sus vistas fundamentales.

8. Representar la sensación espacial en un plano utilizando como recurso gráfico la perspectiva cònica.

9. Reconocer distintos soportes y técnicas de expresión gráfico-plásticas.

10. Utilizar adecuadamente las técnicas gráficas según las intenciones comunicativas.

11. Apreciar y valorar las cualidades estéticas del patrimonio artístico y cultural de la Comunitat Valenciana, del Estado español y de otras culturas distintas de la propia.

12. Expresar ideas por medio de mensajes visuales respetando los valores y las normas de las sociedades democráticas.

Cuarto curso

Contenidos

Bloque 1. El lenguaje visual

– Lectura de imágenes. La imagen representativa y simbólica: función sociocultural de la imagen en la historia. Aproximación a los medios de comunicación y a las nuevas tecnologías. Interacción entre los distintos lenguajes: plástico, musical, verbal y gestual. El dibujo técnico en la comunicación visual: ámbito de uso de los distintos sistemas.

– Análisis de la sintaxis de los lenguajes visuales específicos: medios de comunicación de masas.

– Análisis de los rasgos particulares de los lenguajes y soporte en fotografía, vídeo, cine, televisión, còmic, fotonovela.

– Estudio de los elementos de la comunicación visual: relación entre realidad e imágenes, códigos y contextos, formación sociocultural de las imágenes, percepción visual y efectos visuales.

– Estudio de la expresión plástica: recursos gràfics expressius, transformació i manipulació de imatges.

– Interpretación plástica de obras de arte.

– Estudi dels elements de l'art seqüencial: imatge i seqüència; llenguatge i elements del còmic; narració en vinyetes: enquadrament, punt de vista, elements cinètics, gestos, postures, muntatge, guió i art final.

– Realització de narracions gràfiques per mitjà de l'aplicació del concepte de seqüència, enquadrament i punt de vista. El grafit, objectiu i conseqüència social.

– Estudi i experimentació de les possibilitats expressives de la fotografia: registre d'imatges, il·luminació, enquadrament i aplicacions tècniques.

– Estudi de les estructures del llenguatge del cinema i dels gèneres.

– Estudi de la imatge de vídeo i la gravació magnètica.

– Estudi de la imatge televisiva: tipus de televisió.

– Estudi dels fonaments del disseny: tipus de disseny.

– Estudi de la imatge digital.

– Realització d'un projecte audiovisual en grup.

– Anàlisi dels elements més complexos en alguns llenguatges visuals específics.

– Interpretació de signes convencionals del codi visual presents en l'entorn.

– Anàlisi d'una imatge amb atenció a alguns elements bàsics constitutius de la sintaxi visual.

– Establiment de relacions entre la imatge i el seu contingut.

– Utilització de recursos gràfics per a la creació d'imatges.

– Creació i manipulació d'imatges amb ordinador.

– Utilització d'Internet per a la busca d'imatges: bancs d'imatges.

– Exercitació de la retentiva visual tenint en compte la capacitat perceptiva.

– Experimentació amb efectes visuals cinètics.

– Interpretació de plans tècnics: arquitectura, mapes i disseny.

– Anàlisi dels factors que incidixen en un producte artístic.

– Esforç per a reconèixer, utilitzar i respectar adequadament els signes de comunicació visual presents en l'entorn. L'ètica social en la imatge digital i Internet.

– Esforç per a desenvolupar la creativitat en l'àmbit de l'expressió artística i en el joc amb les imatges.

– Constància en els treballs i en el reconeixement de la importància del procés de creació en una obra plàstica.

– Valoració dels llenguatges visuals per a augmentar les possibilitats de comunicació.

– Interés per conèixer qualsevol manifestació artística.

Bloc 2. Elements configuratius dels llenguatges visuals. Els elements gràficoplàstics com a vehicle per a l'anàlisi i la creació d'imatges

– La línia. La línia com a element estructurador de la forma: encaix. La línia com a abstracció de la forma. Caràcter expressiu del traç i el grafisme en la utilització de la línia.

– Diferència entre esbós, apunt i encaix. Tres tipus diferents de dibuix.

– La textura. Utilització de tècniques específiques (trames, plantilles).

– El color. Simbolisme i psicologia del color. Aplicació del color segons cada camp: industrial, artístic, senyals. Incidència del color en la composició: relativitat i apreciacions objectives i subjectives. El color com a configurador d'ambients.

– Exploració del signe gràfic amb distints procediments.

– Ús del llenguatge visual amb fins expressius i descriptius.

– Aprofundiment en l'exploració del color per mitjà de diferents tècniques i procediments.

– Elaboració de textures artificials i geomètriques amb fins expressius.

– Utilització de tècniques apropiades per a la representació de formes naturals diferents i experimentació amb diversos materials.

– Establiment de les diferències dels distints matisos de color per mitjà d'associacions cromàtiques.

– Realització de variacions en ambients i formes manipulant el color, per a canviar el significat de les imatges.

– Estudi de la relació color i disseny.

– Estudio de los elementos del arte secuencial: imagen y secuencia; lenguaje y elementos del còmic; narración en viñetas: encuadre, punto de vista, elementos cinéticos, gestos, posturas, montaje, guió y arte final.

– Realización de narraciones gráficas mediante la aplicación del concepto de secuencia, encuadre y punto de vista. El grafiti, objetivo y consecuencia social.

– Estudio y experimentación de las posibilidades expresivas de la fotografía: registro de imágenes, iluminación, encuadre y aplicaciones técnicas.

– Estudio de las estructuras del lenguaje del cine y de los géneros.

– Estudio de la imagen de vídeo y la grabación magnética.

– Estudio de la imagen televisiva: tipo de televisión.

– Estudio de los fundamentos del diseño: tipo de diseño.

– Estudio de la imagen digital.

– Realización de un proyecto audiovisual en grupo.

– Análisis de los elementos más complejos en algunos lenguajes visuales específicos.

– Interpretación de signos convencionales del código visual presentes en el entorno.

– Análisis de una imagen con atención a algunos elementos básicos constitutivos de la sintaxis visual.

– Establecimiento de relaciones entre la imagen y su contenido.

– Utilización de recursos gráficos para la creación de imágenes.

– Creación y manipulación de imágenes con ordenador.

– Utilización de Internet para la búsqueda de imágenes: bancos de imágenes.

– Ejercitación de la retentiva visual teniendo en cuenta la capacidad perceptiva.

– Experimentación con efectos visuales cinéticos.

– Interpretación de planos técnicos: arquitectura, mapas y diseño.

– Análisis de los factores que inciden en un producto artístico.

– Esfuerzo para reconocer, utilizar y respetar adecuadamente los signos de comunicación visual presentes en el entorno. La ética social en la imagen digital e Internet.

– Esfuerzo para desarrollar la creatividad en el ámbito de la expresión artística y en el juego con las imágenes.

– Constancia en los trabajos y en el reconocimiento de la importancia del proceso de creación en una obra plástica.

– Valoración de los lenguajes visuales para aumentar las posibilidades de comunicación.

– Interés por conocer cualquier manifestación artística.

Bloque 2. Elementos configurativos de los lenguajes visuales. Los elementos gráfico-plásticos como vehículo para el análisis y la creación de imágenes

– La línea. La línea como elemento estructurador de la forma: encaje. La línea como abstracción de la forma. Carácter expresivo del trazo y el grafismo en la utilización de la línea.

– Diferencia entre boceto, esbozo y encaje. Tres tipos diferentes de dibujo.

– La textura. Utilización de técnicas específicas (tramas, plantillas).

– El color. Simbolismo y psicología del color. Aplicación del color según cada campo: industrial, artístico, señales. Incidencia del color en la composición: relatividad y apreciaciones objetivas y subjetivas. El color como configurador de ambientes.

– Exploración del signo gráfico con distintos procedimientos.

– Uso del lenguaje visual con fines expresivos y descriptivos.

– Profundización en la exploración del color por medio de diferentes técnicas y procedimientos.

– Elaboración de texturas artificiales y geométricas con fines expresivos.

– Utilización de técnicas apropiadas para la representación de formas naturales diferentes y experimentación con diversos materiales.

– Establecimiento de las diferencias de los distintos matices de color por medio de asociaciones cromáticas.

– Realización de variaciones en ambientes y formas manipulando el color, para cambiar el significado de las imágenes.

– Estudio de la relación color y diseño.

- Disposició per a investigar amb materials i textures.
- Esforç per a superar estereotips i convencionalismes referits a l'ús del color.

- Curiositat per descobrir el valor objectiu i subjectiu del color en els missatges gràficoplàstics i visuals.

Bloc 3. Representació de formes. Anàlisi i representació de formes

- Estructura de la forma. Estructura de formes naturals complexes: ramificació, translació i expansió.

- Comparació de la forma. Concepte de cànon, mesura o mòdul. Proporcionalitat i escales. Estudi de proporcionalitat en l'art. Possibilitats expressives: desproporcions i deformacions.

- Representació de la forma. Representació icònica. Configuració abstracta.

- Representació tècnica de formes planes, polígons regulars i corbes.

- Estudi de la forma en la naturalesa: estructures vegetals i minerals.

- Aplicació de la proporcionalitat a la representació d'objectes, la figura humana, animals i paisatges.

- Anàlisi de la proporció en diverses obres d'art.

- Exploració en la representació icònica i abstracta de la realitat.

- Utilització de la línia com a element descriptiu per mitjà del dibuix científic.

- Estudi de la figura humana en les obres d'art. Cànon en la representació de la figura humana a través de les diferents cultures.

- Interès per la representació objectiva de la forma.

- Presentació dels treballs de manera ordenada, precisa i rigorosa.

- Rigor en la utilització d'escales.

Bloc 4. La composició

- Criteris de composició. Elements que s'han de tindre en compte: pla bàsic, centre visual i lleis de composició.

- Estudi d'elements que intervenen en la composició: format, esquemes compositius, forma i fons, moviment, ritme i influència de la llum.

- Anàlisi de la composició de diferents obres d'art i autors i autors.

- Estudi de l'equilibri simètric i asimètric.

- Aplicació del concepte de simetria en els dibuixos analítics de formes naturals: simetria radial i axial.

- Aplicació del concepte d'equilibri en la realització de composicions.

- Creació de ritmes dinàmics: seqüències lineals per associació o contrast d'elements formals. El ritme en el grafiti. La combinatòria d'imatge-cartell.

- Estudi d'estructures seqüencials de muntatge.

- Interès per identificar l'organització interna de missatges gràficoplàstics o visuals.

- Reconeixement de la importància d'ordenar formes de diferents camps visuals.

- Superació de conceptes estàtics i estereotips en la realització de composicions.

Bloc 5. Espai i volum. Percepció i representació. El volum

- Volum. Formes tridimensionals. Sistemes de representació. Sistema dièdric. Sistema axonomètric ortogonal: isomètric. Sistema axonomètric oblic: perspectiva caballera. Sistema cònic: perspectiva cònica vertical (angular i paral·lela) i perspectiva lliure. Formes modulars tridimensionals.

- Representació d'imatges a partir de la planta, l'alçat i les vistes laterals.

- Utilització de xarxes modulars bidimensionals i tridimensionals aplicades al disseny.

- Exploració de ritmes modulars tridimensionals i d'estructures derivades dels mòduls. Cossos geomètrics arquimedians. Cossos geomètrics de revolució i desenrotllament.

- Representació tridimensional del volum a partir de qualsevol tipus de materials volumètrics, amb finalitats expressives.

- Disposición para investigar con materiales y texturas.

- Esfuerzo para superar estereotipos y convencionalismos referidos al uso del color.

- Curiosidad por descubrir el valor objetivo y subjetivo del color en los mensajes gràficoplàstics y visuales.

Bloque 3. Representación de formas. Análisis y representación de formas

- Estructura de la forma. Estructura de formas naturales complejas: ramificación, translación y expansión.

- Comparación de la forma. Concepto de canón, medida o módulo. Proporcionalidad y escalas. Estudio de proporcionalidad en el arte. Posibilidades expresivas: desproporciones y deformaciones.

- Representación de la forma. Representación icónica. Configuración abstracta.

- Representación técnica de formas planas, polígonos regulares y curvas.

- Estudio de la forma en la naturaleza: estructuras vegetales y minerales.

- Aplicación de la proporcionalidad a la representación de objetos, la figura humana, animales y paisajes.

- Análisis de la proporción en diversas obras de arte.

- Exploración en la representación icónica y abstracta de la realidad.

- Utilización de la línea como elemento descriptivo por medio del dibujo científico.

- Estudio de la figura humana en las obras de arte. Cánones en la representación de la figura humana a través de las diferentes culturas.

- Interés por la representación objetiva de la forma.

- Presentación de los trabajos de manera ordenada, precisa y rigurosa.

- Rigor en la utilización de escalas.

Bloque 4. La composición

- Criterios de composición. Elementos que se han de tener en cuenta: plano básico, centro visual y leyes de composición.

- Estudio de elementos que intervenen en la composición: formato, esquemas compositivos, forma y fondo, movimiento, ritmo e influencia de la luz.

- Análisis de la composición de diferentes obras de arte y autoras y autores.

- Estudio del equilibrio simétrico y asimétrico.

- Aplicación del concepto de simetría en los dibujos analítics de formas naturales: simetría radial y axial.

- Aplicación del concepto de equilibrio en la realización de composiciones.

- Creación de ritmos dinámicos: secuencias lineales por asociación o contraste de elementos formales. El ritmo en el grafiti. La combinación de imagen-cartel.

- Estudio de estructuras secuenciales de montaje.

- Interés por identificar la organización interna de mensajes gràficoplàstics o visuales.

- Reconocimiento de la importancia de ordenar formas de diferentes campos visuales.

- Superación de conceptos estáticos y estereotipos en la realización de composiciones.

Bloque 5. Espacio y volumen. Percepción y representación. El volumen

- Volumen. Formas tridimensionales. Sistemas de representación. Sistema diédrico. Sistema axonométrico ortogonal: isométrico. Sistema axonométrico oblicuo: perspectiva caballera. Sistema cónico: perspectiva cónica vertical (angular y paralela) y perspectiva libre. Formas modulars tridimensionales.

- Representación de imágenes a partir de la planta, el alzado y las vistas laterales.

- Utilización de redes modulars bidimensionales y tridimensionales aplicadas al diseño.

- Exploración de ritmos modulars tridimensionales y de estructuras derivadas de los módulos. Cuerpos geométricos arquimedians. Cuerpos geométricos de revolución y desarrollo.

- Representación tridimensional del volumen a partir de todo tipo de materiales volumétricos, con finalidades expresivas.

- Realització de construccions espacials o maquetes a partir de plans tècnics.
- Aplicació dels diferents sistemes projectius en la representació de figures volumètriques senzilles.
- Aplicació de la perspectiva lliure i la composició en l'estudi del paisatge urbà.
- Valoració dels diferents sistemes projectius per a la representació objectiva i tècnica de formes tridimensionals.
- Valoració i reconeixement del mòdul en els distints camps del disseny.
- Valoració de la capacitat espacial per a visualitzar formes tridimensionals.
- Representació de l'espai arquitectònic pròxim per mitjà de la perspectiva cònica pràctica.
- Presentació dels treballs de forma ordenada, precisa i rigorosa.

Bloc 6. Tècniques i procediments utilitzats en els llenguatges visuals

- Tècniques i materials gràficoplàstics (bidimensionals i tridimensionals). Els pigments. Els aglutinants. Els dissolvents. La matèria en la forma volumètrica.
- Organització del treball plàstic, de l'espai de treball i dels materials necessaris.
- Realització d'experiències amb diversos materials.
- Utilització i maneig d'instruments adequats a cada tècnica.
- Construcció de volums i formes expressives volumètriques amb materials diversos: amb paper, amb materials de modelatge i de rebuig.
- Aproximació al volum realitzat tridimensionalment: construcció de maquetes.
- Estudi i anàlisi de suports químics, magnètics i tècniques de la imatge fixa i en moviment.
- Estudi dels trets particulars dels llenguatges i suport d'ús més freqüent en el còmic, la fotografia, el cinema, la televisió i la publicitat.
- Realització d'esbossos necessaris per a la realització d'obres gràficoplàstiques.
- Invenció i experimentació amb materials audiovisuals.
- Tendència a classificar els treballs. Selecció segons les seues característiques, les tècniques, els instruments i els materials pertinents.
- Coneixement de programes informàtics on es puga posar en pràctica el que s'ha après.
- Gust per la realització d'experiències d'investigació amb materials diversos.
- Reconeixement de les possibilitats expressives dels diversos materials i processos artístics.
- Valoració de les possibilitats expressives que aporta la realització de treballs en equip.

Bloc 7. Apreciació del procés de creació de les arts visuals. Procés de creació

- Fases d'una obra. Esbós, guió i maqueta. Realització. Acabat.
- Fases d'un projecte tècnic. Croquis. Projecte. Presentació final.
- Realització d'esbossos i maquetes en el procés de creació d'una obra.
- Observació i reflexió sobre els elements d'una obra.
- Planificació de les distintes fases que han de seguir-se per a la realització d'una obra.
- Realització de croquis, dibuixos tancats i plans finals d'un projecte tècnic.
- Aprofundiment en distints camps del disseny: arquitectònic, gràfic, industrial.
- Anàlisi dels factors que incidixen en un producte artístic.
- Anàlisi del procediment expressiu més adequat a les finalitats d'un projecte.
- Diferenciació dels distints estils i tendències de les arts visuals.

- Realización de construcciones espaciales o maquetas a partir de planos técnicos.
- Aplicación de los diferentes sistemas proyectivos en la representación de figuras volumétricas sencillas.
- Aplicación de la perspectiva libre y la composición en el estudio del paisaje urbano.
- Valoración de los diferentes sistemas proyectivos para la representación objetiva y técnica de formas tridimensionales.
- Valoración y reconocimiento del módulo en los distintos campos del diseño.
- Valoración de la capacidad espacial para visualizar formas tridimensionales.
- Representación del espacio arquitectónico próximo mediante la perspectiva cónica práctica.
- Presentación de los trabajos de forma ordenada, precisa y rigurosa.

Bloque 6. Técnicas y procedimientos utilizados en los lenguajes visuales

- Técnicas y materiales gráfico-plásticos (bidimensionales y tridimensionales). Los pigmentos. Los aglutinantes. Los disolventes. La materia en la forma volumétrica.
- Organización del trabajo plástico, del espacio de trabajo y de los materiales necesarios.
- Realización de experiencias con diversos materiales.
- Utilización y manejo de instrumentos adecuados a cada técnica.
- Construcción de volúmenes y formas expresivas volumétricas con materiales diversos: con papel, con materiales de modelado y de desecho.
- Aproximación al volumen realizado tridimensionalmente: construcción de maquetas.
- Estudio y análisis de soportes químicos, magnéticos y técnicas de la imagen fija y en movimiento.
- Estudio de los rasgos particulares de los lenguajes y soporte de uso más frecuente en el cómic, la fotografía, el cine, la televisión y la publicidad.
- Realización de bocetos necesarios para la realización de obras gráfico-plásticas.
- Invención y experimentación con materiales audiovisuales.
- Tendencia a clasificar los trabajos. Selección según sus características, las técnicas, los instrumentos y los materiales pertinentes.

Bloque 7. Apreciación del proceso de creación de las artes visuales. Proceso de creación

- Conocimiento de programas informáticos donde se pueda poner en práctica lo aprendido.
- Gusto por la realización de experiencias de investigación con materiales diversos.
- Reconocimiento de las posibilidades expresivas de los diferentes materiales y procesos artísticos.
- Valoración de las posibilidades expresivas que aporta la realización de trabajos en equipo.
- Fases de una obra. Boceto, guió y maqueta. Realización. Acabado.
- Fases de un proyecto técnico. Croquis. Proyecto. Presentación final.
- Realización de bocetos y maquetas en el proceso de creación de una obra.
- Observación y reflexión sobre los elementos de una obra.
- Planificación de las distintas fases que tienen que seguirse para la realización de una obra.
- Realización de croquis, dibujos acotados y planos finales de un proyecto técnico.
- Profundización en distintos campos del diseño: arquitectónico, gráfico, industrial.
- Análisis de los factores que inciden en un producto artístico.
- Análisis del procedimiento expresivo más adecuado a las finalidades de un proyecto.
- Diferenciación de los distintos estilos y tendencias de las artes visuales.

– Observació i valoració d'obres artístiques de l'entorn pròxim i del patrimoni artístic i cultural, també d'expressions contemporànies.

- Interés per conèixer qualsevol manifestació artística.
- Valoració de l'esforç que requereix l'elaboració d'alguns productes artístics.
- Perseverança en la busca de dimensions estètiques i de les qualitats expressives d'ambients urbans i naturals.
- Apreciació, gaudi i respecte pel patrimoni històric, cultural i artístic.
- Apreciació, valoració i gaudi del patrimoni artístic i cultural de la Comunitat Valenciana i de l'Estat espanyol, així com contribució a la seua defensa, conservació i desenvolupament.
- Acceptació i valoració de les influències que exercixen els valors artístics propis d'altres cultures que coexistixen amb la nostra.
- Respecte per les obres de les companyes i companys i per maneres d'expressió diferents de la nostra.
- Valoració crítica de les distintes manifestacions artístiques.
- Coneixement de diferents autors per mitjà de treballs de recollir informació sobre ells (buscar biografies).
- Constància en els treballs i reconeixement de la importància del procés de planificació per a resoldre problemes satisfactoriament.

Críteris d'avaluació

1. Analitzar els elements representatius i simbòlics d'una imatge.
2. Seleccionar el tipus de línia i textura i adequar-ho a la finalitat expressiva de la representació gràfica.
3. Canviar el significat d'una imatge per mitjà del color.
4. Analitzar l'estructura de formes de la naturalesa i determinar eixos, direccions i proporcions.
5. Buscar distintes variables compositives en un determinat camp visual, tenint en compte els conceptes d'enquadrament i equilibri entre tots els elements constitutius.
6. Descriure gràficament o plàsticament objectes tridimensionals i identificar els seus elements essencials.
7. Descriure, per mitjà dels distintes sistemes de representació, formes tridimensionals elementals.
8. Realitzar un projecte, seleccionant, entre els distintes llenguatges gràfics, plàstics i visuals, el més adequat a les necessitats d'expressió.
9. Saber manejar els distintes materials i instruments adequats a les diverses tècniques gràfiques, plàstiques i visuals.
10. Apreciar i valorar el patrimoni artístic i cultural de la Comunitat Valenciana, de l'Estat espanyol i d'altres cultures diferents de la pròpia.
11. Expressar idees per mitjà de missatges visuals respectant els valors i les normes de les societats democràtiques.

Història i cultura de les religions

El fenomen religiós ha sigut i és una de les dimensions personals de moltes dones i hòmens, al mateix temps que un dels elements fonamentals en la configuració dels grups humans i de les societats en el temps i en el món actual. A més de constituir un conjunt de creences, preceptes i ritus per als fidels que les practiquen, les religions adquiren una dimensió cultural per la seua influència en el món del pensament i de l'art, per les arrels religioses de moltes estructures, costums i usos socials actuals, així com per influir en els codis de conducta individual i col·lectiva derivats de les seues respectives concepcions de l'home i del món.

Esta perspectiva dota el fenomen religiós d'un paper rellevant en el coneixement de les societats al llarg del temps i de la seua pervivència en elements de la cultura present. Ara bé, en el món actual s'assisteix, més que en altres èpoques, a un pluralisme que afecta també les creences. Simultàniament, es dona una progressiva secularització de la societat i un increment del pluralisme religiós. D'esta manera, la realitat contemporània inclou una gran varietat de creences religioses i no religioses i un no menor pluralisme religiós que mostra, a més, canvis en el paper i en la importància de les distintes religions.

– Observación y valoración de obras artísticas del entorno próximo y del patrimonio artístico y cultural, también de expresiones contemporáneas.

- Interés por conocer cualquier manifestación artística.
- Valoración del esfuerzo que requiere la elaboración de algunos productos artísticos.
- Perseverancia en la búsqueda de dimensiones estéticas y de las cualidades expresivas de ambientes urbanos y naturales.
- Apreciación, disfrute y respeto por el patrimonio histórico, cultural y artístico.
- Apreciación, valoración y disfrute del patrimonio artístico y cultural de la Comunitat Valenciana y del Estado español, así como contribución a su defensa, conservación y desarrollo.
- Aceptación y valoración de las influencias que ejercen los valores artísticos propios de otras culturas que coexisten con la nuestra.
- Respeto por las obras de las compañeras y compañeros y por maneras de expresión diferentes de la nuestra.
- Valoración crítica de las distintas manifestaciones artísticas.
- Conocimiento de diferentes autores mediante trabajos de recabar información acerca de ellos (buscar biografías).
- Constancia en los trabajos y reconocimiento de la importancia del proceso de planificación para resolver problemas satisfactoriamente.

Criterios de evaluación

1. Analizar los elementos representativos y simbólicos de una imagen.
2. Seleccionar el tipo de línea y textura y adecuarlo a la finalidad expresiva de la representación gráfica.
3. Cambiar el significado de una imagen por medio del color.
4. Analizar la estructura de formas de la naturaleza y determinar ejes, direcciones y proporciones.
5. Buscar distintas variables compositivas en un determinado campo visual, teniendo en cuenta los conceptos de encuadre y equilibrio entre todos los elementos constitutivos.
6. Describir gráfica o plásticamente objetos tridimensionales e identificar sus elementos esenciales.
7. Describir, mediante los distintos sistemas de representación, formas tridimensionales elementales.
8. Realizar un proyecto, seleccionando, entre los distintos lenguajes gráficos, plásticos y visuales, el más adecuado a las necesidades de expresión.
9. Saber manejar los distintos materiales e instrumentos adecuados a las diversas técnicas gráficas, plásticas y visuales.
10. Apreciar y valorar el patrimonio artístico y cultural de la Comunitat Valenciana, del Estado español y de otras culturas distintas de la propia.
11. Expresar ideas por medio de mensajes visuales respetando los valores y las normas de las sociedades democráticas.

Historia y cultura de las religiones

El fenómeno religioso ha sido y es una de las dimensiones personales de muchas mujeres y hombres, a la vez que uno de los elementos fundamentales en la configuración de los grupos humanos y de las sociedades en el tiempo y en el mundo de hoy. Además de constituir un conjunto de creencias, preceptos y ritos para los fieles que las practican, las religiones adquieren una dimensión cultural por su influencia en el mundo del pensamiento y del arte, por las raíces religiosas de muchas estructuras, costumbres y usos sociales actuales, así como por influir en los códigos de conducta individual y colectiva derivados de sus respectivas concepciones del hombre y del mundo.

Esta perspectiva dota al fenómeno religioso de un papel relevante en el conocimiento de las sociedades a lo largo del tiempo y de su pervivencia en elementos de la cultura presente. Ahora bien, en el mundo actual se asiste, más que en otras épocas, a un pluralismo que afecta también a las creencias. Simultáneamente se da una progresiva secularización de la sociedad y un incremento del pluralismo religioso. De este modo, la realidad contemporánea incluye una gran variedad de creencias religiosas y no religiosas y un no menor pluralismo religioso que muestra, además, cambios en el papel e importancia de las distintas religiones.

La matèria d'Història i cultura de les religions, que es cursa amb caràcter voluntari, concep l'estudi de les creences religioses, i més concretament de les religions organitzades, com un element de la civilització. El seu estudi tracta d'acostar l'alumnat al coneixement de les principals religions i de les seues manifestacions en relació amb altres realitats socials i culturals, així com a la comprensió de la influència que cada religió ha tingut en el pensament, la cultura i la vida social en les distintes èpoques i espais.

Este coneixement de les característiques fonamentals de les grans religions emmarca l'expressió religiosa en la seua realitat històrica concreta, amb les seues projeccions positives i negatives, tant en la configuració de les societats en què sorgixen i es desenrotllen com en les relacions entre els pobles. També aborda les claus culturals que configuren les manifestacions de la religió i els condicionaments religiosos que han influït en els fets polítics, socials i culturals de cada civilització.

La matèria fa un estudi de les religions amb un enfocament no confessional, ni de vivència religiosa ni d'apologia de cap religió en particular, ni tampoc des d'una defensa de postures agnòstiques o atees. Es pretén mostrar a l'alumnat el pluralisme ideològic i religiós que hi ha en el món en què viu, des del coneixement dels trets rellevants de les principals religions i la seua presència en el temps i en les societats actuals, al mateix temps que es dóna importància a la llibertat de les consciències i a la llibertat religiosa com a elements essencials d'un sistema de convivència. Així mateix es busca assolir actituds de tolerància cap a les persones amb creences o sense, de respecte dels drets reconeguts en la Declaració Universal dels Drets Humans i en el marc de la Constitució Espanyola. Es tracta, en suma, de proporcionar un millor coneixement de la realitat del món en què es viu, al mateix temps que s'afavorix la convivència en l'actual societat pluralista.

En els tres primers cursos de l'etapa es partix de la diversitat de respostes davant del fet religiós i del marc espacial i quantitatiu en la distribució de les religions en el món actual; el nucli fonamental el constitueix la caracterització de les principals religions i el reflex d'estes en les manifestacions artístiques i en el forma de vida. La importància d'algunes religions històriques concretes en la configuració de la nostra cultura i en la caracterització del món actual exigix aprofundir en les grans religions monoteistes i, en particular, en aquelles que es troben en la base de la majoria de les manifestacions artístiques i culturals del món occidental.

En quart curs s'aborda l'estudi de les religions des d'una anàlisi que ajude a la comprensió de la influència que han tingut i tenen en la vida social, la interrelació entre les idees religioses i el pensament científic, la posició de la religió en la justificació o el rebuig de l'orde social establert i les seues relacions amb el poder en diferents moments històrics i en l'actualitat, diferenciant-hi el caràcter dels estats segons siga la seua relació amb la religió o les religions majoritàries en el seu territori i analitzant-hi algunes tensions o conflictes que inclouen entre les seues causes una arrel religiosa. També es proposa la reflexió sobre la relació de les religions amb els drets humans i amb la Constitució Espanyola, que constitueixen els referents comuns dels valors compartits per les persones amb unes determinades creences religioses i per les que no en tenen.

Objectius

L'ensenyança de la Història i cultura de les religions en esta etapa tindrà com a objectiu el desenrotllament de les capacitats següents:

1. Conèixer el fet religiós en les seues diferents manifestacions i identificar els trets bàsics de les grans religions.
2. Comprendre el naixement i formació de les religions en el context polític, social i cultural en què van sorgir i es van desenrotllar, i relacionar-les amb l'evolució dels pobles en les diferents facetes de la seua realitat històrica.
3. Conèixer els fets més significatius de les tres religions que han influït en la història i la cultura d'Espanya i les seues principals aportacions a l'evolució política, cultural i social del nostre país, fent-hi referència específica a la Comunitat Valenciana.
4. Analitzar els factors que subjauen al fet religiós, les realitats, les aspiracions o els problemes humans que l'animen, i relacionar els fets religiosos del passat amb les manifestacions actuals de la religió.

La materia de Historia y cultura de las religiones, que se cursa con carácter voluntario, concibe el estudio de las creencias religiosas, y más concretamente de las religiones organizadas, como un elemento de la civilización. Su estudio trata de acercar al alumnado al conocimiento de las principales religiones y de sus manifestaciones en relación con otras realidades sociales y culturales, así como a la comprensión de la influencia que cada religión ha tenido en el pensamiento, la cultura y la vida social en las distintas épocas y espacios.

Este conocimiento de las características fundamentales de las grandes religiones enmarca la expresión religiosa en su realidad histórica concreta, con sus proyecciones positivas y negativas, tanto en la configuración de las sociedades en las que surgen y se desarrollan como en las relaciones entre los pueblos. También aborda las claves culturales que configuran las manifestaciones de la religión y los condicionamientos religiosos que han influido en los hechos políticos, sociales y culturales de cada civilización.

La materia hace un estudio de las religiones con un enfoque no confesional, ni de vivencia religiosa ni de apología de ninguna de ellas, tampoco desde una defensa de posturas agnósticas o atees. Se pretende mostrar al alumnado el pluralismo ideológico y religioso existente en el mundo en que vive, desde el conocimiento de los rasgos relevantes de las principales religiones y su presencia en el tiempo y en las sociedades actuales, a la vez que se da importancia a la libertad de las conciencias y a la libertad religiosa como elementos esenciales de un sistema de convivencia. Asimismo se busca desarrollar actitudes de tolerancia hacia las personas con creencias o sin ellas, en el respeto de los derechos reconocidos en la Declaración Universal de los Derechos Humanos y en el marco de la Constitución Española. Se trata, en suma, de proporcionar un mejor conocimiento de la realidad del mundo en que se vive, a la vez que se favorece la convivencia en la actual sociedad pluralista.

En los tres primeros cursos de la etapa se parte de la diversidad de respuestas ante el hecho religioso y del marco espacial y cuantitativo en la distribución de las religiones en el mundo actual; el núcleo fundamental lo constituye la caracterización de las principales religiones y el reflejo de las mismas en las manifestaciones artísticas y en el modo de vida. La importancia de algunas religiones históricas concretas en la configuración de nuestra cultura y en la caracterización del mundo actual exige profundizar en las grandes religiones monoteístas y, en particular, en aquellas que se encuentran en la base de la mayoría de las manifestaciones artísticas y culturales del mundo occidental.

En cuarto curso se aborda el estudio de las religiones desde un análisis que ayude a la comprensión de la influencia que han tenido y tienen en la vida social, la interrelación entre las ideas religiosas y el pensamiento científico, la posición de la religión en la justificación o el rechazo al orden social establecido y sus relaciones con el poder en diferentes momentos históricos y en la actualidad, diferenciando el carácter de los Estados según sea su relación con la religión o religiones mayoritarias en su territorio y analizando algunas tensiones o conflictos que incluyen entre sus causas una raíz religiosa. También se propone la reflexión sobre la relación de las religiones con los derechos humanos y con la Constitución Española, que constituyen los referentes comunes de los valores compartidos por las personas con unas determinadas creencias religiosas y por las que no las tienen.

Objetivos

La enseñanza de la Historia y cultura de las religiones en esta etapa tendrá como objetivo el desarrollo de las siguientes capacidades:

1. Conocer el hecho religioso en sus diferentes manifestaciones e identificar los rasgos básicos de las grandes religiones.
2. Comprender el nacimiento y desarrollo de las religiones en el contexto político, social y cultural en el que surgieron y se desarrollaron y relacionarlas con la evolución de los pueblos en las diferentes facetes de su realidad histórica.
3. Conocer los hechos más significativos de las tres religiones que han influido en la historia y la cultura de España y sus principales aportaciones a la evolución política, cultural y social de nuestro país, haciendo referencia específica a la Comunitat Valenciana.
4. Analizar los factores que subyacen al hecho religioso, las realidades, aspiraciones o problemas humanos que lo animan, y relacionar los hechos religiosos del pasado con las manifestaciones actuales de la religión.

5. Conèixer i valorar les tradicions religioses, les seues manifestacions culturals i artístiques i el patrimoni sociocultural que han generat, fent-hi una referència especial a la Comunitat Valenciana.

6. Conèixer i valorar les postures més significatives que, des de la filosofia o des d'altres manifestacions de la cultura s'han mantingut sobre la religió, tant al llarg de la història com en l'actualitat.

7. Analitzar els sistemes morals proposats per les diferents religions, comparar-ne cada un dels elements, la coherència que mostren uns elements amb els altres i les implicacions personals i socials que tenen.

8. Analitzar els processos històrics, intel·lectuals, culturals i polítics, que han convertit la llibertat de consciència i la llibertat religiosa en el fonament de la civilització occidental.

Primer curs

Continguts

– Història de les religions. Les primeres manifestacions religioses.

– Art i religió en els pobles prehistòrics.

· Vestigis prehistòrics del fet religiós en la Comunitat Valenciana: llocs de culte, cultes i rituals funeraris de la religiositat ibèrica.

· La societat de caçadors i els cultes totèmics: l'art rupestre i el seu significat religiós.

· Els cultes funeraris i la significació dels soterraments.

· Interpretació del paradigma religiós a coves i cavernes durant la prehistòria.

– La religió a Mesopotàmia i Egipte.

· Mesopotàmia: les ciutats-estat i el seu déu.

· Les claus de la religió d'Egipte: déus, sacerdoci, creences i ritus d'ultratomba.

– Religions de la tradició indoeuropea: hinduisme i budisme

· Hinduisme: l'ànima humana i el seu alliberament; múltiples déus i forces de la naturalesa.

· La persona i el camí de Buda. Les quatre Nobles Veritats.

– Religió a Grècia i a Roma.

· Origen dels déus grecs en la tradició indoeuropea.

· Mites i déus a Grècia.

· El panteó original romà i la seua referència a la religió grega. Creences de la religió romana.

– Les religions de l'Amèrica precolombina: els asteques, els maies, els inques.

· El cristianisme al continent americà.

Criteris d'avaluació

1. Explicar la pluralitat religiosa en el món i identificar els trets fonamentals de la distribució de les grans religions en l'actualitat.

2. Construir i interpretar esquemes històrics en què s'establisquen referències paral·leles entre les religions dels diferents pobles al llarg de la seua història.

3. Identificar la pervivència de les antigues religions politeïstes i dels seus mites en determinats elements de la nostra tradició cultural, especialment la Comunitat Valenciana.

4. Reconèixer en alguns ritus de diferents religions la concepció que subjau sobre aspectes significatius relacionats amb la vida de les persones, com ara el naixement, el matrimoni o la mort i la pervivència d'estes creences en la tradició cultural dels pobles.

5. Identificar expressions de les diferents cultures i civilitzacions que facen referència a esdeveniments religiosos, particularment, de la Comunitat Valenciana.

Segon Curs

Continguts

– Els components temàtics del fenomen religiós.

– Els grans interrogants.

· L'origen de la vida, el patiment i la mort.

· Les religions i el sentit de la vida.

· La diversitat de respostes davant del fet religiós: religiositat, atesme, agnosticisme.

– L'actitud religiosa: la persona davant del misteri, el temor i la fascinació de la religiositat.

5. Conocer y valorar las tradiciones religiosas, sus manifestaciones culturales y artísticas y el patrimonio sociocultural que han generado, con especial referencia a la Comunitat Valenciana.

6. Conocer y valorar las posturas más significativas que, desde la filosofía o desde otras manifestaciones de la cultura se han mantenido sobre la religión, tanto a lo largo de la historia como en la actualidad.

7. Analizar los sistemas morales propuestas por las diferentes religiones, comparar cada uno de sus elementos, la coherencia que muestran entre ellos y las implicaciones personales y sociales que tienen.

8. Analizar los procesos históricos, intelectuales, culturales y políticos, que han convertido la libertad de conciencia y la libertad religiosa en el fundamento de la civilización occidental.

Primer curso

Contenidos

– Historia de las religiones. Las primeras manifestaciones religiosas.

– Arte y religión en los pueblos prehistóricos.

· Vestigios prehistóricos del hecho religioso en la Comunitat Valenciana: lugares de culto, cultos y ritual funerario de la religiosidad ibèrica.

· La sociedad de cazadores y los cultos totémicos: el arte rupestre y su significado religioso.

· Los cultos funerarios y significación de los enterramientos.

· Interpretación del paradigma religioso en cuevas y cavernas durante la prehistoria.

– La religión en Mesopotamia y Egipto.

· Mesopotamia: las ciudades-estado y su dios.

· Las claves de la religión de Egipto: dioses, sacerdocio, creencias y ritos de ultratumba.

– Religiones de la tradición indoeuropea: hinduismo y budismo.

· Hinduismo: el alma humana y su liberación; múltiples dioses y fuerzas de la naturaleza.

· La persona y el camino de Buda. Las cuatro Nobles Verdades.

– Religión en Grecia y en Roma.

· Origen de los dioses griegos en la tradición indoeuropea.

· Mitos y dioses en Grecia.

· El panteón original romano y su referencia a la religión griega. Creencias de la religión romana.

– Las religiones de la América precolombina: los aztecas, los mayas, los incas.

· El cristianismo en el continente americano.

Criterios de evaluación

1. Explicar la pluralidad religiosa en el mundo e identificar los rasgos fundamentales de la distribución de las grandes religiones en la actualidad.

2. Construir e interpretar esquemas históricos en los que se establezcan referencias paralelas entre las religiones de los diferentes pueblos a lo largo de su historia.

3. Identificar la pervivencia de las antiguas religiones politeïstes y de sus mitos en determinados elementos de nuestra tradición cultural, especialmente la de la Comunitat Valenciana.

4. Reconocer en algunos ritos de diferentes religiones la concepción que subyace sobre aspectos significativos relacionados con la vida de las personas, tales como el nacimiento, el matrimonio o la muerte y la pervivencia de tales creencias en la tradición cultural de los pueblos.

5. Identificar expresiones de las diferentes culturas y civilizaciones que hagan referencia a acontecimientos religiosos, particularmente, de la Comunitat Valenciana.

Segundo Curso

Contenidos

– Los componentes temáticos del fenómeno religioso.

– Los grandes interrogantes.

· El origen de la vida, el sufrimiento y la muerte.

· Las religiones y el sentido de la vida.

· La diversidad de respuestas ante el hecho religioso: religiosidad, ateísmo, agnosticismo.

– La actitud religiosa: la persona ante el misterio, el temor y la fascinación de lo religioso.

- Les mediacions del fet religiós.
- El mite i els relats.
- El ritu i les celebracions.
- L'oració.
- La moral.
- Una realitat en dos dimensions: la religiosa i la profana.
- Politeisme i monoteisme. Déus i Déu: la transcendència del ser suprem.

Críteris d'avaluació

1. Comparar les diferents concepcions i expressions de la divinitat en les distintes religions i analitzar-hi les semblances i diferències.

2. Posar exemples de manifestacions escrites, plàstiques o musicals, de diferents èpoques, vinculades a creences, celebracions, ritus o altres expressions religioses, apreciand-ne els valors estètics i valorant-ne la contribució al patrimoni cultural.

3. Identificar els principals elements que constitueixen el fenomen religiós i les relacions que s'hi estableixen.

4. Aplicar l'esquema bàsic dels elements clau de la religió a l'anàlisi de les diferents religions.

5. Localitzar llocs, persones i accions sagrades de les distintes religions; raonar l'origen i les causes d'estes realitats.

6. Identificar preguntes sobre el sentit de la vida i indicar els grans temes a què es referixen, així com relacionar-les amb altres preguntes més orientades a l'àmbit científic.

7. Comparar les diferents concepcions i expressions de la divinitat en les distintes religions, establint-hi les semblances i diferències.

8. Establir relacions entre els ritus i les celebracions de les religions amb els cicles i ritmes de la vida humana, identificant-hi les constants que es presenten en les distintes religions.

9. Identificar en oracions de les diferents religions les actituds bàsiques d'una persona religiosa.

Terçer Curs

Continguts

- Història de les religions. Les religions monoteistes.
- Judaisme.
 - El poble d'Israel i la religió jueva.
 - La tradició bíblica: la Bíblia i altres llibres sagrats.
 - Els rituals en la vida de les persones jueves.
 - El calendari i les festes.
 - Espais i símbols religiosos.
 - La situació actual del judaisme.
- Cristianisme.
 - La figura de Jesús.
 - Dogmes i creences.
 - L'Antic i el Nou Testament.
 - De Jesús als cristians.
 - Organització de l'Església cristiana.
 - Els rituals en la vida de les persones cristianes.
 - Espais sagrats i símbols religiosos.
 - El calendari i les festes.
 - Evolució en el temps: ortodoxos, catòlics i protestants.
 - El cristianisme en l'actualitat.
- Islam.
 - La figura de Mahoma.
 - Els cinc pilars de l'islam.
 - L'Alcorà i la llei islàmica.
 - El calendari i les festes.
 - Espais sagrats.
 - Expansió i evolució de l'islam.
 - L'islam en el món actual.
- Cristianisme, islamisme i judaisme a la Comunitat Valenciana.

Relacions i conflictes.

Críteris d'avaluació

1. Explicar les relacions que hi ha entre el judaisme, el cristianisme i l'islam, posant-hi de manifest la seua tradició comuna i els seus trets característics diferencials.

2. Valorar la influència de les tres religions monoteistes en la configuració de la nostra pròpia història i cultura.

- Las mediaciones del hecho religioso.
- El mito y los relatos.
- El rito y las celebraciones.
- La oración.
- La moral.
- Una realidad en dos dimensiones: lo religioso y lo profano.
- Politeísmo y monoteísmo. Dioses y Dios: la trascendencia del ser supremo.

Críteris de evaluación

1. Comparar las diferentes concepciones y expresiones de lo divino en las distintas religiones y analizar las semejanzas y diferencias entre ellas.

2. Poner ejemplos de manifestaciones escritas, plásticas o musicales, de diferentes épocas, vinculadas a creencias, celebraciones, ritos u otras expresiones religiosas, apreciando sus valores estéticos y valorando su contribución al patrimonio cultural.

3. Identificar los principales elementos que constituyen el fenómeno religioso y las relaciones que se establecen entre ellos.

4. Aplicar el esquema básico de los elementos clave de la religión al análisis de las diferentes religiones.

5. Localizar lugares, personas y acciones sagradas en las distintas religiones; razonar el origen y las causas de esas realidades.

6. Identificar preguntas sobre el sentido de la vida y señalar los grandes temas a los que se refieren, así como relacionarlas con otras preguntas más orientadas al ámbito científico.

7. Comparar las diferentes concepciones y expresiones de lo divino en las distintas religiones estableciendo las semejanzas y diferencias entre ellas.

8. Establecer relaciones entre los ritos y las celebraciones de las religiones con los ciclos y ritmos de la vida humana identificando las constantes que se presentan en las distintas religiones.

9. Identificar en oraciones de las diferentes religiones las actitudes básicas de una persona religiosa.

Terçer Curso

Contenidos

- Historia de las religiones. Las religiones monoteístas.
- Judaísmo.
 - El pueblo de Israel y la religión judía.
 - La tradición bíblica: la Biblia y otros libros sagrados.
 - Los rituales en la vida de las personas judías.
 - El calendario y las fiestas.
 - Espacios y símbolos religiosos.
 - La situación actual del judaísmo.
- Cristianismo.
 - La figura de Jesús.
 - Dogmas y creencias.
 - El Antiguo y Nuevo Testamento.
 - De Jesús a los cristianos.
 - Organización de la Iglesias cristiana.
 - Los rituales en la vida de las personas cristianas.
 - Espacios sagrados y símbolos religiosos.
 - El calendario y las fiestas.
 - Evolución en el tiempo: ortodoxos, católicos y protestantes.
 - El cristianismo en la actualidad.
- Islam.
 - La figura de Mahoma.
 - Los cinco pilares del islam.
 - El Corán y la ley islámica.
 - El calendario y las fiestas.
 - Espacios sagrados.
 - Expansión y evolución del islam.
 - El islam en el mundo actual.
- Cristianismo, islamismo y judaísmo en la Comunitat Valenciana.

Relaciones y conflictos.

Críteris de evaluación

1. Explicar las relaciones existentes entre el judaísmo, el cristianismo y el islam poniendo de manifiesto su tradición común y sus rasgos característicos diferenciales.

2. Valorar la influencia de las tres religiones monoteístas en la configuración de nuestra propia historia y cultura.

3. Caracteritzar els edificis sagrats identificatius de les diferents religions, la seua funció i els seus elements més rellevants, i reconèixer-los com a manifestacions del patrimoni artístic.

4. Identificar els moments fundacionals de les tres grans religions monoteïstes a partir de l'experiència dels fundadors que els van donar origen.

5. Examinar els efectes que les tres religions monoteïstes han produït al llarg de la història en les seues relacions mútues, fent-hi referència a la seua convivència a la Comunitat Valenciana, així com els motius i els contextos en què es van produir.

Quart Curs Continguts

– La religió en l'Edat Moderna. Humanisme, Reforma i Contrareforma. Cristianisme, Il·lustració i Liberalisme.

– La secularització de la ciència, del pensament i de l'Estat. Ciència i religió en la societat contemporània.

– Totalitarisme i religió en el segle XX. L'ateïsmes d'Estat. La catàstrofe moral dels totalitarismes. L'antisemitisme i l'holocaust.

– Les religions en la societat actual: influència en l'organització social, en els costums i en els ritus socials.

– La religió i els drets humans. La llibertat religiosa. Les creences religioses en el marc de la Constitució Espanyola.

Criteris d'avaluació

1. Identificar, a partir de l'anàlisi de fets històrics o actuals, situacions d'intolerància o discriminació cap a les persones per les seues creences o no-creences religioses, i mostrar actituds de rebuig davant d'estes situacions.

2. Identificar la influència de la religió en algun aspecte concret de l'organització social al llarg del temps.

3. Caracteritzar els tipus d'Estat en funció de la seua relació amb la religió, posar alguns exemples d'esta tipologia i explicar-ne la situació d'Espanya en el marc de la Constitució.

4. Analitzar i valorar l'evolució del cristianisme a Espanya i la seua influència en la vida social i cultural.

5. Identificar la diversitat de manifestacions culturals i religioses en l'actualitat; situar en l'espai la gran varietat ètnica, lingüística, cultural i religiosa que hi ha en el món.

6. Descriure alguna situació, actual o històrica, en què davant d'un mateix fet es manifeste divergència entre el plantejament o la posició religiosa i la científica, fent-hi explícits arguments que en donen suport a una o a altra.

7. Fer un treball, individual o en grup, sobre alguna situació de conflicte, actual o del passat, en la qual es manifeste alguna tensió de tipus religiós, indagar-ne les causes i plantejar-ne els possibles desenllocs, utilitzant fonts d'informació adequades.

Informàtica

Al llarg de l'últim segle, la tecnologia ha anat adquirint una importància progressiva en la vida de les persones i en el funcionament de la societat. Dins de les diverses tecnologies, destaca la informàtica, o tecnologies de la informació, com a branca que estudia el tractament d'esta per mitjà de l'ús de màquines automàtiques. El seu protagonisme actual rau a ser dinamitzadora d'una tercera revolució productiva en què la informació ocupa el lloc de l'energia. Els sistemes de comunicacions han suposat l'impuls definitiu han generat un nou entorn tecnològic que es caracteritza per la seua interactivitat. La nostra societat s'ha vist condicionada per tots estos desenvolupaments fins al punt de denominar-se "societat de la informació".

Ja en 1970 s'indicava que els mitjans de producció es desplaçaven des dels sectors industrials als sectors de servicis, on destaca la manipulació i el processament de qualsevol tipus d'informació. Des del punt de vista econòmic, les tecnologies de la informació es consideren nous motors de desenvolupament i progrés, en un procés que no ha deixat d'incrementar-se en les últimes dècades.

Però no podem perdre de vista el marc sociocultural, on nombrosos reptes ens condicionen. D'una banda, el creixement de la brexa digital ens ha d'impulsar a analitzar les llums i les ombres d'este model de societat que, a pesar de dotar-nos de mitjans per a accedir

3. Caracterizar los edificios sagrados identificativos de las diferentes religiones, su función y elementos relevantes, y reconocerlos como manifestaciones del patrimonio artístico.

4. Identificar los momentos fundacionales de las tres grandes religiones monoteístas en torno a la experiencia de los fundadores que les dieron origen.

5. Examinar los efectos que las tres religiones monoteístas han producido a lo largo de la historia en sus relaciones mutuas, con referencia a su convivencia en la Comunitat Valenciana, así como los motivos y los contextos en que se produjeron.

Cuarto Curso Contenidos

– La religión en la Edad Moderna. Humanismo, Reforma y Contrarreforma. Cristianismo, Ilustración y Liberalismo.

– La secularización de la ciencia, del pensamiento y del Estado. Ciencia y religión en la sociedad contemporánea.

– Totalitarismo y religión en el siglo XX. El ateísmo de Estado. La catástrofe moral de los totalitarismos. El antisemitismo y el holocausto.

– Las religiones en la sociedad actual: influencia en la organización social, en las costumbres y en los ritos sociales.

– La religión y los derechos humanos. La libertad religiosa. Las creencias religiosas en el marco de la Constitución Española.

Criterios de evaluación

1. Identificar, a partir del análisis de hechos históricos o actuales, situaciones de intolerancia o discriminación hacia las personas por sus creencias o no creencias religiosas, y mostrar actitudes de rechazo ante estas situaciones.

2. Identificar la influencia de la religión en algún aspecto concreto de la organización social a lo largo del tiempo.

3. Caracterizar los tipos de Estado en función de su relación con la religión, poniendo algunos ejemplos de dicha tipología y explicar la situación de España en el marco de la Constitución.

4. Analizar y valorar la evolución del cristianismo en España y su influencia en la vida social y cultural.

5. Identificar la diversidad de manifestaciones culturales y religiosas en la actualidad; situar en el espacio la gran variedad étnica, lingüística, cultural y religiosa que hay en el mundo.

6. Describir alguna situación, actual o histórica, en la que ante un mismo hecho se manifieste divergencia entre el planteamiento o la posición religiosa y la científica haciendo explícitos argumentos que apoyan una u otra.

7. Realizar un trabajo, individual o en grupo, sobre alguna situación de conflicto, actual o del pasado, en el que se manifieste tensión de tipo religioso, indagando sus causas y planteando los posibles desenlaces, utilizando fuentes de información adecuadas.

Informática

A lo largo del último siglo la tecnología ha ido adquiriendo una importancia progresiva en la vida de las personas y en el funcionamiento de la sociedad. Dentro de las diversas tecnologías destaca la informática, o tecnologías de la información, como rama que estudia el tratamiento de ésta mediante el uso de máquinas automáticas. Su protagonismo actual radica en ser dinamizadora de una tercera revolución productiva en la que la información ocupa el lugar de la energía. Los sistemas de comunicaciones han supuesto el impulso definitivo han generado un nuevo entorno tecnológico que se caracteriza por su interactividad. Nuestra sociedad se ha visto condicionada por todos estos desarrollos hasta el punto de denominarse "sociedad de la información".

Ya en 1970 se indicaba que los medios de producción se desplazan desde los sectores industriales a los sectores de servicios, donde destaca la manipulación y procesamiento de todo tipo de información. Desde el punto de vista económico, las tecnologías de la información se consideran nuevos motores de desarrollo y progreso, en un proceso que no ha dejado de incrementarse en las últimas décadas.

Però no podemos perder de vista el marco sociocultural, donde numerosos retos nos condicionan. Por un lado, el crecimiento de la brecha digital nos debe impulsar a analizar las luces y las sombras de este modelo de sociedad que, a pesar de darnos de medios para

quasi universalment a la informació, no aconsegueix incorporar tots els membres de la societat humana a este procés. També hem d'afegir a la nostra reflexió com l'enorme flux d'informació influeix en els, cada dia més comuns, conflictes entre accés lliure i lleis de copyright o drets d'autor. Finalment, i en especial des del món de l'educació, hem de considerar que la informació no és el mateix que el coneixement. Este canvi de paradigma s'ha proposat des de nombroses fonts, ja que el coneixement és el fruit d'un procés de construcció activa, que requereix tractar la informació amb esperit crític, analitzar-la, seleccionar els diferents elements que la componen i incorporar els més interessants a una base de coneixements.

Per la seua importància, es proposa esta matèria opcional en quart curs d'Educació Secundària Obligatoria. No és tan sols una matèria instrumental, sinó que també ha de capacitar per a comprendre un present cultural i social. La seua finalitat és, doncs, formar l'alumnat en el coneixement i ús responsable de la informàtica com a ferramenta de treball, de creativitat, de comunicació, d'organització i d'oci.

Encara que bona part de continguts lligats a les tecnologies de la informació i la comunicació s'han tractat en la matèria de Tecnologies, ací se'n tractaran de manera específica i detallada alguns, tenint en compte el caràcter finalista i orientador de l'últim curs d'Educació Secundària Obligatoria.

Els continguts s'articulen en quatre blocs que tracten de significar el seu desenvolupament específic dins de l'àmbit de les tecnologies:

1. Sistemes operatius i seguretat informàtica.
2. Multimèdia.
3. Publicació i difusió de continguts.
4. Internet i xarxes socials virtuals.

Contribució de la matèria a l'adquisició de les competències bàsiques

Esta matèria contribueix a l'adquisició de la competència en el coneixement i la interacció amb el medi físic per mitjà del coneixement de l'entorn informàtic i a través del desenvolupament de destreses tècniques per a interactuar amb este en diversos processos i activitats.

La contribució a l'autonomia i la iniciativa personal es presentarà per mitjà d'una metodologia activa que, com en altres àmbits de l'educació tecnològica, utilitze processos en forma de projectes que permeten, en la mesura que siga possible, la necessària aportació personal.

El tractament específic de les tecnologies de la informació i la comunicació s'integra en esta matèria de forma principal. No sols planteja un coneixement instrumental i tècnic, sinó tota la necessària reflexió sobre el marc social i cultural que la informàtica ha modificat des de la seua irrupció a finals del segle XX.

L'adquisició de la competència social i ciutadana es construeix tant a partir de les possibilitats de projectes d'aplicació que permeten adquirir destreses socials bàsiques des de la interacció i presa de decisions de l'alumnat, com de la imprescindible reflexió sobre les responsabilitats ciutadanes adquirides en l'ús de les tecnologies de la informació.

Per a millorar el coneixement de l'organització i el funcionament de les societats, es col·labora des de l'anàlisi i l'ús de la informació i la comunicació com a fonts de comprensió i transformació de l'entorn social.

La contribució a la competència en comunicació lingüística es realitza a través de l'adquisició de vocabulari específic en els processos de cerca, anàlisi, selecció, resum i comunicació d'informació, i en totes les activitats que proposen com a finalitat la publicació i la difusió de continguts.

La contribució a la competència per a aprendre a aprendre es materialitza per mitjà d'estratègies de resolució de problemes on, després d'adquirir els necessaris coneixements, és imprescindible fer-los significatius per a abordar un projecte.

Objectius generals

L'ensenyança de la Informàtica en esta etapa tindrà com a objectiu el desenvolupament de les capacitats següents:

1. Aplicar tècniques bàsiques de configuració, manteniment i millora del funcionament d'un ordinador, de forma independent o en

acceder casi universalmente a la información, no consigue incorporar a todos los miembros de la sociedad humana a este proceso. También debemos añadir a nuestra reflexión cómo el enorme flujo de información influye en los, cada día más comunes, conflictos entre acceso libre y leyes de copyright o derechos de autor. Finalmente, y en especial desde el mundo de la educación, debemos considerar que la información no es lo mismo que el conocimiento. Este cambio de paradigma se ha propuesto desde numerosas fuentes, ya que el conocimiento es el fruto de un proceso de construcción activa, que requiere tratar la información con espíritu crítico, analizarla, seleccionar sus distintos elementos e incorporar los más interesantes a una base de conocimientos.

Por su importancia, se propone esta materia opcional en cuarto curso de Educación Secundaria Obligatoria. No es tan sólo una materia instrumental, sino que también debe capacitar para comprender un presente cultural y social. Su finalidad es, pues, formar al alumnado en el conocimiento y uso responsable de la informática como herramienta de trabajo, de creatividad, de comunicación, de organización y de ocio.

Aunque buena parte de contenidos ligados a las tecnologías de la información y la comunicación se han tratado en la materia de Tecnologías, aquí se desarrollarán de forma específica y detallada algunos de ellos, teniendo en cuenta el carácter finalista y orientador del último curso de Educación Secundaria Obligatoria.

Los contenidos se articulan en cuatro bloques que tratan de significar su desarrollo específico dentro del ámbito de las tecnologías:

1. Sistemas operativos y seguridad informática.
2. Multimedia.
3. Publicación y difusión de contenidos.
4. Internet y redes sociales virtuales.

Contribución de la materia a la adquisición de las competencias básicas

Esta materia contribuye a la adquisición de la competencia en el conocimiento y la interacción con el medio físico mediante el conocimiento del entorno informático y a través del desarrollo de destrezas técnicas para interactuar con éste en diversos procesos y actividades.

La contribución a la autonomía e iniciativa personal se desarrollará mediante una metodología activa que, como en otros ámbitos de la educación tecnológica, emplee procesos en forma de proyectos que permitan, dentro de lo posible, la necesaria aportación personal.

El tratamiento específico de las tecnologías de la información y la comunicación, se integra en esta materia de forma principal. No sólo plantea un conocimiento instrumental y técnico, sino toda la necesaria reflexión sobre el marco social y cultural que la Informática ha modificado desde su irrupción a finales del siglo XX.

La adquisición de la competencia social y ciudadana se construye tanto a partir de las posibilidades de proyectos de aplicación que permiten adquirir destrezas sociales básicas desde la interacción y toma de decisiones del alumnado, como de la imprescindible reflexión sobre las responsabilidades ciudadanas adquiridas en el uso de las tecnologías de la información.

Para mejorar el conocimiento de la organización y funcionamiento de las sociedades se colabora desde el análisis y uso de la información y la comunicación como fuentes de comprensión y transformación del entorno social.

La contribución a la competencia en comunicación lingüística se realiza a través de la adquisición de vocabulario específico en los procesos de búsqueda, análisis, selección, resumen y comunicación de información, y en todas las actividades que proponen como finalidad la publicación y difusión de contenidos.

La contribución a la competencia para aprender a aprender se materializa mediante estrategias de resolución de problemas donde, tras adquirir los necesarios conocimientos, es imprescindible hacerlos significativos para abordar un proyecto.

Objetivos generales

La enseñanza de la Informática en esta etapa tendrá como objetivo el desarrollo de las siguientes capacidades:

1. Aplicar técnicas básicas de configuración, mantenimiento y mejora del funcionamiento de un ordenador, de forma independiente

xarxa, i valorar la repercussió que té sobre un mateix i sobre els altres la utilització correcta dels recursos informàtics.

2. Utilitzar els servicis telemàtics adequats per a respondre a necessitats relacionades, entre altres aspectes, amb la formació, l'oci, la inserció laboral, l'administració, la salut o el comerç, i valorar en quina mesura cobrixen les dites necessitats i si ho fan de manera apropiada.

3. Buscar i seleccionar recursos disponibles en la xarxa per a incorporar-los a les seues pròpies produccions; valorar la importància del respecte de la propietat intel·lectual i la conveniència de recórrer a fonts que autoritzen expressament la utilització d'estos recursos.

4. Conèixer i utilitzar les ferramentes per a integrar-se en xarxes socials, aportant les seues competències al creixement d'estes i adoptar les actituds de respecte, participació, esforç i col·laboració que possibiliten la creació de produccions col·lectives.

5. Utilitzar dispositius perifèrics per a capturar i digitalitzar imatges, textos i sons i manejar les funcionalitats principals dels programes de tractament digital de la imatge fixa, el so i la imatge en moviment i la seua integració per a crear xicotetes produccions multimèdia amb finalitat expressiva, comunicativa o il·lustrativa.

6. Integrar la informació textual, numèrica i gràfica per a construir i expressar unitats complexes de coneixement en forma de presentacions electròniques, aplicant-les en mode local, per a recolzar un discurs, o en mode remot, com a síntesi o guió que facilite la difusió d'unitats de coneixement elaborades.

7. Integrar la informació textual, numèrica i gràfica obtinguda de qualsevol font per a elaborar continguts propis i publicar-los en la web, utilitzant mitjans que possibiliten la interacció (formularis, enquestes, bitàcoles, etc.) i formats que faciliten la inclusió d'elements multimèdia i decidir la forma en què es posen a disposició de la resta d'usuàries i usuaris.

8. Conèixer i valorar el sentit i la repercussió social de les diverses alternatives existents per a compartir els continguts publicats en la web i aplicar-los quan es difonguen les produccions pròpies.

9. Adoptar les conductes de seguretat activa i passiva que possibiliten la protecció de les dades i del mateix individu en el treball en xarxa i en local.

10. Valorar les possibilitats que ofereixen les tecnologies de la informació i la comunicació i les repercussions que suposa el seu ús.

Quart Curs

Continguts

Bloc 1. Sistemes operatius i seguretat informàtica

– Funcions i configuració del sistema operatiu i manteniment de perifèrics.

– Organització de la informació. Ús i creació de directoris i fitxers. Organització i administració.

– Gestió d'usuari, recursos i permisos.

– Principals funcions dels sistemes operatius. Entorn gràfic i interpret d'ordes.

– Conceptes bàsics de les xarxes informàtiques.

– Muntatge i configuració d'una xarxa d'àrea local.

– Creació de grups d'usuari, adjudicació de permisos i intercanvi d'informació i recursos en diferents sistemes operatius.

– Connexions sense fil entre dispositius.

– Connexió a Internet.

– Seguretat en un sistema en xarxa. Mesures de prevenció en hardware i software per a evitar atacs externs i pèrdues d'informació. Instal·lació d'antivirus i tallafocs.

– Història i evolució de la Informàtica.

– Seguretat i higiene. Precaucions, riscos i ergonomia.

– La societat de la informació. Accés a la informació per mitjà de la xarxa, aspectes positius i negatius.

Bloc 2. Multimèdia

– Adquisició d'imatge fixa per mitjà de perifèrics d'entrada.

– Captura de so i vídeo a partir de diferents fonts. Formats bàsics i compressió. Edició i muntatge d'àudio i vídeo per a la creació de continguts multimèdia. Elaboració i gravació en suport físic. Edició de menús.

o en red, valorando la repercusión que tiene sobre uno mismo y sobre los demás la correcta utilización de los recursos informáticos.

2. Utilizar los servicios telemáticos adecuados para responder a necesidades relacionadas, entre otros aspectos, con la formación, el ocio, la inserción laboral, la administración, la salud o el comercio, valorando en qué medida cubren dichas necesidades y si lo hacen de forma apropiada.

3. Buscar y seleccionar recursos disponibles en la red para incorporarlos a sus propias producciones, valorando la importancia del respeto de la propiedad intelectual y la conveniencia de recurrir a fuentes que autoricen expresamente su utilización.

4. Conocer y utilizar las herramientas para integrarse en redes sociales, aportando sus competencias al crecimiento de las mismas y adoptando las actitudes de respeto, participación, esfuerzo y colaboración que posibiliten la creación de producciones colectivas.

5. Utilizar dispositivos periféricos para capturar y digitalizar imágenes, textos y sonidos y manejar las funcionalidades principales de los programas de tratamiento digital de la imagen fija, el sonido y la imagen en movimiento y su integración para crear pequeñas producciones multimedia con finalidad expresiva, comunicativa o ilustrativa.

6. Integrar la información textual, numérica y gráfica para construir y expresar unidades complejas de conocimiento en forma de presentaciones electrónicas, aplicándolas en modo local, para apoyar un discurso, o en modo remoto, como síntesis o guió que facilite la difusión de unidades de conocimiento elaboradas.

7. Integrar la información textual, numérica y gráfica obtenida de cualquier fuente para elaborar contenidos propios y publicarlos en la web, utilizando medios que posibiliten la interacción (formularios, encuestas, bitácoras, etc.) y formatos que faciliten la inclusión de elementos multimedia y decidir la forma en la que se ponen a disposición del resto de usuarias y usuarios.

8. Conocer y valorar el sentido y la repercusión social de las diversas alternativas existentes para compartir los contenidos publicados en la web y aplicarlos cuando se difundan las producciones propias.

9. Adoptar las conductas de seguridad activa y pasiva que posibiliten la protección de los datos y del propio individuo en el trabajo en red y en local.

10. Valorar las posibilidades que ofrecen las tecnologías de la información y la comunicación y las repercusiones que supone su uso.

Cuarto Curso

Contenidos

Bloque 1. Sistemas operativos y seguridad informática

– Funciones y configuración del sistema operativo y mantenimiento de periféricos.

– Organización de la información. Uso y creación de directorios y archivos. Organización y administración.

– Gestión de usuarios, recursos y permisos.

– Principales funciones de los sistemas operativos. Entorno gráfico e intérprete de comandos.

– Conceptos básicos de las redes informáticas.

– Montaje y configuración de una red de área local.

– Creación de grupos de usuarios, adjudicación de permisos e intercambio de información y recursos en diferentes sistemas operativos.

– Conexiones inalámbricas entre dispositivos.

– Conexión a Internet.

– Seguridad en un sistema en red. Medidas de prevención en hardware y software para evitar ataques externos y pérdidas de información. Instalación de antivirus y cortafuegos.

– Historia y evolución de la Informática.

– Seguridad e higiene. Precauciones, riesgos y ergonomía.

– La sociedad de la información. Acceso a la información por medio de la red, aspectos positivos y negativos.

Bloque 2. Multimedia

– Adquisición de imagen fija mediante periféricos de entrada.

– Captura de sonido y vídeo a partir de diferentes fuentes. Formatos básicos y compresión. Edición y montaje de audio y vídeo para la creación de contenidos multimedia. Elaboración y grabación en soporte físico. Edición de menús.

– Tractament bàsic de la imatge digital: els formats bàsics i la seua aplicació, modificació de grandària de les imatges i selecció de fragments, creació de dibuixos senzills, alteració dels paràmetres de les fotografies digitals: saturació, lluminositat i brillantor. Gràfics rasteritzats i vectorials.

– Procediments de disseny. Elements, traçats i figures geomètriques fonamentals. El color. L'edició. Recursos informàtics per a la producció artística. Maquetació electrònica. Eixida a diferents suports. Art final.

– Aplicacions interactives multimèdia. Botons d'acció i línies temporals.

Bloc 3. Publicació i difusió de continguts

– Elements d'una presentació.

– Utilització de plantilles i estils per a la creació de les presentacions.

– Transicions, animacions i botons d'acció

– Integració i organització d'elements textuais, numèrics, sonors i gràfics en estructures hipertextuals.

– Elements d'una pàgina web.

– Estructura i disseny de les pàgines web. Taules, imatges i hiperenllaços. Editors de pàgines web. Similituds amb els processadors de text. Introducció al HTML.

– Creació, gestió i publicació d'un lloc web. Estàndards de publicació. Ús del client FTP.

– Accessibilitat de la informació.

Bloc 4: Internet i xarxes socials virtuals

– Història i fonament tècnic de la xarxa Internet. Integració de xarxes de comunicacions.

– La informació i la comunicació com a fonts de comprensió i transformació de l'entorn social: comunitats virtuals i globalització. Chatrooms, fòrums, weblogs o blocs, wikis, servicis de notícies news.

– Actitud positiva cap a les innovacions en l'àmbit de les tecnologies de la informació i la comunicació i cap a la seua aplicació per a satisfer necessitats personals i grupals.

– Accés a servicis d'administració electrònica i comerç electrònic: els intercanvis econòmics i la seguretat. L'enginyeria social i la seguretat: estratègies per al reconeixement del frau, desenvolupament d'actituds de protecció activa davant dels intents de frau. Encriptació, clau pública i privada. Certificats digitals.

– Importància de l'adopció de mesures de seguretat activa i passiva.

– Accés a recursos i plataformes de formació a distància, ocupació, salut i treball de col·laboració.

– La propietat i la distribució del software i la informació: software lliure i software privatiu, tipus de llicències d'ús i distribució. Drets d'autor i copyright.

– Adquisició d'hàbits orientats a la protecció de la intimitat i la seguretat personal en la interacció en entorns virtuals: accés a servicis d'oci.

– Canals de distribució dels continguts multimèdia: música, vídeo, ràdio, televisió.

– Accés a programes i informació: descàrrega i intercanvi, les xarxes P2P i altres alternatives per a l'intercanvi de documents. Fonaments tècnics.

Criteris d'avaluació

1. Instal·lar i configurar els equips i dispositius que formen part d'una xarxa informàtica.

2. Instal·lar i configurar aplicacions i desenvolupar tècniques que permeten assegurar sistemes informàtics interconnectats, així com la gestió d'informació, recursos, usuaris i permisos.

3. Conèixer els diferents protocols de comunicació i utilitzar els sistemes de seguretat associats per a garantir la privacitat i evitar atacs externs i pèrdues d'informació.

4. Interconnectar dispositius sense fil o cablejats per a intercanviar informació i dades, tant en una xarxa d'àrea local com en Internet.

5. Obtindre imatges fotogràfiques (mapa de bits), aplicar-hi tècniques d'edició digital i diferenciar-les de les imatges vectorials generades per ordinador.

– Tratamiento básico de la imagen digital: los formatos básicos y su aplicación, modificación de tamaño de las imágenes y selección de fragmentos, creación de dibujos sencillos, alteración de los parámetros de las fotografías digitales: saturación, luminosidad y brillo. Gráficos rasterizados y vectoriales.

– Procedimientos de diseño. Elementos, trazados y figuras geométricas fundamentales. El color. La edición. Recursos informáticos para la producción artística. Maquetación electrónica. Salida a diferentes soportes. Arte final.

– Aplicaciones interactivas multimedia. Botones de acción y líneas temporales.

Bloque 3. Publicación y difusión de contenidos

– Elementos de una presentación.

– Utilización de plantillas y estilos para la creación de las presentaciones.

– Transiciones, animaciones y botones de acción

– Integración y organización de elementos textuales, numéricos, sonoros y gráficos en estructuras hipertextuales.

– Elementos de una página web.

– Estructura y diseño de las páginas web. Tablas, imágenes e hiperenlaces. Editores de páginas web. Similitudes con los procesadores de texto. Introducción al HTML.

– Creación, gestión y publicación de un sitio web. Estándares de publicación. Uso del cliente FTP.

– Accesibilidad de la información.

Bloque 4: Internet y redes sociales virtuales

– Historia y fundamento técnico de la red Internet. Integración de redes de comunicaciones.

– La información y la comunicación como fuentes de comprensión y transformación del entorno social: comunidades virtuales y globalización. Chatrooms, foros, weblogs o blogs, wikis, servicios de noticias news.

– Actitud positiva hacia las innovaciones en el ámbito de las tecnologías de la información y la comunicación y hacia su aplicación para satisfacer necesidades personales y grupales.

– Acceso a servicios de administración electrónica y comercio electrónico: los intercambios económicos y la seguridad. La ingeniería social y la seguridad: estrategias para el reconocimiento del fraude, desarrollo de actitudes de protección activa ante los intentos de fraude. Encriptación, clave pública y privada. Certificados digitales.

– Importancia de la adopción de medidas de seguridad activa y pasiva.

– Acceso a recursos y plataformas de formación a distancia, empleo, salud y trabajo colaborativo.

– La propiedad y la distribución del software y la información: software libre y software privativo, tipos de licencias de uso y distribución. Derechos de autor y copyright.

– Adquisición de hábitos orientados a la protección de la intimidad y la seguridad personal en la interacción en entornos virtuales: acceso a servicios de ocio.

– Canales de distribución de los contenidos multimedia: música, vídeo, radio, televisión.

– Acceso a programas e información: descarga e intercambio, las redes P2P y otras alternativas para el intercambio de documentos. Fundamentos técnicos.

Criterios de evaluación

1. Instalar y configurar los equipos y dispositivos que forman parte de una red informática.

2. Instalar y configurar aplicaciones y desarrollar técnicas que permitan asegurar sistemas informáticos interconectados, así como la gestión de información, recursos, usuarios y permisos.

3. Conocer los distintos protocolos de comunicación y utilizar los sistemas de seguridad asociados para garantizar la privacidad y evitar ataques externos y pérdidas de información.

4. Interconectar dispositivos inalámbricos o cableados para intercambiar información y datos, tanto en una red de área local como en Internet.

5. Obtener imágenes fotográficas (mapa de bits), aplicar técnicas de edición digital a las mismas y diferenciarlas de las imágenes vectoriales generadas por ordenador.

6. Capturar, editar, tractar i muntar fragments de vídeo amb àudio per a la creació de continguts multimèdia.

7. Dissenyar i elaborar presentacions destinades a donar suport al discurs verbal en l'exposició d'idees i projectes.

8. Desenrotllar continguts per a la xarxa aplicant estàndards d'accessibilitat en la publicació de la informació.

9. Publicar continguts i gestionar un lloc web constituït per diverses pàgines enllaçades.

10. Participar activament en xarxes socials virtuals com emissors i receptors d'informació i iniciatives comunes, i adquirir les nocions de funcionament de xats, fòrums, blocs, sistemes wiki, servicis de notícies i eines de treball de col·laboració.

11. Identificar els models de distribució de software i continguts i adoptar actituds coherents amb estos.

12. Conèixer les eines habituals que garanteixen la privacitat i seguretat en la xarxa, funcionament i limitacions.

13. Conèixer els fonaments de les xarxes cooperatives i comprovar el funcionament d'algun dels projectes en curs.

14. Conèixer les fites més importants de la història de la informàtica.

15. Conèixer i aplicar les normes de seguretat i higiene en el treball amb equips informàtics.

Llatí

El coneixement del Llatí obri una via fonamental d'accés a un dels grans llegats de la cultura d'Occident. Esta matèria té un caràcter d'iniciació a la llengua llatina durant l'Educació Secundària Obligatoria, ja que més tard els seus continguts més específics es desenrotllaran en el Batxillerat.

Es coneguda la gran capacitat formativa del Llatí:

– En primer lloc, perquè constituïx un mètode molt eficaç d'estructuració mental, gràcies a l'estudi de l'origen del lèxic de totes les llengües romàniques –també, en part, de les saxones i les estructures gramaticals bàsiques d'una llengua que és l'origen de les llengües que es parlen a Espanya i, per tant, de les llengües oficials de la Comunitat Valenciana.

– En segon lloc, perquè permet aprofundir en la interpretació de les més diverses terminologies científiques i tècniques.

– Finalment, i de manera molt especial, perquè ofereix la possibilitat de posar-se en contacte amb el ric patrimoni literari, cultural, jurídic, etc., de l'antiga Roma, i amb les nombroses obres literàries i científiques de l'Occident europeu escrites en Llatí durant segles i que constituïxen una important herència, base de la nostra cultura actual.

Un dels objectius de l'estudi del Llatí consistix a familiaritzar l'alumnat, sobretot, amb el vocabulari i les estructures llatines, amb els procediments de formació del vocabulari d'una llengua flexional i amb les estructures elementals de la frase en este tipus de llengües. També, li donarà a conèixer l'evolució del vocabulari llatí clàssic i vulgar al de les llengües romàniques, la qual cosa suposa una eina indispensable per a l'adquisició de nou vocabulari. D'esta manera, la llengua llatina es converteix en el mitjà per a l'aprenentatge de les llengües que estudien els nostres estudiants.

Així mateix, es pretén que l'alumnat reconega l'influx que ha exercit l'estil de vida dels romans sobre els diferents aspectes de la civilització occidental.

També és important donar a conèixer a l'alumnat les característiques de la societat en què viu, la Comunitat Valenciana, lloc de pas per a molts pobles de l'antiguitat i, en l'actualitat, lloc d'acollida i trobada intercultural. Per això, els estudiants han d'adquirir i desenrotllar actituds solidàries i tolerants que ajuden a construir una societat més integradora i respectuosa amb la pluralitat d'idees i llengües que conformen la conca mediterrània. No podem oblidar que en la Comunitat Valenciana conviuen el valencià i el castellà, en la base del qual està el Llatí, utilitzats com a instrument de comunicació. L'estudi del Llatí, evidentment, constituïx un element bàsic en la cohesió lingüística, ja que facilita el coneixement de les dos llengües oficials.

Finalment, cal tindre en compte que els criteris d'avaluació estableixen els tipus i grau d'aprenentatge que s'espera que l'alumnat haja

6. Capturar, editar, tractar y montar fragmentos de vídeo con audio para la creación de contenidos multimedia.

7. Diseñar y elaborar presentaciones destinadas a apoyar el discurso verbal en la exposición de ideas y proyectos.

8. Desarrollar contenidos para la red aplicando estándares de accesibilidad en la publicación de la información.

9. Publicar contenidos y gestionar un sitio web constituido por varias páginas enlazadas.

10. Participar activamente en redes sociales virtuales como emisoras y receptores de información e iniciativas comunes, adquiriendo las nociones de funcionamiento de chats, foros, blogs, wikis, servicios de noticias y herramientas de trabajo colaborativo.

11. Identificar los modelos de distribución de software y contenidos y adoptar actitudes coherentes con los mismos.

12. Conocer las herramientas habituales que garantizan la privacidad y seguridad en la red, su funcionamiento y limitaciones.

13. Conocer los fundamentos de las redes cooperativas y comprobar el funcionamiento de alguno de los proyectos en curso.

14. Conocer los hitos más importantes de la historia de la Informática.

15. Conocer y aplicar las normas de seguridad e higiene en el trabajo con equipos informáticos.

Latín

El conocimiento del Latín abre una vía fundamental de acceso a uno de los grandes legados de la cultura de Occidente. Esta materia tiene un carácter de iniciación a la lengua latina durante la Educación Secundaria Obligatoria, ya que más tarde sus contenidos más específicos se desarrollarán en el Bachillerato.

Es conocida la gran capacidad formativa del Latín:

– En primer lugar, porque constituye un método muy eficaz de estructuración mental, gracias al estudio del origen del léxico de todas las lenguas románicas –también, en parte, de las sajónicas(y las estructuras gramaticales básicas de una lengua que es el origen de las lenguas que se hablan en España y, por tanto, de las lenguas oficiales de la Comunitat Valenciana.

– En segundo lugar, porque permite profundizar en la interpretación de las más diversas terminologías científicas y técnicas.

– Finalmente, y de manera muy especial, porque ofrece la posibilidad de ponerse en contacto con el rico patrimonio literario, cultural, jurídic, etc., de la antigua Roma, y con las múltiples obras literarias y científicas del Occidente europeo escritas en Latín durante siglos y que constituyen una importante herencia, base de nuestra cultura actual.

Uno de los objetivos del estudio del Latín consiste en familiarizar al alumnado, sobre todo, con el vocabulario y las estructuras latinas, con los procedimientos de formación del vocabulario de una lengua flexional y con las estructuras elementales de la frase en este tipo de lenguas. También, le dará a conocer la evolución del vocabulario latino clásico y vulgar al de las lenguas románicas, lo que supone una herramienta indispensable para la adquisición de nuevo vocabulario. De esta manera, la lengua latina se convierte en medio para el aprendizaje de las lenguas que estudian nuestros estudiantes.

Asimismo, se pretende que el alumnado reconozca el influjo que ha ejercido el estilo de vida de los romanos sobre los diferentes aspectos de la civilización occidental.

También es importante dar a conocer al alumnado las características de la sociedad en que vive, la Comunitat Valenciana, lugar de paso para muchos pueblos de la antigüedad y, en la actualidad, lugar de acogida y encuentro intercultural. Por eso, los estudiantes han de adquirir y desarrollar actitudes solidarias y tolerantes que ayuden a construir una sociedad más integradora y respetuosa con la pluralidad de ideas y lenguas que conforman la cuenca mediterránea. No podemos olvidar que en la Comunitat Valenciana conviven el valenciano y el castellano, en cuya base está el Latín, utilizados como instrumento de comunicación. El estudio del Latín, evidentemente, constituye un elemento básico en la cohesión lingüística, ya que facilita el conocimiento de las dos lenguas oficiales.

Por último, hay que tener en cuenta que los criterios de evaluación establecen los tipos y grado de aprendizaje que se espera que el

aconseguit respecte de les capacitats que expressen els objectius generals.

Contribució de la matèria a l'adquisició de les competències bàsiques

El Llatí contribuïx directament a les competències bàsiques en comunicació lingüística, cultural i artística, d'aprendre a aprendre, així com al tractament de la informació i competència digital, i a l'autonomia i iniciativa personal.

Contribuïx de manera directa a l'adquisició de la competència en comunicació lingüística. El coneixement de l'estructura de la llengua llatina possibilita una millor comprensió de la gramàtica de les llengües europees d'origen romànic i d'altres que, no sent romàniques, compartixen amb el llatí el caràcter flexiu. La interpretació dels elements morfosintàctics i de vocabulari, així com la pràctica de la traducció i de la retroversió permeten adquirir i desenrotllar l'habilitat d'arreplegar i processar una informació donada i utilitzar-la apropiadament. Així mateix, el coneixement dels procediments per a la formació de paraules a partir de les arrels, sufixos i prefixos llatins, així com el dels fenòmens d'evolució fonètica coadjuven a l'ampliació del vocabulari bàsic. El coneixement de les etimologies llatines proporciona la comprensió i incorporació d'un vocabulari culte i explica el vocabulari específic de termes científics i tècnics.

La contribució del Llatí a la competència en expressió cultural i artística s'aconsegueix per mitjà del coneixement de l'important patrimoni arqueològic i artístic romà al nostre país i a Europa. Una bona base cultural a este respecte permet apreciar i disfrutar manifestacions artístiques de qualsevol tipus, i, al mateix temps, fomenta l'interès per la conservació del nostre patrimoni. Així mateix, proporcionar referències per a valorar de forma crítica creacions artístiques inspirades en la cultura i la mitologia llatines.

Des del Llatí es contribuïx a la competència en el tractament de la informació i competència digital, ja que una part de la matèria requereix la recerca, selecció i tractament de la informació. D'una altra, en la mesura que s'utilitzen les tecnologies de la informació i la comunicació com a eina per a la comunicació del coneixement adquirit, es col·laborarà en l'adquisició de la competència digital.

L'estudi de la llengua llatina contribuïx a la competència d'aprendre a aprendre, en la mesura que propicia la disposició i l'habilitat per a organitzar l'aprenentatge, afavorix les destreses d'autonomia, disciplina i reflexió, exercita la recuperació de dades per mitjà de la memorització i situa el procés formatiu en un context de rigor lògic.

La matèria contribuïx a l'autonomia i iniciativa personal en la mesura que s'utilitzen procediments que exigixen planificar, avaluar distintes possibilitats i prendre decisions. El treball en grup i la posada en comú dels resultats implica valorar les aportacions d'altres companys i companyes, acceptar possibles errors, comprendre la forma de corregir-los i no rendir-se davant d'un resultat inadequat. En definitiva, aporta possibilitats de millora i fomenta l'afany de superació.

Objectius

L'ensenyança del Llatí en esta etapa tindrà com a objectiu el desenrotllament de les capacitats següents:

1. Conèixer les arrels i evolució de la llengua com un instrument que s'adapta a les necessitats dels parlants.
2. Valorar la diversitat lingüística com una mostra de la riquesa cultural dels pobles.
3. Explicar les semblances que entronquen les distintes llengües amb un origen comú i comparar els elements i estructures de les llengües derivades, cosa que serà especialment enriquidora en les comunitats bilingües, com la Comunitat Valenciana.
4. Conèixer els procediments de formació del lèxic llatí en concret, la derivació i la composició per a entendre millor els procediments de formació de paraules en les llengües actuals.
5. Identificar l'etimologia i conèixer el significat de les paraules del lèxic comú del valencià i del castellà i, en especial, del vocabulari culte que forma gran part de la terminologia científica i tècnica actual.

alumnado haya alcanzado respecto de las capacidades que expresan los objetivos generales.

Contribución de la materia a la adquisición de las competencias básicas

El Latín contribuye directamente a las competencias básicas en comunicación lingüística, cultural y artística, de aprender a aprender, así como al tratamiento de la información y competencia digital, y a la autonomía e iniciativa personal.

Contribuye de modo directo a la adquisición de la competencia en comunicación lingüística. El conocimiento de la estructura de la lengua latina posibilita una mejor comprensión de la gramática de las lenguas europeas de origen romance y de otras que, no siendo romances, comparten con el latín el carácter flexivo. La interpretación de los elementos morfosintácticos y de vocabulario, así como la práctica de la traducción y de la retroversión permiten adquirir y desarrollar la habilidad de recoger y procesar una información dada y utilizarla apropiadamente. Asimismo, el conocimiento de los procedimientos para la formación de palabras a partir de las raíces, sufijos y prefijos latinos, así como el de los fenómenos de evolución fonética coadyuvan a la ampliación del vocabulario básico. El conocimiento de las etimologías latinas proporciona la comprensión e incorporación de un vocabulario culto y explica el vocabulario específico de términos científicos y técnicos.

La contribución de Latín a la competencia en expresión cultural y artística se logra mediante el conocimiento del importante patrimonio arqueológico y artístico romano en nuestro país y en Europa. Una buena base cultural a este respecto permite apreciar y disfrutar manifestaciones artísticas de todo tipo, y, a la vez, fomenta el interés por la conservación de nuestro patrimonio. Asimismo, proporcionar referencias para valorar de forma crítica creaciones artísticas inspiradas en la cultura y la mitología latinas.

Desde el Latín se contribuye a la competencia en el tratamiento de la información y competencia digital ya que una parte de la materia requiere la búsqueda, selección y tratamiento de la información. Por otra, en la medida en que se utilicen las tecnologías de la información y la comunicación como herramienta para la comunicación del conocimiento adquirido, se colaborará en la adquisición de la competencia digital.

El estudio de la lengua latina contribuye a la competencia de aprender a aprender, en la medida en que propicia la disposición y la habilidad para organizar el aprendizaje, favorece las destrezas de autonomía, disciplina y reflexión, ejercita la recuperación de datos mediante la memorización y sitúa el proceso formativo en un contexto de rigor lógico.

La materia contribuye a la autonomía e iniciativa personal en la medida en que se utilizan procedimientos que exigen planificar, evaluar distintas posibilidades y tomar decisiones. El trabajo en grupo y la puesta en común de los resultados implica valorar las aportaciones de otras compañeras y compañeros, aceptar posibles errores, comprender la forma de corregirlos y no rendirse ante un resultado inadecuado. En definitiva, aporta posibilidades de mejora y fomenta el afán de superación.

Objetivos

La enseñanza del Latín en esta etapa tendrá como objetivo el desarrollo de las capacidades siguientes:

1. Conocer las raíces y evolución de la lengua como un instrumento que se adapta a las necesidades de los hablantes.
2. Valorar la diversidad lingüística como una muestra de la riqueza cultural de los pueblos.
3. Explicar las semejanzas que entroncan las distintas lenguas con un origen común y comparar los elementos y estructuras de las lenguas derivadas, lo que resultará especialmente enriquecedor en las comunidades bilingües, como la Comunitat Valenciana.
4. Conocer los procedimientos de formación del léxico latino –en concreto, la derivación y la composición (para entender mejor los procedimientos de formación de palabras en las lenguas actuales).
5. Identificar la etimología y conocer el significado de las palabras del léxico común del valenciano y del castellano y, en especial, del vocabulario culto que forma gran parte de la terminología científica y técnica actual.

6. Comprendre de manera correcta el significat dels llatínismes i expressions llatines que s'han incorporat directament a la llengua parlada, valencià i castellà, i a la científica, en especial a la del dret.

7. Desenvolupar les capacitats intel·lectuals de l'alumna i de l'alumne per mitjà de l'anàlisi dels elements de la llengua llatina que, pel caràcter flexiu, és prototip d'una llengua d'anàlisi.

8. Propiciar la reflexió i l'anàlisi del valencià i del castellà, així com de les llengües que s'estudien com a segona o tercera llengua, en les estructures lingüístiques de la qual es fixarà l'alumnat amb més facilitat des de l'anàlisi de la llatina.

9. Conèixer els aspectes rellevants de la cultura i la civilització romanes, utilitzant diverses fonts d'informació i diversos suports per identificar i valorar la seua pervivència en el patrimoni cultural, artístic i institucional de la Comunitat Valenciana i d'Espanya.

Quart curs

Continguts

Bloc 1. El llatí com a origen de les llengües romàniques

– El llatí en la història
· L'origen i l'evolució del llatí. Classificació de les llengües indoeuropees.

– Llatí clàssic i llatí vulgar. La formació de les llengües romàniques.

· Diferenciació entre llengua parlada i llengua escrita.

· La formació dels dominis lingüístics de la península Ibèrica.

– L'evolució fonètica

· Canvis fonètics bàsics.

· Termes patrimonials i cultismes.

· Relació semàntica entre paraules d'una mateixa arrel llatina i evolució fonètica diferent.

– L'aportació lèxica del llatí a les llengües modernes que no se'n deriven. Lectura de textos en llengües no romàniques i identificació en estes de termes d'origen llatí.

– Valoració de l'origen comú de les principals llengües europees, interès per l'adquisició de nou vocabulari, respecte per les altres llengües i acceptació de les diferències culturals de la gent que les parlen.

Bloc 2. Sistema del lèxic

– Principals procediments de formació del lèxic llatí: composició i derivació. La seua continuïtat en les llengües romàniques.

– Composició lèxica: anàlisi i reconeixement dels components més productius provinents del llatí i del grec (lexemes, sufixos i prefixos). Definició de paraules a partir dels seus ètims.

– El vocabulari de la ciència i de la tècnica. Etimologia del vocabulari científic i tècnic: de les ciències, del dret, de les humanitats i de la tecnologia. Els cultismes en la llengua científica: hel·lenismes i llatínismes.

– Llatínismes i locucions d'ús corrent en les llengües oficials de la Comunitat Valenciana.

Bloc 3. El sistema de la llengua llatina. Els seus elements bàsics

– La llengua llatina

· L'abecedari llatí i la seua pronunciació.

· L'accentuació.

· Lectura de textos en llatí i reconeixement de termes transparents.

– Introducció general a la morfologia

· Morfema i paraula.

· Gramàtica i lèxic. El significat gramatical i el significat lèxic.

· Classes de paraules.

· Accidents gramaticals: gènere, nombre i cas. Concordança.

· Reconeixement de les diferències i similituds bàsiques entre l'estructura de la llengua llatina i la de les llengües oficials de la Comunitat Valenciana.

– El llatí com a llengua flexiva

· La flexió nominal: substantius i adjectius.

· Flexió pronominal: pronoms personals, possessius, demostratius, anafòrics i relatiu.

· Flexió verbal: tema de present, de perfet i de supí. El verb "sum" i la conjugació llatina en veu activa i passiva.

6. Comprender de manera correcta el significado de los latinismos y expresiones latinas que se han incorporado directamente a la lengua hablada, valenciano y castellano, y a la científica, en especial a la del derecho.

7. Desarrollar las capacidades intelectuales de la alumna y del alumno mediante el análisis de los elementos de la lengua latina que, por su carácter flexivo, es prototipo de una lengua de análisis.

8. Propiciar la reflexión y el análisis del valenciano y del castellano, así como de las lenguas que se estudien como segunda o tercera lengua, en cuyas estructuras lingüísticas reparará el alumnado con más facilidad desde el análisis de la latina.

9. Conocer los aspectos relevantes de la cultura y la civilización romanas, utilizando diversas fuentes de información y diversos soportes para identificar y valorar su pervivencia en el patrimonio cultural, artístico e institucional de la Comunitat Valenciana y de España.

Cuarto Curso

Contenidos

Bloque 1. El latín como origen de las lenguas romances

– El latín en la historia
· El origen y la evolución del latín. Clasificación de las lenguas indoeuropeas.

– Latín clásico y latín vulgar. La formación de las lenguas romances.

· Diferenciación entre lengua hablada y lengua escrita.

· La formación de los dominios lingüísticos de la península Ibérica.

– La evolución fonética

· Cambios fonéticos básicos.

· Términos patrimoniales y cultismos.

· Relación semántica entre palabras de una misma raíz latina y evolución fonética diferente.

– La aportación léxica del Latín a las lenguas modernas no derivadas de él. Lectura de textos en lenguas no románicas e identificación en ellas de términos de origen latino.

– Valoración del origen común de las principales lenguas europeas, interés por la adquisición de nuevo vocabulario, respeto por las demás lenguas y aceptación de las diferencias culturales de la gente que las hablan.

Bloque 2. Sistema del léxico

– Principales procedimientos de formación del léxico latino: composición y derivación. Su continuidad en las lenguas romances.

– Composición léxica: análisis y reconocimiento de los componentes más productivos provenientes del latín y del griego (lexemas, sufijos y prefijos). Definición de palabras a partir de sus étimos.

– El vocabulario de la ciencia y de la técnica. Etimología del vocabulario científico y técnico: de las ciencias, del derecho, de las humanidades y de la tecnología. Los cultismos en la lengua científica: helénismos y latinismos.

– Latinismos y locuciones de uso corriente en las lenguas oficiales de la Comunitat Valenciana.

Bloque 3. El sistema de la lengua latina. Sus elementos básicos

– La lengua latina

· El abecedario latino y su pronunciació.

· La acentuación.

· Lectura de textos en latín y reconocimiento de términos transparentes.

– Introducció general a la morfologia

· Morfema y palabra.

· Gramática y léxico. El significado gramatical y el significado léxico.

· Clases de palabras.

· Accidentes gramaticales: género, número y caso. Concordancia.

· Reconocimiento de las diferencias y similitudes básicas entre la estructura de la lengua latina y la de las lenguas oficiales de la Comunitat Valenciana.

– El latín como lengua flexiva

· La flexió nominal: sustantivos y adjetivos.

· Flexió pronominal: pronombres personales, posesivos, demostrativos, anafóricos y relativo.

· Flexió verbal: tema de presente, de perfecto y de supino. El verbo "sum" y la conjugación latina en voz activa y pasiva.

- Reconeixement de la flexió llatina i comparació amb els elements flexius del valencià i del castellà.

- Comparació amb llengües d'una altra tipologia, especialment amb les llengües preposicionals.

- Les estructures oracionals bàsiques

- La concordança i l'orde de paraules.

- Nexes coordinants més freqüents.

- Anàlisi morfosintàctica, traducció de textos breus i senzills en llengua llatina i retroversió.

- Valoració de la llengua llatina com a principal via de transmissió i pervivència del món clàssic i instrument privilegiat per a una comprensió profunda de les llengües romàniques.

Bloc 4. Vies no lingüístiques de transmissió del món clàssic

- El marc geogràfic i històric de la societat romana

- Àmbit geogràfic i formes de govern: monarquia, república i imperi.

- Comparació entre les formes de govern antigues i les actuals.

- Ús de fonts primàries i secundàries per a conèixer el passat.

- Les institucions i la vida quotidiana

- Magistratures. Comicios o assemblees. El senat.

- El dret. L'educació. L'exèrcit. La casa. Interpretació dels seus referents des de la nostra perspectiva sociocultural.

- Les classes socials. Comparació i anàlisi crítica de les estructures socials i familiars.

- Espectacles. Actitud crítica cap a la utilització política de les passiones que susciten espectacles de masses.

- La romanització

- La conquesta d'Hispania: causes, conseqüències i resultats.

- Profunditat i caràcter desigual de la romanització: la seua influència en la diversitat espanyola i en l'origen de la seua unitat històrica.

- Observació directa o indirecta del patrimoni arqueològic i artístic romà, utilitzant diversos recursos, incloses les tecnologies de la informació i comunicació.

- Aspectes físics i humans de la romanització observables en l'actualitat en la Comunitat Valenciana.

- La religió i la pervivència de la mitologia en el món de les arts i de la literatura

- Els mites clàssics com a font d'inspiració i argument d'artistes i escriptors al llarg de la història de la cultura occidental.

- Pervivència de la mitologia en la cultura actual.

- Valoració del paper de Roma en la cultura d'Occident, respecte per l'herència del seu patrimoni arqueològic, artístic i literari i interès per la lectura de textos de la literatura llatina i la visita a museus per al desenvolupament de la sensibilitat estètica.

Criteris d'avaluació

1. Reconèixer per comparació, elements lingüístics, de naturalesa lèxica principalment, indicadors d'origen comú d'un gran nombre de llengües, entre les quals es troben el valencià i el castellà.

2. Explicar l'evolució de paraules de la llengua llatina fins a arribar a la forma que presenten en la llengua objecte de comparació.

3. Formar a partir d'una o diverses paraules donades, per mitjà de l'aplicació dels mecanismes bàsics, de derivació i composició, altres paraules pertanyents a la mateixa família semàntica.

4. Conèixer l'etimologia d'elements lèxics propis de la llengua científica i tècnica, i deduir el seu significat.

5. Descobrir expressions i locucions usuales incorporades al valencià i al castellà, com d'origen llatí, explicar el seu significat i usar-les de manera més precisa.

6. Identificar els elements morfològics i les estructures sintàctiques elementals de la llengua llatina.

7. Traduir textos breus i senzills i produir per mitjà de retroversió oracions simples utilitzant les estructures pròpies de la llengua llatina.

8. Conèixer dates i llocs rellevants de l'antiguitat romana i analitzar la influència de la civilització romana en l'àmbit mediterrani.

9. Distingir en les diverses manifestacions literàries i artístiques de tots els temps la mitologia clàssica com a font d'inspiració i reco-

- Reconocimiento de la flexión latina y comparación con los elementos flexivos del valenciano y del castellano.

- Comparación con lenguas de otra tipología, especialmente con las lenguas preposicionales.

- Las estructuras oracionales básicas

- La concordancia y el orden de palabras.

- Nexos coordinantes más frecuentes.

- Análisis morfosintáctico, traducción de textos breves y sencillos en lengua latina y retroversión.

- Valoración de la lengua latina como principal vía de transmisión y pervivencia del mundo clásico e instrumento privilegiado para una comprensión profunda de las lenguas romances.

Bloque 4. Vías no lingüísticas de transmisión del mundo clásico

- El marco geográfico e histórico de la sociedad romana

- Ámbito geográfico y formas de gobierno: monarquía, república e imperio.

- Comparación entre las formas de gobierno antiguas y las actuales.

- Uso de fuentes primarias y secundarias para conocer el pasado.

- Las instituciones y la vida cotidiana

- Magistraturas. Comicios o asambleas. El senado.

- El derecho. La educación. El ejército. La casa. Interpretación de sus referentes desde nuestra perspectiva sociocultural.

- Las clases sociales. Comparación y análisis crítico de las estructuras sociales y familiares.

- Espectáculos. Actitud crítica hacia la utilización política de las pasiones que suscitan espectáculos de masas.

- La romanización

- La conquista de Hispania: causas, consecuencias y resultados.

- Profundidad y carácter desigual de la romanización: su influencia en la diversidad española y en el origen de su unidad histórica.

- Observación directa o indirecta del patrimonio arqueológico y artístico romano, utilizando diversos recursos, incluidas las tecnologías de la información y comunicación.

- Aspectos físicos y humanos de la romanización observables en la actualidad en la Comunitat Valenciana.

- La religión y la pervivencia de la mitología en el mundo de las artes y de la literatura

- Los mitos clásicos como fuente de inspiración y argumento de artistas y escritores a lo largo de la historia de la cultura occidental.

- Pervivencia de la mitología en la cultura actual.

- Valoración del papel de Roma en la cultura de Occidente, respecto por la herencia de su patrimonio arqueológico, artístico y literario e interés por la lectura de textos de la literatura latina y la visita a museos para el desarrollo de la sensibilidad estètica.

Criterios de evaluación

1. Reconocer por comparación, elementos lingüísticos, de naturaleza lèxica principalment, indicadores de origen común de un gran número de lenguas, entre las que se encuentran el valenciano y el castellano.

2. Explicar la evolución de palabras de la lengua latina hasta llegar a la forma que presentan en la lengua objeto de comparación.

3. Formar a partir de una o varias palabras dadas, mediante la aplicación de los mecanismos básicos, de derivación y composición, otras palabras pertenecientes a la misma familia semántica.

4. Conocer la etimología de elementos lèxics propis de la llengua científica y tècnica, y deducir su significado.

5. Descubrir expresiones y locuciones usuales incorporadas al valenciano y al castellano, como de origen latino, explicar su significado y usarlas de modo más preciso.

6. Identificar los elementos morfológicos y las estructuras sintácticas elementales de la lengua latina.

7. Traducir textos breves y sencillos y producir mediante retroversión oraciones simples utilizando las estructuras propias de la lengua latina.

8. Conocer fechas y lugares relevantes de la antigüedad romana y analizar la influencia de la civilización romana en el ámbito mediterráneo.

9. Distinguir en las diversas manifestaciones literarias y artísticas de todos los tiempos la mitología clásica como fuente de inspiración

nèixer en el patrimoni arqueològic, especialment en el de la Comunitat Valenciana, les empremtes de la romanització.

10. Elaborar, guiats pel professorat, un treball temàtic senzill sobre algun aspecte de la producció artística i tècnica, la història, les institucions o la vida quotidiana a Roma.

Llengua estrangera

Les llengües estrangeres susciten un progressiu interès en la nostra societat, motivat pels canvis socioeconòmics i pels grans progressos tecnològics produïts en els últims decennis. Les relacions comercials, professionals, culturals i turístiques de caràcter internacional, així com l'existència de mitjans de transport variats, afavorixen els intercanvis i la mobilitat de les ciutadanes i ciutadans, i en totes estes activitats les llengües estrangeres exercixen un paper essencial. D'altra banda, el desenrotllament de les tecnologies de la informació i de la comunicació convertix les llengües estrangeres en un instrument indispensable per a la comunicació i per a la inserció en el món laboral.

La localització geogràfica d'Espanya i la seua evolució econòmica, tant en el sector servicis –turisme i comerç exterior– com en l'agrícola i industrial, oferix una immillorable perspectiva per a justificar la necessària inclusió de diverses llengües estrangeres en els seus plans d'estudi.

El nostre país, a més, es troba immers i compromés en el procés de construcció europea, en el qual el coneixement d'altres llengües comunitàries constituïx un element clau per a afavorir la lliure circulació de persones i facilitar la cooperació cultural, econòmica, tècnica i científica entre els seus membres. En este context, es reconeix el paper de les llengües com a element clau per a l'afirmació de la identitat europea. Per això, cal preparar el nostre alumnat per a viure en un món plurilingüe i pluricultural cada vegada més obert a les relacions internacionals de qualsevol tipus en què el coneixement de llengües estrangeres permet accedir a altres cultures, fomenta les relacions interpersonals, facilita l'enteniment intercultural i permet valorar millor les llengües pròpies.

El Consell d'Europa insistix, per tot això, en la necessitat que les persones desenrotllen competències suficients per a relacionar-se amb altres membres dels països europeus. En conseqüència, estima que s'ha de donar un nou impuls a l'ensenyança d'idiomes que ajude a desenrotllar la idea de ciutadania europea i recomana l'aprenentatge de més d'una llengua estrangera durant l'etapa educativa de l'Educació Secundària Obligatoria, així com l'adquisició de mecanismes que permeten continuar l'aprenentatge d'idiomes durant la vida adulta.

El dit Consell, en el Marc europeu comú de referència per a les llengües: aprenentatge, ensenyança, avaluació, establix unes directrius per a l'ensenyança/aprenentatge de llengües i per a l'avaluació de competències en les diferents llengües d'un parlant. Estes pautes han sigut un referent clau en l'elaboració d'este currículum.

El Marc europeu comú de referència per a les llengües proposa un enfocament centrat en l'acció i definix els diferents estadis del desenrotllament de la competència comunicativa en una determinada llengua, en funció de la capacitat de l'alumnat per a dur a terme un conjunt de tasques de comunicació que exigixen la realització d'accions amb una finalitat comunicativa concreta dins d'un àmbit específic.

L'objectiu de l'aprenentatge de la Llengua estrangera en l'etapa d'Educació Secundària Obligatoria és que les alumnes i els alumnes adquirixen les destreses discursives que poden tindre lloc en àmbits diversos: en el de les relacions personals, que inclou les relacions familiars i les pràctiques socials habituals; en l'educatiu, relacionat amb les situacions i accions quotidianes en el centre escolar; en l'acadèmic, relacionat amb els continguts de la matèria i d'altres matèries del currículum; en el públic, que comprén tot allò que s'ha relacionat amb la interacció social quotidiana o laboral; en el dels mitjans de comunicació, etc.

En concloure l'Educació Primària, les alumnes i els alumnes haurien de ser capaços d'utilitzar la Llengua estrangera per a expressar-se i interactuar oralment i per escrit en situacions senzilles i habituals. En el transcurs de l'Educació Secundària Obligatoria, es continua el procés d'aprenentatge de la Llengua Estrangera incrementant la compe-

y reconocer en el patrimonio arqueológico, especialmente en el de la Comunitat Valenciana, las huellas de la romanización.

10. Elaborar, guiados por el profesorado, un trabajo temático sencillo sobre algún aspecto de la producción artística y técnica, la historia, las instituciones o la vida cotidiana en Roma.

Lengua extranjera

Las lenguas extranjeras suscitan un progresivo interès en nuestra sociedad, motivado por los cambios socioeconómicos y por los grandes progresos tecnológicos producidos en los últimos decenios. Las relaciones comerciales, profesionales, culturales y turísticas de carácter internacional, así como la existencia de medios de transporte variados, favorecen los intercambios y la movilidad de las ciudadanas y ciudadanos, y en todas estas actividades las lenguas extranjeras desempeñan un papel esencial. Por otro lado, el desarrollo de las tecnologías de la información y de la comunicación convierte a las lenguas extranjeras en un instrumento indispensable para la comunicación y para la inserción en el mundo laboral.

La localización geográfica de España y su evolución económica, tanto en el sector servicios –turismo y comercio exterior– como en el agrícola e industrial, ofrece una inmejorable perspectiva para justificar la necesaria inclusión de varias lenguas extranjeras en sus planes de estudio.

Nuestro país, además, se encuentra inmerso y comprometido en el proceso de construcción europea, en el que el conocimiento de otras lenguas comunitarias constituye un elemento clave para favorecer la libre circulación de personas y facilitar la cooperación cultural, económica, técnica y científica entre sus miembros. En este contexto, se reconoce el papel de las lenguas como elemento clave para la afirmación de la identidad europea. Por ello, hay que preparar a nuestro alumnado para vivir en un mundo plurilingüe y pluricultural cada vez más abierto a las relaciones internacionales de todo tipo en el que el conocimiento de lenguas extranjeras permite acceder a otras culturas, fomenta las relaciones interpersonales, facilita el entendimiento intercultural y permite valorar mejor las lenguas propias.

El Consejo de Europa insiste, por todo ello, en la necesidad de que las personas desarrollen competencias suficientes para relacionarse con otros miembros de los países europeos. En consecuencia, estima que se debe dar un nuevo impulso a la enseñanza de idiomas que ayude a desarrollar la idea de ciudadanía europea y recomienda el aprendizaje de más de una lengua extranjera durante la etapa educativa de la Enseñanza Secundaria Obligatoria, así como la adquisición de mecanismos que permitan continuar el aprendizaje de idiomas durante la vida adulta.

Dicho Consejo, en el Marco Común Europeo de Referencia para las Lenguas: aprendizaje, enseñanza, evaluación, establece unas directrices para la enseñanza/aprendizaje de lenguas y para la evaluación de competencias en las diferentes lenguas de un hablante. Estas pautas han sido un referente clave en la elaboración de este currículum.

El Marco Común Europeo de Referencia para las Lenguas propone un enfoque centrado en la acción y define los diferentes estadios del desarrollo de la competencia comunicativa en una determinada lengua, en función de la capacidad del alumnado para llevar a cabo un conjunto de tareas de comunicación que exigen la realización de acciones con una finalidad comunicativa concreta dentro de un ámbito específico.

El objetivo del aprendizaje de la lengua extranjera en la etapa de Educación Secundaria Obligatoria es que las alumnas y los alumnos adquirieran las destrezas discursivas que pueden tener lugar en ámbitos diversos: en el de las relaciones personales, que incluye las relaciones familiares y las prácticas sociales habituales; en el educativo, relacionado con las situaciones y acciones cotidianas en el centro escolar; en el académico, relacionado con los contenidos de la materia y de otras materias del currículum; en el público, que abarca todo lo relacionado con la interacción social cotidiana o laboral; en el de los medios de comunicación, etc.

Al concluir la Educación Primaria, las alumnas y los alumnos deberían ser capaces de utilizar la lengua extranjera para expresarse e interactuar oralmente y por escrito en situaciones sencillas y habituales. En el transcurso de la Educación Secundaria Obligatoria, se continúa el proceso de aprendizaje de la Lengua Extranjera incrementan-

tència comunicativa que va començar a adquirir-se en l'etapa anterior amb l'objectiu que, en finalitzar esta etapa, l'alumnat haja consolidat les destreses productives i siga capaç de mantindre una interacció i fer-se entendre en un conjunt de situacions com ara: oferir i demanar explicacions personals en un debat informal, expressar de forma comprensible la idea que es vol donar a entendre, utilitzar un llenguatge senzill per a explicar el que es vol dir, comprendre les idees principals de textos en llengua estàndard. Així mateix, en finalitzar l'etapa, hauran de saber enfrontar-se de forma flexible a problemes quotidians de comunicació oral i escrita, com participar en conversacions habituals, plantejar queixes, relatar experiències o plans, explicar alguna cosa o demanar aclariments.

En definitiva, esta etapa proporcionarà a l'alumnat una formació bàsica en llengües estrangeres que supose un punt de partida sòlid per a continuar, de forma progressivament autònoma, amb un aprenentatge posterior que ha de durar tota la vida.

Per a aconseguir eixos objectius, el currículum pretén aconseguir una competència comunicativa efectiva oral i escrita, en contextos socials significatius, que permeta a l'alumnat expressar-se amb progressiva eficàcia i correcció i que compregne tots els usos i registres possibles, incloent-hi el literari. Per tant, les habilitats lingüístiques que s'aprendran seran productives (expressió oral i escrita), receptives (comprensió oral i escrita i interpretació de codis no verbals) i basades en la interacció o mediació, tenint en compte que l'aprenentatge de qualsevol llengua és sempre un procés de llarga duració que no finalitza en esta etapa.

Ara bé, tot parlant posseïx ja cert grau de competència comunicativa, els components de la qual són comuns a totes les llengües. Tindre en compte este principi, així com considerar el mode d'adquisició i desenvolupament del llenguatge, obliga a plantejar-se l'ensenyança i aprenentatge de les diverses llengües del currículum des d'una perspectiva integradora que fa necessària l'adquisició, el desenvolupament i la transferència de les capacitats de la competència comunicativa d'unes llengües a altres. Per a això, des de la perspectiva de la integració, la planificació de les activitats didàctiques caldrà:

- Fomentar actituds reflexives i crítiques davant de les llengües, el seu aprenentatge i els continguts que transmeten.

- Partir de la mateixa concepció de l'objecte d'aprenentatge, amb les adaptacions curriculars subsegüents en cada llengua.

- Emprar una metodologia que partisca dels mateixos principis i plantejaments i que considere la complementarietat dels aprenentatges.

- Tindre en compte que la llengua primera ha generat una competència i uns coneixements que funcionen com a preconceptes en les altres.

La situació específica de la Comunitat Valenciana, on conviuen el valencià i el castellà, presenta a més característiques que obliguen a tindre encara més en compte la necessitat d'integració i de complementarietat de les llengües. S'ha d'observar la diversitat de situacions de partida –llengua primera– segons la procedència de l'alumnat –valencianoparlant i castellanoparlant–, el seu grau de coneixement de la llengua segona i la seua relació afectiva amb cada una d'estes en funció de la consideració social que se'ls dona en el seu entorn particular. Estes diferències tenen també conseqüències quant a la diversitat dels processos d'aprenentatge que es generen, que mai no presenten les mateixes característiques en persones monolingües o bilingües.

Una coordinació en l'ensenyança de les llengües permetrà millorar la capacitat d'aprenentatge en totes elles des de la riquesa que suposa el plurilingüisme, de manera que es desenvolupen les destreses psicolingüístiques i cognoscitives de manera harmònica.

Ara bé, l'aprenentatge d'una llengua estrangera transcendeix el marc dels aprenentatges lingüístics, va més enllà d'aprendre a utilitzar-les en contextos de comunicació. El seu coneixement contribueix a la formació de l'alumnat des d'una perspectiva integral en la mesura que afavorix el respecte, l'interès i la comunicació amb parlants d'altres llengües, afavorix la consciència intercultural, és un vehicle per a la comprensió de temes i problemes globals i per a l'adquisició d'estratègies d'aprenentatge diverses. El procés d'ensenyança i aprenentatge de llengües estrangeres en esta etapa educativa contribueix a desenrot-

do la competència comunicativa que empezó a adquirir-se en la etapa anterior con el objetivo de que, al finalizar esta etapa, el alumnado haya consolidado las destrezas productivas y sea capaz de mantener una interacción y hacerse entender en un conjunto de situaciones tales como: ofrecer y pedir explicaciones personales en un debate informal, expresar de forma comprensible la idea que se quiere dar a entender, utilizar un lenguaje sencillo para explicar lo que se quiere decir, comprender las ideas principales de textos en lengua estándar. Asimismo, al finalizar la etapa, deberán saber enfrentarse de forma flexible a problemas cotidianos de comunicación oral y escrita, como participar en conversaciones habituales, plantear quejas, relatar experiencias o planes, explicar algo o pedir aclaraciones.

En definitiva, esta etapa proporcionará al alumnado una formación básica en lenguas extranjeras que suponga un punto de partida sólido para continuar, de forma progresivamente autónoma, con un aprendizaje posterior que ha de durar toda la vida.

Para lograr esos objetivos, el currículo pretende conseguir una competencia comunicativa efectiva oral y escrita, en contextos sociales significativos, que permita al alumnado expresarse con progresiva eficacia y corrección y que abarque todos los usos y registros posibles, incluido el literario. Por tanto, las habilidades lingüísticas que se desarrollarán serán productivas (expresión oral y escrita), receptivas (comprensión oral y escrita e interpretación de códigos no verbales) y basadas en la interacción o mediación, teniendo en cuenta que el aprendizaje de cualquier lengua es siempre un proceso de larga duración que no finaliza en esta etapa.

Ahora bien, todo hablante posee ya cierto grado de competencia comunicativa, cuyos componentes son comunes a todas las lenguas. Tener en cuenta este principio, así como considerar el modo de adquisición y desarrollo del lenguaje, obliga a plantearse la enseñanza y aprendizaje de las diversas lenguas del currículo desde una perspectiva integradora que hace necesaria la adquisición, el desarrollo y la transferencia de las capacidades de la competencia comunicativa de unas lenguas a otras. Para ello, desde la perspectiva de la integración, la planificación de las actividades didácticas deberá:

- Fomentar actitudes reflexivas y críticas ante las lenguas, su aprendizaje y los contenidos que transmiten.

- Partir de la misma concepción del objeto de aprendizaje, con las adaptaciones curriculares subsiguientes en cada lengua.

- Emplear una metodología que parta de los mismos principios y planteamientos y que contemple la complementariedad de los aprendizajes.

- Tener en cuenta que la lengua primera ha generado una competencia y unos conocimientos que funcionan como preconceptos en las otras.

La situación específica de la Comunitat Valenciana, donde conviuen el valenciano y el castellano, presenta además características que obligan a tener aún más en cuenta la necesidad de integración y de complementariedad de las lenguas. Se ha de observar la diversidad de situaciones de partida –lengua primera (según la procedencia del alumnado –valenciano-hablante y castellanohablante–, su grado de conocimiento de la lengua segunda y su relación afectiva con cada una de ellas en función de la consideración social que se les da en su entorno particular. Estas diferencias tienen también consecuencias en cuanto a la diversidad de los procesos de aprendizaje que se generan, que nunca presentan las mismas características en personas monolingües o bilingües.

Una coordinación en la enseñanza de las lenguas permitirá mejorar la capacidad de aprendizaje en todas ellas desde la riqueza que supone el plurilingüismo, de modo que se desarrollen las destrezas psicolingüísticas y cognoscitivas de forma armónica.

Ahora bien, el aprendizaje de una lengua extranjera transcende el marco de los aprendizajes lingüísticos, va más allá de aprender a utilizarlas en contextos de comunicación. Su conocimiento contribuye a la formación del alumnado desde una perspectiva integral en tanto que favorece el respeto, el interés y la comunicación con hablantes de otras lenguas, desarrolla la conciencia intercultural, es un vehículo para la comprensión de temas y problemas globales y para la adquisición de estrategias de aprendizaje diversas. El proceso de enseñanza y aprendizaje de lenguas extranjeras en esta etapa educativa contribuye

llar actituds positives i receptives cap a altres llengües i cultures i, al mateix temps, a comprendre i valorar les llengües pròpies.

Els continguts es presenten agrupats en blocs en relació a tres eixos que posseïxen característiques específiques: la capacitat lingüística; els elements constitutius del sistema lingüístic, el seu funcionament i relacions; i la dimensió social i cultural de la llengua estrangera.

La capacitat lingüística es desglossa en el bloc 1, Escoltar, parlar i conversar i en el 2, Llegir i escriure. Ambdós inclouen els procediments, entesos com a operacions que permeten relacionar els conceptes adquirits amb la seua realització en activitats de comunicació. Els coneixements orals i escrits es presenten per separat ja que, encara que el llenguatge oral i l'escrit són dos manifestacions d'una mateixa capacitat, i en els processos tant d'aprenentatge com d'ús el parlant recolza en ambdós, cada un posseïx diferents característiques.

En esta etapa es dóna una importància rellevant a la comunicació oral, per la qual cosa el primer bloc se centra a desenvolupar en l'alumnat esta capacitat, i s'incideix en la importància que el model lingüístic oral provinga d'un variat nombre de parlants a fi d'arreglar, en la major mesura possible, les variacions i els matisos. D'ací la forta presència dels mitjans audiovisuals convencionals i de les tecnologies de la informació i la comunicació.

El bloc Llegir i escriure incorpora també els procediments necessaris per a desenvolupar l'ús escrit. En Llengua estrangera els textos escrits són model de composició textual i elements de pràctica i aportació d'elements lingüístics.

L'observació de les manifestacions orals i escrites de la llengua que s'aprén i el seu ús en situacions de comunicació, permeten elaborar un sistema conceptual cada vegada més complex sobre el seu funcionament i de les variables associades a la situació concreta i al contingut comunicatiu. Este és l'objecte del bloc 3, Coneixement de la llengua. El punt de partida seran les situacions d'ús que afavorisquen l'adquisició de regles de funcionament de la llengua i que permeten a l'alumnat establir quins elements de la Llengua estrangera es comporten com en les llengües que coneixen, de manera que desenvolupen confiança en la seua pròpia capacitat.

Per la seua banda, els continguts del bloc 4, Aspectes socioculturals i consciència intercultural, contribueixen que l'alumnat conega costums, formes de relació social, trets i particularitats dels països en què es parla la llengua estrangera, en definitiva, formes de vida diferents de les seues. Este coneixement promourà la tolerància i acceptació, acreixerà l'interès per les diferents realitats socials i culturals i facilitarà la comunicació.

Contribució de la matèria a l'adquisició de les competències bàsiques

L'aprenentatge d'una llengua estrangera contribueix a la competència en comunicació lingüística de manera directa, en el mateix sentit que ho fa la primera llengua. L'aportació de la llengua estrangera al desenvolupament d'esta competència és primordial en el discurs oral en l'adquirir les habilitats d'escoltar, parlar i conversar, una rellevància singular en esta etapa. Així mateix, l'aprenentatge de llengües estrangeres, millora la competència comunicativa general perquè desenvolupa l'habilitat per a expressar-se, oralment i per escrit, utilitzant les convencions i el llenguatge apropiat a cada situació, interpretant diferents tipus de discurs en contextos i amb funcions diverses. D'altra banda, el reconeixement i l'aprenentatge progressiu de regles de funcionament del sistema de la llengua estrangera, a partir de les llengües que es coneixen, millorarà l'adquisició d'esta competència.

A partir de l'adquisició del llenguatge, este es converteix en vehicle del pensament humà, en instrument per a la interpretació i representació de la realitat i en la ferramenta d'aprenentatge per excel·lència. Esta matèria doncs, contribueix de manera essencial al desenvolupament de la competència per a aprendre a aprendre ja que acreix la capacitat lingüística general facilitant o completant la capacitat de l'alumnat per a interpretar o representar la realitat i així construir coneixements, formular hipòtesis i opinions, expressar i analitzar sentiments i emocions. D'altra banda, la competència per a aprendre a aprendre es rendibilitza enormement si s'inclouen continguts directament relacionats amb la reflexió sobre el mateix aprenentatge, perquè cada alumna i

a desenvolupar actituds positives i receptives hacia otras lenguas y culturas y, al mismo tiempo, a comprender y valorar las lenguas propias.

Los contenidos se presentan agrupados en bloques en relación a tres ejes que poseen características específicas: la capacidad lingüística; los elementos constitutivos del sistema lingüístico, su funcionamiento y relaciones; y la dimensión social y cultural de la lengua extranjera.

La capacidad lingüística se desglosa en el bloque 1, Escuchar, hablar y conversar y en el 2, Leer y escribir. Ambos incluyen los procedimientos, entendidos como operaciones que permiten relacionar los conceptos adquiridos con su realización en actividades de comunicación. Los conocimientos orales y escritos se presentan por separado ya que, aunque el lenguaje oral y el escrito son dos manifestaciones de una misma capacidad, y en los procesos tanto de aprendizaje como de uso el hablante se apoya en ambos, cada uno posee diferentes características.

En esta etapa se da una importancia relevante a la comunicación oral, por lo que el primer bloque se centra en desarrollar en el alumnado esta capacidad, y se incide en la importancia de que el modelo lingüístico oral provenga de un variado número de hablantes con el fin de recoger, en la mayor medida posible, las variaciones y los matices. De ahí la fuerte presencia de los medios audiovisuales convencionales y de las tecnologías de la información y la comunicación.

El bloque Leer y escribir incorpora también los procedimientos necesarios para desarrollar el uso escrito. En Lengua extranjera los textos escritos son modelo de composición textual y elementos de práctica y aportación de elementos lingüísticos.

La observación de las manifestaciones orales y escritas de la lengua que se está aprendiendo y su uso en situaciones de comunicación, permiten elaborar un sistema conceptual cada vez más complejo acerca de su funcionamiento y de las variables asociadas a la situación concreta y al contenido comunicativo. Este es el objeto del bloque 3, Conocimiento de la lengua. El punto de partida serán las situaciones de uso que favorezcan la adquisición de reglas de funcionamiento de la lengua y que permitan al alumnado establecer qué elementos de la lengua extranjera se comportan como en las lenguas que conocen, de manera que desarrollen confianza en su propia capacidad.

Por su parte, los contenidos del bloque 4, Aspectos socio-culturales y consciencia intercultural, contribuyen a que el alumnado conozca costumbres, formas de relación social, rasgos y particularidades de los países en los que se habla la lengua extranjera, en definitiva, formas de vida diferentes a las suyas. Este conocimiento promoverá la tolerancia y aceptación, acrecentará el interés por las diferentes realidades sociales y culturales y facilitará la comunicación.

Contribución de la materia a la adquisición de las competencias básicas

El aprendizaje de una lengua extranjera contribuye a la competencia en comunicación lingüística de manera directa, en el mismo sentido que lo hace la primera lengua. La aportación de la lengua extranjera al desarrollo de esta competencia es primordial en el discurso oral al adquirir las habilidades de escuchar, hablar y conversar, una relevancia singular en esta etapa. Asimismo, el aprendizaje de lenguas extranjeras, mejora la competencia comunicativa general al desarrollar la habilidad para expresarse, oralmente y por escrito, utilizando las convenciones y el lenguaje apropiado a cada situación, interpretando diferentes tipos de discurso en contextos y con funciones diversas. Por otra parte, el reconocimiento y el aprendizaje progresivo de reglas de funcionamiento del sistema de la lengua extranjera, a partir de las lenguas que se conocen, mejorará la adquisición de esta competencia.

A partir de la adquisición del lenguaje, éste se convierte en vehículo del pensamiento humano, en instrumento para la interpretación y representación de la realidad y en la herramienta de aprendizaje por excelencia. Esta materia pues, contribuye de manera esencial al desarrollo de la competencia para aprender a aprender puesto que acrecienta la capacidad lingüística general facilitando o completando la capacidad del alumnado para interpretar o representar la realidad y así construir conocimientos, formular hipótesis y opiniones, expresar y analizar sentimientos y emociones. Por otro lado, la competencia para aprender a aprender se rentabiliza enormemente si se incluyen contenidos directamente relacionados con la reflexión sobre el propio

cada alumne puguen identificar com aprendre millor i quines estratègies els resulten més eficaços. Eixa és la raó de la inclusió d'un apartat específic de reflexió sobre el mateix aprenentatge que ja es va iniciar en Educació Primària però que ha d'aconseguir en esta etapa un grau major de sistematització. El desenrotllament d'estratègies diverses d'aprendre a aprendre prepara l'alumnat de manera progressiva en la presa de decisions que afavorixen l'autonomia per a utilitzar i continuar aprenent llengües estrangeres al llarg de la vida.

Esta matèria és a més un bon vehicle per al desenrotllament de la competència social i ciutadana. Les llengües servixen als parlants per a comunicar-se socialment, formen part de la cultura comuna de les diferents comunitats i nacions. Però també, en gran manera, són vehicle de comunicació i transmissió cultural, i afavorixen el respecte, el reconeixement i l'acceptació de diferències culturals i de comportament. D'altra banda, en llengua estrangera és especialment rellevant el treball en grup i en parelles i, a través d'estes interaccions, s'aprèn a participar, a expressar les idees pròpies i a escoltar les dels altres, es desenrotlla l'habilitat per a construir diàlegs, negociar significats, prendre decisions valorant les aportacions de les companyes i dels companys, aconseguir acords, i, en definitiva, s'afavorix aprendre de i amb els altres.

Les competències esmentades estan en l'actualitat en relació directa amb la competència en tractament de la informació i competència digital. Les tecnologies de la informació i la comunicació ens ofereixen la possibilitat de comunicar-nos en temps real amb qualsevol part del món i també l'accés senzill i immediat a un flux incessant d'informació que creix cada dia. El coneixement d'una llengua estrangera facilita l'accés a la informació que es pot trobar en esta llengua, alhora que ofereix la possibilitat de comunicar-nos utilitzant-la. A més, simplifica la comunicació personal a través del correu electrònic o videoconferència en intercanvis amb jòvens d'altres llocs, i, cosa que és més important, crea contextos reals i funcionals de comunicació. Així mateix, en la mesura que la Llengua estrangera exigeix el contacte amb models lingüístics molt diversos, la utilització de recursos digitals per a l'aprenentatge, és inherent a la matèria i este ús quotidià contribuïx directament al desenrotllament d'esta competència.

Esta matèria inclou específicament un acostament a manifestacions culturals pròpies de la llengua i dels països on es parla i, per tant, contribuïx a adquirir la competència artística i cultural perquè propicia una aproximació a obres o autors que han contribuït a la creació artística. Així mateix, la matèria contribuïx al desenrotllament d'esta competència si es facilita l'expressió d'opinions, gustos i emocions que produïxen diverses manifestacions culturals i artístiques i si s'afavorixen els treballs creatius individuals i en grup, com la realització i representació de simulacions i narracions.

El coneixement d'una llengua estrangera contribuïx també a l'adquisició de la competència d'autonomia i iniciativa personal, en diversos sentits. El currículum fomenta el treball cooperatiu en l'aula, el maneig de recursos personals i habilitats socials de col·laboració i negociació, la qual cosa suposa el desenrotllament d'iniciatives i presa de decisions en la planificació, organització i gestió del treball, de manera que es propicia l'autonomia i la iniciativa personal.

Objectius

L'ensenyança de la Llengua estrangera en esta etapa tindrà com a objectiu el desenrotllament de les següents capacitats:

1. Comprendre informació general i específica de textos orals en situacions comunicatives variades.
2. Expressar-se i interactuar oralment en situacions habituals de comunicació, dins i fora de l'aula, de manera eficaç, adequada i amb un cert nivell d'autonomia.
3. Llegir i comprendre de forma autònoma diferents tipus de textos escrits, a fi d'extraure informació general i específica i d'utilitzar la lectura com a font de plaer, d'enriquiment personal i de coneixement d'altres cultures.
4. Escriure de forma eficaç textos senzills amb finalitats diverses, sobre distints temes, per mitjà de recursos adequats de cohesió i coherència.

aprendizaje, para que cada alumna y cada alumno puedan identificar cómo aprender mejor y qué estrategias les resultan más eficaces. Esa es la razón de la inclusión de un apartado específico de reflexión sobre el propio aprendizaje que ya se inició en Educación Primaria pero que debe alcanzar en esta etapa un grado mayor de sistematización. El desarrollo de estrategias diversas de aprender a aprender prepara al alumnado de forma progresiva en la toma de decisiones que favorecen la autonomía para utilizar y seguir aprendiendo lenguas extranjeras a lo largo de la vida.

Esta materia es además un buen vehículo para el desarrollo de la competencia social y ciudadana. Las lenguas sirven a los hablantes para comunicarse socialmente, forman parte de la cultura común de las diferentes comunidades y naciones. Pero también, en gran medida, son vehículo de comunicación y transmisión cultural, y favorecen el respeto, el reconocimiento y la aceptación de diferencias culturales y de comportamiento. Por otro lado, en lengua extranjera es especialmente relevante el trabajo en grupo y en parejas y, a través de estas interacciones, se aprende a participar, a expresar las ideas propias y a escuchar las de los demás, se desarrolla la habilidad para construir diálogos, negociar significados, tomar decisiones valorando las aportaciones de las compañeras y compañeros, conseguir acuerdos, y, en definitiva, se favorece aprender de y con los demás.

Las competencias citadas están en la actualidad en relación directa con la competencia en tratamiento de la información y competencia digital. Las tecnologías de la información y la comunicación nos ofrecen la posibilidad de comunicarnos en tiempo real con cualquier parte del mundo y también el acceso sencillo e inmediato a un flujo incesante de información que crece cada día. El conocimiento de una lengua extranjera facilita el acceso a la información que se puede encontrar en esta lengua, al tiempo que ofrece la posibilidad de comunicarnos utilizándola. Además, simplifica la comunicación personal a través del correo electrónico o videoconferencia en intercambios con jóvenes de otros lugares, y, lo que es más importante, crea contextos reales y funcionales de comunicación. Asimismo, en la medida en que la lengua extranjera exige el contacto con modelos lingüísticos muy diversos, la utilización de recursos digitales para el aprendizaje, es inherente a la materia y este uso cotidiano contribuye directamente al desarrollo de esta competencia.

Esta materia incluye específicamente un acercamiento a manifestaciones culturales propias de la lengua y de los países en los que se habla y, por tanto, contribuye a adquirir la competencia artística y cultural al propiciar una aproximación a obras o autores que han contribuido a la creación artística. Asimismo, la materia contribuye al desarrollo de esta competencia si se facilita la expresión de opiniones, gustos y emociones que producen diversas manifestaciones culturales y artísticas y si se favorecen los trabajos creativos individuales y en grupo, como la realización y representación de simulaciones y narraciones.

El conocimiento de una lengua extranjera contribuye también a la adquisición de la competencia de autonomía e iniciativa personal, en varios sentidos. El currículo fomenta el trabajo cooperativo en el aula, el manejo de recursos personales y habilidades sociales de colaboración y negociación, lo que supone el desarrollo de iniciativas y toma de decisiones en la planificación, organización y gestión del trabajo, propiciando así la autonomía y la iniciativa personal.

Objetivos

La enseñanza de la Lengua extranjera en esta etapa tendrá como objetivo el desarrollo de las siguientes capacidades:

1. Comprendre informació general i específica de textos orals en situacions comunicatives variades.
2. Expresarse e interactuar oralmente en situaciones habituales de comunicación, dentro y fuera del aula, de forma eficaz, adecuada y con cierto nivel de autonomía.
3. Leer y comprender de forma autónoma diferentes tipos de textos escritos, con el fin de extraer información general y específica y de utilizar la lectura como fuente de placer, de enriquecimiento personal y de conocimiento de otras culturas.
4. Escribir de forma eficaz textos sencillos con finalidades diversas, sobre distintos temas, mediante recursos adecuados de cohesión y coherencia.

5. Utilitzar de manera reflexiva i correcta els elements bàsics de la llengua –fonètica, lèxic, estructures i funcions– en contextos diversos de comunicació.

6. Desenrotllar l'autonomia en l'aprenentatge, reflexionar sobre els processos d'aprenentatge i transferir al coneixement de la Llengua estrangera els coneixements i les estratègies de comunicació adquirides en la llengua materna o en l'aprenentatge d'altres llengües.

7. Utilitzar les estratègies d'aprenentatge i els recursos didàctics al seu abast (diccionaris, llibres de consulta, materials multimèdia) inclouent les TIC, per a l'obtenció, selecció i presentació de la informació oral i escrita de forma autònoma.

8. Reflexionar sobre el funcionament de la Llengua estrangera i apreciar-la com a instrument d'accés a la informació i com a ferramenta d'aprenentatge de continguts diversos.

9. Valorar la Llengua estrangera i les llengües en general, com a mitjà de comunicació i enteniment entre persones de procedències, llengües i cultures diverses evitant estereotips lingüístics i culturals o qualsevol forma de discriminació.

10. Manifestar una actitud receptiva i d'autoconfiança en les capacitats d'aprenentatge i ús de la Llengua estrangera.

Primer curs

Continguts

Bloc 1. Escoltar, parlar i conversar

– Escolta i comprensió de missatges orals breus relacionats amb les activitats d'aula: instruccions, preguntes, comentaris, diàlegs.

– Posada en pràctica d'estratègies comunicatives habituals com ara: anticipació del contingut general del que s'escolta amb suport d'elements verbals i no verbals, ús dels coneixements previs sobre la situació, etc.

– Obtenció d'informació global en diferents textos orals.

– Obtenció d'informació específica en textos orals sobre assumptes quotidians i predecibles com ara números, preus, horaris, noms o llocs, presentats en diferents suports, que descarten les informacions irrelevantes.

– Producció de textos orals curts, intel·ligibles i eficaços, amb estructura lògica i amb pronunciació adequada.

– Participació en conversacions breus i senzilles dins de l'aula, i en simulacions relacionades amb experiències i interessos personals.

– Ús de respostes adequades a les informacions requerides per la professora o professor i les companyes i els companys en les activitats d'aula.

– Desenrotllament d'estratègies per a superar les interrupcions en la comunicació, ús d'elements verbals i no verbals per a expressar-se oralment en activitats de parella i en grup: demanda de repetició i aclariment entre d'altres.

Bloc 2. Llegir i escriure

– Comprensió d'instruccions bàsiques per a la correcta realització d'activitats.

– Lectura selectiva per a la comprensió general i la identificació d'informacions específiques, descartant les informacions irrelevantes, en diferents textos, senzills autèntics i adaptats, en suport paper i digital, sobre diversos temes adequats a la seua edat i relacionats amb continguts d'altres matèries del currículum.

– Iniciativa per a llegir amb una certa autonomia textos adequats a l'edat, interessos i nivell de competència.

– Ús d'estratègies bàsiques de comprensió lectora: identificació del tema d'un text amb ajuda d'elements textuais i no textuais, ús dels coneixements previs, inferència de significats pel context, per comparació de paraules o frases semblants en les llengües que coneixen.

– Reconeixement d'algunes de les característiques i convencions del llenguatge escrit i la seua diferenciació del llenguatge oral.

– Desenrotllament de l'expressió escrita de forma guiada, per mitjà de l'afegit o modificació de frases i paràgrafs senzills.

– Composició de textos curts amb elements bàsics de cohesió, amb diverses intencions comunicatives, a partir de models i utilitzant les estratègies més elementals en el procés de composició escrita.

5. Utilizar de forma reflexiva y correcta los elementos básicos de la lengua –fonética, léxico, estructuras y funciones(en contextos diversos de comunicación.

6. Desarrollar la autonomía en el aprendizaje, reflexionar sobre los propios procesos de aprendizaje y transferir al conocimiento de la lengua extranjera los conocimientos y las estrategias de comunicación adquiridas en la lengua materna o en el aprendizaje de otras lenguas.

7. Utilizar las estrategias de aprendizaje y los recursos didácticos a su alcance (diccionarios, libros de consulta, materiales multimedia) incluidas las TIC, para la obtención, selección y presentación de la información oral y escrita de forma autónoma.

8. Reflexionar sobre el funcionamiento de la lengua extranjera y apreciarla como instrumento de acceso a la información y como herramienta de aprendizaje de contenidos diversos.

9. Valorar la lengua extranjera y las lenguas en general, como medio de comunicación y entendimiento entre personas de procedencias, lenguas y culturas diversas evitando estereotipos lingüísticos y culturales o cualquier forma de discriminación.

10. Manifestar una actitud receptiva y de auto-confianza en las capacidades de aprendizaje y uso de la lengua extranjera.

Primer curso

Contenidos

Bloque 1. Escuchar, hablar y conversar

– Escucha y comprensión de mensajes orales breves relacionados con las actividades de aula: instrucciones, preguntas, comentarios, diálogos.

– Puesta en práctica de estrategias comunicativas habituales tales como: anticipación del contenido general de lo que se escucha con apoyo de elementos verbales y no verbales, uso de los conocimientos previos sobre la situación, etc.

– Obtención de información global en diferentes textos orales.

– Obtención de información específica en textos orales sobre asuntos cotidianos y predecibles como números, precios, horarios, nombres o lugares, presentados en diferentes soportes, que descarten las informaciones irrelevantes.

– Producción de textos orales cortos, inteligibles y eficaces, con estructura lógica y con pronunciació adecuada.

– Participación en conversaciones breves y sencillas dentro del aula, y en simulaciones relacionadas con experiencias e intereses personales.

– Empleo de respuestas adecuadas a las informaciones requeridas por la profesora o profesor y las compañeras y compañeros en las actividades de aula.

– Desarrollo de estrategias para superar las interrupciones en la comunicación, uso de elementos verbales y no verbales para expresarse oralmente en actividades de pareja y en grupo: demanda de repetición y aclaración entre otras.

Bloque 2. Leer y escribir

– Comprensió de instruccions bàsiques para la correcta realizació de actividades.

– Lectura selectiva para la comprensión general y la identificación de informaciones específicas, descartando las informaciones irrelevantes, en diferentes textos, sencillos autèntics y adaptats, en soporte paper y digital, sobre diversos temes adequats a su edad y relacionados con contenidos de otras materias del currículum.

– Iniciativa para leer con cierta autonomía textos adecuados a la edad, intereses y nivel de competencia.

– Uso de estrategias básicas de comprensión lectora: identificación del tema de un texto con ayuda de elementos textuales y no textuales, uso de los conocimientos previos, inferencia de significados por el contexto, por comparación de palabras o frases similares en las lenguas que conocen.

– Reconocimiento de algunas de las características y convenciones del lenguaje escrito y su diferenciació del lenguaje oral.

– Desarrollo de la expresión escrita de forma guiada, mediante el añadido o modificació de frases y párrafos sencillos.

– Composición de textos cortos con elementos básicos de cohesión, con diversas intenciones comunicativas, a partir de modelos y utilizando las estrategias más elementales en el proceso de composición escrita.

– Ús de les regles bàsiques d'ortografia i puntuació, i reconeixement de la seua importància en les comunicacions escrites.

– Interès per cuidar la presentació dels textos escrits en suport paper i digital.

Bloc 3: Coneixement de la llengua

Coneixements lingüístics

Alemany

A. Funcions del llenguatge i gramàtica.

– Identificació d'elements morfològics bàsics i habituals en l'ús de la llengua: article, substantiu, verb, adjectiu, adverbi, preposició, etc.

– Ús d'estructures i funcions bàsiques relacionades amb les situacions quotidianes més predicibles.

1. Saludar, presentar-se, demanar informació personal.

Conjugació del present d'indicatiu dels verbs regulars i irregulars d'ús freqüent.

Conjugació del present d'indicatiu del verb sein.

Pronoms personals (1^a i 2ª persona ich, du, Sie).

Pronoms interrogatius (wer, was).

Adverbis interrogatius (wo, wohin, woher, wie).

Nombres ordinals.

Oracions interrogatives i afirmatives.

Orde dels elements en l'oració.

2. Anomenar objectes i lletrejar paraules. Descriure persones i llocs.

Gènere dels substantius; l'article (der, das, die; ein, eine).

Plural dels substantius.

L'alfabet.

Ús predicatiu de l'adjectiu.

3. Afirmar i negar una informació.

Afirmació amb ja i doch.

Negació con nein, kein i nicht.

4. Expressar possessió.

Conjugació del present d'indicatiu del verb haben.

Conjugació de les formes familiars i de cortesia del mode imperatiu.

Pronoms possessius.

Cas acusatiu.

B. Lèxic.

– Identificació i ús d'expressions comunes, de frases fetes senzilles i de lèxic relatiu a contextos concrets i quotidians i a continguts d'altres matèries del currículum.

– Àrees temàtiques per a la selecció del lèxic: dies de la setmana, estacions i mesos de l'any, condicions atmosfèriques, països i nacionalitats, entorn familiar i escolar, edificis/ llocs d'un poble/ ciutat, etc.

C. Fonètica.

– Reconeixement i producció de patrons bàsics de ritme, entonació i accentuació de paraules i frases.

– Identificació d'alguns símbols fonètics amb la pronunciació de fonemes d'ús freqüent.

Francés

A. Funcions del llenguatge i gramàtica.

– Identificació d'elements morfològics bàsics i habituals en l'ús de la llengua: article, substantiu, verb, adjectiu, adverbi, preposició, etc.

– Ús d'estructures i funcions bàsiques relacionades amb les situacions quotidianes més predicibles.

1. Prendre contacte, identificar-se, saludar, presentar (se), acomiadar-se, donar les gràcies.

Salutacions i acomiadaments.

Present de s'appeler, être, avoir.

Presentadors: voici, voilà.

2. Comprendre, demanar i donar informació personal.

Adjectius (masculí/ femení; diferències gràfiques i fonètiques).

Present del verb parler.

3. Comprendre, demanar i donar informació sobre persones; comparar estes informacions.

L'afirmació: oui/ si, d'accord

Formació del femení (diferències gràfiques i fonètiques).

– Uso de las reglas básicas de ortografía y puntuación, y reconocimiento de su importancia en las comunicaciones escritas.

– Interés por cuidar la presentación de los textos escritos en soporte papel y digital.

Bloque 3: Conocimiento de la lengua

Conocimientos lingüísticos

Alemán

A. Funciones del lenguaje y gramática.

– Identificación de elementos morfológicos básicos y habituales en el uso de la lengua: artículo, sustantivo, verbo, adjetivo, adverbio, preposición, etc.

– Uso de estructuras y funciones básicas relacionadas con las situaciones cotidianas más predicibles.

1. Saludar, presentarse, recabar información personal.

Conjugación del presente de indicativo de los verbos regulares e irregulares de uso frecuente.

Conjugación del presente de indicativo del verbo sein.

Pronombres personales (1^a y 2ª persona ich, du, Sie).

Pronombres interrogativos (wer, was).

Adverbios interrogativos (wo, wohin, woher, wie).

Números ordinales.

Oraciones interrogativas y afirmativas.

Orden de los elementos en la oración.

2. Nombrar objetos y deletrear palabras. Describir personas y lugares.

Género de los sustantivos; el artículo (der, das, die; ein, eine).

Plural de los sustantivos.

El alfabeto.

Uso predicativo del adjetivo.

3. Afirmar y negar una información.

Afirmación con ja y doch.

Negación con nein, kein y nicht.

4. Expresar posesión.

Conjugación del presente de indicativo del verbo haben.

Conjugación de las formas familiares y de cortésia del modo imperativo.

Pronombres posesivos.

Caso acusativo.

B. Léxico.

– Identificación y uso de expresiones comunes, de frases hechas sencillas y de léxico relativo a contextos concretos y cotidianos y a contenidos de otras materias del currículo.

– Áreas temáticas para la selección del léxico: días de la semana, estaciones y meses del año, condiciones atmosféricas, países y nacionalidades, entorno familiar y escolar, edificios/ lugares de un pueblo/ ciudad, etc.

C. Fonética.

– Reconocimiento y producción de patrones básicos de ritmo, entonación y acentuación de palabras y frases.

– Identificación de algunos símbolos fonéticos con la pronunciación de fonemas de uso frecuente.

Francés

A. Funciones del lenguaje y gramática.

– Identificación de elementos morfológicos básicos y habituales en el uso de la lengua: artículo, sustantivo, verbo, adjetivo, adverbio, preposición, etc.

– Uso de estructuras y funciones básicas relacionadas con las situaciones cotidianas más predicibles.

1. Tomar contacto, identificarse, saludar, presentar (se), despedirse, dar las gracias.

Saludos y despedidas.

Presente de s'appeler, être, avoir.

Presentativos: voici, voilà.

2. Comprendre, pedir y dar información personal.

Adjetivos (masculino/ femenino; diferencias gráficas y fonéticas).

Presente del verbo parler.

3. Comprendre, pedir y dar información sobre personas; comparar estas informaciones.

La afirmación: oui/ si, d'accord.

Formación del femenino (diferencias gráficas y fonéticas).

Formació del plural (diferències gràfiques i fonètiques).
Articles definits i indefinits.
Present dels verbs en –er.
Adverbis de lloc: où, d'òu.
Connectors: et, mais.
4. Identificar objectes i persones.
Qu'est-ce que c'est?, qui est-ce?, c'est, Il/ Elle est, Ils/ Elles sont, c'est, ce sont.
5. Comprendre, demanar i donar informació sobre les característiques de persones/ coses.
Adjectius qualificatius (femení/ masculí; diferències gràfiques i fonètiques).
La negació non, ne.... pas, pas du tout
Comment...?
Numerals cardinals (1-20)
6. Comprendre, demanar i donar informació sobre la possessió.
À qui est-ce? c'est à + pronoms tòpics/ noms.
Present del verb avoir (totes les persones).
Determinants possessius (un sol posseïdor).
7. Comprendre, demanar i donar informació sobre la localització de persones/ coses. Quantitats.
Il y a, est-ce qu'il y a, il n'y a pas de, etc.
Preposicions i adverbis de lloc més usuals.
Present de savoir, croire, connaître.
Numerals cardinals (de 20 en avant).
8. Comprendre, demanar i donar informació sobre el clima en diferents països i ciutats.
Present de faire. Il y a.
Preposicions + països, regions i ciutats (en, au, aux, à).
9. Comprendre, demanar i donar informació sobre la localització de llocs/ edificis. Itineraris.
Fórmules de cortesia.
Où se trouve, pour aller à, etc.
Articles contractes (au/ aux, du/ des).
Present d'aller, venir.
Adverbis i locucions de lloc més usuals.
B. Lèxic.
– Identificació i ús d'expressions comunes, de frases fetes senzilles i de lèxic relatiu a contextos concrets i quotidians i a continguts d'altres matèries del currículum.
– Àrees temàtiques per a la selecció del lèxic: dies de la setmana, estacions i mesos de l'any, condicions atmosfèriques, països i nacionalitats, entorn familiar i escolar, edificis/ llocs d'un poble/ ciutat, etc.
C. Fonètica.
– Reconeixement i producció de patrons bàsics de ritme, entonació i accentuació de paraules i frases.
– Identificació d'alguns símbols fonètics amb la pronunciació de fonemes d'ús freqüent.
– Fonemes d'especial dificultat. Sons més característics de la llengua francesa, diferències amb les llengües 1 i 2.
– Liaison i éllision.
Anglès
A. Funcions del llenguatge i gramàtica
– Identificació d'elements morfològics bàsics i habituals en l'ús de la llengua: article, substantiu, verb, adjectiu, adverbi, preposició, etc.
– Ús d'estructures i funcions bàsiques relacionades amb les situacions quotidianes més predicibles.
1. Saludar. Donar, demanar i comprendre informació personal
Fórmules i salutacions.
Verbs be i have got.
Pronoms personals, demostratius i interrogatius.
Articles.
Singular i plural del substantiu.
Orde de paraules: adjectiu + substantiu.
Adjectius en posició predicativa.
Possessius. Genitiu saxó.
Preposicions: on, in, from, at, etc.
Números de telèfon.

Formación del plural (diferencias gráficas y fonéticas).
Artículos definidos e indefinidos.
Presente de los verbos en –er.
Adverbios de lugar: où, d'òu.
Conectores: et, mais.
4. Identificar objetos y personas.
Qu'est-ce que c'est?, qui est-ce?, c'est, Il/ Elle est, Ils/ Elles sont, c'est, ce sont .
5. Comprender, pedir y dar información sobre las características de personas/ cosas.
Adjetivos calificativos (femenino/ masculino; diferencias gráficas y fonéticas).
La negación non, ne.... pas, pas du tout
Comment... ?
Numerales cardinales (1-20)
6. Comprender, pedir y dar información sobre la posesión.
À qui est-ce? c'est à + pronombres tónicos/ nombres.
Presente del verbo avoir (todas las personas).
Determinantes posesivos (un solo poseedor).
7. Comprender, pedir y dar información sobre la localización de personas/ cosas. Cantidades.
Il y a, est-ce qu'il y a, il n'y a pas de, etc.
Preposiciones y adverbios de lugar más usuales.
Presente de savoir, croire, connaître.
Numerales cardinales (de 20 en adelante).
8. Comprender, pedir y dar información sobre el clima en diferentes países y ciudades.
Presente de faire. Il y a.
Preposiciones + países, regiones y ciudades (en, au, aux, à).
9. Comprender, pedir y dar información sobre la localización de lugares/ edificios. Itinerarios.
Fórmulas de cortesía.
Où se trouve, pour aller à, etc.
Artículos contractos (au/ aux, du/ des).
Presente de aller, venir.
Adverbios y locuciones de lugar más usuales.
B. Léxico.
– Identificación y uso de expresiones comunes, de frases hechas sencillas y de léxico relativo a contextos concretos y cotidianos y a contenidos de otras materias del currículo.
– Áreas temáticas para la selección del léxico: días de la semana, estaciones y meses del año, condiciones atmosféricas, países y nacionalidades, entorno familiar y escolar, edificios/ lugares de un pueblo/ ciudad, etc.
C. Fonética.
– Reconocimiento y producción de patrones básicos de ritmo, entonación y acentuación de palabras y frases.
– Identificación de algunos símbolos fonéticos con la pronunciación de fonemas de uso frecuente.
– Fonemas de especial dificultad. Sonidos más característicos de la lengua francesa, diferencias con las lenguas 1 y 2.
– Liaison y éllision.
Inglés
A. Funciones del lenguaje y gramática
– Identificación de elementos morfológicos básicos y habituales en el uso de la lengua: artículo, sustantivo, verbo, adjetivo, adverbio, preposición, etc.
– Uso de estructuras y funciones básicas relacionadas con las situaciones cotidianas más predicibles.
1. Saludar. Dar, pedir y comprender información personal
Fórmulas y saludos.
Verbos be y have got.
Pronombres personales, demostrativos e interrogativos.
Artículos.
Singular y plural del sustantivo.
Orden de palabras: adjetivo + sustantivo.
Adjetivos en posición predicativa.
Posesivos. Genitivo sajón.
Preposiciones: on, in, from, at, etc.
Números de teléfono.

Numerals cardinals.
Formació de paraules.
2. Donar, demanar i comprendre instruccions i direccions.
Imperatius.
Fórmules: How can I get to the Post Office..?
Nombres ordinals.
3. Descriure i comparar persones, llocs i coses, demanant i donant informació sobre estes qüestions.
Present simple.
There is/ there are.
Adjectius qualificatius.
Preposicions de lloc.
Countable/ Uncountable nouns.
4. Expressar hàbits, gustos, habilitats, coneixements i estats físics i anímics.
Present simple amb adverbis de freqüència.
Can.
Like/ love/ dislike/ don't like/ hate + substantius.
Preposicions de lloc i de temps
Adverbis de mode.
Connectors.
Expressions que denoten hora, dia i data.
5. Donar, demanar i comprendre informació sobre accions en curs contrastant amb les habituals.
Present continu en contrast amb el present simple.
Expressions temporals: now, today, etc.
Indefinites.
6. Descriure i narrar fets passats.
Passat simple de be.
There was/ were.
Passat simple de verbs regulars i irregulars.
Adverbis i frases adverbials: yesterday, last week, etc.
7. Expressar plans i intencions per al futur.
Present continu amb valor de futur.
Be going to.
Adverbis i frases adverbials: tomorrow, next week, etc.
8. Fer suggeriments i contestar.
Let's.
Why don't we... ?
Shall we+ infinitiu.
Respostes d'acceptació o rebuig: Great! That's a good idea. Oh no!
9. Expressar obligació.
Must/ mustn't.
B. Lèxic.
– Identificació i ús d'expressions comunes, de frases fetes senzilles i de lèxic relatiu a contextos concrets i quotidians i a continguts d'altres matèries del currículum.
– Àrees temàtiques per a la selecció del lèxic: dies de la setmana, estacions i mesos de l'any, condicions atmosfèriques, països i nacionalitats, entorn familiar i escolar, edificis/ llocs d'un poble/ ciutat, etc.
C. Fonètica
– Identificació d'alguns símbols fonètics amb la pronunciació de fonemes d'ús freqüent: pronunciació de la terminació /s/, /z/, /iz/ en el present simple, pronunciació de la terminació –ing, pronunciació de la terminació –ed en el passat simple, formes dèbils.
– Reconeixement i producció de patrons bàsics de ritme, entonació i accentuació de paraules i frases.
Italià
A. Funcions del llenguatge i gramàtica.
– Identificació d'elements morfològics bàsics i habituals en l'ús de la llengua: article, substantiu, verb, adjectiu, adverbi, preposició, etc.
– Ús d'estructures i funcions bàsiques relacionades amb les situacions quotidianes més predicibles.
1. Saludar. Presentar-se.
Fórmules.

Numerales cardinales.
Formación de palabras.
2. Dar, pedir y comprender instrucciones y direcciones.
Imperativos.
Fórmulas: How can I get to the Post Office..?
Números ordinales.
3. Describir y comparar personas, lugares y cosas, pidiendo y dando información sobre las mismas.
Presente simple.
There is/ there are.
Adjetivos calificativos.
Preposiciones de lugar.
Countable/ Uncountable nouns.
4. Expresar hábitos, gustos, habilidades, conocimientos y estados físicos y anímicos.
Presente simple con adverbios de frecuencia.
Can.
Like/ love/ dislike/ don't like/ hate + sustantivos
Preposiciones de lugar y de tiempo.
Adverbios de modo.
Conectores.
Expresiones que denoten hora, día y fecha.
5. Dar, pedir y comprender información sobre acciones en curso contrastando con las habituales.
Presente continuo en contraste con el presente simple.
Expresiones temporales: now, today, etc.
Indefinidos.
6. Describir y narrar hechos pasados.
Pasado simple de be.
There was/ were.
Pasado simple de verbos regulares e irregulares
Adverbios y frases adverbiales: yesterday, last week, etc.
7. Expresar planes e intenciones para el futuro.
Presente continuo con valor de futuro.
Be going to.
Adverbios y frases adverbiales: tomorrow, next week, etc.
8. Hacer sugerencias y contestar.
Let's.
Why don't we... ?
Shall we+ infinitivo.
Respuestas de aceptación o rechazo: Great! That's a good idea. Oh no!
9. Expresar obligación.
Must/ mustn't
B. Léxico.
– Identificación y uso de expresiones comunes, de frases hechas sencillas y de léxico relativo a contextos concretos y cotidianos y a contenidos de otras materias del currículo.
– Áreas temáticas para la selección del léxico: días de la semana, estaciones y meses del año, condiciones atmosféricas, países y nacionalidades, entorno familiar y escolar, edificios/ lugares de un pueblo/ ciudad, etc.
C. Fonética.
– Identificación de algunos símbolos fonéticos con la pronunciación de fonemas de uso frecuente: pronunciación de la terminación /s/, /z/, /iz/ en el presente simple, pronunciación de la terminación –ing, pronunciación de la terminación –ed en el pasado simple, formas débiles.
– Reconocimiento y producción de patrones básicos de ritmo, entonación y acentuación de palabras y frases.
Italiano
A. Funciones del lenguaje y gramática.
– Identificación de elementos morfológicos básicos y habituales en el uso de la lengua: artículo, sustantivo, verbo, adjetivo, adverbio, preposición, etc.
– Uso de estructuras y funciones básicas relacionadas con las situaciones cotidianas más predicibles.
1. Saludar. Presentarse.
Fórmulas.

Interlocutors: Tu/ Lei. (Informal/ formal).
Pronoms personals subjecte.
Present d'indicatiu del verb *essere*.
Present d'indicatiu del verb *chiamarsi*.
2. Demanar/ donar informació als altres i de nosaltres mateixos (origen i procedència, edat, professió, adreça, número de telèfon).
Masculí/ femení dels adjectius.
Tractament formal i informal (Mi puoi/ può dare...?).
Present d'indicatiu dels verbs regulars.
Preposicions a + nom de ciutat/ in + nom de nació.
Present d'indicatiu d'aver*e* i fare.
Preposicions a/ in + carrer, plaça, etc.
Els nombres.
3. Parlar d'accions quotidianes (freqüència i temps, horari).
Present d'indicatiu dels verbs irregulars més freqüents (*andare*, *uscire*, *sapere*, etc.).
Articles determinats.
Adverbis de freqüència i la seua col·locació (mai, quasi mai, ogni tanto, spesso, sempre, di solito, generalmente, etc.).
4. Preguntar i dir l'hora.
Fórmules en estil formal i informal.
Preposicions articulades *al-alle*, *dal-dalle*, etc.
Expressions per a indicar l'hora: a, da... a, fra... e, verso.
5. Parlar del temps atmosfèric.
Fórmules i expressions (fa freddo, fa caldo, c'è il sole, c'è vento...)
6. Expressar gustos i preferències.
Preposicions articulades.
Verb *piacere*: mi piace/ piaccio.
Marcadors d'intensitat: molto, per niente, etc.
7. Expressar acord/ desacord.
Anche/ neanche.
A me sì/ a me no.
Io sì/ io no.
Invece.
8. Saber situar en l'espai. Donar i demanar informació sobre llocs.
Adreçar-se a algú.
Dov'è... ?
Articles indeterminats.
Adverbis i altres marcadors de lloc (davanti a...; dietro a...; vicino a...; a destra di...; a sinistra di...)
Senta, scusi/ senti scusa (per a adreçar-se a algú).
9. Indicar i identificar objectes en distintes situacions. Demanar alguna cosa en el bar, en una botiga. Indicar preferències.
Concordança substantiu – adjectiu.
Demostratiu.
Present d'indicatiu de verbs en –ire del tipus preferire.
10. Fer suggeriments i propostes. Acceptar/ rebutjar.
Pronoms personals, complement directe/ indirecte.
Expressions mi va/ ti va di + infinitiu.
Present d'indicatiu dels verbs *potere*, *dovere*, *volere*, *venire*.
11. Saber telefonar. Preguntar per algú, identificar-se.
Fórmules de salutació.
Present d'indicatiu de *stare* + gerundi.
12. Contar fets passats.
El participi passat (verbs regulars i irregulars més freqüents).

El passato prossimo amb *avere* i *essere*.
El passato prossimo dels verbs reflexius.
Concordances subjecte – participi amb l'auxiliar *essere*.
Alguns marcadors temporals (*prima*, *dopo*, *poi*, etc.).
B. Lèxic.
– Identificació i ús d'expressions comunes, de frases fetes senzilles i de lèxic relatiu a contextos concrets i quotidians i a continguts d'altres matèries del currículum.
– Àrees temàtiques per a la selecció del lèxic: dies de la setmana, estacions i mesos de l'any, condicions atmosfèriques, països i nacionalitats, entorn familiar i escolar, edificis/ llocs d'un poble/ ciutat, etc.

C. Fonètica.

Interlocutores: Tu/ Lei. (Informal/ formal).
Pronombres personales sujeto.
Presente de indicativo del verbo *essere*.
Presente de indicativo del verbo *chiamarsi*.
2. Pedir/ dar información a los demás y de nosotros mismos (origen y procedencia, edad, profesión, dirección, número de teléfono).
Masculino/ femenino de los adjetivos.
Tratamiento formal e informal (Mi puoi/ può dare...?).
Presente de indicativo de los verbos regulares.
Preposiciones a + nombre de ciudad/ in + nombre de nación.
Presente de indicativo de *avere* i fare.
Preposiciones a/ in + calle, plaza, etc.
Los números.
3. Hablar de acciones cotidianas (frecuencia y tiempos, horario).
Presente de indicativo de los verbos irregulares más frecuentes (*andare*, *uscire*, *sapere*, etc.).
Artículos determinados.
Adverbios de frecuencia y su colocación (mai, quasi mai, ogni tanto, spesso, sempre, di solito, generalmente, etc.).
4. Preguntar y decir la hora.
Fórmulas en estilo formal e informal.
Preposiciones articuladas *al-alle*, *dal-dalle*, etc.
Expresiones para indicar la hora: a, da... a, fra... e, verso.
5. Hablar del tiempo atmosférico.
Fórmulas y expresiones (fa freddo, fa caldo, c'è il sole, c'è vento...)
6. Expressar gustos y preferencias.
Preposiciones articuladas.
Verbo *piacere*: mi piace/ piaccio.
Marcadores de intensidad: molto, per niente, etc.
7. Expressar acuerdo/ desacuerdo.
Anche/ neanche.
A me sì/ a me no.
Io sì/ io no.
Invece.
8. Saber situar en el espacio. Dar y pedir información sobre lugares. Dirigirse a alguien.
Dov'è... ?
Artículos indeterminados.
Adverbios y otros marcadores de lugar (davanti a...; dietro a...; vicino a...; a destra di...; a sinistra di...)
Senta, scusi/ senti scusa (para dirigirse a alguien).
9. Indicar e identificar objetos en distintas situaciones. Pedir algo en el bar, en una tienda. Indicar preferencias.
Concordancia sustantivo – adjetivo.
Demostrativo.
Presente de indicativo de verbos en –ire del tipo preferire.
10. Hacer sugerencias y propuestas. Aceptar/ rechazar.
Pronombres personales, complemento directo/ indirecto.
Expresiones mi va/ ti va di + infinitivo.
Presente de indicativo de los verbos *potere*, *dovere*, *volere*, *venire*.
11. Saber llamar por teléfono. Preguntar por alguien, identificarse.
Fórmulas de saludo.
Presente de indicativo de *stare* + gerundio.
12. Contar hechos pasados.
El participio pasado (verbos regulares e irregulares más frecuentes).
El passato prossimo con *avere* y *essere*.
El passato prossimo de los verbos reflexivos.
Concordancias sujeto – participio con el auxiliar *essere*.
Algunos marcadores temporales (*prima*, *dopo*, *poi*, etc.).
B. Léxico.
– Identificación y uso de expresiones comunes, de frases hechas sencillas y de léxico relativo a contextos concretos y cotidianos y a contenidos de otras materias del currículo.
– Áreas temáticas para la selección del léxico: días de la semana, estancias y meses del año, condiciones atmosféricas, países y nacionalidades, entorno familiar y escolar, edificios/ lugares de un pueblo/ ciudad, etc.

C. Fonética.

– Identificació d'alguns símbols fonètics amb la pronunciació de fonemes d'ús freqüent.

Pronunciació i ortografia de / k/; /tf/; /g/; /dz/; /sk/; /h/; /ʎ/; /gl/
Consonants dobles.

– Reconeixement i producció de patrons bàsics de ritme, entonació i accentuació de paraules i frases. Accent tònic i gràfic.

Reflexió sobre l'aprenentatge

– Aplicació d'estratègies bàsiques per a organitzar, adquirir, recordar i utilitzar lèxic.

– Ús progressiu de recursos per a l'aprenentatge, com diccionaris, llibres de consulta, biblioteques o tecnologies de la informació i la comunicació.

– Reflexió guiada sobre l'ús i el significat de les formes gramaticals adequades a distintes intencions comunicatives.

– Iniciació en estratègies d'autoavaluació i autocorrecció de les produccions orals i escrites.

– Acceptació de l'error com a part del procés d'aprenentatge i actitud positiva per a superar-lo.

– Organització del treball personal com a estratègia per a progressar en l'aprenentatge.

– Interés per aprofitar les oportunitats d'aprenentatge creades en el context de l'aula i fora de l'aula.

– Transferència de les estratègies adquirides en l'aprenentatge de la llengua materna o altres llengües.

– Participació en activitats i treballs grupals.

– Confiança i iniciativa per a expressar-se en públic i per escrit.

Bloc 4. Aspectes socioculturals i consciència intercultural

– Reconeixement i valoració de la llengua estrangera com a instrument de comunicació en l'aula, i amb persones d'altres cultures.

– Identificació i interpretació de costums i trets de la vida quotidiana propis d'altres països i cultures on es parla la llengua estrangera.

– Ús de fórmules de cortesia adequades en els intercanvis socials.

– Coneixement d'alguns trets històrics i geogràfics dels països on es parla la llengua estrangera, obtenir la informació per diferents mitjans.

– Interés i iniciativa en la realització d'intercanvis comunicatius amb parlants o aprenents de la llengua estrangera, utilitzant suport paper o mitjans digitals.

– Valoració de l'enriquiment personal que suposa la relació amb persones pertanyents a altres cultures. Comparació i contrast entre la pròpia cultura i la transmesa per la llengua estrangera, de manera que s'afavorisca amb això la valoració crítica de la pròpia i l'acceptació i el respecte de l'aliena.

Criteris d'avaluació

1. Identificar i comprendre la idea general i les informacions específiques més rellevants de textos orals senzills emesos cara a cara o per mitjans audiovisuals sobre assumptes quotidians, si es parla lentament i amb claredat.

2. Comunicar-se oralment participant en conversacions i en simulacions sobre temes coneguts o treballats prèviament, utilitzant les estratègies comunicatives adequades per a facilitar la continuïtat de la comunicació i produint un discurs comprensible i eficaç.

3. Reconèixer la idea general i extraure informació específica de textos escrits adequats a l'edat, amb suport d'elements textuals i no textuals, sobre temes variats i altres relacionats amb algunes matèries del currículum.

4. Redactar textos breus i senzills sobre temes quotidians en diferents suports utilitzant les estructures, les funcions i el lèxic adequats, així com alguns elements bàsics de cohesió, a partir de models, i respectant les regles elementals d'ortografia i de puntuació.

5. Utilitzar el coneixement d'alguns aspectes formals del codi de la llengua estrangera (morfologia, sintaxi i fonologia), en diferents contextos de comunicació i en diverses funcions: com a instrument d'autoaprenentatge i d'autocorrecció de les produccions pròpies; com

– Identificación de algunos símbolos fonéticos con la pronunciación de fonemas de uso frecuente.

Pronunciació i ortografia de / k/; /tf/; /g/; /dz/; /sk/; /h/; /ʎ/; /gl/
Consonants dobles.

– Reconocimiento y producción de patrones básicos de ritmo, entonación y acentuación de palabras y frases. Acento tónico y gráfico.

Reflexión sobre el aprendizaje

– Aplicación de estrategias básicas para organizar, adquirir, recordar y utilizar léxico.

– Uso progresivo de recursos para el aprendizaje, como diccionarios, libros de consulta, bibliotecas o tecnologías de la información y la comunicación.

– Reflexión guiada sobre el uso y el significado de las formas gramaticales adecuadas a distintas intenciones comunicativas.

– Iniciación en estrategias de autoevaluación y autocorrección de las producciones orales y escritas.

– Aceptación del error como parte del proceso de aprendizaje y actitud positiva para superarlo.

– Organización del trabajo personal como estrategia para progresar en el aprendizaje.

– Interés por aprovechar las oportunidades de aprendizaje creadas en el contexto del aula y fuera de ella.

– Transferencia de las estrategias adquiridas en el aprendizaje de la lengua materna u otras lenguas.

– Participación en actividades y trabajos grupales.

– Confianza e iniciativa para expresarse en público y por escrito.

Bloque 4. Aspectos socioculturales y consciencia intercultural

– Reconocimiento y valoración de la lengua extranjera como instrumento de comunicación en el aula, y con personas de otras culturas.

– Identificación e interpretación de costumbres y rasgos de la vida cotidiana propios de otros países y culturas donde se habla la lengua extranjera.

– Uso de fórmulas de cortesia adecuadas en los intercambios sociales.

– Conocimiento de algunos rasgos históricos y geográficos de los países donde se habla la lengua extranjera, obteniendo la información por diferentes medios.

– Interés e iniciativa en la realización de intercambios comunicativos con hablantes o aprendices de la lengua extranjera, utilizando soporte papel o medios digitales.

– Valoración del enriquecimiento personal que supone la relación con personas pertenecientes a otras culturas. Comparación y contraste entre la propia cultura y la transmitida por la lengua extranjera, de forma que se favorezca con ello la valoración crítica de la propia y la aceptación y el respeto de la ajena.

Criterios de evaluación

1. Identificar y comprender la idea general y las informaciones específicas más relevantes de textos orales sencillos emitidos cara a cara o por medios audiovisuales sobre asuntos cotidianos, si se habla despacio y con claridad.

2. Comunicarse oralmente participando en conversaciones y en simulaciones sobre temas conocidos o trabajados previamente, utilizando las estrategias comunicativas adecuadas para facilitar la continuidad de la comunicación y produciendo un discurso comprensible y eficaz.

3. Reconocer la idea general y extraer información específica de textos escritos adecuados a la edad, con apoyo de elementos textuales y no textuales, sobre temas variados y otros relacionados con algunas materias del currículo.

4. Redactar textos breves y sencillos sobre temas cotidianos en diferentes soportes utilizando las estructuras, las funciones y el léxico adecuados, así como algunos elementos básicos de cohesión, a partir de modelos, y respetando las reglas elementales de ortografía y de puntuación.

5. Utilizar el conocimiento de algunos aspectos formales del código de la lengua extranjera (morfología, sintaxis y fonología), en diferentes contextos de comunicación y en diversas funciones: como instrumento de autoaprendizaje y de autocorrección de las produccio-

a factor de comprensió de les produccions alienes o per a la seua utilització correcta en les tasques d'expressió oral i escrita.

6. Identificar, utilitzar estratègies bàsiques d'aprenentatge i induir regles de funcionament de la llengua estrangera a partir de l'observació de regularitats i de l'aplicació de processos que, segons els casos, poden ser inductius o deductius.

7. Usar de forma guiada les tecnologies de la informació i la comunicació per a buscar i seleccionar informació, produir missatges a partir de models i per a establir relacions personals i mostrar interès pel seu ús.

8. Identificar i mostrar interès per alguns elements culturals o geogràfics propis dels països i cultures on es parla la llengua estrangera que es presenten de forma explícita en els textos amb què es treballa.

Segon curs

Continguts

Bloc 1. Escoltar, parlar i conversar

– Escolta i comprensió de missatges emesos dins de l'aula relacionats amb les activitats habituals.

– Obtenció d'informació general i específica de diàlegs i textos orals sobre assumptes quotidians i predicibles procedents de diferents mitjans de comunicació i amb suport d'elements verbals i no verbals.

– Utilització d'estratègies de comprensió dels missatges orals: ús del context verbal i no verbal i dels coneixements previs sobre la situació, identificació de paraules clau, anticipació d'idees, etc.

– Producció de textos orals breus i coherents sobre temes d'interès personal i amb pronunciació adequada.

– Participació en conversacions i simulacions, en parella i en grup, dins de l'aula, de forma semicontrolada o lliure, amb pronunciació i entonació adequades per a aconseguir la comunicació.

– Ús de respostes adequades en situacions de comunicació en l'aula.

– Desenrotllament d'estratègies de comunicació per a superar les interrupcions en la comunicació i per a iniciar i concloure els intercanvis comunicatius.

Bloc 2. Llegir i escriure

– Comprensió de la informació general i específica en textos diferents, en suport paper i digital, autèntics i adaptats, sobre assumptes familiars i relacionats amb continguts d'altres matèries del currículum, descartant, si és el cas, la informació irrellevant.

– Iniciativa per a llegir de manera autònoma textos d'una certa extensió.

– Identificació de l'estructura i característiques pròpies de distints tipus de text: cartes, narracions, etc.

– Ús d'estratègies de comprensió lectora: identificació del tema d'un text, amb ajuda d'elements textuais i no textuais; utilització dels coneixements previs sobre el tema; anticipació de continguts; inferència de significats pel context, per elements visuals, per comparació de paraules o frases semblants en les llengües que coneixen.

– Reconeixement i iniciació en l'ús d'algunes fórmules que diferencien el llenguatge formal i informal en les comunicacions escrites.

– Composició de distints textos amb ajuda de models, atenent elements bàsics de cohesió i utilitzant estratègies elementals en el procés de composició escrita (planificació, textualització i revisió).

– Comunicació personal amb parlants de la llengua estrangera a través de correspondència postal o utilitzant mitjans informàtics.

– Ús de regles bàsiques d'ortografia i puntuació i valoració de la seua importància en les comunicacions escrites.

– Interès per la presentació acurada dels textos escrits, en suport paper i digital.

Bloc 3: Coneixement de la llengua

Coneixements lingüístics.

nes propias; como factor de comprensión de las producciones ajenas o para su correcta utilización en las tareas de expresión oral y escrita.

6. Identificar, utilizar estrategias básicas de aprendizaje e inducir reglas de funcionamiento de la lengua extranjera a partir de la observación de regularidades y de la aplicación de procesos que, según los casos, pueden ser inductivos o deductivos.

7. Usar de forma guiada las tecnologías de la información y la comunicación para buscar y seleccionar información, producir mensajes a partir de modelos y para establecer relaciones personales y mostrar interés por su uso.

8. Identificar y mostrar interés por algunos elementos culturales o geográficos propios de los países y culturas donde se habla la lengua extranjera que se presenten de forma explícita en los textos con los que se trabaja.

Segundo curso

Contenidos

Bloque 1. Escuchar, hablar y conversar

– Escucha y comprensión de mensajes emitidos dentro del aula relacionados con las actividades habituales.

– Obtención de información general y específica de diálogos y textos orales sobre asuntos cotidianos y predicibles procedentes de diferentes medios de comunicación y con apoyo de elementos verbales y no verbales.

– Utilización de estrategias de comprensión de los mensajes orales: uso del contexto verbal y no verbal y de los conocimientos previos sobre la situación, identificación de palabras clave, anticipación de ideas, etc.

– Producción de textos orales breves y coherentes sobre temas de interés personal y con pronunciació adecuada.

– Participación en conversaciones y simulaciones, en pareja y en grupo, dentro del aula, de forma semicontrolada o libre, con pronunciació i entonació adequades para lograr la comunicació.

– Empleo de respuestas adecuadas en situaciones de comunicació en el aula.

– Desarrollo de estrategias de comunicació para superar las interrupciones en la comunicació y para iniciar y concluir los intercambios comunicativos.

Bloque 2. Leer y escribir

– Comprensió de la informació general i específica en diferents textos, en soporte papel y digital, autèntics y adaptados, sobre asuntos familiares y relacionados con contenidos de otras materias del currículum, descartando, en su caso, la información irrellevant.

– Iniciativa para leer de forma autònoma textos de cierta extensió.

– Identificació de la estructura i característiques pròpies de distints tipus de text: cartes, narracions, etc.

– Uso de estrategias de comprensió lectora: identificació del tema de un texto, con ayuda de elementos textuales y no textuales; utilización de los conocimientos previos sobre el tema; anticipación de contenidos; inferencia de significados por el contexto, por elementos visuales, por comparación de palabras o frases similares en las lenguas que conocen.

– Reconocimiento e iniciación en el uso de algunas fórmulas que diferencian el lenguaje formal e informal en las comunicaciones escritas.

– Composición de distints textos con ayuda de modelos, atendiendo a elementos básicos de cohesió y utilizando estrategias elementales en el proceso de composició escrita (planificació, textualització i revisió).

– Comunicació personal con hablantes de la lengua extranjera a través de correspondencia postal o utilizando medios informàtics.

– Uso de reglas bàsiques de ortografia i puntuació i valoració de su importància en las comunicaciones escritas.

– Interés por la presentación cuidada de los textos escritos, en soporte papel y digital.

Bloque 3: Conocimiento de la lengua

Conocimientos lingüísticos.

Alemany

A. Funcions del llenguatge i gramàtica.

– Identificació d'elements morfològics en l'ús de la llengua: article, substantiu, verb, adjectiu, adverbi, preposició.

– Ús de les estructures i funcions més habituals.

1. Expressar el gust o disgust.

Conjugació dels verbs *mögen* i *finden*.

2. Descripció i qualificació d'objectes i persones.

Ús predicatiu de l'adjectiu i introducció del seu ús atributiu.

Grads de l'adjectiu: comparació d'igualtat i superioritat. Introducció d'algunes formes irregulars (*besser, mehr, etc.*).

Coordinació d'oracions. Orde dels elements de l'oració.

3. Expressar quantitats i establir un orde.

Adjectius numerals i ordinals.

Expressar la data, l'edat i unitats de mesura.

4. Donar i demanar instruccions.

Conjugació de l'imperatiu.

Utilització de les formes de cortesia.

Conjugació del present d'indicatiu del verb *können* i ús de la forma *möchten*.

5. Indicar adreces i descriure la posició dels objectes en l'espai.

Punts cardinals.

Adverbis de lloc.

Introducció a l'ús de les preposicions de doble cas.

Verbs correlatius: *stehen/ stellen, sitzen/ setzen, liegen/ legen, hängen, stecken*.

6. Descriure i narrar fets passats.

Pretèrit perfet d'indicatiu dels verbs regulars i irregulars d'ús més freqüent.

B. Lèxic.

– Ampliació d'expressions comunes, de frases fetes i de lèxic apropiat a contextos concrets, quotidians i a continguts d'altres matèries del currículum.

– Àrees temàtiques per a la selecció del lèxic: mitjans de transport, menjars, viatges, oci i projectes, itineraris urbans, vida quotidiana, etc.

C. Fonètica.

– Reconeixement progressiu de símbols fonètics i pronunciació de fonemes d'especial dificultat.

– Reconeixement i producció de patrons bàsics de ritme, entonació i accentuació de paraules i frases.

Francés

A. Funcions del llenguatge i gramàtica.

– Identificació d'elements morfològics en l'ús de la llengua: article, substantiu, verb, adjectiu, adverbi, preposició...

– Ús de les estructures i funcions més habituals.

1. Situar i descriure un lloc. Comprendre, donar i demanar informació sobre l'entorn.

Fórmules de cortesia.

Interrogatius: *pourquoi?*, *où?*, *comment?*

En/ Y pronoms adverbials.

L'imperatiu.

Numerals ordinals.

2. Comprendre, donar i demanar informació sobre gustos, desitjos, habilitats i coneixements.

Respostes a interrogatives totals (*oui/ si, non*).

Respostes a interrogatives parcials.

Expressió de la comparació: *plus/ moins/ aussi/ autant ... que*.

Expressió de la causa: *pourquoi? parce que, etc.*

3. Parlar sobre la família, les relacions. Descripció física, anímica i de caràcter.

Formes de la interrogació: Entonació. *Est-ce que, etc.* Inversió.

Determinants possessius: *un* i diversos posseïdors.

4. Comprendre, preguntar i donar informació sobre els fets habituals de la vida quotidiana.

Moments del dia. Expressió de l'hora.

La negació: *ne ... pas, ne ... plus, ne ... jamais, ne ... rien*.

Alemán

A. Funciones del lenguaje y gramática.

– Identificación de elementos morfológicos en el uso de la lengua: artículo, sustantivo, verbo, adjetivo, adverbio, preposición.

– Uso de las estructuras y funciones más habituales.

1. Expresar el gusto o disgusto.

Conjugación de los verbos *mögen* y *finden*.

2. Descripción y calificación de objetos y personas.

Uso predicativo del adjetivo e introducción del uso atributivo del mismo.

Grados del adjetivo: comparación de igualdad y superioridad. Introducción de algunas formas irregulares (*besser, mehr, etc.*).

Coordinación de oraciones. Orden de los elementos de la oración.

3. Expresar cantidades y establecer un orden.

Adjetivos numerales y ordinales.

Expresar la fecha, la edad y unidades de medida.

4. Dar y pedir instrucciones.

Conjugación del imperativo.

Utilización de las formas de cortesia.

Conjugación del presente de indicativo del verbo *können* y uso de la forma *möchten*.

5. Indicar direcciones y describir la posición de los objetos en el espacio.

Puntos cardinales.

Adverbios de lugar.

Introducción al uso de las preposiciones de doble caso.

Verbos correlativos: *stehen/ stellen, sitzen/ setzen, liegen/ legen, hängen, stecken*.

6. Describir y narrar hechos pasados.

Pretérito perfecto de indicativo de los verbos regulares e irregulares de uso más frecuente.

B. Léxico.

– Ampliación de expresiones comunes, de frases hechas y de léxico apropiado a contextos concretos, cotidianos y a contenidos de otras materias del currículo.

– Áreas temáticas para la selección del léxico: medios de transporte, comidas, viajes, ocio y proyectos, itinerarios urbanos, vida cotidiana, etc.

C. Fonética.

– Reconocimiento progresivo de símbolos fonéticos y pronunciació de fonemas de especial dificultad.

– Reconocimiento y producción de patrones básicos de ritmo, entonación y acentuación de palabras y frases.

Francés

A. Funciones del lenguaje y gramática.

– Identificación de elementos morfológicos en el uso de la lengua: artículo, sustantivo, verbo, adjetivo, adverbio, preposición...

– Uso de las estructuras y funciones más habituales.

1. Situar y describir un lugar. Comprender, dar y pedir información sobre el entorno.

Fórmulas de cortesia.

Interrogativos: *pourquoi?*, *où?*, *comment?*

En/ Y pronombres adverbiales.

El imperativo.

Numerales ordinales.

2. Comprender, dar y pedir información sobre gustos, deseos, habilidades y conocimientos.

Respuestas a interrogativas totales (*oui/ si, non*).

Respuestas a interrogativas parciales.

Expresión de la comparación: *plus/ moins/ aussi/ autant ... que*.

Expresión de la causa: *pourquoi? parce que, etc.*

3. Hablar sobre la familia, las relaciones. Descripción física, anímica y de carácter.

Formas de la interrogación: Entonación. *Est-ce que, etc.* Inversión.

Determinantes posesivos: *uno* y varios poseedores.

4. Comprender, preguntar y dar información sobre los hechos habituales de la vida cotidiana.

Momentos del día. Expresión de la hora.

La negación: *ne ... pas, ne ... plus, ne ... jamais, ne ... rien*.

Verbs pronominals.
Verbs del segon grup: present i imperatiu.
5. Comprendre, demanar i donar informació, consells, ordes i expressar desitjos.

Expressió de l'obligació: *il faut/ on doit + infinitiu*.

Presente de *devoir, pouvoir, vouloir*.

Adverbis de quantitat.

Expressió del desig: *j'aimerais/ je voudrais*.

6. Parlar per telèfon. Acceptar o rebutjar una invitació.

Fórmules de cortesia, presa de contacte i comiat.

Present continu *être en train de*.

7. Saber comprar, triar i expressar una necessitat.

Preguntar el preu, la qualitat, la matèria, la quantitat.

Pronom en.

Articles partitius. El seu ús en frases afirmatives i negatives.

8. Descriure i narrar fets passats.

Passé composé amb *être* i *avoir*. Passat recent.

La negació en els temps compostos.

Pronoms personals C.O.D. i C.O.I.: la seua col·locació.

Adverbis i locucions adverbials de temps.

9. Descriure i narrar projectes.

Futur pròxim.

Pronoms personals tònic (repàs).

B. Lèxic.

– Ampliació d'expressions comunes, de frases fetes i de lèxic apropiat a contextos concrets, quotidians i a continguts d'altres matèries del currículum.

– Àrees temàtiques per a la selecció del lèxic: mitjans de transport, menjars, viatges, oci i projectes, itineraris urbans, vida quotidiana, etc.

C. Fonètica.

– Reconeixement progressiu de símbols fonètics i pronunciació de fonemes d'especial dificultat. Revisió de la correspondència entre grafia i fonètica. La *liaison*.

– Reconeixement i producció de patrons bàsics de ritme, entonació i accentuació de paraules i frases.

– Entonació: esquema interrogatiu/ enunciatiu.

Inglés

A. Funcions del llenguatge i gramàtica.

– Identificació d'elements morfològics en l'ús de la llengua: article, substantiu, verb, adjectiu, adverbi, preposició.

– Ús de les estructures i funcions més habituals.

1. Saludar, presentar formalment i informalment, demanar i donar informació personal.

Verb *be*.

Present simple i expressions de freqüència.

Fórmules.

2. Descriure coses, llocs i persones.

Adjectius: grau comparatiu i superlatiu.

Expressions de quantitat: *much/ many, etc.*

Formes verbals: *have got, there is/ there are*.

Preposicions i frases preposicionals de lloc: *under, between, on the left, etc.*

3. Expressar les obligacions i rutines.

Formes verbals: *can, must, should, etc.*

4. Expressar esdeveniments passats.

There was/ There were.

Passat simple i continu.

Could.

Accions interrompudes en el passat: passat continu/ passat simple.

5. Parlar sobre habilitats. Demanar i concedir permís.

Can/ could.

6. Donar consells.

Should/ shouldn't.

7. Expressar gustos. Expressar i demanar opinions.

Like/ love/ dislike/ don't like/ hate.

I think/ I don't think.

Verbos pronominales.

Verbos del segundo grupo: presente e imperativo.

5. Comprender, pedir y dar información, consejos, órdenes y expresar deseos.

Expressión de la obligación: *il faut/ on doit + infinitivo*.

Presente de *devoir, pouvoir, vouloir*.

Adverbios de cantidad.

Expressión del deseo: *j'aimerais/ je voudrais*.

6. Hablar por teléfono. Aceptar o rechazar una invitación.

Fórmulas de cortesía, toma de contacto y despedida.

Presente continuo *être en train de*.

7. Saber comprar, escoger y expresar una necesidad.

Preguntar el precio, la calidad, la materia, la cantidad.

Pronombre en.

Artículos partitivos. Su empleo en frases afirmativas y negativas.

8. Describir y narrar hechos pasados.

Passé composé con *être* y *avoir*. Pasado reciente.

La negación en los tiempos compuestos.

Pronombres personales C.O.D. y C.O.I.: su colocación.

Adverbios y locuciones adverbiales de tiempo.

9. Describir y narrar proyectos.

Futuro próximo.

Pronombres personales tónicos (repaso).

B. Léxico.

– Ampliación de expresiones comunes, de frases hechas y de léxico apropiado a contextos concretos, cotidianos y a contenidos de otras materias del currículo.

– Áreas temáticas para la selección del léxico: medios de transporte, comidas, viajes, ocio y proyectos, itinerarios urbanos, vida cotidiana, etc.

C. Fonética.

– Reconocimiento progresivo de símbolos fonéticos y pronunciació de fonemas de especial dificultad. Revisió de la correspondència entre grafia i fonètica. La *liaison*.

– Reconocimiento y producción de patrones básicos de ritmo, entonación y acentuación de palabras y frases.

– Entonación: esquema interrogativo/ enunciatiu.

Inglés

A. Funciones del lenguaje y gramática.

– Identificación de elementos morfológicos en el uso de la lengua: artículo, sustantivo, verbo, adjetivo, adverbio, preposición.

– Uso de las estructuras y funciones más habituales.

1. Saludar, presentar formal e informalmente, pedir y dar información personal.

Verbo *be*.

Presente simple y expresiones de frecuencia.

Fórmulas.

2. Describir cosas, lugares y personas.

Adjetivos: grado comparativo y superlativo.

Expresiones de cantidad: *much/ many, etc.*

Formas verbales: *have got, there is/ there are*.

Preposiciones y frases preposicionales de lugar: *under, between, on the left, etc.*

3. Expresar las obligaciones y rutinas.

Formas verbales: *can, must, should, etc.*

4. Expresar acontecimientos pasados.

There was/ There were.

Pasado simple y continuo.

Could.

Acciones interrumpidas en el pasado: pasado continuo/ pasado simple.

5. Hablar sobre habilidades. Pedir y conceder permiso.

Can/ could.

6. Dar consejos.

Should/ shouldn't.

7. Expresar gustos. Expresar y pedir opiniones.

Like/ love/ dislike/ don't like/ hate.

I think/ I don't think.

8. Expressar esdeveniments futurs, decisions i fer prediccions.

Will/ be going to.

Expresions temporals: this weekend, next year, etc.

9. Expressar condicions.

Oracions condicional de tipus I.

B. Lèxic.

– Ampliació d'expressions comunes, de frases fetes i de lèxic apropiat a contextos concrets, quotidians i a continguts d'altres matèries del currículum.

– Àrees temàtiques per a la selecció del lèxic: mitjans de transport, menjars, viatges, oci i projectes, itineraris urbans, vida quotidiana, etc.

C. Fonètica.

– Reconeixement progressiu de símbols fonètics i pronunciació de fonemes d'especial dificultat.

Pronunciació de formes contractes.

Pronunciació de la terminació en formes de temps verbals.

Formes dèbils.

– Reconeixement i producció de patrons bàsics de ritme, entonació i accentuació de paraules i frases.

Italià

A. Funcions del llenguatge i gramàtica.

– Identificació d'elements morfològics en l'ús de la llengua: article, substantiu, verb, adjectiu, adverbi, preposició.

– Ús de les estructures i funcions més habituals.

1. Saber oferir/ demanar alguna cosa a algú. Acceptar/ rebutjar.

Pronoms indirectes (singular/ plural).

Si impersonal.

2. Demanar/ concedir permís. Acceptar/ rebutjar.

Imperatiu de tu, lei, voi.

Expressions: *Senz'altro! Volentieri! Mi dispiace!*

3. Expressar gustos i preferències.

El superlatiu absolut (– *issimo*).

Marcadors d'intensitat.

Verb *piacere* (repàs).

4. Saber demanar alguna cosa en un restaurant.

Fórmules.

Pronoms complement directe de 3ª persona.

Un *altro*; un *altro po' di...*; un *'altra*; *altri*; *altre*.

5. Situar alguna cosa en l'espai.

Expressions per a localitzar en l'espai: *in fondo a*; *di fronte a*; *sotto*; *dentro*; *di fianco a*.

Preposicions articulades.

6. Descriure llocs i objectes i indicar les seues característiques.

Com *'è?* Come *sono?*

Expressions *mi sembra/ sembrano, lo trovo, la trovo, etc.*

El relatiu *che*.

Els possessius (quadre complet).

7. Descriure persones. Expressar el nostre punt de vista sobre elles. Fer comparacions.

Repàs dels marcadors: *abbastanza, molto, un po'..., troppo*.

Expressions amb *sembrare* i *trovare*.

Diminutiu dels adjectius.

8. Descriure i narrar fets passats.

Imperfet d'indicatiu dels verbs regulars i irregulars més freqüents (*essere* i *fare*).

C'era/ c'erano.

La partícula *ci*.

Marcadors temporals més freqüents.

B. Lèxic.

– Ampliació d'expressions comunes, de frases fetes i de lèxic apropiat a contextos concrets, quotidians i a continguts d'altres matèries del currículum.

– Àrees temàtiques per a la selecció del lèxic: mitjans de transport, menjars, viatges, oci i projectes, itineraris urbans, vida quotidiana, etc.

C. Fonètica.

– Reconeixement progressiu de símbols fonètics i pronunciació de fonemes d'especial dificultat.

8. Expresar acontecimientos futuros, decisiones y hacer predicciones.

Will/ be going to.

Expresiones temporales: this weekend, next year, etc.

9. Expresar condiciones.

Oraciones condicionales de tipo I.

B. Léxico.

– Ampliación de expresiones comunes, de frases hechas y de léxico apropiado a contextos concretos, cotidianos y a contenidos de otras materias del currículo.

– Áreas temáticas para la selección del léxico: medios de transporte, comidas, viajes, ocio y proyectos, itinerarios urbanos, vida cotidiana, etc.

C. Fonética.

– Reconocimiento progresivo de símbolos fonéticos y pronunciación de fonemas de especial dificultad.

Pronunciación de formas contractas.

Pronunciación de la terminación en formas de tiempos verbales.

Formas débiles.

– Reconocimiento y producción de patrones básicos de ritmo, entonación y acentuación de palabras y frases.

Italiano

A. Funciones del lenguaje y gramática.

– Identificación de elementos morfológicos en el uso de la lengua: artículo, sustantivo, verbo, adjetivo, adverbio, preposición.

– Uso de las estructuras y funciones más habituales.

1. Saber ofrecer/ pedir algo a alguien. Aceptar/ rechazar.

Pronombres indirectos (singular/ plural).

Si impersonal.

2. Pedir/ conceder permiso. Aceptar/ rechazar.

Imperativo de tu, lei, voi.

Expresiones: *Senz'altro! Volentieri! Mi dispiace!*

3. Expresar gustos y preferencias.

El superlativo absoluto (– *issimo*).

Marcadores de intensidad.

Verbo *piacere* (repaso).

4. Saber pedir algo en un restaurante.

Fórmulas.

Pronombres complemento directo de 3ª persona.

Un *altro*; un *altro po' di...*; un *'altra*; *altri*; *altre*.

5. Situar algo en el espacio.

Expresiones para localizar en el espacio: *in fondo a*; *di fronte a*; *sotto*; *dentro*; *di fianco a*.

Preposiciones articuladas.

6. Describir lugares y objetos e indicar sus características.

Com *'è?* Come *sono?*

Expresiones *mi sembra/ sembrano, lo trovo, la trovo, etc.*

El relativo *che*.

Los posesivos (cuadro completo).

7. Describir personas. Expresar nuestro punto de vista sobre las mismas. Hacer comparaciones.

Repaso de los marcadores: *abbastanza, molto, un po'..., troppo*.

Expresiones con *sembrare* y *trovare*.

Diminutivo de los adjetivos.

8. Describir y narrar hechos pasados.

Imperfecto de indicativo de los verbos regulares e irregulares más frecuentes (*essere* y *fare*)

C'era/ c'erano.

La partícula *ci*.

Marcadores temporales más frecuentes.

B. Léxico.

– Ampliación de expresiones comunes, de frases hechas y de léxico apropiado a contextos concretos, cotidianos y a contenidos de otras materias del currículo.

– Áreas temáticas para la selección del léxico: medios de transporte, comidas, viajes, ocio y proyectos, itinerarios urbanos, vida cotidiana, etc.

C. Fonética.

– Reconocimiento progresivo de símbolos fonéticos y pronunciación de fonemas de especial dificultad.

– Reconeixement i producció de patrons bàsics de ritme, entonació i accentuació de paraules i frases.

Reflexió sobre l'aprenentatge

– Ampliació d'estratègies per a organitzar, adquirir, recordar i utilitzar lèxic.

– Ús de recursos per a l'aprenentatge: diccionaris, llibres de consulta, biblioteques o tecnologies de la informació i la comunicació.

– Reflexió sobre l'ús i el significat de les formes gramaticals adequades a distintes intencions comunicatives.

– Participació en activitats d'avaluació compartida, en l'avaluació del mateix aprenentatge i ús d'estratègies d'autocorrecció.

– Organització del treball personal com a estratègia per a progressar en l'aprenentatge autònom.

– Interés per aprofitar les oportunitats d'aprenentatge creades en el context de l'aula i fora de l'aula.

– Transferència de les estratègies adquirides en l'aprenentatge de la llengua materna o altres llengües.

– Acceptació de l'error com a part del procés d'aprenentatge, i actitud positiva per a superar-lo.

– Participació en activitats i treballs grupals.

– Confiança i iniciativa per a expressar-se en públic i per escrit.

Bloc 4. Aspectes socioculturals i consciència intercultural

– Reconeixement i valoració de la llengua estrangera com a instrument de comunicació internacional.

– Identificació i interpretació d'elements semiòtics diversos (gestuals, entonatius, proxèmics, etc.) usats per parlants de la Llengua estrangera.

– Desenvolupament d'habilitats interculturals en l'ús de la Llengua estrangera.

– Identificació i respecte cap als costums i trets de la vida quotidiana propis d'altres països i cultures on es parla la llengua estrangera i superar estereotips.

– Ampliació de fórmules de cortesia adequades en els intercanvis socials.

– Coneixement d'esdeveniments culturals diversos de tipus històric, aspectes geogràfics o literaris, obtenir la informació per diferents mitjans.

– Interés i iniciativa en la realització d'intercanvis comunicatius amb parlants o aprenents de la Llengua estrangera, utilitzant suport paper o mitjans digitals.

– Valoració de l'enriquiment personal que suposa la relació amb persones pertanyents a altres cultures.

Criteris d'avaluació

1. Comprendre la idea general i informacions específiques de textos orals emesos per un interlocutor, o procedents de diferents mitjans de comunicació, sobre temes coneguts.

2. Participar amb progressiva autonomia en interaccions comunicatives breus relatives a les experiències personals, plans i projectes, utilitzant estructures senzilles, les expressions més usuals de relació social, i una pronunciació adequada per a aconseguir la comunicació.

3. Comprendre la informació general i l'específica de diferents textos escrits, adaptats i autèntics, d'extensió variada, i adequats a l'edat, i demostrar la comprensió a través d'una activitat específica.

4. Redactar de forma guiada textos diversos en diferents suports, amb un nivell de correcció acceptable, utilitzant per a això estructures, connectors senzills i lèxic adequats, cuidant els aspectes formals i respectant les regles elementals d'ortografia i de puntuació.

5. Utilitzar els coneixements adquirits sobre el sistema lingüístic de la llengua estrangera, en diferents contextos de comunicació, com a instrument d'autoaprenentatge i d'autocorrecció de les produccions pròpies orals i escrites i per a comprendre les alienes.

6. Identificar, utilitzar i explicar oralment algunes estratègies bàsiques utilitzades per a progressar en l'aprenentatge.

7. Usar de forma guiada les tecnologies de la informació i la comunicació per a buscar i seleccionar informació, produir textos a partir de models i per a establir relacions personals i mostrar interès pel seu ús.

– Reconocimiento y producción de patrones básicos de ritmo, entonación y acentuación de palabras y frases.

Reflexión sobre el aprendizaje

– Ampliación de estrategias para organizar, adquirir, recordar y utilizar léxico.

– Uso de recursos para el aprendizaje: diccionarios, libros de consulta, bibliotecas o tecnologías de la información y la comunicación.

– Reflexión sobre el uso y el significado de las formas gramaticales adecuadas a distintas intenciones comunicativas.

– Participación en actividades de evaluación compartida, en la evaluación del propio aprendizaje y uso de estrategias de autocorrección.

– Organización del trabajo personal como estrategia para progresar en el aprendizaje autónomo.

– Interés por aprovechar las oportunidades de aprendizaje creadas en el contexto del aula y fuera de ella.

– Transferencia de las estrategias adquiridas en el aprendizaje de la lengua materna u otras lenguas.

– Aceptación del error como parte del proceso de aprendizaje, y actitud positiva para superarlo.

– Participación en actividades y trabajos grupales.

– Confianza e iniciativa para expresarse en público y por escrito.

Bloque 4. Aspectos socio-culturales y consciencia intercultural

– Reconocimiento y valoración de la lengua extranjera como instrumento de comunicación internacional.

– Identificación e interpretación de elementos semióticos diversos (gestuales, entonativos, proxémicos, etc.) usados por hablantes de la lengua extranjera.

– Desarrollo de habilidades interculturales en el uso de la lengua extranjera.

– Identificación y respeto hacia las costumbres y rasgos de la vida cotidiana propios de otros países y culturas donde se habla la lengua extranjera y superar estereotipos.

– Ampliación de fórmulas de cortesía adecuadas en los intercambios sociales.

– Conocimiento de acontecimientos culturales diversos de tipo histórico, aspectos geográficos o literarios y obtener la información por diferentes medios.

– Interés e iniciativa en la realización de intercambios comunicativos con hablantes o aprendices de la lengua extranjera, utilizando soporte papel o medios digitales.

– Valoración del enriquecimiento personal que supone la relación con personas pertenecientes a otras culturas.

Criterios de evaluación

1. Comprender la idea general e informaciones específicas de textos orales emitidos por un interlocutor, o procedentes de distintos medios de comunicación, sobre temas conocidos.

2. Participar con progresiva autonomía en interacciones comunicativas breves relativas a las experiencias personales, planes y proyectos, empleando estructuras sencillas, las expresiones más usuales de relación social, y una pronunciació adecuada para lograr la comunicació.

3. Comprendre la informació general i la específica de diferents textos escrits, adaptats i autèntics, de extensió variada, i adequats a l'edat, demostrant la comprensió a través d'una activitat específica.

4. Redactar de forma guiada textos diversos en diferents suports, amb un nivell de correcció acceptable, utilitzant per a això estructures, connectors senzills i lèxic adequats, cuidant els aspectes formals i respectant les regles elementals de ortografia i de puntuació.

5. Utilitzar els coneixements adquirits sobre el sistema lingüístic de la llengua estrangera, en diferents contextos de comunicació, com a instrument de autoaprenentatge i de auto-correcció de les produccions pròpies orals i escrites i per a comprendre les alienes.

6. Identificar, utilitzar i explicar oralment algunes estratègies bàsiques utilitzades per a progressar en el aprenentatge.

7. Usar de forma guiada les tecnologies de la informació i la comunicació per a buscar i seleccionar informació, produir textos a partir de models i per a establir relacions personals i mostrar interès per su uso.

8. Identificar i mostrar interès per alguns aspectes socials, culturals, històrics, geogràfics o literaris propis dels països on es parla la llengua estrangera. Utilitzar el coneixement dels aspectes socioculturals que transmet la llengua estrangera com a element de contrast amb els propis.

Tercer curs

Continguts

Bloc 1. Escoltar, parlar i conversar

– Comprensió d'instruccions en contextos reals i simulats.
– Escolta i comprensió d'informació general i específica de missatges cara a cara sobre temes concrets i coneguts, amb un grau creixent de dificultat.

– Escolta i comprensió de missatges senzills emesos pels mitjans audiovisuals.

– Ús d'estratègies de comprensió dels missatges orals: anticipació del contingut a través del context verbal i no verbal i dels coneixements previs sobre la situació, identificació de paraules clau, identificació de la intenció del parlant.

– Producció oral de descripcions, narracions i explicacions breus sobre esdeveniments, experiències i coneixements diversos.

– Participació en conversacions i simulacions sobre temes quotidians i d'interès personal amb diversos fins comunicatius, mantenint l'equilibri entre la correcció formal i la fluïdesa.

– Ús de respostes espontànies a situacions de comunicació en l'aula.

– Ús progressivament autònom de les convencions més habituals i pròpies de la conversació en activitats de comunicació reals i simulades.

– Ús progressivament autònom d'estratègies de comunicació per a resoldre les dificultats sorgides durant la interacció.

Bloc 2. Llegir i escriure

– Identificació del contingut d'un text escrit amb el suport d'elements verbals i no verbals.

– Comprensió de la informació general i específica de textos, en suport paper i digital, autèntics o adaptats, sobre temes quotidians d'interès general i relacionats amb continguts d'altres matèries del currículum, per mitjà de la realització de tasques específiques.

– Lectura autònoma de textos relacionats amb els seus interessos.

– Ús de fonts distintes, en suport de paper, digital o multimèdia, per a obtenir informació a fi de realitzar activitats individuals o en grup.

– Ús de diferents estratègies de lectura, amb ajuda d'elements textuals i no textuals: context, diccionaris o aplicació de coneixements formals sobre formació de paraules per a inferir significats, etc.

– Producció guiada de textos senzills i estructurats, amb alguns elements de cohesió per a marcar amb claredat la relació entre idees. Utilització d'estratègies bàsiques en el procés de composició escrita (planificació, textualització i revisió).

– Reflexió sobre el procés d'escriptura amb especial atenció a la revisió d'esborranys.

– Ús progressivament autònom del registre apropiat al lector a qui va dirigit el text (formal i informal).

– Comunicació personal amb parlants de la llengua estrangera a través de correspondència postal o utilitzant mitjans informàtics.

– Ús adequat de l'ortografia i dels diferents signes de puntuació.

– Interès per la presentació cuidada dels textos escrits, en suport de paper i digital.

Bloc 3: Coneixement de la llengua

Coneixements lingüístics

Alemany

A. Funcions de llenguatge i gramàtica.

– Ús d'estructures i funcions associades a diferents situacions de comunicació.

– Identificació de trets que diferencien el codi oral i l'escrit.

1. Indicar gust, disgust, possessió, felicitar. Donar consell.

Cas datiu.

Verbs amb datiu.

8. Identificar y mostrar interés por algunos aspectos sociales, culturales, históricos, geográficos o literarios propios de los países donde se habla la lengua extranjera. Utilizar el conocimiento de los aspectos socioculturales que transmite la lengua extranjera como elemento de contraste con los propios.

Tercer curso

Contenidos

Bloque 1. Escuchar, hablar y conversar

– Comprensió de instrucciones en contextos reales y simulados.
– Escucha y comprensión de información general y específica de mensajes cara a cara sobre temas concretos y conocidos, con un grado creciente de dificultad.

– Escucha y comprensión de mensajes sencillos emitidos por los medios audiovisuales.

– Uso de estrategias de comprensión de los mensajes orales: anticipación del contenido a través del contexto verbal y no verbal y de los conocimientos previos sobre la situación, identificación de palabras clave, identificación de la intención del hablante.

– Producción oral de descripciones, narraciones y explicaciones breves sobre acontecimientos, experiencias y conocimientos diversos.

– Participación en conversaciones y simulaciones sobre temas cotidianos y de interés personal con diversos fines comunicativos, manteniendo el equilibrio entre la corrección formal y la fluidez.

– Empleo de respuestas espontáneas a situaciones de comunicación en el aula.

– Uso progresivamente autónomo de las convenciones más habituales y propias de la conversación en actividades de comunicación reales y simuladas.

– Uso progresivamente autónomo de estrategias de comunicación para resolver las dificultades surgidas durante la interacción.

Bloque 2. Leer y escribir

– Identificación del contenido de un texto escrito con el apoyo de elementos verbales y no verbales.

– Comprensió de la informació general y específica de textos, en soporte papel y digital, auténticos o adaptados, sobre temas cotidianos de interés general y relacionados con contenidos de otras materias del currículo, mediante la realización de tareas específicas.

– Lectura autònoma de textos relacionats amb sus intereses.

– Uso de distintas fuentes, en soporte de papel, digital o multimedia, para obtener información con el fin de realizar actividades individuales o en grupo.

– Uso de diferentes estrategias de lectura, con ayuda de elementos textuales y no textuales: contexto, diccionarios o aplicación de conocimientos formales sobre formación de palabras para inferir significados, etc.

– Producción guiada de textos sencillos y estructurados, con algunos elementos de cohesión para marcar con claridad la relación entre ideas. Utilización de estrategias básicas en el proceso de composición escrita (planificación, textualización y revisión).

– Reflexió sobre el proceso de escritura con especial atenció a la revisió de borradores.

– Uso progresivamente autónomo del registro apropiado al lector al que va dirigido el texto (formal e informal).

– Comunicació personal con hablantes de la lengua extranjera a través de correspondencia postal o utilizando medios informáticos.

– Uso adecuado de la ortografía y de los diferentes signos de puntuación.

– Interés por la presentación cuidada de los textos escritos, en soporte de papel y digital.

Bloque 3: Conocimiento de la lengua

Conocimientos lingüísticos

Alemán

A. Funciones de lenguaje y gramática.

– Uso de estructuras y funciones asociadas a diferentes situaciones de comunicación.

– Identificació de rasgos que diferencian el código oral y el escrito.

1. Indicar gusto, disgusto, posesión, felicitar. Dar consejo.

Caso dativo.

Verbos con dativo.

2. Descriure coses i persones. Indicar estats d'ànim i emocions.
Ús atributiu de l'adjectiu.
Pronoms relatius en nominatiu.
Pronoms indefinits. Pronoms interrogatius (welcher/ was für).
Formes impersonals (es ist mir...; es geht mir...; es freut mich ...; es gibt..., etc.).
3. Transmetre el que s'ha dit per una altra persona.
Estil indirecte (dass, ob-Sätze).
Orde dels elements en l'oració.
4. Expressar causes.
Oracions coordinades amb denn.
Oracions subordinades amb weil.
5. Expressar esdeveniments futurs.
Conjugació del futur d'indicatiu.
Adverbis temporals.
Preposicions temporals.
6. Expressar desig, obligació, voluntat, capacitat i permís.
Conjugació dels verbs modals.
Adverbis modals.
7. Expressar accions reflexives i estats d'ànims.
Pronoms reflexius i recíprocs.
B. Lèxic.
– Identificació d'antònims i sinònims, falsos amics i de paraules amb prefixos i sufixos més habituals.
– Ús progressivament autònom d'expressions comunes, frases fetes i lèxic sobre temes d'interès personal i general, temes quotidians i temes relacionats amb continguts d'altres matèries del currículum.
C. Fonètica.
– Reconeixement dels símbols fonètics i pronunciació de fonemes d'especial dificultat.
– Reconeixement i producció de diferents patrons de ritme, entonació i accentuació de paraules i frases
Francés
A. Funcions del llenguatge i gramàtica
– Identificació de trets que diferencien el codi oral i l'escrit.
– Ús d'estructures i funcions associades a diferents situacions de comunicació.
1. Descriure, identificar, comparar personatges; contradir i demostrar interès.
Repàs del present d'indicatiu i imperatiu (-er, -ir, -re, -oir).
Repàs del passé composé.
Pronoms relatius qui, que.
Sans + infinitiu.
Posar de relleu: C'est ... qui/ que.
2. Expressar emocions i obligacions, protestar, negar, raonar, prohibir.
Escriure una carta.
Devoir + infinitiu.
Il faut + infinitiu.
Il est interdit de + infinitiu.
Défense de + infinitiu.
Adverbis de mode.
3. Expressar la certesa/ suposició, la condició, la precisió.
Si + present
Devoir, pouvoir, vouloir.
4. Descriure hàbits passats, expressar l'anterioritat: l'imperfet.
Reforçar l'afirmació. La immediatesa en l'acció.
Passé récent: Venir de + infinitiu.
Futur proche: Aller + infinitiu.
Futur simple. Condicional simple.
Oui/ si.
5. Descriure i comparar objectes. Rebutjar cortesament.
Repàs de la comparació.
Superlatiu relatiu i absolut.
Pronoms possessius.
Pronoms demostratius.
6. Amençar, expressar sorpresa, expressar una opinió personal.
Loc dels pronoms personals en l'oració.

2. Describir cosas y personas. Indicar estados de ánimo y emociones.
Uso atributivo del adjetivo.
Pronombres relativos en nominativo.
Pronombres indefinidos. Pronombres interrogativos (welcher/ was für).
Formas impersonales (es ist mir...; es geht mir...; es freut mich ...; es gibt..., etc.).
3. Transmitir lo dicho por otra persona.
Estilo indirecto (dass, ob-Sätze).
Orden de los elementos en la oración.
4. Expresar causas.
Oraciones coordinadas con denn.
Oraciones subordinadas con weil.
5. Expresar acontecimientos futuros.
Conjugación del futuro de indicativo.
Adverbios temporales.
Preposiciones temporales.
6. Expresar deseo, obligación, voluntad, capacidad y permiso.
Conjugación de los verbos modales.
Adverbios modales.
7. Expresar acciones reflexivas y estados de ánimos.
Pronombres reflexivos y recíprocos.
B. Léxico.
– Identificación de antónimos y sinónimos, falsos amigos y de palabras con prefijos y sufijos más habituales.
– Uso progresivamente autónomo de expresiones comunes, frases hechas y léxico sobre temas de interés personal y general, temas cotidianos y temas relacionados con contenidos de otras materias del currículo.
C. Fonética.
– Reconocimiento de los símbolos fonéticos y pronunciació de fonemas de especial dificultad.
– Reconocimiento y producción de diferentes patrones de ritmo, entonación y acentuación de palabras y frases.
Francés
A. Funciones del lenguaje y gramática.
– Identificación de rasgos que diferencian el código oral y el escrito.
– Uso de estructuras y funciones asociadas a diferentes situaciones de comunicación.
1. Describir, identificar, comparar personajes; contradecir y demostrar interés.
Repaso del presente de indicativo e imperativo (-er, -ir, -re, -oir).
Repaso del passé composé.
Pronombres relativos qui, que.
Sans + infinitivo.
Poner de relieve: C'est ... qui/ que.
2. Expresar emociones y obligaciones, protestar, negar, razonar, prohibir.
Escribir una carta.
Devoir + infinitivo.
Il faut + infinitivo.
Il est interdit de + infinitivo.
Défense de + infinitivo.
Adverbios de modo.
3. Expresar la certeza/ suposición, la condición, la precisión.
Si + presente
Devoir, pouvoir, vouloir.
4. Describir hábitos pasados, expresar la anterioridad: el imperfecto.
Reforzar la afirmación. La inmediatez en la acción.
Passé récent: Venir de + infinitivo.
Futur proche: Aller + infinitivo.
Futuro simple. Condicional simple.
Oui/ si.
5. Describir y comparar objetos. Rechazar cortésmente.
Repaso de la comparación.
Superlativo relativo y absoluto.
Pronombres posesivos.
Pronombres demostrativos.
6. Amenazar, expresar sorpresa, expresar una opinión personal.
Lugar de los pronombres personales en la oración.

Pronoms relatius: qui, que, dont, où.

B. Lèxic.

– Identificació d'antònims, falsos amics i de paraules amb prefixos i sufixos habituals.

– Ús progressivament autònom d'expressions comunes, frases fetes i lèxic sobre temes d'interès personal i general, temes quotidians i temes relacionats amb continguts d'altres matèries del currículum.

C. Fonètica.

– Reconeixement dels símbols fonètics i pronunciació de fonemes d'especial dificultat.

Liaison i enchaînement.

– Reconeixement i producció de diferents patrons de ritme, entonació i accentuació de paraules i frases.

Accentuació. Insistència: accents tònic. Accentuació del discurs.

L'entonació: exclamació, expressió d'emocions, sentiments, certesa, etc.

Inglés

A. Funcions del llenguatge i gramàtica.

– Identificació de trets que diferencien el codi oral i l'escrit.

– Ús d'estructures i funcions associades a diferents situacions de comunicació.

1. Saludar, presentar-se a si mateix i a altres. Expressar hàbits, habilitats, descripcions físiques i de personalitat, la que agrada i el que no agrada. Contrastar accions en curs amb les habituals.

Fórmules.

Present simple. Present continu.

Can.

Love/ like/ dislike/ hate.

Adjectius: posicions atributiva i predicativa. Graus de comparació.

2. Expressar quantitat.

Much/ many/ a lot of/ too/ not... enough.

3. Narrar fets del passat i biografies.

Passat simple i continu.

Could.

Expressions temporals: ago/ since/ for/ later/ when/ after/ before/ then, etc.

Marcadors del discurs: connectors i altres recursos de cohesió.

Ortografia i puntuació.

4. Preguntar i respondre sobre fets que han acabat o no han acabat encara, sobre fets recents i experiències.

Present perfect + ever/ never/ just.

Passat simple.

When.

5. Fer suggeriments i respondre-hi.

Let's...

How/ What about + -ing?

Why don't we...?

Shall we...?

Respostes d'acceptació, rebuig o suggeriments alternatius.

6. Donar consell.

Should/ shouldn't.

7. Expressar plans, la idea de futur d'intenció, prediccions, probabilitat, possibilitat i promeses.

Present continu.

Will/ will not.

Be going to.

Oracions condicional de tipus I.

8. Expressar l'obligació i absència d'esta.

Have to/ don't have to.

Must/ mustn't.

Should.

Adverbis.

9. Descriure llocs, donar i demanar informació sobre productes que exigixen un procés d'elaboració: música, cotxes, llibres, etc.

Veu passiva.

Frases adverbials.

B. Lèxic.

Pronombres relativos: qui, que, dont, où.

B. Léxico.

– Identificación de antónimos, falsos amigos y de palabras con prefijos y sufijos habituales.

– Uso progresivamente autónomo de expresiones comunes, frases hechas y léxico sobre temas de interés personal y general, temas cotidianos y temas relacionados con contenidos de otras materias del currículo.

C. Fonética.

– Reconocimiento de los símbolos fonéticos y pronunciación de fonemas de especial dificultad.

Liaison y enchaînement.

– Reconocimiento y producción de diferentes patrones de ritmo, entonación y acentuación de palabras y frases.

Acentuación. Insistencia: acentos tónicos. Acentuación del discurso.

La entonación: exclamación, expresión de emociones, sentimientos, certeza, etc.

Inglés

A. Funciones del lenguaje y gramática.

– Identificación de rasgos que diferencian el código oral y el escrito.

– Uso de estructuras y funciones asociadas a diferentes situaciones de comunicación.

1. Saludar, presentarse a sí mismo y a otros. Expresar hábitos, habilidades, descripciones físicas y de personalidad, lo que gusta y lo que no gusta. Contrastar acciones en curso con las habituales.

Fórmulas.

Presente simple. Presente continuo.

Can.

Love/ like/ dislike/ hate.

Adjetivos: posiciones atributiva y predicativa. Grados de comparación.

2. Expresar cantidad.

Much/ many/ a lot of/ too/ not... enough.

3. Narrar hechos del pasado y biografías.

Pasado simple y continuo.

Could.

Expresiones temporales: ago/ since/ for/ later/ when/ after/ before/ then, etc.

Marcadores del discurso: conectores y otros recursos de cohesión.

Ortografía y puntuación.

4. Preguntar y responder sobre hechos que han acabado o no han terminado todavía, sobre hechos recientes y experiencias.

Presente perfecto + ever/ never/ just.

Pasado simple.

When.

5. Hacer sugerencias y responder a las mismas.

Let's...

How/ What about + -ing?

Why don't we...?

Shall we...?

Respuestas de aceptación, rechazo o sugerencias alternativas.

6. Dar consejo.

Should/ shouldn't.

7. Expresar planes, la idea de futuro de intención, predicciones, probabilidad, posibilidad y promesas.

Presente continuo.

Will/ will not.

Be going to.

Oraciones condicionales de tipo I.

8. Expresar la obligación y ausencia de la misma.

Have to/ don't have to.

Must/ mustn't.

Should.

Adverbios.

9. Describir lugares, dar y pedir información sobre productos que exigen un proceso de elaboración: música, coches, libros, etc.

Voz pasiva.

Frases adverbiales.

B. Léxico.

– Identificació de sinònims, antònims, false friends, i de paraules amb prefixos i sufixos més habituals.

– Ús progressivament autònom d'expressions comunes, frases fetes i lèxic sobre temes d'interès personal i general, temes quotidians i temes relacionats amb continguts d'altres matèries del currículum.

C. Fonètica.

– Reconeixement dels símbols fonètics i pronunciació de fonemes d'especial dificultat. Pronunciació de formes contractes. Pronunciació de la terminació en formes de temps verbals. Formes dèbils.

– Reconeixement i producció de diferents patrons de ritme, entonació i accentuació de paraules i frases.

Italià

A. Funcions del llenguatge i gramàtica.

– Identificació de trets que diferencien el codi oral i l'escrit.

– Ús d'estructures i funcions associades a diferents situacions de comunicació.

1. Comptar fets passats.

L'imperfet d'indicatiu.

Contraste passato prossimo/ imperfetto.

C'era/ c'erano.

Ús d'appena; già; non ancora, ancora, sempre.

Concordança entre el participi passat i el complement directe.

La partícula Ci amb valor de lloc.

2. Expressar sensacions i estats d'ànim.

En el present i en el passat. Ús dels temps verbals.

Verbs reflexius.

3. Parlar d'accions futures: fer plans, expressar desitjos futurs.

Marcadors temporals futurs (prossimo, tra, fra).

Elements per a parlar del futur: indicatiu present, dovere i pensare+ di+ infinitiu.

Condicional del verb volere.

4. Expressar acord/desacord,

Credo di si/ no.

Bisogna/ bisognerebbe + infinitiu.

B. Lèxic.

– Identificació d'antònims i sinònims, falsos amics, i de paraules amb prefixos i sufixos més habituals.

– Ús progressiu autònom d'expressions comunes, frases fetes i lèxic sobre temes d'interès personal i general, temes quotidians i temes relacionats amb continguts d'altres matèries del currículum.

C. Fonètica

– Reconeixement dels símbols fonètics i pronunciació de fonemes d'especial dificultat.

– Reconeixement i producció de diferents patrons de ritme, entonació (frases afirmatives, negatives, interrogatives) i accentuació de paraules i frases.

Reflexió sobre l'aprenentatge

– Aplicació d'estratègies per a organitzar, adquirir, recordar i utilitzar lèxic.

– Organització i ús, cada vegada més autònom, de recursos per a l'aprenentatge, com ara diccionaris, llibres de consulta, biblioteques o tecnologies de la informació i la comunicació.

– Anàlisi i reflexió sobre l'ús i el significat de diferents formes gramaticals per mitjà de comparació i contrast amb les llengües que coneix.

– Participació en l'avaluació del propi aprenentatge i ús d'estratègies d'autocorrecció.

– Organització del treball personal com a estratègia per a progressar en l'aprenentatge autònom.

– Interès per aprofitar les oportunitats d'aprenentatge creades en el context de l'aula i fora d'ella.

– Participació en activitats i treballs grupals.

– Confiança i iniciativa per a expressar-se en públic i per escrit.

Bloc 4. Aspectes socioculturals i consciència intercultural

– Valoració de l'ús de la llengua estrangera com a mitjà per a comunicar-se amb persones de diverses procedències.

– Identificación de sinónimos, antónimos, false friends y de palabras con prefijos y sufijos más habituales.

– Uso progresivamente autónomo de expresiones comunes, frases hechas y léxico sobre temas de interés personal y general, temas cotidianos y temas relacionados con contenidos de otras materias del currículo.

C. Fonética.

– Reconocimiento de los símbolos fonéticos y pronunciació de fonemas de especial dificultad. Pronunciació de formas contractas. Pronunciació de la terminación en formas de tiempos verbales. Formas débiles.

– Reconocimiento y producción de diferentes patrones de ritmo, entonación y acentuación de palabras y frases.

Italiano

A. Funciones del lenguaje y gramática.

– Identificación de rasgos que diferencian el código oral y el escrito.

– Uso de estructuras y funciones asociadas a diferentes situaciones de comunicación.

1. Contar hechos pasados.

El imperfecto de indicativo.

Contraste passato prossimo/ imperfetto.

C'era/ c'erano.

Uso de appena; già; non ancora, ancora, sempre.

Concordancia entre el participio pasado y el complemento directo.

La partícula Ci con valor de lugar.

2. Expresar sensaciones y estados de ánimo.

En el presente y en el pasado. Uso de los tiempos verbales.

Verbs reflexivos.

3. Hablar de acciones futuras: hacer planes, expresar deseos futuros.

Marcadores temporales futuros (prossimo, tra, fra).

Elementos para hablar del futuro: indicativo presente, dovere y pensare+ di+ infinitivo.

Condicional del verbo volere.

4. Expresar acuerdo/ desacuerdo, opiniones.

Credo di si/ no.

Bisogna/ bisognerebbe + infinitivo.

B. Léxico.

– Identificación de antónimos y sinónimos, falsos amigos, y de palabras con prefijos y sufijos más habituales.

– Uso progresivo autónomo de expresiones comunes, frases hechas y léxico sobre temas de interés personal y general, temas cotidianos y temas relacionados con contenidos de otras materias del currículo.

C. Fonética.

– Reconocimiento de los símbolos fonéticos y pronunciació de fonemas de especial dificultad.

– Reconocimiento y producción de diferentes patrones de ritmo, entonación (frases afirmativas, negativas, interrogativas) y acentuación de palabras y frases.

Reflexión sobre el aprendizaje

– Aplicación de estrategias para organizar, adquirir, recordar y utilizar léxico.

– Organización y uso, cada vez más autónomo, de recursos para el aprendizaje, como diccionarios, libros de consulta, bibliotecas o tecnologías de la información y la comunicación.

– Análisis y reflexión sobre el uso y el significado de diferentes formas gramaticales mediante comparación y contraste con las lenguas que conoce.

– Participación en la evaluación del propio aprendizaje y uso de estrategias de autocorrección.

– Organización del trabajo personal como estrategia para progresar en el aprendizaje autónomo.

– Interés por aprovechar las oportunidades de aprendizaje creadas en el contexto del aula y fuera de ella.

– Participación en actividades y trabajos grupales.

– Confianza e iniciativa para expresarse en público y por escrito.

Bloque 4. Aspectos socio-culturales y consciencia intercultural

– Valoración del uso de la lengua extranjera como medio para comunicarse con personas de procedencias diversas.

– Identificació, coneixement i valoració crítica de trets comuns i de les diferències més significatives que hi ha entre els costums, usos, actituds i valors de la societat la llengua dels quals s'estudia i la pròpia. Respecte cap a estos.

– Ús apropiat de fórmules lingüístiques associades a situacions concretes de comunicació (cortesía, acord, discrepància...).

– Coneixement i valoració crítica dels elements culturals més significatius dels països on es parla la llengua estrangera: literatura, art, música, cine, gastronomia, etc.

– Interés i iniciativa en la realització d'intercanvis comunicatius amb parlants o aprenents de la llengua estrangera, utilitzant suport paper o mitjans digitals.

– Valoració de l'enriquiment personal que suposa la relació amb persones que pertanyen a altres cultures.

– Desenvolupament d'actituds que ajuden a valorar la cultura pròpia a partir del contrast amb altres.

– Respecte cap als parlants de la llengua estrangera, amb independència del seu origen, raça o llengua materna, de manera que es propicie l'acostament i l'eliminació de barreres en la comunicació, i s'eviten prejudis, estereotips, etc.

Criteris d'avaluació

1. Comprendre i extraure la informació general i específica, la idea principal i alguns detalls rellevants de textos orals sobre temes concrets i coneguts, i de missatges senzills emesos amb claredat per mitjans audiovisuals.

2. Participar en interaccions comunicatives relatives a situacions habituals o d'interés personal i amb diversos fins comunicatius, utilitzant les convencions pròpies de la conversació i les estratègies necessàries per a resoldre les dificultats durant la interacció.

3. Comprendre i extraure de manera autònoma la informació general i totes les dades rellevants de textos escrits autèntics i adaptats, d'extensió variada diferenciant fets i opinions i identificant, si és el cas, la intenció comunicativa de l'autora o autor.

4. Redactar de forma guiada textos diversos en diferents suports, cuidant el lèxic, les estructures, i els elements de cohesió i coherència necessaris per a marcar la relació entre idees i fer-los comprensibles al lector.

5. Utilitzar de forma conscient en contextos de comunicació variats, els coneixements adquirits sobre el sistema lingüístic de la llengua estrangera com a instrument d'autocorrecció i d'autoavaluació de les produccions pròpies, orals i escrites, i per a comprendre les alienes.

6. Identificar i utilitzar conscientment diferents estratègies per a progressar en l'aprenentatge.

7. Usar les tecnologies de la informació i la comunicació de manera progressivament autònoma per a buscar i seleccionar informació, produir textos a partir de models, enviar i rebre missatges de correu electrònic, i per a establir relacions personals orals i escrites, mostrant interès pel seu ús.

8. Identificar els aspectes culturals més rellevants dels països on es parla la llengua estrangera, assenyalar les característiques més significatives dels costums, normes, actituds i valors de la societat la llengua de les quals s'estudia, i mostrar una valoració positiva de patrons culturals diferents dels propis.

Quart curs

Continguts

Bloc 1. Escoltar, parlar i conversar

– Comprensió del significat general i específic de textos orals sobre temes coneguts presentats de forma clara i organitzada.

– Desenvolupament de les estratègies comunicatives en la interacció per a millorar la fluïdesa en la comunicació interpersonal.

– Comprensió general i de les dades més rellevants de programes emesos pels mitjans audiovisuals amb llenguatge clar i senzill.

– Ús d'estratègies de comprensió dels missatges orals: ús del context verbal i no verbal i dels coneixements previs sobre la situació, identificació de paraules clau, identificació de l'actitud i intenció del parlant.

– Producció oral de descripcions, narracions i explicacions sobre experiències, esdeveniments i continguts diversos, tenint en compte els elements de cohesió i coherència.

– Identificación, conocimiento y valoración crítica de rasgos comunes y de las diferencias más significativas que existen entre las costumbres, usos, actitudes y valores de la sociedad cuya lengua se estudia y la propia. Respeto hacia los mismos.

– Uso apropiado de fórmulas lingüísticas asociadas a situaciones concretas de comunicación (cortesía, acuerdo, discrepancia...).

– Conocimiento y valoración crítica de los elementos culturales más significativos de los países donde se habla la lengua extranjera: literatura, arte, música, cine, gastronomía, etc.

– Interés e iniciativa en la realización de intercambios comunicativos con hablantes o aprendices de la lengua extranjera, utilizando soporte papel o medios digitales.

– Valoración del enriquecimiento personal que supone la relación con personas pertenecientes a otras culturas.

– Desarrollo de actitudes que ayuden a valorar la cultura propia a partir del contraste con otras.

– Respeto hacia los hablantes de la lengua extranjera, con independencia de su origen, raza o lengua materna, de forma que se propicie el acercamiento y eliminación de barreras en la comunicación, y se eviten prejuicios, estereotipos, etc.

Criterios de evaluación

1. Comprender y extraer la información general y específica, la idea principal y algunos detalles relevantes de textos orales sobre temas concretos y conocidos, y de mensajes sencillos emitidos con claridad por medios audiovisuales.

2. Participar en interacciones comunicativas relativas a situaciones habituales o de interés personal y con diversos fines comunicativos, utilizando las convenciones propias de la conversación y las estrategias necesarias para resolver las dificultades durante la interacción.

3. Comprender y extraer de manera autònoma la informació general y todos los datos relevantes de textos escritos autèntics y adaptados, de extensió variada diferenciant hechos y opiniones e identificando en su caso, la intenció comunicativa de la autora o autor.

4. Redactar de forma guiada textos diversos en diferentes soportes, cuidando el léxico, las estructuras, y los elementos de cohesión y coherencia necesarios para marcar la relación entre ideas y hacerlos comprensibles al lector.

5. Utilizar de forma conscient en contextos de comunicació variats, los conocimientos adquiridos sobre el sistema lingüístico de la lengua extranjera como instrumento de autocorrección y de autoevaluación de las producciones propias, orales y escritas, y para comprender las ajenas.

6. Identificar y utilizar conscientemente diferentes estrategias para progresar en el aprendizaje.

7. Usar las tecnologías de la información y la comunicación de forma progresivamente autònoma per a buscar i seleccionar informació, producir textos a partir de modelos, enviar y recibir mensajes de correo electrónico, y para establecer relaciones personales orales y escritas, mostrando interès por su uso.

8. Identificar los aspectos culturales más relevantes de los países donde se habla la lengua extranjera, señalar las características más significativas de las costumbres, normas, actitudes y valores de la sociedad cuya lengua se estudia, y mostrar una valoración positiva de patrones culturales distintos a los propios.

Cuarto curso

Contenidos

Bloque 1. Escuchar, hablar y conversar

– Comprensió del significado general y específico de textos orales sobre temas conocidos presentados de forma clara y organizada.

– Desarrollo de las estrategias comunicativas en la interacción para mejorar la fluidez en la comunicación interpersonal.

– Comprensió general y de los datos más relevantes de programas emitidos por los medios audiovisuales con lenguaje claro y sencillo.

– Uso de estrategias de comprensión de los mensajes orales: uso del contexto verbal y no verbal y de los conocimientos previos sobre la situación, identificación de palabras clave, identificación de la actitud e intención del hablante.

– Producción oral de descripciones, narraciones y explicaciones sobre experiencias, acontecimientos y contenidos diversos, teniendo en cuenta los elementos de cohesión y coherencia.

– Valoració de la correcció formal en la producció de missatges orals.

– Participació en conversacions i simulacions sobre temes quotidians i d'interès personal amb diversos fins comunicatius, mostrant respecte cap als errors i dificultats que puguen tindre els altres.

– Ocupació de respostes espontànies i precises a situacions de comunicació en l'aula.

– Ús de convencions pròpies de la conversació en activitats de comunicació reals i simulades: torn de paraula, canvi de tema, etc.

– Ús autònom d'estratègies de comunicació per a iniciar, mantenir i acabar la interacció.

Bloc 2. Llegir i escriure

– Identificació del tema d'un text escrit amb el suport contextual que este continga.

– Identificació de la intenció de l'emissor del missatge.

– Inferència de significats i informacions desconegudes, per mitjà de la interpretació d'elements lingüístics i no lingüístics.

– Comprensió general i específica de diversos textos, en suport paper i digital, d'interès general o referits a continguts d'altres matèries del currículum.

– Lectura autònoma de textos més extensos relacionats amb els seus interessos.

– Obtenció d'informació a partir de distintes fonts, en suport paper, digital o multimèdia, per a la realització de tasques específiques.

– Consolidació d'estratègies de lectura ja utilitzades.

– Composició de textos diversos, amb lèxic adequat al tema i al context, amb els elements necessaris de cohesió per a marcar amb claredat la relació entre idees i utilitzar amb autonomia estratègies bàsiques en el procés de composició escrita (planificació, textualització i revisió).

– Ús, amb una certa autonomia, del registre apropiat al lector a qui va adreçat el text (formal i informal)

– Comunicació personal amb parlants de la llengua estrangera a través de correspondència postal o utilitzant mitjans informàtics.

– Ús correcte de l'ortografia i dels diferents signes de puntuació.

– Interès per la presentació cuidada dels textos escrits, en suport paper i digital.

Bloc 3: Coneixement de la llengua

Coneixements lingüístics

Alemany

A. Funcions de llenguatge i gramàtica

– Consolidació i ús d'estructures i funcions associades a diferents situacions de comunicació.

1. Narrar un fet ocorregut en el passat.

Conjugació del pretèrit perfect i del Präteritum.

Verbs compostos separables i inseparables.

Adverbis temporals.

Preposicions temporals.

Oracions subordinades temporals (als, wenn).

Orde dels elements de l'oració.

2. Expressar motivació o desmotivació, por, importància, dificultat, etc.

Ús de la construcció zu + infinitiv.

Verbs amb complement preposicional.

3. Expressar accions impersonals.

Pronoms es i man.

Verbs impersonals.

4. Expressar irrealitat, desig, hipòtesi i sol·licitar quelcom amb cortesia.

Ús de würde + infinitiv.

Ús de les formes wäre, hätte i wüsste.

Ús de les formes dels verbs modals müsste, sollte i könnte.

Oracions condicional i optatives sense conjunció.

B. Lèxic.

– Reconeixement d'antònims i sinònims, falsos amics i formació de paraules a partir de prefixos i sufixos.

– Valoración de la corrección formal en la producción de mensajes orales.

– Participación en conversaciones y simulaciones sobre temas cotidianos y de interés personal con diversos fines comunicativos, mostrando respeto hacia los errores y dificultades que puedan tener los demás.

– Empleo de respuestas espontáneas y precisas a situaciones de comunicación en el aula.

– Uso de convenciones propias de la conversación en actividades de comunicación reales y simuladas: turno de palabra, cambio de tema, etc.

– Uso autónomo de estrategias de comunicación para iniciar, mantener y terminar la interacción.

Bloque 2. Leer y escribir

– Identificación del tema de un texto escrito con el apoyo contextual que éste contenga.

– Identificación de la intención del emisor del mensaje.

– Inferencia de significados e informaciones desconocidas, mediante la interpretación de elementos lingüísticos y no lingüísticos.

– Comprensió general i específica de diversos textos, en soporte paper i digital, de interès general o referidos a contenidos de otras materias del currículo.

– Lectura autónoma de textos más extensos relacionados con sus intereses.

– Obtención de información a partir de distintas fuentes, en soporte papel, digital o multimedia, para la realización de tareas específicas.

– Consolidación de estrategias de lectura ya utilizadas.

– Composición de textos diversos, con léxico adecuado al tema y al contexto, con los elementos necesarios de cohesión para marcar con claridad la relación entre ideas y utilizar con autonomía estrategias básicas en el proceso de composición escrita (planificación, textualización y revisión).

– Uso, con cierta autonomía, del registro apropiado al lector al que va dirigido el texto (formal e informal)

– Comunicación personal con hablantes de la lengua extranjera a través de correspondencia postal o utilizando medios informáticos.

– Uso correcto de la ortografía y de los diferentes signos de puntuación.

– Interés por la presentación cuidada de los textos escritos, en soporte papel y digital.

Bloque 3: Conocimiento de la lengua

Conocimientos lingüísticos

Alemán

A. Funciones de lenguaje y gramática.

– Consolidación y uso de estructuras y funciones asociadas a diferentes situaciones de comunicación.

1. Narrar un hecho ocurrido en el pasado.

Conjugación del pretérito perfecto y del Präteritum.

Verbos compuestos separables e inseparables.

Adverbios temporales.

Preposiciones temporales.

Oraciones subordinadas temporales (als, wenn).

Orden de los elementos de la oración.

2. Expresar motivación o desmotivación, miedo, importancia, dificultad, etc.

Uso de la construcción zu + Infinitiv.

Verbos con complemento preposicional.

3. Expresar acciones impersonales.

Pronombres es y man.

Verbos impersonales.

4. Expresar irrealidad, deseo, hipótesis y solicitar algo con cortesia.

Uso de würde + Infinitiv.

Uso de las formas wäre, hätte y wüsste.

Uso de las formas de los verbos modales müsste, sollte y könnte.

Oraciones condicionales y optativas sin conjunción.

B. Léxico.

– Reconocimiento de antónimos y sinónimos, falsos amigos y formación de palabras a partir de prefijos y sufijos.

– Ús d'expressions comunes, frases fetes i lèxic sobre temes d'interès personal i general, temes quotidians i temes relacionats amb continguts d'altres matèries del currículum.

C. Fonètica.

– Reconeixement i ús progressiu de símbols fonètics i pronunciació de fonemes d'especial dificultat.

– Reconeixement i producció autònoma de diferents patrons de ritme, entonació i accentuació de paraules i frases.

Francès

A. Funcions del llenguatge i gramàtica.

– Consolidació i ús d'estructures i funcions associades a diferents situacions de comunicació.

1. Donar ordres amb cortesia, expressar l'opinió, aconsellar, fer hipòtesis.

Expressió de la condició.

Si + imperfet + condicional simple

Pronoms demostratius (repàs).

Expressions amb avoir.

2. Relatar esdeveniments passats, cronologia.

Imperfet.

Valors del passé composé i de l'imperfet (repàs).

Repàs i aprofundiment dels pronoms en, y.

Utilització dels pronoms demostratius + qui/ que/ de.

Expressar l'anterioritat, la simultaneïtat i la posterioritat.

3. Demanar i donar informació.

Repàs de les tres modalitats de la frase interrogativa.

La frase exclamativa.

Adjectius i pronoms indefinits.

Adjectius i pronoms interrogatius.

Adjectius exclamatius.

4. Expressar la causa, la concessió, la conseqüència i la finalitat.

Argumentar, mostrar acord i desacord.

La restricció i l'excepció.

Partícules que estructuraran el discurs o l'argumentació: d'abord/ puis/ ensuite/ enfin.

La doble negació: ne ... ni ... ni.

Present de subjuntiu.

B. Lèxic.

– Reconeixement d'antònims, sinònims, falsos amics i formació de paraules a partir de prefixos i sufixos.

– Ús d'expressions comunes, frases fetes i lèxic sobre temes d'interès personal i general, temes quotidians i temes relacionats amb continguts d'altres matèries del currículum.

C. Fonètica.

– Reconeixement i ús progressiu de símbols fonètics i pronunciació de fonemes d'especial dificultat.

– Reconeixement i producció autònoma de diferents patrons de ritme, entonació i accentuació de paraules i frases.

Entonació ascendent i descendent.

Ritme expressiu.

Anglès

A. Funcions del llenguatge i gramàtica.

– Consolidació i ús d'estructures i funcions associades a diferents situacions de comunicació.

1. Descriure i comparar hàbits i estils de vida amb accions en curs.

Present simple i continu.

Used to + infinitiu.

Pronoms interrogatius.

2. Expressar fets passats vinculats amb el present o amb un passat anterior.

Passat simple i continu.

Present perfect: for, since, already, yet, etc.

Preguntes subjecte i objecte.

Marcadors del discurs.

3. Fer prediccions i expressar intencions. Expressar certesa i probabilitat.

Will.

Be going to/ Present continu.

Oracions temporals i condicional (tipus I).

– Uso de expresiones comunes, frases hechas y léxico sobre temas de interés personal y general, temas cotidianos y temas relacionados con contenidos de otras materias del currículo.

C. Fonètica.

– Reconocimiento y uso progresivo de símbolos fonéticos y pronunciació de fonemas de especial dificultat.

– Reconocimiento y producció autònoma de diferents patrons de ritmo, entonación y acentuación de palabras y frases.

Francés

A. Funciones del lenguaje y gramática.

– Consolidación y uso de estructuras y funciones asociadas a diferentes situaciones de comunicació.

1. Dar órdenes con cortesia, expresar la opinión, aconsejar, hacer hipótesis.

Expresión de la condición.

Si + imperfecto + condicional simple

Pronombres demostrativos (repaso).

Expresiones con avoir.

2. Relatar acontecimientos pasados, cronología.

Imperfecto.

Valores del passé composé y del imperfecto (repaso).

Repaso y profundización de los pronombres en, y.

Utilización de los pronombres demostrativos + qui/ que/ de.

Expresar la anterioridad, la simultaneidad y la posterioridad.

3. Pedir y dar información.

Repaso de las tres modalidades de la frase interrogativa.

La frase exclamativa.

Adjetivos y pronombres indefinidos.

Adjetivos y pronombres interrogativos.

Adjetivos exclamativos.

4. Expresar la causa, la concesión, la consecuencia y la finalidad.

Argumentar, mostrar acuerdo y desacuerdo.

La restricción y la excepción.

Partículas que estructuran el discurso o la argumentación: D'abord/ puis/ ensuite/ enfin.

La doble negación: ne ... ni ... ni.

Presente de subjuntivo.

B. Lèxic.

– Reconocimiento de antónimos, sinónimos, falsos amigos y formación de palabras a partir de prefijos y sufijos.

– Uso de expresiones comunes, frases hechas y léxico sobre temas de interés personal y general, temas cotidianos y temas relacionados con contenidos de otras materias del currículo.

C. Fonètica.

– Reconocimiento y uso progresivo de símbolos fonéticos y pronunciació de fonemas de especial dificultat.

– Reconocimiento y producció autònoma de diferents patrons de ritmo, entonación y acentuación de palabras y frases.

Entonación ascendente y descendente.

Ritmo expresivo.

Inglés

A. Funciones del lenguaje y gramática.

– Consolidación y uso de estructuras y funciones asociadas a diferentes situaciones de comunicació.

1. Describir y comparar hábitos y estilos de vida con acciones en curso.

Presente simple y continuo.

Used to + infinitivo.

Pronombres interrogativos.

2. Expresar hechos pasados vinculados con el presente o con un pasado anterior.

Pasado simple y continuo.

Presente perfecto: for, since, already, yet, etc.

Preguntas sujeto y objeto.

Marcadores del discurso.

3. Hacer predicciones y expresar intenciones. Expresar certeza y probabilidad.

Will.

Be going to/ Presente continuo.

Oraciones temporales y condicionales (tipo I).

May/ might/ can/ can't, etc.
4. Expressar preferències i opinions. Fer invitacions i respondre-hi.
I love/ like/ enjoy/ don't like/ hate/ It's too ..., etc.
Connectors: and, because, but, so, such, both, etc.
Adjectius en grau comparatiu i superlatiu.
5. Expressar hipòtesi i donar consells.
Oracions condicionals (tipus II).
Should/ Shouldn't.
6. Transmetre les opinions i idees d'altres.
Estil indirecte.
Expressions temporals.
7. Expressar processos i canvis.
Veu passiva.
8. Descriure i identificar coses, llocs i persones.
Pronoms relatius.
Oracions de relatiu especificatives.
Compostos de some/ any.
B. Lèxic.
– Reconeixement de sinònims, antònims, falsos amics i formació de paraules a partir de prefixos i sufixos.
– Ús d'expressions comunes, frases fetes i lèxic sobre temes d'interès personal i general, temes quotidians i temes relacionats amb continguts d'altres matèries del currículum.
C. Fonètica.
– Reconeixement i ús progressiu de símbols fonètics i pronunciació de fonemes d'especial dificultat. Pronunciació de formes contractes. Pronunciació de la terminació en formes de temps verbals. Formes dèbils.
– Reconeixement i producció autònoma de diferents patrons de ritme, entonació i accentuació de paraules i frases.
Italià
A. Funcions del llenguatge i gramàtica.
– Consolidació i ús d'estructures i funcions associades a diferents situacions de comunicació.
1. Expressar opinions i punts de vista. Acord i desacord.
Credo di + infinitiu (repàs).
Credo che + subjuntiu present.
Presente de subjuntiu d'essere.
2. Felicitar algú, donar el condol i l'enhorabona, saber respondre en eixes situacions.
Fórmules.
Che + adjectiu/ substantiu en frases exclamatives.
3. Preguntar per algú, demanar notícies. Saber reaccionar davant d'estes, mostrar interès/ desinterès.
Contrast passato prossimo/ imperfecto.
Adjectius i substantius per a reaccionar davant d'una notícia.
Altres expressions de respostes.
4. Expressar opinions sobre els altres.
Presente de subjuntiu.
Mi piace/ non mi piace, che + subjuntiu.
El comparatiu.
Període hipotètic: Se + present (+ present en la subordinada).
Quando + present, presente.
5. Donar i rebre consells.
Elements per a donar consells.
El condicional simple: verbs regulars i irregulars més freqüents.
Uso de ci vuole / ci vogliono.
Expressió se fossi in te...
L'imperatiu negatiu.
6. Expressar hipòtesi. Sons i desitjos.
Ús del condicional en la frase principal.
Imperfet de subjuntiu: introducció.
Se + imperfet + subjuntiu + condicional.
7. Preguntar el temps transcorregut o la duració d'una acció.
Expressions. Da quanto tempo...?, da molto che...?
Elements per a respondre estes preguntes: per la prima, seconda... volta, di nuovo, ancora, un'altra volta mai, da sempre, etc.
8. Expressar sensacions i estats d'ànims.
Algunes expressions (repàs).

May/ might/ can/ can't, etc.
4. Expresar preferencias y opiniones. Hacer invitaciones y responder a las mismas.
I love/ like/ enjoy/ don't like/ hate/ It's too ..., etc.
Conectores: and, because, but, so, such, both, etc.
Adjetivos en grado comparativo y superlativo.
5. Expresar hipótesis y dar consejos.
Oraciones condicionales (tipo II).
Should/ Shouldn't.
6. Transmitir las opiniones e ideas de otros.
Estilo indirecto.
Expresiones temporales.
7. Expresar procesos y cambios.
Voz pasiva.
8. Describir e identificar cosas, lugares y personas.
Pronombres relativos.
Oraciones de relativo especificativas.
Compuestos de some/ any.
B. Léxico.
– Reconocimiento de sinónimos, antónimos, false friends y formación de palabras a partir de prefijos y sufijos.
– Uso de expresiones comunes, frases hechas y léxico sobre temas de interés personal y general, temas cotidianos y temas relacionados con contenidos de otras materias del currículo.
C. Fonética.
– Reconocimiento y uso progresivo de símbolos fonéticos y pronunciación de fonemas de especial dificultad. Pronunciación de formas contractas. Pronunciación de la terminación en formas de tiempos verbales. Formas débiles.
– Reconocimiento y producción autónoma de diferentes patrones de ritmo, entonación y acentuación de palabras y frases.
Italiano
A. Funciones del lenguaje y gramática.
– Consolidación y uso de estructuras y funciones asociadas a diferentes situaciones de comunicación.
1. Expresar opiniones y puntos de vista. Acuerdo y desacuerdo.
Credo di + infinitivo (repaso).
Credo che + subjuntivo presente.
Presente de subjuntivo de essere.
2. Felicitar a alguien, dar el pésame y la enhorabuena, saber responder en esas situaciones.
Fórmulas.
Che + adjetivo/ sustantivo en frases exclamativas.
3. Preguntar por alguien, pedir noticias. Saber reaccionar ante las mismas, mostrar interés/ desinterés.
Contraste passato prossimo/ imperfecto.
Adjetivos y sustantivos para reaccionar ante una noticia.
Otras expresiones de respuestas.
4. Expresar opiniones sobre los demás.
Presente de subjuntivo.
Mi piace/ non mi piace, che + subjuntivo.
El comparativo.
Periodo hipotético: Se + presente (+ presente en la subordinada).
Quando + presente, presente.
5. Dar y recibir consejos.
Elementos para dar consejos.
El condicional simple: verbos regulares e irregulares más frecuentes.
Uso de ci vuole/ ci vogliono.
Expresión se fossi in te...
El imperativo negativo.
6. Expresar hipótesis. Sueños y deseos.
Uso del condicional en la frase principal.
Imperfecto de subjuntivo: introducción.
Se + imperfecto subjuntivo + condicional.
7. Preguntar el tiempo transcurrido o la duración de una acción.
Expresiones. Da quanto tempo...?, da molto che...?
Elementos para responder a estas preguntas: per la prima, seconda... volta, di nuovo, ancora, un'altra volta mai, da sempre, etc.
8. Expresar sensaciones y estados de ánimo.
Algunas expresiones (repaso).

Mi preocupa + che + subjuntius.

B. Lèxic.

– Reconeixement d'antònims, sinònims, falsos amics i formació de paraules a partir de prefixos i sufixos.

– Ús d'expressions comunes, frases fetes i lèxic sobre temes d'interès personal i general, temes quotidians i temes relacionats amb continguts d'altres matèries del currículum.

C. Fonètica.

– Reconeixement i ús progressiu de símbols fonètics i pronunciació de fonemes d'especial dificultat.

– Reconeixement i contrast entre consonants simples i dobles.

– Reconeixement i producció autònoma de diferents patrons de ritme, entonació i accentuació de paraules i frases.

Reflexió sobre l'aprenentatge

– Aplicació autònoma d'estratègies per a organitzar, adquirir, recordar, revisar i utilitzar lèxic.

– Organització i ús autònom de recursos per a l'aprenentatge, com ara diccionaris, llibres de consulta, biblioteques o recursos digitals i informàtics.

– Reflexió sobre les formes de millorar les produccions pròpies, tant orals com escrites.

– Anàlisi i reflexió sobre l'ús i el significat de diferents formes gramaticals per mitjà de comparació i contrast amb les llengües que coneix.

– Participació en l'avaluació del propi aprenentatge i ús d'estratègies d'autocorrecció.

– Organització conscient del treball personal com a estratègia per a progressar en l'aprenentatge autònom.

– Interés per aprofitar les oportunitats d'aprenentatge creades en el context de l'aula i fora d'esta.

– Participació en activitats i treballs grupals.

– Confiança i iniciativa per a expressar-se en públic i per escrit.

Bloc 4. Aspectes socioculturals i consciència intercultural

– Valoració de la importància de la llengua estrangera en les relacions internacionals.

– Identificació, coneixement i valoració crítica dels costums, normes, actituds i valors de la societat la llengua de la qual s'estudia, i respecte a patrons culturals diferents dels propis.

– Aprofundiment en el coneixement dels elements culturals més rellevants dels països on es parla la llengua estrangera, obtenint la informació per diferents mitjans.

– Interés i iniciativa en la realització d'intercanvis comunicatius amb parlants o aprenents de la llengua estrangera, utilitzant suport paper o mitjans digitals.

– Ús apropiat de fórmules lingüístiques associades a situacions concretes de comunicació: cortesia, acord, discrepància...

– Valoració de l'enriquiment personal que suposa la relació amb persones que pertanyen a altres cultures.

– Respecte a les diferències d'opinió sobre temes d'interés i comprensió de distintes perspectives socioculturals.

Criteris d'avaluació

1. Comprendre la informació general i específica, la idea principal i els detalls més rellevants de textos orals emesos en situacions de comunicació interpersonal o pels mitjans audiovisuals, sobre temes que no exigisquen coneixements especialitzats.

2. Participar en interaccions comunicatives diverses, utilitzant estratègies adequades per a iniciar, mantindre i acabar la comunicació, i produir un discurs comprensible i adaptat a les característiques de la situació i a la intenció comunicativa.

3. Comprendre i extraure de manera autònoma la informació general i específica de diversos textos escrits autèntics i adaptats, i d'extensió variada, discriminant fets i opinions, i identificant, si és el cas, la intenció comunicativa de l'autora o autor.

4. Redactar amb autonomia textos diversos, cuidant el lèxic, les estructures i els elements necessaris de cohesió i coherència per a marcar la relació entre idees i fer-los comprensibles al lector.

5. Utilitzar de manera conscient i autònoma els coneixements adquirits sobre el sistema lingüístic de la llengua estrangera en diferents contextos de comunicació, com a instrument d'autocorrecció i

Mi preocupa + che + subjuntivos.

B. Léxico.

– Reconocimiento de antónimos, sinónimos, falsos amigos y formación de palabras a partir de prefijos y sufijos.

– Uso de expresiones comunes, frases hechas y léxico sobre temas de interés personal y general, temas cotidianos y temas relacionados con contenidos de otras materias del currículo.

C. Fonética.

– Reconocimiento y uso progresivo de símbolos fonéticos y pronunciación de fonemas de especial dificultad.

– Reconocimiento y contraste entre consonantes simples y dobles.

– Reconocimiento y producción autónoma de diferentes patrones de ritmo, entonación y acentuación de palabras y frases.

Reflexión sobre el aprendizaje

– Aplicación autónoma de estrategias para organizar, adquirir, recordar, revisar y utilizar léxico.

Organización y uso autónomo de recursos para el aprendizaje, como diccionarios, libros de consulta, bibliotecas o recursos digitales e informáticos.

– Reflexión sobre las formas de mejorar las producciones propias, tanto orales como escritas.

– Análisis y reflexión sobre el uso y el significado de diferentes formas gramaticales mediante comparación y contraste con las lenguas que conoce.

– Participación en la evaluación del propio aprendizaje y uso de estrategias de auto-corrección.

– Organización consciente del trabajo personal como estrategia para progresar en el aprendizaje autónomo.

– Interés por aprovechar las oportunidades de aprendizaje creadas en el contexto del aula y fuera de ella.

– Participación en actividades y trabajos grupales.

– Confianza e iniciativa para expresarse en público y por escrito.

Bloque 4. Aspectos socio-culturales y consciencia intercultural

– Valoración de la importancia de la lengua extranjera en las relaciones internacionales.

– Identificación, conocimiento y valoración crítica de las costumbres, normas, actitudes y valores de la sociedad cuya lengua se estudia, y respeto a patrones culturales distintos a los propios.

– Profundización en el conocimiento de los elementos culturales más relevantes de los países donde se habla la lengua extranjera, obteniendo la información por diferentes medios.

– Interés e iniciativa en la realización de intercambios comunicativos con hablantes o aprendices de la lengua extranjera, utilizando soporte papel o medios digitales.

– Uso apropiado de fórmulas lingüísticas asociadas a situaciones concretas de comunicación: cortesía, acuerdo, discrepancia...

– Valoración del enriquecimiento personal que supone la relación con personas pertenecientes a otras culturas.

– Respeto a las diferencias de opinión sobre temas de interés y comprensión de distintas perspectivas socio-culturales.

Criterios de evaluación

1. Comprender la información general y específica, la idea principal y los detalles más relevantes de textos orales emitidos en situaciones de comunicación interpersonal o por los medios audiovisuales, sobre temas que no exijan conocimientos especializados.

2. Participar en interacciones comunicativas diversas utilizando estrategias adecuadas para iniciar, mantener y terminar la comunicación, y producir un discurso comprensible y adaptado a las características de la situación y a la intenció comunicativa.

3. Comprender y extraer de manera autònoma la informació general i específica de diversos textos escrits autèntics i adaptats, i d'extensió variada, discriminando hechos y opiniones, e identificando, en su caso, la intenció comunicativa de la autora o autor.

4. Redactar con autonomía textos diversos, cuidando el léxico, las estructuras y los elementos necesarios de cohesión y coherencia para marcar la relación entre ideas y hacerlos comprensibles al lector.

5. Utilizar de forma conscient i autònoma els coneixements adquirits sobre el sistema lingüístic de la llengua estrangera en diferents contextos de comunicació, com a instrument d'autocorrecció i

d'autoavaluació de les produccions pròpies orals i escrites i per a comprendre les alienes.

6. Identificar i utilitzar de manera autònoma diferents estratègies utilitzades per a progressar en l'aprenentatge.

7. Usar les tecnologies de la informació i la comunicació de manera autònoma per a buscar i seleccionar informació, produir textos a partir de models, enviar i rebre missatges de correu electrònic i per a establir relacions personals orals i escrites, mostrant interès pel seu ús.

8. Identificar i descriure els aspectes culturals més rellevants dels països on es parla la llengua estrangera, i establir algunes relacions entre les característiques més significatives dels costums, usos, actituds i valors de la societat la llengua de les quals s'estudia i la pròpia i mostrar respecte cap a estos, valorant críticament la pròpia cultura.

Matemàtiques

Les Matemàtiques apareixen estretament vinculades als avanços que la civilització ha anat aconseguint al llarg de la història. En el seu intent de comprendre el món, el ser humà ha creat i desenvolupat eines matemàtiques: el càlcul, la mesura i l'estudi de relacions entre formes i quantitats, que han servit les científiques i científics de totes les èpoques per a generar models de la realitat. Estos models contribueixen, actualment, tant al desenvolupament com a la formalització de les ciències experimentals i socials, a les quals presten un adequat suport instrumental. D'altra banda, el llenguatge i el raonament propis de les Matemàtiques, aplicats als diferents fenòmens i aspectes de la realitat, constitueixen un instrument eficaç que ens ajuda a comprendre i a expressar millor el món que ens envolta. En conseqüència, la finalitat de l'ensenyança de les Matemàtiques és no sols la seua aplicació instrumental, sinó també, el desenvolupament de les facultats de raonament, d'abstracció i d'expressió.

Les Matemàtiques, tant històricament com socialment, formen part de la nostra cultura, i els individus han de ser capaços d'apreciar-les. El domini de l'espai i del temps, l'organització i optimització de recursos, formes i proporcions, la capacitat de previsió i control de la incertesa o el maneig de la tecnologia digital, en són només alguns exemples.

En la societat actual les persones necessiten, en els diferents àmbits professionals, un major domini d'idees i destreses matemàtiques que les que necessitaven fa només uns anys. La presa de decisions requereix comprendre, modificar i produir missatges de qualsevol tipus, i en la informació que es maneja apareix, cada vegada amb més freqüència: taules, gràfics i fórmules que demanen coneixements matemàtics per a la seua correcta interpretació. Per això, les ciutadanes i ciutadans han d'estar preparats per a adaptar-se als continus canvis que es generen.

Ara bé, escometre els reptes de la societat contemporània suposa, a més, preparar els ciutadans perquè adquirisquen autonomia a l'hora d'establir hipòtesis i contrastar-les, dissenyar estratègies o extrapolar resultats a situacions anàlogues. Els continguts matemàtics seleccionats per a esta etapa obligatòria ajudaran les alumnes i els alumnes a aconseguir, si s'esforcen, els objectius proposats, la qual cosa facilitarà la seua incorporació a la vida adulta. Per a això, s'hauran d'introduir les mesures necessàries a fi d'atendre la diversitat d'interessos, expectatives i competències cognitives de l'alumnat de l'etapa.

Perquè l'aprenentatge siga efectiu, l'ensenyança de les Matemàtiques ha de configurar-se de forma cíclica, de manera que en cada curs coexistisquen continguts coneguts, tractats a manera d'introducció, amb uns altres de nous que refermen i completen els de cursos anteriors, de manera que amplien el seu camp d'aplicació i s'enriquisquen amb noves relacions.

La metodologia haurà d'adaptar-se a cada grup d'alumnat, revalidant al màxim els recursos disponibles. Com a criteri general, són aconsellables les actuacions que potencien l'aprenentatge inductiu, sobretot, durant els primers anys de l'etapa, a través d'observació i manipulació i reforcen, al mateix temps, l'adquisició de destreses bàsiques, esquemes i estratègies personals a l'hora d'enfrontar-se davant d'una situació problemàtica pròxima a l'alumna o alumne, sense perdre de vista la relació amb altres matèries del currículum. Així mateix,

de autoevaluación de las producciones propias orales y escritas y para comprender las ajenas.

6. Identificar y utilizar de forma autónoma diferentes estrategias utilizadas para progresar en el aprendizaje.

7. Usar las tecnologías de la información y la comunicación de forma autónoma para buscar y seleccionar información, producir textos a partir de modelos, enviar y recibir mensajes de correo electrónico y para establecer relaciones personales orales y escritas, mostrando interés por su uso.

8. Identificar y describir los aspectos culturales más relevantes de los países donde se habla la lengua extranjera y establecer algunas relaciones entre las características más significativas de los costumbres, usos, actitudes y valores de la sociedad cuya lengua se estudia y la propia y mostrar respeto hacia los mismos, valorando críticamente la propia cultura.

Matemáticas

Las Matemáticas aparecen estrechamente vinculadas a los avances que la civilización ha ido alcanzando a lo largo de la historia. En su intento de comprender el mundo, el ser humano ha creado y desarrollado herramientas matemáticas: el cálculo, la medida y el estudio de relaciones entre formas y cantidades, que han servido a las científicas y científicos de todas las épocas para generar modelos de la realidad. Estos modelos contribuyen, hoy día, tanto al desarrollo como a la formalización de las ciencias experimentales y sociales, a las que prestan un adecuado apoyo instrumental. Por otra parte, el lenguaje y el razonamiento propios de las Matemáticas, aplicados a los distintos fenómenos y aspectos de la realidad, constituyen un instrumento eficaz que nos ayuda a comprender y a expresar mejor el mundo que nos rodea. En consecuencia, la finalidad de la enseñanza de las Matemáticas es no sólo su aplicación instrumental, sino también, el desarrollo de las facultades de razonamiento, de abstracción y de expresión.

Las Matemáticas, tanto histórica como socialmente, forman parte de nuestra cultura, y los individuos deben ser capaces de apreciarlas. El dominio del espacio y del tiempo, la organización y optimización de recursos, formas y proporciones, la capacidad de previsión y control de la incertidumbre o el manejo de la tecnología digital, son sólo algunos ejemplos.

En la sociedad actual las personas necesitan, en los distintos ámbitos profesionales, un mayor dominio de ideas y destrezas matemáticas que las que precisaban hace sólo unos años. La toma de decisiones requiere comprender, modificar y producir mensajes de todo tipo, y en la información que se maneja aparece, cada vez con más frecuencia: tablas, gráficos y fórmulas que demandan conocimientos matemáticos para su correcta interpretación. Por ello, las ciudadanas y ciudadanos deben estar preparados para adaptarse a los continuos cambios que se generan.

Ahora bien, acometer los retos de la sociedad contemporánea supone, además, preparar a los ciudadanos para que adquieran autonomía a la hora de establecer hipótesis y contrastarlas, diseñar estrategias o extrapolar resultados a situaciones análogas. Los contenidos matemáticos seleccionados para esta etapa obligatoria ayudarán a las alumnas y los alumnos a alcanzar, si se esfuerzan, los objetivos propuestos, lo que facilitará su incorporación a la vida adulta. Para ello, se deberán introducir las medidas necesarias con el fin de atender a la diversidad de intereses, expectativas y competencias cognitivas del alumnado de la etapa.

Para que el aprendizaje sea efectivo, la enseñanza de las Matemáticas debe configurarse de forma cíclica, de manera que en cada curso coexistan contenidos conocidos, tratados a modo de introducción, con otros nuevos que afiancen y completen los de cursos anteriores, de forma que amplíen su campo de aplicación y se enriquezcan con nuevas relaciones.

La metodología deberá adaptarse a cada grupo de alumnas y alumnos, rentabilizando al máximo los recursos disponibles. Como criterio general, son aconsejables las actuaciones que potencien el aprendizaje inductivo, sobre todo, durante los primeros años de la etapa, a través de observación y manipulación y refuerzan, al mismo tiempo, la adquisición de destrezas básicas, esquemas y estrategias personales a la hora de enfrentarse ante una situación problemática cercana a la alumna o alumno, sin perder de vista la relación con otras materias

haurà de fomentar-se l'adquisició d'hàbits de treball propis de les matemàtiques, necessaris per a un desenvolupament autònom de l'aprenentatge de les alumnes i els alumnes, per a propiciar les seues aplicacions en cursos successius i fora de l'aula, així com per a fomentar la curiositat i el respecte cap esta disciplina.

La introducció dels conceptes s'ha de fer de forma intuïtiva, buscant de forma gradual el rigor matemàtic i adequant sempre la metodologia utilitzada a la capacitat de formalització que al llarg de l'etapa anirà desenvolupant l'alumna i l'alumne.

L'ús de les Matemàtiques ha de servir per a interpretar i transmetre idees i informació amb precisió i rigor, com un llenguatge amb distints vessants: verbal, gràfica, numèrica i algebraica. Per això, és important habitar les alumnes i els alumnes a expressar-se de forma oral, per escrit i gràficament en situacions susceptibles de ser tractades matemàticament, per mitjà de l'adquisició i el maneig d'un vocabulari específic de notacions i termes matemàtics.

El treball en grup, davant de problemes que estimulen la curiositat i la reflexió de les alumnes i els alumnes, facilita el desenvolupament de certs hàbits que els permet desenvolupar estratègies per a defensar els seus arguments enfront dels de les seues companyes i companys, i comparar distints criteris per a poder seleccionar la resposta més adequada.

Així mateix, s'haurà de seguir acuradament el mètode d'estudi de les alumnes i els alumnes, cuidant que estos desenvolupen el grau de confiança en si mateixos necessari per a submergir-se en l'estudi d'esta disciplina.

En tots els cursos s'ha inclòs un bloc de continguts comuns que constitueixen l'eix transversal vertebrador dels coneixements matemàtics compresos. Este bloc fa referència expressa, entre altres, a un tema bàsic del currículum: la resolució de problemes. Des d'un punt de vista formatiu, la resolució de problemes és capaç d'activar les capacitats bàsiques de l'individu, com són llegir comprensivament, reflexionar, establir un pla de treball, revisar-lo, adaptar-lo, generar hipòtesi, verificar l'àmbit de validesa de la solució, etc. perquè no en va és el centre sobre el qual gravita l'activitat matemàtica en general. També s'introdueixen en este bloc la capacitat d'expressar verbalment els processos que se segueixen i la confiança en les pròpies capacitats per a interpretar, valorar i prendre decisions sobre situacions que inclouen suport matemàtic, per mitjà de la qual cosa es posa en relleu la importància dels factors afectius en l'ensenyança i l'aprenentatge de les Matemàtiques. La resta dels continguts s'han distribuït en cinc blocs: Nombres, Àlgebra, Geometria, Funcions i gràfiques i Estadística i probabilitat. Cal indicar que és només una forma d'organitzar-los. No es tracta de crear compartiments estancos: en tots els blocs s'utilitzen tècniques numèriques i algebraiques, i en qualsevol d'estos pot resultar útil confeccionar una taula, generar una gràfica o suscitar una situació d'incertesa probabilística.

El desenvolupament del sentit numèric iniciat en Educació Primària continua en Educació Secundària Obligatoria amb l'ampliació dels conjunts de nombres i la consolidació dels ja estudiats en establir relacions entre distintes formes de representació numèrica, com és el cas de fraccions, decimals i percentatges. L'important en estos cursos no són només les destreses de càlcul i els algorismes de llapis i paper, sinó una comprensió de les operacions que permeta l'ús raonable d'estes, en paral·lel amb el desenvolupament de la capacitat d'estimació i càlcul mental que facilite exercir un control sobre els resultats per a detectar possibles errors.

Per la seua banda, les destreses algebraiques es desenvolupen amb un augment progressiu en l'ús i maneig de símbols i expressions des del primer any de Secundària a l'últim, de manera que es pose especial atenció en la lectura, la simbolització i el plantejament que es realitza a partir de l'enunciat de cada problema.

Per a l'organització dels continguts d'àlgebra s'ha tingut en compte que el seu estudi és, amb massa freqüència, difícil per a bona part de l'alumnat. La construcció del coneixement algebraic ha de partir de la representació i transformació de quantitats. La simbolització i la traducció entre llenguatges és fonamental en tots els cursos.

del currículum. Asimismo, deberá fomentarse la adquisición de hábitos de trabajo propios de las Matemáticas, necesarios para un desarrollo autónomo del aprendizaje de las alumnas y alumnos, para propiciar sus aplicaciones en cursos sucesivos y fuera del aula, así como para fomentar la curiosidad y el respeto hacia esta disciplina.

La introducción de los conceptos se ha de hacer de forma intuitiva, buscando de forma paulatina el rigor matemático y adecuando siempre la metodología utilizada a la capacidad de formalización que a lo largo de la etapa irá desarrollando la alumna y el alumno.

El uso de las Matemáticas debe servir para interpretar y transmitir ideas e información con precisión y rigor, como un lenguaje con distintas vertientes: verbal, gráfica, numérica y algebraica. Por ello, es importante habitar a las alumnas y alumnos a expresarse de forma oral, por escrito y gráficamente en situaciones susceptibles de ser tratadas matemáticamente, mediante la adquisición y el manejo de un vocabulario específico de notaciones y términos matemáticos.

El trabajo en grupo, ante problemas que estimulen la curiosidad y la reflexión de las alumnas y alumnos, facilita el desarrollo de ciertos hábitos que les permite desarrollar estrategias para defender sus argumentos frente a los de sus compañeras y compañeros, y comparar distintos criterios para poder seleccionar la respuesta más adecuada.

Asimismo, se deberá seguir cuidadosamente el método de estudio de las alumnas y alumnos, cuidando que éstos desarrollen el grado de confianza en sí mismos necesario para sumergirse en el estudio de esta disciplina.

En todos los cursos se ha incluido un bloque de contenidos comunes que constituyen el eje transversal vertebrador de los conocimientos matemáticos abarcados. Este bloque hace referencia expresa, entre otros, a un tema básico del currículum: la resolución de problemas. Desde un punto de vista formativo, la resolución de problemas es capaz de activar las capacidades básicas del individuo, como son leer comprensivamente, reflexionar, establecer un plan de trabajo, revisarlo, adaptarlo, generar hipótesis, verificar el ámbito de validez de la solución, etc. pues no en vano es el centro sobre el que gravita la actividad matemática en general. También se introducen en este bloque la capacidad de expresar verbalmente los procesos que se siguen y la confianza en las propias capacidades para interpretar, valorar y tomar decisiones sobre situaciones que incluyen soporte matemático, mediante lo cual se pone de relieve la importancia de los factores afectivos en la enseñanza y el aprendizaje de las Matemáticas. El resto de los contenidos se han distribuido en cinco bloques: Números, Álgebra, Geometría, Funciones y gráficas y Estadística y probabilidad. Es preciso indicar que es sólo una forma de organizarlos. No se trata de crear compartimentos estancos: en todos los bloques se utilizan técnicas numéricas y algebraicas, y en cualquiera de ellos puede resultar útil confeccionar una tabla, generar una gráfica o suscitar una situación de incertidumbre probabilística.

El desarrollo del sentido numérico iniciado en Educación Primaria continúa en Educación Secundaria Obligatoria con la ampliación de los conjuntos de números y la consolidación de los ya estudiados al establecer relaciones entre distintas formas de representación numérica, como es el caso de fracciones, decimales y porcentajes. Lo importante en estos cursos no son sólo las destrezas de cálculo y los algoritmos de lápiz y papel, sino una comprensión de las operaciones que permita el uso razonable de las mismas, en paralelo con el desarrollo de la capacidad de estimación y cálculo mental que facilite ejercer un control sobre los resultados para detectar posibles errores.

Por su parte, las destrezas algebraicas se desarrollan con un aumento progresivo en el uso y manejo de símbolos y expresiones desde el primer año de Secundaria al último, de forma que se ponga especial atención en la lectura, la simbolización y el planteamiento que se realiza a partir del enunciado de cada problema.

Para la organización de los contenidos de álgebra se ha tenido en cuenta que su estudio resulta, con demasiada frecuencia, difícil a muchas alumnas y alumnos. La construcción del conocimiento algebraico ha de partir de la representación y transformación de cantidades. La simbolización y la traducción entre lenguajes son fundamentales en todos los cursos.

La geometria, a més d'un conjunt de definicions i fórmules per al càlcul de superfícies i volums, consisteix, sobretot, a descriure i analitzar propietats i relacions, i a classificar i raonar sobre formes i estructures geomètriques. L'aprenentatge de la geometria ha d'oferir contínues oportunitats per a construir, dibuixar, modelitzar, mesurar o classificar d'acord amb criteris lliurement triats. El seu estudi ofereix excel·lents oportunitats d'establir relacions amb altres àmbits, com la naturalesa o el món de l'art, que no hauria de quedar al marge d'atenció.

La utilització de recursos manipulatiu que servisquen de catalitzador del pensament de l'alumna o alumne és sempre aconsellable, però cobra especial importància en geometria on l'abstracció pot ser construïda a partir de la reflexió sobre les idees que sorgixen de l'experiència adquirida de l'observació d'objectes físics. Especial interès presenten els programes de geometria dinàmica, ja que permeten a les i els estudiants actuar sobre les figures i els seus elements característics, i facilitar la possibilitat d'analitzar propietats, explorar relacions, formular conjectures i validar-les.

L'estudi de les relacions entre variables i la seua representació per mitjà de taules, gràfiques i models matemàtics és de gran utilitat per a descriure, interpretar, predir i explicar fenòmens diversos de tipus econòmic, social o natural. Els continguts d'este bloc es mouen entre les distintes formes de representar una situació: verbal, numèrica, geomètrica o a través d'una expressió literal i les distintes formes de traduir una expressió d'un a un altre llenguatge. Així mateix, es pretén que les i els estudiants siguen capaços de distingir les característiques de determinats tipus de funcions a fi de modelitzar situacions reals.

A causa de la seua presència en els mitjans de comunicació i l'ús que se'n fa a les diferents matèries, l'estadística té en l'actualitat una gran importància i el seu estudi ha de capacitar les i els estudiants per a analitzar de forma crítica les presentacions fal·lacs, interpretacions esbiaixades i abusos que a vegades conté la informació de naturalesa estadística. En els primers cursos es pretén una aproximació natural a l'estudi de fenòmens aleatoris senzills per mitjà d'experimentació i el tractament, per mitjà de taules i gràfiques, de dades estadístiques. Posteriorment, el treball s'encamina a l'obtenció de valors representatius d'una mostra i s'aprofundix en la utilització de diagrames i gràfics més complexos a fi de traure conclusions a partir d'estos.

En els últims anys, hem presenciat un vertiginós desenvolupament tecnològic. La ciutadana o ciutadà del segle XXI no podrà ignorar el funcionament d'una calculadora o d'un ordinador, per poder servir-se'n. Estos instruments permeten concentrar en la presa de decisions, la reflexió, el raonament i la resolució de problemes. En este sentit, la calculadora i les eines informàtiques són hui dispositius que la ciutadana o ciutadà utilitza comunament en la vida quotidiana. Però se'ls ha de donar un tracte racional que evite la indefensió de l'alumna o de l'alumne davant de la necessitat, per exemple, de realitzar un càlcul senzill quan no té a mà la seua calculadora. El seu ús indiscriminat en els cursos primer i segon impedirà, per exemple, que les alumnes i els alumnes adquirisquen les destreses de càlcul bàsiques que necessiten en cursos posteriors. D'altra banda, certs programes informàtics resulten ser recursos investigadors de primer orde en l'anàlisi de propietats i relacions numèriques i gràfiques, i, en este sentit, ha de potenciar-se el seu ús. La professora o el professor decidirà quan i com planteja la utilització de la calculadora, el full de càlcul i altres programes informàtics com a ferramenta instrumental bàsica per a l'estudi de les Matemàtiques.

Prenent en consideració el caràcter orientador que ha de tindre l'etapa, per a atendre la diversitat de motivacions, interessos i ritmes d'aprenentatge de les alumnes i els alumnes, la matèria de Matemàtiques podrà configurar-se en dos opcions, A i B, en l'últim curs. Els continguts de Matemàtiques de l'opció A s'orienten cap a un desenvolupament més pràctic i operacional dels coneixements bàsics de la matèria, oferint així a les alumnes i als alumnes que cursen esta opció la possibilitat de resoldre problemes relatius tant a l'activitat quotidiana com a altres àmbits del coneixement. Per la seua banda, l'opció B, encara sense obviar els aspectes descrits en l'opció A, incidix més

La geometría, además de un conjunto de definiciones y fórmulas para el cálculo de superficies y volúmenes, consiste, sobre todo, en describir y analizar propiedades y relaciones, y en clasificar y razonar sobre formas y estructuras geométricas. El aprendizaje de la geometría debe ofrecer continuas oportunidades para construir, dibujar, modelizar, medir o clasificar de acuerdo con criterios libremente elegidos. Su estudio ofrece excelentes oportunidades de establecer relaciones con otros ámbitos, como la naturaleza o el mundo del arte, que no debería quedar al margen de atención.

La utilización de recursos manipulativos que sirvan de catalizador del pensamiento de la alumna o alumno es siempre aconsejable, pero cobra especial importancia en geometría donde la abstracción puede ser construida a partir de la reflexión sobre las ideas que surgen de la experiencia adquirida de la observación de objetos físicos. Especial interés presentan los programas de geometría dinámica, ya que permiten a las y los estudiantes actuar sobre las figuras y sus elementos característicos, y facilitar la posibilidad de analizar propiedades, explorar relaciones, formular conjeturas y validarlas.

El estudio de las relaciones entre variables y su representación mediante tablas, gráficas y modelos matemáticos es de gran utilidad para describir, interpretar, predecir y explicar fenómenos diversos de tipo económico, social o natural. Los contenidos de este bloque se mueven entre las distintas formas de representar una situación: verbal, numérica, geométrica o a través de una expresión literal y las distintas formas de traducir una expresión de uno a otro lenguaje. Asimismo, se pretende que las y los estudiantes sean capaces de distinguir las características de determinados tipos de funciones con objeto de modelizar situaciones reales.

Debido a su presencia en los medios de comunicación y el uso que de ella hacen las diferentes materias, la estadística tiene en la actualidad una gran importancia y su estudio ha de capacitar a las y los estudiantes para analizar de forma crítica las presentaciones falaces, interpretaciones sesgadas y abusos que a veces contiene la información de naturaleza estadística. En los primeros cursos se pretende una aproximación natural al estudio de fenómenos aleatorios sencillos mediante experimentación y el tratamiento, por medio de tablas y gráficas, de datos estadísticos. Posteriormente, el trabajo se encamina a la obtención de valores representativos de una muestra y se profundiza en la utilización de diagramas y gráficas más complejos con objeto de sacar conclusiones a partir de ellos.

En los últimos años, hemos presenciado un vertiginoso desarrollo tecnológico. La ciudadana o ciudadano del siglo XXI no podrá ignorar el funcionamiento de una calculadora o de un ordenador, con el fin de poder servirse de ellos. Estos instrumentos permiten concentrarse en la toma de decisiones, la reflexión, el razonamiento y la resolución de problemas. En este sentido, la calculadora y las herramientas informáticas son hoy dispositivos que la ciudadana o ciudadano utiliza comúnmente en la vida cotidiana. Pero se les debe dar un trato racional que evite la indefensión de la alumna o del alumno ante la necesidad, por ejemplo, de realizar un cálculo sencillo cuando no tiene a mano su calculadora. Su uso indiscriminado en los cursos primero y segundo impedirá, por ejemplo, que las alumnas y los alumnos adquieran las destrezas de cálculo básicas que necesitan en cursos posteriores. Por otra parte, ciertos programas informáticos resultan ser recursos investigadores de primer orden en el análisis de propiedades y relaciones numéricas y gráficas, y, en este sentido, debe potenciarse su empleo. La profesora o el profesor decidirá cuándo y cómo plantea la utilización de la calculadora, la hoja de cálculo y otros programas informáticos como herramienta instrumental básica para el estudio de las Matemáticas.

Tomando en consideración el carácter orientador que debe tener la etapa, para atender a la diversidad de motivaciones, intereses y ritmos de aprendizaje de las alumnas y alumnos, la materia de Matemáticas podrá configurarse en dos opciones, A y B, en el último curso. Los contenidos de Matemáticas de la opción A se orientan hacia un desarrollo más práctico y operacional de los conocimientos básicos de la materia, ofreciendo así a las alumnas y a los alumnos que cursen esta opción la posibilidad de resolver problemas relativos tanto a la actividad cotidiana como a otros ámbitos del conocimiento. Por su parte, la opción B, aún sin obviar los aspectos descritos en la opción A, incide

en els aspectes formatius, es tendix a un grau major de precisió en el llenguatge simbòlic, en el rigor del raonament i en les representacions formals.

En tots els casos, les Matemàtiques han de ser presentades a les alumnes i els alumnes com un conjunt de coneixements i procediments, pròxims a la seua experiència, mostrant, en la mesura que siga possible, com han evolucionat alguns dels seus aspectes en el transcurs del temps.

Contribució de la matèria a l'adquisició de les competències bàsiques

Pot entendre's que tot el currículum de la matèria contribueix a l'adquisició de la competència matemàtica, ja que la capacitat per a utilitzar distintes formes de pensament matemàtic, a fi d'interpretar i descriure la realitat i actuar sobre ella, forma part del propi objecte d'aprenentatge. Tots els blocs de continguts estan orientats a aplicar aquelles destreses i actituds que permeten raonar matemàticament, comprendre una argumentació matemàtica i expressar-se i comunicar-se en el llenguatge matemàtic, utilitzant les ferramentes adequades, i integrant el coneixement matemàtic amb altres tipus de coneixement per a obtindre conclusions, reduir la incertesa i per a enfrontar-se a situacions quotidianes de diferent grau de complexitat. Convé assenyalar que no totes les formes d'ensenyar Matemàtiques contribueixen per igual a l'adquisició de la competència matemàtica: l'èmfasi en la funcionalitat dels aprenentatges, la seua utilitat per a comprendre el món que ens envolta o la mateixa selecció d'estratègies per a la resolució d'un problema, determinen la possibilitat real d'aplicar les Matemàtiques a diferents camps de coneixement o a distintes situacions de la vida quotidiana.

La discriminació de formes, relacions i estructures geomètriques, especialment amb el desenvolupament de la visió espacial i la capacitat per a transferir formes i representacions entre el pla i l'espai contribueix a aprofundir la competència en el coneixement i la interacció amb el món físic. La modelització constitueix un altre referent en esta mateixa direcció. Elaborar models exigeix identificar i seleccionar les característiques rellevants d'una situació real, representar-la simbòlicament i determinar pautes de comportament, regularitats i invariants, a partir de les quals poder fer prediccions sobre l'evolució, la precisió i les limitacions del model.

Per la seua banda, la incorporació de ferramentes tecnològiques com a recurs didàctic per a l'aprenentatge i per a la resolució de problemes, contribueix a millorar el tractament de la informació i competència digital dels estudiants, de la mateixa manera que la utilització dels llenguatges gràfic i estadístic ajuda a interpretar millor la realitat expressada pels mitjans de comunicació. No menys important és la interacció entre els distintes tipus de llenguatge: natural, numèric, gràfic, geomètric i algebraic com a forma de lligar el tractament de la informació amb l'experiència de les alumnes i els alumnes.

Les Matemàtiques contribueixen a la competència en comunicació lingüística, ja que són concebudes com una àrea d'expressió que utilitza contínuament l'expressió oral i escrita en la formulació i expressió de les idees. Per això, en totes les relacions d'ensenyança i aprenentatge de les Matemàtiques, i en particular en la resolució de problemes, adquireix especial importància l'expressió tant oral com escrita dels processos realitzats i dels raonaments seguits, ja que ajuden a formalitzar el pensament. El mateix llenguatge matemàtic és, en si mateix, un vehicle de comunicació d'idees que destaca per la precisió en els seus termes i per la seua gran capacitat per a transmetre conjectures gràcies a un lèxic propi de caràcter sintètic, simbòlic i abstracte.

Les Matemàtiques contribueixen a la competència cultural i artística perquè el mateix coneixement matemàtic és expressió universal de la cultura, sent, en particular, la geometria part integral de l'expressió artística de la humanitat a l'oferir mitjans per a descriure i comprendre el món que ens envolta i apreciar la bellesa de les estructures que ha creat. Cultivar la sensibilitat i la creativitat, el pensament divergent, l'autonomia i l'apassionament estètic són objectius d'esta matèria.

Els mateixos processos de resolució de problemes contribueixen de forma especial a fomentar l'autonomia i iniciativa personal perquè

más en los aspectos formativos, se tiende a un grado mayor de precisión en el lenguaje simbólico, en el rigor del razonamiento y en las representaciones formales.

En todos los casos, las Matemáticas han de ser presentadas a las alumnas y alumnos como un conjunto de conocimientos y procedimientos, cercanos a su experiencia, mostrando, en la medida de lo posible, cómo han evolucionado algunos de sus aspectos en el transcurso del tiempo.

Contribución de la materia a la adquisición de las competencias básicas

Puede entenderse que todo el currículo de la materia contribuye a la adquisición de la competencia matemática, puesto que la capacidad para utilizar distintas formas de pensamiento matemático, con objeto de interpretar y describir la realidad y actuar sobre ella, forma parte del propio objeto de aprendizaje. Todos los bloques de contenidos están orientados a aplicar aquellas destrezas y actitudes que permiten razonar matemáticamente, comprender una argumentación matemática y expresarse y comunicarse en el lenguaje matemático, utilizando las herramientas adecuadas, e integrando el conocimiento matemático con otros tipos de conocimiento para obtener conclusiones, reducir la incertidumbre y para enfrentarse a situaciones cotidianas de diferente grado de complejidad. Conviene señalar que no todas las formas de enseñar Matemáticas contribuyen por igual a la adquisición de la competencia matemática: el énfasis en la funcionalidad de los aprendizajes, su utilidad para comprender el mundo que nos rodea o la misma selección de estrategias para la resolución de un problema, determinan la posibilidad real de aplicar las Matemáticas a diferentes campos de conocimiento o a distintas situaciones de la vida cotidiana.

La discriminación de formas, relaciones y estructuras geométricas, especialmente con el desarrollo de la visión espacial y la capacidad para transferir formas y representaciones entre el plano y el espacio contribuye a profundizar la competencia en el conocimiento y la interacción con el mundo físico. La modelización constituye otro referente en esta misma dirección. Elaborar modelos exige identificar y seleccionar las características relevantes de una situación real, representarla simbólicamente y determinar pautes de comportamiento, regularidades e invariantes, a partir de las que poder hacer predicciones sobre la evolución, la precisión y las limitaciones del modelo.

Por su parte, la incorporación de herramientas tecnológicas como recurso didáctico para el aprendizaje y para la resolución de problemas, contribuye a mejorar el tratamiento de la información y competencia digital de los estudiantes, del mismo modo que la utilización de los lenguajes gráfico y estadístico ayuda a interpretar mejor la realidad expresada por los medios de comunicación. No menos importante resulta la interacción entre los distintos tipos de lenguaje: natural, numérico, gráfico, geométrico y algebraico como forma de ligar el tratamiento de la información con la experiencia de las alumnas y alumnos.

Las Matemáticas contribuyen a la competencia en comunicación lingüística ya que son concebidas como un área de expresión que utiliza continuamente la expresión oral y escrita en la formulación y expresión de las ideas. Por ello, en todas las relaciones de enseñanza y aprendizaje de las Matemáticas, y en particular en la resolución de problemas, adquiere especial importancia la expresión tanto oral como escrita de los procesos realizados y de los razonamientos seguidos, puesto que ayudan a formalizar el pensamiento. El propio lenguaje matemático es, en sí mismo, un vehículo de comunicación de ideas que destaca por la precisión en sus términos y por su gran capacidad para transmitir conjeturas gracias a un léxico propio de carácter sintético, simbólico y abstracto.

Las Matemáticas contribuyen a la competencia cultural y artística porque el mismo conocimiento matemático es expresión universal de la cultura, siendo, en particular, la geometría parte integral de la expresión artística de la humanidad al ofrecer medios para describir y comprender el mundo que nos rodea y apreciar la belleza de las estructuras que ha creado. Cultivar la sensibilidad y la creatividad, el pensamiento divergente, la autonomía y el apasionamiento estético son objetivos de esta materia.

Los propios procesos de resolución de problemas contribuyen de forma especial a fomentar la autonomía e iniciativa personal porque se

s'utilitzen per a planificar estratègies, assumir reptes i contribueixen a conèixer amb la incertesa controlant al mateix temps els processos de presa de decisions. També, les tècniques heurístiques que desenvolupa constitueixen models generals de tractament de la informació i de raonament i consolida l'adquisició de destreses involucrades en la competència d'aprendre a aprendre com ara l'autonomia, la perseverança, la sistematització, la reflexió crítica i l'habilitat per a comunicar amb eficàcia els resultats del propi treball.

La utilització de les Matemàtiques per a descriure fenòmens socials, fonamentalment per mitjà de l'anàlisi funcional i de l'estadística, contribueix a la competència social i ciutadana aportant criteris científics per a predir i prendre decisions. També es contribueix a esta competència enfocant els errors cometos en els processos de resolució de problemes amb esperit constructiu, la qual cosa permet així, valorar els punts de vista aliens en pla d'igualtat amb els propis com a formes alternatives d'abordar una situació.

Objectius

L'ensenyança de les Matemàtiques en esta etapa tindrà com a objectiu el desenvolupament de les capacitats següents:

1. Millorar la capacitat de pensament reflexiu i incorporar al llenguatge i modes d'argumentació les formes d'expressió i raonament matemàtic, tant en els processos matemàtics o científics com en els diferents àmbits de l'activitat humana, a fi de comunicar-se de manera clara, concisa i precisa.

2. Aplicar amb soltesa i adequadament les eines matemàtiques adquirides a situacions de la vida diària.

3. Reconèixer i plantejar situacions susceptibles de ser formulades en termes matemàtics, elaborar i utilitzar diferents estratègies per a abordar-les i analitzar els resultats utilitzant els recursos més apropiats.

4. Detectar els aspectes de la realitat que siguen quantificables i que permeten interpretar-la millor: utilitzar tècniques de recollida de la informació i procediments de mesura, realitzar l'anàlisi de les dades per mitjà de l'ús de distintes classes de nombres i la selecció dels càlculs apropiats, tot això de la manera més adequada, segons la situació plantejada.

5. Identificar els elements matemàtics (dades estadístiques, geomètriques, gràfiques, càlculs, etc.) presents en els mitjans de comunicació, Internet, publicitat o altres fonts d'informació, analitzar críticament les funcions que exercixen estos elements matemàtics i valorar la seua aportació per a una millor comprensió dels missatges.

6. Identificar les formes planes o espacials que es presenten en la vida diària i analitzar les propietats i relacions geomètriques entre estes; adquirir una sensibilitat progressiva davant de la bellesa que generen.

7. Utilitzar de forma adequada els distintos mitjans tecnològics (calculadores, ordinadors, etc.) tant per a realitzar càlculs com per a buscar, tractar i representar informacions d'índole diversa i també com a ajuda en l'aprenentatge.

8. Actuar davant dels problemes que es plantegen en la vida quotidiana d'acord amb modes propis de l'activitat matemàtica, com ara l'exploració sistemàtica d'alternatives, la precisió en el llenguatge, la flexibilitat per a modificar el punt de vista o la perseverança en la busca de solucions.

9. Elaborar estratègies personals per a l'anàlisi de situacions concretes i la identificació i resolució de problemes, utilitzant distintos recursos i instruments i valorant la conveniència de les estratègies utilitzades en funció de l'anàlisi dels resultats i del seu caràcter exacte o aproximat.

10. Manifestar una actitud positiva molt preferible a l'actitud negativa davant de la resolució de problemes i mostrar confiança en la pròpia capacitat per a enfrontar-se a ells amb èxit i adquirir un nivell d'autoestima adequat, que els permeta gaudir dels aspectes creatius, manipulatius, estètics i utilitaris de les Matemàtiques.

11. Integrar els coneixements matemàtics en el conjunt de sabers que es van adquirint des de les distintes matèries de manera que puguen utilitzar-se de forma creativa, analítica i crítica.

12. Valorar les Matemàtiques com a part integrant de la nostra cultura: tant des d'un punt de vista històric com des de la perspectiva del

utilizan para planificar estrategias, asumir retos y contribuyen a convivir con la incertidumbre controlando al mismo tiempo los procesos de toma de decisiones. También, las técnicas heurísticas que desarrollan constituyen modelos generales de tratamiento de la información y de razonamiento y consolida la adquisición de destrezas involucradas en la competencia de aprender a aprender tales como la autonomía, la perseverancia, la sistematización, la reflexión crítica y la habilidad para comunicar con eficacia los resultados del propio trabajo.

La utilización de las Matemáticas para describir fenómenos sociales, fundamentalmente mediante el análisis funcional y de la estadística, contribuye a la competencia social y ciudadana aportando criterios científicos para predecir y tomar decisiones. También se contribuye a esta competencia enfocando los errores cometidos en los procesos de resolución de problemas con espíritu constructivo, lo que permite de paso valorar los puntos de vista ajenos en plano de igualdad con los propios como formas alternativas de abordar una situación.

Objetivos

La enseñanza de las Matemáticas en esta etapa tendrá como objetivo el desarrollo de las siguientes capacidades:

1. Mejorar la capacidad de pensamiento reflexivo e incorporar al lenguaje y modos de argumentación las formas de expresión y razonamiento matemático, tanto en los procesos matemáticos o científicos como en los distintos ámbitos de la actividad humana, con el fin de comunicarse de manera clara, concisa y precisa.

2. Aplicar con soltura y adecuadamente las herramientas matemáticas adquiridas a situaciones de la vida diaria.

3. Reconocer y plantear situaciones susceptibles de ser formuladas en términos matemáticos, elaborar y utilizar diferentes estrategias para abordarlas y analizar los resultados utilizando los recursos más apropiados.

4. Detectar los aspectos de la realidad que sean cuantificables y que permitan interpretarla mejor: utilizar técnicas de recogida de la información y procedimientos de medida, realizar el análisis de los datos mediante el uso de distintas clases de números y la selección de los cálculos apropiados, todo ello de la forma más adecuada, según la situación planteada.

5. Identificar los elementos matemáticos (datos estadísticos, geométricos, gráficos, cálculos, etc.) presentes en los medios de comunicación, Internet, publicidad u otras fuentes de información, analizar críticamente las funciones que desempeñan estos elementos matemáticos y valorar su aportación para una mejor comprensión de los mensajes.

6. Identificar las formas planas o espaciales que se presentan en la vida diaria y analizar las propiedades y relaciones geométricas entre ellas; adquirir una sensibilidad progresiva ante la belleza que generan.

7. Utilizar de forma adecuada los distintos medios tecnológicos (calculadoras, ordenadores, etc.) tanto para realizar cálculos como para buscar, tratar y representar informaciones de índole diversa y también como ayuda en el aprendizaje.

8. Actuar ante los problemas que se plantean en la vida cotidiana de acuerdo con modos propios de la actividad matemática, tales como la exploración sistemática de alternativas, la precisión en el lenguaje, la flexibilidad para modificar el punto de vista o la perseverancia en la búsqueda de soluciones.

9. Elaborar estrategias personales para el análisis de situaciones concretas y la identificación y resolución de problemas, utilizando distintos recursos e instrumentos y valorando la conveniencia de las estrategias utilizadas en función del análisis de los resultados y de su carácter exacto o aproximado.

10. Manifestar una actitud positiva muy preferible a la actitud negativa ante la resolución de problemas y mostrar confianza en la propia capacidad para enfrentarse a ellos con éxito y adquirir un nivel de autoestima adecuado, que les permita disfrutar de los aspectos creativos, manipulativos, estéticos y utilitarios de las Matemáticas.

11. Integrar los conocimientos matemáticos en el conjunto de saberes que se van adquiriendo desde las distintas materias de modo que puedan emplearse de forma creativa, analítica y crítica.

12. Valorar las Matemáticas como parte integrante de nuestra cultura: tanto desde un punto de vista histórico como desde la perspectiva

seu paper en la societat actual i aplicar les competències matemàtiques adquirides per a analitzar i valorar fenòmens socials com la diversitat cultural, el respecte al medi ambient, la salut, el consum, la igualtat entre els sexes o la convivència pacífica.

Primer curs

Continguts

Bloc 1. Continguts comuns

– Utilització d'estratègies i tècniques simples en la resolució de problemes, com ara l'anàlisi de l'enunciat o la resolució d'un problema més simple, i comprovació de la solució obtinguda.

– Expressió verbal del procediment seguit en la resolució de problemes.

– Interpretació de missatges que continguin informacions sobre quantitats i mesures o sobre elements o relacions espacials.

– Confiança en les pròpies capacitats per a afrontar problemes, comprendre les relacions matemàtiques i prendre decisions a partir d'estes.

– Perseverança i flexibilitat en la busca de solucions als problemes.

– Utilització de ferramentes tecnològiques per a facilitar els càlculs de tipus numèric, algebraic o estadístic, les representacions funcionals i la comprensió de propietats geomètriques.

Bloc 2. Nombres

– Nombres naturals. Sistemes de numeració decimal i romà. Interpretació de codis numèrics presents en la vida quotidiana.

– Divisibilitat. Múltiples i divisors. Nombres primers i nombres compostos. Criteris de divisibilitat. Aplicacions de la divisibilitat a la resolució de problemes.

– Nombres fraccionaris i decimals. Relacions entre fraccions i decimals. Comparació i orde en els nombres fraccionaris i decimals. Operacions elementals. Aproximacions i arrodoniments.

– Necessitat dels nombres negatius per a expressar estats i canvis. Reconeixement i conceptualització en contextos reals.

– Nombres enters. Representació gràfica. Operacions elementals.

– Jerarquia de les operacions i ús del parèntesi.

– Potències d'exponent natural. Quadrats perfectes. Arrels quadrades exactes.

– Càlcul mental utilitzant les propietats de les operacions numèriques.

– Utilització d'estratègies personals per al càlcul mental, aproximat i amb calculadores.

– Les magnituds i la seua mesura. El sistema mètric decimal. Unitats de longitud, massa, capacitat, superfície i volum. Transformació d'unitats d'una mateixa magnitud. Relació entre capacitat i volum.

– Unitats monetàries: l'euro, el dòlar... Conversions monetàries i canvi de divises.

– Percentatges. Càlcul mental i escrit amb percentatges habituals.

– Magnituds directament proporcionals. Regla de tres: llei del doble, triple, mitat... Aplicació a la resolució de problemes en què intervinga la proporcionalitat directa.

– Utilització d'exemples en què participen magnituds no directament proporcionals.

– Raó i proporció.

Bloc 3. Àlgebra

– Ús de lletres per a simbolitzar nombres inicialment desconeguts i nombres sense concretar. Utilitat de la simbolització per a expressar quantitats en distints contextos.

– Traducció d'expressions del llenguatge quotidià a l'algebraic i viceversa.

– Busca i expressió de propietats, relacions i regularitats en seqüències numèriques.

– Obtenció de valors numèrics en fórmules senzilles.

– Valoració de la precisió i simplicitat del llenguatge algebraic per a representar i comunicar diferents situacions de la vida quotidiana.

Bloc 4. Geometria

– Elements bàsics de la geometria del pla: línies, segments, angles. Utilització de la terminologia adequada per a descriure amb precisió situacions, formes, propietats i configuracions del món físic.

de su papel en la sociedad actual y aplicar las competencias matemáticas adquiridas para analizar y valorar fenómenos sociales como la diversidad cultural, el respeto al medio ambiente, la salud, el consumo, la igualdad entre los sexos o la convivencia pacífica.

Primer curso

Contenidos

Bloque 1. Contenidos comunes

– Utilización de estrategias y técnicas simples en la resolución de problemas, tales como el análisis del enunciado o la resolución de un problema más simple, y comprobación de la solución obtenida.

– Expresión verbal del procedimiento seguido en la resolución de problemas.

– Interpretación de mensajes que contengan informaciones sobre cantidades y medidas o sobre elementos o relaciones espaciales.

– Confianza en las propias capacidades para afrontar problemas, comprender las relaciones matemáticas y tomar decisiones a partir de ellas.

– Perseverancia y flexibilidad en la búsqueda de soluciones a los problemas.

– Utilización de herramientas tecnológicas para facilitar los cálculos de tipo numérico, algebraico o estadístico, las representaciones funcionales y la comprensión de propiedades geométricas.

Bloque 2. Números

– Números naturales. Sistemas de numeración decimal y romano. Interpretación de códigos numéricos presentes en la vida cotidiana.

– Divisibilidad. Múltiplos y divisores. Números primos y números compuestos. Criterios de divisibilidad. Aplicaciones de la divisibilidad a la resolución de problemas.

– Números fraccionarios y decimales. Relaciones entre fracciones y decimales. Comparación y orden en los números fraccionarios y decimales. Operaciones elementales. Aproximaciones y redondeos.

– Necesidad de los números negativos para expresar estados y cambios. Reconocimiento y conceptualización en contextos reales.

– Números enteros. Representación gràfica. Operaciones elementales.

– Jerarquía de las operaciones y uso del paréntesis.

– Potencias de exponente natural. Cuadrados perfectos. Raíces cuadradas exactas.

– Cálculo mental utilizando las propiedades de las operaciones numéricas.

– Utilización de estrategias personales para el cálculo mental, aproximado y con calculadoras.

– Las magnitudes y su medida. El sistema métrico decimal. Unidades de longitud, masa, capacidad, superficie y volumen. Transformación de unidades de una misma magnitud. Relación entre capacidad y volumen.

– Unidades monetarias: el euro, el dólar... Conversiones monetarias y cambio de divisas.

– Porcentajes. Cálculo mental y escrito con porcentajes habituales.

– Magnitudes directamente proporcionales. Regla de tres: ley del doble, triple, mitad... Aplicación a la resolución de problemas en los que intervinga la proporcionalidad directa.

– Utilización de ejemplos en los que participen magnitudes no directamente proporcionales.

– Razón y proporción.

Bloque 3. Álgebra

– Empleo de letras para simbolizar números inicialmente desconocidos y números sin concretar. Utilidad de la simbolización para expresar cantidades en distints contextos.

– Traducción de expresiones del lenguaje cotidiano al algebraico y viceversa.

– Búsqueda y expresión de propiedades, relaciones y regularidades en secuencias numéricas.

– Obtención de valores numéricos en fórmulas sencillas.

– Valoración de la precisión y simplicidad del lenguaje algebraico para representar y comunicar diferentes situaciones de la vida cotidiana.

Bloque 4. Geometría

– Elementos básicos de la geometría del plano: líneas, segmentos, ángulos. Utilización de la terminología adecuada para describir con precisión situaciones, formas, propiedades y configuraciones del mundo físico.

– Anàlisi de relacions i propietats de figures en el pla utilitzant mètodes inductius i deductius. Paral·lelisme i perpendicularitat entre rectes. Relacions entre angles. Construccions geomètriques senzilles: mediatriu, bisectriu. Propietats de la mediatriu d'un segment i la bisectriu d'un angle.

– Descripció de les figures planes elementals: triangles, quadrilàters, polígons regulars.

– Classificació de triangles i quadrilàters a partir de diferents criteris. Estudi de les seues propietats característiques i relacions en estos polígons.

– Construcció de triangles i polígons regulars amb els instruments de dibuix habituals.

– Triangles: altures, mediatris, bisectrius i medianes; circumcentre i incentre. Criteris d'igualtat.

– Mesura i càlcul d'angles en figures planes.

– Càlcul d'àrees i perímetres de les figures planes elementals. Càlcul d'àrees per descomposició en figures simples.

– Circumferències, cercles, arcs i sectors circulars.

– Simetria axial de figures planes. Identificació de simetries en la naturalesa i en les construccions humanes.

– Ús d'eines informàtiques per a construir, simular i investigar relacions entre elements geomètrics.

Bloc 5. Funcions i gràfiques

– El pla cartesià. Eixos de coordenades. Utilització de les coordenades cartesianes per a representar i identificar punts.

– Identificació de relacions de proporcionalitat directa a partir de l'anàlisi de la seua taula de valors. Utilització d'exemples en què les magnituds no són directament proporcionals.

– Identificació d'altres relacions de dependència senzilles.

– Interpretació i lectura de gràfiques relacionades amb els fenòmens naturals i el món de la informació.

– Detecció d'errors en les gràfiques que poden afectar la seua interpretació.

Bloc 6. Estadística i probabilitat

– Diferents formes de recollida d'informació. Organització en taules de dades recollides en una experiència. Freqüències absolutes i relatives.

– Diagrames de barres, de línies i de sectors. Anàlisi dels aspectes més destacables dels gràfics estadístics.

– Formulació de conjectures sobre el comportament de fenòmens aleatoris senzills i comprovació per mitjà de la realització d'experiències repetides.

– Reconeixement i valoració de les Matemàtiques per a interpretar i descriure situacions incertes.

Criteris d'avaluació

1. Utilitzar estratègies i tècniques simples de resolució de problemes, com ara l'anàlisi de l'enunciat o la resolució d'un problema més senzill; comprovar la solució obtinguda.

2. Expressar, utilitzant el llenguatge matemàtic adequat al seu nivell, el procediment que s'ha seguit en la resolució d'un problema.

3. Utilitzar els nombres naturals, els enters, les fraccions i els decimals, les seues operacions i propietats per a rebre i produir informació en activitats relacionades amb la vida quotidiana.

4. Triar, en resoldre un determinat problema, el tipus de càlcul més adequat (mental o manual) i donar significat a les operacions i resultats obtinguts, d'acord amb l'enunciat.

5. Calcular el valor d'expressions numèriques senzilles de nombres enters, decimals i fraccionaris (basades en les quatre operacions elementals, les potències d'exponent natural i les arrels quadrades exactes, que continguen, com a màxim, dos operacions encadenades i un parèntesi), aplicant correctament les regles de prioritat i fent un ús adequat de signes i parèntesi.

6. Utilitzar les unitats del sistema mètric decimal per efectuar mesures en activitats relacionades amb la vida quotidiana o en la resolució de problemes.

7. Utilitzar les unitats monetàries per a les conversions de monedes.

8. Utilitzar els procediments bàsics de la proporcionalitat numèrica (com la regla de tres o el càlcul de percentatges) per obtenir quan-

– Anàlisi de relaciones y propiedades de figuras en el plano empleando métodos inductivos y deductivos. Paralelismo y perpendicularidad entre rectas. Relaciones entre ángulos. Construcciones geométricas sencillas: mediatriz, bisectriz. Propiedades de la mediatriz de un segmento y la bisectriz de un ángulo.

– Descripción de las figuras planas elementales: triángulos, cuadriláteros, polígonos regulares.

– Clasificación de triángulos y cuadriláteros a partir de diferentes criterios. Estudio de sus propiedades características y relaciones en estos polígonos.

– Construcción de triángulos y polígonos regulares con los instrumentos de dibujo habituales.

– Triángulos: alturas, mediatrices, bisectrices y medianas; circuncentro e incentro. Criterios de igualdad.

– Medida y cálculo de ángulos en figuras planas.

– Cálculo de áreas y perímetros de las figuras planas elementales. Cálculo de áreas por descomposición en figuras simples.

– Circunferencias, círculos, arcos y sectores circulares.

– Simetría axial de figuras planas. Identificación de simetrías en la naturaleza y en las construcciones humanas.

– Empleo de herramientas informáticas para construir, simular e investigar relaciones entre elementos geométricos.

Bloque 5. Funciones y gráficas

– El plano cartesiano. Ejes de coordenadas. Utilización de las coordenadas cartesianas para representar e identificar puntos.

– Identificación de relaciones de proporcionalidad directa a partir del análisis de su tabla de valores. Utilización de ejemplos en los que las magnitudes no son directamente proporcionales.

– Identificación de otras relaciones de dependencia sencillas.

– Interpretación y lectura de gráficas relacionadas con los fenómenos naturales y el mundo de la información.

– Detección de errores en las gráficas que pueden afectar a su interpretación.

Bloque 6. Estadística y probabilidad

– Diferentes formas de recogida de información. Organización en tablas de datos recogidos en una experiencia. Frecuencias absolutas y relativas.

– Diagramas de barras, de líneas y de sectores. Análisis de los aspectos más destacables de los gráficos estadísticos.

– Formulació de conjecturas sobre el comportament de fenòmens aleatoris senzills i comprovació mediante la realización de experiencias repetidas.

– Reconocimiento y valoración de las Matemáticas para interpretar y describir situaciones inciertas.

Criterios de evaluación

1. Utilizar estrategias y técnicas simples de resolución de problemas, tales como el análisis del enunciado o la resolución de un problema más sencillo; comprobar la solución obtenida.

2. Expresar, utilizando el lenguaje matemático adecuado a su nivel, el procedimiento que se ha seguido en la resolución de un problema.

3. Utilizar los números naturales, los enteros, las fracciones y los decimales, sus operaciones y propiedades para recibir y producir información en actividades relacionadas con la vida cotidiana.

4. Elegir, al resolver un determinado problema, el tipo de cálculo más adecuado (mental o manual) y dar significado a las operaciones y resultados obtenidos, de acuerdo con el enunciado.

5. Calcular el valor de expresiones numéricas sencillas de números enteros, decimales y fraccionarios (basadas en las cuatro operaciones elementales, las potencias de exponente natural y las raíces cuadradas exactas, que contengan, como máximo, dos operaciones encadenadas y un paréntesis), aplicando correctamente las reglas de prioridad y haciendo un uso adecuado de signos y paréntesis.

6. Utilizar las unidades del sistema métrico decimal para efectuar medidas en actividades relacionadas con la vida cotidiana o en la resolución de problemas.

7. Utilizar las unidades monetarias para las conversiones de monedas.

8. Utilizar los procedimientos básicos de la proporcionalidad numérica (como la regla de tres o el cálculo de porcentajes) para obte-

titats proporcionals a altres en la resolució de problemes relacionats amb la vida quotidiana.

9. Identificar i descriure regularitats, pautes i relacions en conjunts de nombres; utilitzar lletres per a simbolitzar distintes quantitats i obtenir expressions algebraïques com a síntesi en seqüències numèriques, així com el valor numèric de fórmules senzilles.

10. Reconèixer i descriure els elements i propietats característics de les figures planes i les seues configuracions geomètriques per mitjà d'il·lustracions, d'exemples presos de la vida real, o en la resolució de problemes geomètrics.

11. Usar les fórmules adequades per obtenir longituds, àrees i angles de les figures planes, en la resolució de problemes geomètrics.

12. Organitzar i interpretar informacions diverses per mitjà de taules i gràfiques, i identificar relacions de dependència en situacions quotidianes.

13. Fer prediccions sobre la possibilitat que un succés ocorrega a partir d'informació prèviament obtinguda de forma empírica.

Segon curs

Continguts

Bloc 1. Continguts comuns

– Utilització d'estratègies i tècniques en la resolució de problemes, com ara l'anàlisi de l'enunciat, l'assaig i error o la divisió del problema en parts, i comprovació de la solució obtinguda.

– Descripció verbal de procediments de resolució de problemes per mitjà de termes adequats.

– Interpretació de missatges que continguin informacions de caràcter quantitatiu o sobre elements o relacions espacials.

– Confiança en les pròpies capacitats per a afrontar problemes, comprendre les relacions matemàtiques i prendre decisions a partir d'estes.

– Perseverança i flexibilitat en la busca de solucions als problemes i en la millora de les que s'han trobat.

– Utilització de ferramentes tecnològiques per a facilitar els càlculs de tipus numèric, algebraic o estadístic, les representacions funcionals i la comprensió de propietats geomètriques.

Bloc 2. Nombres

– Relació de divisibilitat. Descomposició d'un nombre natural en factors primers i càlcul del màxim comú divisor i del mínim comú múltiple de dos o més nombres naturals.

– Fraccions equivalents. Simplificació de fraccions. Obtenció de fraccions irreductibles equivalents a altres donades. Reducció a comú denominador.

– Operacions elementals amb fraccions, decimals i nombres enters.

– Jerarquia de les operacions i ús del parèntesi.

– Potències d'exponent natural. Operacions amb potències. Utilització de la notació científica per representar nombres grans.

– Aproximacions, truncaments i arrodoniments. Arrels quadrades aproximades.

– Utilització de la forma de càlcul mental, escrit o amb calculadora, i de l'estratègia per a comptar o estimar quantitats més apropiades a la precisió exigida en el resultat i a la naturalesa de les dades.

– Mesura del temps.

– Mesura d'angles.

– Expressions sexagesimals complexes i expressions decimals. Conversió d'una expressió a una altra. Operacions.

– Percentatges. Relacions entre fraccions, decimals i percentatges. Ús d'estes relacions per a elaborar estratègies de càlcul pràctic amb percentatges.

– Càlcul d'augments i disminucions percentuals.

– Proporcionalitat directa i inversa: anàlisi de taules. Raó de proporcionalitat.

– Magnituds directament proporcionals. Regla de tres simple.

– Magnituds inversament proporcionals.

– Resolució de problemes relacionats amb la vida quotidiana en què intervinga la proporcionalitat directa o inversa.

Bloc 3. Àlgebra

– El llenguatge algebraic per a generalitzar propietats i expressar relacions.

ner cantidades proporcionales a otras en la resolución de problemas relacionados con la vida cotidiana.

9. Identificar y describir regularidades, pautas y relaciones en conjuntos de números; utilizar letras para simbolizar distintas cantidades y obtener expresiones algebraicas como síntesis en secuencias numéricas, así como el valor numérico de fórmulas sencillas.

10. Reconocer y describir los elementos y propiedades característicos de las figuras planas y sus configuraciones geométricas por medio de ilustraciones, de ejemplos tomados de la vida real, o en la resolución de problemas geométricos.

11. Emplear las fórmulas adecuadas para obtener longitudes, áreas y ángulos de las figuras planas, en la resolución de problemas geométricos.

12. Organizar e interpretar informaciones diversas mediante tablas y gráficas, e identificar relaciones de dependencia en situaciones cotidianas.

13. Hacer predicciones sobre la posibilidad de que un suceso ocurra a partir de información previamente obtenida de forma empírica.

Segundo curso

Contenidos

Bloque 1. Contenidos comunes

– Utilización de estrategias y técnicas en la resolución de problemas, tales como el análisis del enunciado, el ensayo y error o la división del problema en partes, y comprobación de la solución obtenida.

– Descripción verbal de procedimientos de resolución de problemas mediante términos adecuados.

– Interpretación de mensajes que contengan informaciones de carácter cuantitativo o sobre elementos o relaciones espaciales.

– Confianza en las propias capacidades para afrontar problemas, comprender las relaciones matemáticas y tomar decisiones a partir de ellas.

– Perseverancia y flexibilidad en la búsqueda de soluciones a los problemas y en la mejora de las encontradas.

– Utilización de herramientas tecnológicas para facilitar los cálculos de tipo numérico, algebraico o estadístico, las representaciones funcionales y la comprensión de propiedades geométricas.

Bloque 2. Números

– Relación de divisibilidad. Descomposición de un número natural en factores primos y cálculo del máximo común divisor y del mínimo común múltiplo de dos o más números naturales.

– Fracciones equivalentes. Simplificación de fracciones. Obtención de fracciones irreducibles equivalentes a otras dadas. Reducción a común denominador.

– Operaciones elementales con fracciones, decimales y números enteros.

– Jerarquía de las operaciones y uso del paréntesis.

– Potencias de exponente natural. Operaciones con potencias. Utilización de la notación científica para representar números grandes.

– Aproximaciones, truncamientos y redondeos. Raíces cuadradas aproximadas.

– Utilización de la forma de cálculo mental, escrito o con calculadora, y de la estrategia para contar o estimar cantidades más apropiadas a la precisión exigida en el resultado y a la naturaleza de los datos.

– Medida del tiempo.

– Medida de ángulos.

– Expresiones sexagesimales complejas y expresiones decimales. Conversión de una expresión a otra. Operaciones.

– Porcentajes. Relaciones entre fracciones, decimales y porcentajes. Uso de estas relaciones para elaborar estrategias de cálculo práctico con porcentajes.

– Cálculo de aumentos y disminuciones porcentuales.

– Proporcionalidad directa e inversa: análisis de tablas. Razón de proporcionalidad.

– Magnitudes directamente proporcionales. Regla de tres simple.

– Magnitudes inversamente proporcionales.

– Resolución de problemas relacionados con la vida cotidiana en los que intervinga la proporcionalidad directa o inversa.

Bloque 3. Álgebra

– El lenguaje algebraico para generalizar propiedades y expresar relaciones.

- Obtenció de fórmules i termes generals basada en l'observació de pautes i regularitats.
- Obtenció del valor numèric d'una expressió algebraica.
- Binomis de primer grau: suma, resta i producte per un nombre.

- Transformació d'equacions en altres equivalents. Resolució d'equacions de primer grau.
- Utilització de les equacions per a la resolució de problemes. Interpretació de les solucions.

Bloc 4. Geometria

- Triangles rectangles. El teorema de Pitàgores. Justificació geomètrica i aplicacions.

- Idea de semblança: figures semblants. Ampliació i reducció de figures: raó de semblança i escales. Raó entre les superfícies de figures semblants.

- Elements bàsics de la geometria de l'espai: punts, rectes i plans.

- Incidència, paral·lelisme i perpendicularitat entre rectes i plans.

- Poliedres: elements i classificació.

- Utilització de propietats, regularitats i relacions dels poliedres per a resoldre problemes del món físic.

- Utilització de la composició, descomposició, truncament, moviment, deformació i desenrotllament dels poliedres per a analitzar-los o obtenir-ne d'altres.

- L'esfera: descripció i propietats.

- Resolució de problemes que impliquen l'estimació i el càlcul de longituds, superfícies i volums.

Bloc 5. Funcions i gràfiques

- Gràfiques cartesianes. Elaboració d'una gràfica a partir d'una taula de valors o d'una expressió algebraica senzilla que relacione dos variables.

- Descripció local i global de fenòmens presentats de forma gràfica.

- Aportacions de l'estudi gràfic a l'anàlisi d'una situació: creixement i decreixement. Continuitat i discontinuitat. Talls amb els eixos. Màxims i mínims absoluts o relatius.

- Identificació de magnituds proporcionals a partir de l'anàlisi de la seua taula de valors o de la seua gràfica. Interpretació de la constant de proporcionalitat. Aplicació a situacions reals.

- Construcció de taules i gràfiques a partir de l'observació i experimentació en casos pràctics.

- Interpretació i lectura de gràfiques relacionades amb els fenòmens naturals i el món de la informació.

- Utilització de calculadores gràfiques i programes d'ordinador per a la construcció i interpretació de gràfiques.

Bloc 6. Estadística i probabilitat

- Estadística unidimensional. Població i mostra. Distribucions discretes. Recompte de dades. Organització de les dades.

- Freqüència absoluta i relativa. Freqüències acumulades.

- Construcció i interpretació de taules de freqüències i diagrames de barres i de sectors. Anàlisi dels aspectes més destacables dels gràfics estadístics.

- Càlcul i interpretació de la mitjana aritmètica, la mediana i la moda d'una distribució discreta amb poques dades.

- Utilització conjunta de la mitjana, la mediana i la moda per a realitzar comparacions i valoracions.

- Utilització del full de càlcul per a organitzar les dades, realitzar els càlculs i generar els gràfics més adequats.

Criteris d'avaluació

1. Utilitzar estratègies i tècniques de resolució de problemes, com ara l'anàlisi de l'enunciat, l'assaig i error sistemàtic, la divisió del problema en parts, així com la comprovació de la coherència de la solució obtinguda.

2. Expressar, utilitzant el llenguatge matemàtic adequat al seu nivell, el procediment que s'ha seguit en la resolució d'un problema.

3. Operar amb nombres naturals, enters, fraccionaris i decimals, i utilitzar-los per a resoldre activitats relacionades amb la vida quotidiana.

- Obtención de fórmulas y términos generales basada en la observación de pautes y regularidades.

- Obtención del valor numérico de una expresión algebraica.

- Binomios de primer grado: suma, resta y producto por un número.

- Transformación de ecuaciones en otras equivalentes. Resolución de ecuaciones de primer grado.

- Utilización de las ecuaciones para la resolución de problemas.

Interpretación de las soluciones.

Bloque 4. Geometría

- Triángulos rectángulos. El teorema de Pitágoras. Justificación geométrica y aplicaciones.

- Idea de semejanza: figuras semejantes. Ampliación y reducción de figuras: razón de semejanza y escalas. Razón entre las superficies de figuras semejantes.

- Elementos básicos de la geometría del espacio: puntos, rectas y planos.

- Incidencia, paralelismo y perpendicularidad entre rectas y planos.

- Poliedros: elementos y clasificación.

- Utilización de propiedades, regularidades y relaciones de los poliedros para resolver problemas del mundo físico.

- Utilización de la composición, descomposición, truncamiento, movimiento, deformación y desarrollo de los poliedros para analizarlos u obtener otros.

- La esfera: descripción y propiedades.

- Resolución de problemas que impliquen la estimación y el cálculo de longitudes, superficies y volúmenes.

Bloque 5. Funciones y gráficas

- Gráficas cartesianas. Elaboración de una gráfica a partir de una tabla de valores o de una expresión algebraica sencilla que relacione dos variables.

- Descripción local y global de fenómenos presentados de forma gráfica.

- Aportaciones del estudio gráfico al análisis de una situación: crecimiento y decrecimiento. Continuidad y discontinuidad. Cortes con los ejes. Máximos y mínimos absolutos o relativos.

- Identificación de magnitudes proporcionales a partir del análisis de su tabla de valores o de su gráfica. Interpretación de la constante de proporcionalidad. Aplicación a situaciones reales.

- Construcción de tablas y gráficas a partir de la observación y experimentación en casos prácticos.

- Interpretación y lectura de gráficas relacionadas con los fenómenos naturales y el mundo de la información.

- Utilización de calculadoras gráficas y programas de ordenador para la construcción e interpretación de gráficas.

Bloque 6. Estadística y probabilidad

- Estadística unidimensional. Población y muestra. Distribuciones discretas. Recuento de datos. Organización de los datos.

- Frecuencia absoluta y relativa. Frecuencias acumuladas.

- Construcción e interpretación de tablas de frecuencias y diagramas de barras y de sectores. Análisis de los aspectos más destacables de los gráficos estadísticos.

- Cálculo e interpretación de la media aritmética, la mediana y la moda de una distribución discreta con pocos datos.

- Utilización conjunta de la media, la mediana y la moda para realizar comparaciones y valoraciones.

- Utilización de la hoja de cálculo para organizar los datos, realizar los cálculos y generar los gráficos más adecuados.

Criterios de evaluación

1. Utilizar estrategias y técnicas de resolución de problemas, tales como el análisis del enunciado, el ensayo y error sistemático, la división del problema en partes, así como la comprobación de la coherencia de la solución obtenida.

2. Expresar, utilizando el lenguaje matemático adecuado a su nivel, el procedimiento que se ha seguido en la resolución de un problema.

3. Operar con números naturales, enteros, fraccionarios y decimales, y utilizarlos para resolver actividades relacionadas con la vida cotidiana.

4. Resoldre problemes, triant el tipus de càlcul més adequat (mental, manual) i donar significat a les operacions, mètodes i resultats obtinguts, d'acord amb l'enunciat.

5. Calcular el valor d'expressions numèriques senzilles de nombres enters, decimals i fraccionaris (basades en les quatre operacions elementals i les potències d'exponent natural, que continguem, com a màxim, dos operacions encadenades i un parèntesi), aplicant correctament les regles de prioritat i fent un ús adequat de signes i parèntesi.

6. Utilitzar les unitats angulars i temporals per a efectuar mesures, directes i indirectes, en activitats relacionades amb la vida quotidiana o en la resolució de problemes.

7. Utilitzar els procediments bàsics de la proporcionalitat numèrica (com la regla de tres o el càlcul de percentatges) per a obtenir quantitats proporcionals a altres en la resolució de problemes relacionats amb la vida quotidiana.

8. Utilitzar el llenguatge algebraic per a simbolitzar, generalitzar i incorporar el plantejament i resolució d'equacions de primer grau com una ferramenta més amb la qual abordar i resoldre problemes.

9. Reconèixer, descriure i dibuixar les figures i cossos elementals.

10. Usar el Teorema de Pitàgores i les fórmules adequades per a obtenir longituds, àrees i volums de les figures planes i els cossos elementals, en la resolució de problemes geomètrics.

11. Utilitzar la semblança per a construir polígons semblants a altres a partir d'una raó donada.

12. Triar l'escala adequada per a representar figures de dimensions reals en el pla.

13. Intercanviar informació entre taules de valors i gràfiques i obtenir informació pràctica de gràfiques cartesianes senzilles referides a fenòmens naturals, a la vida quotidiana i al món de la informació.

14. Formular les preguntes adequades per a conèixer les característiques d'una població i recollir, organitzar i presentar dades rellevants per a respondre-les, utilitzant els mètodes estadístics apropiats i les eines informàtiques adequades.

15. Obtindre i interpretar la taula de freqüències i el diagrama de barres o de sectors, així com la moda i la mitjana aritmètica, d'una distribució discreta senzilla, amb pocs dades, servint-se, si és necessari, d'una calculadora d'operacions bàsiques.

Terçer curs

Continguts

Bloc 1. Continguts comuns

– Planificació i utilització d'estratègies en la resolució de problemes, com ara el recompte exhaustiu, la inducció o la busca de problemes afins, i comprovació de l'ajust de la solució a la situació plantejada.

– Descripció verbal de relacions quantitatives i espacials i procediments de resolució per mitjà de la terminologia precisa.

– Interpretació de missatges que continguem informacions de caràcter quantitatiu o simbòlic o sobre elements o relacions espacials.

– Confiança en les pròpies capacitats per a afrontar problemes, comprendre les relacions matemàtiques i prendre decisions a partir d'estes.

– Perseverança i flexibilitat en la busca de solucions als problemes i en la millora de les solucions trobades.

– Utilització de eines tecnològiques per a facilitar els càlculs de tipus numèric, algebraic o estadístic, les representacions funcionals i la comprensió de propietats geomètriques.

Bloc 2. Nombres

– Nombres racionals. Comparació, ordenació i representació sobre la recta.

– Decimals i fraccions. Transformació de fraccions en decimals i viceversa. Decimals exactes i decimals periòdics. Fracció generatriu.

– Operacions amb fraccions i decimals.

– Jerarquia de les operacions i ús del parèntesi.

– Potències d'exponent enter. Significat i propietats. La seua aplicació per a l'expressió de nombres molt grans i molt xicotets. Opera-

4. Resolver problemas, eligiendo el tipo de cálculo más adecuado (mental, manual) y dar significado a las operaciones, métodos y resultados obtenidos, de acuerdo con el enunciado.

5. Calcular el valor de expresiones numéricas sencillas de números enteros, decimales y fraccionarios (basadas en las cuatro operaciones elementales y las potencias de exponente natural, que contengan, como máximo, dos operaciones encadenadas y un paréntesis), aplicando correctamente las reglas de prioridad y haciendo un uso adecuado de signos y paréntesis.

6. Utilizar las unidades angulares y temporales para efectuar medidas, directas e indirectas, en actividades relacionadas con la vida cotidiana o en la resolución de problemas.

7. Utilizar los procedimientos básicos de la proporcionalidad numérica (como la regla de tres o el cálculo de porcentajes) para obtener cantidades proporcionales a otras en la resolución de problemas relacionados con la vida cotidiana.

8. Utilizar el lenguaje algebraico para simbolizar, generalizar e incorporar el planteamiento y resolución de ecuaciones de primer grado como una herramienta más con la que abordar y resolver problemas.

9. Reconocer, describir y dibujar las figuras y cuerpos elementales.

10. Emplear el Teorema de Pitágoras y las fórmulas adecuadas para obtener longitudes, áreas y volúmenes de las figuras planas y los cuerpos elementales, en la resolución de problemas geométricos.

11. Utilizar la semejanza para construir polígonos semejantes a otros a partir de una razón dada.

12. Elegir la escala adecuada para representar figuras de dimensiones reales en el plano.

13. Intercambiar información entre tablas de valores y gráficas y obtener información práctica de gráficas cartesianas sencillas referidas a fenómenos naturales, a la vida cotidiana y al mundo de la información.

14. Formular las preguntas adecuadas para conocer las características de una población y recoger, organizar y presentar datos relevantes para responderlas, utilizando los métodos estadísticos apropiados y las herramientas informáticas adecuadas.

15. Obtener e interpretar la tabla de frecuencias y el diagrama de barras o de sectores, así como la moda y la media aritmética, de una distribución discreta sencilla, con pocos datos, sirviéndose, si es preciso, de una calculadora de operaciones básicas.

Terçer curso

Contenidos

Bloque 1. Contenidos comunes

– Planificación y utilización de estrategias en la resolución de problemas, tales como el recuento exhaustivo, la inducción o la búsqueda de problemas afines, y comprobación del ajuste de la solución a la situación planteada.

– Descripción verbal de relaciones cuantitativas y espaciales y procedimientos de resolución mediante la terminología precisa.

– Interpretación de mensajes que contengan informaciones de carácter cuantitativo o simbólico o sobre elementos o relaciones espaciales.

– Confianza en las propias capacidades para afrontar problemas, comprender las relaciones matemáticas y tomar decisiones a partir de ellas.

– Perseverancia y flexibilidad en la búsqueda de soluciones a los problemas y en la mejora de las encontradas.

– Utilización de herramientas tecnológicas para facilitar los cálculos de tipo numérico, algebraico o estadístico, las representaciones funcionales y la comprensión de propiedades geométricas.

Bloque 2. Números

– Números racionales. Comparación, ordenación y representación sobre la recta.

– Decimales y fracciones. Transformación de fracciones en decimales y viceversa. Decimales exactos y decimales periódicos. Fracción generatriz.

– Operaciones con fracciones y decimales.

– Jerarquía de las operaciones y uso del paréntesis.

– Potencias de exponente entero. Significado y propiedades. Su aplicación para la expresión de números muy grandes y muy peque-

cions amb nombres expressats en notació científica. Ús de la calculadora.

– Aproximacions i errors. Error absolut i error relatiu. Utilització d'aproximacions i arrodoniments en la resolució de problemes de la vida quotidiana amb la precisió requerida per la situació plantejada.

– Resolució de problemes en què intervé la proporcionalitat directa o inversa. Repartiments proporcionals.

– Interés simple. Percentatges encadenats.

Bloc 3. Àlgebra

– Successions de nombres enters i fraccionaris. Successions recurrents.

– Progressions aritmètiques i geomètriques.

– Estudi de les regularitats, relacions i propietats que apareixen en conjunts de nombres.

– Traducció de situacions del llenguatge verbal a l'algebraic.

– Polinomis. Valor numèric. Operacions elementals amb polinomis.

– Resolució algebraica d'equacions de primer grau i de sistemes de dos equacions lineals amb dos incògnites.

– Resolució algebraica d'equacions de segon grau. Solucions exactes i aproximacions decimals.

– Resolució de problemes per mitjà de la utilització d'equacions i sistemes. Interpretació crítica de les solucions.

Bloc 4. Geometria

– Revisió de la geometria del pla.

– Lloc geomètric. Determinació de figures a partir de certes propietats.

– Teorema de Tales. Divisió d'un segment en parts proporcionals.

– Aplicació dels teoremes de Tales i Pitàgores a la resolució de problemes geomètrics i del medi físic.

– Translacions, girs i simetries en el pla. Elements invariants de cada moviment.

– Revisió de la geometria de l'espai.

– Plans de simetria en els poliedres.

– Ús dels moviments per a l'anàlisi i representació de figures i configuracions geomètriques.

– Reconeixement dels moviments en la naturalesa, en l'art i en altres construccions humanes.

– L'esfera. Interseccions de plans i esferes.

– El globus terraqüi. Coordenades terrestres i fusos horaris. Longitud i latitud d'un lloc.

– Interpretació de mapes i resolució de problemes associats.

– Estudi de formes, configuracions i relacions geomètriques.

– Càlcul d'àrees i volums.

Bloc 5. Funcions i gràfiques

– Relacions funcionals. Distintes formes d'expressar una funció.

– Construcció de taules de valors a partir d'enunciats, expressions algebraiques o gràfiques senzilles.

– Elaboració de gràfiques contínues o discontinues a partir d'un enunciat, una taula de valors o d'una expressió algebraica senzilla.

– Estudi gràfic d'una funció: creixement i decreixement, màxims i mínims, simetries, continuïtat i periodicitat. Anàlisi i descripció de gràfiques que representen fenòmens de l'entorn quotidià.

– Ús de les tecnologies de la informació per a l'anàlisi i reconeixement de propietats de funcions.

– Formulació de conjectures sobre el fenomen representat per una gràfica i sobre la seua expressió algebraica.

– Estudi gràfic i algebraic de les funcions constants, lineals i afins.

– Utilització de models lineals per a estudiar situacions provinents dels diferents àmbits de coneixement i de la vida quotidiana, per mitjà de la confecció de la taula, la representació gràfica i l'obtenció de l'expressió algebraica.

Bloc 6. Estadística i probabilitat

– Estadística descriptiva unidimensional. Variables discretes i contínues.

ños. Operaciones con números expresados en notación científica. Uso de la calculadora.

– Aproximaciones y errores. Error absoluto y error relativo. Utilización de aproximaciones y redondeos en la resolución de problemas de la vida cotidiana con la precisión requerida por la situación planteada.

– Resolución de problemas en los que interviene la proporcionalidad directa o inversa. Repartos proporcionales.

– Interés simple. Porcentajes encadenados.

Bloque 3. Álgebra

– Sucesiones de números enteros y fraccionarios. Sucesiones recurrentes.

– Progresiones aritméticas y geométricas.

– Estudio de las regularidades, relaciones y propiedades que aparecen en conjuntos de números.

– Traducción de situaciones del lenguaje verbal al algebraico.

– Polinomios. Valor numérico. Operaciones elementales con polinomios.

– Resolución algebraica de ecuaciones de primer grado y de sistemas de dos ecuaciones lineales con dos incógnitas.

– Resolución algebraica de ecuaciones de segundo grado. Soluciones exactas y aproximaciones decimales.

– Resolución de problemas mediante la utilización de ecuaciones y sistemas. Interpretación crítica de las soluciones.

Bloque 4. Geometría

– Revisión de la geometría del plano.

– Lugar geométrico. Determinación de figuras a partir de ciertas propiedades.

– Teorema de Tales. División de un segmento en partes proporcionales.

– Aplicación de los teoremas de Tales y Pitágoras a la resolución de problemas geométricos y del medio físico.

– Traslaciones, giros y simetrías en el plano. Elementos invariantes de cada movimiento.

– Revisión de la geometría del espacio.

– Planos de simetría en los poliedros.

– Uso de los movimientos para el análisis y representación de figuras y configuraciones geométricas.

– Reconocimiento de los movimientos en la naturaleza, en el arte y en otras construcciones humanas.

– La esfera. Intersecciones de planos y esferas.

– El globo terráqueo. Coordenadas terrestres y husos horarios.

Longitud y latitud de un lugar.

– Interpretación de mapas y resolución de problemas asociados.

– Estudio de formas, configuraciones y relaciones geométricas.

– Cálculo de áreas y volúmenes.

Bloque 5. Funciones y gráficas

– Relaciones funcionales. Distintas formas de expresar una función.

– Construcción de tablas de valores a partir de enunciados, expresiones algebraicas o gráficas sencillas.

– Elaboración de gráficas continuas o discontinuas a partir de un enunciado, una tabla de valores o de una expresión algebraica sencilla.

– Estudio gráfico de una función: crecimiento y decrecimiento, máximos y mínimos, simetrías, continuidad y periodicidad. Análisis y descripción de gráficas que representan fenómenos del entorno cotidiano.

– Uso de las tecnologías de la información para el análisis y reconocimiento de propiedades de funciones.

– Formulación de conjeturas sobre el fenómeno representado por una gráfica y sobre su expresión algebraica.

– Estudio gráfico y algebraico de las funciones constantes, lineales y afines.

– Utilización de modelos lineales para estudiar situaciones provenientes de los diferentes ámbitos de conocimiento y de la vida cotidiana, mediante la confecció de la tabla, la representació gràfica i la obtenció de la expressió algebraica.

Bloque 6. Estadística y probabilidad

– Estadística descriptiva unidimensional. Variables discretas y continuas.

- Interpretació de taules de freqüències i gràfics estadístics.
- Agrupació de dades en intervals. Histogrames i polígons de freqüències.

- Construcció de la gràfica adequada a la naturalesa de les dades i a l'objectiu desitjat.

- Càlcul i interpretació dels paràmetres de centralització (mediana, moda, quartils i mitjana) i dispersió (rang i desviació típica).

- Interpretació conjunta de la mitjana i la desviació típica.

- Utilització de les mesures de centralització i dispersió per a realitzar comparacions i valoracions. Anàlisi i crítica de la informació d'índole estadística i de la seua presentació.

- Utilització de la calculadora i el full de càlcul per a organitzar les dades i realitzar càlculs.

- Experiments aleatoris. Successos i espai mostral. Utilització del vocabulari adequat per a descriure i quantificar situacions relacionades amb l'atzar.

- Freqüència i probabilitat d'un succés.

- Càlcul de probabilitats per mitjà de la Llei de Laplace.

- Càlcul de la probabilitat per mitjà de simulació o experimentació.

- Formulació i verificació de conjectures sobre el comportament de fenòmens aleatoris senzills.

- Utilització de la probabilitat per a prendre decisions fonamentals en diferents contextos. Reconeixement i valoració de les Matemàtiques per a interpretar, descriure i predir situacions incertes.

Criteris d'avaluació

1. Planificar i utilitzar estratègies i tècniques de resolució de problemes, com ara el recompte exhaustiu, la inducció o la busca de problemes afins i comprovar l'ajust de la solució a la situació plantejada.

2. Expressar verbalment amb precisió raonaments, relacions quantitatives i informacions que incorporen elements matemàtics; valorar la utilitat i simplicitat del llenguatge matemàtic.

3. Calcular expressions numèriques senzilles de nombres racionals (basades en les quatre operacions elementals i les potències d'exponent enter, que continguen, com a màxim, dos operacions encadenades i un parèntesi), aplicar correctament les regles de prioritat i fer ús adequat de signes i parèntesi.

4. Utilitzar convenientment les aproximacions decimals, les unitats de mesura usuals i les relacions de proporcionalitat numèrica (factor de conversió, regla de tres simple, percentatges, repartiments proporcionals, interessos, etc.) per a resoldre problemes relacionats amb la vida quotidiana o emmarcats en el context d'altres camps de coneixement.

5. Expressar per mitjà del llenguatge algebraic una propietat o relació donada en un enunciat.

6. Observar regularitats en seqüències numèriques obtingudes de situacions reals per mitjà de l'obtenció de la llei de formació i la fórmula corresponent en casos senzills.

7. Resoldre problemes de la vida quotidiana en què es precise el plantejament i resolució d'equacions de primer i segon grau o de sistemes d'equacions lineals amb dos incògnites.

8. Reconèixer i descriure els elements i propietats característiques de les figures planes, els cossos elementals i les seues configuracions geomètriques.

9. Calcular les dimensions reals de figures representades en mapes o plans i dibuixar croquis a escales adequades.

10. Utilitzar els teoremes de Tales, de Pitàgores i les fórmules usuals per a realitzar mesures indirectes d'elements inaccessibles i per a obtenir les mesures de longituds, àrees i volums dels cossos elementals per mitjà d'il·lustracions, d'exemples presos de la vida real o en la resolució de problemes geomètrics.

11. Aplicar translacions, girs i simetries a figures planes senzilles utilitzant els instruments de dibuix habituals; reconèixer el tipus de moviment que lliga dos figures iguals del pla que ocupen posicions diferents; determinar els elements invariants i els centres i eixos de simetria en formes i configuracions geomètriques senzilles.

12. Reconèixer les transformacions que porten d'una figura geomètrica a una altra per mitjà dels moviments en el pla i utilitzar estos

- Interpretación de tablas de frecuencias y gráficos estadísticos.

- Agrupación de datos en intervalos. Histogramas y polígonos de frecuencias.

- Construcción de la gráfica adecuada a la naturaleza de los datos y al objetivo deseado.

- Cálculo e interpretación de los parámetros de centralización (media, moda, cuartiles y mediana) y dispersión (rango y desviación típica).

- Interpretación conjunta de la media y la desviación típica.

- Utilización de las medidas de centralización y dispersión para realizar comparaciones y valoraciones. Análisis y crítica de la información de índole estadístico y de su presentación.

- Utilización de la calculadora y la hoja de cálculo para organizar los datos y realizar cálculos.

- Experimentos aleatorios. Sucesos y espacio muestral. Utilización del vocabulario adecuado para describir y cuantificar situaciones relacionadas con el azar.

- Frecuencia y probabilidad de un suceso.

- Cálculo de probabilidades mediante la Ley de Laplace.

- Cálculo de la probabilidad mediante simulación o experimentación.

- Formulación y verificación de conjeturas sobre el comportamiento de fenómenos aleatorios sencillos.

- Utilización de la probabilidad para tomar decisiones fundamentales en diferentes contextos. Reconocimiento y valoración de las Matemáticas para interpretar, describir y predecir situaciones inciertas.

Criterios de evaluación

1. Planificar y utilizar estrategias y técnicas de resolución de problemas, tales como el recuento exhaustivo, la inducción o la búsqueda de problemas afines y comprobar el ajuste de la solución a la situación planteada.

2. Expresar verbalmente con precisión razonamientos, relaciones cuantitativas e informaciones que incorporen elementos matemáticos; valorar la utilidad y simplicidad del lenguaje matemático.

3. Calcular expresiones numéricas sencillas de números racionales (basadas en las cuatro operaciones elementales y las potencias de exponente entero, que contengan, como máximo, dos operaciones encadenadas y un paréntesis), aplicar correctamente las reglas de prioridad y hacer uso adecuado de signos y paréntesis.

4. Utilizar convenientemente las aproximaciones decimales, las unidades de medida usuales y las relaciones de proporcionalidad numérica (factor de conversión, regla de tres simple, porcentajes, repartos proporcionales, intereses, etc.) para resolver problemas relacionados con la vida cotidiana o enmarcados en el contexto de otros campos de conocimiento.

5. Expresar mediante el lenguaje algebraico una propiedad o relación dada en un enunciado.

6. Observar regularidades en secuencias numéricas obtenidas de situaciones reales mediante la obtención de la ley de formación y la fórmula correspondiente en casos sencillos.

7. Resolver problemas de la vida cotidiana en los que se precise el planteamiento y resolución de ecuaciones de primer y segundo grado o de sistemas de ecuaciones lineales con dos incógnitas.

8. Reconocer y describir los elementos y propiedades características de las figuras planas, los cuerpos elementales y sus configuraciones geométricas.

9. Calcular las dimensiones reales de figuras representadas en mapas o planos y dibujar croquis a escalas adecuadas.

10. Utilizar los teoremas de Tales, de Pitágoras y las fórmulas usuales para realizar medidas indirectas de elementos inaccesibles y para obtener las medidas de longitudes, áreas y volúmenes de los cuerpos elementales por medio de ilustraciones, de ejemplos tomados de la vida real o en la resolución de problemas geométricos.

11. Aplicar traslaciones, giros y simetrías a figuras planas sencillas utilizando los instrumentos de dibujo habituales; reconocer el tipo de movimiento que liga dos figuras iguales del plano que ocupan posiciones diferentes; determinar los elementos invariantes y los centros y ejes de simetría en formas y configuraciones geométricas sencillas.

12. Reconocer las transformaciones que llevan de una figura geométrica a otra mediante los movimientos en el plano y utilizar

moviments per a crear les seues pròpies composicions; analitzar, des d'un punt de vista geomètric, dissenys quotidians, obres d'art i configuracions presents en la naturalesa.

13. Reconèixer les característiques bàsiques de les funcions constants, lineals i afins en la seua forma gràfica o algebraica i representar-les gràficament quan vinguen expressades per un enunciat, una taula o una expressió algebraica.

14. Obtindre informació pràctica a partir d'una gràfica referida a fenòmens naturals, a la vida quotidiana o en el context d'altres àrees de coneixement.

15. Elaborar i interpretar taules i gràfics estadístics (diagrames de barres o de sectors, histogrames, etc.), així com els paràmetres estadístics més usuals (mitjana, moda, mediana i desviació típica), corresponents a distribucions senzilles i utilitzar, si és necessari, una calculadora científica.

16. Fer prediccions qualitatives i quantitatives sobre la possibilitat que un succés ocorregua a partir d'informació prèviament obtinguda de forma empírica o com a resultat del recompte de possibilitats, en casos senzills.

17. Determinar i interpretar l'espai mostral i els successos associats a un experiment aleatori senzill i assignar probabilitats en situacions experimentals equiprobables, utilitzant adequadament la llei de Laplace i els diagrames d'arbre.

Quart curs

Opció A

Continguts

Bloc 1. Continguts comuns

– Planificació i utilització de processos de raonament i estratègies de resolució de problemes, com ara l'emissió i justificació d'hipòtesis o la generalització.

– Expressió verbal d'argumentacions, relacions quantitatives i espacials i procediments de resolució amb la precisió i rigor adequats a la situació.

– Interpretació de missatges que continguen argumentacions o informacions de caràcter quantitatiu o sobre elements o relacions espacials.

– Confiança en les pròpies capacitats per a afrontar problemes, comprendre les relacions matemàtiques i prendre decisions a partir d'estes.

– Perseverança i flexibilitat en la busca de solucions als problemes i en la millora de les trobades.

– Utilització de ferramentes tecnològiques per a facilitar els càlculs de tipus numèric, algebraic o estadístic, les representacions funcionals i la comprensió de propietats geomètriques.

Bloc 2. Nombres

– Operacions amb nombres enters, fraccions i decimals.

– Decimals infinits no periòdics: nombres irracionals.

– Expressió decimal dels nombres irracionals.

– Notació científica. Operacions senzilles amb nombres en notació científica amb i sense calculadora.

– Potències d'exponent fraccionari. Operacions amb radicals numèrics senzills.

– Interpretació i utilització dels nombres i les operacions en diferents contextos, triant la notació i precisió més adequades en cada cas.

– Proporcionalitat directa i inversa: resolució de problemes.

– Els percentatges en l'economia. Augments i disminucions percentuals. Percentatges encadenats. Interès simple i compost.

– Ús del full de càlcul per a l'organització de càlculs associats a la resolució de problemes quotidians i financers.

– Intervals: tipus i significat.

– Representació de nombres en la recta numèrica.

Bloc 3. Àlgebra

– Valor numèric de polinomis i altres expressions algebraiques.

– Suma, resta i producte de polinomis.

– Identitats notables: estudi particular de les expressions $(a+b)^2$, $(a-b)^2$ i $(a+b) \cdot (a-b)$. Factorització de polinomis.

– Resolució algebraica i gràfica de sistemes de dos equacions lineals amb dos incògnites.

dichos movimientos para crear sus propias composiciones; analizar, desde un punto de vista geométrico, diseños cotidianos, obras de arte y configuraciones presentes en la naturaleza.

13. Reconocer las características básicas de las funciones constantes, lineales y afines en su forma gráfica o algebraica y representarlas gráficamente cuando vengan expresadas por un enunciado, una tabla o una expresión algebraica.

14. Obtener información práctica a partir de una gráfica referida a fenómenos naturales, a la vida cotidiana o en el contexto de otras áreas de conocimiento.

15. Elaborar e interpretar tablas y gráficos estadísticos (diagramas de barras o de sectores, histogramas, etc.), así como los parámetros estadísticos más usuales (media, moda, mediana y desviación típica), correspondientes a distribuciones sencillas y utilizar, si es necesario, una calculadora científica.

16. Hacer predicciones cualitativas y cuantitativas sobre la posibilidad de que un suceso ocurra a partir de información previamente obtenida de forma empírica o como resultado del recuento de posibilidades, en casos sencillos.

17. Determinar e interpretar el espacio muestral y los sucesos asociados a un experimento aleatorio sencillo y asignar probabilidades en situaciones experimentales equiprobables, utilizando adecuadamente la Ley de Laplace y los diagramas de árbol.

Cuarto curso

Opción A

Contenidos

Bloque 1. Contenidos comunes

– Planificación y utilización de procesos de razonamiento y estrategias de resolución de problemas, tales como la emisión y justificación de hipótesis o la generalización.

– Expresión verbal de argumentaciones, relaciones cuantitativas y espaciales y procedimientos de resolución con la precisión y rigor adecuados a la situación.

– Interpretación de mensajes que contengan argumentaciones o informaciones de carácter cuantitativo o sobre elementos o relaciones espaciales.

– Confianza en las propias capacidades para afrontar problemas, comprender las relaciones matemáticas y tomar decisiones a partir de ellas.

– Perseverancia y flexibilidad en la búsqueda de soluciones a los problemas y en la mejora de las encontradas.

– Utilización de herramientas tecnológicas para facilitar los cálculos de tipo numérico, algebraico o estadístico, las representaciones funcionales y la comprensión de propiedades geométricas.

Bloque 2. Números

– Operaciones con números enteros, fracciones y decimales.

– Decimales infinits no periòdics: números irracionales.

– Expresión decimal de los números irracionales.

– Notación científica. Operaciones sencillas con números en notación científica con y sin calculadora.

– Potencias de exponente fraccionario. Operaciones con radicales numéricos sencillos.

– Interpretación y utilización de los números y las operaciones en diferentes contextos, eligiendo la notación y precisión más adecuadas en cada caso.

– Proporcionalidad directa e inversa: resolución de problemas.

– Los porcentajes en la economía. Aumentos y disminuciones porcentuales. Porcentajes encadenados. Interés simple y compuesto.

– Uso de la hoja de cálculo para la organización de cálculos asociados a la resolución de problemas cotidianos y financieros.

– Intervalos: tipos y significado.

– Representación de números en la recta numérica.

Bloque 3. Álgebra

– Valor numérico de polinomis i altres expressions algebraicas.

– Suma, resta y producto de polinomis.

– Identidades notables: estudio particular de las expresiones $(a+b)^2$, $(a-b)^2$ y $(a+b) \cdot (a-b)$. Factorización de polinomis.

– Resolució algebraica i gràfica de sistemes de dos equacions lineales con dos incògnites.

– Resolució de problemes quotidians i d'altres camps de coneixement per mitjà d'equacions i sistemes.

– Resolució d'altres tipus d'equacions per mitjà d'aproximacions successives amb ajuda de la calculadora científica o gràfica.

Bloc 4. Geometria

– Aplicació de la semblança de triangles i el teorema de Pitàgores per a l'obtenció indirecta de mesures. Resolució de problemes geomètrics freqüents en la vida quotidiana.

– Utilització d'altres coneixements geomètrics en la resolució de problemes del món físic: mesura i càlcul de longituds, àrees, volums, etc.

– Iniciació a la geometria analítica plana: coordenades d'un punt; distància entre dos punts.

Bloc 5. Funcions i gràfiques

– Funcions. Estudi gràfic d'una funció.

– Característiques de les gràfiques: creixement i decreixement, màxims i mínims, continuïtat, simetries i periodicitat.

– Interpretació d'un fenomen descrit per mitjà d'un enunciat, taula, gràfica o expressió algebraica. Anàlisi de resultats utilitzant el llenguatge matemàtic adequat.

– Estudi i utilització d'altres models funcionals no lineals: exponencial i quadràtica. Utilització de tecnologies de la informació per a la seua anàlisi.

– La taxa de variació com a mesura de la variació d'una funció en un interval. Anàlisi de distintes formes de creixement en taules, gràfiques i enunciats verbals.

Bloc 6. Estadística i probabilitat

– Estadística descriptiva unidimensional. Identificació de les fases i tasques d'un estudi estadístic a partir de situacions concretes pròximes a l'alumna i a l'alumne.

– Anàlisi elemental de la representativitat de les mostres estadístiques.

– Variable discreta: elaboració i interpretació de taules de freqüències i de gràfics estadístics (gràfics de barres, de sectors, diagrames de caixa i polígons de freqüències). Ús del full de càlcul.

– Càlcul i interpretació dels paràmetres de centralització i dispersió per a realitzar comparacions i valoracions.

– Variable contínua: intervals i marques de classe. Elaboració i interpretació d'histogrames. Ús del full de càlcul.

– Atzar i probabilitat. Idea d'experiment aleatori i succés. Freqüència i probabilitat d'un succés.

– Experiències compostes. Utilització de taules de contingència i diagrames d'arbre per a l'assignació de probabilitats.

– Utilització del vocabulari adequat per a descriure i quantificar situacions relacionades amb l'atzar.

Criteris d'avaluació

1. Planificar i utilitzar processos de raonament i estratègies diverses i útils per a la resolució de problemes.

2. Expressar verbalment, amb precisió, raonaments, relacions quantitatives i informacions que incorporen elements matemàtics, valorant la utilitat i simplicitat del llenguatge matemàtic.

3. Utilitzar els distintes tipus de nombres i operacions, junt amb les seues propietats, per a recollir, transformar i intercanviar informació i resoldre problemes relacionats amb la vida diària.

4. Calcular el valor d'expressions numèriques senzilles de nombres racionals (basades en les quatre operacions elementals i les potències d'exponent enter que continguen, com a màxim, tres operacions encadenades i un parèntesi), aplicar correctament les regles de prioritat i fer un ús adequat de signes i parèntesi.

5. Simplificar expressions numèriques irracionals senzilles (que continguen una o dos arrels quadrades) i utilitzar convenientment la calculadora científica en les operacions amb nombres expressats en forma decimal o en notació científica.

6. Aplicar percentatges i taxes a la resolució de problemes quotidians i financers.

7. Resoldre problemes de la vida quotidiana en què es necessite el plantejament i resolució d'equacions de primer i segon grau o de sistemes d'equacions lineals amb dos incògnites.

8. Utilitzar instruments, fórmules i tècniques apropiades per a obtenir mesures indirectes en situacions reals.

– Resolución de problemas cotidianos y de otros campos de conocimiento mediante ecuaciones y sistemas.

– Resolución de otros tipos de ecuaciones mediante aproximaciones sucesivas con ayuda de la calculadora científica o gráfica.

Bloque 4. Geometría

– Aplicación de la semejanza de triángulos y el teorema de Pitágoras para la obtención indirecta de medidas. Resolución de problemas geométricos frecuentes en la vida cotidiana.

– Utilización de otros conocimientos geométricos en la resolución de problemas del mundo físico: medida y cálculo de longitudes, áreas, volúmenes, etc.

– Iniciación a la geometría analítica plana: coordenadas de un punto; distancia entre dos puntos.

Bloque 5. Funciones y gráficas

– Funciones. Estudio gráfico de una función.

– Características de las gráficas: crecimiento y decrecimiento, máximos y mínimos, continuidad, simetrías y periodicidad.

– Interpretación de un fenómeno descrito mediante un enunciado, tabla, gráfica o expresión algebraica. Análisis de resultados utilizando el lenguaje matemático adecuado.

– Estudio y utilización de otros modelos funcionales no lineales: exponencial y cuadrática. Utilización de tecnologías de la información para su análisis.

– La tasa de variación como medida de la variación de una función en un intervalo. Análisis de distintas formas de crecimiento en tablas, gráficas y enunciados verbales.

Bloque 6. Estadística y probabilidad

– Estadística descriptiva unidimensional. Identificación de las fases y tareas de un estudio estadístico a partir de situaciones concretas cercanas a la alumna y al alumno.

– Análisis elemental de la representatividad de las muestras estadísticas.

– Variable discreta: elaboración e interpretación de tablas de frecuencias y de gráficos estadísticos (gráficos de barras, de sectores, diagramas de caja y polígonos de frecuencias). Uso de la hoja de cálculo.

– Cálculo e interpretación de los parámetros de centralización y dispersión para realizar comparaciones y valoraciones.

– Variable continua: intervalos y marcas de clase. Elaboración e interpretación de histogramas. Uso de la hoja de cálculo.

– Azar y probabilidad. Idea de experimento aleatorio y suceso. Frecuencia y probabilidad de un suceso.

– Experiencias compuestas. Utilización de tablas de contingencia y diagramas de árbol para la asignación de probabilidades.

– Utilización del vocabulario adecuado para describir y cuantificar situaciones relacionadas con el azar.

Criterios de evaluación

1. Planificar y utilizar procesos de razonamiento y estrategias diversas y útiles para la resolución de problemas.

2. Expresar verbalmente, con precisión, razonamientos, relaciones cuantitativas e informaciones que incorporen elementos matemáticos, valorando la utilidad y simplicidad del lenguaje matemático.

3. Utilizar los distintos tipos de números y operaciones, junto con sus propiedades, para recoger, transformar e intercambiar información y resolver problemas relacionados con la vida diaria.

4. Calcular el valor de expresiones numéricas sencillas de números racionales (basadas en las cuatro operaciones elementales y las potencias de exponente entero que contengan, como máximo, tres operaciones encadenadas y un paréntesis), aplicar correctamente las reglas de prioridad y hacer un uso adecuado de signos y paréntesis.

5. Simplificar expresiones numéricas irracionales sencillas (que contengan una o dos raíces cuadradas) y utilizar convenientemente la calculadora científica en las operaciones con números expresados en forma decimal o en notación científica.

6. Aplicar porcentajes y tasas a la resolución de problemas cotidianos y financieros.

7. Resolver problemas de la vida cotidiana en los que se precise el planteamiento y resolución de ecuaciones de primer y segundo grado o de sistemas de ecuaciones lineales con dos incógnitas.

8. Utilizar instrumentos, fórmulas y técnicas apropiadas para obtener medidas indirectas en situaciones reals.

9. Conèixer i utilitzar els conceptes i procediments bàsics de la geometria analítica plana per a representar, descriure i analitzar formes i configuracions geomètriques senzilles.

10. Identificar relacions quantitatives en una situació i determinar el tipus de funció que pot representar-les.

11. Analitzar taules i gràfiques que representen relacions funcionals associades a situacions reals per a obtenir informació sobre estes.

12. Representar gràficament i interpretar les funcions constants, lineals, afins o quadràtiques per mitjà dels seus elements característics (pendent de la recta, punts de tall amb els eixos, vèrtex i eix de simetria de la paràbola).

13. Determinar i interpretar les característiques bàsiques (punts de tall amb els eixos, intervals de creixement i decreixement, màxims i mínims, continuïtat, simetries i periodicitat) que permeten avaluar el comportament d'una gràfica senzilla.

14. Elaborar i interpretar taules i gràfics estadístics, així com els paràmetres estadístics més usuals, corresponents a distribucions discretes i contínues, i valorar qualitativament la representativitat de les mostres utilitzades.

15. Aplicar els conceptes i tècniques de càlcul de probabilitats per a resoldre diferents situacions i problemes de la vida quotidiana.

Opció B

Continguts

Bloc 1. Continguts comuns

– Planificació i utilització de processos de raonament i estratègies de resolució de problemes com ara l'emissió i justificació d'hipòtesis o la generalització.

– Expressió verbal d'argumentacions, relacions quantitatives i espacials i procediments de resolució amb la precisió i rigor adequats a la situació.

– Interpretació de missatges que continguin argumentacions o informacions de caràcter quantitatiu o sobre elements o relacions espacials.

– Confiança en les pròpies capacitats per a afrontar problemes, comprendre les relacions matemàtiques i prendre decisions a partir d'estes.

– Perseverança i flexibilitat en la busca de solucions als problemes i en la millora de les solucions trobades.

– Utilització de ferramentes tecnològiques per a facilitar els càlculs de tipus numèric, algebraic o estadístic, les representacions funcionals i la comprensió de propietats geomètriques.

Bloc 2. Nombres

– Reconeixement de nombres que no poden expressar-se en forma de fracció: nombres irracionals.

– Iniciació al nombre real: representació sobre la recta real. Interval: tipus i significat.

– Interpretació i ús dels nombres reals en diferents contextos triant la notació i aproximació adequades en cada cas.

– Potències d'exponent fraccionari i radicals. Radicals equivalents. Operacions elementals amb radicals. Simplificació d'expressions radicals senzilles.

– Utilització de la jerarquia i propietats de les operacions per a realitzar càlculs amb potències d'exponent enter i fraccionari i radicals senzills.

– Càlcul amb percentatges. Interés compost.

– Utilització de la calculadora per a realitzar operacions amb qualsevol tipus d'expressió numèrica. Càlculs aproximats. Reconeixement de situacions que requerisquen l'expressió de resultats en forma radical.

Bloc 3. Àlgebra

– Arrels d'un polinomi. Factorització de polinomis.

– Regla de Ruffini. Utilització de les identitats notables i de la regla de Ruffini en la descomposició factorial d'un polinomi.

– Resolució algebraica d'equacions de primer i segon grau amb una incògnita.

– Resolució algebraica i gràfica d'un sistema de dos equacions lineals amb dos incògnites.

– Ús de la descomposició factorial per a la resolució d'equacions de grau superior a dos i simplificació de fraccions.

9. Conocer y utilizar los conceptos y procedimientos básicos de la geometría analítica plana para representar, describir y analizar formas y configuraciones geométricas sencillas.

10. Identificar relaciones cuantitativas en una situación y determinar el tipo de función que puede representarlas.

11. Analizar tablas y gráficas que representen relaciones funcionales asociadas a situaciones reales para obtener información sobre ellas.

12. Representar gráficamente e interpretar las funciones constantes, lineales, afines o cuadráticas por medio de sus elementos característicos (pendiente de la recta, puntos de corte con los ejes, vértice y eje de simetría de la parábola).

13. Determinar e interpretar las características básicas (puntos de corte con los ejes, intervalos de crecimiento y decrecimiento, máximos y mínimos, continuidad, simetrías y periodicidad) que permitan evaluar el comportamiento de una gráfica sencilla.

14. Elaborar e interpretar tablas y gráficos estadísticos, así como los parámetros estadísticos más usuales, correspondientes a distribuciones discretas y continuas, y valorar cualitativamente la representatividad de las muestras utilizadas.

15. Aplicar los conceptos y técnicas de cálculo de probabilidades para resolver diferentes situaciones y problemas de la vida cotidiana.

Opción B

Contenidos

Bloque 1. Contenidos comunes

– Planificación y utilización de procesos de razonamiento y estrategias de resolución de problemas tales como la emisión y justificación de hipótesis o la generalización.

– Expresión verbal de argumentaciones, relaciones cuantitativas y espaciales y procedimientos de resolución con la precisión y rigor adecuados a la situación.

– Interpretación de mensajes que contengan argumentaciones o informaciones de carácter cuantitativo o sobre elementos o relaciones espaciales.

– Confianza en las propias capacidades para afrontar problemas, comprender las relaciones matemáticas y tomar decisiones a partir de ellas.

– Perseverancia y flexibilidad en la búsqueda de soluciones a los problemas y en la mejora de las encontradas.

– Utilización de herramientas tecnológicas para facilitar los cálculos de tipo numérico, algebraico o estadístico, las representaciones funcionales y la comprensión de propiedades geométricas.

Bloque 2. Números

– Reconocimiento de números que no pueden expresarse en forma de fracción: números irracionales.

– Iniciación al número real: representación sobre la recta real. Intervalos: tipos y significado.

– Interpretación y uso de los números reales en diferentes contextos eligiendo la notación y aproximación adecuadas en cada caso.

– Potencias de exponente fraccionario y radicales. Radicales equivalentes. Operaciones elementales con radicales. Simplificación de expresiones radicales sencillas.

– Utilización de la jerarquía y propiedades de las operaciones para realizar cálculos con potencias de exponente entero y fraccionario y radicales sencillos.

– Cálculo con porcentajes. Interés compuesto.

– Utilización de la calculadora para realizar operaciones con cualquier tipo de expresión numérica. Cálculos aproximados. Reconocimiento de situaciones que requieran la expresión de resultados en forma radical.

Bloque 3. Álgebra

– Raíces de un polinomio. Factorización de polinomios.

– Regla de Ruffini. Utilización de las identidades notables y de la regla de Ruffini en la descomposición factorial de un polinomio.

– Resolución algebraica de ecuaciones de primer y segundo grado con una incògnita.

– Resolución algebraica y gràfica de un sistema de dos ecuaciones lineales con dos incògnites.

– Uso de la descomposición factorial para la resolución de ecuaciones de grado superior a dos y simplificación de fracciones.

– Resolució de problemes quotidians i d’altres camps de coneixement per mitjà d’equacions i sistemes.

– Resolució d’altres tipus d’equacions per mitjà d’aproximacions successives amb ajuda dels mitjans tecnològics.

– Inequacions i sistemes d’inequacions de primer grau amb una incògnita. Interpretació gràfica.

– Plantejament i resolució de problemes en diferents contextos utilitzant inequacions.

Bloc 4. Geometria

– Figures i cossos semblants: raó entre longituds, àrees i volums de figures semblants.

– Teorema de Tales. Aplicació al càlcul de mesures indirectes.

– Raons trigonomètriques d’un angle agut. Relacions entre estes.

– Relacions mètriques en els triangles. Resolució de triangles rectangles.

– Ús de la calculadora per a l’obtenció d’angles i raons trigonomètriques.

– Aplicació dels coneixements geomètrics a la resolució de problemes mètrics en el món físic: mesura de longituds, àrees i volums.

– Iniciació a la geometria analítica plana: coordenades d’un punt; distància entre dos punts. Representació de les solucions d’una equació de primer grau amb dos incògnites.

Bloc 5. Funcions i gràfiques

– Funcions: expressió algebraica, variables, domini i estudi gràfic.

– Característiques de les gràfiques: creixement i decreixement, màxims i mínims, continuïtat, simetries i periodicitat.

– Estudi i representació gràfica de les funcions polinòmiques de primer o segon grau, de proporcionalitat inversa i de les funcions exponencials i logarítmiques senzilles. Aplicacions a contextos i situacions reals.

– Ús de les tecnologies de la informació en la representació, simulació i anàlisi gràfica.

– Funcions definides a trossos. Busca i interpretació de situacions reals.

– Interpretació d’un fenomen descrit per mitjà d’un enunciat, taula, gràfica o expressió algebraica. Anàlisi de resultats utilitzant el llenguatge matemàtic adequat.

– La taxa de variació com a mesura de la variació d’una funció en un interval. Anàlisi de distintes formes de creixement en taules, gràfiques i enunciats verbals.

– Interpretació, lectura i representació de gràfiques en la resolució de problemes relacionats amb els fenòmens naturals i el món de la informació.

Bloc 6. Estadística i probabilitat

– Estadística descriptiva unidimensional. Identificació de les fases i tasques d’un estudi estadístic.

– Anàlisi elemental de la representativitat de les mostres estadístiques.

– Variable discreta: elaboració i interpretació de taules de freqüències i de gràfics estadístics (gràfics de barres, de sectors, diagrames de caixa i polígons de freqüències).

– Càlcul i interpretació dels paràmetres de centralització i dispersió: mitjana, mediana, moda, recorregut i desviació típica per a realitzar comparacions i valoracions.

– Representativitat d’una distribució per la seua mitjana i desviació típica o per altres mesures davant de la presència de descentralitzacions, asimetries i valors atípics. Valoració de la millor representativitat, en funció de l’existència o no de valors atípics.

– Variable contínua: intervals i marques de classe. Elaboració i interpretació d’histogrames.

– Anàlisi crítica de taules i gràfics estadístics en els mitjans de comunicació. Detecció de fal·làcies.

– Experiments aleatoris. Espai mostral associat a un experiment aleatori. Successos.

– Tècniques de recompte. Introducció a la combinatòria: combinacions, variacions i permutacions. Aplicació al càlcul de probabilitats.

– Resolución de problemas cotidianos y de otros campos de conocimiento mediante ecuaciones y sistemas.

– Resolución de otros tipos de ecuaciones mediante aproximaciones sucesivas con ayuda de los medios tecnológicos.

– Inecuaciones y sistemas de inequaciones de primer grado con una incògnita. Interpretación gràfica.

– Planteamiento y resolución de problemas en diferentes contextos utilizando inequaciones.

Bloque 4. Geometría

– Figuras y cuerpos semejantes: razón entre longitudes, áreas y volúmenes de figuras semejantes.

– Teorema de Tales. Aplicación al cálculo de medidas indirectas.

– Razones trigonométricas de un ángulo agudo. Relaciones entre ellas.

– Relaciones métricas en los triángulos. Resolución de triángulos rectángulos.

– Uso de la calculadora para la obtención de ángulos y razones trigonométricas.

– Aplicación de los conocimientos geométricos a la resolución de problemas métricos en el mundo físico: medida de longitudes, áreas y volúmenes.

– Iniciación a la geometría analítica plana: coordenadas de un punto; distancia entre dos puntos. Representación de las soluciones de una ecuación de primer grado con dos incògnitas.

Bloque 5. Funciones y gráficas

– Funciones: expresión algebraica, variables, dominio y estudio gráfico.

– Características de las gráficas: crecimiento y decrecimiento, máximos y mínimos, continuidad, simetrías y periodicidad.

– Estudio y representación gràfica de las funciones polinòmicas de primer o segundo grado, de proporcionalidad inversa y de las funciones exponenciales y logarítmicas sencillas. Aplicaciones a contextos y situaciones reales.

– Uso de las tecnologías de la información en la representación, simulación y análisis gráfico.

– Funciones definidas a trozos. Búsqueda e interpretación de situaciones reales.

– Interpretación de un fenómeno descrito mediante un enunciado, tabla, gràfica o expresión algebraica. Análisis de resultados utilizando el lenguaje matemàtico adecuado.

– La tasa de variación como medida de la variación de una función en un intervalo. Análisis de distintas formas de crecimiento en taules, gràfiques y enunciados verbales.

– Interpretación, lectura y representación de gràfiques en la resolución de problemas relacionados con los fenómenos naturales y el mundo de la información.

Bloque 6. Estadística y probabilidad

– Estadística descriptiva unidimensional. Identificación de las fases y tareas de un estudio estadístico.

– Análisis elemental de la representatividad de las muestras estadísticas.

– Variable discreta: elaboración e interpretación de taules de frecuencias y de gràfics estadísticos (gràfics de barras, de sectores, diagrames de caja y polígonos de frecuencias).

– Càlcul e interpretació dels paràmetres de centralització i dispersió: mitjana, mediana, moda, recorregut i desviació típica per a realitzar comparacions i valoracions.

– Representativitat d’una distribució per su media i desviación típica o por otras medidas ante la presencia de descentralizaciones, asimetrías y valores atípicos. Valoración de la mejor representatividad, en función de la existencia o no de valores atípicos.

– Variable continua: intervalos y marcas de clase. Elaboración e interpretación de histogrames.

– Análisis crítico de taules y gràfics estadísticas en los medios de comunicació. Detecció de falacias.

– Experimentos aleatorios. Espacio muestral asociado a un experimento aleatorio. Sucesos.

– Técnicas de recuento. Introducció a la combinatòria: combinacions, variaciones y permutaciones. Aplicación al cálculo de probabilidades.

- Experiències compostes. Utilització de taules de contingència i diagrames d'arbre per a l'assignació de probabilitats.
- Probabilitat condicionada.
- Utilització del vocabulari adequat per a descriure i quantificar situacions relacionades amb l'atzar.

Críteris d'avaluació

1. Planificar i utilitzar processos de raonament i estratègies de resolució de problemes com ara l'emissió i justificació d'hipòtesis o la generalització.

2. Expressar verbalment amb precisió i rigor, raonaments, relacions quantitatives i informacions que incorporen elements matemàtics, valorant la utilitat i simplicitat del llenguatge matemàtic.

3. Utilitzar els distints tipus de nombres i operacions, junt amb les seues propietats, per a recollir, transformar i intercanviar informació i resoldre problemes relacionats amb la vida diària i altres matèries de l'àmbit acadèmic.

4. Calcular el valor d'expressions numèriques de nombres racionals (basades en les quatre operacions elementals i les potències d'exponent enter que continguen, com a màxim, tres operacions encadenades i un parèntesi), aplicar correctament les regles de prioritat i fer un ús adequat de signes i parèntesi.

5. Simplificar expressions numèriques irracionals senzilles (que continguen una o dos arrels quadrades) i utilitzar convenientment la calculadora científica en les operacions amb nombres reals, expressats en forma decimal o en notació científica i aplicar les regles i les tècniques d'aproximació adequades a cada cas; valorar els errors comesos.

6. Dividir polinomis i utilitzar la regla de Ruffini i les identitats notables en la factorització de polinomis.

7. Resoldre inequacions i sistemes d'inequacions de primer grau amb una incògnita i interpretar gràficament els resultats.

8. Resoldre problemes de la vida quotidiana en què es precise el plantejament i resolució d'equacions de primer i segon grau o de sistemes d'equacions lineals amb dos incògnites.

9. Utilitzar instruments, fórmules i tècniques apropiades per a obtenir mesures directes, i per a les indirectes en situacions reals.

10. Utilitzar les unitats angulars del sistema mètric sexagesimal, i les relacions i raons de la trigonometria elemental per a resoldre problemes trigonomètrics de context real, amb l'ajuda, si és necessari, de la calculadora científica.

11. Conèixer i utilitzar els conceptes i procediments bàsics de la geometria analítica plana per a representar, descriure i analitzar formes i configuracions geomètriques senzilles.

12. Identificar relacions quantitatives en una situació, determinar el tipus de funció que pot representar-les i aproximar i interpretar la taxa de variació a partir d'una gràfica, de dades numèriques o per mitjà de l'estudi dels coeficients de l'expressió algebraica.

13. Representar gràficament i interpretar les funcions constants, lineals, afins o quadràtiques per mitjà dels seus elements característics (pendent de la recta, punts de tall amb els eixos, vèrtex i eix de simetria de la paràbola) i les funcions exponencials i de proporcionalitat inversa senzilles per mitjà de taules de valors significatives, amb l'ajuda, si és necessari, de la calculadora científica.

14. Elaborar i interpretar taules i gràfics estadístics, així com els paràmetres estadístics més usuals en distribucions unidimensionals i valorar qualitativament la representativitat de les mostres utilitzades.

15. Determinar i interpretar l'espai mostral i els successos associats a un experiment aleatori, simple o compost; utilitzar la llei de Laplace, els diagrames d'arbre, les taules de contingència o altres tècniques combinatòries per a calcular probabilitats simples o compostes.

16. Aplicar els conceptes i tècniques de càlcul de probabilitats per a resoldre diferents situacions i problemes de la vida quotidiana.

Música

La música, com a bé cultural i com a llenguatge i mitjà de comunicació no verbal, constituïx un element d'un valor inqüestionable en la vida de les persones. En l'actualitat, vivim en un contacte permanent

- Experiencias compuestas. Utilización de tablas de contingencia y diagramas de árbol para la asignación de probabilidades.
- Probabilidad condicionada.
- Utilización del vocabulario adecuado para describir y cuantificar situaciones relacionadas con el azar.

Críteris de evaluació

1. Planificar y utilizar procesos de razonamiento y estrategias de resolución de problemas tales como la emisión y justificación de hipótesis o la generalización.

2. Expresar verbalmente con precisión y rigor, razonamientos, relaciones cuantitativas e informaciones que incorporen elementos matemáticos, valorando la utilidad y simplicidad del lenguaje matemático.

3. Utilizar los distintos tipos de números y operaciones, junto con sus propiedades, para recoger, transformar e intercambiar información y resolver problemas relacionados con la vida diaria y otras materias del ámbito académico.

4. Calcular el valor de expresiones numéricas de números racionales (basadas en las cuatro operaciones elementales y las potencias de exponente entero que contengan, como máximo, tres operaciones encadenadas y un paréntesis), aplicar correctamente las reglas de prioridad y hacer un uso adecuado de signos y paréntesis.

5. Simplificar expresiones numéricas irracionales sencillas (que contengan una o dos raíces cuadradas) y utilizar convenientemente la calculadora científica en las operaciones con números reales, expresados en forma decimal o en notación científica y aplicar las reglas y las técnicas de aproximación adecuadas a cada caso; valorar los errores cometidos.

6. Dividir polinomios y utilizar la regla de Ruffini y las identidades notables en la factorización de polinomios.

7. Resolver ecuaciones y sistemas de ecuaciones de primer grado con una incógnita e interpretar gráficamente los resultados.

8. Resolver problemas de la vida cotidiana en los que se precise el planteamiento y resolución de ecuaciones de primer y segundo grado o de sistemas de ecuaciones lineales con dos incógnitas.

9. Utilizar instrumentos, fórmulas y técnicas apropiadas para obtener medidas directas, y para las indirectas en situaciones reales.

10. Utilizar las unidades angulares del sistema métrico sexagesimal, y las relaciones y razones de la trigonometría elemental para resolver problemas trigonométricos de contexto real, con la ayuda, si es preciso, de la calculadora científica.

11. Conocer y utilizar los conceptos y procedimientos básicos de la geometría analítica plana para representar, describir y analizar formas y configuraciones geométricas sencillas.

12. Identificar relaciones cuantitativas en una situación, determinar el tipo de función que puede representarlas y aproximar e interpretar la tasa de variación a partir de una gráfica, de datos numéricos o mediante el estudio de los coeficientes de la expresión algebraica.

13. Representar gráficamente e interpretar las funciones constantes, lineales, afines o cuadráticas por medio de sus elementos característicos (pendiente de la recta, puntos de corte con los ejes, vértice y eje de simetría de la parábola) y las funciones exponenciales y de proporcionalidad inversa sencillas por medio de tablas de valores significativas, con la ayuda, si es preciso, de la calculadora científica.

14. Elaborar e interpretar tablas y gráficos estadísticos, así como los parámetros estadísticos más usuales en distribuciones unidimensionales y valorar cualitativamente la representatividad de las muestras utilizadas.

15. Determinar e interpretar el espacio muestral y los sucesos asociados a un experimento aleatorio, simple o compuesto; utilizar la Ley de Laplace, los diagramas de árbol, las tablas de contingencia u otras técnicas combinatorias para calcular probabilidades simples o compuestas.

16. Aplicar los conceptos y técnicas de cálculo de probabilidades para resolver diferentes situaciones y problemas de la vida cotidiana.

Música

La música, como bien cultural y como lenguaje y medio de comunicación no verbal, constituye un elemento con un valor incuestionable en la vida de las personas. En la actualidad, vivimos en un con-

amb la música, sens dubte, l'art més poderosament massiu del nostre temps. El desenvolupament tecnològic ha anat modificant considerablement els referents musicals de la societat per la possibilitat d'escoltar qualsevol producció musical mundial a través dels discos, la ràdio, la televisió, els jocs electrònics, el cinema, la publicitat, Internet, etc. Este mateix desenvolupament tecnològic ha obert, al seu torn, noves vies per a la interpretació i la creació musical, tant de músics professionals com de qualsevol persona interessada a fer música.

Des d'esta perspectiva, el currículum de Música per a l'Educació Secundària Obligatoria pretén establir punts de contacte entre el món exterior i la música que s'aprèn en les aules, possibilitar les vies necessàries per a estimular en l'alumnat el desenvolupament de la percepció, la sensibilitat estètica, l'expressió creativa i la reflexió crítica, i fer que arribe a un grau d'autonomia tal que permeta la participació activa i informada en diferents activitats vinculades amb l'audició, la interpretació i la creació musical.

D'altra banda, l'educació musical a la Comunitat Valenciana té com a punt de partida un entorn cultural, social i històric, que conforma una infraestructura d'iniciativa institucional o popular, que marca i predispone la vida local cap al gaudi i la participació directa en el fet musical, en tots els estils: des de la música universal a compositors pròxims, des de l'ortodòxia a l'avantguarda. Este fet suposa una sensible diferenciació del context sonor valencià, un context significatiu que atorga un pes específic a la música, que el centre docent ha d'escoltar i al mateix temps rendibilitzar des del punt de vista pedagògic, garantint-hi una formació d'acord.

La nostra realitat s'inserix, a més, en un arc mediterrani que comprèn cultures que constantment intercanvien els seus trets i provoquen un mestissatge fructífer que traspasa fronteres. En els ritmes i les melodies, en les lletres de les cançons, en la manera d'adornar-les, en les cadències, en les danses, en els instruments, ens reconeixem i rehabilitem una memòria que corre el risc de perdre's en una excessiva globalització d'estètiques, productes i formes de vida. Al mateix temps, el futur s'intuïx intercultural. Els centres docents de la nostra Comunitat en són un exemple palpable, i, en este sentit, la música pot actuar d'element catalitzador entre uns ciutadans i unes ciutadanes formats musicalment des de l'escola.

En esta etapa, una aproximació més diferenciada i analítica continua el caràcter més global que l'àrea d'Educació artística presenta en l'Educació Primària. Açò es correspon amb les característiques evolutives de l'alumnat, en un moment en què la seua capacitat d'abstracció experimenta un desenvolupament notable. Esta diferenciació no impideix, no obstant això, que la matèria es continue articulant entorn de dos eixos fonamentals, la percepció i l'expressió, vinculats, al seu torn i de forma directa, amb l'adquisició d'una cultura musical bàsica i necessària per a totes i tots els ciutadans.

D'altra banda, l'expressió al·ludix al desenvolupament de totes aquelles capacitats vinculades amb la interpretació i la creació musical. Des del punt de vista de la interpretació, l'ensenyança i l'aprenentatge de la Música se centren en tres àmbits diferenciats però estretament relacionats: l'expressió vocal, l'expressió instrumental i el moviment i la dansa. Per mitjà del desenvolupament d'estes capacitats es tracta de facilitar l'èxit d'un domini bàsic de les tècniques requerides per al cant i la interpretació instrumental, així com els ajustos rítmics i motors implícits en el moviment i la dansa. La creació musical remet a l'exploració dels elements propis del llenguatge musical i a l'experimentació i la combinació dels sons a través de la improvisació, l'elaboració d'arranjaments i la composició individual i col·lectiva.

El tractament dels continguts que integren estos dos eixos ha de fer-se tenint en compte que en l'actualitat, més que en altres èpoques, la música és un dels principals referents d'identificació de la joventut. El fet que l'alumnat la senta com a pròpia constituïx, paradoxalment, un avantatge i un inconvenient en el moment de treballar-la en l'aula: avantatge, perquè el valor, així com les expectatives i la motivació respecte a esta matèria són elevades; inconvenient, perquè l'alumnat, en fer-la seua, posseïx caires confirmatoris molt arrelats.

tacto permanente con la música, sin duda, el arte más poderosamente masivo de nuestro tiempo. El desarrollo tecnológico ha ido modificando considerablemente los referentes musicales de la sociedad por la posibilidad de una escucha simultánea de toda la producción musical mundial a través de los discos, la radio, la televisión, los juegos electrónicos, el cine, la publicidad, Internet, etc. Ese mismo desarrollo tecnológico ha abierto, a su vez, nuevos cauces para la interpretación y la creación musical, tanto de músicos profesionales como de cualquier persona interesada en hacer música.

Desde esta perspectiva, el currículo de Música para la Educación Secundaria Obligatoria pretende establecer puntos de contacto entre el mundo exterior y la música que se aprende en las aulas, posibilitando los cauces necesarios para estimular en el alumnado el desarrollo de la percepción, la sensibilidad estética, la expresión creativa y la reflexión crítica, haciendo que llegue a un grado de autonomía tal que permita la participación activa e informada en diferentes actividades vinculadas con la audición, la interpretación y la creación musical.

Por otro lado, la educación musical en la Comunitat Valenciana cuenta como punto de partida de un entorno cultural, social e histórico, que conforma una infraestructura de iniciativa institucional o popular, que marca y predispone la vida local hacia el disfrute y la participación directa en el hecho musical, en todos los estilos: desde la música universal a compositores cercanos, desde la ortodoxia a la vanguardia. Este hecho supone una sensible diferenciación del contexto sonoro valenciano, un contexto significativo que otorga un peso específico a la música, que el centro docente debe escuchar y al mismo tiempo rentabilizar desde el punto de vista pedagógico, garantizando una formación en consonancia.

Nuestra realidad se inserta, además, en un arco mediterráneo que abarca culturas que constantemente intercambian sus rasgos, provocar un mestizaje fructífero que traspasa fronteras. En los ritmos y melodías, en las letras de las canciones, en la manera de adornarlas, en las cadencias, en las danzas, en los instrumentos, nos reconocemos y rehabilitamos una memoria que corre el riesgo de perderse en una excesiva globalización de estéticas, productos y formas de vida. Al mismo tiempo, el futuro se intuye intercultural. Los centros docentes de nuestra Comunitat son un ejemplo palpable, y, en este sentido, la Música puede actuar de elemento catalizador, con unos ciudadanos y ciudadanas formados musicalmente desde la escuela.

Una aproximación más diferenciada y analítica sucede en esta etapa al carácter más global que el área de Educación artística presenta en la Educación Primaria. Esto se corresponde con las características evolutivas del alumnado, en un momento en que su capacidad de abstracción experimenta un desarrollo notable. Esta diferenciación no impide, sin embargo, que la materia se siga articulando en torno a dos ejes fundamentales, percepción y expresión, vinculados a su vez y de forma directa, con la adquisición de una cultura musical básica y necesaria para todas y todos los ciudadanos.

Por su parte, la expresión alude al desarrollo de todas aquellas capacidades vinculadas con la interpretación y la creación musical. Desde el punto de vista de la interpretación, la enseñanza y el aprendizaje de la Música se centran en tres ámbitos diferenciados pero estrechamente relacionados: la expresión vocal, la expresión instrumental y el movimiento y la danza. Mediante el desarrollo de estas capacidades se trata de facilitar el logro de un dominio básico de las técnicas requeridas para el canto y la interpretación instrumental, así como los ajustes rítmicos y motores implícitos en el movimiento y la danza. La creación musical remite a la exploración de los elementos propios del lenguaje musical y a la experimentación y combinación de los sonidos a través de la improvisación, la elaboración de arreglos y la composición individual y colectiva.

El tratamiento de los contenidos que integran estos dos ejes debe hacerse teniendo en cuenta que, en la actualidad más que en otras épocas, la música es uno de los principales referentes de identificación de la juventud. El hecho de que el alumnado la sienta como propia constituye, paradójicamente, una ventaja y un inconveniente en el momento de trabajarla en el aula: ventaja, porque el valor, así como las expectativas y la motivación respecto a esta materia son elevadas; inconveniente, porque el alumnado al hacerla suya, posee sesgos confirmatorios muy arraigados.

La presència de la Música en l'etapa d'Educació Secundària Obligatoria ha de considerar com a punt de referència, el gust i les preferències de l'alumnat, però, simultàniament, ha de concebre els continguts i el fenomen musical des d'una perspectiva creativa i reflexiva, i intentar aconseguir quotes més elevades de participació en la música com a espectador, intèrpret i creador.

En els continguts previstos en segon i en tercer, el primer bloc, Escolta, es vincula directament amb l'eix de percepció, alhora que el segon i el tercer, Interpretació i creació, ho fan amb l'eix d'expressió. Per la seua banda, el quart bloc, Contextos musicals, inclou continguts relacionats amb els referents culturals de les músiques que s'utilitzaran en els blocs anteriors junt amb altres que ajuden a conèixer millor el món musical actual i el paper de la música en distints contextos socials i culturals.

En els continguts del quart curs, entre els quals la Música és una matèria opcional, el primer bloc, Audició i referents musicals, es relaciona directament amb l'eix de percepció, i arreplega, al mateix temps, nous continguts per a aprofundir en el paper de la música en distints contextos socials i culturals del passat i del present. El segon bloc, La pràctica musical, s'inserix en l'eix d'expressió, i arreplega tots aquells continguts relacionats amb la interpretació vocal i instrumental, el moviment i la dansa, la improvisació, l'elaboració d'arranjaments i la composició, així com la participació en projectes musicals de diversa índole. Estos dos primers blocs prestaran especial atenció a audicions i interpretacions, tant de cançons com de danses tradicionals del repertori de la Comunitat Valenciana. El tercer bloc, Música i tecnologies, estretament vinculat amb els anteriors, inclou de manera explícita una sèrie de continguts que permeten conèixer i utilitzar eines tecnològiques en activitats d'audició i producció musical.

Esta organització dels continguts entorn de blocs i eixos, pretén presentar-los de forma coherent. No existix, no obstant això, cap prioritat entre els uns i els altres ni cap exigència per la qual se n'haja de partir preferentment d'un en particular. Entre els diferents continguts s'estableix una relació cíclica: uns enriqueixen els altres, els promouen, els desenrotllen i els consoliden. Al mateix temps, tots es vinculen amb els coneixements del llenguatge i la cultura musical.

La interdisciplinarietat de la Música propicia i implica establir vincles amb un gran nombre de matèries que en conformen el currículum, per a formar el quadre cultural en el qual les creacions musicals s'han desenrotllat al llarg del temps, i afavorix la consecució d'una manera més diversificada dels objectius generals de l'etapa. La Música, en tota la seua dimensió, permet una doble funció en el desenvolupament de l'alumnat, des del punt de vista personal i en la formació dels fonaments tècnics i científics de l'enriquiment cultural. Per tant, és necessària una sòlida formació musical com a element indispensable en l'educació de les persones.

Fins ara l'aprenentatge de la matèria de Música s'ha basat en la pràctica de procediments. En l'actualitat, amb el terme "creativitat" s'han estés corrents pedagògics que utilitzen un aprenentatge consistent, en primer lloc, en l'experimentació i, a partir d'aquí, en la construcció de significats. La creativitat musical, per tant, serà major com més ferramentes posem a disposició de l'alumnat per a ordenar-les de forma original i personal.

L'ensenyança de la matèria de Música ha de potenciar les capacitats d'escoltar, reconèixer i retindre les relacions que configuren les estructures musicals i, per això mateix, ha d'orientar en la diversitat dels gustos musicals i en la formació d'un esperit crític i de foment de valors de convivència i disciplina. Hi ha músiques de gran riquesa, però només unes i uns pocs poden o saben gaudir-ne, ja que el gran públic no està capacitat per a percebre la gran quantitat de paràmetres musicals que s'hi ofereixen. Es tractaria, per tant, d'un problema d'educació. No és que els agrade o no els agrade, sinó que no tenen educada la oïda i l'enteniment per a emetre-hi un juí mesurat.

Les classes de Música han de transcórrer en un clima de respecte cap a la matèria, de participació i d'atenció a la diversitat de l'alumnat.

La presencia de la Música en la etapa de Educación Secundaria Obligatoria debe considerar como punto de referencia, el gusto y las preferencias del alumnado pero, simultáneamente, debe concebir los contenidos y el fenómeno musical desde una perspectiva creativa y reflexiva, e intentar alcanzar cotas más elevadas de participación en la música como espectador, intérprete y creador.

En los contenidos previstos en segundo y en tercero, el primer bloque, Escucha, se vincula directamente con el eje de percepción, al tiempo que el segundo y el tercero, Interpretación y creación lo hacen con el eje de expresión. Por su parte, el cuarto bloque Contextos musicales incluye contenidos relacionados con los referentes culturales de las músicas que se utilizarán en los bloques anteriores junto a otros que ayudan a conocer mejor el mundo musical actual y el papel de la música en distintos contextos sociales y culturales.

En los contenidos para el cuarto curso, en el que la Música es una materia opcional, el primer bloque Audición y referentes musicales, se relaciona directamente con el eje de percepción y recoge, al mismo tiempo, nuevos contenidos para profundizar en el papel de la música en distintos contextos sociales y culturales del pasado y del presente. El segundo bloque, La práctica musical, se inserta en el eje de expresión y recoge todos aquellos contenidos relacionados con la interpretación vocal e instrumental, el movimiento y la danza, la improvisación, la elaboración de arreglos y la composición, así como la participación en proyectos musicales de diversa índole. Estos dos primeros bloques prestarán especial atención a audiciones e interpretaciones, tanto de canciones como de danzas tradicionales del repertorio de la Comunitat Valenciana. El tercer bloque, Música y tecnologías, estrechamente vinculado con los anteriores, incluye de manera explícita una serie de contenidos que permiten conocer y utilizar herramientas tecnológicas en actividades de audición y producción musical.

Esta organización de los contenidos en torno a bloques y ejes pretende presentarlos de forma coherente. No existe, sin embargo, prioridad de unos sobre otros ni exigencia por la que se deba partir preferentemente de uno de ellos. Entre los diferentes contenidos se establece una relación cíclica: unos enriquecen a otros, los promueven, desarrollan y consolidan. Al mismo tiempo, todos ellos se vinculan con los conocimientos del lenguaje y la cultura musical.

La interdisciplinarietat de la Música propicia e implica establecer vínculos con un gran número de materias que conforman el currículum para formar el cuadro cultural en el cual las creaciones musicales se han desarrollado a lo largo del tiempo y favorece la consecució de manera más diversificada de los objetivos generales de la etapa. La Música en toda su dimensió permite una doble función en el desarrollo de la alumna y del alumno, desde el punto de vista personal y en la formación de los fundamentos técnicos y científicos del enriquecimiento cultural. Así pues, es necesaria una sólida formación musical como elemento indispensable en la educación de las personas.

Hasta ahora el aprendizaje de la materia de Música se ha basado en la práctica de procedimientos. En la actualidad, con el término "creatividad" se han extendido corrientes pedagógicas que emplean un aprendizaje consistente, en primer lugar, en experimentar y a partir de ahí, en construir significados. La creatividad musical, pues, será mayor cuantas más herramientas pongamos a disposición de las alumnas y los alumnos para ordenarlas de forma original y personal.

L'ensenyança de la matèria de Música tiene que potenciar las capacidades de escuchar, reconocer y retener las relaciones que configuran las estructuras musicales y por ello mismo, ha de orientar en la diversificación de gustos musicales y en la formación de un espíritu crítico y de fomento de valores de convivencia y disciplina. Hay músicas de gran riqueza, pero sólo unas y unos pocos pueden o saben disfrutarlas debido a que el gran público no está capacitado para percibir la gran cantidad de parámetros musicales que se ofrecen. Se trataría pues de un problema de educación. No es que les guste o no les guste, sino que no tienen las herramientas en sus oídos y en su entendimiento para emitir un juicio de gusto.

Las clases de Música tienen que transcurrir en un clima de respeto para con la materia, de participación y de atención a la diversidad del alumnado.

Les activitats complementàries i extraescolars seran suports importants en el desenvolupament de la matèria i en la formació i motivació de l'alumnat.

Contribució de la matèria a l'adquisició de les competències bàsiques

La matèria de Música contribueix de forma directa a l'adquisició de la competència cultural i artística en tots els aspectes que la configuren. Fomenta la capacitat d'apreciar, comprendre i valorar críticament diferents manifestacions culturals i musicals, a través d'experiències perceptives i expressives i del coneixement de músiques de diferents cultures, èpoques i estils. Així, pot potenciar actituds obertes i respectuoses i oferir elements per a l'elaboració de juïcs fonamentats respecte a les diferents manifestacions musicals, per a l'establiment de connexions amb altres llenguatges artístics i amb els contextos social i històric a què se circumscriu cada obra.

L'orientació d'esta matèria, en la qual l'expressió juga un paper important, permet adquirir habilitats per a expressar idees, experiències o sentiments de forma creativa, especialment presents en continguts relacionats amb la interpretació, la improvisació i la composició, tant individual com col·lectiva, que al seu torn estimulen la imaginació i la creativitat. D'altra banda, una millor comprensió del fet musical afavorix la seua consideració com a font de plaer i enriquiment personal.

Col·labora en el desenvolupament de la competència d'autonomia i iniciativa personal, per mitjà del treball col·laboratiu a què abans ens hem referit i l'habilitat per a planificar i gestionar projectes. La interpretació i la composició són dos clars exemples d'activitats que requereixen una planificació prèvia i una presa de decisions per a obtenir els resultats desitjats. D'altra banda, en especial en aquelles activitats relacionades amb la interpretació musical, s'exerciten capacitats i habilitats com ara la perseverança, la responsabilitat, l'autocrítica i l'autoestima, factors clau per a l'adquisició d'aquella competència.

La matèria de Música contribueix també a la competència social i ciutadana. La participació en activitats musicals de distinta índole, especialment les referides a la interpretació i creació col·lectiva que requereixen d'un treball cooperatiu, col·labora en l'adquisició d'habilitats per a relacionar-se amb els altres. La participació en experiències musicals col·lectives dona l'oportunitat d'expressar idees pròpies, valorar les dels altres i coordinar les seues pròpies accions amb les dels altres integrants del grup i responsabilitzar-se en la consecució d'un resultat.

La presa de contacte amb una àmplia varietat de músiques, tant del passat com del present, afavorix la comprensió de diferents cultures i de la seua aportació al progrés de la humanitat i, amb això, la valoració dels altres i els trets de la societat en què es viu.

La matèria de Música també contribueix de manera directa al desenvolupament del tractament de la informació i de la competència digital. L'ús dels recursos tecnològics en el camp de la música possibilita el coneixement i el domini bàsic del hardware i el software musical, els diferents formats de so i d'àudio digital o les tècniques de tractament i gravació del so relacionats, entre d'altres, amb la producció de missatges musicals, audiovisuals i multimèdia. Afavorix, així mateix, el seu aprofitament com a eina per als processos d'autoaprenentatge i la seua possible integració en les activitats d'oci.

A més, l'obtenció d'informació musical necessita de destreses relacionades amb el tractament de la informació, encara que, des d'esta matèria, convé fer especial consideració en l'ús de productes musicals i la seua relació amb la distribució i els drets d'autor.

La matèria de Música també contribueix al desenvolupament de la competència per a aprendre a aprendre, potenciant capacitats i destreses fonamentals per a l'aprenentatge guiat i autònom, com l'atenció, la concentració i la memòria, alhora que desenvolupa el sentit de l'ordre i de l'anàlisi. D'una banda, l'audició musical elegix escoltar una obra reiteradament per a arribar a conèixer-la, reconèixer-la, identificar-ne els elements i "apropiar-se'n". D'altra banda, totes aquelles activitats d'interpretació musical i d'entrenament auditiu requereixen la presa de consciència de les pròpies possibilitats, la utilització de distintes estratègies d'aprenentatge, la gestió i el control eficaç dels propis processos. En tots estos casos és imprescindible una motivació prolongada

Las actividades complementarias y extraescolares serán soportes importantes en el desarrollo de la materia y en la formación y motivación de las alumnas y alumnos.

Contribución de la materia a la adquisición de las competencias básicas

La materia de Música contribuye de forma directa a la adquisición de la competencia cultural y artística en todos los aspectos que la configuran. Fomenta la capacidad de apreciar, comprender y valorar críticamente diferentes manifestaciones culturales y musicales, a través de experiencias perceptivas y expresivas y del conocimiento de músicas de diferentes culturas, épocas y estilos. Puede potenciar así, actitudes abiertas y respetuosas y ofrecer elementos para la elaboración de juicios fundamentados respecto a las distintas manifestaciones musicales, para establecer conexiones con otros lenguajes artísticos y con los contextos social e histórico a los que se circunscribe cada obra.

La orientación de esta materia, en la que la expresión juega un papel importante, permite adquirir habilidades para expresar ideas, experiencias o sentimientos de forma creativa, especialmente presentes en contenidos relacionados con la interpretación, la improvisación y la composición, tanto individual como colectiva, que a su vez estimulan la imaginación y la creatividad. Por otra parte, una mejor comprensión del hecho musical favorece considerarla como fuente de placer y enriquecimiento personal.

Colabora al desarrollo de la competencia de autonomía e iniciativa personal, mediante el trabajo colaborativo al que antes nos hemos referido y la habilidad para planificar y gestionar proyectos. La interpretación y la composición son dos claros ejemplos de actividades que requieren de una planificación previa y de la toma de decisiones para obtener los resultados deseados. Por otra parte, en aquellas actividades relacionadas en especial con la interpretación musical, se desarrollan capacidades y habilidades tales como la perseverancia, la responsabilidad, la autocrítica y la autoestima, factores clave para la adquisición de esta competencia.

La materia de Música contribuye también a la competencia social y ciudadana. La participación en actividades musicales de distinta índole, especialmente las referidas a la interpretación y creación colectiva que requieren de un trabajo cooperativo, colabora en la adquisición de habilidades para relacionarse con los demás. La participación en experiencias musicales colectivas da la oportunidad de expresar ideas propias, valorar las de los demás y coordinar sus propias acciones con las de los otros integrantes del grupo y responsabilizarse en la consecución de un resultado.

La toma de contacto con una amplia variedad de músicas, tanto del pasado como del presente, favorece la comprensión de diferentes culturas y de su aportación al progreso de la humanidad y, con ello, la valoración de los demás y los rasgos de la sociedad en que se vive.

La materia de Música también contribuye de manera directa al desarrollo del tratamiento de la información y competencia digital. El uso de los recursos tecnológicos en el campo de la música possibilita el conocimiento y dominio básico del hardware y el software musical, los distintos formatos de sonido y de audio digital o las técnicas de tratamiento y grabación del sonido relacionados, entre otros, con la producción de mensajes musicales, audiovisuales y multimedia. Favorece, asimismo, su aprovechamiento como herramienta para los procesos de autoaprendizaje y su posible integración en las actividades de ocio.

Además la obtención de información musical necesita de destrezas relacionadas con el tratamiento de la información aunque desde esta materia, merece especial consideración el uso de productos musicales y su relación con la distribución y los derechos de autor.

La materia de Música también contribuye al desarrollo de la competencia para aprender a aprender, potenciando capacidades y destrezas fundamentales para el aprendizaje guiado y autónomo como la atención, la concentración y la memoria, al tiempo que desarrolla el sentido del orden y del análisis. Por una parte, la audición musical elige una escucha reiterada para llegar a conocer una obra, reconocerla, identificar sus elementos y "apropiarse" de la misma. Por otra, todas aquellas actividades de interpretación musical y de entrenamiento auditivo requieren de la toma de conciencia sobre las propias posibilidades, la utilización de distintas estrategias de aprendizaje, la gestión y control eficaz de los propios procesos. En todos estos casos, es

per a assolir els objectius proposats des de l'autoconfiança en l'èxit del propi aprenentatge.

Respecte a la competència en comunicació lingüística, la matèria de Música contribuïx, igual que altres matèries, a enriquir els intercanvis comunicatius i a adquirir i usar un vocabulari musical bàsic. També ajuda a integrar el llenguatge musical i el llenguatge verbal i a valorar l'enriquiment de la dita interacció.

Des del punt de vista de la competència en el coneixement i la interacció amb el món físic, la matèria de Música contribuïx a la millora de la qualitat del medi ambient amb la identificació i la reflexió sobre l'excés de soroll, la contaminació acústica i l'ús indiscriminat de la música, a fi de generar hàbits saludables. A més, els continguts relacionats amb l'ús correcte de la veu i de l'aparell respiratori, no sols per a aconseguir-hi resultats musicals òptims, sinó també per a previndre problemes de salut, incidixen en el desplegament d'esta competència.

Objectius

L'ensenyança de la Música en esta etapa tindrà com a objectiu el desenvolupament de les capacitats següents:

1. Utilitzar la veu, el cos, objectes, instruments i recursos tecnològics per a expressar idees i sentiments; enriquir les pròpies possibilitats de comunicació i respectar altres formes diferents d'expressió.

2. Desenvolupar i aplicar diverses habilitats i tècniques que possibiliten la interpretació (vocal, instrumental i de moviment i dansa) i la creació musical, tant individuals com en grup.

3. Escoltar una àmplia varietat d'obres, de distints estils, gèneres, tendències i cultures musicals, apreciand el seu valor com a font de coneixement, enriquiment intercultural i plaer personal; interessar-se per ampliar i diversificar les preferències musicals pròpies.

4. Reconèixer les característiques de diferents obres musicals com a exemples de la creació artística i del patrimoni cultural, en especial de la Comunitat Valenciana, sent conscient de les seues intencions i funcions, i aplicar-hi la terminologia apropiada per a descriure-les i valorar-les críticament.

5. Utilitzar i gaudir del moviment i la dansa, com a mitjà de representació d'imatges, sensacions i idees, i apreciar-los com a forma d'expressió individual i col·lectiva; dedicar-hi una atenció especial a les danses tradicionals de la Comunitat Valenciana.

6. Utilitzar de forma autònoma diverses fonts d'informació –mitjans audiovisuals, Internet, textos, partitures i altres recursos gràfics– per a conèixer i gaudir de la música.

7. Conèixer i utilitzar diferents mitjans audiovisuals i tecnologies de la informació i la comunicació com a recursos per a la producció musical, valorant-ne la contribució a les distintes activitats musicals i a l'aprenentatge autònom de la música.

8. Participar en l'organització i realització d'activitats musicals que tenen lloc en diferents contextos, amb respecte i disposició per a superar estereotips i prejudis, prenent consciència, com a membre d'un grup, de l'enriquiment que es produïx amb les aportacions dels altres.

9. Comprendre i apreciar les relacions entre el llenguatge musical i altres llenguatges i àmbits de coneixement, així com la funció i significat de la música en diferents produccions artístiques i audiovisuals i en els mitjans de comunicació.

10. Elaborar juís i criteris personals, per mitjà d'una anàlisi crítica dels diferents usos socials de la música, siga quin en siga l'origen, aplicar-los amb autonomia i iniciativa a situacions quotidianes i valorar la contribució que la música pot fer a la vida personal i a la de la comunitat.

11. Valorar el silenci i el so com a part integral del medi ambient i de la música, prenent consciència dels problemes creats per la contaminació acústica i les seues conseqüències.

12. Conèixer les distintes manifestacions musicals a través de la història i la seua significació en l'àmbit artístic i sociocultural.

13. Comprendre i valorar les relacions entre el llenguatge musical i altres llenguatges i àmbits de coneixement, així com la funció i significat de la música en diferents produccions artístiques i audiovisuals i en els mitjans de comunicació.

imprescindible una motivación prolongada para alcanzar los objetivos propuestos desde la autoconfianza en el éxito del propio aprendizaje.

Respecto a la competencia en comunicación lingüística, la materia de Música contribuye, al igual que otras materias, a enriquecer los intercambios comunicativos y a la adquisición y uso de un vocabulario musical básico. También ayuda a integrar el lenguaje musical y el lenguaje verbal y a valorar el enriquecimiento dicha interacción.

Desde el punto de vista de la competencia en el conocimiento y la interacción con el mundo físico, la materia de Música contribuye a la mejora de la calidad del medio ambiente identificando y reflexionando sobre el exceso de ruido, la contaminación sonora y el uso indiscriminado de la música, con el fin de generar hábitos saludables. Además los contenidos relacionados con el uso correcto de la voz y del aparato respiratorio, no sólo para conseguir resultados musicales óptimos, sino también para prevenir problemas de salud, inciden en el desarrollo de esta competencia.

Objetivos

La enseñanza de la Música en esta etapa tendrá como objetivo el desarrollo de las siguientes capacidades:

1. Utilizar la voz, el cuerpo, objetos, instrumentos y recursos tecnológicos para expresar ideas y sentimientos; enriquecer las propias posibilidades de comunicación y respetar otras formas distintas de expresión.

2. Desarrollar y aplicar diversas habilidades y técnicas que posibiliten la interpretación (vocal, instrumental y de movimiento y danza) y la creación musical, tanto individuales como en grupo.

3. Escuchar una amplia variedad de obras, de distintos estilos, géneros, tendencias y culturas musicales, apreciando su valor como fuente de conocimiento, enriquecimiento intercultural y placer personal; interesarse por ampliar y diversificar las preferencias musicales propias.

4. Reconocer las características de diferentes obras musicales como ejemplos de la creación artística y del patrimonio cultural, en especial de la Comunitat Valenciana, siendo consciente de sus intenciones y funciones y aplicando la terminología apropiada para describirlas y valorarlas críticamente.

5. Utilizar y disfrutar del movimiento y la danza, como medio de representación de imágenes, sensaciones e ideas, y apreciarlas como forma de expresión individual y colectiva; dedicar especial atención a las danzas tradicionales de la Comunitat Valenciana

6. Utilizar de forma autónoma diversas fuentes de información –medios audiovisuales, Internet, textos, partituras y otros recursos gráficos– para el conocimiento y disfrute de la música.

7. Conocer y utilizar diferentes medios audiovisuales y tecnologías de la información y la comunicación como recursos para la producción musical, valorando su contribución a las distintas actividades musicales y al aprendizaje autónomo de la música.

8. Participar en la organización y realización de actividades musicales desarrolladas en diferentes contextos, con respeto y disposición para superar estereotipos y prejuicios, tomando conciencia, como miembro de un grupo, del enriquecimiento que se produce con las aportaciones de los demás.

9. Comprender y apreciar las relaciones entre el lenguaje musical y otros lenguajes y ámbitos de conocimiento, así como la función y significado de la música en diferentes producciones artísticas y audiovisuales y en los medios de comunicación.

10. Elaborar juicios y criterios personales, mediante un análisis crítico de los diferentes usos sociales de la música, sea cual sea su origen, aplicándolos con autonomía e iniciativa a situaciones cotidianas y valorando la contribución que la música puede hacer a la vida personal y a la de la comunidad.

11. Valorar el silencio y el sonido como parte integral del medio ambiente y de la música, tomando conciencia de los problemas creados por la contaminación acústica y sus consecuencias.

12. Conocer las distintas manifestaciones musicales a través de la historia y su significación en el ámbito artístico y sociocultural.

13. Comprender y valorar las relaciones entre el lenguaje musical y otros lenguajes y ámbitos de conocimiento, así como la función y significado de la música en diferentes producciones artísticas y audiovisuales y en los medios de comunicación.

14. Conèixer i apreciar el patrimoni cultural i contribuir activament a conservar-lo i millorar-lo, entendre la diversitat lingüística i cultural com un dret dels pobles i els individus, i desenrotllar una actitud d'interés i respecte cap a l'exercici d'este dret.

15. Assolir i consolidar hàbits de respecte i disciplina com a condició necessària per al desenrotllament de les activitats musicals.

Segon curs

Continguts

Bloc 1. Escolta

– Aplicació d'estratègies d'atenció, audició interior, memòria comprensiva i anticipació durant la pròpia interpretació i creació musical.

– Utilització de recursos corporals, vocals i instrumentals, mitjans audiovisuals i tecnologies, textos, partitures i musicogrames.

– Elements que intervenen en la construcció d'una obra musical (melodia, ritme, harmonia, timbre, textura, forma, temps i dinàmica) i identificació d'estos en l'audició i l'anàlisi d'obres musicals.

– Classificació i discriminació auditiva dels diferents tipus de veus i instruments.

– Audició, anàlisi elemental i apreciació crítica d'obres vocals i instrumentals de distints estils, gèneres, tendències i cultures musicals.

– La música en directe: els concerts i altres manifestacions musicals.

– Interés per conèixer músiques de distintes característiques i per ampliar i diversificar les pròpies preferències musicals.

– El silenci en l'audició.

– Valoració de l'audició com a forma de comunicació i com a font de coneixement i enriquiment intercultural.

– Interés per desenrotllar hàbits saludables d'escolta i de respecte als altres durant l'escolta.

Bloc 2. Interpretació

– La veu i la paraula com a mitjans d'expressió musical: característiques i habilitats tècniques i interpretatives.

– Exploració i descobriment de les possibilitats de la veu com a mitjà d'expressió musical i pràctica de la relaxació, la respiració, l'articulació, la ressonància i l'entonació.

– Els instruments i el cos com a mitjans d'expressió musical: característiques i habilitats tècniques i interpretatives.

– Interés pel coneixement i l'atenció de la veu, el cos i els instruments.

– Acceptació i predisposició per a millorar les capacitats tècniques i interpretatives (vocal, instrumental i corporal) pròpies, i respecte davant d'altres capacitats i formes d'expressió.

– Interpretació de cançons tradicionals de la Comunitat Valenciana.

– Interpretació de danses tradicionals de la Comunitat Valenciana.

Bloc 3. Creació

– La improvisació, l'elaboració d'arranjaments i la composició com a recursos per a la creació musical.

– Improvisació vocal i instrumental, individual i en grup, en resposta a distints estímuls musicals i extramusicals.

– Sensibilitat estètica cap a noves propostes musicals, a través del reconeixement dels seus elements creatius i innovadors.

– Valoració de la lectura i l'escriptura musical i dels distints mitjans de gravació sonora com a recursos per a l'enregistrament i difusió d'una obra musical.

Criteris d'avaluació

1. Reconèixer els diferents paràmetres del so presents en la interpretació i l'anàlisi d'una estructura musical, i distingir els elements que s'utilitzen en la representació gràfica de la música.

2. Percebre i identificar el silenci, entés com a element estructurador del so, i incorporar-lo a l'anàlisi de les produccions musicals, tant les que s'han compost com les que s'han escoltat.

3. Reconèixer auditivament i determinar l'època o cultura a què pertanyen distintes obres musicals escoltades prèviament en l'aula, i interessar-se per ampliar les seues preferències.

14. Conocer y apreciar el patrimonio cultural y contribuir activamente a su conservación y mejora, entender la diversidad lingüística y cultural como un derecho de los pueblos y los individuos y desarrollar una actitud de interés y respeto hacia el ejercicio de este derecho.

15. Desarrollar y consolidar hábitos de respeto y disciplina como condición necesaria para el desarrollo de las actividades musicales.

Segundo curso

Contenidos

Bloque 1. Escucha

– Aplicación de estrategias de atención, audición interior, memoria comprensiva y anticipación durante la propia interpretación y creación musical.

– Utilización de recursos corporales, vocales e instrumentales, medios audiovisuales y tecnologías, textos, partituras y musicogrames.

– Elementos que interviene en la construcción de una obra musical (melodia, ritmo, armonía, timbre, textura, forma, tiempo y dinámica) e identificación de los mismos en la audición y el análisis de obras musicales.

– Clasificación y discriminación auditiva de los diferentes tipos de voces e instrumentos.

– Audición, análisis elemental y apreciación crítica de obras vocales e instrumentales de distintos estilos, géneros, tendencias y culturas musicales.

– La música en directo: los conciertos y otras manifestaciones musicales.

– Interés por conocer músicas de distintas características y por ampliar y diversificar las propias preferencias musicales.

– El silencio en la audición.

– Valoración de la audición como forma de comunicación y como fuente de conocimiento y enriquecimiento intercultural.

– Interés por desarrollar hábitos saludables de escucha y de respeto a los demás durante la escucha.

Bloque 2. Interpretación

– La voz y la palabra como medios de expresión musical: características y habilidades técnicas e interpretativas.

– Exploración y descubrimiento de las posibilidades de la voz como medio de expresión musical y práctica de la relajación, la respiración, la articulación, la resonancia y la entonación.

– Los instrumentos y el cuerpo como medios de expresión musical: características y habilidades técnicas e interpretativas.

– Interés por el conocimiento y cuidado de la voz, el cuerpo y los instrumentos.

– Aceptación y predisposición para mejorar las capacidades técnicas e interpretativas (vocal, instrumental y corporal) propias, y respeto ante otras capacidades y formas de expresión.

– Interpretación de canciones tradicionales de la Comunitat Valenciana.

– Interpretación de danzas tradicionales de la Comunitat Valenciana.

Bloque 3. Creación

– La improvisación, la elaboración de arreglos y la composición como recursos para la creación musical.

– Improvisación vocal e instrumental, individual y en grupo, en respuesta a distintos estímulos musicales y extra-musicales.

– Sensibilidad estética frente a nuevas propuestas musicales, a través del reconocimiento de los elementos creativos e innovadores de las mismas.

– Valoración de la lectura y la escritura musical y de los distintos medios de grabación sonora como recursos para el registro y difusión de una obra musical.

Criterios de evaluación

1. Reconocer los diferentes parámetros del sonido que están presentes en la interpretación y el análisis de una estructura musical, y distinguir los elementos que se utilizan en la representación gráfica de la música.

2. Percibir e identificar el silencio, entendido como elemento estructurador del sonido, incorporándolo al análisis de las producciones musicales, tanto las que se han compuesto como las que se han escuchado.

3. Reconocer auditivamente y determinar la época o cultura a la que pertenecen distintas obras musicales escuchadas previamente en el aula, e interesarse por ampliar sus preferencias.

4. Diferenciar les sonoritats dels instruments de l'orquestra, així com la forma i els quatre tipus de veus més comunes.

5. Comunicar als altres juís personals sobre la música escoltada.

6. Participar en la interpretació en grup d'una peça vocal, instrumental o coreogràfica, adequant la pròpia interpretació a la del conjunt i assumint-hi distints rols.

7. Interpretar cançons tradicionals de la Comunitat Valenciana.

8. Interpretar danses tradicionals de la Comunitat Valenciana.

9. Iniciar-se en la utilització d'alguns recursos tecnològics disponibles, de manera que es demostre un coneixement bàsic de les tècniques i els procediments necessaris per a gravar i reproduir música i per a realitzar senzilles produccions audiovisuals.

10. Llegir distints tipus de partitures en el context de les activitats musicals de l'aula com a suport a la interpretació i l'audició.

11. Assolir les pautes de conducta, els hàbits i la disciplina que permeten un adequat desenvolupament de les activitats musicals.

12. Identificar en l'àmbit quotidià situacions en què es produïx un ús indiscriminat del so, analitzar-ne les causes i proposar-hi solucions.

Tercer curs

Continguts

Bloc 1. Escolta

– Utilització de recursos corporals, vocals i instrumentals, mitjans audiovisuals i tecnologies, textos, partitures, musicogrames i altres representacions gràfiques per a la comprensió de la música escoltada.

– Elements que intervenen en la construcció d'una obra musical (melodia, ritme, harmonia, timbre, textura, forma, temps i dinàmica) i identificar-los per mitjà de l'audició i l'anàlisi d'obres musicals.

– Classificació i discriminació auditiva dels diferents tipus de veus i instruments i de distintes agrupacions vocals i instrumentals.

– Audició, anàlisi elemental i apreciació crítica d'obres vocals i instrumentals de distints estils, gèneres, tendències i cultures musicals, incloent-hi les interpretacions i composicions realitzades en l'aula.

– La música en directe: els concerts i altres manifestacions musicals.

– Interés per conèixer músiques de distintes característiques i per ampliar i diversificar les pròpies preferències musicals.

– Valoració de l'audició com a forma de comunicació i com a font de coneixement i enriquiment intercultural.

– Interés per desenvolupar hàbits saludables d'escolta i de respecte als altres durant l'escolta.

Bloc 2. Interpretació

– Exploració de les possibilitats de diverses fonts sonores i pràctica d'habilitats tècniques per a la interpretació.

– Pràctica, memorització i interpretació de peces vocals i instrumentals apreses per imitació i a través de la lectura de partitures amb diverses formes de notació, dedicant-hi una especial atenció al repertori tradicional de la Comunitat Valenciana.

– Agrupacions vocals i instrumentals en la música de diferents gèneres, estils i cultures. La interpretació individual i en grup.

– Pràctica de les pautes bàsiques de la interpretació: silenci, atenció a la directora o al director i a les altres o els altres intèrprets, audició interior, memòria i adequació al conjunt.

– Experimentació i pràctica de les distintes tècniques del moviment i la dansa, expressió dels continguts musicals a través del cos i el moviment, i interpretació d'un repertori variat de danses. Danses tradicionals de la Comunitat Valenciana.

– Utilització dels dispositius i instruments electrònics disponibles per a la interpretació i gravació de peces i activitats musicals, i fer-ne un comentari crític.

– Interés pel coneixement i l'atenció de la veu, el cos i els instruments.

4. Diferenciar las sonoridades de los instrumentos de la orquesta, así como la forma y los cuatro tipos de voces más comunes.

5. Comunicar a los demás juicios personales acerca de la música escuchada.

6. Participar en la interpretación en grupo de una pieza vocal, instrumental o coreográfica, adecuando la propia interpretación a la del conjunto y asumiendo distintos roles.

7. Interpretar canciones tradicionales de la Comunitat Valenciana.

8. Interpretar danzas tradicionales de la Comunitat Valenciana.

9. Iniciarse en la utilización de algunos de los recursos tecnológicos disponibles, de forma que se demuestre un conocimiento básico de las técnicas y procedimientos necesarios para grabar y reproducir música y para realizar sencillas producciones audiovisuales.

10. Leer distintos tipos de partituras en el contexto de las actividades musicales del aula como apoyo a las tareas de interpretación y audición.

11. Alcanzar las pautas de conducta, los hábitos y la disciplina que permitan el adecuado desarrollo de las actividades musicales.

12. Identificar en el ámbito cotidiano situaciones en las que se produce un uso indiscriminado del sonido, analizar sus causas y proponer soluciones.

Tercer curso

Contenidos

Bloque 1. Escucha

– Utilización de recursos corporales, vocales e instrumentales, medios audiovisuales y tecnologías, textos, partituras, musicogramas y otras representaciones gráficas para la comprensión de la música escuchada.

– Elementos que interviene en la construcción de una obra musical (melodía, ritmo, armonía, timbre, textura, forma, tiempo y dinámica) e identificación de los mismos en la audición y el análisis de obras musicales.

– Clasificación y discriminación auditiva de los diferentes tipos de voces e instrumentos y de distintas agrupaciones vocales e instrumentales.

– Audición, análisis elemental y apreciación crítica de obras vocales e instrumentales de distintos estilos, géneros, tendencias y culturas musicales, incluyendo las interpretaciones y composiciones realizadas en el aula.

– La música en directo: los conciertos y otras manifestaciones musicales.

– Interés por conocer músicas de distintas características y por ampliar y diversificar las propias preferencias musicales.

– Valoración de la audición como forma de comunicación y como fuente de conocimiento y enriquecimiento intercultural.

– Interés por desarrollar hábitos saludables de escucha y de respeto a los demás durante la escucha.

Bloque 2. Interpretación

– Exploración de las posibilidades de diversas fuentes sonoras y práctica de habilidades técnicas para la interpretación.

– Práctica, memorización e interpretación de piezas vocales e instrumentales aprendidas por imitación y a través de la lectura de partituras con diversas formas de notación, dedicando especial atención al repertorio tradicional de la Comunitat Valenciana.

– Agrupaciones vocales e instrumentales en la música de diferentes géneros, estilos y culturas. La interpretación individual y en grupo.

– Práctica de las pautas básicas de la interpretación: silencio, atención a la directora o director y a las otras u otros intérpretes, audición interior, memoria y adecuación al conjunto.

– Experimentación y práctica de las distintas técnicas del movimiento y la danza, expresión de los contenidos musicales a través del cuerpo y el movimiento, e interpretación de un repertorio variado de danzas. Danzas tradicionales de la Comunitat Valenciana

– Utilización de los dispositivos e instrumentos electrónicos disponibles para la interpretación y grabación de piezas y actividades musicales y comentario crítico de las mismas.

– Interés por el conocimiento y cuidado de la voz, el cuerpo y los instrumentos.

– Acceptació i predisposició per a millorar les capacitats tècniques i interpretatives pròpies (vocal, instrumental i corporal), i respecte davant d’altres capacitats i formes d’expressió.

– Acceptació i compliment de les normes que regixen la interpretació en grup i aportació d’idees musicals que contribuïsquen al perfeccionament i gaudi de l’activitat en comú.

Bloc 3. Creació

– Elaboració d’arranjaments de cançons i peces instrumentals, per mitjà de la creació d’acompanyaments senzills i la selecció de distints tipus d’organització musical (introducció, desenrotllament, interludis, coda, acumulació, etcètera).

– Composició individual o en grup de cançons i peces instrumentals per a distintes agrupacions a partir de la combinació d’elements i recursos presentats en el context de les diferents activitats que es realitzen en l’aula.

– Recursos per a la conservació i difusió de les creacions musicals. Enregistrament de les composicions pròpies usant distintes formes de notació i diferents tècniques de gravació.

– Utilització de recursos informàtics i altres dispositius electrònics en els processos de creació musical.

– Sonorització de representacions dramàtiques, activitats d’expressió corporal i dansa, i imatges fixes i en moviment en la realització de produccions audiovisuals.

– Sensibilitat estètica davant de noves propostes musicals, a través del reconeixement dels elements creatius i innovadors que contenen.

– Valoració de la lectura i l’escriptura musical, i dels distints mitjans de gravació sonora com a recursos per a l’enregistrament i la difusió d’una obra musical.

Bloc 4. Contextos musicals

– Coneixement de les manifestacions musicals més significatives del patrimoni musical occidental i d’altres cultures. Música tradicional de la Comunitat Valenciana.

– Reconeixement de la pluralitat d’estils en la música actual.

– Utilització de diverses fonts d’informació per a indagar sobre instruments, compositors i compositoras, intèrprets, concerts i produccions musicals en viu o gravades.

– El so i la música en els mitjans audiovisuals i en les tecnologies de la informació i la comunicació. Valoració dels recursos tecnològics com a instruments per al coneixement i gaudi de la música.

– La música al servici d’altres llenguatges: corporal, teatral, cinematogràfic, radiofònic i publicitari. Anàlisi de la música utilitzada en diferents tipus d’espectacles i produccions audiovisuals.

– El consum de la música en la societat actual. Sensibilització i actitud crítica davant del consum indiscriminat de música i la contaminació acústica.

Criteris d’avaluació

1. Reconèixer auditivament i determinar l’època o cultura a que pertanyen distintes obres musicals escoltades prèviament en l’aula, i interessar-se per ampliar les seues preferències.

2. Identificar i descriure, per mitjà de l’ús de distints llenguatges (gràfic, corporal o verbal) alguns elements i algunes formes d’organització i estructuració musical (ritme, melodia, textura, timbre, repetició, imitació i variació) d’una obra musical interpretada en viu o gravada.

3. Comunicar als altres juís personals sobre la música escoltada.

4. Participar en la interpretació en grup d’una peça vocal, instrumental o coreogràfica, adequant la pròpia interpretació a la del conjunt i assumint-hi distints rols.

5. Acompanyar melodies aplicant els coneixements bàsics de llenguatge musical adquirits i respectar el marc d’actuació d’esquemes ritmicomelòdics en situacions d’improvisació i interpretació.

6. Utilitzar amb autonomia alguns dels recursos tecnològics disponibles, demostrant així un coneixement bàsic de les tècniques i els procediments necessaris per a gravar i reproduir música i per a realitzar senzilles produccions audiovisuals.

– Aceptación y predisposición para mejorar las capacidades técnicas e interpretativas (vocal, instrumental y corporal) propias y respeto ante otras capacidades y formas de expresión.

– Aceptación y cumplimiento de las normas que rigen la interpretación en grupo y aportación de ideas musicales que contribuyan al perfeccionamiento y disfrute de la tarea común.

Bloque 3. Creación

– Elaboración de arreglos de canciones y piezas instrumentales, mediante la creación de acompañamientos sencillos y la selección de distintos tipos de organización musical (introducción, desarrollo, interludios, coda, acumulación, etcétera).

– Composición individual o en grupo de canciones y piezas instrumentales para distintas agrupaciones a partir de la combinación de elementos y recursos presentados en el contexto de las diferentes actividades que se realizan en el aula.

– Recursos para la conservación y difusión de las creaciones musicales. Registro de las composiciones propias usando distintas formas de notación y diferentes técnicas de grabación.

– Utilización de recursos informáticos y otros dispositivos electrónicos en los procesos de creación musical.

– Sonorización de representaciones dramáticas, actividades de expresión corporal y danza e imágenes fijas y en movimiento en la realización de producciones audiovisuales.

– Sensibilidad estética frente a nuevas propuestas musicales, a través del reconocimiento de los elementos creativos e innovadores de las mismas.

– Valoración de la lectura y la escritura musical y de los distintos medios de grabación sonora como recursos para el registro y difusión de una obra musical.

Bloque 4. Contextos musicales

– Conocimiento de las manifestaciones musicales más significativas del patrimonio musical occidental y de otras culturas. Música tradicional de la Comunitat Valenciana.

– Reconocimiento de la pluralidad de estilos en la música actual.

– Utilización de diversas fuentes de información para indagar sobre instrumentos, compositores y compositoras, intérpretes, conciertos y producciones musicales en vivo o grabadas.

– El sonido y la música en los medios audiovisuales y en las tecnologías de la información y la comunicación. Valoración de los recursos tecnológicos como instrumentos para el conocimiento y disfrute de la música.

– La música al servicio de otros lenguajes: corporal, teatral, cinematográfico, radiofónico y publicitario. Análisis de la música utilizada en diferentes tipos de espectáculos y producciones audiovisuales.

– El consumo de la música en la sociedad actual. Sensibilización y actitud crítica ante el consumo indiscriminado de música y la contaminación sonora.

Criterios de evaluación

1. Reconocer auditivamente y determinar la época o cultura a la que pertenecen distintas obras musicales escuchadas previamente en el aula, e interesarse por ampliar sus preferencias.

2. Identificar y describir, mediante el uso de distintos lenguajes (gráfico, corporal o verbal) algunos elementos y formas de organización y estructuración musical (ritmo, melodia, textura, timbre, repetición, imitación y variación) de una obra musical interpretada en vivo o grabada.

3. Comunicar a los demás juicios personales acerca de la música escuchada.

4. Participar en la interpretación en grupo de una pieza vocal, instrumental o coreográfica, adecuando la propia interpretación a la del conjunto y asumiendo distintos roles.

5. Acompañar melodías aplicando los conocimientos básicos de lenguaje musical adquiridos y respetar el marco de actuación de esquemas ritmicomelódicos en situaciones de improvisación y interpretación.

6. Utilizar con autonomía algunos de los recursos tecnológicos disponibles, demostrando un conocimiento básico de las técnicas y procedimientos necesarios para grabar y reproducir música y para realizar sencillas producciones audiovisuales.

7. Elaborar un arranjament per a una cançó o una peça instrumental utilitzant apropiadament una sèrie d'elements donats.

8. Interpretar un repertori variat de danses tradicionals de la Comunitat Valenciana.

9. Llegir distints tipus de partitures en el context de les activitats musicals de l'aula com a suport a les tasques d'interpretació i audició.

10. Identificar en l'àmbit quotidià situacions en què es produïx un ús indiscriminat del so, i analitzar-ne les causes i proposar-hi solucions.

11. Caracteritzar la funció dels mitjans de comunicació com a elements de difusió de la música.

Quart curs

Continguts

Bloc 1. Audició i referents musicals

– La música com un element amb una presència constant en la vida de les persones: l'audició de música en la vida quotidiana, en els espectacles i en els mitjans audiovisuals.

– Audició, reconeixement, anàlisi i comparació de músiques de diferents gèneres i estils, així com del patrimoni musical d'Espanya, especialment de la Comunitat Valenciana: instruments i agrupacions, repertori de danses i cançons tradicionals.

– Utilització de distintes fonts d'informació per a obtenir referències sobre músiques de diferents èpoques i cultures, incloent-hi les actuals, i sobre l'oferta de concerts i altres manifestacions musicals en viu i divulgades a través dels mitjans de comunicació.

– La música en els mitjans de comunicació. Factors que influïxen en les preferències i les modes musicals.

– La crítica com a mitjà d'informació i valoració del fet musical. Anàlisi de crítiques musicals i ús d'un vocabulari apropiat per a l'elaboració de crítiques orals i escrites sobre la música escoltada.

– L'edició, la comercialització i la difusió de la música. Noves modalitats de distribució de la música i les seues conseqüències per als professionals de la música i la indústria musical.

– Interés, respecte i curiositat per la diversitat de propostes musicals, així com pels gustos musicals d'altres persones.

– Rigor en la utilització d'un vocabulari adequat per a descriure la música.

Bloc 2. La pràctica musical

– Pràctica i aplicació d'habilitats tècniques en grau creixent de complexitat i concertació amb les altres parts del conjunt en la interpretació vocal i instrumental i en el moviment i la dansa. Danses tradicionals de la Comunitat Valenciana.

– Interpretació de peces vocals i instrumentals apreses d'oïda i per mitjà de la lectura de partitures amb diversos tipus de notació, dedicant-hi especial atenció al repertori tradicional de la Comunitat Valenciana.

– Utilització de diferents tècniques, recursos i procediments compositius en la improvisació, l'elaboració d'arranjaments i la creació de peces musicals.

– Planificació, assaig, interpretació, direcció i avaluació de representacions musicals en l'aula i en altres espais i contextos.

– Àmbits professionals de la música. Identificació i descripció de les distintes facetes i especialitats en el treball dels músics.

– Perseverança en la pràctica d'habilitats tècniques que permeten millorar la interpretació individual i en grup i la creació musical.

– Interés per conèixer les possibilitats que ofereix la música en els àmbits personal i professional.

Bloc 3. Música i tecnologies

– El paper de les tecnologies en la música. Transformació de valors, hàbits, consum i gust musical com a conseqüència dels avanços tecnològics de les últimes dècades.

– Utilització de dispositius electrònics, recursos d'Internet i software musical de distintes característiques per a l'entrenament auditiu, l'escolta, la interpretació i la creació musical.

– Aplicació de diferents tècniques de gravació, analògica i digital, per a enregistrar les creacions pròpies, les interpretacions realitzades en el context de l'aula i altres missatges musicals.

7. Elaborar un arreglo para una canción o una pieza instrumental utilizando apropiadamente una serie de elementos dados.

8. Interpretar un repertorio variado de danzas tradicionales de la Comunitat Valenciana.

9. Leer distintos tipos de partituras en el contexto de las actividades musicales del aula como apoyo a las tareas de interpretación y audición.

10. Identificar en el ámbito cotidiano situaciones en las que se produce un uso indiscriminado del sonido, analizar sus causas y proponer soluciones.

11. Caracterizar la función de los medios de comunicación como elementos de difusión de la música.

Cuarto curso

Contenidos

Bloque 1. Audición y referentes musicales

– La música como un elemento con una presencia constante en la vida de las personas: la audición de música en la vida cotidiana, en los espectáculos y en los medios audiovisuales.

– Audición, reconocimiento, análisis y comparación de músicas de diferentes géneros y estilos, así como del patrimonio musical de España, especialmente de la Comunitat Valenciana: instrumentos y agrupaciones, repertorio de danzas y canciones tradicionales.

– Utilización de distintas fuentes de información para obtener referencias sobre músicas de diferentes épocas y culturas, incluidas las actuales, y sobre la oferta de conciertos y otras manifestaciones musicales en vivo y divulgadas a través de los medios de comunicación.

– La música en los medios de comunicación. Factores que influyen en las preferencias y las modas musicales.

– La crítica como medio de información y valoración del hecho musical. Análisis de críticas musicales y uso de un vocabulario apropiado para la elaboración de críticas orales y escritas sobre la música escuchada.

– La edición, la comercialización y la difusión de la música. Nuevas modalidades de distribución de la música y sus consecuencias para los profesionales de la música y la industria musical.

– Interés, respeto y curiosidad por la diversidad de propuestas musicales, así como por los gustos musicales de otras personas.

– Rigor en la utilización de un vocabulario adecuado para describir la música.

Bloque 2. La práctica musical

– Práctica y aplicación de habilidades técnicas en grado creciente de complejidad y concertación con las otras partes del conjunto en la interpretación vocal e instrumental y en el movimiento y la danza. Danzas tradicionales de la Comunitat Valenciana.

– Interpretación de piezas vocales e instrumentales aprendidas de oído y mediante la lectura de partituras con diversos tipos de notación, dedicando especial atención al repertorio tradicional de la Comunitat Valenciana.

– Utilización de diferentes técnicas, recursos y procedimientos compositivos en la improvisación, la elaboración de arreglos y la creación de piezas musicales.

– Planificación, ensayo, interpretación, dirección y evaluación de representaciones musicales en el aula y en otros espacios y contextos.

– Ámbitos profesionales de la música. Identificación y descripción de las distintas facetes y especialidades en el trabajo de los músicos.

– Perseverancia en la práctica de habilidades técnicas que permitan mejorar la interpretación individual y en grupo y la creación musical.

– Interés por conocer las posibilidades que ofrece la música en los ámbitos personal y profesional.

Bloque 3. Música y tecnologías

– El papel de las tecnologías en la música. Transformación de valores, hábitos, consumo y gusto musical como consecuencia de los avances tecnológicos de las últimas décadas.

– Utilización de dispositivos electrónicos, recursos de Internet y software musical de distintas características para el entrenamiento auditiu, la escucha, la interpretación y la creación musical.

– Aplicación de diferentes técnicas de grabación, analògica y digital, para registrar las creaciones propias, las interpretaciones realizadas en el contexto del aula y otros mensajes musicales.

– Anàlisi de les funcions de la música en distintes produccions audiovisuals: publicitat, televisió, cinema, videojocs, etc.

– Sonorització d'imatges fixes i en moviment per mitjà de la selecció de músiques preexistents o la creació de bandes sonores originals.

– Valoració crítica de la utilització dels mitjans audiovisuals i les tecnologies de la informació i la comunicació com a recursos per a la creació, la interpretació, l'enregistrament i la difusió de produccions sonores i audiovisuals.

Criteris d'avaluació

1. Explicar algunes de les funcions que complix la música en la vida de les persones i en la societat.

2. Analitzar diferents peces musicals a partir de l'audició i l'ús de documents impresos com partitures, comentaris o musicogrames, i descriure'n les característiques principals.

3. Exposar de forma crítica l'opinió personal respecte a distintes músiques i esdeveniments musicals, argumentant-la en relació a la informació obtinguda en diferents fonts: llibres, publicitat, programes de concerts, crítiques, etcètera.

4. Reconèixer i situar en el seu context (històric, filosòfic, artístic) manifestacions musicals de diferents períodes de la història de la música i, en particular, les pròpies de la Comunitat Valenciana.

5. Assajar i interpretar, en un grup reduït, una peça vocal o instrumental o una coreografia apreses de memòria a través de l'audició o observació de gravacions d'àudio i vídeo o per mitjà de la lectura de partitures i altres recursos gràfics, fent-hi una especial incidència en el repertori popular de la Comunitat Valenciana.

6. Participar activament en algunes de les tasques necessàries per a la celebració d'activitats musicals en el centre: planificació, assaig, interpretació, direcció, etc.

7. Explicar els processos bàsics de creació, edició i difusió musical, tenint-hi en compte la intervenció de distintes professionals.

8. Elaborar un aranjament per a una peça musical a partir de la transformació de distintes paràmetres (timbre, nombre de veus, forma, etcètera) en un fitxer MIDI, utilitzant-hi un seqüenciador o un editor de partitures.

9. Sonoritzar una seqüència d'imatges fixes o en moviment utilitzant diferents recursos informàtics.

10. Saber analitzar la música a fi d'extraure'n les principals característiques formals i estilístiques, i situar-les en el seu context cultural.

11. Reconèixer les mostres més importants del patrimoni musical de les diferents comunitats autònomes i en especial el de la Comunitat Valenciana (instruments i agrupacions, repertori de danses i cançons tradicionals).

Segona llengua estrangera

Les llengües són actualment un element clau en l'afirmació de la identitat europea: una identitat oberta, plurilingüe i de gran riquesa cultural dins dels valors comuns de la civilització europea i occidental. A més, el coneixement de les diverses llengües de cultura europees afavorix la lliure circulació de persones i facilita la cooperació cultural, econòmica, tècnica i científica entre els països. L'oportunitat de conèixer altres llengües suposa, en este sentit, poder accedir en un pla d'igualtat a múltiples possibilitats laborals i vitals amb persones d'altres països, i preparar-se per a un espai geogràfic en què el domini de diverses llengües contribuirà a un major enteniment entre els pobles.

En la Comunitat Valenciana, la convivència del valencià i del castellà, implica una major necessitat d'integració i de complementariedad de les llengües. S'ha de tindre en compte la diversitat de situacions de partida –llengua primera(segons la procedència de l'alumnat –valencianoparlant i castellanoparlant)–, el seu grau de coneixement de la segona llengua i la seua relació afectiva amb cada una d'estes en funció de la consideració social que se'ls dona en el seu entorn particular. Estes diferències també repercutixen en la diversitat dels processos d'aprenentatge que es generen, que mai presenten les mateixes característiques en persones monolingües o bilingües.

Una coordinació en l'ensenyança de les llengües permetrà millorar la capacitat d'aprenentatge en totes estes des de la riquesa que suposa el plurilingüisme, per mitjà del desenvolupament harmònic de les destreses psicolingüístiques i cognoscitives.

– Anàlisis de las funciones de la música en distintas producciones audiovisuales: publicidad, televisión, cine, videojuegos, etc.

– Sonorización de imágenes fijas y en movimiento mediante la selección de músicas preexistentes o la creación de bandas sonoras originales.

– Valoración crítica de la utilización de los medios audiovisuales y las tecnologías de la información y la comunicación como recursos para la creación, la interpretación, el registro y la difusión de producciones sonoras y audiovisuales.

Criterios de evaluación

1. Explicar algunas de las funciones que cumple la música en la vida de las personas y en la sociedad.

2. Analizar diferentes piezas musicales apoyándose en la audición y en el uso de documentos impresos como partituras, comentarios o musicogramas y describir sus principales características.

3. Exponer de forma crítica la opinión personal respecto a distintas músicas y eventos musicales, argumentándola en relación a la información obtenida en distintas fuentes: libros, publicidad, programas de conciertos, críticas, etcétera.

4. Reconocer y situar en su contexto (histórico, filosófico, artístico) manifestaciones musicales de diferentes periodos de la historia de la música y, en particular, las propias de la Comunitat Valenciana.

5. Ensayar e interpretar, en pequeño grupo, una pieza vocal o instrumental o una coreografía aprendidas de memoria a través de la audición u observación de grabaciones de audio y vídeo o mediante la lectura de partituras y otros recursos gráficos, con especial incidencia en el repertorio popular de la Comunitat Valenciana.

6. Participar activamente en algunas de las tareas necesarias para la celebración de actividades musicales en el centro: planificación, ensayo, interpretación, dirección, etc.

7. Explicar los procesos básicos de creación, edición y difusión musical considerando la intervención de distintos profesionales.

8. Elaborar un arreglo para una pieza musical a partir de la transformación de distintos parámetros (timbre, número de voces, forma, etcétera) en un fichero MIDI, utilizando un secuenciador o un editor de partituras.

9. Sonorizar una secuencia de imágenes fijas o en movimiento utilizando diferentes recursos informáticos.

10. Saber analizar la música con el fin de extraer las principales características formales y estilísticas, situarlas en su contexto cultural.

11. Reconocer las muestras más importantes del patrimonio musical de las diferentes comunidades autónomas y en especial el de la Comunitat Valenciana (instrumentos y agrupaciones, repertorio de danzas y canciones tradicionales)

Segunda lengua extranjera

Las lenguas son actualmente un elemento clave en la afirmación de la identidad europea: una identidad abierta, plurilingüe y de gran riqueza cultural dentro de los valores comunes de la civilización europea y occidental. Además, el conocimiento de las diversas lenguas de cultura europeas favorece la libre circulación de personas y facilita la cooperación cultural, económica, técnica y científica entre los países. La oportunidad de conocer otras lenguas supone, en tal sentido, poder acceder en un plano de igualdad a múltiples posibilidades laborales y vitales con personas de otros países, y prepararse para un espacio geográfico en el que el dominio de varias lenguas contribuirá a un mayor entendimiento entre los pueblos.

En la Comunitat Valenciana, la convivencia del valenciano y del castellano, implica una mayor necesidad de integración y de complementariedad de las lenguas. Se ha de tener en cuenta la diversidad de situaciones de partida –lengua primera(según la procedencia del alumnado –valencianohablante y castellanohablante)–, su grado de conocimiento de la segunda lengua y su relación afectiva con cada una de ellas en función de la consideración social que se les da en su entorno particular. Estas diferencias también repercuten en la diversidad de los procesos de aprendizaje que se generan, que nunca presentan las mismas características en personas monolingües o bilingües.

Una coordinación en la enseñanza de las lenguas permitirá mejorar la capacidad de aprendizaje en todas ellas desde la riqueza que supone el plurilingüismo, mediante el desarrollo armónico de las destrezas psicolingüísticas y cognoscitivas.

Així, l'aprenentatge d'una segona llengua estrangera incidix en la formació general de l'alumnat, contribuïx a desenvolupar les capacitats del llenguatge i de la comunicació, el prepara per a usar eixa llengua en els seus estudis posteriors o en la seua inserció en el món del treball, i encoratja una idea d'Europa multilingüe i respectuosa amb tots els elements que la integren, sense detriment de l'essencial unitat i semblança de les seues cultures.

La labor del Consell d'Europa respecte a les llengües modernes ha guanyat coherència i continuïtat per mitjà de l'adhesió a tres principis bàsics establits en el preàmbul de la Recomanació R(82) 18 de la Comissió de Ministres del Consell d'Europa:

– Que el ric patrimoni de les distintes llengües i cultures d'Europa constituïx un recurs comú molt valuós que cal protegir i desenvolupar, i que es fa necessari un important esforç educatiu a fi que eixa diversitat deixe de ser obstacle per a la comunicació i es convertisca en una font d'enriquiment i comprensió mutus.

– Que només per mitjà d'un millor coneixement de les llengües europees modernes serà possible facilitar la comunicació entre europeus que tenen distintes llengües maternes, a fi de fomentar la mobilitat a Europa, la comprensió mútua i la col·laboració, i vèncer els prejudis i la discriminació.

– Que els estats membres, en adoptar o elaborar polítiques nacionals en el camp de l'ensenyança d'idiomes, poden aconseguir una major convergència europea per mitjà d'acords de cooperació i coordinació de les seues polítiques.

El Marc Europeu Comú de Referència per a les Llengües: aprenentatge, ensenyament, avaluació complix l'objectiu principal del Consell d'Europa segons es defineix en l'anterior Recomanació R(82) en "aconseguir una major unitat entre els seus membres" i aspirar a este objectiu "adoptant una acció comuna en l'àmbit cultural".

Este Marc, que va servir de referent per als continguts i criteris d'avaluació de la primera llengua estrangera, ho serà també per a la segona llengua estrangera. En conseqüència, s'enfocarà l'aprenentatge d'esta cap al seu ús, a fi de desenvolupar la competència comunicativa en distintos contextos i davall distintes condicions. Esta competència es posa en funcionament quan es realitzen distintes activitats de la llengua que inclouen la comprensió i l'expressió orals i escrites, utilitzant recursos apropiats per a cada situació.

En l'Educació Secundària Obligatòria, la Segona llengua estrangera és una matèria opcional en quart curs. Les alumnes i alumnes que la cursen, no obstant això, poden haver iniciat el seu aprenentatge com a matèria optativa en cursos anteriors, o fins i tot, en l'Educació Primària. El currículum per a la Segona llengua estrangera, per tant, ha de ser prou flexible per a ajustar-se a la varietat de nivells que pot presentar l'alumnat que té la possibilitat d'iniciar i finalitzar el seu aprenentatge en qualsevol dels cursos de l'etapa. Per tant, este currículum desplega els nivells bàsics prenent com a referència el currículum general de Llengua estrangera, que haurà de ser ajustat tenint en compte les característiques de l'alumnat.

D'altra banda, la Segona llengua estrangera contribuïx a desenvolupar les competències bàsiques en el mateix sentit en què ho fa l'estudi de la primera llengua estrangera. Són vàlides, doncs, per a la segona llengua les consideracions sobre la contribució de la primera a este desenvolupament.

Especificacions sobre els objectius i continguts

Les ensenyances d'una segona llengua estrangera han d'anar dirigides a assolir els objectius establits per a la primera, amb la necessària adequació al nivell de partida de l'alumnat.

En relació amb els continguts, el desenvolupament de la capacitat comunicativa en la Segona llengua estrangera suposa treballar els coneixements essencials de la mateixa manera que amb la primera llengua, en el nivell que corresponga a la situació inicial de l'alumnat. En particular i per a cada un dels blocs en què s'organitza el currículum de Llengua estrangera, cal considerar en els continguts per tractar el següent:

Bloc 1. Comprendre, parlar i conversar

Pel que fa a les destreses orals, l'alumnat ha de ser capaç d'escoltar i comprendre missatges breus relacionats amb les activitats d'aula:

Así pues, el aprendizaje de una segunda lengua extranjera incide en la formación general del alumnado, contribuye a desarrollar las capacidades del lenguaje y de la comunicación, lo prepara para usar esa lengua en sus estudios posteriores o en su inserción en el mundo del trabajo, y alienta una idea de Europa multilingüe y respetuosa con todos los elementos que la integran, sin menoscabo de la esencial unidad y semejanza de sus culturas.

La labor del Consejo de Europa respecto a las lenguas modernas, ha ganado coherencia y continuidad mediante la adhesión a tres principios básicos establecidos en el preámbulo de la Recomendación R(82) 18 de la Comisión de Ministros del Consejo de Europa:

– Que el rico patrimonio de las distintas lenguas y culturas de Europa constituye un recurso común muy valioso que hay que proteger y desarrollar, y que se hace necesario un importante esfuerzo educativo con el fin de que esa diversidad deje de ser obstáculo para la comunicación y se convierta en una fuente de enriquecimiento y comprensión mutuos.

– Que sólo por medio de un mejor conocimiento de las lenguas europeas modernas será posible facilitar la comunicación entre europeos que tienen distintas lenguas maternas, con el fin de fomentar la movilidad en Europa, la comprensión mutua y la colaboración, y vencer los prejuicios y la discriminación.

– Que los estados miembros, al adoptar o elaborar políticas nacionales en el campo de la enseñanza de idiomas, pueden conseguir una mayor convergencia europea por medio de acuerdos de cooperación y coordinación de sus políticas.

El Marco Común Europeo de Referencia para el aprendizaje de lenguas: aprendizaje, enseñanza, evaluación cumple el objetivo principal del Consejo de Europa según se define en la anterior Recomendación R(82) al "conseguir una mayor unidad entre sus miembros" y aspirar a este objetivo "adoptando una acción común en el ámbito cultural".

Este Marco, que sirvió de referente para los contenidos y criterios de evaluación de la primera lengua extranjera, lo será también para la segunda lengua extranjera. En consecuencia, se enfocará el aprendizaje de ésta hacia su uso, con el fin de desarrollar la competencia comunicativa en distintos contextos y bajo distintas condiciones. Dicha competencia se pone en funcionamiento cuando se realizan distintas actividades de la lengua que incluyen la comprensión y la expresión orales y escritas, utilizando recursos apropiados para cada situación.

En la Educación Secundaria Obligatoria, la Segunda lengua extranjera es una materia opcional en cuarto curso. Las alumnas y alumnos que la cursan, sin embargo, pueden haber iniciado su aprendizaje como materia optativa en cursos anteriores, o incluso, en la Educación Primaria. El currículo para la Segunda lengua extranjera, por tanto, debe ser lo suficientemente flexible para ajustarse a la variedad de niveles que puede presentar el alumnado que tiene la posibilidad de iniciar y finalizar su aprendizaje en cualquiera de los cursos de la etapa. Por lo tanto, este currículo desarrolla los niveles básicos tomando como referencia el currículo general de Lengua extranjera que deberá ser ajustado teniendo en cuenta las características del alumnado.

Por lo demás, la Segunda lengua extranjera contribuye a desarrollar las competencias básicas en el mismo sentido en que lo hace el estudio de la primera lengua extranjera. Son válidas, pues, para la segunda lengua las consideraciones sobre la contribución de la primera a este desarrollo.

Especificaciones sobre los objetivos y contenidos

Las enseñanzas de una segunda lengua extranjera deben ir dirigidas a alcanzar los objetivos establecidos para la primera, con la necesaria adecuación al nivel de partida de las alumnas y alumnos.

En relación con los contenidos, el desarrollo de la capacidad comunicativa en la Segunda lengua extranjera supone trabajar los conocimientos esenciales del mismo modo que con la primera lengua, en el nivel que corresponda a la situación inicial del alumnado. En particular y para cada uno de los bloques en los que se organiza el currículo de Lengua extranjera, cabe considerar en los contenidos por tratar lo siguiente:

Bloque 1. Comprender, hablar y conversar

Con respeto a las destrezas orales, las alumnas y alumnos deben ser capaces de escuchar y comprender mensajes breves relacionados

instruccions, preguntes, comentaris, etc., així com d'obtenir informació general i específica en diàlegs i textos orals sobre assumptes quotidians i predicibles. També hauran de desenrotllar la comprensió de missatges orals, usant el context verbal i no verbal i els coneixements previs sobre la situació.

Aprendran a produir textos orals curts sobre temes quotidians i d'interès personal, amb estructura lògica i amb pronunciació adequada. Seran capaços de respondre adequadament a les informacions requerides per la professora o professor i les companyes i companys en les activitats i participaran en conversacions en parella i en grup dins de l'aula. És important que aprenguen a superar les interrupcions en la comunicació, fent ús d'elements verbals i no verbals per a expressar-se oralment en les tasques.

Bloc 2. Llegir i escriure

En relació amb la comprensió de textos escrits, es treballarà la comprensió general i la identificació d'informacions específiques en diferents tipus de textos adaptats, en suport paper i digital, sobre diversos temes relacionats amb continguts de diferents àmbits del coneixement. Així mateix, es desenrotllarà la comprensió lectora: la identificació del tema d'un text pel context visual, l'ús dels coneixements previs sobre el tema, la deducció de significats pel context, per elements visuals, per comparació de paraules o frases semblants a les llengües que coneixen. Quant a la producció escrita, és important reconèixer algunes de les característiques i convencions del llenguatge escrit i com es diferencia del llenguatge oral. El desenrotllament de l'expressió escrita es realitzarà amb la finalitat de produir textos curts de forma molt controlada, atenent als elements bàsics de cohesió i a distintes intencions comunicatives. L'ús de les regles bàsiques d'ortografia i de puntuació s'introduirà progressivament i sempre associat a l'ús funcional per a l'èxit d'una comunicació eficaç.

Bloc 3. Reflexió sobre la llengua i el seu aprenentatge

L'alumnat d'esta matèria ha tingut ocasió d'incorporar la reflexió sobre la llengua en l'aprenentatge, tant de la llengua o llengües pròpies com de la primera llengua estrangera. Esta circumstància permetrà remetre els continguts d'este bloc als coneixements ja realitzats sobre estructures lingüístiques, centrant-se, d'esta manera, en elements diferenciadors i en tot el que pugua ser útil per a comunicar-se i comprendre els altres. La reflexió sobre l'aprenentatge inclourà, com en la primera llengua estrangera, tècniques per a recordar, emmagatzemar i revisar vocabulari, i l'ús progressiu de diccionaris, llibres de consulta i tecnologies de la informació i la comunicació. A més, s'iniciaran en la reflexió sobre la utilització i el significat de les formes gramaticals adequades a distintes intencions comunicatives. D'altra banda, hauran d'aprendre a autoavaluar-se i a corregir les seues produccions orals i escrites, així com a acceptar l'error com a part del procés d'aprenentatge mostrant una actitud positiva per a superar-lo.

Bloc 4. Dimensió social i cultural

Finalment, les alumnes i els alumnes han de reconèixer i valorar la Segona llengua estrangera com a instrument de comunicació en l'aula, al mateix temps que aprecien l'enriquiment que suposa la relació amb persones pertanyents a altres cultures i desenrotllen el respecte cap als parlants de la llengua estrangera. Així mateix, hauran d'adquirir coneixements sobre els costums i trets de la vida quotidiana propis dels països on es parla la llengua i mostrar interès per obtenir informacions de tipus històric, geogràfic o literari d'estos mateixos països.

Especificacions sobre els criteris d'avaluació

La diversitat de possibles nivells inicials aconsella de remetre l'avaluació al grau d'avanç que s'ha aconseguit a partir de la situació de partida de cadascun dels alumnes i de les alumnes. En este sentit, els criteris d'avaluació de la primera llengua estrangera han d'utilitzar-se com a referent, tant per a la determinació del punt de partida com per a la del nivell final i, en funció d'això, per al del grau d'avanç experimentat per cadascun dels alumnes i de les alumnes.

Tecnologies

La tecnologia, com a àrea d'activitat del ser humà, tracta de resoldre problemes i necessitats individuals i col·lectives, per mitjà de la invenció, fabricació i ús d'objectes, màquines, servicis i sistemes tècnics. Per a això utilitza els recursos de la societat en què està immersa.

con las actividades de aula: instrucciones, preguntas, comentarios, etc., así como de obtener información general y específica en diálogos y textos orales sobre asuntos cotidianos y predecibles. También habrán de desarrollar la comprensión de mensajes orales, usando el contexto verbal y no verbal y los conocimientos previos sobre la situación.

Aprenderán a producir textos orales cortos sobre temas cotidianos y de interés personal, con estructura lógica y con pronunciación adecuada. Serán capaces de responder adecuadamente a las informaciones requeridas por la profesora o profesor y las compañeras y compañeros en las actividades y participarán en conversaciones en pareja y en grupo dentro del aula. Es importante que aprendan a superar las interrupciones en la comunicación, haciendo uso de elementos verbales y no verbales para expresarse oralmente en las tareas.

Bloque 2. Leer y escribir

En relación con la comprensión de textos escritos, se trabajará la comprensión general y la identificación de informaciones específicas en diferentes tipos de textos adaptados, en soporte papel y digital, sobre diversos temas relacionados con contenidos de distintos ámbitos del conocimiento. Asimismo, se desarrollará la comprensión lectora: la identificación del tema de un texto por el contexto visual, el uso de los conocimientos previos sobre el tema, la deducción de significados por el contexto, por elementos visuales, por comparación de palabras o frases similares a las lenguas que conocen. En cuanto a la producción escrita, es importante reconocer algunas de las características y convenciones del lenguaje escrito y cómo se diferencia del lenguaje oral. El desarrollo de la expresión escrita se realizará con la finalidad de producir textos cortos de forma muy controlada, atendiendo a los elementos básicos de cohesión y a distintas intenciones comunicativas. El uso de las reglas básicas de ortografía y de puntuación se introducirá progresivamente y siempre asociado al uso funcional para el logro de una comunicación eficaz.

Bloque 3. Reflexión sobre la lengua y su aprendizaje

Las alumnas y alumnos de esta materia han tenido ocasión de incorporar la reflexión sobre la lengua en el aprendizaje tanto de la lengua o lenguas propias como de la primera lengua extranjera. Esta circunstancia permitirá remitir los contenidos de este bloque a los conocimientos ya realizados sobre estructuras lingüísticas, centrándose, de este modo, en elementos diferenciadores y en todo lo que pueda ser útil para comunicarse y comprender a otros. La reflexión sobre el aprendizaje incluirá, como en la primera lengua extranjera, técnicas para recordar, almacenar y revisar vocabulario, y el uso progresivo de diccionarios, libros de consulta y tecnologías de la información y la comunicación. Además, se iniciarán en la reflexión sobre la utilización y el significado de las formas gramaticales adecuadas a distintas intenciones comunicativas. Por otro lado, habrán de aprender a autoevaluarse y corregir sus producciones orales y escritas, y a aceptar el error como parte del proceso de aprendizaje mostrando una actitud positiva para superarlo.

Bloque 4. Dimensión social y cultural

Por último, las alumnas y los alumnos han de reconocer y valorar la Segunda lengua extranjera como instrumento de comunicación en el aula, a la vez que aprecian el enriquecimiento que supone la relación con personas pertenecientes a otras culturas y desarrollan el respeto hacia los hablantes de la lengua extranjera. Asimismo, deberán adquirir conocimientos sobre las costumbres y rasgos de la vida cotidiana propios de los países donde se habla la lengua y mostrar interés por obtener informaciones de tipo histórico, geográfico o literario de estos mismos países.

Especificaciones sobre los criterios de evaluación

La diversidad de posibles niveles iniciales aconseja remitir la evaluación al grado de avance que se ha logrado a partir de la situación de partida de cada una de las alumnas y alumnos. En este sentido, los criterios de evaluación de la primera lengua extranjera deben utilizarse como referente tanto para la determinación del punto de partida como para la del nivel final y, en función de ello, para el del grado de avance experimentado por cada una de las alumnas y alumnos.

Tecnologías

La tecnología, como área de actividad del ser humano, trata de resolver problemas y necesidades individuales y colectivas, mediante la invención, fabricación y uso de objetos, máquinas, servicios y sistemas técnicos. Para ello emplea los recursos de la sociedad en la que está immersa.

L'acceleració produïda en el desenvolupament tecnològic durant el segle XX justifica la necessitat formativa en este camp. La ciutadana i el ciutadà necessiten de coneixements suficients per a ser un agent actiu en este procés, ja siga com a consumidor dels recursos que la tecnologia posa en les seues mans o com a productor d'innovacions. Este currículum pretén definir eixos coneixements i les línies metodològiques que orienten la seua didàctica.

En concret, la matèria de Tecnologies en l'Educació Secundària Obligatòria tracta de fomentar l'aprenentatge de coneixements i el desenvolupament de destreses que permeten tant la comprensió dels objectes tècnics com la seua utilització. Pretén, també, que l'alumnat use les noves tecnologies de la informació i la comunicació com a eines en este procés i no com a fi en si mateixes. Així mateix, es planteja desenvolupar la capacitat necessària per a fomentar l'esperit innovador en la busca de solucions a problemes existents. Per tant, podem entendre que la matèria de Tecnologies s'articula entorn del binomi format per coneixement i acció, ambdós amb un pes específic equivalent. Una contínua manipulació de materials sense els coneixements tècnics necessaris ens pot conduir al mer activisme i, de la mateixa manera, un procés d'ensenyança-aprenentatge purament acadèmic, sense experimentació, manipulació i construcció, pot derivar en un enciclopedisme tecnològic inútil.

Tenint en compte estos postulats, es planteja la necessitat d'una activitat metodològica basada en tres principis. D'una banda, es fa imprescindible l'adquisició dels coneixements tècnics i científics necessaris per a comprendre i desenvolupar l'activitat tecnològica. En segon lloc, estos coneixements adquiren la seua raó de ser si s'apliquen a l'anàlisi dels objectes tecnològics existents i a la seua possible manipulació i transformació, sense oblidar que este ha de transcendir el propi objecte i integrar-lo en l'àmbit social i cultural de l'època en què es produïx. En tercer lloc, la possibilitat d'emular processos de resolució de problemes a través d'una metodologia de projectes es converteix en l'acabament del d'aprenentatge i adquirir la seua dimensió completa recolzat en les dos activitats precedents. A més, esta última requereix que l'alumnat treballa en equip, i permet que desenvolupe les qualitats necessàries per a un futur treball professional dins d'un grup.

Per a l'acció metodològica descrita anteriorment, el professorat, per mitjà de la programació d'aula, haurà de donar forma als continguts i objectius proposats en el currículum, aportant suport argumental a les accions corresponents d'anàlisi i de formulació de projectes.

Els continguts s'estructuren entorn dels principis científics i tècnics necessaris per al quefer tecnològic i, dins de l'enorme multiplicitat de tècniques i coneixements que conflueixen, s'han articulats en els blocs esmentats a continuació, de manera que l'alumna i l'alumne puguin establir una visió comprensiva des de les tecnologies manuals fins a les noves tecnologies de la informació i de la comunicació. Així mateix, els continguts integrats en els diferents blocs no poden entendre's separatament, per la qual cosa esta organització no suposa una forma d'abordar els continguts en l'aula, sinó una estructura que ajuda a comprendre el conjunt de coneixements pretesos al llarg de l'etapa:

1. Procés de resolució de problemes tecnològics. Constitueix un dels eixos metodològics entorn del qual s'articula la matèria, de manera que la resta dels blocs proporcionen recursos i instruments per a desenvolupar-lo.
2. Hardware i software. Integra part dels continguts associats a les tecnologies de la informació i la comunicació.
3. Tècniques d'expressió i comunicació. Possibilita a l'alumna i a l'alumne l'ocupació de les tècniques bàsiques de dibuix i comunicació gràfica necessàries per a l'activitat tecnològica.
4. Materials d'ús tècnic. Recull els continguts bàsics sobre característiques, propietats i aplicacions dels materials tècnics més comuns, utilitzats en la indústria, incorporant, a més, aquells relatius a tècniques de treball, hàbits de seguretat i salut i treball en equip.
5. Estructures. Proporciona el coneixement de les forces que suporta una estructura i els esforços a què estan sotmesos els elements que la formen, i determina la seua funció dins d'esta.

La aceleración producida en el desarrollo tecnológico durante el siglo XX justifica la necesidad formativa en este campo. La ciudadana y el ciudadano precisan de conocimientos suficientes para ser un agente activo en este proceso, ya sea como consumidor de los recursos que la tecnología pone en sus manos o como productor de innovaciones. Este currículo pretende definir esos conocimientos y las líneas metodológicas que orientan su didáctica.

En concreto, la materia de Tecnologías en la Educación Secundaria Obligatoria trata de fomentar el aprendizaje de conocimientos y el desarrollo de destrezas que permitan tanto la comprensión de los objetos técnicos como su utilización. Pretende, también, que el alumnado use las nuevas tecnologías de la información y la comunicación como herramientas en este proceso y no como fin en sí mismas. Asimismo, se plantea desarrollar la capacitación necesaria para fomentar el espíritu innovador en la búsqueda de soluciones a problemas existentes. Por tanto, podemos entender que la materia de Tecnologías se articula en torno al binomio formado por conocimiento y acción, ambos con un peso específico equivalente. Una continua manipulación de materiales sin los conocimientos técnicos necesarios nos puede conducir al mero activismo y, del mismo modo, un proceso de enseñanza-aprendizaje puramente académico, carente de experimentación, manipulación y construcción, puede derivar en un enciclopedismo tecnológico inútil.

Teniendo en cuenta estos postulados, se plantea la necesidad de una actividad metodológica apoyada en tres principios. Por un lado, se hace imprescindible la adquisición de los conocimientos técnicos y científicos necesarios para comprender y desarrollar la actividad tecnológica. En segundo lugar, estos conocimientos adquieren su razón de ser si se aplican al análisis de los objetos tecnológicos existentes y a su posible manipulación y transformación, sin olvidar que éste ha de trascender el propio objeto e integrarlo en el ámbito social y cultural de la época en que se produce. En tercer lugar, la posibilidad de emular procesos de resolución de problemas a través de una metodología de proyectos se convierte en remate del de aprendizaje y adquiere su dimensión completa apoyado en las dos actividades precedentes. Además, esta última requiere que el alumnado trabaje en equipo, y permite que desarrolle las cualidades necesarias para un futuro trabajo profesional dentro de un grupo.

Para la acción metodológica descrita anteriormente, el profesorado, por medio de la programación de aula, deberá dar forma a los contenidos y objetivos propuestos en el currículo, aportando soporte argumental a las acciones correspondientes de análisis y de formulación de proyectos.

Los contenidos se estructuran en torno a los principios científicos y técnicos necesarios para el quehacer tecnológico y, dentro de la enorme multiplicidad de técnicas y conocimientos que confluyen, se han articulado en los bloques citados a continuación, de manera que la alumna y el alumno puedan establecer una visión comprensiva desde las tecnologías manuales hasta las nuevas tecnologías de la información y de la comunicación. Asimismo, los contenidos integrados en los diferentes bloques no pueden entenderse separatamente, por lo que esta organización no supone una forma de abordar los contenidos en el aula, sino una estructura que ayuda a comprender el conjunto de conocimientos pretendidos a lo largo de la etapa:

1. Proceso de resolución de problemas tecnológicos. Constituye uno de los ejes metodológicos en torno al cual se articula la materia, de modo que el resto de los bloques proporcionan recursos e instrumentos para desarrollarlo.
2. Hardware y software. Integra parte de los contenidos asociados a las tecnologías de la información y la comunicación.
3. Técnicas de expresión y comunicación. Posibilita a la alumna y al alumno el empleo de las técnicas básicas de dibujo y comunicación gràfica necesarias para la actividad tecnológica.
4. Materiales de uso técnico. Recoge los contenidos básicos sobre características, propiedades y aplicaciones de los materiales técnicos más comunes, empleados en la industria, incorporando además aquellos relativos a técnicas de trabajo, hábitos de seguridad y salud y trabajo en equipo.
5. Estructuras. Proporciona el conocimiento de las fuerzas que soporta una estructura y los esfuerzos a los que están sometidos los elementos que la forman, y determina su función dentro de la misma.

6. Mecanismes. El seu propòsit és conèixer els operadors bàsics per a la transmissió de moviments i forces.

7. Electricitat i electrònica. Estudia els fenòmens i sistemes associats a la font d'energia més utilitzada en les màquines, així com aquells el funcionament dels quals es basa en el control del flux dels electrons.

8. Tecnologies de la comunicació i Internet. Desenvolupa els continguts lligats a les diverses tecnologies, amb fils i sense, que possibiliten l'actual model de societat de la informació.

9. Energia i la seua transformació. Proporciona el coneixement de les fonts d'energia i les tecnologies associades per a explotar-les i fer-ne ús.

10. Control i robòtica. Es referix a l'estudi de sistemes capaços de regular el seu comportament, i permet aproximar diverses tecnologies entre si.

11. Pneumàtica i hidràulica. Estudia la tecnologia que utilitza l'aire comprimit i els líquids com a mode de transmissió de l'energia necessària per a moure i fer funcionar mecanismes. Estos continguts estan íntimament relacionats amb els continguts d'electrònica i robòtica, atés que en l'actualitat la indústria utilitza robots pneumàtics o hidràulics controlats per mitjà de dispositius electrònics.

12. Tecnologia i societat. Tracta d'entendre els aspectes socials del fenomen tecnològic, tant pel que fa als seus condicionants socials com en el que afecta les seues conseqüències socials i ambientals.

13. Instal·lacions en vivendes. L'alumnat ha d'adquirir coneixements sobre els components que formen les distintes instal·lacions d'una vivenda entenent el seu ús i funcionament. Ha de reconèixer en un pla i en el context real els distintes elements, potenciant el bon ús per a aconseguir estalvi energètic.

El professorat, en la seua programació d'aula, haurà de fomentar la integració dels distintes blocs tecnològics en les unitats didàctiques que establisca, respectant, en tot cas, els continguts fixats per a cada curs, segons els condicionants didàctics particulars i de la pròpia lògica del procés industrial i tècnic, i de l'entorn fisicotecnològic.

En el quart curs, de caràcter opcional, encara que no hi ha explícitament un bloc associat a la resolució de problemes tecnològics, continuen sent vàlides les consideracions anteriors sobre el paper central d'estos continguts, ja apresos al començament de l'etapa.

Contribució de la matèria a l'adquisició de les competències bàsiques

Esta matèria contribuïx a l'adquisició de la competència en el coneixement i la interacció amb el medi físic, per mitjà de l'adquisició dels coneixements necessaris per a la comprensió i l'exercici de l'activitat tecnològica, l'anàlisi d'objectes i sistemes tecnològics, i les destreses que permeten la seua manipulació i transformació.

La contribució a l'autonomia i iniciativa personal s'articula especialment en la possibilitat d'emular processos de resolució de problemes a través d'una metodologia de projectes. Esta metodologia necessita que l'alumnat s'enfronte a estos problemes en forma autònoma i creativa, i la necessitat de diverses estratègies d'organització interpersonal ofereix nombroses oportunitats per a desenvolupar qualitats personals, tant individuals com en el tracte social.

La matèria contribuïx específicament en el tractament de la informació i competència digital per mitjà de diversos blocs específics de continguts. És imprescindible el seu ús no com a finalitat, sinó com a eina del procés d'aprenentatge.

La contribució a l'adquisició de la competència social i ciutadana, s'articula al voltant dels processos de resolució tècnica de problemes, dotant-se d'habilitats i estratègies sociocognitives com ara les comunicatives, l'autocontrol, i les habilitats de resolució de problemes i conflictes. Un bloc específic tracta d'entendre els aspectes socials del fenomen tecnològic, i, per tant, afavorix el coneixement de l'organització i el funcionament de les societats.

L'anàlisi dels objectes tecnològics existents i l'emulació de processos de resolució de problemes permeten l'ús instrumental i contextual

6. Mecanismos. Su propósito es conocer los operadores básicos para la transmisión de movimientos y fuerzas.

7. Electricidad y electrónica. Estudia los fenómenos y sistemas asociados a la fuente de energía más utilizada en las máquinas, así como aquellos cuyo funcionamiento se basa en el control del flujo de los electrones.

8. Tecnologías de la comunicación e Internet. Desarrolla los contenidos ligados a las diversas tecnologías, alámbricas e inalámbricas, que posibilitan el actual modelo de sociedad de la información.

9. Energía y su transformación. Proporciona el conocimiento de las fuentes de energía y las tecnologías asociadas para explotarlas y hacer uso de las mismas.

10. Control y robótica. Se refiere al estudio de sistemas capaces de regular su propio comportamiento, y permite aproximar varias tecnologías entre sí.

11. Neumática e hidráulica. Estudia la tecnología que emplea el aire comprimido y los líquidos como modo de transmisión de la energía necesaria para mover y hacer funcionar mecanismos. Estos contenidos están íntimamente relacionados con los contenidos de electrónica y robótica, dado que en la actualidad la industria emplea robots neumáticos o hidráulicos controlados mediante dispositivos electrónicos.

12. Tecnología y sociedad. Trata de entender los aspectos sociales del fenómeno tecnológico, tanto en lo que respecta a sus condicionantes sociales como en lo que atañe a sus consecuencias sociales y ambientales.

13. Instalaciones en viviendas. El alumnado debe adquirir conocimientos sobre los componentes que forman las distintas instalaciones de una vivienda entendiendo su uso y funcionamiento. Ha de reconocer en un plano y en el contexto real los distintos elementos, potenciando el buen uso para conseguir ahorro energético.

El profesorado, en su programación de aula, deberá fomentar la integración de los distintos bloques tecnológicos en las unidades didácticas que establezca, respetando, en todo caso, los contenidos fijados para cada curso, en función de los condicionantes didácticos particulares y de la propia lógica del proceso industrial y técnico y del entorno físico-tecnológico.

En el cuarto curso, de carácter opcional, aun cuando no existe explícitamente un bloque asociado a la resolución de problemas tecnológicos, siguen siendo válidas las consideraciones anteriores acerca del papel central de estos contenidos, ya aprendidos al comienzo de la etapa.

Contribución de la materia a la adquisición de las competencias básicas

Esta materia contribuye a la adquisición de la competencia en el conocimiento y la interacción con el medio físico mediante la adquisición de los conocimientos necesarios para la comprensión y el desarrollo de la actividad tecnológica, el análisis de objetos y sistemas tecnológicos, y las destrezas que permitan su manipulación y transformación.

La contribución a la autonomía e iniciativa personal se articula especialmente en la posibilidad de emular procesos de resolución de problemas a través de una metodología de proyectos. Esta metodología precisa que el alumnado se enfrente a estos problemas en forma autònoma y creativa, y la necesidad de diversas estrategias de organización interpersonal ofrece numerosas oportunidades para desarrollar cualidades personales, tanto individuales como en el trato social.

La materia contribuye específicamente en el tratamiento de la información y competencia digital mediante varios bloques específicos de contenidos. Es imprescindible su empleo no como fin en sí mismas, sino como herramienta del proceso de aprendizaje.

La contribución a la adquisición de la competencia social y ciudadana, se articula en torno a los procesos de resolución técnica de problemas, dotándose de habilidades y estrategias socio-cognitivas como las comunicativas, el autocontrol, y las habilidades de resolución de problemas y conflictos. Un bloque específico trata de entender los aspectos sociales del fenómeno tecnológico, y, por tanto, favorece el conocimiento de la organización y funcionamiento de las sociedades.

El análisis de los objetos tecnológicos existentes y la emulación de procesos de resolución de problemas permiten el uso instrumental

litzat de ferramentes matemàtiques, a més dels continguts específics com són el mesurament i el càlcul de magnituds bàsiques, l'ús d'escals, la lectura i interpretació de gràfics i la resolució de problemes basats en l'aplicació d'expressions matemàtiques.

La competència en comunicació lingüística és una contribució que es realitza a través dels processos d'adquisició de vocabulari, busca, anàlisi i comunicació d'informació propis de qualsevol matèria. La contribució específica radica en l'elaboració dels documents propis del projecte tècnic.

A l'adquisició de la competència per a aprendre a aprendre es contribueix per mitjà d'una metodologia específica de la matèria que incorpora l'anàlisi dels objectes i l'emulació de processos de resolució de problemes com a estratègies cognitives.

Objectius

L'ensenyança de les Tecnologies en esta etapa tindrà com a objectiu el desenvolupament de les capacitats següents:

1. Abordar amb autonomia i creativitat, individualment i en grup, problemes tecnològics treballant de manera ordenada i metòdica per a estudiar el problema, recopilar i seleccionar informació procedent de distintes fonts, elaborar la documentació pertinent, concebre, dissenyar, planificar i construir objectes o sistemes que resolguen el problema estudiat i avaluar la seua idoneïtat des de distintes punts de vista.

2. Adquirir destreses tècniques i coneixements suficients per a l'anàlisi, disseny i elaboració d'objectes i sistemes tecnològics a través de la manipulació, de forma segura i precisa, de materials i ferramentes.

3. Analitzar els objectes i sistemes tècnics per a comprendre el seu funcionament, conèixer els seus elements i les funcions que realitzen, aprendre la millor manera d'usar-los i controlar-los, entendre les condicions fonamentals que han intervingut en el seu disseny i construcció i valorar les repercussions que ha generat la seua existència.

4. Expressar i comunicar idees i solucions tècniques, així com explorar la seua viabilitat i abast, utilitzant els mitjans tecnològics, recursos gràfics, la simbologia i el vocabulari adequats.

5. Adoptar actituds favorables a la resolució de problemes tècnics, desenvolupant interès i curiositat cap a l'activitat tecnològica, analitzant i valorant críticament la investigació, la innovació i el desenvolupament tecnològic i la seua influència en la societat, en el medi ambient, en la salut i en el benestar personal i col·lectiu al llarg de la història de la humanitat.

6. Comprendre les funcions dels components físics d'un ordinador i conèixer les maneres de connectar-los.

7. Manejar amb desimboltura aplicacions informàtiques que permeten buscar, emmagatzemar, organitzar, manipular, recuperar i presentar informació, usant de forma habitual les xarxes de comunicació.

8. Assumir de forma crítica i activa l'avanç i l'aparició de noves tecnologies, i incorporar-les al seu quefer quotidià, analitzant i valorant críticament la seua influència sobre la societat i el medi ambient.

9. Actuar de forma dialogant, flexible i responsable en el treball en equip, en la busca de solucions, en la presa de decisions i en l'execució de les tasques encomanades amb actitud de respecte, cooperació, tolerància i solidaritat.

10. Conèixer les necessitats personals i col·lectives més pròximes, així com les solucions més adequades que ofereix el patrimoni tecnològic del mateix entorn.

11. Conèixer, valorar i respectar les normes de seguretat i higiene en el treball i prendre consciència dels efectes que tenen sobre la salut personal i col·lectiva.

Primer curs

Continguts

Bloc 1. Procés de resolució de problemes tecnològics

– Introducció al projecte tècnic i les seues fases. El procés inventiu i de disseny: identificació del problema o necessitat, exploració i investigació de l'entorn, busca d'informació, disseny, planificació i organització de tasques, gestió i valoració de treballs.

– Disseny, planificació i construcció de models per mitjà de l'ús de materials, ferramentes i tècniques estudiades.

y contextualizado de herramientas matemáticas, además de los contenidos específicos como son la medición y el cálculo de magnitudes básicas, el uso de escalas, la lectura e interpretación de gráficos y la resolución de problemas basados en la aplicación de expresiones matemáticas.

La competencia en comunicación lingüística es una contribución que se realiza a través de los procesos de adquisición de vocabulario, búsqueda, análisis y comunicación de información propios de cualquier materia. La contribución específica radica en la elaboración de los documentos propios del proyecto técnico.

A la adquisición de la competencia para aprender a aprender se contribuye mediante una metodología específica de la materia que incorpora el análisis de los objetos y la emulación de procesos de resolución de problemas como estrategias cognitivas.

Objetivos

La enseñanza de las Tecnologías en esta etapa tendrá como objetivo el desarrollo de las siguientes capacidades:

1. Abordar con autonomía y creatividad, individualmente y en grupo, problemas tecnológicos trabajando de forma ordenada y metódica para estudiar el problema, recopilar y seleccionar información procedente de distintas fuentes, elaborar la documentación pertinente, concebir, diseñar, planificar y construir objetos o sistemas que resuelvan el problema estudiado y evaluar su idoneidad desde distintos puntos de vista.

2. Adquirir destrezas técnicas y conocimientos suficientes para el análisis, diseño y elaboración de objetos y sistemas tecnológicos mediante la manipulación, de forma segura y precisa, de materiales y herramientas.

3. Analizar los objetos y sistemas técnicos para comprender su funcionamiento, conocer sus elementos y las funciones que realizan, aprender la mejor forma de usarlos y controlarlos, entender las condiciones fundamentales que han intervenido en su diseño y construcción y valorar las repercusiones que ha generado su existencia.

4. Expresar y comunicar ideas y soluciones técnicas, así como explorar su viabilidad y alcance utilizando los medios tecnológicos, recursos gráficos, la simbología y el vocabulario adecuados.

5. Adoptar actitudes favorables a la resolución de problemas técnicos, desarrollando interés y curiosidad hacia la actividad tecnológica, analizando y valorando críticamente la investigación, la innovación y el desarrollo tecnológico y su influencia en la sociedad, en el medio ambiente, en la salud y en el bienestar personal y colectivo a lo largo de la historia de la humanidad.

6. Comprender las funciones de los componentes físicos de un ordenador y conocer las formas de conectarlos.

7. Manejar con soltura aplicaciones informáticas que permitan buscar, almacenar, organizar, manipular, recuperar y presentar información, empleando de forma habitual las redes de comunicación.

8. Asumir de forma crítica y activa el avance y la aparición de nuevas tecnologías, e incorporarlas a su quehacer cotidiano, analizando y valorando críticamente su influencia sobre la sociedad y el medio ambiente.

9. Actuar de forma dialogante, flexible y responsable en el trabajo en equipo, en la búsqueda de soluciones, en la toma de decisiones y en la ejecución de las tareas encomendadas con actitud de respeto, cooperación, tolerancia y solidaridad.

10. Conocer las necesidades personales y colectivas más cercanas, así como las soluciones más adecuadas que ofrece el patrimonio tecnológico del propio entorno.

11. Conocer, valorar y respetar las normas de seguridad e higiene en el trabajo y tomar conciencia de los efectos que tienen sobre la salud personal y colectiva.

Primer curso

Contenidos

Bloque 1. Proceso de resolución de problemas tecnológicos

– Introducción al proyecto técnico y sus fases. El proceso inventivo y de diseño: identificación del problema o necesidad, exploración e investigación del entorno, búsqueda de información, diseño, planificación y organización de tareas, gestión y valoración de trabajos.

– Diseño, planificación y construcción de modelos mediante el uso de materiales, herramientas y técnicas estudiadas.

– Ús de processador de text i ferramentes de presentacions per a l'elaboració i difusió del projecte.

Bloc 2. Hardware i software

– Elements que constitueixen un ordinador. Unitat central i perifèrics. Funcionament, maneig bàsic i la seua connexió.

– Sistema operatiu. Emmagatzament, organització i recuperació de la informació en suports físics, locals i extraïbles.

– Dispositius que intercanvien informació amb l'ordinador: càmeres digitals, memòries externes, PDA i telèfons mòbils.

– L'ordinador com a ferramenta d'expressió i comunicació d'idees. Coneixement i aplicació de terminologia i procediments bàsics de programes com a processadors de text i ferramentes de presentacions.

Bloc 3. Tècniques d'expressió i comunicació

– Instruments de dibuix per a realitzar esbossos i croquis. Suports i formats.

– Anàlisi d'objectes senzills per mitjà de la descomposició en vistes. Introducció a la representació en perspectiva.

– Utilització de l'ordinador com a ferramenta d'expressió gràfica.

Bloc 4. Materials d'ús tècnic

– Materials d'ús habitual: classificació general. Materials naturals i transformats.

– La fusta: constitució. Propietats i característiques. Fustes d'ús habitual. Identificació de fustes naturals i transformades. Derivats de la fusta: paper i cartó. Taulers artificials. Aplicacions més comunes de les fustes naturals i manufacturades.

– Tècniques bàsiques i industrials per al treball amb fusta. Maneig de ferramentes fent-ne un ús segur. Elaboració d'objectes senzills utilitzant la fusta i els seus transformats com a matèria fonamental.

– Repercussions mediambientals de l'explotació de la fusta.

– Materials fèrrics: el ferro. Extracció. Fosa i acer. Obtenció i propietats característiques: mecàniques, elèctriques i tèrmiques. Aplicacions.

– Metalls no fèrrics: coure i alumini. Obtenció i propietats característiques: mecàniques, elèctriques i tèrmiques. Aplicacions.

– Identificació dels materials metàl·lics d'ús comú.

– Tècniques bàsiques i industrials per al treball amb metalls. Conformació, unió i acabat. Tractaments. Maneig de ferramentes fent-ne un ús segur.

– Repercussions mediambientals de l'explotació de metalls.

– Treball en l'aula taller amb materials comercials i reciclats.

Bloc 5. Estructures

– Tipus d'estructures resistents: massives, entramades, triangulars i penjades. Estructures de barres. Triangulació. Tipus de suport.

– Esforços bàsics: tipus. Elements resistents. Aplicacions.

– Anàlisi de comportaments estructurals per mitjà del disseny, planificació i construcció de diferents models d'estructures.

Bloc 6. Mecanismes

– Màquines simples: palanques i corrioles.

– Descripció i funcionament de mecanismes de transmissió i transformació de moviments: corrioles, engranatges, caragol sense fi, pinyó i cremallera, excèntrica, roda excèntrica, biela i maneta. Relació de transmissió. Aplicacions.

– Anàlisi del funcionament en màquines simples i simuladors físics i informàtics.

– Aplicacions en projectes i maquetes, seguint el procés de resolució tècnica de problemes.

Bloc 7. Electricitat i electrònica

– Introducció al corrent elèctric continu, definició i magnituds bàsiques: voltatge, resistència i intensitat.

– Descripció de circuits elèctrics simples: funcionament i elements. Introducció al circuit en sèrie i en paral·lel. Simbologia.

– Efectes del corrent elèctric: llum i calor. Anàlisi d'objectes tècnics que apliquen estos efectes.

– Muntatge de circuits elèctrics senzills. Utilització d'esquemes, materials i ferramentes. Simuladors físics i informàtics.

– Valoració crítica dels efectes de l'ús de l'energia elèctrica sobre el medi ambient.

– Empleo de procesador de texto y herramientas de presentaciones para la elaboración y difusión del proyecto.

Bloque 2. Hardware y software

– Elementos que constituyen un ordenador. Unidad central y periféricos. Funcionamiento, manejo básico y conexión de los mismos.

– Sistema operativo. Almacenamiento, organización y recuperación de la información en soportes físicos, locales y extraíbles.

– Dispositivos que intercambian información con el ordenador: cámaras digitales, memorias externas, PDA y teléfonos móviles.

– El ordenador como herramienta de expresión y comunicación de ideas. Conocimiento y aplicación de terminología y procedimientos básicos de programas como procesadores de texto y herramientas de presentaciones.

Bloque 3. Técnicas de expresión y comunicación

– Instrumentos de dibujo para realizar bocetos y croquis. Soportes y formatos.

– Análisis de objetos sencillos mediante la descomposición en vistas. Introducción a la representación en perspectiva.

– Utilización del ordenador como herramienta de expresión gráfica.

Bloque 4. Materiales de uso técnico

– Materiales de uso habitual: clasificación general. Materiales naturales y transformados.

– La madera: constitución. Propiedades y características. Maderas de uso habitual. Identificación de maderas naturales y transformadas. Derivados de la madera: papel y cartón. Tableros artificiales. Aplicaciones más comunes de las maderas naturales y manufacturadas.

– Técnicas básicas e industriales para el trabajo con madera. Manejo de herramientas y uso seguro de las mismas. Elaboración de objetos sencillos empleando la madera y sus transformados como materia fundamental.

– Repercusiones medioambientales de la explotación de la madera.

– Materiales fèrrics: el hierro. Extracció. Fundició i acer. Obtenció i propietats característiques: mecàniques, elèctriques i tèrmiques. Aplicacions.

– Metales no fèrrics: cobre y aluminio. Obtención y propiedades características: mecánicas, eléctricas y térmicas. Aplicaciones.

– Identificación de los materiales metálicos de uso común.

– Técnicas básicas e industriales para el trabajo con metales. Conformación, unión y acabado. Tratamientos. Manejo de herramientas y uso seguro de las mismas.

– Repercusiones medioambientales de la explotación de metales.

– Trabajo en el aula taller con materiales comerciales y reciclados.

Bloque 5. Estructuras

– Tipos de estructuras resistentes: masivas, entramadas, trianguladas y colgadas. Estructuras de barras. Triangulación. Tipos de apoyo.

– Esfuerzos básicos: tipos. Elementos resistentes. Aplicaciones.

– Análisis de comportamientos estructurales mediante el diseño, planificación y construcción de diferentes modelos de estructuras.

Bloque 6. Mecanismos

– Máquinas simples: palancas y poleas.

– Descripción y funcionamiento de mecanismos de transmisión y transformación de movimientos: poleas, engranajes, tornillo sin fin, piñón y cremallera, leva, rueda excéntrica, biela y manivela. Relación de transmisión. Aplicaciones.

– Análisis del funcionamiento en máquinas simples y simuladores físicos e informáticos.

– Aplicaciones en proyectos y maquetas, siguiendo el proceso de resolución técnica de problemas.

Bloque 7. Electricidad y electrónica

– Introducción a la corriente eléctrica continua, definición y magnitudes básicas: voltaje, resistencia e intensidad.

– Descripción de circuitos eléctricos simples: funcionamiento y elementos. Introducción al circuito en serie y en paralelo. Simbología.

– Efectos de la corriente eléctrica: luz y calor. Análisis de objetos técnicos que apliquen estos efectos.

– Montaje de circuitos eléctricos sencillos. Utilización de esquemas, materiales y herramientas. Simuladores físicos e informáticos.

– Valoración crítica de los efectos del uso de la energía eléctrica sobre el medio ambiente.

Bloc 8. Tecnologies de la comunicació. Internet

– Internet: conceptes, terminologia, estructura i funcionament.
– L'ordinador com a mitjà de comunicació: Internet i pàgines web. Ferraments i aplicacions bàsiques per a la busca, descàrrega, intercanvi i difusió de la informació. Correu electrònic, xats i altres.

– Busca selectiva i crítica d'informació a través d'Internet.

Bloc 9. Energia i la seua transformació

– Fonts d'energia: classificació general. Energies renovables i no renovables. Avantatges i inconvenients.

– Energies no renovables. Combustibles fòssils: petroli, carbó i gas natural.

– Transformació d'energia tèrmica en mecànica: la màquina de vapor, el motor de combustió interna, la turbina i el reactor. Descripció i funcionament.

Bloc 10. Tecnologia i societat

– La tecnologia com a resposta a les necessitats humanes: fonament del quefer tecnològic.

– Introducció a l'estudi de l'entorn tecnològic i productiu de la Comunitat Valenciana.

Criteris d'avaluació

1. Valorar i utilitzar el projecte tècnic com a instrument de resolució ordenada de problemes.

2. Elaborar un pla de treball i realitzar les operacions tècniques previstes amb criteris de seguretat i valorar les condicions de l'entorn.

3. Identificar i connectar els components fonamentals de l'ordinador i els seus perifèrics; explicar la seua missió en el conjunt.

4. Manejar l'entorn gràfic dels sistemes operatius com a interfície de comunicació amb la màquina.

5. Usar l'ordinador com a ferramenta de treball, amb l'objecte de comunicar, localitzar i manejar informació de diverses fonts. Conèixer i aplicar la terminologia i procediments bàsics dels processadors de text i ferramentes de presentacions.

6. Representar objectes senzills per mitjà d'esbossos, croquis, vistes i perspectives, a fi de comunicar un treball tècnic.

7. Conèixer la classificació general dels materials d'ús habitual.

8. Conèixer les propietats bàsiques de la fusta com a material tècnic, les seues varietats i transformats més utilitzats, identificar-los en les aplicacions més usuales i utilitzar les seues tècniques bàsiques de conformació, unió i acabat de forma correcta, respectant els criteris de seguretat adequats.

9. Conèixer les propietats bàsiques dels metalls com a materials tècnics, les seues varietats i transformats més utilitzats, identificar-los en les aplicacions més usuales i utilitzar les seues tècniques bàsiques de conformació, unió i acabat de forma correcta, respectant els criteris de seguretat adequats.

10. Identificar, analitzar i descriure, en sistemes senzills i estructures de l'entorn, elements resistents i els esforços a què estan sotmesos.

11. Assenyalar, en màquines complexes, els mecanismes simples de transformació i transmissió de moviments que les componen, i explicar el seu funcionament en el conjunt. Calcular la relació de transmissió en els casos que corresponga.

12. Utilitzar apropiadament mecanismes i màquines simples en projectes i maquetes.

13. Utilitzar adequadament les magnituds elèctriques bàsiques.

14. Valorar els efectes de l'energia elèctrica i la seua capacitat de conversió en altres manifestacions energètiques.

15. Identificar i utilitzar correctament els elements fonamentals d'un circuit elèctric de corrent continu i comprendre la seua funció dins d'este.

16. Usar l'ordinador com a instrument eficaç per a localitzar informació en Internet.

17. Accedir a Internet com a mitjà de comunicació, utilitzant el correu electrònic i el xat.

18. Conèixer les distintes fonts d'energia, la seua classificació, la seua transformació, els seus avantatges i inconvenients.

Bloque 8. Tecnologías de la comunicación. Internet

– Internet: conceptos, terminología, estructura y funcionamiento.
– El ordenador como medio de comunicación: Internet y páginas web. Herramientas y aplicaciones básicas para la búsqueda, descarga, intercambio y difusión de la información. Correo electrónico, chats y otros.

– Búsqueda selectiva y crítica de información a través de Internet.

Bloque 9. Energía y su transformación

– Fuentes de energía: clasificación general. Energías renovables y no renovables. Ventajas e inconvenientes.

– Energías no renovables. Combustibles fósiles: petróleo, carbón y gas natural.

– Transformación de energía térmica en mecánica: la máquina de vapor, el motor de combustión interna, la turbina y el reactor. Descripción y funcionamiento.

Bloque 10. Tecnología y sociedad

– La tecnología como respuesta a las necesidades humanas: fundamento del quehacer tecnológico.

– Introducción al estudio del entorno tecnológico y productivo de la Comunitat Valenciana.

Criterios de evaluación

1. Valorar y utilizar el proyecto técnico como instrumento de resolución ordenada de problemas.

2. Elaborar un plan de trabajo y realizar las operaciones técnicas previstas con criterios de seguridad y valorar las condiciones del entorno.

3. Identificar y conectar los componentes fundamentales del ordenador y sus periféricos, y explicar su misión en el conjunto.

4. Manejar el entorno gráfico de los sistemas operativos como interfaz de comunicación con la máquina.

5. Emplear el ordenador como herramienta de trabajo, con el objeto de comunicar, localizar y manejar información de diversas fuentes. Conocer y aplicar la terminología y procedimientos básicos de los procesadores de texto y herramientas de presentaciones.

6. Representar objetos sencillos mediante bocetos, croquis, vistas y perspectivas, con el fin de comunicar un trabajo técnico.

7. Conocer la clasificación general de los materiales de uso habitual.

8. Conocer las propiedades básicas de la madera como material técnico, sus variedades y transformados más empleados, identificarlos en las aplicaciones más usuales y emplear sus técnicas básicas de conformación, unión y acabado de forma correcta, respetando los criterios de seguridad adecuados.

9. Conocer las propiedades básicas de los metales como materiales técnicos, sus variedades y transformados más empleados, identificarlos en las aplicaciones más usuales y emplear sus técnicas básicas de conformación, unión y acabado de forma correcta, respetando los criterios de seguridad adecuados.

10. Identificar, analizar y describir, en sistemas sencillos y estructuras del entorno, elementos resistentes y los esfuerzos a los que están sometidos.

11. Señalar, en máquinas complejas, los mecanismos simples de transformación y transmisión de movimientos que las componen, y explicar su funcionamiento en el conjunto. Calcular la relación de transmisión en los casos en los que proceda.

12. Utilizar apropiadamente mecanismos y máquinas simples en proyectos y maquetas.

13. Utilizar adecuadamente las magnitudes eléctricas básicas.

14. Valorar los efectos de la energía eléctrica y su capacidad de conversión en otras manifestaciones energéticas.

15. Identificar y utilizar correctamente los elementos fundamentales de un circuito eléctrico de corriente continua y comprender su función dentro de él.

16. Emplear el ordenador como instrumento eficaz para localizar información en Internet.

17. Acceder a Internet como medio de comunicación, empleando el correo electrónico y el chat.

18. Conocer las distintas fuentes de energía, su clasificación, su transformación, sus ventajas e inconvenientes.

19. Descriure els processos d'obtenció i utilització d'energia a partir de combustibles fòssils.

20. Distingir les parts i descriure el funcionament d'una màquina de vapor, un motor de combustió interna, una turbina i un reactor.

21. Utilitzar adequadament programes de simulació per ordinador.

22. Descriure, comprendre i valorar les oportunitats que ofereix l'entorn tecnològic i productiu de la Comunitat Valenciana.

Terçer curs

Continguts

Bloc 1. Procés de resolució de problemes tecnològics

– Documents tècnics necessaris per a elaborar un projecte.

– Disseny, planificació i construcció de prototips per mitjà de l'ús de materials, ferramentes i tècniques estudiades.

– Ús de full de càlcul i ferramentes gràfiques per a l'elaboració, desenrotllament i difusió del projecte.

– Anàlisi i valoració de les condicions de l'entorn de treball. Aplicació de les normes de seguretat a l'aula taller.

Bloc 2. Hardware i software

– Instal·lació, desinstal·lació i actualització de programes. Realització de tasques bàsiques de manteniment del sistema. Gestió de recursos compartits en xarxes locals.

– Ferramentes bàsiques per al dibuix vectorial i el grafisme artístic.

– Coneixement i aplicació de terminologia i procediments bàsics de fulls de càlcul. Fórmules. Elaboració de gràfiques.

– L'ordinador com a recurs per a l'organització de la informació: gestor de bases de dades. Busca d'informació, creació i actualització d'una base de dades.

Bloc 3. Tècniques d'expressió i comunicació

– Sistemes senzills de representació. Vistes i perspectives. Proporcionalitat entre dibuix i realitat. Escaleres. Acotació.

– Metrologia i instruments de mesura de precisió: calibre i micròmetre. Coneixement i ús dels dits instruments de mesura.

– Aplicacions de dibuix assistit per ordinador.

Bloc 4. Materials d'ús tècnic

– Introducció als plàstics. Classificació. Obtenció. Propietats característiques. Identificació en objectes d'ús habitual. Aplicacions industrials i en habitatges.

– Tècniques bàsiques i industrials per al treball amb plàstics. Conformació i unió. Ferramentes i ús segur d'estes.

– Materials de construcció: petris i ceràmics. Propietats característiques. Identificació. Aplicacions.

– Treball en l'aula taller amb materials comercials i reciclats.

Bloc 5. Electricitat i electrònica

– Llei d'Ohm. Potència i energia elèctrica.

– Circuit en sèrie, paral·lel i mixt.

– Corrent continu i corrent altern. Estudi comparat.

– Electromagnetisme. Aplicacions: electroimant. Dinamo, motor de corrent continu, relé i alternador.

– Aparells de mesura: voltímetre, amperímetre i polímetre. Realització de mesuraments senzills.

– Muntatge de circuits característics.

– Introducció a l'electrònica bàsica: la resistència, el condensador, el díode i el transistor. Descripció de components i muntatges bàsics.

– Valoració dels efectes de l'ús de l'energia elèctrica sobre el medi ambient.

Bloc 6. Tecnologies de la comunicació. Internet

– L'ordinador com a mitjà de comunicació intergrupals: comunitats i aules virtuals. Internet: fòrums, blocs, sistema wiki i elaboració de pàgines web.

– Actitud crítica i responsable cap a la propietat i la distribució del software i de la informació: tipus de llicències d'ús i distribució.

– Introducció a la comunicació amb fils i sense. L'espai radioelèctric. Satèl·lits i les seues aplicacions civils.

– Introducció a la telefonia, ràdio i televisió. El seu ús responsable.

19. Describir los procesos de obtención y utilización de energía a partir de combustibles fósiles.

20. Distingir las partes y describir el funcionamiento de una máquina de vapor, un motor de combustión interna, una turbina y un reactor.

21. Utilizar adecuadamente programas de simulación por ordenador.

22. Describir, comprender y valorar las oportunidades que ofrece el entorno tecnológico y productivo de la Comunitat Valenciana.

Terçer curso

Contenidos

Bloque 1. Proceso de resolución de problemas tecnológicos

– Documentos técnicos necesarios para elaborar un proyecto.

– Diseño, planificación y construcción de prototipos mediante el uso de materiales, herramientas y técnicas estudiadas.

– Empleo de hoja de cálculo y herramientas gráficas para la elaboración, desarrollo y difusión del proyecto.

– Análisis y valoración de las condiciones del entorno de trabajo. Aplicación de las normas de seguridad al aula taller.

Bloque 2. Hardware y software

– Instalación, desinstalación y actualización de programas. Realización de tareas básicas de mantenimiento del sistema. Gestión de recursos compartidos en redes locales.

– Herramientas básicas para el dibujo vectorial y el grafismo artístico.

– Conocimiento y aplicación de terminología y procedimientos básicos de hojas de cálculo. Fórmulas. Elaboración de gráficas

– El ordenador como herramienta para la organización de la información: gestor de bases de datos. Búsqueda de información, creación y actualización de una base de datos.

Bloque 3. Técnicas de expresión y comunicación

– Sistemas sencillos de representación. Vistas y perspectivas. Proporcionalidad entre dibujo y realidad. Escaleras. Acotación.

– Metrología e instrumentos de medida de precisión: calibre y micrómetro. Conocimiento y uso de dichos instrumentos de medida.

– Aplicaciones de dibujo asistido por ordenador.

Bloque 4. Materiales de uso técnico

– Introducción a los plásticos. Clasificación. Obtención. Propiedades características. Identificación en objetos de uso habitual. Aplicaciones industriales y en viviendas.

– Técnicas básicas e industriales para el trabajo con plásticos. Conformación y unión. Herramientas y uso seguro de las mismas.

– Materiales de construcción: pétreos y cerámicos. Propiedades características. Identificación. Aplicaciones.

– Trabajo en el aula taller con materiales comerciales y reciclados.

Bloque 5. Electricidad y electrónica

– Ley de Ohm. Potencia y energía eléctrica.

– Circuito en serie, paralelo y mixto.

– Corriente continua y corriente alterna. Estudio comparado.

– Electromagnetismo. Aplicaciones: electroimán. Dinamo, motor de corriente continua, relé y alternador.

– Aparatos de medida: voltímetro, amperímetro y polímetro. Realización de medidas sencillas.

– Montaje de circuitos característicos.

– Introducción a la electrónica básica: la resistencia, el condensador, el diodo y el transistor. Descripción de componentes y montajes básicos.

– Valoración de los efectos del uso de la energía eléctrica sobre el medio ambiente.

Bloque 6. Tecnologías de la comunicación. Internet

– El ordenador como medio de comunicación intergrupals: comunidades y aulas virtuales. Internet: foros, blogs, wikis y elaboración de páginas web.

– Actitud crítica y responsable hacia la propiedad y la distribución del software y de la información: tipos de licencias de uso y distribución.

– Introducción a la comunicación alámbrica e inalámbrica. El espacio radioelèctrico. Satèl·lits y sus aplicaciones civiles.

– Introducción a la telefonía, radio y televisión. Su uso responsable.

Bloc 7. Energia i la seua transformació

- Energia elèctrica: generació, transport i distribució.
- Centrals. Descripció i tipus de centrals hidroelèctriques, tèrmiques i nuclears. Tractaments dels residus.
- Energies renovables: sistemes tècnics per a l'aprofitament de l'energia eòlica, solar, mareomotriu i de la biomassa. Importància de l'ús d'energies alternatives.
- Energia i medi ambient. Eficiència i estalvi energètic. Impacte mediambiental de la generació, transport, distribució i ús de l'energia.

Bloc 8. Control i robòtica

- Introducció i evolució dels sistemes automàtics: mecanització, automatització i robotització.
- Elements bàsics d'un sistema de control. Mètodes i exemples de sistemes de control.
- Arquitectura d'un robot: parts fonamentals. Sensors i actuadors.
- Control d'un automatisme per ordinador. Targetes controladores. Diagrames de flux. Introducció a la programació.

Bloc 9. Tecnologia i societat

- Tecnologia i medi ambient: impacte ambiental del desenvolupament tecnològic. Contaminació. Esgotament dels recursos energètics i de les matèries primeres. Tecnologies correctores. Desenvolupament sostenible.

Criteris d'avaluació

1. Realitzar un projecte tècnic, en què s'analitza el context, es proposen solucions alternatives i es desplega la més adequada.
2. Elaborar els documents tècnics necessaris per a redactar un projecte tècnic, per mitjà del llenguatge escrit i gràfic apropiat.
3. Realitzar les operacions tècniques previstes en el projecte tècnic incorporant criteris d'economia, sostenibilitat i seguretat; valorar les condicions de l'entorn de treball.
4. Usar l'ordinador com a eina per a elaborar, desenvolupar i difondre un projecte tècnic, a través de fulls de càlcul que incorporen fórmules i gràfiques.
5. Instal·lar, desinstal·lar i actualitzar programes i realitzar tasques bàsiques de manteniment informàtic. Utilitzar i compartir recursos en xarxes locals.
6. Realitzar dibuixos geomètrics i artístics utilitzant algun programa de dibuix gràfic senzill.
7. Utilitzar vistes, perspectives, escales, acotació i normalització per a plasmar i transmetre idees tecnològiques i representar objectes i sistemes tècnics.
8. Crear una base de dades senzilles; actualitzar i modificar una base de dades ja creada. Localitzar informació utilitzant un gestor de bases de dades.
9. Utilitzar aplicacions de disseny assistit per ordinador per a la realització de croquis normalitzats.
10. Conèixer les propietats bàsiques dels plàstics com a materials tècnics, la seua classificació, les seues aplicacions més importants; identificar-los en objectes d'ús habitual i usar les seues tècniques bàsiques de conformació i unió de manera correcta i amb seguretat.
11. Conèixer les propietats bàsiques dels materials de construcció, les seues aplicacions més importants, la seua classificació, les seues tècniques de treball i ús, i identificar-los en construccions ja acabades.
12. Dissenyar, simular i realitzar muntatges de circuits elèctrics senzills, de corrent continu, utilitzant piles, interruptors, resistències, peretes, motors, electroimants i relés, com a resposta a un fi predeterminat.
13. Descriure les parts i el funcionament de les màquines elèctriques bàsiques.
14. Descriure i utilitzar l'electromagnetisme en aplicacions tecnològiques senzilles.
15. Utilitzar correctament les magnituds elèctriques bàsiques, els seus instruments de mesura i la seua simbologia.
16. Muntar un circuit electrònic senzill utilitzant, almenys, díodes, transistors i resistències, a partir d'un esquema predeterminat.
17. Usar Internet com a mitjà actiu de comunicació intergrup i publicació d'informació.

Bloque 7. Energía y su transformación

- Energía eléctrica: generación, transporte y distribución.
- Centrales. Descripción y tipos de centrales hidroeléctricas, térmicas y nucleares. Tratamientos de los residuos.
- Energías renovables: sistemas técnicos para el aprovechamiento de la energía eólica, solar, mareomotriz y biomasa. Importancia del uso de energías alternativas.
- Energía y medio ambiente. Eficiencia y ahorro energético. Impacto medioambiental de la generación, transporte, distribución y uso de la energía.

Bloque 8. Control y robótica

- Introducción y evolución de los sistemas automáticos: mecanización, automatización y robotización.
- Elementos básicos de un sistema de control. Métodos y ejemplos de sistemas de control.
- Arquitectura de un robot: partes fundamentales. Sensores y actuadores.
- Control de un automatismo por ordenador. Tarjetas controladoras. Diagramas de flujo. Introducción a la programación.

Bloque 9. Tecnología y sociedad

- Tecnología y medio ambiente: impacto ambiental del desarrollo tecnológico. Contaminación. Agotamiento de los recursos energéticos y de las materias primas. Tecnologías correctoras. Desarrollo sostenible.

Criterios de evaluación

1. Realizar un proyecto técnico, analizando el contexto, proponiendo soluciones alternativas y desarrollando la más adecuada.
2. Elaborar los documentos técnicos necesarios para redactar un proyecto técnico, mediante el lenguaje escrito y gráfico apropiado.
3. Realizar las operaciones técnicas previstas en el proyecto técnico incorporando criterios de economía, sostenibilidad y seguridad; valorar las condiciones del entorno de trabajo.
4. Emplear el ordenador como herramienta para elaborar, desarrollar y difundir un proyecto técnico, a través de hojas de cálculo que incorporen fórmulas y gráficas.
5. Instalar, desinstalar y actualizar programas y realizar tareas básicas de mantenimiento informático. Utilizar y compartir recursos en redes locales.
6. Realizar dibujos geométricos y artísticos utilizando algún programa de dibujo gráfico sencillo.
7. Utilizar vistas, perspectivas, escalas, acotación y normalización para plasmar y transmitir ideas tecnológicas y representar objetos y sistemas técnicos.
8. Crear una base de datos sencilla; actualizar y modificar una base de datos ya creada. Localizar información utilizando un gestor de bases de datos.
9. Utilizar aplicaciones de diseño asistido por ordenador para la realización de croquis normalizados.
10. Conocer las propiedades básicas de los plásticos como materiales técnicos, su clasificación, sus aplicaciones más importantes; identificarlos en objetos de uso habitual y usar sus técnicas básicas de conformación y unión de forma correcta y con seguridad.
11. Conocer las propiedades básicas de los materiales de construcción, sus aplicaciones más importantes, su clasificación, sus técnicas de trabajo y uso, e identificarlos en construcciones ya acabadas.
12. Diseñar, simular y realizar montajes de circuitos eléctricos sencillos, en corriente continua, empleando pilas, interruptores, resistencias, bombillas, motores, electroimanes y relés, como respuesta a un fin predeterminado.
13. Describir las partes y el funcionamiento de las máquinas eléctricas básicas.
14. Describir y utilizar el electromagnetismo en aplicaciones tecnológicas sencillas.
15. Utilizar correctamente las magnitudes eléctricas básicas, sus instrumentos de medida y su simbología.
16. Montar un circuito electrónico sencillo empleando, al menos, diodos, transistores y resistencias, a partir de un esquema predeterminado.
17. Emplear Internet como medio activo de comunicación intergrup i publicació d'informació.

18. Conèixer i valorar els diferents models de propietat i distribució del software i de la informació en general.

19. Descriure esquemàticament els sistemes de telefonia, ràdio, televisió i satèl·lits civils, els seus principis bàsics de funcionament i conèixer els aspectes pràctics més importants per a l'usuari.

20. Conèixer els diferents mitjans de producció, transformació i transport de l'energia elèctrica.

21. Descriure esquemàticament el funcionament i tipus de centrals productores d'energia.

22. Descriure esquemàticament els sistemes tècnics per a l'aprofitament de les energies renovables.

23. Conèixer i valorar l'impacte mediambiental de la generació, transport, distribució i ús de l'energia, fomentant una eficiència i un estalvi energètic majors.

24. Identificar automatismes en sistemes tècnics quotidians, diferenciant els seus elements bàsics.

25. Muntar, utilitzant sistemes mecànics i elèctrics, un robot senzill amb capacitat de moviment dirigit.

26. Realitzar diagrames de flux senzills i conèixer les ordres més utilitzades en els programes de control.

27. Reconèixer l'impacte que sobre el medi té l'activitat tecnològica i comprovar els beneficis i necessitat de l'aplicació de tecnologies correctores per a aconseguir un desenvolupament sostenible.

Quart curs

Continguts

Tecnologia

Bloc 1. Hardware i software

– L'ordinador com a dispositiu de control: senyals analògics i digitals. Lògica de funcionament intern. Transmissió de la informació per mitjà de senyal elèctric. Adquisició de dades. Tractament de la informació numèrica adquirida per mitjà de full de càlcul.

– Programes de control.

– Comunicació entre ordinadors: xarxes informàtiques.

Bloc 2. Tècniques d'expressió i comunicació

– Disseny assistit per ordinador: dibuix en dos dimensions. Realització de dibuixos senzills.

Bloc 3. Electricitat i electrònica

– Descripció i anàlisi de sistemes electrònics per blocs: entrada, eixida i procés. Components electrònics. Circuits integrats simples. Dispositius d'entrada: interruptors, resistències que varien amb la llum i la temperatura. Dispositius d'eixida: brunzidor, relé, LED i altres. Aplicacions en muntatges senzills.

– Tècniques de muntatge i connexió de circuits electrònics.

– Electrònica digital. Aplicació de l'àlgebra de Boole a problemes tecnològics bàsics. Portes lògiques: simbologia.

– Ús de simuladors per a analitzar el comportament dels circuits electrònics.

Bloc 4. Tecnologies de la comunicació. Internet

– Descripció dels sistemes de comunicació amb fils i sense fil i els seus principis tècnics, per a transmetre so, imatge i dades. Exemples pràctics.

– Comunicació sense fil: senyal modulador i portador.

– Comunicació per satèl·lit i telefonia mòbil. Descripció i principis tècnics.

– Sistemes de posicionament global. Descripció i principis tècnics.

– Grans xarxes de comunicació de dades. Perspectiva de desenvolupament. Control i protecció de dades.

– Internet: principis tècnics del seu funcionament (protocols lògics i infraestructura física). Connexions a Internet. Tipus.

– Utilització racional de tecnologies de la comunicació d'ús quotidià.

Bloc 5. Control i robòtica

– Experimentació amb sistemes automàtics, sensors, reguladors i actuadors. Aplicacions pràctiques. Concepte de realimentació.

– Ús de l'ordinador com a element de programació i control. Llenguatges de control.

– Disseny i construcció de sistemes automàtics i desenvolupament de programes per a controlar-los.

18. Conocer y valorar los diferentes modelos de propiedad y distribución del software y de la información en general.

19. Describir esquemáticamente los sistemas de telefonía, radio, televisión y satélites civiles, sus principios básicos de funcionamiento y conocer los aspectos prácticos más importantes a nivel de usuario.

20. Conocer los distintos medios de producción, transformación y transporte de la energía eléctrica.

21. Describir esquemáticamente el funcionamiento y tipos de centrales productoras de energía.

22. Describir esquemáticamente los sistemas técnicos para el aprovechamiento de las energías renovables.

23. Conocer y valorar el impacto medioambiental de la generación, transporte, distribución y uso de la energía, fomentando una mayor eficiencia y ahorro energético.

24. Identificar automatismos en sistemas técnicos cotidianos, diferenciando sus elementos básicos.

25. Montar, utilizando sistemas mecánicos y eléctricos, un robot sencillo con capacidad de movimiento dirigido.

26. Realizar diagramas de flujo sencillos y conocer las órdenes más utilizadas en los programas de control.

27. Reconocer el impacto que sobre el medio produce la actividad tecnológica y comprobar los beneficios y necesidad de la aplicación de tecnologías correctoras para conseguir un desarrollo sostenible.

Cuarto curso

Contenidos

Tecnología

Bloque 1. Hardware y software

– El ordenador como dispositivo de control: señales analógicas y digitales. Lógica de funcionamiento interno. Transmisión de la información por medio de señal eléctrica. Adquisición de datos. Tratamiento de la información numérica adquirida mediante hoja de cálculo.

– Programas de control.

– Comunicación entre ordenadores: redes informáticas.

Bloque 2. Técnicas de expresión y comunicación

– Diseño asistido por ordenador: dibujo en dos dimensiones. Realización de dibujos sencillos.

Bloque 3. Electricidad y electrónica

– Descripción y análisis de sistemas electrónicos por bloques: entrada, salida y proceso. Componentes electrónicos. Circuitos integrados simples. Dispositivos de entrada: interruptores, resistencias que varían con la luz y la temperatura. Dispositivos de salida: zumbador, relé, LED y otros. Aplicaciones en montajes sencillos.

– Técnicas de montaje y conexión de circuitos electrónicos.

– Electrónica digital. Aplicación del álgebra de Boole a problemas tecnológicos básicos. Puertas lógicas: simbología.

– Uso de simuladores para analizar el comportamiento de los circuitos electrónicos.

Bloque 4. Tecnologías de la comunicación. Internet

– Descripción de los sistemas de comunicación alámbrica e inalámbrica y sus principios técnicos, para transmitir sonido, imagen y datos. Ejemplos prácticos.

– Comunicación inalámbrica: señal moduladora y portadora.

– Comunicación vía satélite y telefonía móvil. Descripción y principios técnicos.

– Sistemas de posicionamiento global. Descripción y principios técnicos.

– Grandes redes de comunicación de datos. Perspectiva de desarrollo. Control y protección de datos.

– Internet: Principios técnicos de su funcionamiento (protocolos lógicos e infraestructura física). Conexiones a Internet. Tipus.

– Utilización racional de tecnologías de la comunicación de uso cotidiano.

Bloque 5. Control y robótica

– Experimentación con sistemas automáticos, sensores, reguladores y actuadores. Aplicaciones prácticas. Concepto de realimentación.

– Uso del ordenador como elemento de programación y control. Lenguajes de control.

– Diseño y construcción de sistemas automáticos y desarrollo de programas para controlarlos.

– Treball amb simuladors informàtics per a comprovar el funcionament dels sistemes dissenyats.

Bloc 6. Pneumàtica i hidràulica

– Descripció i anàlisi dels sistemes hidràulics i pneumàtics, dels seus components i dels principis físics de funcionament.

– Disseny i simulació amb programes informàtics de circuits bàsics, utilitzant simbologia específica. Exemples d'aplicació en sistemes industrials.

– Muntatges senzills.

Bloc 7. Tecnologia i societat

– Desenvolupament històric de la tecnologia. Fites fonamentals: Revolució Neolítica, Revolució Industrial i acceleració tecnològica del segle XX.

– Anàlisi de l'evolució dels objectes tècnics i importància de la normalització en els productes industrials.

– Aprofitament de matèries primeres i recursos naturals. Adquisició d'hàbits que potencien el desenvolupament sostenible.

Bloc 8. Instal·lacions en habitatges

– Anàlisi dels elements que configuren les instal·lacions d'un habitatge i el seu funcionament: electricitat, aigua sanitària, evacuació d'aigües, sistemes de calefacció, gas, aire condicionat, domòtica i altres instal·lacions.

– Connexions, components, normativa, simbologia, anàlisi, disseny i muntatge en equip de models senzills d'estes instal·lacions. Utilització de simuladors informàtics.

– Estudi de factures domèstiques.

– Concepte d'arquitectura bioclimàtica per a l'aprofitament energètic.

Criteris d'avaluació

1. Manejar el full de càlcul per al tractament de la informació numèrica i analitzar-ne pautes de comportament.

2. Descriure bàsicament una xarxa d'ordinadors d'àrea local i la seua connexió a Internet i realitzar-ne la configuració bàsica.

3. Utilitzar l'ordinador com a eina d'adquisició i interpretació de dades, i com a realimentació d'altres processos amb les dades obtingudes.

4. Usar eines de disseny assistit per ordinador per a elaborar vistes en dos dimensions d'objectes senzills.

5. Descriure el funcionament, l'aplicació i els components elementals d'un sistema electrònic real.

6. Dissenyar, simular i muntar circuits electrònics senzills, utilitzant la simbologia adequada.

7. Realitzar operacions lògiques utilitzant l'àlgebra de Boole, relacionar plantejaments lògics amb processos tècnics i resoldre per mitjà de portes lògiques problemes tecnològics senzills.

8. Analitzar i descriure els elements i sistemes de comunicació amb fils i sense fil, per a la transmissió d'imatge, so i dades, i els principis tècnics bàsics que en regixen el funcionament.

9. Descriure les grans xarxes de comunicació de dades, les seues perspectives i els principis del control i la protecció de dades.

10. Conèixer els principis bàsics del funcionament d'Internet. Configurar un ordinador per al seu accés a Internet.

11. Fer un ús adequat i racional de les tecnologies de la comunicació.

12. Analitzar sistemes automàtics, descriure'n els components i muntar automatismes senzills.

13. Dissenyar, construir i programar un sistema automàtic, que siga capaç de mantindre el seu funcionament de manera autònoma, en funció de la informació que reb de l'entorn per mitjà de sensors.

14. Utilitzar simuladors informàtics per a verificar i comprovar el funcionament dels sistemes automàtics, robots i programes de control dissenyats.

15. Conèixer les principals aplicacions de les tecnologies hidràulica i pneumàtica i identificar i descriure les característiques i el funcionament d'este tipus de sistemes.

16. Utilitzar amb soltesa la simbologia i nomenclatura necessària per a representar circuits i per a dissenyar i construir un sistema capaç de resoldre un problema quotidià, utilitzant energia hidràulica o pneumàtica.

– Trabajo con simuladores informáticos para comprobar el funcionamiento de los sistemas diseñados.

Bloque 6. Neumática e hidráulica

– Descripción y análisis de los sistemas hidráulicos y neumáticos, de sus componentes y principios físicos de funcionamiento.

– Diseño y simulación con programas informáticos de circuitos básicos, empleando simbología específica. Ejemplos de aplicación en sistemas industriales.

– Montajes sencillos.

Bloque 7. Tecnología y sociedad

– Desarrollo histórico de la tecnología. Hitos fundamentales: Revolución Neolítica, Revolución Industrial y aceleración tecnológica del siglo XX.

– Análisis de la evolución de los objetos técnicos e importancia de la normalización en los productos industriales.

– Aprovechamiento de materias primas y recursos naturales. Adquisición de hábitos que potencien el desarrollo sostenible.

Bloque 8. Instalaciones en viviendas

– Análisis de los elementos que configuran las instalaciones de una vivienda y su funcionamiento: electricidad, agua sanitaria, evacuación de aguas, sistemas de calefacción, gas, aire acondicionado, domótica y otras instalaciones.

– Acometidas, componentes, normativa, simbología, análisis, diseño y montaje en equipo de modelos sencillos de estas instalaciones. Utilización de simuladores informáticos.

– Estudio de facturas domésticas.

– Concepto de arquitectura bioclimática para el aprovechamiento energético.

Criterios de evaluación

1. Manejar la hoja de cálculo para el tratamiento de la información numérica y analizar pautas de comportamiento.

2. Describir básicamente una red de ordenadores de área local y su conexión a Internet y realizar su configuración básica.

3. Utilizar el ordenador como herramienta de adquisición e interpretación de datos, y como realimentación de otros procesos con los datos obtenidos.

4. Emplear herramientas de diseño asistido por ordenador para elaborar vistas en dos dimensiones de objetos sencillos.

5. Describir el funcionamiento, aplicación y componentes elementales de un sistema electrónico real.

6. Diseñar, simular y montar circuitos electrónicos sencillos, utilizando la simbología adecuada.

7. Realizar operaciones lógicas empleando el álgebra de Boole, relacionar planteamientos lógicos con procesos técnicos y resolver mediante puertas lógicas problemas tecnológicos sencillos.

8. Analizar y describir los elementos y sistemas de comunicación alámbrica e inalámbrica, para la transmisión de imagen, sonido y datos, y los principios técnicos básicos que rigen su funcionamiento.

9. Describir las grandes redes de comunicación de datos, sus perspectivas y los principios del control y la protección de datos.

10. Conocer los principios básicos del funcionamiento de Internet. Configurar un ordenador para su acceso a Internet.

11. Hacer un uso adecuado y racional de las tecnologías de la comunicación.

12. Analizar sistemas automáticos, describir sus componentes y montar automatismos sencillos.

13. Diseñar, construir y programar un sistema automático, que sea capaz de mantener su funcionamiento de forma autónoma, en función de la información que reciba del entorno mediante sensores.

14. Utilizar simuladores informáticos para verificar y comprobar el funcionamiento de los sistemas automáticos, robots y programas de control diseñados.

15. Conocer las principales aplicaciones de las tecnologías hidràulica y neumática e identificar y describir las características y funcionamiento de este tipo de sistemas.

16. Utilizar con soltura la simbología y nomenclatura necesaria para representar circuitos y para diseñar y construir un sistema capaz de resolver un problema cotidiano, utilizando energía hidràulica o neumática.

17. Conéixer les fites fonamentals del desenrotllament tecnològic i analitzar l'evolució d'alguns objectes tècnics.

18. Valorar el desenrotllament sostenible i potenciar hàbits que el propicien, relacionant-lo amb l'activitat tecnològica.

19. Descriure els elements que componen les distintes instal·lacions d'un habitatge així com les normes que en regulen el disseny i la utilització.

20. Realitzar dissenys senzills d'instal·lacions bàsiques d'un habitatge per mitjà de la simbologia adequada; muntar circuits bàsics i utilitzar simuladors informàtics.

21. Valorar de forma crítica les condicions que contribueixen a l'estalvi energètic, l'habitabilitat i l'estètica en un habitatge.

17. Conocer los hitos fundamentales del desarrollo tecnológico y analizar la evolución de algunos objetos técnicos.

18. Valorar el desarrollo sostenible y potenciar hábitos que lo propicien, relacionándolo con la actividad tecnológica.

19. Describir los elementos que componen las distintas instalaciones de una vivienda así como las normas que regulan su diseño y utilización.

20. Realizar diseños sencillos de instalaciones básicas de una vivienda mediante la simbología adecuada; montar circuitos básicos y utilizar simuladores informáticos.

21. Valorar de forma crítica las condiciones que contribuyen al ahorro energético, habitabilidad y estética en una vivienda.